İmam-ı Rabbâni

Mektûbat-ı Rabbânî

akit

بسم الله الرحمن الرحيم

akit'*in*

okurlarına hediyesidir

Baskı:
Dergah Ofset
İstanbul 1998

İMAM-I RABBÂNÎ

AHMED FARUKÎ SERHENDÎ

MEKTÛBAT-I RABBÂNÎ

(Arapçadan çeviren)

Abdulkadir Akçiçek

İkinci Cilt

211. MEKTUP

MEVZUU:

a) Suâle cevap.

b) Tekmil ve irşad makamının bazı levazımı (gerekli işlerinin) beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbanî Hz.leri bu mektubu, Molla Yar Muhammed Kadim Bedahşî'ye yazmıştır.**

Kıymetli mektup, pek kıymetli kardeş Mevlâna Yar Muhammed Kadim'den geldi: ferahı mucib oldu.

Allahu Teâlâ onu, kemalin ve tekmilin zirvesine ulaştırsın. Nebiyy-i Muhtar ve O'nun pek şerefli âli hürmetine. O'na ve âline salât ve selâm.

Bana soruyorsun ki:

-Mevlâna, bir sözünde şöyle demiş:

-Yanımdaki güzel Hak idi.

Böyle bir kelâm caiz mi? değil mi?..

Bilesin ki: Bu gibi işler, bu yolda çok vuku bulur; dilde cereyan eder. Bu türlü muameleye şöyle denir:

-Tecelli-i suri...

Bu muameleye uğrayan kimse ise... tecelli yolundan gelen bu sureti Hak sanır.

Bu manada asıl söz hakkı, ancak Şeyh-i Eceli İmam-ı Rabbanî Hazret-i Hace Yusüf Hemedanî'nindir ki, şöyle dedi:

-Bu, öyle hayallerdir ki, bunlarla tarikat çocukları büyür.

Sonra bilesin ki: Size icazet nev'inden bir şey südur etmişti. İstedim ki, bu hususta bazı faydalı şeyleri yazayım. Uygun dü-

şer ki, akıl kulağı ile dinleyesin ve onlarla amel edesin.

Bilesin ki: Sana bir talib, tarikat isteği ile gelirse... ona tarikat talimi için çok düşünüp teenni gösteresin. Bu teenni ve düşünmeyi, sana istidraç geleceği korkusuna binaen yapmalısın. Zira böyle şeyde senin bir batağa saplanman korkusuna bakılmalıdır.

Bilhassa müridlerin gelişiyle senden bir ferah ve sürur hasıl olursa... işte o zaman: Bu hususta kendini alçaltarak yalvarma ve sığınma yoluna girmelisin.

İstihareleri devam ettirmelisin; taa o gelen kimseye tarikat talimi işinde bir hoşnutluk husulüne yakin hasıl oluncaya kadar.

Böyle bir şeyde istidraç ve dalâlete saptırmak murad değildir. Çünkü: Allah'ın kulları üzerinde tasarrufta bulunmak, onların terbiyesi için vakit zay etmek, Sübhan Hakkın izni olmadan caiz değildir.

Yüce Allah'ın şu kavlinde anlatılan manaya dalâlet vardır:

"Rabb'larının izni ile, insanları zulmetten nura çıkarman için."(14/1)

Şöyle hikâye edildi: Değerli zatlardan biri vefat etmiş. O'na şu hitap gelmiş:

-Sen miydin, kullarıma karşı benim dinimde zırh giyen?..

-Evet... deyince ona şöyle denir:

-Kullarımı bana bıraksaydın; kalbinle bana yönelseydin ya.

Sana ve senden başkalarına verilen icazet; bazı şartlara ve Allah'ın rızası üzerine bilgi hasıl olmasına bağlıdır. Henüz şartsız icazet verme zamanı gelmedi. O vakit gelinceye kadar, şartlara riayet etmek gerekir. Haberleşmek şarttır.

Burada anlatılan mana, Mir Nu'man'a da yazılmıştır. Bu hususta ondan da bilgi alabilirsiniz.

Hülâsa: O vakit gelinceye kadar çalışmak gerekir. O zaman geldikte, şartların darlığından halâs müyesser oldu.

Vesselâm...

212. MEKTUP

MEVZUU:

a) Bazı sorulara cevap.

b) Görülen bir rüyanın yorumu.

NOT: **İmam-ı Rabbanî Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Sıddıkî Bedahşî'ye yazmıştır.**

Peşpeşe iki kıymetli mektup geldi; ferah üzerine ferah artırdı. Allahu Teâlâ, sizlere sonsuz terakkiler ikram eylesin. Seyyidü'l-Mürselin hürmetine. O'na ve âline salât ve selâm.

Sormuşsun ki:

-Tasarruf sahibi bir şeyhin gücü yeter mi ki, tasarrufu ile müridi istidadının üstündeki mertebelere ulaştıra?.. Yoksa böyle bir şey olmaz mı?

Bunun cevabı şudur:

-Evet, onu ulaştırmaya gücü yeter. Lâkin, onun istidadına uygun olan mertebelere ulaştırır. Müridin istidadı ile ayrı duran mertebelere değil.

Bunu bir misalle anlatalım:

Bir müridin istidadı Velâyet-i Museviye ise... Ve onun istidad kuvveti ancak bu (bizim yolun) velâyetinin yarısına kadar ise... tasarruf sahibi bir şeyh, onu bu velâyet makamının sonuna kadar çıkarmaya güçlüdür. Amma onu, Velâyet-i Museviye'den çıkarıp Velâyet-i Muhammediye'ye ulaştırmaya gücü yetmez. Böyle bir terakkinin burada ihsanı, vuku bulduğu malûm değildir.

Şöyle sormuşsunuz:

-İnsani eltaf-ı letaif olan ahfanın hangi mertebesindedir ki, orada nefs-i emmarenin hükmü hasıl olur ve bu hükmün hasislik ve denaate benzeyen tarafı bulunur?..

Bunun cevabı şudur:

-Ey kardeş, bilesin ki, ahfa, her ne kadar eltaf-ı letaif ise de, imkân dairesinde onun da dahli vardır. Hüdus ismi ile damgalanmıştır. Bir salik, adımını imkân dairesinin dışına attığı zaman, onun seyri vücup mertebelerinde olmaya başlar. Vücup gölge-

lerinden, asıllarına terakki eder. Sıfat ve şan kaydından kurtulur. Durum böyle olunca, onun gözünde, mümkün olan (yani: Dünyalık işler) zelil, hakir, itibardan düşük görülür. Onun hasisi de, en lâtifi (en düşüğü ve en iyisi) de o mertebelerde bir olur. Bu makamında, nefsi ve ahfayı ikiz kardeşmiş gibi hayal eder.

Yine yazıyorum ki:

-Vasıtalı veya vasıtasız olarak sizden işittiğime göre, Hakk'a ibadet edildiği zaman inanmalı ki, o ibadet zamanı Yüce Hak hazır olur. Böyle bir şey de onun şanında bir tenezzüldür. Kullar gibi, ibadet etmesi gerekir. Onun ibadet anında hazır olduğunu bilerek ibadet etmek edep dışıdır.

Bunun cevabı aşağıdadır:

Ey Muhib! Bu misillu konuşmanın bu Fakir'den südur ettiği malûm değildir. Herhalde bir başka yerde görmüş olacaksın.

Hazret-i Âdem'i gördüğün rüya cidden pek güzeldir. Peygamberimize ve O'na salât ve selâm.

Su, ilimden ibarettir. Elini o suyun içine sokman, ilimde kudret husulüdür.

Âdem (as) ile ortaklık, anlatılan mananın husulü için bir tekiddir. Çünkü, Âdem (as), Rahman'ın talebesidir. Bu mana şu âyet-i kerimede anlatıldı:

"İsimlerin hepsini Âdem'e öğretti."(2/31)

Hülâsa: Bu rüyadaki ilimden murad, batın ilmidir. Belki de, ehl-i beyt ile bağlantısı bulunan bir nevi batın ilmidir. Allah onlardan razı olsun. Kalanı karşılaştığımızda konuşuruz. Vesselâm...

★★★

213. MEKTUP

MEVZUU:

a) Ehl-i sünnet vel-cemaat ulemasına bağlılık hususuna rağbet için vaaz ve nasihatlar.

b) Kötü âlimlerle sohbet ve arkadaşlıktan sakındırmak.

NOT: **İmam-ı Rabbanî Hz.leri bu mektubu, Seyyid Ferid'e**

yazmıştır.

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, sizi şahsınıza lâyık olmayan işlerden korusun. Pek şerefli ceddiniz hürmetine. O'na ve âline salât ve selâm.

Bir âyet-i kerimede, Allahu Teâlâ şöyle buyurdu:

"İyiliğin karşılığı, ancak iyiliktir."(55/60)

Şimdi bilemiyorum: Sizin iyiliğinize nasıl karşılık vereyim. Ancak: Güzel vakitlerde, sizi iki cihan selâmetine erdirmesi için Allahu Teâlâ'ya dua ile dilim ıslatmaktan başka.

Allah'a hamd ü şükürler olsun; bu mana, gayr-ı ihtiyari müyesser olmaktadır. Mükâfat olmaya lâyık olan bir başka iyilik ise... vaaz edip hatırlamaktır.

O ne büyük bir nimet olur ki, kabul sahasına düşmüş ola.

Ey Necib Nakib,

Vaazların hülasası, nasihatların zübdesi şudur: Diyanet erbabı ile düşüp kalkmak, şeriat erbabı ile görüşmek... Diyanet ve şeriat sahibi olmak, ehl-i sünnet vel-cemaat yoluna girmeye bağlıdır. Bu zatlar, sair İslâmi fırkalar arasında fırka-i naciyedir. Bu büyüklere tabi olmadan necat bulmak muhaldir. Bunların görüşüne tabi olmadan felâh mümkün değildir. Akla, nakle, keşfe dayalı deliller, bu mananın şahididir. Bunun değişmesine asla ihtimal yoktur. Sırat-ı müstakim olan bu zatların yolundan, bir şahsın hardal mikdarı kaydığı bilinse... itikad edilmeli ki: Onun sohbeti öldürücü zehirdir. Onunla beraber oturmayı, yılanla oturmak gibi görmelisin.

Kendilerinde, aldırmazlık olan ilim talipleri, din hırsızları gibi görülmelidir. Ama hangi fırkadan olurlarsa olsunlar... Bunların sohbetlerinden kaçınmak dini zaruretler arasındadır.

Bütün bu fitneler ve dinde vaki olan fesatlar, bu cemaatin uğursuzluğundan olmuştur. Ki bunlar: Dünya metaı toplamak için ahiretlerini heba etmişlerdir. Bunların durumu bir âyet-i kerimede şöyle anlatıldı:

"Bunlar, o kimselerdir ki, hidayetle dalâleti satın almışlardır. Bunların ticareti kazanç getirmemiştir. Ve hidayeti bu-

lan dahi olmamışlardır."(2/16)

Zatın biri, Şeytan'ı gördü. İşini bitirmiş gibi rahatça oturuyordu. Saptırmak ve azdırmak işini bırakmıştı. Bunun sırrını sorunca, şöyle anlattı:

-Bu zamanda kötü âlimler, bana kifayet ediyorlar. Azdırmak ve saptırmak işinde bana lüzum bırakmadılar.

Mevlâna Ömer, iyi niyet ve güzel ahlâkla mevsuftur. Şu andaki mevcut talebeler arasında onun durumu budur. Şu şartla ki: Onun kalbini takviye edesiniz ve Hakkın izharı için ona yardım edesiniz.

Hafız İmam'da İslâm cinnetlerinden bir parça vardır. Böyle bir cinnet dahi İslâm'da lâzımdır. Bu mana, bir hadis-i şerifte şöyle anlatıldı:

"Sizden hiç kimse tam iman edemez; taa, kendisine: "Mecnun" **denmedikçe."**

Bu Fakir, sözle ve yazı ile, iyi sohbete teşvik etmekte kusur etmiyor. Kötülerle sohbet işinden sakındırmakta ise mübalağa ile durması için, nefsime hiç ruhsat yolu tanımıyorum. Artık kabul etmek size kaldı. Hayra mazhar olabilene mübarek olsun.

İhsanları yazmak, bu sözleri söyletmeye götürdü. O kadar ki, başınızı ağrıttığımı, yorduğumu dahi bana unutturdu. Vesselâm...



214. MEKTUP

MEVZUU:

a) Dünya, ahiretin ekim yeri olduğu.

b) Küffarın azabındaki teyidin manası.

c) İhtiyaç sahiplerinden birinin işini ısmarlamak.

NOT: **İmam-ı Rabbanî Hz.leri bu mektubu, Hanlar Hanı'na yazmıştır.**

Allahu Teâlâ'nın hayra mazhar kıldığı kimseye saadetler olsun.

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, dünyayı, ahiretin ekim yeri kılmıştır.

Ne kadar fecidir o kimsenin şekaveti ki: Tohumunu tamamen yer de, istidad arzına hiçbir ekim yapmaz. Bir habbeyi, yedi yüz habbeye çıkarmaz. Ve bunu: Oğulun, ananın, kardeşin firar ettiği güne zahire olarak hazırlamaz.

Hali anlatıldığı gibi olan kimsenin kazancı: Dünyanın ve ahiretin hüsranıdır. Elinin içinde kalan, dünyanın ve ahiretin nedametidir. Çünkü: Rabbının hışmına ve gazabına maruz kalacaktır.

Asıl devlet sahibi o kimselerdir ki: Dünyada fırsatı ganimet bilirler. Ama bu demek değildir ki: Orada nimete ve lezzete dalıp giderler. Zira, böyle bir şeyin orada yeri ve sebatı yoktur. Böyle olsa dahi, onlar, mihnet ve sıkıntılarla elde edilir.

Fırsatı ganimet bilmenin asıl manası odur: Onlar, dünyada iyi amel işleyip ahiretleri için ekim yaparlar. Burada ekilen bir habbecik amelden, şu hükme göre, sonsuz semereler alırlar:

"Allah, dilediği için kat kat artırır."(2/261)

Bu mana icabı olarak, yararlı amellerin mükâfatı, yani: Bu kısa günlerde işlenen iyi amellerin karşılığı, ebedi nimet olur.

"Allah, büyük fazlın sahibidir."(62/4)

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Ecirlerin kat kat olması, ancak iyi işlerde olup kötülüklerde değildir. Kötülüklere ceza, ancak bir mislidir. Durum böyle olunca, sayılı kötülükler dolayısiyle, küffar azabının teyidi nasıl caiz oluyor?..

Bunun cevabını şöyle verebilirim:

-Amele misli ile ceza vermek, Vacib Teâlâ'nın ilmine kalmıştır. Mümkün vasfını alan bir kimse, böyle bir şeyi idrak işinde kusurludur. Allahu Teâlâ'nın şu emirlerini görmez misin: Temiz bir kadına iftira atan için, seksen sopa vurulmasını, hırsızlık edenin sağ elinin kesilmesini emretti. Zina edenlerden:

a) Bekâr bekârla yapmış ise... yüz sopa ve bir sene sürgün.

b) Evli evli ile yapmış ise... recmedilmesi.

Bu hadlerin ve takdirlerin sırrı, beşerin takatı dışındadır. Zira:

"Bu, Aziz Alim Zat'ın takdiridir."(36/38)

Allahu Teâlâ, muvakkat küfre ebedi azap hükmettiği cihetten,

bilinmiştir ki: Muvakkat küfre misilleme ceza, ebedi azaptır.

Bir kimse, bütün şer'i hükümlerin tatbikini, aklına göre yapmak isterse, onu kendi aklına uydurmaya kalkarsa... akli delilleri seviyesine indirmek isterse... o, nübüvvet makamını inkâr etmiş olur. Müstahakını bulsun. Onunla konuşmak akılsızlıktır.

Bir şiir:

O ki, tasdik etmez sünneti, kitabı;
Susmak, konuşmamaktır onun cevabı.

Dilediğimizden geriye kalan şudur ki: Bu fukara mektubunu getiren Şeyh Meyan Ahmed'dir; Mağfur Şeyh Sultan Tehaniserî'nin oğludur. Bu Fakir'i vesile bilerek, yüce hizmetinize teveccül etti; hem de muhterem pederine ihsanınızı ve lütuflarınızı düşünerek. Ona lütuflarınız cümlesinden olarak: Kendisini bir yer kazasına tayin buyurasınız. Böyle bir şey, kendisine ikramınız olur. İş size kalmıştır. Ama, esas emir Allah katındadır.

Selâm size. Ve sair hidayete tabi olanlara. Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara. O'na ve âline salât ve selâm.



215. MEKTUP

MEVZUU: Dünyanın kötülenmesi.

NOT: **İmam-ı Rabbanî Hz.leri bu mektubu, Mirza Darab'a yazmıştır.**

Mübarek mektubunuz geldi. Tam bir tevazu ile yazılmış. Bu tevazuunuz, sermayesi olmayan bu ehlullaha karşı oluyor ki, fıtri istidadınızın güzelliğinden gelmektedir.

Allahu Teâlâ, bizden yana sizi en güzel mükâfatlara nail eylesin. Habibi hürmetine. O'na ve âline salât ve selâm.

Ey Oğul,

Dünyalık erbabı ve zenginliğe sahip olanlar, büyük bir belâya müptelâ olmuşlardır.

Halbuki dünya, Sübhan Hakkın buğzettiği bir şeydir. Tüm necasetlerin en kötüsü, onların nazarında süslü gösterilmiştir.

Üzerine altın yaldız vurulan necaset, şekerle kaplanan zehir gibi. Onun böyle olmasına rağmen, akl-i selim (sağduyu) sahibi, bu düşük dünyanın şenaatını bulmaktadır. Bu, hoşnut olunmayan şeyin, çirkinliğini delille isbat etmektedir. Bu mana icabı olarak, ulema şöyle dedi:

-Eğer bir kimse, malını, zamanının en akıllısına verilmesi için vasiyet etse, bu malın zengin gönüllü zahide verilmesi gerekir.

Çünkü bunlar, dünyadan gönüllerini çekmişlerdir. Dünyaya rağbetli olmamaları, bunların akılda kemalli olmalarına delâlet eder.

Durum böyle olmasına rağmen, Sübhan Hak, rahmetinin kemalli oluşundan, mücerred aklın şehadeti ile yetinmedi. Buna nakli şahidi dahi ekledi. Böylece hiç para etmeyen metaın hakikatına muttali kıldı. Yani: Peygamberlerin dilleri ile. Ki, onlar: Âlemlere rahmettir. Onlara salât ve selâm. Onların dili ile, bu kötü dünyaya muhabbet edilmemesini, ona alâka duyulmamasını beliğ bir şekilde men etti.

Anlatıldığı manada iki âdil şahidin şehadetinden sonra bir şahıs, şeker olabileceği vehmine dayanarak zehiri yerse... hayali altın sanıp necaseti tercih ederse... artık bu kimse: Tam manası ile sefih, akılsız ve zekâsı zayıf bir kimsedir. Hatta, resullerin verdiği doğru haberleri inkâr etmektedir. Onlara selâm. İşin hakikatı budur. Durumu böyle olan bir kimseye verilecek hüküm, münafıklık hükmüdür. Ki onda: İmanın sadece sureti vardır. Böyle bir iman dahi ahirette menfaat sağlamaz. Dünyada ise... dünyaya ait malı ve kanı korumaktan başka bir netice vermez.

Bugünden tezi yok, kulaktan gaflet pamuğunu çıkarmak lâzımdır. Aksi halde yarın hasret ve nedametten başka bir şey kazanılmış olmaz. Haberleşmek şarttır.

Bir şiir:

Bir gurur metaıdır dünya ancak;
Gurur metaını kim seçip alacak?..

Geçen geçti, umulan da gaybdedir;
Sana kalan durduğun andır ancak.

216. MEKTUP

MEVZUU:

a) Evliyanın bazısından harika kerametlerin çok, bazısından ise az zuhur etmesinin sırrı.

b) Tekmil ve irşad (olgunlaştırıp doğru yolu buldurma) makamının ehemmiyetinin beyanı.

Ve.. buna münasip bazı hususlar.

NOT: **İmam-ı Rabbanî Hz.leri bu mektubu, Mirza Hüsameddin'e yazmıştır.**

Âlemlerin Rıbbı Allah'a hamd olsun. Selât ve selâm Seyyidü'l-Mürselin'e ve onun temiz âline.

Hatıra şöyle geldi: Benimle dostlar arasındaki suri uzaklık zuhur edince, zahiri buluşma dahi anka kuşu gibi bir şey olunca... en münasibi, ilimlerden ve maarifetten yana kendilerine bir şeyler yazayım.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, anlatılan manadan yana bir şeyler zaman zaman yazacağım. Temennim o ki: Bu iş bıktırmaya varmasın.

Ey Mahdum,

Aramızda velâyet bahsi olduğu, avam halkın nazarı dahi harika hallerin, kerametlerin zuhuruna dönük bulunmadığı için bu manada bazı hususları yazacağım. Onların duyulması lâzımdır.

Bilesin ki: Velayet, fena ve bekadan ibarettir. Harika haller, kerametler ve keşifler onun levazımı arasındadır. Amma az, amma çok.

Ancak kendisinden zuhur eden kerameti çok olanın, velâyetinin daha tamam, velâyetten yana hazzının daha bol olduğu manası çıkmaz. Niceleri vardır ki: Kendisinden zuhur eden kerameti azdır ama, velâyet durumu kemal manadadır.

Harika hallerin ve kerametlerin çok zuhur etmesinin dayanağı iki şeydir:

1) Uruc zamanı, daha yükseğe çıkmanın çok oluşu.

2) Nüzul zamanı ise... aşağı inişin azlığı.

Belki de, harika hallerin ve kerametlerin çokça zuhur bulması, nuzülün azlığıdır. Amma, uruc yani hangi şekilde olursa olsun.

Çünkü nüzul sahibi, sebepler âlemine iner. Eşyanın orada varlığını sebeplere bağlı bulur. Müsebbibü'l-esbab (sebeplerin sebebi olan) zatın fiilini, sebeplerin perdeleri arkasında görür.

O kimse ki, nüzul eylemez veya nüzul eder de sebeplere ulaşamaz, onun nazarı yalnız: Müsebbibü'l-esbab'ın fiilinde kalır. Zira sebepler, onun nazarından tamamiyle kaldırılmıştır. Nazarı yalnız Müsebbibü'l-esbab'ın fiiline takılmıştır.

Hiç şüphe edilmesin; Sübhan Hak anlatılan iki zümreden her birine, ayrı ayrı muamele eder. Bu muamele dahi, her ikisinden de ayrı ayrı gelen zamana göredir. Sebepleri göreni, sebeplere ulaştırır. Sebepleri görmeyeni ise... sebeplerin aracılığı olmadan işini hazırlar. Şu hadis-i şerif, anlatılan mananın şahididir:

"Ben, kulumun bana olan zannına göreyim."

Bir müddetten beri, hatırda şöyle bir kurcalanma vardı: Bu ümmetin pek kâmil velilerinden, harika kerametlerin zuhur etmeyiş sebebi nedir?.. Halbuki onlar, geçmişte çoktu. Hiç olmazsa, Seyyid Muhyiddin Abdülkadir Geylâni Hazretleri'nin zuhur ettiği harika kerametler gibi zuhur etmeliydi. Ama, işin sonunda, bu muammanın sırrını Sübhan Hak izhar eyledi. (Açığa çıkardı).

Ve... bildim ki: Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Seyyid Muhyiddin Geylâni, yükseliş itibarı ile, pek çok evliyanın çok çok yükseğine çıkmıştır. Nüzul canibinde ise... ruh makamına kadar inmiştir o kadar. Ki bu ruh makamı, sebepler âleminin üstündedir.

Hasan-ı Basri ve Habib-i Acemi'nin hikâyeleri, bu manalara münasiptir. Daha önce anlatılan, teyid ve takviye eder mahiyettedir. Şöyle olmuştu:

Bir gün, Hasan-ı Basri nehir kenarında durmuş, gemi bekliyordu ki: Nehri geçsin. Bu sırada, Habib-i Acemi geldi, şöyle sordu:

-Neden burada duruyorsun?

Hasan-ı Basri şöyle dedi:

-Gemi bekliyorum.

Habib-i Acemi şöyle dedi:

-Gemiye ne hacet?.. Senden yakin yok mudur?..

Hasan-ı Basri ise... ona şöyle sordu:

-Sende de ilim yok mudur?..

Bundan sonra Habib-i Acemi, gemi yardımı taleb etmeden, suda yürüyerek geçti, gitti. Hasan-ı Basri de... durup gemi bekledi.

Bu manadan anlaşılıyor ki: Hasan-ı Basri, sebepler âlemine nüzul etmiştir. Bunun için, kendisine, sebeplerin aracılığı ile muamele olundu. Habib-i Acemi ise... sebepleri atmış, onları nazardan tamamen silmiş vaziyette. Buna da sebeplerin aracılığı olmadan muamele olunmuştur.

Ancak, bu durumda fazilet üstünlüğü, Hasan-ı Basri'ye aittir. Çünkü: Ayne'l-yakin, ilme'l-yakin arasını birleştirip eşyayı olduğu gibi gördü. Kaldı ki kudret, işin aslında hikmetin arkasında saklıdır.

Habib-i Acemi'ye gelince, onun sekr hali vardı; hakiki faili yakinen biliyordu. Onun bu bilgisine, sebeplerin dahli yoktu. Amma bu görüş, işin özüne mutabık değildi. Çünkü: vakıalar icabı sebeplerin aracılığı olmaktadır.

Tekmil ve irşad muamelesine gelince. Bu, harika kerametler zuhuru muamelesinin aksinedir. Çünkü irşad makamında, nüzul her ne kadar fazla olursa... orada irşad daha mükemmel ve daha çok olur. Şundan ki: Mürid ile mürşid arasında münasebet husulü gereklidir; bu da nüzule bağlıdır.

Bilmiş olasın ki: Yükselmek, ne kadar çok olursa... nüzul (iniş) dahi o nisbette daha ağır basar. Bu mana icabı olarak, Resûlullah (sav) Efendimizin yükselmesi her şeyden fazladır. İnişinde de her şeyden ve herkesten daha aşağı derecelere kadar tenezzül buyurmuştur. Bundan dolayı O'nun davet ve yetiştirmesi hepsinden daha tam ve daha üstün derecededir.

Onun Resûl olarak gönderilmesi, bütün âlemedir. Bu sebeple de, her şeyle münasebeti vardır. Bu dahi, son derece nüzulü vasıtası ile olmuştur. Faydalı olma yolu ise... pek tamamdır.

Bu yolun mutavassıt (ortada) olanlarından gelen faydanın, dönüşü olmayan müntehi zatlardan gelmesi müyesser olmaz. Çünkü, mutavassıt (ortada) olanların, müptedi (başta) olanlarla daha fazla münasebeti vardır. Yani: Dönüşü olmayan müntehi (sonda) olan zatlara nisbetle.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, Şeyhü'l-İslâm Herevî şöyle dedi:

-Eğer Harkanî ile Muhammed Kassab bir yerde olmuş olsalardı; sizi Muhammed Kassab'a yollardım; Harkanî'ye değil... Zira o: Sizin için Harkanî'den daha faydalıdır.

Yani: O müntehi idi; ondan müridin alacağı haz az olur.

Burada anlatılan müntehilerin tamamı değildir; ancak dönüşü olmayan müntebilerdir. Çünkü: Bazıları vardır ki, onlar için faydalı olmamak diye bir şey yoktur.

Resûlullah (sav) Efendimizin intihası, her şeyden daha ileri idi. Hal böyle iken, onun faydalı olması dahi, her şeyden daha fazla idi.

Faydalı olmanın ziyadeliği ve noksanlığı, dönüşe ve dönüşün olmamasına bağlıdır. İntihanın olmamasına ve olmasına değil.

Burada bir incelik daha var, onun da bilinmesi gerekir. Şöyle ki:

Velâyet halinin kendisinin husulünde, velâyet sahibinin kendi velâyetini bilmesi şart olmadığı gibi, -ki bu mana meşhurdur- kendisinden zuhur eden harika kerametlerin zuhur ettiğini bilmesi dahi şart değildir. Çoğu zaman insanlar, onun kerametlerinden bahsederler, ama onun bunlardan hiç de bir haberi yoktur; onlara muttali değildir.

İlim ve keşif sahibi veliler için caizdir ki: Kendi harika kerametlerine dair bilgisi ve haberi bulunmaya. Bunların misali suretleri, müteaddit yerlerde zuhur eder. Bu suretlerden dahi, hayret veren işler meydana gelir; duyulmamış haller çıkar. Hem de uzak mesafelerde. Ama, o suret sahibi, bunların hiçbirine

muttali değildir.

Bir mısra:

Fiil ancak ondandır; gayrısı mazhar.

Hizmetinde bulunduğum önderim şeyhin (Muhammed Bakibillah), Allah sırrının kudsiyetini artırsın, şöyle dedi:

-Aziz zatların biri şöyle dedi:

-Bana gelenlerden bazıları uzak yerlerden gelerek şöyle derdi:

-Hayret, seni Mekke-i Muazzama'da gördük. Ben de oradaydım; birlikte haccettik.

Onlardan bazısı da şöyle derdi:

-Seni Bağdat'ta gördüm.

Böyle diyerek, muhabbet ve meveddet izhar ederlerdi; halbuki ben, hiç evimden çıkmamıştım. Onlara benzeyen kimseleri dahi hiç görmüş değilim. Hangi töhmetti ki, beni onunla itham ediyorlardı?..

Bütün işlerin hakikatlerini en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Bundan daha fazlasını yazmak, yormak olur. Şayet susuzluğunuz malum olursa... bundan daha fazlasını yazarım. Haliyle, Allahu Teâlâ dilerse.

★★★

217. MEKTUP

MEVZUU:

a) Batıni nisbet, her ne mikdar cehalete ve hayrete müncer olursa.. o mikdar güzel olur.

b) Bazı keşiflerde, galat bulunmasının sebebinin beyanı.

c) Kaza-i muallak ile kaza-i mübrem arasındaki fark ve bu hususta kitap ve sünnete itimad edilmesi.

d) Tarikat talimi icazetinin mutlak surette kemale ve tekmile delâlat edemeyeceğim.

NOT: **İmam-ı Rabbanî Hz.leri bu mektubu, Molla Tahir Bedahşî'ye yazmıştır.**

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Seyyidü'l-Mürselin'e ve O'nun temiz âlinin tümüne.

Uzun bir müddetten beri, beni halinizden, durumunuzdan bilgi sahibi etmediniz. Matlub olan, her halde istikamettir. Çok çalışıp gayret etmelisiniz; ta ki: Kıl kadar şeriat hilâfı bir şey sizden sâdır olmaya. İster itikad, ister amel bakımından olsun.

Batıni bağlığı muhafaza etmek, önemli işlerin en önemlisidir. Bu manada, manevi bağlılık her ne mikdar cehalet yönüne çekilirse... o mikdar güzel olur. Hem de pek güzel. Her ne mikdar hayret tarafına dalarsanız, o kadar daha faziletli olur.

İlâhi keşifler ve isimlere ait zuhurlar ancak tarikatta yola devam esnasında olur. Amma vüsulden sonra, bunlar kısılır. O zaman, cehaletten başka bir şey kalmaz. Bir de matbulu bulamayış.

Kevni keşiflerden ne yazayım ki? Onlarda hata olması ihtimali çoktur; galat zannı fazladır. Onların varlığı ile yokluğunu aynı seviyede bilip öyle itikad etmek gerek.

Şöyle bir şey sorulabilir:

-Bazı kevni keşiflerde, galat (yanılma) bulunmasının sebebi nedir?.. Böyle bir keşif Allah'ın veli kullarından sudur eder, ama onda aykırı bir mana zuhura gelir. Meselâ:

-Falan kimse bir ay sonra ölecek. Yahut, seferinden vatanına dönecek, diye haber verir. Amma bir ay geçer, o kimse ne ölür, ne de vatanına döner. Verdiği haberin hiçbiri vuku bulmaz.

Buna şu cevabı veririm:

-Keşfedilen o işin husulü, vukuundan haber verilen iş, bazı şartlara bağlıdır. Keşif sahibi, onları haber verdiği zaman, onların tafsilatına muttali değildir. Onun için verdiği hüküm mutlaktır, kayıtlı değildir.

Bunun cevabı için şöyle de diyebiliriz:

-Levh-i Mahfuzda yazılan hükümlerden bir hüküm, bir irfan sahibine zuhur etmiştir. Bu hükmün dahi, kendi özünden silinme ve kaldırılma kabiliyeti vardır. Kaza-i muallak kabilindendir. Lâkin o irfan sahibinin, O şeyin muallak oluşuna, silinip kaldırılma kabiliyetinin varlığına dair bir haberi yoktur. Bu surette o işin haberini verdiği zaman, ilminin iktizasına göre vukubulacağına

hükmeder. Böyle bir hükümde ise, elbet yanılma olur.

Şöyle anlatıldı:

-Cebrail, Resûlullah (sav) Efendimize gelmiş, sabaha bir gencin vefat edeceğini haber vermiş. Resûlullah (sav) Efendimiz dahi, onun haline merhamet etmiş. Ve kendisine, dünyaya dair işlerden temennilerini sormuş; o da şöyle demiş:

-Bakire kızla evlenmek ve helva yemek.

Hemen Resûlullah (sav) Efendimiz, her ikisinin de o gence hazırlanmasını emretmiş. Sonra... o genç, ehli ile halvete çekilip oturmuş. Tabakla helva dahi önlerinde imiş. Tam bu sırada bir dilenci gelip kapıyı çalmış ve:

-Allah için bir şey... demiş.

Bunun üzerine o genç; tabakla helvayı o dilenciye yedirmiş. Sabah olduktan sonra, Resûlullah (sav) Efendimiz, o gencin ölüm haberinin gelmesini beklemeye başlamış. Haber gecikince:

"O gencin durumundan bana haber getirin" buyurmuş.

Şöyle haber getirmişler:

-O genç, neşe ve sevinç içinde.

Resûlullah (sav) Efendimiz, bu işe hayret etmiş. Bu sırada Cebrail de gelip şöyle demiş:

-O genç, helvayı sadaka olarak verdi, o belâ da ondan gitti.

Sonradan, gencin yastığı altında, kocaman ölü bir yılan bulunur ki, içi helva dolmuştu. O kadar helva dolmuş ki, onun çokluğundan ölmüş.

Bana gelince. Üstte anlatılan nakli kabul etmiyorum. Cibril'in dahi böyle bir hata edeceğine cevaz veremem. Zira o: Kesin olarak vahyin hamilidir. Vahyi taşıyan bir melekten hata ihtimaline cevaz vermek gayet kabih (çirkin) bir şeydir. Ancak, şöyle bir şey diyebiliriz:

-Onun masumluğu, kendisinden hata ihtimali olmaması, Hak katından getirip tebliğ ettiği şeylere mahsustur. Verdiği bu haber dahi vahiy kısmından olmadığına, Levh-i Mahfuzdan alınan bir haber olduğuna göre ki, orası mahv ve isbat mahallidir.

O zaman bu haberde hata yeri olabilir. Haliyle vahiy böyle değildir. Zira o: Mücerred tebliğden ibarettir. Bunlar, şehadetle ihbar gibi birbirinden ayrılmışlardır. Şeriatta birincisi muteber olup ikincisi muteber değildir.



Allah sana güç versin. Bilesin ki, kaza iki kısımdır:

1) Kaza-i muallak.

2) Kaza-i mübrem.

Tebdil ve tağyir ihtimali, ancak kaza-i muallaktadır. Kaza-i mübremde, tebdilin ve tağyirin yeri yoktur. Noksan sıfatlardan münezzeh Allah şöyle buyurdu:

"Bende söz tebdil olmaz."(50/29)

Bu âyet-i kerimede belirtilen mübrem kazadır. Kaza-i muallak için de şöyle buyurdu:

"Allah, dilediği şeyi imha ve dilediğini isbat eder. Ümmü'l-Kitab onun katındadır."(13/39)

Hazret-i Şeyhim, Allah sırrının kudsiyetini artırsın, şöyle anlattı:

-Seyyid Muhyiddin Abdülkadir Geylânî bazı risalelerinde yazmış ki:

-Hiç kimsenin mübrem kazayı değiştirmeye gücü yetmez; ancak benim için istisna var. Çünkü, ben onda istediğim gibi tasarruf edebilirim.

Şeyhim, bu cümleden, çok kere taaccüp eder ve böyle bir şeyi uzak görürdü. Şeyhimin bu sözü, uzun bir süre, bu Fakir'in zihninde dahi kaldı. Taa, Allahu Teâlâ, beni bu büyük devletle şerefyab edinceye kadar... Ki o zaman, bazı dostlara yönelen belâların def'ine çabalıyordum. İşte o zaman bana, tam bir sığınma, yalvarıp yakarma ve tam bir huşu hali gelmişti. Bundan sonra, bana zuhur etti ki:

-Bu kaza, bir başka emirle; Levh-i Mahfuz'da muallak olmaktan çıkmıştır. Hiçbir şarta dahi bağlı değildir.

Bunun üzerine, bende bir ye's ve eliboşluk hali hâsıl oldu. O zaman da, Seyyid Abdülkadir Geylânî'nin (Allah, sırrının kudsi-

yetini artırsın) kelâmı hatırıma geldi. Tekrar ikinci defa, Yüce Allah'a iltica ettim. Acz, inkisar izharı yoluna girerek, o Yüce Zat'a teveccüh ettim. Bunun üzerine, Allahu Teâlâ, şu manayı izhar eyledi:

-Kaza-ı Muallak iki çeşittir:

a) Bir kaza ki, onunla alâkalı olan, Levh-i Mahfuz'a konmuş ve melekler de ona muttali kılınmıştır.

b) Bir kaza ki, bununla alâkalı olan yalnız Hak katındadır. Ama, bunun Levh-i Mahfuz'da zuhuru, mübrem kaza şeklindedir. Bunun zuhur etmeyen kısmı ise... kaza-i muallak olup birincisi gibi, değişme ihtimali vardır. (Yani: Hak katında kalan kısmı ile).

Bunun üzerine anladım ki, Abdülkadir Geylânî'nin kelâmı (Allah sırrının kudsiyetini artırsın) bu mübrem şeklinde görülen kazaya göre sarf edilmiştir. Hakiki manadaki mübrek kazaya göre değildir. Çünkü, onda tebdil ve tasarruf, şer'an ve aklen muhaldir. Bu da açık bir manadır.

Gerçek mana şu ki: Bu kazanın hakikatına dahi, pek az ferdin ıttılaı vardır, tasarruf nasıl olsun?..

Adı geçen kardeşe yönelen belânın dahi ikinci kısma ait olduğunu buldum. Ve... Allahu Teâlâ'nın ondan o belâyı def ettiği de malûm oldu.

Allah'a hamd olsun. Hem de güzel, temiz ve onda bereketler bulunan bir hamd. Rabbımız nasıl sevip razı olursa öyle.

Salât, selâm ve tahiyyet Seyyidü'l-evvelin, vel-âhirin, Hatemü'l Enbiya vel-mürselin üzerine olsun. Allahu Teâlâ, onu âlemlere rahmet olarak göndermiştir. Keza onun âline, ashabına, mukarreb meleklerden, salihlerden, şehidlerden, sıddıklardan, nebilerden bütün kardeşlerine... Allahım, bizi onları sevenlerden eyle. Onların izinde gidenlerden eyle. O büyük zatların bereketi ile. Bu duaya:

-Amin!.. diyen kula Allah merhamet eylesin.

Biz, yine esas sözümüze dönelim. Deriz ki:

-Bazı vakitlerde, ilhama dayalı bazı ilimlerde hata vukuuna

sebep şudur ki, o ilham sahibine göre bırakılan bazı sabit önseziler, işin aslında yalandır. Ama ilhama dayalı ilimlere karışınca, ilham sahibinin onları ayırd etmeye gücü yetmez. Sanır ki: Onların hepsi, ilhama dayalı ilimlerdir. Hiç şüphe edilmesin ki, bütünüyle hataya düşer. Bunun sebebi de, ondaki bazı parçaların hatalı olmasıdır.

Bazı kereler de, keşiflerde ve rüyalarda gaybe dair işleri görür. Hayal eder ki, bunlar zahiri manasına uygundur, yalnız suretteki gibidir. Böyle olunca, hayaline göre hükme varır, dolayısıyla hataya düşer. Bilemez ki: Onlar, zahiri manasından alınmış, tevil ve tabire bırakılmıştır. İş bu makam, keşfe bağlı yanlışlıkların kaynakları cümlesindendir.

Hülâsa, kesin olan bir itimadı hak eden şudur: Kur'an ve hadis. Bunlar kesin vahiy ile sabittir. Meleğin inişiyle kesinlik kazanmıştır.

Âlimlerin icmaı, müçtehidlerin içtihadı bu iki asla dayanır. Bundan sonra gelen usul-u erbaa (itikad ve amel için esas alınan temel kurallar) her ne olursa olsun, anlatılan esaslara muvafık ise... makbuldür. Aksi halde makbul değildir. İsterse onlar, sofiyenin ilimlerinden, üstün maarifinden, güzel ilham ve keşiflerinden olsun. Çünkü bu makamda, vecd ve hal yarım arpa bile etmez; yani Şeriat terazisi ile tartılmadıkça. Kitap ve sünnet mihengine vurulmadıkça, onlar yarım darık yerine dahi kabul edilmez.

Sofiye yoluna girmekten maksad, şer'an itikad edilmesi gereken işlerin hak olduğuna yakini artırmaktır. Ki bu yakin: İmanın hakikatıdır. Bir de, şer'i emirlerin edası hususunda kolaylık elde etmektir. Bunun dışında bir iş için değildir.

Rüyet (Yüce Allah'ı görmek) ahirette vaad edilmiştir; bu dünyada olmaz. Sofiyenin mesrur olduğu müşahede ve tecelliler, gölgelerle tatmin olmaktır; benzeri ve misli ile teselli bulmaktır. Halbuki, o Yüce Allah, mahlûkatın çok çok ötesindedir.

Bu müşahedelerin ve tecellilerin hakikatını açacak olsam; bu yolun müptedi taliplerine bir fütur, şevklerine noksanlık gelece-

ğinden korkuyorum. Bunu bildiğim halde susup dursam, hakkın batılla karıştırılmasına cevaz vermiş gibi olacağım.

Artık zaruri olarak, şu kadarının izharını istedim. Şöyle ki:

Bu tarikatın tecellilerinden ve müşahedelerinden bir şey gelirse, uygun düşer ki, onu: Kelimullah Musa'nın (as) tecelli mihengine vurasın. Eğer ona uygun düşmez, aykırı düşerse... o zaman onun zaruri olarak gölge ve misale bağlı bir tecelli çeşidi olduğuna hükmedesin.

Bu tecellinin onunkine benzemeyeceği şüphesizdir. Çünkü: Musa'nın dağına vaki olduğu gibi, dağılıp un ufak olarak yok olmak şimdi yoktur. Yine bu manadan olarak, görülen tecellilerin dünya kayıtlarından ve gölge ilişkilerinden tam olarak kopup ayrılması da mümkün değildir. İster zahiri tecelli, isterse batıni tecelli nevinden olsun, bunların hepsi gölge ve misal perdesinden süzülerek gelir.

Hatemü'l-enbiya Resûlullah (sav) Efendimiz, böyle bir şeye uğramaktan beridir. O'na olan tecelli perdesizdir, gölge ve misal kaydından arınmıştır. Mekânından kıl kadar ayrılmadan, kendisine dünyada iken, rüyet nasib olmuştur.

Ancak, Resûlullah (sav) Efendimizin yolunda olup kâmil vasfını alanlar, eğer nasipleri varsa... onlara da bu rüyet olur. Ama perdesiz olmaz, gölgelerden bir gölge yoluyla olur. Ama bunu, o tecelli sahibi anlar veya anlamaz.

Bir tecelli vuku bulmadan, sırf o hali gördüğü için Musa (as) bayıldıktan sonra, başkalarına neler oldu?.. düşünüle.

Sonra... Şunu da bilesin ki, bazı ihlâs sahibi kimselere icazet verilmesi, dalâletin yayılıp umumileştiği bir zamanda; bir cemaat için Hak yoluna delil olup göstermesi içindir. Bunun için kendisine icazet verilmiştir.

Ayrıca, bu yolun taliplerinin ittifakı ile meşgul olup bu intisabı yükseltmeye çalışa. Öyle çabalamalı ki: İrşad talebi olanlar da bu devletle müşerref olalar. İcazet onun için, kemal ve tekmil vehmine düşüren ve esas maksattan olan bir şey değildir.

"Elçiye düşen, ancak tebliğdir."(5/99)

Vesselâm...



218. MEKTUP

MEVZUU: Tarikat şeyhine karşı edeplere riayet etmek.

NOT: **İmam-ı Rabbanî Hz.leri bu mektubu, Molla Davud'a yazmıştır.**

Aziz kardeş Molla Davud'dan mübarek mektup geldi. Sürur kaynağı oldu. Noksan sıfatlardan münezzeh Allah, onun zahirini ve batınını razı olduğu şeylerle temizleyip süslesin. Resûlullah ve O'nun pek kıymetli âli hürmetine. O'na ve âline salât ve selâm.

Matlub olan: Kalb zikrinin tekrarına ve büyüklerin yolunda istikamete bir kesinti gelmemesidir. Bilhassa çeşitli yönlere teveccühler sebebi ile. Allah o büyüklerin sırlarının kudsiyetini artırsın.

Faraza, her ne zaman bir zulmet ve küduret meydana gelse... onun ilacı: Kendini alçaltarak yalvarıp yakarma ve inkisardır. Bir de Yüce Mukaddes Sultan Hakkın katına ve O'nun mürebbi kıldığı zatlara teveccüh. Zira bu mürebbi zatlar: Anlatılan devleti bulmaya bir vesiledir.

Bu büyük devleti bulmaya vesile olan zatlara karşı edebe riayet etmek gerekir. Ama, hakkı nasıl ise öyle... huzurunda ve gıyabında...

Bu büyük zatların rızasını... Sübhan Hakkın rızasına vesile kılmak lâzım gelir. İşte bu: Necat ve felâh yoludur.

Vesselâm...



219. MEKTUP

MEVZUU: Bir insanın, kendine lâzım olan şeyleri bırakıp lâzım olmayan şeylerle uğraşması onun cehaletinden ve gafletin-

dendir.

NOT: **İmam-ı Rabbanî Hz.leri bu mektubu, Mirza Ebrec'e yazmıştır.**

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, zararına olan şeylerden sizi korusun; size yakışmayan şeyleri yapmaktan saklasın. Seyyidü'l-evvelin vel-ahirin hürmetine. O'na ve âline salât ve selâm.

Ey Said Necib,

Bir insana, zahiri marazlardan biri gelse, azalarından birine bir âfet uğrasa, çok çok çalışır ki: O marazı kendisinden def ede; o âfeti kendinden gidere.

Halbuki onu: Kalbi marazlar istilâ etmiştir. Ki bu marazlar: Yüce Hakkın gayrına kalbin alâka duymasıdır. Öyle bir yoldan ki: Nerede ise... kendisini ebedi ölüme götürecektir; sonsuz azaba atacaktır. Ne var ki o: Bunun izalesini hiç düşünmemektedir. O yolda hiçbir çalışma yapmamaktadır.

O kimse, eğer böyle bir alâkanın hastalık olduğunu bilmiyorsa, o kimse sefihtir. Eğer bildiği halde, umursamaz bir durumda ise... sırf geri zekâlıdır.

Anlatıldığı manadaki hastalığın idraki için, akl-ı maad lâzımdır. Zira, akl-ı maaş, böyle bir şeyi tefekkür etmekte kusurludur. Onun idraki ancak zahire varır, batıni işlere geçemez.

Akl-ı maaş, (yeyip içme, geçim yollarını düşünmeye yarayan akıl), manevi marazı nasıl idrak edemiyorsa... yahut onu nasıl maraz olarak görmüyorsa... ki: Bu durum, onun fani lezzetlere düşkünlüğü, onların içinde dalıp gitmesi sebebiyle olur. Aklı maad (varılacak son ve değişmez gerçekleri kavrayan akıl) dahi: Uhrevi sevaplara dalıp gitmesi sebebiyle suri marazları hissetmez ve onları hastalıktan saymaz.

Akl-ı maaşın nazarı kısırdır.

Akl-ı maadın basireti keskindir.

Akl-ı maad peygamberlerin ve velilerin nasibidir. Onlara salât ve selâm olsun. Aklı maaş ise... zenginlerin ve dünya erbabının rağbet ettiği bir şeydir. İkisi arasında o kadar fark var ki.

Akl-maadı hazırlayan sebepler arasında şunlar vardır:

a) Ölümü hatırlamak.

b) Ahiret hallerini düşünmek.

c) Ahiret düşüncesini taşıma devleti ile müşerref olan cemaatle oturup kalkmak.

Bir şiir:

Gösterdim sana hazinenin yolunu;

Ben eremedim, sen yetişip bul onu.

Bilinmesi gerekir ki: Zahirdeki hastalıklar, şer'i hükümlerin edasında, zorlamayı ve sıkıntıyı getirir. Batın marazı dahi aynı şekildedir.

Allahu Teâlâ şöyle buyurdu:

"Kendilerini davet ettiğin zey, müşriklere pek ağır geldi."(42/13)

Bir başka âyet-i kerimede ise... Allahu Teâlâ, şöyle buyurdu:

"Bu (sabır veya namaz) **elbette ağırdır."**(2/45)

Anlatılan manada zahirde meydana gelen zorluk, kuvvelerin ve cevahirin (iç ve dış duyguların) zaafa uğramasıdır.

Batıni manadaki zorluk ise... yakin zaafı ile iman noksanlığıdır.

Halbuki, şer'i tekliflerin hiçbirinde zorluk yoktur. Hatta hemen hepsinde tahfif ve sühulet (hafiflik ve kolaylık) vardır. Nitekim bu manada Allahu Teâlâ, şöyle buyurdu:

"Allah size kolaylık murad eder; sizin için zorluk dilemez."(2/185)

"Allah, ağır teklifleri sizden alıp hafifletmenizi murad eder. Zira insan zayıf yaratılmıştır."(4/28)

Bu iki âyet-i kerime, anlatılan manalara iki adil şahittir:

Bir şiir:

Güneşe ne zarar kuşluk vakti ufukda doğar;

Göremez hiç aydınlığını gözü yoksa bakar.

Anlatılan marazın izalesi lâzım olduğuna göre; hazik tabiblere iltica farz olur.

"Elçinin vazifesi ancak tebliğdir."(5/99)

Vesselâm vel-ikrâm.

220. MEKTUP

MEVZUU: Sofiyyenin bazı galatları (mana dalgınlığı sonunda yanılmaları) ve bu galatların menşeinin beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbanî Hz.leri bu mektubu, Şeyh Hamid Bengalî'ye yazmıştır.**

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Seyyidü'l-Mürselin ve O'nun bütün âli ve ashabı üzerine olsun.

Bilesin ki: Bu taraftaki fukaranın (dervişlerin) halleri ve vaziyetleri günden güne şükrün artırılmasını icab ettirecek kadar iyidir. Uzaktaki dostlarımızın da aynı şekilde olmalarını diliyoruz.

Ey Aziz,

Bu yolda, saliklerin ayaklarının kayması çoktur; bu yol, gaybın da gaybı olan bir yoldur. Bu durumda, salike düşer ki: Şeriat bağlarına tutunarak yaşantısını devam ettire. Yani: İtikada ve amele dair işlerde.

Bir gaflet vukuunu düşünerek; ayrılıkta ve huzurda size nasihatım budur.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, size bazı sofiyenin galatlarını ve o galatların menşeini yazıp belirteceğim.

Buna ibret nazarı ile bakılıp düşünülmesi gerekir. Bu anlatılan parçalar dışında kalanları da bunların ölçüsüne göre kıyaslamak gerekir.

Bilesin ki, o sofiye galatları diye anlattığımızdan bir tanesi şudur:

Bir salik, kendisini, zaman zaman uruc makamlarında, âlimlerin icmaı ile daha faziletli oldukları sabit olan cemaatten daha üstün bulur. Halbuki yakin derecede bilinir ki: Kendisinin makamı, onların makamlarından daha aşağıdır.

Hatta bu anlatılan yanlış benzerlik, peygamberlere karşı dahi olur. Kaldı ki onlar, kesin olarak mahlûkatın en faziletlileridir.

Böyle bir yanlışa düşmekten Allah korusun.

Hali anlatıldığı şekilde olan cemaatın yanılmasının menşei şöyledir: Nebilerin ve velilerin uruc nihayetleri evvela, ilâhi isim-

lere kadardır. Ki bu isimler: Onların varlık taayyün mebde'leridir. Bu urucu (yükselme) iledir ki, velâyet ismi tahakkuk eder ve o isim, salikin istihkakı olur.

İkinci uruc bu isimlerden başlar; sonra da bu isimlerden Allah'ın dilediği yere kadar çıkar.

Ancak, onlardan her birinin yeri, mercii ve menzili; varlığının taayyünü için bir mebde olan baştaki isimdir.

Anlatılan mana icabıdır ki: Bir salik onları aradığı zaman, yani: Uruc makamlarında, o isimlerde onları bulur.

O büyüklerin urucu mertebelerinde uruc yerleri, bu isimlerdir. Oradan iniş ve çıkışları dahi, bazı arızi sebeplerden ileri gelir.

Bu duruma göre, üstün yaradılışlı bir saliki düşünelim. Seyir halinde, bu isimlerin üstüne çıkabilir. Hiç şüphe yok ki, o isimlerin daha alâsına terakki eder. Halbuki onun daha yukarısına çıktığı isimler; peygamberlerin ve diğer büyük velilerin taayyünlerinin başlangıcıdır. İşte, anlatılan üstünlük tevehhümü, buradan başlar.

Önceki yakin halinin zail olup gitmesinden, peygamberlerin daha faziletli oluşlarından, veli kulların daha ileri oldukları şeklinde bir şüpheye düşülmesinden Allah'a sığınmak lâzımdır. Zira onların daha faziletli oldukları ve üstünlükleri icma ile sabittir.

Bu makam, saliklerin ayaklarının kaydığı makamdır. Anlatılan makama yükselişi sırasında salik, bilemez ki: O büyükler, bu isimlerden sonsuz yükselişlere kadar yükselip gitmişlerdir ve daha yukarısına çıkılması mümkün olmayan mahalle ulaşmışlardır. Ve bilemez ki: Bu isimler, onların tabi mekânlarıdır. Aynı şekilde kendisinin dahi, tabii bir mekânı vardır; amma o isimlerden daha altta ve daha aşağıdadır. Zira, herkesin faziletli oluşu, kendi taayyününe mebde olan ismin daha kıdemli olmasına bağlıdır.

Meşayihten bazılarının söylediği dahi bu kabildendir ki, şöyle demişlerdir:

-Bazı kereler uruc makamlarında, irfan sahibi, berzahiyet-i kübrayı bir hail olarak bulmaz; onun vasıtalığına ihtiyaç duyma-

dan terakki eder.

Bu manada, Hazret-i Şeyhimiz şöyle demişti:

-Rabia, bu cemaatten idi.

Hali anlatılan cemaat, berzahiyet-i kübranın taayyün mebdei olan o ismi geçtikleri, daha yukarı yükseldikleri için sanmışlardır ki, berzahiyet-i kübra, arada bir hail olarak kalmamıştır.

Bu berzahiyet-i kübra tabirleri ile de, Hatemü'r-risalet'in (Resûlullah'ın) hakikatını kasd etmişlerdir. O'na ve O'nun âline salât ve selâm. Bir de bu yolda olacak muamelenin hakikatını murad etmişlerdir. (Yani: Usulüne göre yapılacak işlem). Zira, onlar bütün bu muamelenin yukarısına geçmişlerdir.

Anlatılan zümreden bir başka taifenin galat menşei ise... şöyledir: Salikin seyri, bu isme düşer ki, burası onun taayyün mebdeidir. Ve bu isim, icmal yollu olarak, bütün isimleri camidir. Kaldı ki, insanın camiiyyet durumu dahi, bu isim sebebiyledir.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, o isim zımnında, diğer meşayihin taayyün mebde'lerini kat etmiştir. Ama, icmalî seyirle... Onları bir bir geçer, son seyri o ismin müntehasına kadar gider... İşte o zaman, salik, diğer zatların daha yukarısına çıktığı vehmine kapılır. Ama bilmez ki: Geçip gittiği o meşayihin makamları, onların birer numunesidir, hakikatı değildir.

O salik, kendisini, cami (toplayıcı) bulduğu, diğerlerini dahi kendisinin parçaları sandığı için hiç şüphe yok ki, bu durum kendisinin daha faziletli olduğu vehmini verir.

Anlatılan makamda sekr (manevi sarhoşluk) halinin ağır basması sonucu olarak, Bayezid-i Bistami Hz.leri şöyle dedi:

-Sancağım, Muhammed'in sancağından daha yukarıdadır.

Ancak o, kendi sancağının, Muhammed'in (sav) sancağının hakikatine göre değil de, onun görüntüsüne nisbetle daha yüksek olduğunu anlayamadı. Bu görüntüyü dahi, kendi isminin hakikatında müşahede etmişti.

Yine bu manada Bayezid, kalbinin genişliğinden kinaye olarak şöyle dedi:

-Eğer arşı ve içindekileri, irfan sahibinin kalbinden bir köşeye

koysalar, bunun ağırlığını hissetmez.

Bu mana dahi, hakikatle onun görüntüsünün karıştırıldığını gösterir. O arş ki, Allahu Teâlâ, onun hakkında:

"Azim" (Büyük) (9/129)

Buyurmuştur. Bunun yanında, kalbin nasıl bir itibarı ve mikdarı olur? Arşta olan zuhurun yüzde biri dahi görülmez. İsterse bu kalb, irfan sahibinin kalbi olsun. Uhrevi rüyet dahi, arşa bağlı bir şekilde zuhur edecektir.

Bu kelâm, her ne kadar bazı sofiyeye ağır gelecek ise de, ahirette onlara malûm olacaktır. Bu bahsi, aşağıda anlatılacak bir misalle izah edelim. Şöyle ki:

İnsan, bütün unsurları ve eflâki özünde toplayıcıdır. Bu toplayıcılık durumuna nazarı iliştiği zaman, unsurları ve eflâki, kendi nefsinin parçaları olarak görür. Bu durumda anlatılan görüşü kendisine ağır basar ve şöyle demesi çok görülmez:

-Ben kürre-i arzdan daha büyük, semalardan daha azametliyim.

O büyük sözleri söylediği zaman, aklı başında olan kimseler, onun büyüklüğünün ve azametinin, nefsinin cüzlerine nisbetle olduğunu anlar. Zira küll, cüzden daha büyüktür. Ama kürre-i arz, hakikatta onun cüzlerinden değildir; belki onların cüzlerinin görüntüleridir. Onun daha büyük oluşu dahi, bu görüntüler dolayısıyladır. Bunlar dahi, kürre-i arza ve semalara nazaran, onun cüzleri sayılır.

Bu karışık durum sebebiyle, yani: Görüntünün hakikatle karıştırılması dolayısıyla, Fütuhat-ı Mekkiye sahib Muhyiddin b.Arabî şöyle dedi:

-Cem-i Muhammedi, cem-i ilâhi'den daha geniştir. Çünkü Cem-i Muhammedi, hem ilâhi ve hem de kendi kavni hakikatleri şümulünde toplamıştır. Bunun için cem (toplayıcılık) itibariyle daha geniştir.

Ama, bilmemiştir ki: O şümul, üluhiyet mertebesi gölgelerinden bir gölgenin şümulüdür. Onun görüntülerinden bir görüntüdür. O, mukaddes mertebenin hakikatını şümulüne almamıştır.

Cem-i muhammedi'nin o mukaddes mertebeye nisbetle bir değeri yoktur. Zira, o mukaddes mertebenin levazımı arasında azamet ve kibriya vardır.

Toprak nere, Rabbü'l-erbab nere?..

Yine salik, seyrinin vaki olduğu bu makamda, bir isme düşer ki, o kendinin Rabbıdır. (Yani: Kendisini terbiye edici olan zatın makamıdır). Zaman zaman bu kimse sanır ki: Kendisinden daha faziletli olan büyükler, kendisinin tavassutu ile vâsıl olmuşlar; bazı yüksek derecelere kendi vesilesi ile çıkmışlardır.

Böyle bir şey dahi, ayakların kaydığı yerdir. Sübhan Allah'tan korumasını dileriz. O kimse, kendisini bu kemalle pek faziletli görür; hüsrana düşer. Bu ne biçim ucup ve bu ne biçim fazilet?.. Meselâ:

Bürhanı tam, şanı büyük bir sultan, vezirlerinden birinin delâletiyle, -ki bu vezir tam olarak hükmü altında ve itaatındadır- bazı mahallere girer. O vezirin vesilesi ile bazı beldeleri ve mevzileri de fetheder.

Burada söylenecek netice söz şudur: Bu makamda, cüz'i bir fazilet mevzuu vardır ki, bu bahis dışıdır. Zira, her hacamatçının ve kumaş dokuyucunun da kendisine has bir faziletli yanı vardır. Bu dahi, onun şahsına mahsustur. Bu hususi özellikleri ile, fenler bilen bir bilgine ve hazik bir hekime nazaran bir üstünlükleri olabilir. Ama bu fazilet, itibardan düşüktür. Asıl önemli olan külli fazilettir ki: Bu Alim ve Hakim zatındır.

Bu Fakire de, yukarıda anlatıldığı şekilde yanlış görüşler geldi; hem de çokça... O karışık durumdan, bir hayli tahayyület meydana geldi. Bu halet kendisinde uzun bir müddet kaldı. Durum böyle iken, Sübhan Hak onu korudu, halini toplu tuttu. Eskiden olan yakin haline kıl kadar bir oynaklık gelmedi. İcma ile sabit olan itikad manasına, hiçbir kesiklik gelmedi. Bunun için Allah'a hamd ve şükürler olsun. Hatta bütün nimetleri için. İcma ile sabit manadaki itikadına aykırı bir durum geldiği zaman, onu itibardan düşürdü; onu en güzel yorumlara götürdü.

İcmali ilimle şu kadarı bilinmiş oldu ki: Keşifte, müşahede

edilen o fazlalık, sıhhat durumu varsa cüz'i bir fazilete racidir. Eğer bu fazilete bir vesvese arız olursa... o zaman o faziletin medarı ilâhi yakınlıktır. Bu fazlalık dahi, o ilâhi yakınlıktan geliyor. Cüz'i fazlalık nereden olsun. Ama bu vesvese dahi, daha önceki yakin hali yanında, toz oldu. Artık ona hiçbir itibar kalmadı. Hatta tevbe istiğfar ile Yüce Hakka iltica etti. Hem de inkisarla ve inabe ile... Kendini alçaltarak ona yalvardı. Ta ki, bu gibi keşifler onda meydana gelmeye. Ta ki, kıl kadar olsa dahi, ehl-i sünnet vel-cemaat itikadına aykırı bir itikadı olmaya.

Bir gün, bu keşiflerden ötürü muaheze, bu tevehhümlerden ötürü mesuliyet korkusu ağır bastı. Bu korkunun ağır basması, beni kararsız hale getirdi. Bana sıkıntı verip muztar bir hale koydu. Bunun üzerine, Yüce Mukaddes Hak Sultan'a karşı iltica ve tazarru kat kat olmaya başladı.

Bu halet, bende uzun bir müddet devam edip gitti. tam bu sıralarda idi, yolum büyük zatlardan birinin kabrine düştü. Başıma gelen hal için ondan meded dileyip yardım istedim. Derhal o esnada, Şanı Yüce Hakkın inayeti bana yetişti. İşte o dem işin hakikatı olduğu gibi meydana çıktı.

Yine o vakit, Hatemü'r-risalet'in (sav) ruhaniyeti de hazır oldu. Ki o: Âlemlere rahmettir. Mahzun gönülü teselli etti.

Yine o zaman bana malûm oldu ki: Evet, ilâhi yakınlık, külli manada fazileti muciptir. Ancak, sana gelen bu yakınlık, ülûhiyet mertebeleri gölgelerinden bir gölgedir. Rabbı olan (terbiyene gelen) bir isme mahsustur. Bunun için, bu yakınlık külli manada faziletli olmayı icab ettirmez.

Misali olan bu makamın sureti öyle bir açıldı ki: Arada hiçbir şüphe yeri kalmadı; tevehhüm tamamen zail olup gitti.

Bu Derviş, kitap ve risalelerinden bazı ilim (bilgi)ler yazmıştır ki. Onlarda bir karışıklık yeri, tevil ve tevcih yolu vardır. Anlatılan manada müjdeyi alınca, o ilimlerin galat yanlarını yazmak istedim. Ama, Allah'ın fazlı ile ve bana açılan surette... Onları böylece açıklamış oldum.

Şundan ki: Açıktan işlenen günahların, tevbesi de açıktan ya-

pılmalıdır. Ta ki, insanlar, o ilimlerden şeriatın hilâfına bir şey anlamayalar. Sonra uyup da dalâlete saplanırlar. Ta ki, taassup ve tekellüf yolundan başkaları da kendisini dalâlet ve bilgisizlikle itham etmeyeler.

Bu misilli çiçeklerin, bu tarikatta açtığı çok olur. Zira, bu gaybın da gaybı bir tarikattır. Ve bu çiçekler, nicelerinin hidayet sebebi oldukları gibi, bazılarına da cehaletleri icabı dalâlet sebebi olur.

Muhterem babamın şöyle dediğini dinledim:

-Yetmiş iki bid'atçı fırkadan pek çoğunun dalâlete sapmasına ve doğru yoldan çıkmasına sebep odur ki; sofiye yoluna girmişler, ama işin hakikatına vakıf olamamışlardır. Sülûkü tamam etmeden nihayete ait hakikatleri tamamen anladıkları vehmine düşmüş ve dalâlete sapmışlardır.

Vesselâm...

★★★

221. MEKTUP

MEVZUU:

a) Nakşibendiye Tarikatının hususiyetleri ve sair tarikatlara nazaran daha faziletli olduğu.

b) Ona mensub olanların medhi.

Ve... bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbanî Hz.leri bu mektubu, Hüseyin Manburî'ye yazmıştır.**

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Seyyidü'l-Mürselin'e ve O'nun pâk âlinin tümüne olsun.

Herhalde, Maden-i Siyadet Mir Hüseyin Kıymetli Kardeş uzakta kalıp gözden kaybolanları unutmamıştır. İhtimal ki o: Tarikat-ı Aliyye adabına riayeti bırakmamıştır. Zira bu Tarikat, her yönü ile sair meşayih-i kiramın tarikatlarından ayrı bir mana taşır.

Mülâkatınızın müddeti ve sohbetinizin fırsatı cidden pek az oldu. Bunun için istedim ki: Bu Tarikat-ı Aliyye'nin hususiyetle-

rinden bazılarını yazayım. Onun kemalâtını anlatayım. Bunları yazmam, bazı yüksek ilimlerin ve üstün maarifin zımnında olacaktır.

Her ne kadar bu kısım maarifin ve ilimlerin bilfiil idrakinin zorluğunu ve dinleyenlerin zihnine girmekten yana uzak olduğunu biliyorsam da, şu iki şeyin mülâhazası ile bunlar açıklanmıştır:

a) Dinleyenler, görünüşte bilfiil bu manalardan uzak görünürlerse de kendilerinde bir istidad olabilir.

b) Muhatab, zâhirde her ne kadar bir tane ise de, hakikatta muhatap o şahıstır ki, tam bu muamelenin mahremidir. Bu manada:

-Kılıç kullananın... darb-ı meseli meşhurdur.

Ey Kardeş,

Bu Tarikat-ı Seniyye'nin başı, yolcuların reisi şu zattır: Sıddık-ı Ekber... Allah ondan razı olsun. Bu, öyle bir zattır ki, tahkik üzere, peygamberlerden sonra bütün Ademoğullarının en faziletlisidir. Bu itibarla bu Tarikat'ın büyükleri tarafından yazılan bir ibarede şöyle gelmiştir:

-Bizim intisabımız, bütün intisapların üstündedir.

Zira bu zatların intisapları huzur ve şuurdan ibarettir ki, bu aynıyle Hazret-i Sıddık'ın intisabı ve onun, tüm huzurların üstünde olan huzurudur.

Yine bu Tarikat'ta nihayetin bidayete derc edilmiş olması vardır. Bu manada Hace Bahaeddin Nakşibend Hz.leri şöyle dedi:

-Biz, nihayeti bidayete derc ediyoruz.

Bir mısra:

Gülistanımla kıyasla baharım.

Şöyle bir şey sorulabilir:

-Başkalarının nihayeti, bunların bidayetine derc edilmiş olduğuna göre, bunların nihayeti nasıl olur?.. Aynı şekilde, başkalarının nihayeti Sübhan Hakka vusul olduğuna göre, Hak'tan yana bunların seyri nereye varır?.. Zira:

-Abadan'dan öteye köy yok... darb-ı meseli meşhurdur.

Bu soruya şöyle bir cevap verebiliriz:

-Eğer ulaşmak müyesser olursa... uryan (çıplak) bir vüsuldür. Bunun alâmeti dahi, matlubun elde edilmesinden yana ye'sin elde edilmesidir, anla.

Bizim kelâmımız bir işarettir ki: Havas zümreden pek azı anlayabilir. Hatta havasın da havası olan zümrenin pek azı anlar.

Bu büyük devletin husulünü ancak şunun için anlattık; zira: Bu yolun yolcularından uryan vüsulü mubah görenler olduğu gibi, bir başka taife de şöyle demiştir:

-Matlubun husulünden ye's.

Ve... mahrumiyete kanaat getirmişlerdir. Lâkin bu iki devlet arasında kendilerine cem hali gelince... onu: İki zıddın bir araya gelişi sanırlar. Ve... onu muhalât (olmaz işler) kabilinden bilirler.

O kimseler ki: Vuslat idda ederler, bunlar, ye'si mahrumiyet görürler.

O kimseler ki: Ye's iddia ederler, bunlar da, vuslatı ayrılmak görürler. Ancak, bütün bunlar, o yüce menzile eremeyişin alâmetidir.

Bu babdan sözün özü şudur: Onlann batınlarına, bu yüce makamdan bir aydınlık gelmiştir. Bazısı bunu vuslat sanmış; bazısı da ye's olarak görmüştür. Anlatılan değişik durum, onların istidadlarının değişik olmasından ileri gelmiştir. Zira, bir taifenin istidadına vuslat münasiptir; bir başka taifenin istidadına ise... ye's...

Fakir'e göre, ye's istidadı, vuslat istidadından daha güzeldir. İsterse, vuslat ve ye's birbirinin mülâzımı (ayrılmaz parçası) olsun.

Burada verilen cevapla, ikinci itirazın cevabı dahi açıklanmış oldu. Çünkü mutlak vuslat, uryan vuslat gibi değildir. İkisi arasında o kadar fark var ki. Şunu demek istiyorum:

-Uryan vuslat, bütün perdeleri kaldırır, bütün engelleri izale eder.

Perdelerin en büyüğü ve en kuvvetlisi çeşitli tecelli ve değişik zuhurlar olduğuna göre, bu tecelli ve zuhurları bitirmen ve

tam manasiyle tamama erdirmen lâzımdır. Bu tecelli ve zuhurlar ister imkân aynalarında olsun, isterse vücub cilvegâhlarında... Onların aralarında şeref ve rütbe itibariyle bir değişiklik olsa dahi, perde husulü içinde ikisi birdir. Zira şeref ve rütbe talibin görüş zaviyesi dışındadır.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Bu beyandan lâzım gelir ki, tecellilerin bir nihayeti olsun. Halbuki, meşayihin açık seçik anlattığına göre, tecellilerin nihayeti yoktur.

Bunun için şöyle cevap verebilirim:

-Tecellilerin nihayetsiz oluşu, tafsilatı ile, isimlerde ve sıfatlarda seyir durumuna göredir. Bu takdirde, Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'a vüsul müyesser olmayacağı gibi, vasl-ı uryan dahi hâsıl olmaz. Çünkü: Yüce ve Mukaddes Hazret-i Zat'a vüsul isimlerin ve sıfatların taayyününe bağlıdır. Ama icmal yollu. Böyle olunca, tecellilerin nihayeti olur.

Bu arada bir başka soru şöyle olabilir:

-Zati tecellilerinin nihayetsiz olduğu söylenmiştir. Nitekim, Mevlâna Cami dahi, Lemaat şerhinde bunu sarahaten anlatmıştır. Durum böyle olunca, söz nasıl tecellilerin nihayet bulduğuna gider?..

Bunun için şöyle cevap verebilirim:

-Bu zati tecelliler, şüun ve itibarların mülâhazası olmadan olmaz. Zira tecelli, bunlann mülahâzası olmadan mümkün değildir. Bizim beyan etmekte olduğumuz işe gelince: Tecellilerin ötesinde bir şeydir; ister sıfatlara bağlı olsun, isterse zata. Zira bu yerde tecelli denilmesi caiz değildir; ama hangi tecelli olursa olsun. Şundan ki: Tecelli, bir şeyin ikinci, üçüncü veya dördüncü mertebe zuhurundan ibarettir; taa Allah'ın dilediği yere kadar. Ama burada mertebeler sükût etmiş, mesafeler tamamen düşürülmüştür.

Şöyle bir şey sorulabilir:

-Hangi itibarla, bu tecellilere "Zati" denmiştir?..

Bunun cevabını şöyle veririm:

-Eğer tecelliler, fazladan zaid bir mana düşüncesi ile olursa. Yani: Zat üzerine. O zaman bu: Sıfatlara bağlı tecelliler olur. Eğer fazladan zaid bir mana düşüncesi olmadan olursa... o zaman bu: Zata bağlı tecellilerden olur. Bu mana icabı olarak, vahdet mertebesi için; ki, o taayyün-ü evvel olup zattan başka bir şey değildir, şöyle demişlerdir:

-Zati tecelli...

Bizim talep makamımız, Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'tır. O makamda, manaların mülâhazasına yer yoktur. İster zaid mana olsun, isterse zaid mana olmasın. Çünkü, icmal yollu manalar orada tamamen dürülmüştür. Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'a vüsul müyesser olmuştur.

Şunun da bilinmesi gerekir ki: O makamda, vüsul, şekilde ve misalden münezzehtir: Matlub ve ittisal gibi ki, akıl onu idrak eder ve bahis dışıdır; Mukaddes Hakkın zatına böyle şeyler lâyık değildir. Zira misli (benzeri) olan için, misilden (benzerden) münezzehe yol yoktur. Sultanın ihsanlarını, ancak kendi taşıyıcıları alabilir.

Mesnevi'den şöyle dile geldi:

Vardır Rab ile canı arasında nasın
Bir bağlılık, yeri yoktur şeklin kıyasın.

Bu Tarikat meşayihinden hiçbiri, yolunun nihayetinden haber vermemiştir. Hemen hepsi, yollarının bidayetinden haber vermişlerdir. Meselâ şöyle demişlerdir:

-Bunda nihayetin bidayete derc edilmiş olması vardır.

Onların bidayetleri nihayetleri ile imtizac ettiğine göre, nihayetleri dahi, bidayetlerine münasip bir şekilde olur. Bu nihayetin izharı ise... Fakir'in imtiyazlı olduğu bir durumdur.

Bir şiir:

Padişah çalarsa kapısını kocakarının;
Sırrına şaşma, ey delikanlı bu alçalmanın.

Bunun için noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah'a hamd ü şükürler olsun.

Ey Kardeş,

Bu nihayete ulaşanlar, (Yani: Bu Tarikat'a mensup olanlardan) azın da azı kimselerdir. Daha açık tabirle: Diğer tarikatlara intisab edenlere nisbetle... Eğer bunların sayılarını belirtmeye kalksam, yaklaşanlar, uzaklaşmaya yüz tutarlar. Uzakta olanlar dahi, inkâr ve isyan etme yoluna saparlar. Hem öyle bir uzak görürler ki!..

Ancak, bütün bu olanlar, nihayetin de nihayetine kemaliyle vüsulden ötürüdür. Bu vüsul dahi, Allah'ın Habibi Resûlullah (sav) Efendimizin fazileti sayesinde olmuştur. Ona salât ve selâm olsun.

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin hususiyetleri arasında bir de şu vardır: VATANDA SEFER... Ki bu: Enfüsi seyirden ibarettir.

Enfüsi seyir her ne kadar diğer meşayihin tarikatlarında dahi sabit ise de, bu manada onlara ancak yollarının nihayetinde müyesser olur. Hem de afaki seyri kat ettikten sonra... Ama bu Tarikat-ı Aliyye böyle değildir.

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin iptidası enfüsi seyirden başlar ki, afaki seyir bunun zımnında kat edilir. Bu seyrin, işin başında husulünün menşei ise... nihayetin bidayete derc edilmiş olmasındandır.

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin bir başka hususiyeti ise... CELVETTE HALVET (topluluk içinde yalnızlık) olmasıdır. Bu dahi, vatani seyrin ayrılan bir koludur. Bu halinde olan kimse: Tefrika celvetinin aynında, halvet vatanı yuvasının seferini yapar. Afaki dağınıklık, enfüs hücresine yol bulamaz.

Bu mana, diğer tarikatlarda, ancak müntehada (sonda) müyesser olur. Ama, bu Tarikat-ı Aliyye'de iptidada (başta) müyesser olur. Bunun için de, bu Tarikat-ı Aliyye'nin hususiyetleri arasına girmiş olur.

Şunun bilinmesi gerekir ki: CELVETTE HALVET... demenin manası şudur: Vatani halvet kapılarını kitlemek, pencerelerini de kapamak.

Yani: Celvet tefrikasında hiç kimseye iltifat etmeyecek. Orada, hiç kimse ile muhatap olup konuşmayacak. Ama bu demek

değildir ki: Gözlerini yumacak ve zorla duygularını muattal bırakacak... Zira böyle bir şey, bu Tarikat-ı Aliyye'ye münafidir; (aykırıdır).

Ey Kardeş,

Bütün bu zorlamalar ve bir çıkış yolu aramalar, hep başta ve ortada olur. Amma sonra: Bu kaçamak yolu aramalardan yana hiçbir şey kalmaz. Orada, aynı tefrika içinde bir cemiyet hali vardır. Gafletin özünde bir huzur bulunur. Ancak, hiç kimse sanmaya ki: Tefrika ile, tefrikanın olmayışı, mutlak surette sonuca ulaşmış kimse hakkında müsavidir. Çünkü iş böyle değildir. Asıl murad edilen mana şudur: Tefrika ve tefrikanın olmayışı, batıni cemiyet halinin özünün husulünde müsavidir. Durum böyle iken, eğer zahirle batını bir eder de, tefrikayı, içten olduğu gibi dıştan da atarsa... daha uygun ve daha münasip olur. Bu manada irşad için, Sübhan Allah, Resûlullah (sav) Efendimize şöyle buyurdu:

"Rabbın adını an, yalnız ona yönel."(73/8)

Bilinmesi gerekir ki, bazı zamanlarda zahiri tefrika meydana çıkar ve bu şekilde mahlukun da hakkı eda edilmiş olur; böyle bir zahiri tefrika bazı zamanlar güzel olur. Amma batıni tefrika hiçbir zaman caiz değildir. Zira batın, yalnız Hak için halis olacaktır.

Müslüman kulların üç hissesi, noksan sıfatlardan münezzeh Allah'ındır:

a) Batıni mananın tamamı..

b) Zahiri durumun yarısı..

c) Kalan yarının da yarısı..

Bundan arta kalan dahi, kulların hakkını eda içindir. Amma, o kulların hakkını eda için olan da, Hakkın emrine imtisalden olduğu için, o dahi Hakka racidir. Bu manada bu âyet-i kerime şöyledir:

"Her iş ona döndürülür. O halde ona ibadet et. Ona tevekkül et. Rabbın, yaptıklarınızdan gafil değildir."(11/123)

Bu tarikatta, cezbenin sülûk üzerine takaddümü vardır. İlk seyir dahi emir âleminden başlar, hak âleminden değil. Tarikatlann pek çoğunda durum böyle değildir.

Sülûk menzillerinin kat edilmesi, cezbe derecelerinin tayyi zımnında bu tarikata derc edilmiştir. Hak âleminin seyri dahi, emir âleminin seyri zımnında müyesser oldu. Bu itibarla, bu Tarikat-ı Aliyye için:

-Nihayetin bidayete derc edilmiş olması...

Söylenirse yeri vardır.

Üstte geçen beyandan da anlaşılacağına göre, başlangıç seyri, bu Tarikat-ı Aliyye'de sonuç seyrine derc edilmiştir.

Ama onlar, başlangıç seyrinden sonuç seyrine nüzul etmezler, son seyrini tamamladıktan sonra baştaki seyre devam ederler. Bu manadan ötürü:

-Bu Tarikat-ı Aliyye'nin nihayeti, sair meşayih tarikatının hidayetidir, diyenlerin zannı batıl olmuştur.

Şöyle bir şey sorulabilir:

-Bu Tarikat-ı Aliyye'den, bazı meşayihinin ibarelerinde geçtiğine göre, onların seyirleri esma ve sıfattadır. Yani: Onların intisapları tamama erdikten sonra... Bu durumda, sahih olan odur ki: Bunların nihayeti, başkalarının bidayetidir. Çünkü, esma ve sıfatlarda seyir işin başında olur. Yani: Zati tecellilerdeki seyirlere nisbetle...

Bunun cevabını şöyle verebilirim:

-Esma ve sıfatlardaki seyir, zati tecellilerdeki seyirden sonra değildir. Bu esma ve sıfattaki seyir dahi, zati tecellileri seyri zımnında vaki olur.

Bu hususta son söz şudur ki: İsimlere ve sıfatlara bağlı seyir, her ne zaman arızi bir sebepten dolayı zuhur ederse... zati tecelliler onu kapatır. Bu durumda hayal olunur ki, o seyir sahibinin işi tamamen oldu, tekrar esma ve sıfatlarda seyre başladı. Ama iş böyle değildir.

Evet... Bu âleme dönüş vaki olur. Hem de, velâyet derecelerinde seyrin tamama ermesinden sonra. Bu dahi, halkı Yüce

Hakka davet içindir.

Böyle bir şey de, nihayetlerinde rücu sanılırsa, kendisinin de bidayeti tahayyül edilirse çok görülmez. Amma meşayih hakkında söylemeye gelince iş değişir... Çünkü bunların, nihayete tekrar dönüşleri vardır.

Burada bidayetten ve nihayetten murad, velâyetin bidayeti ve nihayetidir. Anlatılan rücu seyrinin velâyetle bir alâkası yoktur. Böyle bir rücu davet ve tebliğ mertebesinden bir nasiptir.

★★★

Bu Tarikat-ı Aliyye, tarikatların en yakını ve elbette vuslata erdirenidir. Bunun için, Hace Bahaeddin Nakşibendi Hz.leri şöyle dedi:

-Tarikatımız, tarikatların en yakınıdır.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın. Sonra şöyle dedi:

-Sübhan Hak'tan mutlaka vuslata erdiren bir tarikat istedim.

Ve onun bu dileğine icabet edilmiştir. Nitekim bu mana, Reşahat'ta Hace Ahrar'dan naklen anlatılmıştır. Nasıl en yakın ve mutlaka vuslata erdiren bir tarikat olmasın ki: Nihayet, onun bidayetine derc edilmiştir.

O kimsenin şekaveti ne kadar büyüktür ki, bu Tarikat-ı Aliyye'ye girer, ama onun yolunda istikamet sahibi olmaya güç yetiremez. Ondan alacağı hiçbir nasibi de olmaz.

Bir şiir:

Güneşe ne zarar şafak vakti ufukta doğar;
Görmez hiç aydınlığını, gözü yoksa bakar...

Evet! Bir talip, nakıs birinin eline düşerse... Tarikatın günahı ne?.. Talipte ne kusur var?. Hakikatta vuslata erdiren delildir; bu Tarikat-ı Aliyye'nin kendisi değil.

Bu Tarikatın iptidasında halâvet vardır, vicdani duygular vardır. Ama sonunda acılık vardır, yitirme vardır. Böyle bir şeyin olması dahi, ye's halinin levazımı arasındadır. Diğer tarikatlar böyle değildir. Onlarda, işin sonunda, halâvet ve vicdani duygular vardır.

Aynı şekilde bu yolun iptidasında yakınlık vardır, müşahede

vardır. Ama nihayetinde uzaklık vardır, mahrumiyet vardır. Ama, sair büyük meşayihin tarikatı böyle değildir.

Tarikatların değişik olması durumuna, anlatılan kıyasla bakılmalı ki: Bu Tarikat-ı Aliyye'nin üstünlüğü bilinsin. Çünkü: Yakınlık ve müşahede, halâvet ve vicdani duyguların hemen hepsi uzaklıktan ve mahrumiyetten haber verir. Acılık ve yitirme böyle değildir. Bunlar, yakınlığın sona erdiğinden haber verirler; bunu anlayan anlar.

Anlatılan sırrı şu kadar açabiliriz; meselâ: Bir insana, kendi nefsinden daha yakını yoktur. Ama yakınlık, şühud, halâvet ve vicdan nisbeti onda yoktur. Böyle bir şey, kendinden başkası için vardır. Halbuki aralarında bir ayrılık vardır.

Aklı başında olana, anlatılan işaret yeter.



Bu Tarikat-ı Aliyye'nin büyükleri, halleri ve vecidleri şer'i hükümlere tabi kıldılar. Zevkleri ve maarifi dahi şeriat ilimlerinin hizmetinde gördüler. Bunlar, şeriatın nefis cevherlerini, vecdin cevizine ve halin muzuna değiştirmezler; tıpkı çocuklar gibi... Sofiyenin söylediği tatlı sözlere de aldanmazlar. Şer'i mahzurların irtikâbı ile elde edilen hallere dahi ikbal etmezler. Hele Peygamber Efendimizin sünnetine aykırı hiçbir muradları olmaz.

Anlatılan mana icabı olarak raksa ve semağa cevaz vermezler; cehren yapılan zikre ikbal etmezler. Halleri devamlıdır; vakitleri kesintisiz sürüp gider. Zati tecelli, başkalarına şimşek gibi çakıp geçse dahi, bunlar için daimidir.

Gaiplik halinin arkasına gizlenen huzurun, bu zatlara göre bir değeri yoktur. Bunların muameleleri, huzurun da, tecellinin de fevkindedir. Ki bu manaya dair işaret geçti.

Hace Ahrar Hz.leri şöyle dedi:

-Bu Silsile-i Aliyye'nin büyükleri, uçup oynayanlarla kıyas edilemez. Bunların muamelesi ve intisabı cidden büyüktür.

Bu Tarikat-ı Aliyye'de şeyhlik ve müridlik, tarikatı öğrenmek ve öğretmekledir; külâhla, şecere ile değil... Bu külah ve şece-

re ekseri meşayihin tarikatında resmi bir hal almıştır. O kadar ki, onların son gelenleri, şeyhliği ve müridliği, külah ve şecereye inhisar ettirmiştir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, şeyhin müteaddid olmasına cevaz vermezler. Tarikatı öğretenlere de: "Mürşid" derler, "Şeyh" demezler. Onunla, meşayih adabı üzere de olmazlar. Bu dahi, onların tam cehaletinden ve akıllarının noksanlığındandır. Yahut bilmezler ki, onların meşayihi talim şeyhine de, sohbet şeyhine de: "Şeyh" demişlerdir ve şeyhin müteaddid olmasına cevaz vermişlerdir. Hatta şöyle demişlerdir:

-Bir mürid, irşadının bir başka mahalde olacağı görüşüne varırsa... bir başka şeyh seçmesi caiz olur. İsterse birinci şeyhi hayatta olsun. Onun bu durumu inkâr edilmez. Hace Bahaeddin Nakşibend, Buhara ulemasından bu hususta sağlam fetva almıştır.

Evet... Bir kimse, bir şeyhten müridlik hırkası giyerse, artık onu bir başkasından giyemez. Ama teberrük hırkasını bir başkasından giyebilir; bunun için bir mani yoktur. Ve o kimse, artık başka bir şeyh aramamakla bağlanıp kalamaz.

O kimsenin, bir şeyhten müridlik hırkasını giymesi caizdir. Bu arada bir başkasından da tarikat talimi yapması ve bir üçüncü şeyhle sohbet etmesi caizdir.

Ancak... anlatılan her üç devletin de bir şeyhten alınması mümkün olursa... bu; büyük bir nimettir.

Yukarıda anlatılan manalara göre, tarikat talimi işinde, müteaddit şeyhten istifade etmesi ve aynı şekilde müteaddit şeyhlerle de sohbet etmesi caizdir.

Şunun da bilinmesi yerinde olur: Asıl şeyh odur ki, müride Hak yolunu göstermeyi bile. Bu mana, tarikat taliminde düşünülmüştür ve vardır. Hatta fazlası ile açık bir şekilde.

Talim şeyhi, şeriat üstadıdır; aynı zamanda tarikat delilidir. Ama, hırka şeyhi böyle değildir. Anlatılan mana dolayısı ile, talim şeyhinin gösterdiği edep yollarına tam olarak riayet edile... Ve şeyhlik ismi, en fazla bu zata lâyık görüle.



Bu Tarikat-ı Aliyye'de riyazetler ve mücahedeler, ancak şeriat hükümlerini yerine getirmektir. Peygamber Efendimizin sünnetine tutunmaktır. O sünnet sahibine salât, selâm ve tahiyyet.

Peygamberlerin gönderilmesinden, kitapların indirilmesinden maksat: Nefs-i emmarenin arzularını ortadan kaldırmaktır. Ki bu emmare nefis, Mevlâsına karşı düşmanlığa saplanmıştır. Nefs-i emmarenin arzularını kırmak ise... şeriat hükümlerini yerine getirmeye bağlıdır. Bir kimse, her ne miktar şeriat hükümlerini yerine getirmeye devamlı ise... şekavat dolu nefsin arzularından o mikdar uzaktır. Çünkü: Nefs-i emmareye göre, şeriat emirlerini yerine getirmekten ve onun yasaklarından kaçmaktan daha zor bir şey yoktur.

Şeriat sahibine uymaktan başka, kırılma (emmare nefsi yenme) yolu tasavvur edilemez.

Riyazet ve mücahede olarak, sünnete uymanın dışında seçilen yollar muteber değildir. Hanudların, Brehmenlerin Cukiyesi (yani: Hind fakirlerinin açlıkla nefsi yenmeye çalışmaları) Yunan felsefecileri bu işte müşterektirler. Ama onlara bu riyazetleri, sapıklıktan ve zarara uğramaktan başka bir şey vermemiştir.

Bu Tarikat-ı Aliyye'de talibin sülûke girmesi, kendisine uyulan şeyhin tasarrufuna bağlıdır. Onun tasarrufu olmadan işin açılması mümkün olmaz. Zira, nihayetin bidayete derc edilmiş olması, onun mübarek teveccühünün eseridir. Keyfiyetten ve misalden münezzeh mananın husulü, onun yüksek tasarrufunun bir neticesidir.

-Tarik-i mahfi (gizli yol), diye anlandırdıkları kendini kaybetme hali, müptedinin isteği ile olmaz. Altı cihetten ari teveccühün varlığı, talibin havsalasının alabileceği bir şey değildir.

Bir şiir:

Ne güzeldir Nakşibendiyenin yolları;
Hareme alırlar, gizlice yolcuları.

Bu büyüklerde, intisabı vermekte kâmil manada bir kudret bulunduğundan, sadakatli bir talibe, kısa bir müddet içinde şu-

ur ve huzur verirler. Bu vergileri böyle olduğu gibi kendilerine tam bir kudret olduğu için o intisabı geri de alabilirler. Onlar, bu intisap sahibini, bir edebin terki sonunda müflis bir hale getirirler.

Evet!.. O kimseler ki, vermeye güçlüdürler, aynı şekilde almaya da güçleri yeter. Allahu Teâlâ bizleri, kendinin ve evliyasının gazabından korusun.

Bu Tarikat-ı Aliyye'de ifade ve istifade en çok sükûtla olur. Büyükler dediler ki:

-Sükûtumuzdan faydalanmayanlar, konuşmamızdan nasıl faydalanabilir?..

Bu sükûtu, onlar zorla elde etmediler; çünkü bu sükût, onların yolunun levazımı (ayrılmaz parçası) arasındadır.

Zira bu zatların iptida teveccühleri, mücerred ehadiyetedir. Zattan başka ne isim, ne de sıfat isterler.

Şu malûmdur ki, bu makama münasip ve mülayim (yatkın) olan sükût ve sessiz durmaktır.

-Allah'ı bilenin dili tutulur, cümlesi bu manayı doğrular.

Bu makaleyi, Allah'a hamd, onun Habibine salât ile bitirelim:

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Seyyidü'l-Mürselin'e ve onun pâk âlinin tümüne.

Vesselâm...



222. MEKTUP

MEVZUU:

a) Kötü hallerin beyanı.

b) Amellerde kusurları görmek.

c) İyilik işlerinde niyetleri töhmet altında tutmak.

NOT: **İmam-ı Rabbanî Hz.leri bu mektubu, Muhammed Eşref Kâbilî'ye yazmıştır.**

Allah'ım, bizleri razı olduğun işlerde başarılı eyle. Sana taatta sebat ver. Seyyidü'l-Mürselin hürmetine. O'na ve âline salât

ve selâm.

Büyüklerden biri şöyle dedi:

-Sadık mürid odur ki, sol yanındaki kâtip melek, yirmi sene onun aleyhine yazacak bir şey bulamaya.

Halbuki bu Fakir, kusur dolu. Nefsini zevk ve vicdani duygular içinde buluyor. O kadar ki: Sağındaki kâtip melek, onun için bir hasene bulacak mı ki, amellerinin sayfasına derc eyleye. Hem de yirmi sene müddet içinde. Allahu Teâlâ biliyor ki, bu sözü yapmacık söylemiyor. Zevk olarak yine şunu biliyor ki: Frenk kâfirleri kendisinden nice mertebe faziletlidir. Bunun cevabını sorsalar, vermekten aciz kalmaz.

Yine kendi nefsini, zevk yolu ile biliyor ki: Hatalarla dolu ve seyyielerle örtülmüş. Kendisinde hiçbir hasene yoktur.

Şunu da görüyor: Sol yandaki kâtip melek onun için yazmaya pek haklı.

Şunu da görüyor: Sağ yandaki melek, artık daimi surette muattaldır (boş kalmıştır).

Şunu da biliyor ki: Sağ yanındaki defteri boştur, sol yanındaki defteri doludur.

Artık rahmetten başka bir ümidi olmadığı gibi, mağfiretten başka bir mededi de yoktur.

Şu dua, onun haline pek uygundur:

-Allahım, mağfiretin, günahlarımdan çoktur. Rahmetin, amelimden daha çok ümit vermektedir.

Asıl şaşılacak durum şu ki: İlâhi feyizler, Rahmani varidat en yüce ve yüceltici derecelerde daima gelmektedir. Bu varidat, anlatılan kusurları görmeyi kuvvetlendiriyor; yazılan ayıpların müşahedesini kuvvetlendiriyor. Ucüp yerine noksanlıkları görmeyi artırıyor; yüksek görme yerine tavazu ve tenezzül geliyor.

Bir an içinde velâyet kemâlatı ve müşerref, aynı an içinde kusur ve noksan görmekle muttasıf oluyor.

Her ne zaman uruc edip yükselse, kendini aşağıda buluyor. Hatta, uruc edip yükselmesi, aşağıya tenezzülünü görmeye sebep oluyor.

Büyük zatlar, onun bu halini tasdik ederler mi etmezler mi? Eğer onun sırrına muttali olsalardı, herhalde durumunu tasdik ederlerdi.

Şöyle bir şey sorulabilir:

-Birbirini nefyedecek durumda olan iki şeyin bir arada olmasının sırrı nedir? Anlatılan iki şeyden birinin var olması, diğerinin de var olmasına nasıl sebep oluyor?

Buna şu cevabı verebilirim:

-Birbirini nefyeden iki şeyin bir arada bulunmasının muhal olması, mahallin bir olması şartına bağlıdır. Ama bizim içinde bulunduğumuz durumda, mahaller müteaddittir. Yukarıya yükselip giden, insan-ı kâmilin emir âlemine ait letaifidir. Alta inen ise... yine insan-ı kâmilin halk âlemindeki letaifidir. Bu manaya göre, emir âlemi letaifi her ne mikdar yukarı yükselse; halk âlemi letaifi ile olan münasebeti o mikdar azalır ve noksanlaşır. Bu münasebetin azalması ve noksanlaşması da halk âlemine inmeye sebep olur. Halk âlemine tenezzül edip düştükçe de salik, halâvetini kaybeder, ayıplarını ve noksanlarını görmesi artar. Bu mana icabı olarak, müntebi olan zatlar, çoğu kez, işin başında kendilerine gelen lezzeti arar dururlar. Ki bu lezzet, işin nihayetinde kendilerinden gitmiştir. Onun yerini, lezzetin yokluğu ve tatsızlık almıştır. Yine bunun içindir ki, irfan sahibi bir kimse, frenk kâfirlerini kendisinden daha faziletli bulur. Çünkü kâfirde, halk âlemi ile emir âleminin imtizacı sebebiyle bir nuraniyet vardır. Halbuki irfan sahibinde bu imtizaç yoktur. Hatta:

-Ene (Ben)...

Lâfzının vuku bulduğu halk âlemi kendisinde kalmıştır. Yani: İrfan sahibinden yana sadece bu benlik lâfzı kalmıştır. Bu benlik ise... baştan ayağa zulmet ve sıkıntılarla doludur. O irfan sahibinin emir âlemindeki letaifi, rücu yolu ile tenezzül etse dahi, halk âlemi ile bir ihtilatı ve imtizacı olmaz. Yani: Başta aralarında böyle bir imtizaç olduğu gibi.



Kardeşim Hace Muhammed Tahir'le gönderilen mektup

ulaştı.

Gaiplik zamanında tam bir münasebet sağlayan rabıtanın husulü, uygun düşer ki: Büyük nimetler arasında sayıla.

Maniler kalkıncaya kadar kalblerin yakınlığı ile yetinilsin. Bu yakınlığın varlığı ile beraber, bedenlerin yakınlaşması temennisi de kalbden çıkarılmamalıdır; çünkü nimetin tamamı bu yakınlığa bağlıdır. Veyse'l-Karanî'yi görmez misin; kalb yakınlığını bulmasına rağmen, kendilerine bedenen yakınlık hasıl olanlardan en küçüğünün derecesine yetişemedi. Sebebi: O devletin kendisinde hasıl olmayışıdır. Yine bu mana icabıdır ki, dağ kadar altın sadakası, bu sohbete nail olanların bir ölçek arpa sadakasını tutmadı.

Hasılı: Her ne olursa olsun; hiçbir şey sohbet (Burada İmam-ı Rabbanî Hazretleri, Sahabe kelimesinin Sohbet (arkadaşlık) ile olan münasebetine temas ederek müridin yetişmesinde mürşidin sohbetinde bulunmanın ehemmiyetine işaret etmiştir. Maksat, müridin kalb yakınlığı ile yetinmeyip bedenen de mürşidine yakınlık istemesine teşviktir. Yoksa kalben ve bedenen Hakikat-i Muhammediye'nin gerçek ârifi, arkadaşı ve aşığı olan Veysel Karanî Hazretleri'nin yakinin nihayeti olan sohbet dairesi dışında kaldığını söylemek değildir.) yerini tutmaz.

Vesselâm...

★★★

224. MEKTUP

MEVZUU:

a) Edeplere riayetin beyanı.

b) Tevehhümü def etmek.

c) Tarikat taliminde ihtiyatı emretmek ve sıkıntılara tahammül etmek.

d) Bu mektubun arkasına Yar Muhammed Kadim'e yazılan bazı nasihat ve tenbihler.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Muhammed Nu'man Bedahşi'ye yazmıştır.**

Pek Reşid Kardeş Mir Muhammed Nu'man'ın mektubu ulaştı.

O mektubda sıralanan mukaddimenin özü, açıklanan şekli durumların manası anlaşıldı.

İnsanlar sizin hakkınızda şöyle diyormuş:

-Zamanının en akıllısı.

Aranızdaki münasebeti mutlak olan kimselerden gelen bu gibi sözlerin söylenmesinde bir mana yoktur. Onlardan kaçamazsın da... Aranızda bir kesinti olmasına da gücün yetmez. Bir ayrılma talebi de mümkün değildir. Hem böyle şeylerin olmasına ne gibi bir münasebet var?..

Durum anlatıldığı gibi olmasına rağmen, düşünmeyesin ki: Bu gibi cümlelerden çıkan tozlar bu tarafın gönlüne konar da, bir eziyet verir. Daha fazlasiyle iş, ayrılmaya kadar varır. Şundan ki: Sizin iyilikleriniz göz önündedir; zelilleriniz dahi itibardan düşmüştür. Asla hatırınıza bir şüphe girmesin. Bu tarafta kesin olarak bir eziyet husule getirdiğini tasavvur etmeyesin. Zira hiçbir şekilde eziyet vaki değildir. Beşeriyet icabı meydana gelen sehi ve unutmak kınanmaya değmez. Eziyet vehmini gönül sayfasından at; tarikat talimi ile meşgul ol. Büyük küçük taliplere faydalı olmaya bak. İstihare emri, ancak bu işin tekidi içindir, nefyi için değildir.

Lain düşman Şeytan, şerri yoldaş edinen nefis, daima ve Fakir'in yanındalar. Bunun için çok ihtiyatlı davranmak lâzım gelir. Ta ki: Haller bizim aleyhimize dönmeye. Ta ki: Aldatıp dalâlete sürüklemek için, çeşitli hile ile kötülükleri, gözlerimize iyilik olarak göstermeye. Şöyle denilmiştir:

-Lain Şeytan, taat ve nasihat suretinde geldiği zaman, onu def etmek çok güçtür.

Durum böyle olunca, bize düşer ki: Daima Sübhan Hakka iltica edip taarruzda bulunalım. İnkisarla, ağlaya ağlaya o Yüce Hak'tan dileyelim ki: O görülen cihetten hizlanımız ve istidracımız murad olunmaya.

İstikame yolu şudur: Ebedi saadete delâlet.

Bilmiş olasın ki: Fakirlik ve sıkıntı, bu Taife-i Aliyye'nin güzelliğidir. Bunu tercih etmekle iki cihan'ın efendisine iktida vardır.

O'na salât ve selâm.

Sübhan Hak, kereminin kemali icabı olarak, kullarının rızkını tefekkül etmiştir. Allahu Teala, bizi ve sizi bu gibi tereddütlerden kurtarsın.

Bir yerde nüfus ne kadar çoğalırsa... rızıkların gelmesi o kadar çok ve bol olur.

Yüce ve Mukaddes Hakkın razı olduğu şeylere teveccüh edip taallukatın üzüntüsünü onun keremine havale etmelisin.

Kalanı karşılaştığımızda görüşürüz.

Buradan gelen bazı arkadaşların haber verdiklerine göre: Teezzi husulü tevehhümü (eziyet meydana gelmesi vehmi), şu anda dahi Mir'in gönlünde yerleşmiştir. Bunun için, eziyet vehminin kaldırılmasını, mübalağa ve tekidle yazdık.

Molla Yar Muhammed Kadim'e vaaz ve nasihat dolu bir mektup yazmıştık. Zahir olan o ki: Onda yazılanlar tabiatına mülayim gelmedi; bunun için cevabını yazmadı. Hatta bir dua bile yollamadı... Onun tabiatına mülayim gelmeyince, ben ne yapabilirim ki?..

Eğer bu Hakir'e mensup olan bir cmeaatin bozuk zanlarını, hata maddelerini beyanla hakkı batıldan ayırd etmezsem nasıl borçtan kurtulurum?.. Ahirete hangi yüzle giderim?.

Bir Şiir:

Söylüyorum sana ulaşması şart olanı;
Yorsa da al ondan halis nasihat olanı.

Bilesin ki: Şeyhlik ve müridlik, halkı Hakka davet etme ve irşad yolu cidden büyük makamdır. Herhalde şu cümleyi duymuş olacaksınız:

"Kavni arasında şeyh, ümmeti arasındaki peygamber gibidir."

Bir şiir:

Her erkek gelen, olur mu merd-i meydan;
Her mülkü olan da, olur mu Süleyman?..

Ahvali ve makamları tafsilatı ile bilmek, müşahedelerin ve tecellilerin hakikatini, keşif ve ilhamlardan hasıl olan manayı, rüya

tabirlerinin zuhurunu anlamak. İşte bütün bunlar anlatılan yüce makamın levazımı arasındadır. Bundan sonrası, savrulan ağaç kabuklarıdır.

Bu hususta asıl söylenmesi gereken odur ki: Bu Tarikat-ı Aliyye'nin büyükleri; meşihat makamına ulaşmadan evvel, bazı müridlerine bir nevi icazet verirler. Bunu, bazı yararlı işlerin düşüncesi ile yaparlar. Umumi manada tarikat talimi yapması için ona cevaz verirler ki: Umumi hallere ve vakıalara muttali olsun.

Bu nevi icazette kendisine iktida edilen şeyhe düşer ki, icazeti verdiği müride, şu emri vere: İhtiyatlı davrana, yanlış ve bozuk maddeleri keşfe çalışa, daima noksanına muttali ola, işi tamam olup kemale ermediğini bütünüyle açıklayıp göstere.

Eğer şeyh, bu şekilde hakikatı açıklamazsa, hain olur. Şeyh açıkladığı halde, mürid kötülük ederse... hizlana düşer. O bilmez mi ki, Hakkın rızası şeyhin rızasına, Hakkın dargınlığı dahi onun dargıllığına bağlıdır. Böyle bir şeyin olması ne büyük bir musibettir. İçine düşülen ne büyük bir belâdır.

Bunlar anlamazlar mı acaba: Bizden ayrılıp gittikleri zaman, iş nereye varır?.. Bizden koptukları zaman, kime bağlanacaklar?

Allah korusun, eğer onun hatırına böyle bir şey geliyorsa, hiç durmadan söyle: Tevbe edip Allah'tan mağfiret dilesin. O'na kendini alçaltarak yalvarıp yakarsın ki: Kendisini böyle büyük bir iptilâya uğratmaya. Böyle bir tehlikeli belâya düşürmeye.

Allah'a hamd ve şükürler olsun; ihvanın kayıtsız davranmalarına rağmen, bu tarafta gönüle bir toz konmuyor. Hatta onların verdikleri bu ıstıraplar yüzünden bile.

Bunun için temenni şudur: İşlerin akibeti hayra çevrilir inşaallah.

Bu anlatılanların dışında kalanları, hal ve vaziyetleri pek değerli kardeş Mevlâna Muhammed Salih, tafsilatiyle anlatacaktır. Şüpheli olan durumlar ondan öğrenilir.

Selâm hidayete tabi olanlara. Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara. O'na ve âline salâtların en tamamı, selâmların en faziletlisi.

225. MEKTUP

MEVZUU: Nihayetin bidayete derc edilmiş olması sebebiyle sair tarikatların nihayetinde hâsıl olan, bu Tarikat-ı Aliyye'nin başında hâsıl olur.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Tahir Lahori'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. O'nun Peygamberine salât ve selâm okuruz. Keza O'nun âl-i kiramına da.

Mübarek mektupları peş peşe gelmektedirler. O mektuplarda: Taliplerin kendilerine verilen vazifelerde çalışıp çabalamaları, ondan lezzet almaları, onun üzerinde birlik olmaları beyan edilmiş ki, bu: Ferah üstüne ferah artırdı.

Bu hususta söylenecek asıl söz şudur: Bu tarikatta, nihayette olacak işler bidayete derc edildiği için, bu Tarikat-ı Aliyye'nin müptedilerinde, müntehilerin ahvaline benzeyen işler vaki ve hâsıl olur. O şekilde ki: İki durumu ayırd edip birbirinden seçmek mümkün olmaz. Zira bu ayırd etme işini, ancak keskin basiretli irfan sahibi yapabilir.

Durum üstte anlatıldığı gibi olunca: O hallerin husulüne itimad edip onları bulan kimseye tarikat talimi için icazet vermek yerinde olmaz. Çünkü bu surette o hallere sahib olanın zararı, kendisinden irşad talebi olanların da üstündedir. Zira, kemal mertebesine eriştiğini hayal edip, dolayısiyle terakkisine mani çıkacağı ihtimali belirir. Hatta irşad makamının levazımı (ayrılmaz parçaları) arasında bulunan makam ve riyaset husulü, onu büyük bir belâya düşürür. Zira, geçen geçip tezkiyesi (temizlenmesi) hâsıl olmadıkça, nefs-i emmare küfrü üzerinde kalır.

Kendilerine icazet verdiğin kimselere tatlı tatlı anlatmalısın:

-Bu nevi icazet, kemale mebni bir icazet değildir, diye.

Daha önlerinde onları bekleyen çok işler var. İşin başında hâsıl olan bu haller, ancak: Nihayetin bidayete derc edilmiş olması kabilindendir. Bunun için kendilerine münasip nasihatlar etmeli ve onları noksanlarına muttali kılmalısın. Kendilerine icazet

verdiğin, artık tarikat talimi için onlara mani olma. Belki bir gün irşad makamının hakikatına nefesleriniz bereketi ile ulaşırlar.

Sonra... siz de bu işe başlamış bulunuyorsunuz; mübarek olsun. Çalışıp ihtimam göstermek, çabalayıp ganimet bilmek lâzımdır. Ta ki: Taliplerin çalışıp gayrete girmelerine ve şevk duymalarına sebep ola.

Vesselâm...



226. MEKTUP

MEVZUU: Fırsatı ganimet bilmek beyanındadır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, hakiki kardeşi Şeyh Meyan Muhammed'e yazmıştır.**

Aziz Kardeşimin mektubu geldi; ferahı mucib oldu.

Ey Kardeş, Allah bize ve size başarı ihsan eylesin.

Bu hayat fırsatı, cidden azdır. Ebedi azabın teferruatı dahi bunun üzerinedir. Vay onun haline ki, bu az fırsatı: Hiçbir şeye yaramayan işlerin tahsiline harcan; dolayısiyle sonsuz elemler duyar.

Ey Kardeş,

Yabancı sayılan insanlar, o taraftan bu taraftan karınca ve çekirge gibi gelip toplanmaktadırlar. Hem de dünya işlerini bırakarak.

Size gelince... zevkle, hırsla bu alçak dünyayı kazanmaya çalışıp durmaktasınız. Bu alemde elde edilecek büyük devleti bilmeyerek o dünyalığın elde edilmesini zevkle temenni etmektesiniz. Hem de:

"Haya imandan bir şubedir" hadis-i şerifine bakmadan.

Ey Kardeş,

Ehlullahın bu şekilde toplanması, Allah için ve Allah yolundadır; bu kısım bir cemiyet ki: Bugün Serhend'de olmaktadır; bilemiyorum, bunun yüzde biri, dünya alemi çevrelerinde olur mu, yoksa olmaz mı?..

Ve... siz, anlatılan devleti boşa harcadınız. Çocuklar gibi en güzel cevlerleri cevize ve muza değiştirdiniz.

Bir mısra:

Bu size ardır bin kere.

Ey Kardeş,

Bir başka vakit, belki de böyle bir fırsat sana verilmez. Verilmiş olsa da, ihtimal ki, bu topluluğu kaim bulamazsın. O zaman ne çaresi var?.. Kaçırdığını nasıl tedarik edeceksin? Onun telâfisi nasıl hâsıl olur?.. Yanılıyorsun, anlamakta hata ediyorsun.

Sakın ha, olmaya ki, yağlı tatlı lokmalara meftun olasın!.. Sakın ha, olmaya ki, süslü güzel elbiselere kanasın. Zira bu anlatılanların dünyada ve ahirette zarar ziyana uğramaktan ve pişmanlık duymaktan başka bir neticesi yoktur.

Ehlin ve ayalin rızasını kazanmak için kendini belâya atmak, ahiret azabını almak, işin sonunu düşünen sağlam aklın, fikrin alacağı şey değildir.

Sübhan Allah sana, akıl ve uyanıklık nasib eylesin.

Ey Kardeş,

Dünya, vefasızlığı ile misal getirilir. Dünya ehli ise... hasislik, alçaklık ve cefa ile meşhurdur. Bu durumda, güzel ve değerli ömrünü: Vefasız ve hasis bir şeyin kazanılması isteği uğruna sarf etmiş olmuyor musun?

"Elçinin vazifesi, ancak tebliğdir."(5/99)

Vesselâm...

★★★

227. MEKTUP

MEVZUU: Şeyhlik makamı üzerine bazı nasihatlar ve öğütler.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Tahir Lahori'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına.

Mektub-u şerif geldi; ferahı mucib oldu.

Arkadaşların lezzet almalarından, onlarda halâvet hasıl oldu-

ğundan bahsedip yazmışsınız; bu dahi ferah üstüne ferah arttırdı.

Ey Kardeş,

Sübhan Hak, bu makamı sana ikram eylediği için sana düşer ki: En güzel şekilde o nimetin şükrünü eda edesin. Halkın nefretini icab ettirecek bir işin senden çıkmasından kendini koruyasın... Zira böyle bir şey, büyük vebaldir. Halkın nefretini üzerine çekmek: Melâmilik işidir; bunun şeyhlik ve davet makamı ile alâkası yoktur. Hatta, Melâmilik makamı, şeyhlik makamını nakzeder.

Sakın ha, bu iki makam bahsinde aldanmayasın. Şeyhlik makamında iken Melâmiliği mi arıyorsun?.. Bu, büyük bir zulümdür.

Müridlerin nazarında, kendini derli toplu göstermen, giyimine kuşamına dikkat etmen gerekir. Müridlerle fazla karışıp ihtilât etmekte ifrata varmayasın. Zira böyle bir şey, istifade etmeye ve faydalı olmaya münafi olan hafiflik getirir.

Şeriat sınırlarına tam manasiyle riayet etmelisin.

Mümkün olduğu kadar kolay yollardan amele cevaz vermemelisin. Zira böyle bir şey, bu Tarikat-ı Aliyye'ye ters düşer. Sünnet-i seniyyeye uygunluk davasını çürütür.

Büyük zatlardan biri şöyle dedi:

-İrfan sahiplerinin gösterişi, müridlerin ihlâsından hayırlıdır. Şundan ki: Onların gösterişi, taliplerin kalblerini Yüce Sultan Mukaddes Hakkın zatına cezb etmektir. Böyle olunca, zaruri olarak onların gösterişi, müridlerin ihlâsından daha faziletli olur. Bundan başka irfan sahiplerinin amelleri, kendilerine amelleri yapmakta uyanlara sebeb ve vasıta hükmündedir. Eğer irfan sahipleri amel işlememiş olsalar, talipler, amel işlemekten mahrum kalırlar. Bu durumda irfan sahiplerinden gelen gösteriş, ancak taliplerin kendilerine uyması içindir. Ve bu gösteriş: Aynen ihlâstır. Hatta ondan daha faziletlidir. Zira ihlâs sahibinde kalır; ama bu zatların yaptığı başkalarına da geçer.

Ancak... vehim sahipleri, bu anlatılandan tevehhüm etmeye

ki: İrfan sahiplerinin işlediği amel, yalnız taliplerin uyması içindir. Ve onların amele ihtiyaçları yoktur. Böyle bir şeyden Allah'a sığınmak gerek. Çünkü: Bu manada bir iş, ilhad ve zındıklıktır.

Şundan ki: Amellerin lüzumlu olması işinde, irfan sahibi ile talip aynıdır; böyle bir şeyde hiç kimsenin ayrı tutulduğu yoktur.

Bu hususta esas anlatılacak mana şudur ki: İrfan sahiplerinin amellerinde, taliplere fayda mülahazası zaman zaman çıkar. Bu dahi, onlara uymaya bağlıdır. Bu itibarladır ki, onların amelleri için:

-Gösteriş... ismini vermişlerdir.

Hülâsa: Her manada ayık olmak lâzım; her bakımdan sakınmak gerek. Hem sözde, hem de amelde. Zira bu manada, halkın pek çoğu, taleb şevkindedir. Bunun için, makama aykırı bir iş olmamalı ve büyük zatlara dil uzatılmasına sebeb olacak bir şey zuhur etmemelidir.

Noksan sıfatlardan münezzeh Hak'tan istikamet taleb etmelisin.

★★★

Meşayihin nisbet husulleri de yazılmış. Bu durum, sana şifahi olarak tekrar tekrar anlatıldı. Bundan başka bir şey anlamanız gerekmez, çünkü hayrı yoktur. Bundan daha fazla ne yazayım?..

Vesselâm...

★★★

228. MEKTUP

MEVZUU: Tekmil (olgunlaştırmak) ve tarikat talimi ile alâkalı bazı nasihatlar.

Ve.. buna münasip bazı şeyler.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.**

Saadet kaynağı kardeşin mektubu geldi; ferahı mucib oldu.

Ey Kardeş,

Mükerrer olarak sana söylendi:

-Bu Tarikat-ı Aliyye'nin medarı iki şey üzerinedir:

1) Şeriat üzerine istikamet. O kadar ki, onun adabından en küçüğünün dahi terki uygun değildir.

2) Tarikat şeyhinin muhabbetinde sağlam olmak, onun üzerinde sebatla durmak ve öyle bir ihlhas ki: Asla onun için bir itiraz yolu kalmamalı. Hatta bütün hareketleri ve sükunları müride sevimli ve güzel gelmedi.

Anlatılan bu iki işle alâkalı hususlardan birine halel gelmesinden Allah'a sığınırız. Bu iki asıl iş, Sübhan Allah'ın inayeti ile istikamet üzere olursa... dünya ve ahiret saadeti vaktin en büyük kazancıdır.

Bunlardan başka nasihat ve vasiyetler nice kereler kulağınıza geldi. Dikkatle onlara riayet etmelisiniz. Kendini alçaltarak yalvarıp yakarma ile kusurları telâfi etmelisiniz.

Ramazan ayının son on gününün itikâf kazası niyeti ile, bu zilhicce ayının onunda intikâfa girmelisin. Bu durum, adı geçen ayda yapılması gereken itikâfın terk edilmiş olması takdirine göredir. Bu niyetle sünnet olan ameli işlemiş olursun.

Bu itikâfta, kendini alçaltarak ve kırık gönülle yalvarıp yakararak taksirattan ötürü Sübhan Allah'a itirazda bulunmalısın. Fakir, bu hususta inşaallah size yardımcı olacaktır.

İcazet yazılması hususunda bu kadar ısrar edip durmanızda maksad nedir?.. Sizin için tarikat talimi hususunda icazet verilmiştir. Bu yetmiyorsa, icazet yazılmasının ne menfaatı olacak.. Hatıra gelen her şeyi elde etmek için bu kadar çalışıp çabalamak lâzım gelmez. Öyle şeyler düşünüyorsun ki: Onların terki pek yerinde ve pek münasiptir.

Bu inatçı nefis, bir işe düştü mü, mutlaka onu tamamiyle elde etmek ister; ama onun hak olduğunu, batıl olduğuna inceden inceye düşünmez.

Sizin hakkınızda çok şeyler yazdım; Allahu Teala, onlarla sizi faydalandırsın. Size uygun olur ki: Nefsinizin fikrine düşesiniz; işinizi idare edesiniz ki, iman selâmeti ile gidesiniz.

İcazetin ve müridlerin ne menfaatı olur?..

Sen kendi halinde meşgul iken, sadık bir talib gelirse... ona tarikat talimi yaparsın. Ama muameleni ona tabi kılmamalı ve gösteriş maksatlı olmamalısın. Böyle bir şey, katıksız zarar, sırf hüsrandır.



229. MEKTUP

MEVZUU: Darb-ı mesellerle, bu Tarikatı değiştirmek vehmini def etmek.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mirza Hüsameddin Ahmed'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun; selâm onun seçmiş olduğu kullarına.

Mübarek mektuplarınız, peş peşe geldikçe, ferahı mucib olmaktadır; muhabbetin artmasına da sebeb olmaktadır. Allahu Teala, bizden yana sizlere hayırlı mükâfatlar ihsan eylesin.

O mektuplara mücmel olarak bazı şek ve şüpheler derc edilmiş.

Bilesin ki: Bizim bu yolumuz, Hazret-i Şeyhimizin tarikatıdır. Allahu Teala, onun sırrının kudsiyetini artırsın. Mübarek intisap dahi ona tahsis edilmiştir. Bu Tarikat-ı Aliyye'den ve bu intisaptan daha uygun ve daha münasip hangi tarikat ve hangi intisap vardır ki, insan onları tercih ede.

Bu hususta son söz şudur ki: Her sanatın tekmili ve her intisabın tamama ermesi, ancak ona fikirlerin katılması ve görüşlerin eklenmesi ile olur.

Sibeveyh'in zamanındaki nahiv ilmini görmez misin?.. Ona sonradan gelenlerin fikirlerinin eklenmesi ile kat kat artmıştır. Genişletilmiş, bir başka güzel eser olmuştur. Durum böyle olmasına rağmen, Sibeveyh'in zamanındaki nahiv ilmine fikirlerin eklenmesi, onun güzelliğini artırıp genişletmekten başka bir şey yapmamıştır.

Hace Alaüddevle'nin şu yazısını duymadın mı ki?.. Şöyle dedi:

-Vasıtalar ne kadar çok ve ne kadar ziyade olursa... yollar o kadar yakın ve o kadar nurlu olur.

Bu Tarikat-ı Aliyye'de husule gelen bu miktar ziyadelik, yolu daha güzel gösterip sözlerini daha anlaşılır hale getirmek içindir. Bu arada sarahat için bazı sözler meydan gelmiş; bu sözler, bazı kimseleri hayalâta düşürmüştür. Ama muamelenin hakikatı budur; hem de tekellüfsüz ve yapmacıksız.



Bu Fakir'in yazdığı mektuplara ve risalelere bir bakınız. Onlarda şu hususları tesbit ettim:

a) Bu Tarikat-ı Aliyye ashab-ı kiramın yoludur. Allah onlardan razı olsun.

b) Bu Tarikat-ı Aliyye'nin intisabını, bütün intisapların fevkinde gösterdim. Hem de delillerle.

c) Bu Tarikat-ı Aliyye'yi ve onun büyüklerini öyle methettim ki, bu cemaat-ı azimenin halifelerinden hiçbiri, bunun yüzde birini dahi yapamamıştır.

Bunlardan başka bu Fakir, bu Tarikat-ı Aliyye'nin edeplerine tam manasiyle riayet etmekteyim. Hem de: Bütün vakitlerde, sıkıntılı günlerde, otururken ve kıyımda iken. Ona muhalefet cevazı veremem. Onda kıl kadar bir yenilik icadına dahi cevaz veremem.

Asıl şaşılacak durum şu ki: Bütün bu yapılanların hemen hepsi, nazardan saklı kalmıştır.

Amma o eziyetli günlerde, faraza mülayim olmayan bir söz, bazı arkadaşlara konuşma ve çıkışma sırasında söylenmiş ise, size göre bu nazara alınmıştır. Ne kadar tuhaftır; daha şaşılacak bir durum da, sırf duymak suretiyle o gibi sözleri tasdik eder, üzerinde durursunuz. Bunu da o sözü, size getirenlere hüsn-ü zanna mebni yaparsınız. Acaba ben hüsn-ü zanna lâyık değil miyim?..

Hulâsa: Eğer iş dedikoduya kalırsa... nemmamlann ve müfterilerin (dedikoducuların ve iftiracıların) elinden kurtulup ihlâsa girmek mümkün olmaz.

Dedikoduyu terk edip geçmek gerekir. Geçmişte vaki olan işleri de hatırlamak yetersizdir. Ta ki, böylece ihlâs tasavvur edilsin. İlk zamanlardaki sıkıntılar dahi kalksın.

Yazıyorsunuz ki:

-Hazret-i Şeyhimizin çocuklarını terbiye zamanı geldi; hatta geçiyor bile.

Bu arada Hazret-i Şeyhimizin vasiyetini de anlatıyorsunuz.

Ey Mahdum-u Mükerrem,

O mahdumların hizmetinde bulunan kimsenin saadeti ne kadar büyüktür. Ancak ben, bu müddet içinde kendimi malum mani sebepler dolayısiyle bu zahiri hizmetten mazur tutuyorum.

Ve... ben bir zaman bekliyorum ki: Onda, o yüce vasiyetin icrası mümkün ola. Eğer şu anda bir mani olmadığını, dedikodu yolunun dahi kapalı olduğunu biliyorsanız, bana işaret ediniz ki, gideyim ve o hizmetle günlerce meşgul olayım.

Ancak, bu iş tam manasiyle düşünülürse bilinecektir ki: Benim o işe başlamam sırf emre imtisal için olacaktır. Halbuki, sizin onları terbiye etmeniz, hem zahiren hem de batınen yeterlidir; bir başkasına ihtiyaç yoktur.

Kardeşimiz Mevlâna Abdüllatif'in bana haber verdiğine göre: Zahiri talim ve terbiye için büyük mahdumu almış. Siz de buna cevaz vermişsiniz. Böyle bir şeyi duymam beni şaşırttı. Adı geçen, kısa idrakinden ötürü bir şeyi hayal edebilir; siz nasıl buna cevaz veriyorsunuz?.. Bana gelince: Muhammed Kılıç'ın bir başka mahalle eziyetinin sirayet edeceğinden korkarım.

★★★

230. MEKTUP

MEVZUU:

a) Üstün himmet sahibi olmak.

b) Hâsıl olan her şeyle yetinmemek.

c) Terakkiye (yükselmeye) çalışmak.

Bunlara münasip bazı hususlar.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Yusüf Berki'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına.

Emrinizle, Meyan Babu bir nebze güzel hallerinizden bahsetti. Onların hakikatını açıkladı. Bunun için bazı cümleleri yazıyoruz.

Ey Mahdum,

Bu misillu haller, daha ilk kademelerde bu Tarikat-ı Aliyye'nin müptedilerinde zahir olur. Onun için, bunlara asla itibar edilmez. Hatta onları atmak lâzımdır. Vuslat nerede?.. Nihayet nerede?..

Bir şiir:

Nasıl erilir o saadete hep oralar;

Yüksek yüksek dağlar, tehlikeli uçurumlar.

Allahu Teala, keyfiyetten ve misalden münezzehtir. Her ne şey ki rüyete, idrâke, şühuda ve mükâşefeye girer; o şey Sübhan Hakkın gayrıdır. O Sübhan olan Yüce Allah, halkın çok çok ötesindedir. Sakın ha, bu yolun cevizi ve muzu ile çocuklar gibi aldanmayasınız; nihayete vardığınız hayaline kapılmayınız.

Rüyaları, nakıs şeyhlere açmayınız. Çünkü onlar, vicdanlarının mikyası ile azı çok gösterirler; bidayeti de nihayet sanırlar. Böyle olunca, hiç şüphe yok ki: İstidadlı talib kemale erdiği zannına kapılır; talebine fütur gelir.

Akıllıya düşen odur ki: Kâmil şeyh talebinde buluna. Batını marazlarına onda ilaç taleb ede. Bir kâmil şeyhe mülaki olunmadığı sürece uygun düşer ki, anlatılan haller:

-LA (Yok, değil) lâfzı ile nefyedile. Keyfiyetten ve misalden münezzeh Hak ise... isbat edile.

Hace Bahaeddin Nakşibend şöyle dedi:

-Her ne ki, duyulur, görülür, idrak edilir, o Yüce Allah'ın gayrıdır. Onun:

-LA (Yok, değil) lâfzı ile nefyedilmesi gerekir.

Zahir olanların hemen hepsini nefyetmelisin; zira o Yüce Zat, ötelerin de ötesindedir. (Bu anlatılan durumk, salikin uruç (yükseliş) seyri esnasında olur. Bu seyir sırasında salik, tenzih makamlarını geçer. İniş seyrinde ise bunun aksi olur. Allah'ın "Za-

hir" isminin tecellisiyle zuhurda olan her ne varsa hepsini sadece Allah'ın varlığıyla varlıkta görür. Böylec uruçta Batın isminin ve nüzulda Zahir isminin kâmil manada tecellisiyle sâlikin tevhidi kemale ermiş olur.)

İşte, bu Tarikat-ı Aliyye'deki büyük zatların yolu budur.

Selâm hidayete tabi olanlara. Mutabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. O'na ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli.



231. MEKTUP

MEVZUU:

a) Vüsul ve husul arasındaki fark.

b) Peygamberlerin taayyün mebdeleri velilerin de taayyün medbe'leri olur mu?

c) Cehri zikirle diğer zikirler arasındaki fark. Bu yeniliklerden birincisine engel olunur; ikincisine değil.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.**

Allah'a hamd ederiz. O'nun Peygamberine ve bu Peygamber'in âl-i kiramına salât ve selâm okuruz.

İki mübarek mektup ard arda geldi.

Birinci me ktup, her ne kadar hüzünden ve ıstıraptan haber vermekte ise de, ikinci mektup gayet mülayim ve şevkten, hararetten söz ediyor.

Ey Muhib,

Mir Saadeddin, sefere çıkmak istediği zaman, benden mektup yazmamı taleb etti. Halbuki ben o zaman hasta ve munkabız bir durumda idim. O derecede ki, kendi yazımı yazmaya gücüm yetmiyordu. Bunun üzerine Yar Muhammed Kadim'e mektup yazmasını söyledim. Ben söyledim o yazdı.

Eğer bu hastalık vaktinde o mektuba mülâyim gelmeyen bir cümle derc edildiyse... mazur olurum. Bununla beraber, az bir

şeyle inhiraf edilmesi ve aradaki muamelenin tahribi yerinde bir iş olmaz. Allahu Teala, aramızda eziyet takdir eylemesin. Keza, eziyet ve yüz çevirme niyeti ile bir şey yazmamı da.

Eğer nasihat dileğiyle bir şey yazılmış ise... onunla sevinmen lâzımdır.

Her işte, sıcaklık lâzımdır. Yani: Azimli olmak ve işe devam etmek. Tenbellik ve acizlik düşmanların nasibi olsun.

Şunu yazıyorsunuz:

-Vüsul ile husül arasını ayırd etmek mümkün olamıyor.

Ey Kardeş,

Husül, uzaklığın varlığı ile tasavvur edilir; ama uzaklık var iken vüsul zordur. Anka kuşunu görmez misin?.. O, kendine mahsus sureti ile tasavvur edilir. O kadar ki:

-Anka idrâkimizde hasıl olmuştur.

Diyebiliriz. Yani: Zihne bağlı bir varlıkta... Amma Anka'ya vâsı olmak, asla tahakkuk etmez. Şu manadan ki, bir şeyin ikinci mertebe zuhurundan ibaret olan zilliyet, o şeyin husulüne münafi değildir. Amma o şeye vâsıl olmak, zilliyetle birleşemeyeceği manayadır. Burada ayrılırlar.

Yine soruyorsunuz ki,

-Peygamberlerin (as) taayyün mebde'leri olan isimler; aynı ile velilerin de taayyün mebde'leri olurlar mı yoksa olmazlar mı?.. Bu ikisi arasındaki fark nedir?..

Ey Aziz Kardeş,

Peygamberlerin, taayyün mebdeleri, esmanın külliyatıdır; evliyanın taayyün mebde'leri olan isimler ise... onların cüz'iyatıdır ki, külliyat içine derc edilmişlerdir.

-İsimlerin cüz'iyatı.

Demekten murad, o isimlerin kendisi olup şartlardan herhangi biri kayda bağlanmıştır. Meselâ: Mutlak irade ile bir şeyle mukayyed (kayıtlı, sınırlı) irade gibi. Peygamberlere sağlanmak ve uymak vasıtasiyle evliyaya terakki vaki olduğundan, anlatılan kayıt kalkar. Mukayyed olan, mutlaka katılır.

Bu farkı, bazı mektuplarda tafsilatı ile anlattım. Oraya müra-

caat ediplip mülâhaza edilsin.

Yine sormuşsun ki:

-Bid'at sebebiyle cehri zikirden men edilmenin sebebi nedir?.. Halbuki o, zevk ve şevk veriyor. Resulullah (sav) Efendimizin zamanında olmayan diğer şeyler neden men edilmiyor? Meselâ: Ferace, şal, şalvar gibi.

Ey Mahdum,

Resulullah (sav) Efendimizin fiili ki nevidir:

a) İbadet yollu yapılan fiil.

b) Örf ve âdet üzere yapılan fiil.

Resulullah (sav) Efendimizden ibadet yollu sudur eden fiilin hilâfını bid'at kabul ediyoruz; yani: Münker olarak. Bunu men etmeye de çok çalışıyoruz. Zira böyle bir şey, dinde bir icaddır ki: Merdud sayılır.

Resulullah (sav) Efendimizin örf ve âdet yoluyla zuhur eden fiile gelince... onun aksine bir durumu, münker bid'at saymıyoruz. Dine taalluku olmadığı için de, onu men etmeye pek girişmiyoruz. Çünkü, böyle bir şeyin varlığı ile yokluğu örf ve âdetle alâkalıdır. Din ve şeriat üzere bir şey değildir. Bazı beldelerin örf ve âdeti, bazı beldelerin örf ve âdetlerinin hilâfına olduğu gibi... Hatta aynı beldede, zamanın değişmesi ile, âdetlerinde dahi değişiklik olur.

Durum üstte anlatıldığı gibi olmasına rağmen, âdet olan sünnetlere dahi riayet edildiği takdirde, neticesi verimli olur; sonu saadete çıkar.

Allahu Teala, size ve bize, Seyyidü'l-Mürselin'e mütabaatta sebat ihsan eylesin. O'na, âline ve O'na tabi olan herkese, salâtların en faziletlisi, selâmların ekmeli.

Vesselâm...



232. MEKTUP

MEVZUU: Dünyanın hakikatı onun süslerinin çirkinliği ve bu

düşük dünya muhabbetinin izale çaresi.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hanlar Hanı'na yazmıştır.**

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah; dünyanın hakikatını, onun süslü şeylerinin çirkinliğini, onun düşük evsaflı yaldızlı şeylerini basiret nazarında inkişaf ettirsin. Ahiretin güzelliğini, cemalini, cennetlerinin, ırmaklarının, bunlardan daha fazlası Alemlerin Rabbı likasını ahirette tecelli ettirsin... Seyyidü'l-Mürselin hürmetine. O'na ve âline salâtların en faziletlisi, selâmların ekmeli.

Bütün bunları nasib eylesin ki: Bu çabuk zeval bulan, kabih şeye karşı nefret duyasın ve ona rağbet etmeyesin. Ve Yüce Mevlâ'nın rıza mahalli olan beka alemine bütünüyle teveccüh müyesser ola.

Bu düşük dünyanın çirkinliği zahir olmayınca, tam olarak ondan kurtulmak muhaldir. Ondan halâs hâsıl olmadıkça da, ahiret necatı çok zordur. Çünkü:

"Dünya sevgisi, bütün hataların başıdır."

Hükmü kesindir. Zira çare aramak, zıtlarla olur. Böyle olunca da dünya muhabbetinin izalesi ahiret işlerine rağbet etmeye ve şeriat-ı garra hükümleri uyarınca yararlı ameller işlemeye bağlıdır.

Sübhan Hak, dünyayı beş şey üzerine inhisar ettirdi; hatta dört şey üzerine. Şöyle buyurdu:

"Dünya hayatı ancak bir oyundur, bir eğlencedir, bir süstür, aranızda bir böbürlenmedir. Evlâdda ve mallarda çoğalmadır."(57/70)

Bir insan, salih amellerle iştigale başlarsa... dünyanın en büyük parçaları olan oyun ve eğlence noksan olur.

İpekli giymekten, altın gümüş kullanmaktan sakınıp korunmak hasıl olduğu zaman, dünyanın zinet sayılan ikinci kısmı dahi, zevale yüz tutar.

Ne zaman ki, Allah katındaki fazilet ve kerametin veraa ve

takvaya bağlı olduğuna, hasep neseple olmadığına yakin hâsıl olursa... elbette o zaman böbürlenme kalmaz.

Evlâdın ve malların Allah zikrine engel oldukları bilinirse... onun Yüce zat'ına teveccühten alıkoydukları anlaşılırsa... o zaruri olarak, mal artırılması kalır. Ve... onun artan kısımları dahi, ayıp görülmeye başlanır.

Hülâsa, şu ayet-i kerimenin hükmüne göre amel ediniz ki, size bir şeyin zararı dokunmaya:

"Resul'ün size getirdiğini tutunuz; size yasak ettiğini de yapmayınız."(59/7)

Bir şiir:

İşte sana gösterdiğim hazinenin yolunu;

Ben bulamadım ama, belki bulursun onu.

Anlatılması gereken bir husus da şu ki: Şeyh Meyan Abdülmümin, büyük zatların çocuklarındandır. İlim tahsilini bitirdikten sonra, sofiye tarikatına sülûkle meşguldür. Bu sülûkü zımnında ehli veya ayali tarafından gelen beşeri zaruretler ve garip haller müşahede etmektedir. Gayr-ı ihtiyari bu onu güç duruma düşürmektedir. Bu Fakir, zatınıza varıp kerem kapınızı çalması için delili oldum. Ta ki, bu güç durumu kalka. Zira, kerem kapınız çalana açılır.

Vesselâm...



233. MEKTUP

MEVZUU: Hüsn-ü edalı (hoş yollu) bazı nasihatlar.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Ferid'e yazmıştır.**

Pek şerefli cedrdinizin getirdiği şeyler üzerinde, Sübhan Allah bize ve size sebât ihsan eylesin. O'na, âline, ashabına salâtların en faziletlisi ve selâmların ekmeli.

Hazret-i Hace'nin düğünü olduğu günlerde Dehli'ye gelmiştim. Hatıra geldi ki: Yüce meclisinize geleyim. Tam bu esnada,

yolculuk haberi çıktı. Artık zaruri olarak burada kalıp bu perişan kelimelerle başınızı ağrıtmaya sebeb oldum.

Huzurda ve gıyabda, Allahu Teala'dan dileğim: Şanınıza lâyık ve uygun olmayan şeylerden size selâmet versin.

Hayır iradesi, bazı vakit beni öyle sarıyor ki: Kendi isteğimle sizden cesaret alarak geleyim; tekid ve mübalağa ile üstün hizmet kapınızı, lâyık olmayanlara karşı koruyayım. Ehli olmayan kimseleri, mübarek meclise koymayayım. Lâkin biliyorum ki: Zaruri olarak, her arzu edilen şey müyesser olmaz. Bunun için gıyabi dualar okuyarak dilimi ıstalıp kalıyorum. İnşaallah makbul olur.

Hace Ahrar Hz.leri şöyle dedi:

-Bir kimse kendini öyle azametli kılsa ki, tıpkı: Kendisinin yıkılması ile alemin dahi yıkılacağı kadar. Böyle bir şeyin olması şirk ve küfürdür. Amma benden bir katma olmadan beni büyütmüşlerdir.

İş bu azamet, sizin hakkınızda dahi tasdik edilecek duruma gelmiştir. Çünkü, sizin refahınız, bütün alemin refahıdır; aksi dahi böyledir.

Anlatılan mana içindir ki: Halkın size hayır duası, faydasının şümulü bütün halka olduğu için, yağmur talebi gibidir. Bu azamet ve yükseklik karşısında, bir haşhaş tohumu, bir karınca ağzı kadar yer mahrum kalmıştır. Bu da, dostların nasihatçıların kalblerine vebal, büyük ağırlık vermektedir. Kerem olarak bu durumu onlardan tahfif ederseniz uygun düşer.

Bu Nasihatçı, uzun müddettir mübalağası ağır geleceği korkusundan, böyle bir şey yazmamıştı.

Bir şiir:

Her cism-i lâtif daima eza **duyar kendinde;**
Gül gibi saba yeli esip dursa da teninde.

Durum böyle olmasına rağmen; sırf gönüle ağır geleceği düşüncesiyle, sükût edip oturmayı dahi, dostluk bağından uzak buluyorum.

Bir şiir:

Ey çağıran, duadır senden tek istenen;
Onun kabulü, senden değildir beklenen.

Bir müddetten beri, Mekke-i Mükerreme ile Medine-i Münevvere'nin ziyaret arzusu gönüle düşmektedir. Allahu Teala, onları âfetlerden korusun. Dehli yolculuğuna sebep dahi, anlatılan arzu idi. Bu durum, sizinle müşavere edip rızanızı almaya bağlı bulunduğundan; oradan ayrılma haberiniz, bu arzuyu erteledi. Hayır Allahu Teala'nın yaptığındadır.

Vesselâm...

★★★

234. MEKTUP

MEVZUU:

a) Vacibü'l-vicud'un hakikatı.

b) Mümkinatın hakikatleri.

c) "Nefsini bilen Rabbını bilir" hadis-i şerifinin ifade ettiği manal.

d) Zati tecellinin manası.

e) "Allah semaların ve yerin nurudur"(24/35) ayet-i kerimesinin ifade ettiği mana.

Ve.. bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mahdum-u Azam Şeyh Muhammed Sadık'a yazmıştır. Allah sırrının kudsiyetini artırsın.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile başlarım.

Misalden münezzeh Yüce Allah'a hamd olsun. Salât onun Hadi (hidayet edici) Peygamberine.

Pek Reşid Oğul bilmeli ki,

Sübhan Hakkın hakikatı sırf varlıktır. Asla ona (yokluktan) bir şey inzimam etmemiştir. Sırf varlık olan Sübhan Hakkın bu hakikatı, bütün hayrın ve kemalin menşeidir; her hüsnün ve cemalin mebdeidir. Cüz, hakiki, basit olarak hiçbir şey onun terkibine girmemiştir. Ne zihni, ne de harici... Hakikat cihetiyle öyle bir

şeyin tasavvuru mümtenidir, mutvaat (Mutvaat: İtaat etme, baş eğme, emrine mahkum olma demektir. Bütün varlıklar, Allah'ın yaratmasiyle var olduğu gibi, O'nun hayat vermesiyle diri, O'nun kudretiyle ayakta, O'nun iradesiyle faaliyette bulunduğuna göre, bu itaat ve baş eğme dolayısiyle varlığın bir gölgesi gibi o hakiki varlığa hami olunur demektir. Bunun iştikak yolu ile olmaması ise, o hakiki varlığın bölünmesinden veya cüzlerine ayrılmasından meydana gelmiş olmadığını ifade eder.) yolu ile Yüce Zat'a haml'olunur; iştikak yolu ile değil. Aslına bakılırsa bu yerde, hamledilme nisbetinin dahi mecali yoktur. Zira burada, bütün nisbetler itibardan düşmüştür.

.....

Avam ve havasın varlığı, o yüce varlığın gölgesinde müşterektir. Bu gölge varlık, o yüce Mukaddes varlığın zatına hamledir. Sair eşya dahi şekillendirilme bakımından iştikak olarak hamledilir, mutavaat olarak değil.

Bu varlığın:

-Zıll (Gölge)... olarak anlatışılından murad: O has varlık, tenezzül mertebelerinde; bu gölge fertlerinden şerefli, kıdemli, ilk ferdde zuhurudur. Bu dahi onun zatına iştikak yollu hamledilmiştir.

Bu manadan ötürü:

-Allah vücuddur (var veya varlıktır).

Diyebilmemiz mümkündür; ama şöyle diyemeyiz:

-Allah mevuttur. (Yani: Varlık olmuştur).

Ancak, zıll (gölge) mertebesinde Allah:

-Mevcud...

olarak tasdik edilir; amma vücud olarak değil.

Hükema ve sofiyeden bir taife bu manadan dolayı Zıll (gölge) için:

-Vücudun aynıdır, demişlerse de, bu farkın hakikatına muttali olamamışlardır. Aslı gölgeden ayırd etmemişlerdir. Mutvaaat yolundan haml ile iştikak yolundan hamli aynı mertebede isbat etmişlerdir. Dolayısiyle, iştikâki hami için zorlama ile bir yer ara-

ma ihtiyacını duymuşlardır. Amma hakikat, Sübhan Allah'ın ilhamı ile benim tahkik ettiğimdir.

Bu asalet ve zılliyet (yani: asıllık ve gölgelik durumu), sair sıfatların hakikatı ve zılliyeti gibidir.

Bu zıllan asalet mertebesinde hamletmek mutvaat yolu iledir; iştikak yolu ile değildir. İş bu asalet ise... icmal ve gaybın da gaybı makamdır. Bu manadan ötürü:

-Allahu Teala ilimdir.

Demek mümkündür; ama şöyle demek mümkün değildir:

-Allahu Teala alimdir.

Şundan ki: İştikak yollu hamletmek işinde, itibar olsa dahi, muğayeret husulü gereklidir. Ama bu makamda, öyle bir şey yoktur. (İlmin ayrı varlığı yoktur). Hem de tam manasiyle. Tağayyüre (Yaratıkların varlığının Yaratıcı'nın varlığından başka oluşuna) gelince, bu ancak zıllıyet mertebesinde olur. Halbuki anlatmaya çalıştığımız makamda zılliyet yoktur. Çünkü bu: Taayyün mertebesinden nice merhale yüksektir. Burada şekillerin hiçbiri ile eşyanın mülâhazasına yol yoktur.

İştikaki haml dahi doğrudur; amma zılliyet mertebesinde... Ki bu zılliyet, o icmalin tafsilidir. Fakat mutvaatta böyle bir hami doğru değildir.

Bu sıfatın ayniyeti, o mertebede Yüce Allah'ın vücudu ayniyetinin bir fer'idir ki o: Bütün hayrın ve kemalin kaynağıdır, her hüsnün ve cemalin menşeidir.

Bu Fakir'in yazdığı kitap ve risalelerin hangisinde vücud ayniyeti nefyedilmiş ise... bundan, zılli vücud murad olunmalıdır. Ki bu: İştikaki haml için sağlam yoldur. Bu zılli vücud dahi, harici eserlerin mebdeidir. Bu vücudla muttasıf olan mahiyetler ise... mertebelerden her bir mertebede, harici mevcudat olmak lâzım gelir. Bu manayı anla... Çünkü: Birçok yerlerde sana faydalı olacaktır. Hakikata bağlı sıfatlar dahi, harici mevcutlardır. Mümkünat da aynı şekilde hariçte mevcut olanlar arasına dahildir.

Ey Oğul,

Şu derin manalı sırrı iyi dinle... Yüce Mukaddes Hazret-i Zat mertebesinde zata bağlı kemal, Hazret-i Zat'ın aynıdır. Meselâ: İlim sıfatı, o makamda Hazret-i Zat'ın aynıdır. Kudret, irade ve değer sıfatlar dahi aynı şekildedir.

Aynı şekilde, yine bu makamda Hazret-i Zat tamamiyle ilimdir, tamamiyle ilimdir, tamamiyle kudrettir; ama onun bir kısmı ilim, kalan kısmı da kudret değildir. Zira bu makamda, bu bölünme ve parçalanma muhaldir.

Ve bu kemalât, sanki Hazret-i Zat'tan çekip alma suretiyle gelen şeylerdir. Zat'ta böyle toplu halde bulunan kemallere ilim makamında tafsil arız olmuştur; dolayısiyle orada bir temyiz (birbirinden seçilip ayrılma) meydana gelmiştir. Durum böyle iken, Yüce Mukaddes Hazret-i Zat, icmal yollu tek varlığında sadeliği ile bakidir. Ve bu makamda o tafsile dahil olmayan bir şey de yoktur. Ondan ayrılma durumu da yoktur. Tek tek zatın aynı olan bütün kemalhat, ilim mertebesine girmiş; zılli (gölge) bir vücud olarak bu ikinci mertebede mufassal manada kemalâtı iktisab etmiştir. Bu ikinci mertebeye "Gölge Vücut" adı verildiği gibi, "Sıfat" diye de isimlendirilir ki, bu makamda ona Hazret-i Zat'la kıyam hâsıl olmuştur. İş bu Hazret-i Zat, onun aslıdır.

Fusus'un sahibine göre (Yani: Muhyiddin b.Arabi): Ayan-ı Subite, bu mufassal kemalâttan ibarettir ki: İlim makamında, ilmi vücud iktisab etmişlerdir.

Fakir'e göre, mümkünatın hakikatı: O ademlerdir ki (yokluklar manasına) kendisine akseden bu kemalâta rağmen, şerrin ve noksanlığın mebde'leri (başlama noktaları) olmuşlardır.

Üstte anlatılan kelâm, tafsilat ister. Bu da, akıl kulağı ile dinlenmelidir. Allahu Teala, seni irşad eylesin.

Adem (yokluk), vücudun (varlığın) mukabilidir. Her manada onu, çürütür. Her şerrin ve noksanlığın kaynağı olmaktadır. Hatta bütün şerrin ve fesadın aynıdır. Tıpkı icmal mertebesinde vücud, hayrın ve kemalin aynı olduğu gibi.

Vücud, aslın da aslı olan makamda iştikak yollu zata hamle-

dilmediği (verilmediği) gibi; aynı şekilde bu vücudun mukabili olan adem dahi, iştikak yollu ademin mahiyetine hamledilmiş değildir. Ve bu mertebede, o mahiyet için:

-Madumdur (yok olmuştur) denemez.

Çünkü, sırf yokluktan (Yani: Ademden) ibarettir.

Bu ademe bağlı mahiyete taalluk eden ilmi tafsil mertebelerinde; o mahiyetin parçaları:

-Adem (yok), diye sıfatlanır. Bunun için, o mahiyete iştikaki hami (çıkma yorum) ile:

-Adem (yok) demek yerinde olur.

Adem mefhumu, icmal yollu ademiyet mahiyetinden ayrılmış ve buna bir zıll olmuş gibidir ki: İştikak tarikiyle bütün mufassal fertlerine hamledilir. Bunun beyanı, sonra gelecektir.

İcmal mertebesinde bu adem, her şer ve fesadın aynıdır. Allahu Teala'nın ilminde, şer ve fesat efradından her ferd, diğer bir ferdden ayrılmıştır. Nasıl ki vücud canibinde dahi icmal mertebesinde Hazret-i Vücud, her hayrın ve kemalin aynıdır ve ilmi tafsil mertebesinde dahi hayır ve kemal ferdlerinden her bir ferd, diğer bir ferdden ayrılmıştır; bu kemalât-ı vücudiye ferdlerinden her biri, ilim mertebesinde kendi mukabilinde bulunan ademe bağlı noksan ferdlerinden birine akseder; ilmi olan suretlerde, biri diğeri ile imtizaç eder.

Bu ademler, şerlerden ve noksanlardan ibarettir. Bu ademlere, o kemalât, in'ikas etmiş olmasına rağmen, o şer ve noksanlar hâsıl olmuştur. İlmi tafsil olan Hazret-i İlim mertebesinde mümkünatın mahiyeti bunlara göredir.

Bu hususta asıl anlatılacak mesele şudur: Bu ademler, o mahiyetlere bir asıl ve onların maddeleri gibidir. O kemalât ise... onda halet olan suretler gibidir. Bu Hakir katında ayan-ı sabite ise... o ademlerden ibarettir.

Biri diğeri ile imtizac eden kemalâta gelince... Yüce Sultan Kadir Muhtar; levazımı ile birlikte o ademiyet mahiyetini ve üzerinde vücuda bağlı kemalât zılliyeti akseden kemalâtı ki, buna ilim makamında: "Mümkünatın mahiyeti" ismi verilmiştir, diledi-

ği vakitte zılli vücud boyası ile boyanmıştır. Ve onu harici mevcudat eylemiştir; harici eserlerin de mebdei kılmıştır.

★★★

Şunun bilinmesi gerekir ki... mümkünatın ayan-ı sabitesi (varlık olma noktası) ve onların mahiyeti olan ilmi suretlerin vücudla boyanmış olması; ilmi suretlerin ilim yatağından çıkması ve ona harici bir varlık hâsıl olması manasına değildir. Böyle bir şey, Sübhan Hak için cehaleti gerektirir ki, muhaldir. Allahu Teala böyle bir manadan çok çok yücedir. Bunun asıl manası şu yoldadır: Mümkünata, ilmi vücud ötesine, ilmi suretlere uyan biçimde haricen bir vücud peydah olmuştur.

Burada bir mobilya ustasını misal olarak alabiliriz. Bu usta, bir mobilya suretini zihninde tasavvur eder. Sonra, onu hariçte yapar. Bu yazılan surette, o mobilyanın mahiyeti mesabesinde olan zihindeki mobilyanın sureti çıkmaz. Ancak ona, zihindeki mobilya suretine benzeyen bir suret arız olur. Anla.

★★★

Bilmiş olasın ki, Her adem, mukabili bulunan ve kendisine in'ikhas eden vücuda bağlı kemalât gölgelerinden bir gölge ile boyandığı zaman, hariçte kendisine bir vücud ve ağırlık arız olur. Ama sırf adem böyle değildir. O, bu bölgelerin hiçbiri ile müteessir olmaz. Bir renk ve bir boya da kabul etmez. Nasıl etsin ki, o, bu gölgelerin mukabilinde değildir. Zira o: Yüce Mukaddes Hazret'in katıksız varlığıdır.

Marifeti tam olan bir irfan sahibi, katıksız olan Hazret-i Vücud'a terakkiden sonra, sırf adem makamına nüzul eylediği zaman, ona tevessülü dolayısiyle, bu adem için Hazret-i vücudla bir boyanma hâsıl olur. Onun için ağırlık bulur ve güzelleşir. İşte o zaman, bu ârifin bütün adem mertebelerine icmal ve tafsil olarak bir güzellik ve hayırlılık gelir. Ki bu mertebeler, hakikatta onun zati mertebeleridir.

Anlatılan mertebeler için cemal da hâsıl olur kemal de. Zati mertebelerin tümüne sirayet eden bu hayırlılık, anlatılan irfan sahibi gibilere mahsustur. Onun seyrine bir hayır sirayet eder-

se... ya zatı ademlerinden tafsiliyet mertebelerinin bazısında kalır; yahut tafsiliyet mertebelerinin tümüne, değişik derecelerine göre sirayet eder. Ama ikinci kısmın olduğu yer nefisdir.

Ademin icmal mertebesine gelince ki, o: Şerrin ve noksanlığın aynıdır. Orada, adı geçen irfan sahibinden başkasına hayır kokusu gelmez. Hatta güzellikten yana bir şey de gelmez. Bu tam hayırla muttasıf olan irfan sahibinin şeytanına dahi, İslâm'ın güzelliği gelir. Aynı zamanda emmare nefsi mutmainne derecesine çıkar ve Mevlhasından razı olur.

Bu mana icabı olarak, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Şeytanım Müslüman oldu."

Durum anlatıldığı gibi olunca, gazalarda, hiçbir gazi onu geçemez. Şeytan gibi hiçbir kimse hayra delâlet edemez.

Sübhanellah... Bu Hakir'den zuhur eden marifet duyguları gayr-i ihtiyaridir. Büyük bir topluluk bir araya gelse... onların tasavvuruna çalışsalar, yapabilirler mi yapamazlar mı bilinmez?..

Herhalde, geleceği vaad edilen Hazret-i Mehdi'nin bu maariften bol nasibi olsa gerekir. Allah ondan razı olsun.

Bir şiir:

Padişah çalarsa kapısını kocakarının;

Ey delikanlı, sakın buna şaşmayasın.

"Yaratcıların en güzeli Allah'ın şanı yücedir."(23/14)

Alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun.

Üstte anlatılan manalar açısından bakılınca bu mümkünatın kendileri, ademlerden ibaret olmaktadır. Ama, onların üzerine vücuda bağlı kemalâtın gölgesi ve ziyneti aksetmiştir.

Hiç şüphe edilmeye ki: Mümkünat bütün şerrin ve fesadın yatağıdır. Her kötülüğün, noksanın, inadın da sığınağıdır. Onda bulunan hayır ve kemalât ise... sırf hayırdan ibaret olan Hazret-i Vücud'dan kendisine verilen bir emanettir. Ondan, kendisine bir feyiz olarak gelmiştir. Şu ayet-i kerime, bu mananın şahididir:

"Sana bir iyilik isabet ederse, Allah'tandır; şayet bir kötülük isabet ederse, o da nefsindedir."(4/79)

Anlatılan mana gereğince bir saliki bu emanet olma durumunu görme istilâ ederse ki, bu, Allah'ın fazlı ile olacaktır; bütün kemalâtı o da taraftan görürse... işte o zaman nefsini sırf şer ve halle noksan olarak bulur. Artık hiçbir şekilde kendi nefsine ait bir kemalât görmez. İsterse, in'ikâs yollu olsun. Bu hali ile o: Emanet elbise giymiş bir uryan gibi olur. Bu emanet olma durumu, artık onu son derecede istilâ eder; hayalinde o elbiseyi tamamen sahibine verir; zevk yollu kendisini çıplak bulur. İsterse o emanet elbise üzerinde dursun.

Üstte anlatılan görüşün sahibi, bütün kemalâtın üstünde olan kulluk makamı ile müşerref olmuştur.



Hayrın ve şerrin, kemalin ve noksanın bir arada bulunması, işte bu vücudla ademin (varlıkla yokluğun) hakikatta bir araya gelmesidir. Ama bu: Birbirini nakzeden iki şeyin bir araya gelmesi gibi muhal sayılan cinsten değildir. Çünkü sırf vücudu nakzeden, sırf ademdir. (Yani: Mutlak yokluk, mutlak varlığı ortadan kaldırır.) Ama bu zıllıyet mertebeleri, vücud canibinden, asıl olan zirveden tenezzülât derinliğine düştüğü gibi aynı şekilde adem canibinde, sırf adem olma derinliğinden terakki eder. Hatta bunların bir araya gelmesi, o zıd maddelerin bir araya gelmesi gibidir ki: Birbirine karşı zıd olan suretleri kırılmıştır.

Zulmetle nuru bir araya getiren Yüce Zat, noksan sıfatlardan münezzehdir.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Daha önce sırf ademin, kendi zıddı olan sırf vücudla boyandığı üzerine hükmetmiştin. Bu manadan, iki zıddın bir araya gelmesi sonucu hâsıl olmaz mı?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Asıl muhal olan, iki nakzedici (zıt) şeyin bir mahalde içtimaıdır. Ama o iki nazdeci şeyden birinin diğeri ile kıyamı ve onun sıfatına bürünmesi muhal değildir. Nitekim erbab-ı akıl şöyle demişlerdir:

-Yokluk vardır, varlığın yoklukla tavsif edilmesi dahi muhal

değildir.

Bu manaya göre, adem vücudla (varlık yoklukla) boyandıktan sonra mevcut olursa muhal sayılmaz.

Tekrar şöyle bir şey sorulabilir:

-Adem (yokluk) ikinci derecedeki makulattandır (**İkinci derecedeki makulat**, tarikat kitaplarında şöyle anlatılır:

-Hizasına bir şey düşmeyen manadır. Çeşit, cins, bölüm gibi. Bunlar, dış mevcutlardan bir şeye yorulmaz.). Böyle bir şey ise... hariçte var olamaz. Ancak zihinde var olabilir. O zaman bu adem, harici bir vücudla nasıl tavsif edilebilir?

......

Bunun için şu cevabı veririm:

-İkinci derece makulattan olan, ademin mefhumudur; onun mısdakı değildir. Bu durumda, adem ferdlerinden bir ferdin, vücudla tavsif edilmesinde ne gibi bir bozukluk olabilir? Nitekim erbab-ı ma'kul (mantıkçılar, felsefeciler) istişkâl yolu şöyle demişlerdir:

-Bu vücudun, Vacibü'l-vücud olan Yüce Zat'ın aynı olması lâzım gelmez. Zira, ikinci makulattan sayılan bu vücudun, hariçte bir varlığı yoktur. Halbuki, Vacibü'l-vücud'un zatı hariçte vardır; onların aynı da olamaz. Bundan başka cevab olarak şöyle dediler:

-İkinci makulattan olan vücudun mefhumudur; cüz'iyatı değil. Ama, onun cüz'iyatından birinin hariçte bir vücud olmasında çürütücü bir durum yoktur. Hatta onun hariçte var olması da mümkündür.

Tekrar şöyle bir şey sorulabilir:

-Daha önceki tahkikten de bilindi ki; hakiki sıfatların varlığı, ancak gölgeler mertebesindedir. Amma asıl olan mertebede onların vücudu yoktur. Ancak bu kelâm, ehl-i hak zatların görüşüne aykırıdır. Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Çünkü onlar, sıfatların zattan ayrılmasına cevaz vermemişlerdir. Hatta ondan ayrılmasını muhal görürler.

Bunun için de şöyle cevap veririm:

-Anlatılan beyandan, infikhakin (ayrılmanın) cevazı lâzım gelmez. Zira gölge, aslın ayrılmaz parçasıdır; infikâk olamaz.

Bu babda asıl söylenecek söz şudur:

-O irfan sahibi ki, onun teveccühü kıblesi Yüce Mukaddes Zat'ın ehadiyetidir; onun için ve sıfatlardan yana hiçbir şey mülâhaza edilemez. Elbette o makamda zatı bulur. Orada kendisi için esma ve sıfattan bir şeyin mülâhazası yoktur, amma o vakitte esma ve sıfat hâsıl olmaz manasına değildir. Zira, Hazret-i Zat'tan sıfatın infikâki, sabit olsa dahi, bu irfan sahibinin mülâhazası itibarı iledir; işin aslına göre değildir ki, onda ehl-i sünnetin görüşüne muhalif bir durum meydana gele.

İşte buraya kadar anlatılan manalardan:

"Nefsini bilen Rabbını bilir."

Manası da, açıklanmış oldu. Şöyle ki: Bir kimse, nefsini, şer ve noksanlık yönü ile bilirse... yine bilirse ki, kendisinde bulunan hayır, kemal ve güzellik Yüce Mukaddes Vacibü'l-vücud Zat'tan gelen emanettir. İşte o zaman da, zaruri olarak Yüce Hakkı: Hayır, kemal ve güzellikle bilir.

Yine bu tahkikattan:

"Allahu Teala, yerin ve semaların nurudur."(24/35)

Mealine gelen ayet-i kerimenin tevilli manası açıklanmış olur.

Zira tebeyyün ettiğine göre bu mümkünat baştan sonra, ademlerden ibarettir. Bunların tümü, şer ve zulmettir. Onda bulunan hayır, kemâl, güzellik ve cemal ise... Hazret-i vücud'dan feyiz yollu gelmektedir ki o: Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'ın aynıdır. Her hayrın ve kemalin de aynı, yeri nve semaların nurudur ki, o: Hazret-i vücud olup Yüce Mukaddes Vacib Zat'ın hakikatıdır.

Yerin ve semaların nuru olması, zılâl (gölgeler) tavassutu ile olduğundan, bu nur için misal getirildi. Ta ki: Onun vasıtasız olacağını sanan kimsenin tevehhümü ortadan kalka. Bunun için, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Onun nuruna misal, içinde fener bulunan bir hücredir."(24/35)

Bu mana, vasıtaların sübutunu ilândır. Bu ayet-i kerimenin tevilli tafsili inşaallah bir başka yerde gelecektir. Zira, bunda kelâma çok yer vardır ki, bu mektup onun tafsilatını alamaz.

Yukarıdaki ayet-i kerimeyi anlatırken:

-Tevilli... tabirini kullandık. Şunun için ki: Tefsirde nakil ve duymak şarttır. Her halde:

"Bir kimse, kendi görüşüne göre, Kur'an tefsir ederse... kâfir olur." manasına gelen hadis-i şerifli duymuş olacaksın. Ancak, tevil böyle değildir. Kur'an'a ve hadise aykırı olmamak şartı ile mücerred ihtimal yeter.

Buraya kadar anlatılan manalarla takarrur etti ki: Mümkünatın kendileri ve asılları ademdir. Onların sıfatları dahi, noksanlık ve düşüklüklerdir. Ki bu durumlar, ademlerin muktazaları arasındadır ve Yüce Sultan Kadir Muhtar'ın yaratması ile vücud bulmuşlardır. Bunlarda bulunan kâmil sıfatlar dahi, Yüce Mukaddes Hazret-i Vücud'un kemalhat gölgelerinden gelen amanetlerdir. Kadir Muhtar Zat'ın icadı sonunda, in'ikâs yolu ile onlarda zuhura gelmiştir.

Eşyanın güzelliğini ve çirkinliğini anlamak kolaydır. (Yani: Anlatılan manalar açısından dikkatle bakılınca...) Şöyle ki:

Gözü ahirette olan ve onun için hazırlık yapana, ahiret güzeldir; isterse o, zahirde güzel görülmesin.

Her ne zaman ki, dünyaya bakılır ve onun için hazırlık yapılır; bu da kabihtir. İsterse, böyle bir şeyin kötülüğü açıkta belli olmasın. Tatlı tazeliklerle burada zâhir olan şeyler, dünya muzahrefatı cinsi şeylerdir. Bu mana içindir ki, Şeriat-ı Mustafaviye, tüysüz delikanlıya ve yabancı kadına meyli, dünya muzahrafatını temenni etmeye yasak etmiştir. Çünkü bu güzellik ve tazelik, adem muktazasından gelmektedir ki, her şerrin ve fesadın yatağıdır. Eğer bunun menşei kemalât-ı vücudiyeye bağlı cemal ve güzellik olsaydı, elbette men edilmezdi. Ancak, aslın varlığı ile zılla teveccühün oluşu cihetinden men olunurdu ki bu: Müstehcen ve müstakbah (kötü, çirkin) olacağı içindir. Ve bu men ediliş istihsani sayılır, ama üstte anlatılan men ediliş böyle

değildir.

Dünyaya ait güzel mazharlarda zuhura gelen iyilik, Yüce Hak'kın güzelliğinde değildir; ademin levazımı arasında olup zahirde, güzel ile komşuluğu vasıtası ile iktisab etmiştir. Yoksa o, hakikatta çirkindir, nakıstır. Şekere belenmiş zehir gibidir. Altın yaldızlı necaset gibidir.

Nikâhla alınıp güzel kadınlardan faydalanmak, güzel cariyelere sahib olmak için verilen cevaz ancak şunun içindir: Çocuk sahibi olmak, matlub olan nesli devam ettirmektir. Bu da alemin nizamını sağlamak içindir.

Sofiyeden bazıları, güzel yüzlere ve tatlı nağmelere şu hayale dayanarak dalmışlardır: Bu güzellik ve cemal, Yüce Mukaddes Hazret-i Vacibü'l-vücud Zat'ın kemalâtından müsteardır (alınmadır), bu yerlerde zuhura gelmiştir. Bu iptilâyı dahi iyi ve güzel zannederler. Hatta böyle bir şeyi vüsul yolu tasavvur ederler. Ancak daha önce de anlatıldığı gibi, bu Fakir katında bu zannın aksi sabit olmuştur.

Asıl şaşılacak durum şu ki, onlardan bazıları:

"Bilhassa tüysüz delikanlılardan sakının; çünkü onlarda, Allah'ın rengine benzer renk vardır."

Cümlesini, gayelerine dayanak yapmışlardır. Onları:

"Allah'ın rengine benzer."

Cümlesi, yanıltmıştır. Ama, anlayamazlar ki, bu cümle onların taleplerine tam aksinedir ve bu Derviş'in fikrini teyid eder. Çünkü onda tahzir edatı (sakındırma manası) vardır ki, onlara teveccühü yasak eder.

Bu arada galat menşei de açıklanmış oldu. Şöyle ki: Onların güzelliği, Hakkın cemaline ve güzelliğine benzer, ama onun güzelliği ve cemali değildir. Bu şekilde, onlara anlatıldı ki: Yanılıp galata düşmeyeler.

Resulullah (sav) Efendimiz, bir başka hadis-i şerifinde dünya için şöyle buyurdu:

"Dünya ve ahiret ancak iki kuma gibidir; birini razı etsen, diğeri darılır."

Bu hadis-i şerifte dahi, mübayenet ve birbirini nakzetme manası, açıkça bellidir. Yani: Dünyanın güzelliği ile ahiretin güzelliği ve cemalleri arasında.

Anlatılan manalardan mukarrer olan durum şu ki: Dünyaya ait güzellik, kendisinden hoşnut olunan bir şey değildir. Ahirete ait güzellikte ise... rıza vardır. Böyle olunca, şer: Dünyaya ait güzelliğin ayrılmaz bir parçası sayılır. Hayır ise... ahirete ait güzelliğin ayrılmaz bir parçası olur. Artık zaruri olarak bilinir ki: Birincisin menşei ademdir, ikincisinin menşei ise vücuddur.

Evet... Eşyadan bazıları vardır ki, bir yüzü ahirete, bir yüzü de dünyaya dönüktür. Bu da, bir yönü ile çirkindir, ikinci bir yönü ile de güzeldir. Bu iki şeklin arasını ayırd etmek, çirkinliğini ve güzelliğini fark etmemek, şeriat ilmine bırakılmıştır. Bu manada da, Allahu Teala, şöyle buyurmuştur:

"Resulün size getirdiğine tutununuz; size yasak ettiği şeyden de kaçınınız."(59/7)

Bir haberde şöyle anlatıldı:

"Allahu Teala, dünyayı yarattığı günden bu yana, ona dargın olduğu için, hiç bakmamıştır."

Bunun sebebi de, onun kötülüğü, şerri ve fesadıdır. Bunlar dahi, adem muktaziyatıdır. Adem dahi, bütün fesatlarıny uvasıdır. Dünyanın güzelliği, cemali, halâveti ve tazeliği... tek tek yola atılmış gibidir ki: Bakılmaya değmez. Asıl bakılmaya değer olan, ahiretin güzelliğidir. Çünkü o: Sübhan Hakkın razı olduğu bir şeydir. Allahu Teala dünya düşkünlerinin hallerinden şikâyet yollu şöyle buyurdu:

"Dünyanın arızi şeylerini istiyorsunuz; halbuki Allah, ahireti diler."(8/67)

Allahım, dünyayı gözlerimizde küçült; ahireti de kalblerimizde büyült. Fakr hali ile iftihar edip dünyadan kaçınan zat hürmetine... O'na ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli.



En büyük Şeyh Muhyiddin b.Arabi Ks. mümkünatın şerrine, noksanına, çirkinliğine nazarı vaki olmadığı için, mümkünatın

hakikatlerini Yüce Allah'ın ilminin suretleri yaptı. Bu manada şöyle dedi:

-Bu suretler, Hazret-i Zat aynısına in'ikâs etmiştir.

Böylece, ondan başka şeyin vücuduna kail olmayıp şöyle devam etti:

-Bu in'ikâs sebebiyle o suretlere harici bir zuhur hâsıl oldu.

Bu manada, o ilmi suretleri, Vacip Teala'nın şuun ve sıfatlarından başka bir şey olarak görmemektedir. Mana böyle olunca, şüphesiz, vahdet-i vücud hükmü vermekte ve mümkünatın vücudu ile Yüce Mukaddes Zat'ın vücudunun ayniyetini kail olmaktadır.

Bunlardan başka, şerrin ve noksanlığın nisbi olduğuna kail olmuş; mutlak şerri ve sırf noksanlığı nefyetmiştir. Yine bu mana icabı olarak, bizzat kötünün varlığına da kail olmaz. Bunun için de şöyle der:

-Küfrün ve dalâletin kötülüğü, imana ve hidayete nisbetledir; kendi zatlarına göre değildir.

Hatta, her ikisini de, erbabına göre hayır ve yaralı olarak görüp doğruluklarına hükmeder. Şu ayet-i kerimeyi de bu manaya şahid gösterir:

"...Yürür hiçbir mahluk hariç olmamak üzere, hepsinin alnından tutan odur."(11/56)

Evet... Bir kimse, vahdet-i vücud hükmünü verdikten sonra, bu gibi cümlelerden sakınmaz.

Amma bu Fakir'e zahir olan mana şudur: Bu mümkünatın mahiyetleri, kendilerine vücudiyet in'ikâs etmiş ve onunla imtizac bulmuş olmasına rağmen, adem (yok) sayılır. Bu mananın tafsilatı daha önce de geçti.

Hakkı yerine getiren Sübhan Allah'tır; bu yolda hidayet eden odur.

Ey Oğul,

Ehlüllah'ın hiçbiri, ne sarih olarak ne de işaretle bu ilim ve maarifi dile getirmemiştir.

İlimlerin ekmeli, maarifin ekmeli, bin sene sonra, zuhur ma-

kamından doğmuştur. Böylece Vacib Teala'nın hakikat yüzünden ve mümkünatın hakikatından; nasıl uygunsa ve layıkı üzere nikab (peçe) açılmıştır. Öyle ki: Onlarda Kur'an ve hadis manalarına aykırı bir durum yoktur. Bunlarla ehl-i hak zatların sözleri arasında hiçbir ayrılık yoktur.

Herhalde, Resulullah (sav) Efendimizin:

"Allahım, bize eşyanın hakikatını olduğu gibi göster."

Manasında yaptığı dua, ümmetine talim için kendisinden südur etmişe benziyor. (Yani: Murad ve maksud olan bunları öğrenmeye teşviktir.)

İşte o hakikatler, bu ilimlerin zımnında beyan edilmiştir. Hem de, zülle, inkisara delâlet eden kulluk makamına yakışır bir şekilde. Kulun durumuna uygun olarak.

Kulun, kendi nefsini, Kadir Mevlâ'sının aynı görmesinde ne gibi bir hayır ve kemal vardır!.. Kaldı ki, böyle bir görüş, edebin olmayışını gösterir.

Ey Oğul,

Bu vakit, öyle bir vakittir ki, geçmişte gelen ümmetlerin zulümle dolu vakti gibidir ve böylesine bir vakitte ülül'azm peygamberlerden biri gönderilirdi. Ta ki: Gelsin, şeriatı ihya edip yenilesin.

Bu ümmete gelince, ümmetlerin hayırlısıdır, peygamberleri dahi Hatemü'r-rüsül'dür. O'na ve âline salâtlar ve selâmlar.

Bu ümmetin alimlerine Beni İsrail'in peygamberlerine verilen mertebe verildi; peygamberlerin varlığı yerine ulemanın varlığı ile yetinildi.

Her yüz sene başında bu ümmetin uleması arasından bir müceddid gelecek ve şeriatı ihya edecektir. Bilhassa, aradan bin sene geçtikten sonra. Zira, böyle aradan bin senenin geçtiği vakit, geçen ümmetlerde ülü'l-azm bir peygamberin geldiği vakittir. Ama, bu aralarda, hangi peygamber olsa iktifa edilirdi.

Bu içinde bulunduğumuz vakte gelince... marifette tamam bir ârifin ve âlimin gelmesi gerekir ki, geçen ümmetlerde gelen ülül'azm bir peygamberin makamına kaim olabilsin.

Bir şiir:

Alsaydı ruhü'l-kudüsten yardımını;

İsa'nın gayrı, yapardı yaptığını.

Ey Oğul,

Sırf varlığın mukabili, sırf yokluktur. Daha önce de anlatıldığı gibi; sırf varlık, Yüce Mukaddes Vacibü'l-vücud Zat'ın hakikatıdır. Hayrın ve kemalin aynıdır; isterse bu ayniyet mülâhazası burada olmasın, isterse icmal yollu zılliyet şaibesi onda bulunmasın.

Sırf ademe gelince; hiçbir nisbet ve izafet ona gelmemiştir. Her şer ve noksanlığın aynıdır. İsterse bunda da ayniyete bir mecal bulunmasın. Yani: Onda bir izafet varlığının kokusu için.

Şu da malum bir şeydir ki: Bir şeyin tam manası ile hakiki zuhuru, ancak hakiki mukabilinde tasavvur edilir.

Eşya dahi, ancak, zıddı ile tebeyyün eder. Durum böyle olunca, zaruri olarak, varlığın tam manası ile zuhuru sırf adem (yokluk) aynasında hâsıl olur.

Şu dahi mukarrer bir durumdur ki: Uruc, ancak nüzul mikdarınca olur. Bir kimsenin urucu, Sübhan Allah'ın inayeti ile Hazret-i Vücud'da tahakkuk ederse, zaruri olarak onun nüzulü, mukabili olan ademe gelir. Amma urucu vaktinde, irfan sahibinin istihlâki vardır; o anda da cehalet onun ayrılmaz parçasıdır. Nüzul vaktinde ise... ayıklık hali tahakkuk etmiştir. Bu halinde o: İlimle, marifetle muttasıftır. Çünkü: Makamı ayıklıktır.

Bu ayıklık makamında o: Zati tecelli ile müşerref olmuştur. Bu zati tecelli ise... zilliyet şaibesinden beridir. Şunun mülâhazasından ve zati itibarlardan da münezzehtir. Bu makamında ona malum olur ki: Ondan önce olan bütün tecelliler, esma, sıfat, şuun, itibarların gölgesinden bir gölgenin perdesinde olmuştur. Eğer irfan sahibi o tecellileri: İsimlerin, sıfatlanı, şuun ve itibarlarını bilir ve Sübhan Allah'ın Vücud tecellileri sayarsa... o zaman, her şeşrin ve noksanlığın yatağı olan adem, Hazret-i Vücud'un onda tam zuhuru sebebi ile güzellik kesbeder.

Ve... hiç kimsenin eremeyeceği nailiyete erer. Zatı için kabih

bulunan, arızi olan güzellik sebebi ile pek güzel olur. Ondaki, bizzat şerre nail olan nefs-i emmare-i insaniyesi ile... ki onda: Herkesten çok, ademle münasebet vardır. Bunun için dahi, has tecellide, her şeyden üstün olur. Terakki ve ihtisasda her şeyi geçer.

Bir mısra:

İkrama en haklısı, asilerdir halkın.

Şunun bilinmesi gerekir ki: Marifeti tam olan irfan sahibi; urucu makamlarını ve nüzul mertebelerini tafsilatı ile alıp sırf adem makamına geldikten sonra, kendisi için Hazret-i Vücudda ayna olma durumu hâsıl olursa... bütün isimleri ve sıfatları onda zuhura gelmeye başlar. Hemen hepsi tafsilatı ile zuhur etmeye başlar. Hem de, iclal makamının tazammum ettiği letaifle beraber.

Ve... böyle bir devlet, ondan başkasına müyesser olmaz. Ve... bu ayna olma durumu, öyle güzel bir libastır ki: Tam onun boyuna göre dikilmiştir.

Bu suretlerin tafsili, her ne kadar Hazret-i ilm-i ilâhi hazinesinde sabit ise de, onlar Hazret-i ilimde ayna olmuşlardır. Bu irfan sahibinin ayna olma durumu ise... hariçteki mertebededir. Bunun için de, bu kemalhatı hariçte izhar eder.

Burada şöyle bir şey sorulursa:

-Ademin (yokluğun) ayna oluşunun manası nedir?.. Zira, o hiçbir şey olmamak durumundadır. Durum böyle olunca, hangi itibarla ona: Vücud için ayna, deniyor?..

Bunun için, şu cevabı verebilirim:

-Adem, harici itibarla katıksız olarak hiçbir şey değildir. Amma, ilimde, onun için bir imtiyaz hâsıl olmuştur. Hatta ona ilmi bir varlık hâsıl olmuştur. Müntehiler katında onun zihni bir varlığı vardır. Onun için:

-Vücudun aynası... denmesi şu itibarladır ki: Adem mertebesinde şer ve noksan olarak sübut bulur. Kendisini nakzeden vücuddan elbette soyulmuştur. Hangi kemal ki, adem mertebesinden soyulmuş olur, o zaman Hazret-i Vücud'da sabit olur.

Bu manadan ötürü, hiç şüphe edilmeye ki: Adem, vücuda bağlı kemalâtın zuhuruna sebeb oldu. Ayna olmak manası dahi ancak budur. Anla. Sana faydalı olur. İlham eden noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah'tır.

Ey Oğul,

Yazılan bu maarif duyguları için, temenni ediyoruz ki, içinde şeytani vesveselerin bulunmadığı Rahmani ilhamlar olsun. Bunun doğruluğuna delil şudur: Bu ilimleri yazmaya başladığım zaman, Allahu Teala'nın mukaddes zatına iltica ettim. O zaman gördüm ki: Melâike-i kiram, şeytanları bu makamın çevresinden tard edip kovuyorlar. Bu mekânın çevresine girmelerine müsaade etmiyorlardı.

İşin hakikatını, en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Büyük nimetleri açıklamak, hamdlerin en güzeli ve büyüğü olduğundan, bu büyük nimetleri izhar etmeye cesaret ettim. Dileğim o ki: Ucup zannından beri ola.

Bunda nasıl ucup olsun ki, zati olan noksanım ve kabahatım, gözönünde durmaktır. Ama her zaman. Bu Allah'ın bana bir yardımıdır. Bütünüyle kemalât, Yüce Allah'ındır.

Evel âhir Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Daima ve her zaman salât ve selâm O'nun Resulü üzerine olsun. Keza O'nun âl-i kiramına ve ashab-ı ızamına da. Sair hidayete tabi olanlara ve Mustafa'ya bağlılık yolunu bırakmayanlara da.

Resulullah (sav) Efendimize ve âline salât ve selâm.



235. MEKTUP

MEVZUU: Bu taifeye karşı sevgi, dünya ve ahiret sevgisinin başıdır. Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Abdülgafur Semerkandi, Hacı Beğ Ferketi ve Hace Eşre Kabili'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Allah'ın Resulüne salât ve selâm.

Duaları da ilettikten sonra, hakiki ahbaba, gerçek müştaklara malum olsun ki...

Son derecedeki muhabbet ve iştiyaktan haber veren mübarek mektupların gelişi, sürur duyup sevinmeye sebeb oldu. Allahu Teala, sizi bu muhabbet üzerine sabit kılsın. Size gereken odur ki: Bu muhabbet üzerinde istikamet ve sebat sahibi olmayı Allahu Teala'dan dileyesiniz. Amma onu: Dünya ve ahiretin sermayesi bilerek. Şer'i hükümlerin yerine getirilmesindeki başarı dahi, bu muhabbetin bir neticesidir. Gönül birliğini bulmak dahi, bu muhabbetin bir neticesidir. Bu muhabbet kaim durduktan sonra, içe bütün alemin zulümatı ve kederleri çökse hiç gam çekmemelidir. Hatta ümitvar olmalıdır. Amma bu muhabbet kalbden kıl kadar ayrılmış olsa, bu durumda dahi, dağlar misali nurlar ve haller içe gelse... bunu hizlandan başka bir şey bilmemelidir. Hatta onu istidraç kabul etmelidir.

Bu muhabbet bağına tutunmak suretiyle meşguliyetinize devam etmelisiniz. Hem de sımsıkı. Bu değerli ömrü, boş şeylerle zay etmeyesiniz.

Bir şiir:

Sakın, süslü şeylere aldanmayasınız;

Çabuk değişir, faydasını bulamazsınız.

Selâm hidayete tabi olanlara. Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara. O'na ve âline salâtların en faziletlisi, selâmların ekmeli.



236. MEKTUP

MEVZUU: Bazı sırların beyanıdır.

NOT: **İmam-ı Rabbani hz.leri bu mektubu, Mahdumzade Muhammed Sadık'a yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun; salât ve selâm O'nun Resulüne.

Pek değerli Oğul, bilsin ki: Hallerin şerhi yazılan mektubunuzdan anlaşıldığına göre, sizin için Velâyet-i Hassa-i Muhamme-

diye hâsıl olmuştur. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyet. Bunun için Sübhan Allah'a tam manası ile şükrettim.

Uzun müddetten beri sizin için bu devletin husulünü temenni ediyordum. Bu kere de, sizin bu devlete ermeniz için ricaya yönelmiştim. Ben bu taleb içinde iken, sizi Velâyet-i Museviye'ye tam olarak dahil buldum. Bu taraftan bir cezb edici olarak, seni Velâyet-i Hassa'ya dahil ettim. Bunun için, Allah'a hamd ve şükürler olsun.

Seni bu velâyete zorla çekip aldığım için, tuttum, yanımda terbiye etmeye başladım. Bu iş üzerinden yirmi günden fazla geçti. Bağlılık zaafından dolayı, bu durum sana malum değildi. Ama, şu anda kuvvet hâsıl oldu. Her halde sana durum malum olmuştur.

Bu asi (İmam-ı Rabbani Hz.leri kendini kasd ediyor) hakkında devamlı ve peşpeşe gelen Sübhan Hakkın feyizlerinden daha başka neler yazayım ki?..

Bir şiir:

Ben bir bahçe gibiyim oraya bahar
Bulutlarından zülâl yağmurları yağar.

Bin tane dili molsa senaya dursam;
Ona infialden başka neyim artar?..

Sonra... Aziz Oğul Muhammed Said dahi, mektubunda hallerini anlatmış. Onu dahi, cidden asil gördüm. Arkadaşlardan pek azı hariç, böyle bir hususiyeti hiç kimse elde edemez. Temenni odur ki: Sübhan Hak, onu Velâyet-i Hassa ile müşerref eyleye.

Oğlum Muhammed Masum dahi, Allah'ın fazlı ile bu devlete ermeye kabiliyetlidir. Allahu Teala onu, kuvveden fiile çıkarsın. Habibi hürmetine. O'na ve âline salât ü selâm.

237. MEKTUP

MEVZUU:

a) Sünnet-i seniyeye tabi olmaya teşvik.

b) Tarikat-ı Aliyye-i Nakşibendiye'nin medhi.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Muhammed Talib'e yazmıştır.**

Allahu Teala bizi, Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde sabit kılsın. O Şeriatın sahibine, âl-i kiramına ve ashab-ı izamına salât ve selâm.

Ey değerli kardeş,

Bu Tarikat-ı Aliyye-i Nakşibendiye'nin büyükleri, Allah sırlarının kudsiyetini artırsın, sünnet-i seniyyeye tabi olmayı bırakmamışlardır. Daima azimetle ameli (kolayına kaçmamayı) tercih etmişlerdir: Bu tutunma ve tercihle beraber, kendilerine hallerden ve vecidlerden gelen bir şey olursa, bunu büyük bir nimet sayarlar. Bu tutunma ve tercihlerinde bir duraklama ve kesiklik buldukları halde, kendilerine hallerinden ve vecidlerden bir şey verilmiş olduğunu görürler, öylesine halleri kabul etmedikleri gibi, o vecidleri dahi istemezler. Kendilerinde bulunan o kesikliği dahi, hizlandan başka bir şey saymazlar.

Şundan ki: Hinduların Brehmenlerine ve Cukiyelerine, Yunan feylesoflarına dahi bu kısım suri tecellilerden nice bilgiler verilmiştir; misal âlemine dayalı mükâşefeleri vardır. Lâkin onlar, rezil olmaktan ve yalnızlığa düşmekten başka bir netice elde edemediler. Zamanın kendilerine kazandırdığı ise... azap ve mahrumiyetten başka bir şey değildir.

Allah'ın fazlı ile bu kardeş, bu büyüklerin müridlik yoluna girdiğine göre, onlara tabi olması gerekir. Kıl kadar olsa dahi, onlara muhalefetten kaçınması icab eder. Ta ki, onlardan faydalana ve onların kemalâtından istifade ede.

Başta lâzım olan, ehl-i sünnet vel-cemaat tarafından tesbit edilen itikad esaslarına uygun şekilde itikadı düzeltmektir. Allahu Teala, onların sayılarını artırsın.

Daha sonra farz, vacib, sünnet, mendup, helâl, haram, mekruh, şüpheli işlerin bilgilerini fıkıh kitaplarında anlatıldığı üzere öğrenmelidir. İkinci olarak da, bu öğrendiklerinin muktazasına göre amel etmelidir.

Bundan sonra, üçüncü olarak, tasavvuf ilimlrine sıra gelir. Başta anlatılan iki kanat sağlam olmadıkça, kudsiyet alemine uçmak muhal iştir. Eğer bu iki kanadı elde etmeden, sana haller ve vecidler hasıl olursa... bilesin ki, onda senin helâkin vardır. Hemen ondan uzaklaşmalı ve Allah'a sığınmalısın.

Bir mısra:

Asıl iş budur, kalanı heves.

Kardeşim Şeyh Meyan Davud oraya geldi. Onun sohbetini ve emirlerine riayet etmeyi bir ganimet bilmelisiniz. Bilhassa, yaptığı nasihatlere ve delâlet ettiği hususlara dikkat etmelisiniz. Şundan ki: Kendisi, bu yolun büyüklerinin müridleri ile çok sohbet etmiş, onların yolunu ve ahlâkını öğrenmiştir. Hem de uygun şekilde... Mir Nu'man vasıtası ile bu Tarikat'a girip de, orada mevcud olan arkadaşlar bu zatın sohbetini ganimet bilmelidir. Onların toplantıları, tek halkada olsun ve her biri diğerinde fani olarak otursun. Ta ki: Bu şekilde bir gönül birliği hâsıl ola. Muamele dahi terakki üzere ola. Bu arada mektupların mütalaası da lâzımdır; çünkü faydalı olurlar.

Bir mısra:

Gösterdim sana işte maksad hazinesi.

Selâm hidayete tabi olanlara, Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunuiltizam edenlere. O'na ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli.



238. MEKTUP

MEVZUU:

a) İhvanı artırmaya teşvik.

b) Müridlerin hallerinden dolayı ucubdan sakındırmak ve ucbun zararını beyan.

Ve.. bunlara münasip bazı hususlar.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.**

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun.

Salât ve selâm Seyyidü'l-Mürselin ve pâk, temiz âlinin tümüne.

Hace Rahmi'nin arkadaşlarından biri ile gönderilen mektup ulaştı; ferahı mucib oldu: Hem de çokça.

Bilhassa şu cihetten ki: O mektubta, sizde irşad olmak isteyenlerin ve müridlerin halleri tafsilatı ile anlatılmış. Bu, ferahlık artırdı. Zira, ihvanı çoğaltmak:

"Dinde kardeşlerinizi çoğaltınız."

Emrinin bir gereğidir. Şu ayet-i kerimede ise Allahu Teala buyurdu ki:

"Bazunu, kardeşinle kuvvetlendireceğiz."(28/35)

Bu dahi, anlattığımız manayı teyid eder.

Yukarıda anlatılan durum ne olursa olsun; bakmak isteyeceğin şey ve nazar mevkii nefsin halleri ve amellerin olmalıdır. Sükûnunu ve hareketini düşünmelisin ki: Müridlerin terakkisi, şeyhlerin duraklamasına sebep olmaya. İrşad olmak isteyenlerin harareti, mürşid talebinde soğukluk getirmeye. Bunun için anlatılan mananın gelmesinden korkup titremelisin. Müridlerin hallerini ve makamlarını arslan ve kaplan gibi görmelisin, onlarla böbürlenip kabarmak şöyle dursun. Ta ki: Bu yoldan ucup kapıları açılmaya.

Hatta en uygunu odur ki:

"Haya imandan bir şubedir."

Hadis-i şerifindeki mana hükmüne göre, müridlerin terakkisi; utanmaya, hacalete, infiale sebep ola. Taliplerin talep harareti ise... gayrete ve ibrete bir sebep olmalı; daha ziyade çalışmaya zorlanmalıdır.

Bunlardan başka, amellerde kusuru görmek, niyetleri töhmet altında bulundurmak, halin icabıdır. Hal dili daima:

"Daha yok mu?" (50/30) cümlesini söylemekle ıslak bulunmalıdır.

Aslında bu gibi güzel muamele sizin makbul ve beğenilen halinizde vardır. Ancak, bu iş üzerinde tekid ve mübalağa ile durmak: Din düşmanı emmare nefsin ve lain şeytanın hile yapaca-

ğı mülâhazası iledir. Ta ki: Taliplere teveccüh hararetine bir soğukluk gelmesin. Zira, maksad iki devletin bir araya gelmesidir. Birini bırakıp diğeri ile yetinmek kusurdur.

Hace Rahmi ve Seyyid Ahmed meclisinizde bulunmalıdır. Siz dahi, onların şanlarına yakışır şekilde, kendilerine tam teveccüh etmelisiniz.

Mir Abdüllatif tevbede muvaffak olursa, istikamet bulması için kendisine yardım ediniz.

Yazıyorsun ki:

-Müridlerden bazıları, Tarikat-ı Kadiriye istiyor.

Uygun düşer ki: Tarikat-ı Nakşibendiye'den başka bir tarikat talimi yapmayasın. Ta ki, iki tarikat arasında karışıklık meydana gelmeye. Amma külâh ve şecere isterlerse, duruma göre hareket edip kendilerine mürid tutabilirsin; lâkin onlara da sohbet emrini ver.

Selâm size ve diğer arkadaşlarınıza ve ahbabınıza... Hidayete tabi olanlara, Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara.

Resulullah Efendimize ve âline salât ve selâm olsun.

★★★

239. MEKTUP

MEVZUU: Bazı sorulara cevaplar mahiyetindedir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri** bu **mektubu, Molla Ahmed Berki'ye yazmıştır.**

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Seyyidü'l-Mürseline, onun pâk olan âl ve ashabının hepsine.

Şefkat ve re'fet yollu gönderilen mübarek mektubun içindekileri mütalaa ile mesrur ve mübtehiç oldum. (Kıymetli mektubun içindekileri okumakla sevindim, şenlendim).

O mektubunda yazıyorsun ki:

-Halleri arz etmek, ancak hallerin husul bulması takdirine göredir.

Ey Mahdum,

Hallerin husul bulmasından murad, halleri hal eden Yüce Zat ile irtibat ve alâkadır. Bu alâka peyda olduktan sonra, hallerin husul bulmamasının bir zararı yoktur.

Yine yazıyorsun ki:

-Ben sizin için çok tohum ektim. Bunu huzurda söylemiştiniz.

Ey Mahdum,

Durum budur. Ancak, meyvelerin husulü, uzun zamanın geçmesine ve vakitlerin ilerlemesine bağlıdır. Hayatta iken de olabilir, vefattan sonra da... Bunun için sevin, amma acele etme.

Bu arada, Mevlâna Muhammed Salih'in makalesini yazmışsın. Mevlâma Muhammed Salih hazır değil ki, ondan muradı ne ise anlaşılsın. Ona bir itirazımız yoktur. Lâkin o, hayırdır; hatıra başka bir şey gelmiyor.

Yazdığına göre, sudur eden kötü edepten bahsediyorsun. Bunun için, merakın olması; ihlâs sahiplerinin ufak hataları affolunmuştur. Bu bakımdan, hatıra toz konmasın.

Bu arada halinin araştırılmasını ve bundan bahsedilmesini istiyorsun. Sübhan Allah'a hamd ve şükürler olsun. Sen illetsiz olarak, evvelden evvelden makbullerdensin.

Yine yazıyorsun ki:

-Zikir telkini için, meşayih çocuklarından iki kişi hazırdır.

Ey Mahdum,

Bütün işlerde istihare etmek, sünnettir ve uğurludur. Ancak, istihare ettikten sonra; uykuda, rüyada veya ayık halde o fiilin yapılması veya terk edilmesi hususunda bir şeyin açıktan anlatılması icab etmez. İstihare ettikten sonra, kalbe meyil etmelidir. Taleb edilen şeye karşı kalbde bir meyil ve ikbal varsa... yani: İlkten daha fazla... o işi yapmaya delildir. Şayet meyli ve ikbal önceki gibi görülürse... bu durumda dahi bir engel yoktur. Taa, ikbal tarafında bir ziyadelik anlaşılıncaya kadar, istihare tekrar edilir. İstiharenin sonu yediye kadardır. Bu istiharelerin sonunda bir noksan durum anlaşılırsa... o zaman, bu işte bir engelleme olduğu anlaşılmış olur. Bu durumda, istiharenin tek-

rarında yine bir beis yoktur. Hatta istiharenin tekrarı uygun ve yerinde olur. Hem de bütün hallerde... Böyle yapmak, bir işin yapılması ve yapılmaması için ihtiyat tedbiridir.

"El-Mebdeü ve'l-Maad" adlı risalede:

-Ruhtan mükteseb cesed... şeklinde yazılan ibarenin manasını sormuşsun.

Ey Mahdum,

Bu cisimler için münasip olan işlere, ruhun teşebbüs etmesi, ancak ruhtan iktisab edilen bu ceset vasıtası iledir. Büyük zatların ruhaniyetlerinden sadır olan yardımlar dahi bu kabildendir. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın. Yani: Cisimlere uygun düştüğü şekilde... Meselâ: Düşmanları helâk ve dostlara yardım gibi... Bunlar çeşitli şekillerde ve değişik yerlere göre olabilir.

Bu arada zulmet fitnesinden eman talebi sudur etmiştir.

Allahu Teala, seni, hatta o bulunduğun yeri bu zulmet şerrinden mahfuz tutmuştur. Bunun için gönlü hoş tutarak o Yüce Mukaddes zata teveccüh ediniz. Ümid ediyoruz ki: Bu mahfuz tutulma işi, muvakkat değildir. Çünkü:

"Gerçekten Rabbım, mağfireti bol Zat'tır."(53/32)

Manası vardır. Ancak, o diyer ehline nasihat gereklidir. Yararlı hallerini, Müslümanlara karşı hayır arzularını değiştirmekten onları sakındırmak lâzımdır. Bu manada Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Bir kavim, kendi özlerindeki güzelliği değiştirip bozmadıkça, Allah onları bozmaz."(13/11)

Vesselâm...



240. MEKTUP

MEVZUU:

a) Bu Tarikat-ı Aliyye'nin nihayeti olmadığı.

b) LA İLAHE İLLALLAH kelime-i tevhidinin bazı faydaları.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Yusüf Berki'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına.

Hayırlı hallerinizin anlatılması ile dolu mektubunuz ulaştı; onun mütalaası, sevgi ve sevinç duymaya sebeb oldu.

Bir mısra:

Aşkta acaipten de acaip nice işler var...

Ancak bu hallerden de geçip halleri hal eden zata vâsıl olmak lâzım gelir. Orada her şey tümüyle cehalet ve bilgisizliktir. Eğer bundan sonra, marifetle teşerrüf edilirse.. ne güzel bir devlettir.

Hülâsa: Her ne ki, hayal ve rüya altına girer, onu nefyetmek gerekir. İsterse o gelenler: Kesrette vahdet şuhudu olsun. Çünkü kesret, vahdeti alamaz. O görünen şey, vahdetin şuhbu (benzeri) ve misalidir, kendisi değildir.

O vaktin hakimi olana düşer ki:

-LA İLAHE İLLALLAH... tevhid kelimesini çokça tekrar ede.

O kadar ki, ilim ve idrak altına hiçbir şeyin girmesine müsaade etmeye. İşi hayrete ve cehalete götüre. Böylece, muamele fena sınırına ulaşa. İş, hayrete ve cehalete varmadıkça, fenadan yana bir nasip gelmez. Bu arada fena olarak kabul ettiğinize:

-Adem (yokluk), denir. Fena değil.

Cehalete vüsul müyesser olup da fena hâsıl olursa.. bu yola ayak basılır... Vuslatın nereye, ittisalin kime olduğu belli olur?..

Bir şiir:

Nasıl erilir o saadete hep oralar;
Yüksek yüksek dağlar, tehlikeli uçurumlar.

Hallerin doğrudur; ancak, onlardan geçmen gerek.

Selâm hidayete tabi olanlara.

Kalan nasihat şu ki: Şeriat üzerinde istikamet sahibi olasınız. Zuhur eden halleri, şeriat esaslarına tatbik edesiniz. Eğer, şeriatın hilâfına bir söz veya zuhur ederse... bilesin ki, onda helâkin vardır. İstikamet erbabının yolu budur.

Vesselâm...

★★★

241. MEKTUP

MEVZUU: Bazı arkadaşların terakki ettiği beyanındadır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Muhammed Salih'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Onun Resulüne salât ve selâm olsun.

Pek değerli kardeşimin malumu olsun ki, bu taraftakilerin halleri hamd edilecek kadar güzeldir. Burada bulunan arkadaşlar, ferah ve sürur içindedirler. Bilhassa Mevlân muhammed Sıddık... O, bugünlerde, Velâyet-i Hassa ile müşerref oldu. İsm-i cüz'iden terakki ederek, ism-i külli ile tahakkuk etti. Bununla beraber, onun gözü daha yükseklerdedir. Herhalde oradan bol nasib aldıktan sonra, dönüşe meyleder.

"Allahu Teala, Rahmetini dilediğine tahsis eder."(2/105)

Sen dahi, hallerini ve tarikata girmiş bulunan arkadaşların hallerini yazmalısın. Hatta, şu anda girecek olanların hallerini de...

Birkaç gün daha orada kalman gerek.

Vesselâm...



242. MEKTUP

MEVZUU: Suallere cevap mahiyetindedir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Bediüddin'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Onun Resulüne salât ve selâmlar... Sizler için de bol bol dualar.

Pek değerli kardeşimin malumu olsun ki, Derviş Kemal, sahife-i şerifeyi (değerli mektubu) ulaştırdı. Onun gelişi, ferahı mucib o ldu.

O mektuba: Kusurları görmenin, amellerde niyetleri töhmet altında tutmanın beyanı derc edilmiş. Bunlar da belli oldu. Alla-

hu Teala'dan dilek odur ki: Bu görüşü daha da artıra. Yine ondan matlub olan odur ki: Bu töhmeti tamama erdire. Zira bunların her ikisi de bu Tarikat-ı Aliyye'de işlerin aslıdır.

Ayrıca şunları soruyorsun:

-İsm-i zat ile iştigal ne zamana kadar devam edecek? Bu isme devamla ne mikdar perde kalkacak? Nefyin ve isbatın (kelime-i tevhidin) sırrı nereye varır? Ayrıca, bu cümlenin semeresinden ne elde edilir ve onunla ne miktar perde kalkar?

Bilmiş olasın ki: Zikir, gafletin tard edilmesinden ibarettir. İptidada ve intihada bulunan gaflet zâhir olduğu süre, zâhiri durum, zaruri olarak zikre muhtaç sayılır. Hem de bütün vakitlerde...

Bu husustaa asıl anlatılması gereken şudur:

-Bazı vakitlerde, ism-i zat zikrini yapmak daha faydalıdır. Bir başka vakitte ise... nefy ve isbat zikrini yapmak daha münasip düşer.

Bu arada batıni muamele kaldı ki, onun için dahi zikretmek lâzımdır. Taa, tam manasiyle gaflet kalkıncaya kadar.

Zikrin lüzumu üzerinde, müptedi ile müntehi arasındaki fark şudur ki: Her iki zikir de iptidada tayin edilmiştir. Amma, ortada ve intihada böyle bir şey olmaz.

Gafletin atılması Kur'an okumak ve namaz kılmakla olursa... bunlarla yetinmek yerinde olur. Ancak Kur'an okumak, ortada bulunanların haline daha uygun düşer. Müntehilerin haline dahi, namaz kılmak daha münasip olur.

Şunun bilinmesi gerekir ki: Eğer Sübhan Hakkın huzuru, isimlerin ve sıfatların mühalazası ile oluyorsa bu da gaflete dahildir. Ama mücerred ehadiyete teveccüh edenlere göre... Eğer daimi zuhur arzu ediliyorsa bu çeşit gafletin dahi atılması gerekir. Zira seyir ötelerin de ötesindedir.

Bir şiir:

Dostun az ayrılığının azlığı yoktur;

Göze gelen kıl, yarım dahi olsa çoktur.

Zuhura gelen bazı rüyaları yazmışsınız. Ben, bundan önce

yazmıştım ki: Bu gibi şeyler, birer müjdedirler. Henüz onların zuhur zamanları gelmemiştir; bekleyiniz. Ve meşguliyetinize devam ediniz.

Bir şiir:

Nasıl erilir o saadete hep oralar;
Yüksek yüksek dağlar, tehlikeli uçurumlar.

Vesselâm...



243. MEKTUP

MEVZUU: Tarikat-ı Nakşibendiye'ye rağbeti artırmak.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Eyyub Muhtesib'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Onun Resulüne salât ve selâm olsun. Sizler için dualarımı dahi bildiririm.

Pek Aziz Kardeşimin malumu olsun ki: Müteaddid mektuplarda sen nasihat taleb etmiştin. Ancak, bu Fakir, o isteklere cevap veremedi. Sebebi dahi: Nefsinin kabih (çirkin) hallerine nazar etmesidir.

Artık talepler tekrar edilince, zaruri olarak, birbiri ile bağlantılı olmayan bazı fıkralar yazmaya başladım.

Dinle ve bil ki: İnsana mutlak lâzım olan ve yapmakla mükellef olduğu şey şudur: Emirleri tutmak ve yasaklardan kaçmak.

"Resul size ne verdiyse onu alın; size neyi yasak ettiyse ondan da sakının." (59/7)

Mealine gelen ayet-i kerime, anlattığımız manaya bir şahiddir.

Bundan başka insan, ihlâsla da memurdur. Bu da şu ayet-i kerimede anlatıldı:

"Dikkat ediniz, halis din Allah'ındır."(39/3)

Böyle bir ihlâs, fena olmadan ve zati muhabbete geçmeden tasavvur edilemez.

Hiç şüphe yok ki: Fenayı hâsıl eden sofiye tarikatına sülûk dahi, ihlâsın hakikatı ile taahkkuk etmek için zaruridir.

Sofiye yolları, kemal ve tekemmül mertebelerinde değişik durumda olduklarından, en uygunu ve en münasibi: Sünnet-i seniyye iltizam eden ve şeriat hükümlerini yerine getirmekte en başarılı olan bir tarikatı tercih etmektir. Bu dahi, Nakşibendiye büyüklerinin tarikatıdır. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın. Çünkü bu büyükler, bu tarikatta, sünnet-i seniyyeye tutunup bid'attan ictinab etmişlerdir. O kadar ki: Ruhsatla amele dahi cevaz vermezler; isterse bu, zahire ve batına faydalı olsun. Azimetle ameli hiç bırakmazlar; isterse bunun surette ve sirette zararlı olduğunu bilsinler. Bu zatlar, halleri ve vecidleri, şeriat hükümlerine tabi kılarlar. Zevkleri ve marifetleri, dini esaslara ve onun deferruatına yararlı sayarlar. Nefis cevherleri, çocuklar gibi vecd cevizine ve hal muzuna tebdil etmezler. Sofiyenin tatlı sözlerine kanmazlar. Nususla fususu bir görmezler. Fütuhat-ı Medineyi''yi terk ederek, Fütuhat-ı Mekkiye'ye iltifat etmezler. (Sofiye sözü ile değil, şeriatla amel ederler).

Anlatılan mana icabı olarak onların halleri daimidir. Vakitleri hep aynı hal içinde geçer. Yabancı nakışları, onların batıni dalgalarından silinmiştir. O kadar ki: Bin sene yabancı bir şeyi hatıra getirmeye çalışsalar yapamazlar.

Tecelli-i zati bu zatlara daimi olup, bunların gayrına şimşek gibi çakıp geçer. Gayb ve gaflet ensesinde hasıl olan huzur, bunlara göre itibardan düşmüştür. Bunların durumu şu ayet-i kerimede anlatıldı:

"Öyle kimselerdir ki, onları ne ticaret, ne de alış veriş Allah'ın zikrinden alıkoyar."(24/37)

Bu mana, onların hallerini beyan etmektedir.

Bütün bu anlatılanlara göre onların yolları, yolların en yakınıdır; mutlaka vuslata erdirir. Başkalarının nihayeti, bunların bidayetine derc edilmiştir.

Bunların intisapları, doğrudan doğruya Hazret-i Sıddık'a ulaşmakta olduğundan, bütün meşayih intisaplarının üstünde-

dir. Ne var ki, bu büyüklerin zevkine herkesin idrâki yetişemez. Hatta bazı kusurlular, bu Tarikat-ı Aliyye'nin bazı kemalâtını inkâra kalkarlar.

Bir şiir:

Ayıplarsa kusurlu biri bilmeden onları;
Kem sözlerden hep beridir onların sahaları.

Arap Şairi Firezdak ise şöyle dedi:

Onlar babalarım, çıkar benzerlerini ortaya;
Ya Cerire'l-mecami, toplayınca bizi şuraya.

Hace Ahrar bu manada şöyle dedi:

-Bu Silsile-i Aliyye'nin büyükleri, her gösterişçi ve raksedici ile kıyas edilemez. Bunların muamelesi cidden üstündür. Allah sırlarının kudsiyetini artırsın.

Bir şiir:

Boşa gider onun şerhi cahillere;
Aşk gizlilik ister, düşmesin dillere...

Onları anlattım ki, rağbet edile;
Yitirilip, dalınmaya hüzünlere.

Bu büyük zatların hususiyetleri üzerine ciltler dolusu yazsam da, onların kemalâtını anlatsam, sonsuz denize göre bir katre hükmünde olur.

Bir mısra:

Gösterdim sana, işte gaye hazinesi.

Selâm hidayete tabi olanlara. Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara. O'na ve âline salâtların en faziletlisi. Selâmların dahi ekmeli.

★★★

246. MEKTUP

MEVZUU:

a) Gözetilen ve elde edilmeye çalışılan makamın husulü.
b) Kemal ve tekmil mertebeleri.
c) Bazı vakitlerde gelen başarısızlık yönü.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile başlarım.

Salât ve selâm, Seyyidü'l-Mürseline ve O'nun pâk âlinin, ashabının tümüne.

Peşpeşe devamlı olarak gelen mübarek mektuplarınız, bol bol ferahlık getirmektedir. Bu taraftan o tarafa gelen hiç kimse bulunmadı ki, onlara tek tek cevap yazayım. Bunun için müsamahanızı istiyorum.

Mir davud ile gönderilen mektup geldikten sonra, bir gün sabah namazından sonra, arkadaşlarla beraber bir halkada oturdum. Hiçbir kasd olmadan tarafınıza benden yana bir teveccüh zahir oldu. Bu, görülen eski izlerin bakiyesinin kalkması hususunda idi. Bu halde ben, tam bir ihtimamla zulmetlerin ve hissedilen sıkıntıların def'i ile meşgul oldum. Böylece, kemal hilâliniz tam bir bedir haline geldi. O bedir üzerinde, hidayet güneşine tevdi edilen mana parlamaya başladı. O kadar ki: Kemal canibinde aranıp gözetilen hiçbir şey dışarıda kalmadı. Ancak bundan sonra zarfın genişletilmesi kalıyor; o zaman da alabildiği kadarını parça parça alır.

Bu misale dayalı suret üzerine, nazarı uzun bir zaman devam ettirdim. Taa, onun doğruluğuna yakin hâsıl oluncaya kadar. Bunun için Allah'a hamd olsun.

Bu devletin husulü, daha önce gördüğünüz bir rüyanın tevlidir ki, onu elde etmeyi şiddetle istiyordunuz. Allah'a hamd ve şükürler olsun. Tam manası ile maksadınız meydana geldi. Vaad edilen şey dahi yerine getirildi. Ahde vefa gösterildi.

Dileğimiz odur ki: Kemal mikdarınca, tekmil hâsıl olsun. Mübarek varlığınızla etraf nurlansın.

Başarısızlıktan şikâyet yazıyorsunuz. Zâhir olan durum o ki: Bunun sebebi müfrit bir kabz halidir. Sizin kabz haliniz uzun sürmüştü. Onun neticesi dahi aynı şekilde uzun olacaktır. Bunun sebebi de o uzunluktur. Durum böyle olmasına rağmen, amelleri yapmak, ibadetleri eda etmek için nefsini zorlamalısın.

Bunları nefsine zorla yaptırmaya çalışmalısın.

Bu sene üstün ilimler, yüksek maarif sudur etti. O cümleden olarak, iki müsveddeyi Mevlâna Muhammed Emin aldı.

Onlardan bir tanesi, Hazret-i Şeyhimize ait rubailerin şerhidir. Allah sırrının kudsiyetini artırsın. Onu, Firuzabad'daki arkadaşlar orada okurken yazmıştır. Bu rubailere derc edilenler münasebetiyle, o risaleye tevhid ilimleri derc edilmiştir. Ayrıca vahdet-i vücuda kail olan sofiyenin tahkiki ile, ulemanın sahip olduğu mana arasında bir de tatbik yapıldı. Bu meseleyi o hele getirip yazmış ki, artık iki fırka arasında niza lâfzı olarak (sözde) kaldı.

O müsveddenin ikincisine gelince, o da bir mektup şeklindedir. Uzun ve geniş bir şekilde, pek reşid oğluma yazmışım. Mutalaa sırasında, o ilimlerin yüksek derecesi anlaşılır. Anlaşılmadan kalan bir şey varsa, tefsiri istenebilir.



247. MEKTUP

MEVZUU: Sübhan Hakkın varlığına delil, Sübhan Hakkın varlığının aynıdır. Başkası değil.

Buna münasip bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Arif Mirza Hüsameddin Ahmed'e yazmıştır.**

Azimetleri feth ederek Rabbımı bildim; belki de böyle değil şöyle oldu: Azimetlerin fethini Rabbımla bildim.

Asıl mana şu ki: Sübhan Hak, zatının gayrına bir delildir; aksi olamaz. Şu da bir gerçektir ki: Delil, medluldan daha açıktır. Sonra, Sübhan Hak'tan daha açık olan ne vardır?.. Zira, eşya ancak onunla ve ondan zâhir olmaktadır. O Yüce Zat, hem zatına, hem de zatının gayrına bir delildir. Mana böyle olunca, hiç şüphe yok ki: Rabbımı Rabbımla bildim, eşyayı dahi onunla tanıdım, deriz.

Burada anlatılan mana için bürhan-ı LİMMİ (**Burhan-ı Limmi:** "Niçinli" delil demektir ki, eserden müessire müessirden esere

intikal suretiyle varılan temel bilgileri, akıl ve muhakemeden elde edilen delilleri ifade edre.) geçerlidir.Ancak, pek çoklarının kanaatı: Bürhan-ı inni (**Bürhan-ı İnni:** "Elbetteli" delil demektir ki, sezgi ve bedahet duygusuyla kavranan temel bilgileri ifade eder.) olmaktadır.

Bu arada meydana gelen değişiklik, görüşlerin değişik olmasındandır. İhtilâf ise görüşlerin muhtelif olmasındandır.

Hatta burada, istidlâle ve bürhana dahi yer yoktur. Zira, Sübhan Hakkın varlığında bir gizlilik yoktur. Onun zuhurunda dahi, hiçbir şüphe yoktur. Onun bedihi oluşu en güzel şekilde tecelli eder. Bu manada, hiç kimseye gizli bir yan yoktur. Ancak, kalbinde maraz, basiretinde perde olanlar müstesna.

Zahirdeki eşya, dış duygularla hissedilir. Malum olan şu ki: Onların varlığı Yüce Mukaddes Hak'tan gelmektedir. Bu ilmin; bazılarında olmayışı, marazın arız olması iledir. Bu da: Matluba bir zarar veremez.

Selâm size ve sair hidayete tabi olanlara. Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara.

O'na ve âline salât ve selâm..



248. MEKTUP

MEVZUU:

a) Kâmil manada peygamberlere tabi olanlara, onların bütün kemalâtından nasip vardır. Ama tebaiyet sebebiyle.

b) Hiçbir veli peygamberlerden bir peygamberin derecesine ulaşamaz.

c) "Zati tecilli Resulullah Efendimize aittir."

Cümlesinin manası. Ona salât ve selâm olsun.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mirza Hüsameddin Ahmed'e yazmıştır.**

Bir ayet-i kerime mealidir:

"Allah'a hamd olsun ki: Bizi buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi; biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın Resulleri gerçeği getirdi."(7/43)

O peygamberlere, onlara tabi olanlara, yardımcılarına, sırlarını taşıyanlara selâm.

Bilesin ki: Kâmil manada peygamberlere tabi olanlar, tam mütabaat (bağlılık ve uygunluk), aşırı derecede muhabbet cihetinden, belki de, sırf inayet ve mevhibe olarak, uyulan peygamberlerin bütün kemalâtını kendilerine çekerler. Her manada, onların rengine girerler. O kadar ki: Tabi ile metbu (bağlanan ile bağlanılan) arasında, asalet ve tebaiyet, evveliyet ve ahiriyet hariç olmak üzere hiçbir fark kalmaz.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olmasına rağmen, bir nebinin tabi olanı, en faziletli resullerin tabilerinden dahi olsa, asla bir nebinin mertebesine ulaşamaz. İsterse bu peygamber, en alt derecede olanlardan olsun.

Anlatılan mana icabı olarak: Sıddıkların başı (Hazret-i Ebu Bekir ra), peygamberlerden sonra insanların en faziletlisi olduğu halde, peygamberlerden en alt derecede bir peygamberin ayağı altındadır.

Yine bu mana icabı olarak peygamberlerin taayyün mebde'leri ve onların mürebbileri asıl makamdandır. Aşağı yukarı dereceden ümmetlerin maayyün mebde'leri ve onların mürebbileri dahi bu asıl makamın gölgelerinden başlar. Haliyle bu: Değişik derecelere göre gelir. Mana böyle olunca, asıl ile gölge arasında nasıl eşitik tasavvur edilir?

Allahu Tebareke ve Teala şöyle buyurdu:

"And olsun, resul kullarımız için sözümüz şöyle geçti: Onlar, elbet mansur olacaklar. Bizim ordumuz mutlaka elbette onlar için galip gelecektir."(37/171-172)

Gelelim şu cümleye:

-Zati tecelli, peygamberler arasında, Hatemü'r-Risalet Resulullah (sav) Efendimize mahsustur; kâmil manada ona uyanların dahi bundan nasibi vardır.

Bunun manası şu demek değildir:

-Bu zati tecelliden, Resulullah (sav) Efendimizden başka peygamberin nasibi yoktur, ancak onun kâmil manada uyanların tebaiyet yolu ile bundan nasip vardır.

Böyle bir mana tasavvur etmekten Allah'a sığınmak gerek. Zira bunda: Enbiyaya karşı, evliyaya üstün meziyet isbatı vardır. Bunun asıl manası şudur:

Bu tecellinin, Resulullah (sav) Efendimizden başkasına husulü, onun aracılığı ve ona bağlılık dolayısı ile olmaktadır. Bu manaya göre bu tecelli: Peygamberlere onun aracılığı, kâmil manada kendisine uyanlara ise kendisine bağlılık yolundan olmaktadır.

Peygamberler, Resulullah (sav) Efendimizin aracılığı ile, kendisine has olan bu büyük nimet sofrasında arkadaşlarıdır. Evliyaya gelince, onun hizmetinde bulunmaktadırlar ve bu nimetten hisseleri vardır.

Bir bakıma Resulullah (sav) Efendimizin teklifsiz misafirleri hükmünde olanlarla, hizmette bulunup da ondan bir hisse alanlar arasında çok fark vardır.

Bu makam, ayakların kaydığı bir makamdır. Mektuplarımda ve risalelerimde, çeşitli yollardan bu şüpheli durumun tahkikini yaptım. Hakikat, bu müsveddede yaptığım tahkikattır; Yüce Sübhan Allah'ın fazlı ve keremi ile...

Bilesin ki: Resulullah (sav) Efendimizin aracılığı ile, sair peygamberlerin her ne kadar bu tecelliden bol nasipleri var ise de, bu ümmetin evliyasına zuhur eden velâyet-i hassa, onların ümmetlerinin evliyasına sirayet etmez; onların bu tecelliden bol nasipleri yoktur. Şöyle ki: Bu devlet, onların asıllarına uyma, bağlanma ve onlarda akis bulma yolu ile olduğuna göre aksin dahi aksi yolu ile nasıl öyle bir devlet onlara hâsıl olabilir?

Üstte anlatılan mananın doğruluğu, açık keşifle bellidir; akli istidlâl ile değil.

Yukarıda şöyle bir cümle geçti:

-Kâmil manada peygamberlere tabi olanlar... Uyulan pey-

gamberlerin bütün kemalâtını kendilerine çekerler.

Bu kemalâttan murad, kendilerine tabi olunanlardaki, asli kemalâttır. Mutlak manada değildir ki, arada tenakuz meydana gelsin.

Onlar, tebaiyet yolu ile peygamberlerine mahsus olan velâyetten haz almaktadırlar. Bu ümmete gelince, ümmetler arasında, hususi olarak teabiyet yolu ile bu devletle müşerref olmuşlardır.

Üstte anlatılan manadan ötürüdür ki, bu ümmet, sair ümmetlerden hayırlı, bu ümmetin uleması dahi, İsrailoğullarının peygamberleri gibi olmuştur.

"Bu Allah'ın fazlıdır. Onu dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir."(62/4)

İstemiştim ki: Bu velâyet-i hassanın faziletlerinden ve onun hususiyetlerini yazayım, lâkin vakit dar olduğundan böyle bir şeyi yazmak için müsait olmadı.

Sübhan Allah'ın inayeti ile, bahar yağmuru gibi, ilimlerin ve maarifin feyizleri yağmaktadır.

Bu hayret verici, duyulmamış, mahrem sırlara keremli evlâdım için, istidadları kadar bilgi hasıl olacaktır.

Kalan arkadaşlar, bazı günler huzurda, bazı günler ise... gaipte olmaktadırlar. Bunun için şöyle denmiştir:

-Veli, her ne kadar veli olsa da, sahabe mertebesine yetişemez.

Ne var ki, hizmet şevki haddinden fazladır.

Bu Hakir'e yolladığınız mübarek mektubunuzun gelmesiyle şeref duydum.

Bilesin ki: Amellerde kusurları görmek, en büyük nimetlerden sayılır. Hallerde orta halli davranmaya gelince; bu bütün işlerde ve fiillerde güzeldir. İfrat dahi tefrit gibi olup iptidal sınırından çıkar.

Selâm size ve sair hüdaya tabi olanlara... Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara. Ona ve âline salât ve selâm.

★★★

249. MEKTUP

MEVZUU: Resulullah (sav) Efendimize ittiba etmenin faziletleri ve buna terettüb edenler.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mirza Darab'a yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına.

Bilesin ki: Uhrevi halâs, sonsuz felâh Seyyidü'l-evvelin vel-ahirin olan Resulullah'a tabi olmaya bağlıdır. Ona ve âline salhatların en tamamı, selâmların ekmeli.

Hakkın mahbubiyeti (sevgililiği) makamına onun sevgilisine bağlılık ve uygunluk sebebiyle ulaşılır. Bu vesileyle, zati tecelli ile şerefyab olunur. Bütün mertebelerin üstünde bulunan kulluk makamına bu bağlılık yolu için imtiyaz elde edilir. Bu kulluk makamı, mahbubiyet makamının husulünden sonradır. Yine bu bağlılık ve uygunluk sebebiyledir ki, Resulullah (sav) Efendimizin kâmil etbaı (olgun uyanları), İsrailoğullarının peygamberleri gibi oldular. Ülül'-azm peygamberler dahi, Resulullah (sav) Efendimizin ümmeti olmayı temenni etmişlerdir. Eğer Musa (as) Resulullah (sav) Efendimizin zamanında hayatta olsaydı, ona uymaktan başka yolu kalmazdı.

Hazret-i İsa'nın (as) semadan inişi ve Allah'ın Habibi Resulullah (sav) Efendimizin mütabaatına (bağlılığına) geçişi malum ve meşhur hikâyedir.

Kendisine tabi oldukları için, Resulullah (sav) Efendimizin ümmeti dahi, ümmetlerin hayırlısı olmuşlardır. Cennet ehlinin dahi, pek çoğu bu ümmetten olacaktır. Yine bu ümmet, Resulullah (sav) Efendimize tabi oldukları için, yarın bütün ümmetlerden evvel cennete gireceklerdir. Orada nice nice nimetlere erip nice nice iyilikler bulacaklandr.

Anlatılan manaların biri icab olarak, Resulullah (sav) Efendimize tabi olmalı, sünnetine tutunmalı ve onun şeriatını yerine getirmelisiniz. Ona ve bütün kardeşlerine salâtların en faziletli-

si, selâmların dahi ekmeli.

Kalan bir arzumuz var ki, o da şudur: Şeyh İsmail'i sana yolluyorum. Ki bu, Sahib'ül-maarif Hacı Abdülhak'ın sevdiklerindendir.

Vesselâm...



250. MEKTUP

MEVZUU: Kendisine sorulan bazı müşkül sorulann halli.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Ahmed Berki'ye yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile başlanm.

Allah'a hamd olsun. Allah'ın Resulüne salât ve selâm olsun. Hepinize dualar etmekteyim.

Sonra... Bu taraftaki fukaranın (dervişlerin) hal ve vaziyetleri hamd edilmeye değer. Allahu Teala'dan afiyetinizi dileriz.

Sahife-i şerifeniz (güzel mektubunuz) ulaştı. Onda yazıyorsunuz ki:

-Daha önce bulduğum zevk ve ferahı şu anda bulamıyorum. Bunu da, tenezzülüme ve intihatıma (düşüşüme ve geriyelişime) yoruyorum.

Bilesin ki: Ey Kardeş, bundan önce duyduğum halet, vecd ve semağ ehlinin haleti kabilindendir ki: Onda cesedin tam bir dahli vardır. Şu anda bulmak müyesser olan halete gelince, bunda cesedin nasibi azdır. Bununla, kalbin ve ruhun alâkası daha fazladır. Bu halet tafsil ister.

Hülasa: Bu ikinci halet, birinci haletin üstündedir; hem de nice çok mertebeler. Zevkin olmayışı, ferah fırsatının yok oluşu; zevk bulmanın ve ferahın üstündedir. Şundan ki: İntisap her ne kadar cehalete müncer olur ve hayrete geçerse.. .cesetten de uzaklaşırsa, o kadar asil olur ve matlubun husulüne o kadar çok yaklaştırır. Zira, bu makamda, acizlikten ve cehilden başka bir şeyin mecali yoktur. Bu cehil için:

-Marifet...

Tabir edilir; anlatılan aczin ismi dahi: İdraktir.

Yine yazıyorsun ki:

-Önceleri var olan intisabın tesiri şu anda kalmadı.

Evet.. cesede bağlı tesir kalmaz; amma, ruha bağlı tesir de artar. İsterse bunu herkes idrak edemesin.

Bu Fakir ile sohbetiniz cidden az oldu. İlimleri ve marifetleri anlatmak dahi cidden az oldu. Allahu Teala, eğer bir sohbet sümütu murad etmiş ise... birkaç günlük sohbet hâsıl olur.

Bundan başka, haccın farziyetinden, yiyeceğin ve bineğin olması halinde Mekke'ye bu zamanda gitmekten sormuşsun.

Ey Mahdum,

Fıkha dair rivayetlerde, bu husus için çok ihtilâflar vardır. Bu meselede tercih edilen, Fakih Ebülleys'in fetvasıdır. O, şöyle dedi:

-Eğer yol emniyetinin ve tehlikenin olmayışı ağır basarsa... farziyeti sabittir. Aksi halde, olmaz.

Lâkin bu şart, haccı yerine getirmenin bir şartıdır. Yoksa, vacib olma işinin kendisini ortadan kaldırmaz. Sahih olan da budur. Bu manaya göre (gitmek mümkün olmayınca) haccı vasiyet etmek vacib olur.

Vakit müsait olmadığı için, kalan sorularınızın cevabını bir başka vakte erteledik.

Vesselâm...

★★★

251. MEKTUP

MEVZUU:

a) Hulefa-i Raşidini'n faziletleri. Bilhassa, Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer.

b) Sair ashab-ı kirama tazim.

Ve onlann kötülüğüne söz etmekten çekinmek. Allah onlardan razı olsun.

NOT: **İmam-ı Rabbani hz.leri bu mektubu, Mevlâna Eşref'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun Resulüne. Sizlere dua ettiğimi de bildirmek isterim.

Pek değerli Hace Eşref Kardeşe malum olsun: Burada bazı ilimleri yazmak istiyorum. Ki onlar: Hayrete değer sırlar, lâtif mevhibeler, şer'i maariftir. Ama kısa anlayışa göre.

Bu yazılacakların pek çoğu, Hazret-i Ebu Bekr'in, Hazret-i Ömer'in, Hazret-i Osman Zinnureyn'in, Ebül-Hasaneyn Hazret-i Ali'nin faziletleri ve kemalâtı ile alâkalı olacaktır. Allah onlardan razı olsun.

Gerekir ki, bu yazılanlar akıl kulağı ile dinlenip manalarını anlamaya gayret edile.

Bilesin ki: Hazret-i Sıddık'ta ve Hazret-i Faruk'ta, Allah onlardan razı olsun, Kemalât-ı Muhammediye hâsıl olmasına, Velâyet-i Mustafaviye derecelerinin son haddine varmasına rağmen, her ikisinde de:

a) Velâyet bakımından Hazret-i İbrahim ile münasebet vardır.

b) Nübüvvet makamı ile bağlantılı olan davet makamı bakımından da Hazret-i Musa ile münasebet vardır. Allah onlardan razı olsun.

Hazret-İ Osman Zinnureyn'in dahi, her iki taraflı (davet ve velâyet) olarak Hazret-i Nuh (as) ile münasebeti vardır.

Hazret-i Ali'nin dahi, her iki taraflı (davet ve velâyet) olarak, Hazret-i İsa (as) ile bir münasebeti vardır. Allah ondan razı olsun.

Hazret-i İsa (as) Ruhullah ve Kelimetüllah olduğu için, velâyet tarafı, nübüvvet tarafına ağır basar. Bu münasebetle, Hazret-i Ali'de dahi, velâyet tarafı ağır basar.

Bu dört halifenin taayyün mebde'leri: İlim sıfatıdır; icmal ve tafsil olarak muhtelif cihetleri olmak üzere.

Bu ilim sıfatı:

a) İcmal itibarı ile Muhammed'in rabbıdır. (Yani: Terbiyesine gelen)...

b) Tafsil itibarı ile, Halil'in rabbıdır.

c) İcmal ve tafsil arası berzahiyet olma itibarı ile Nuh'un rabbıdır.

Bunlara salât ve selâm olsun. Nasıl ki:

a) Musa'nın rabbı kelâm sıfatı oldu.

b) İsa'nın rabbı kudret sıfatı oldu.

c) Adem'in rabbı takvin sıfatı oldu.

Hepsine selâm.



Biz yine asıl mevzuumuz olan kelâma dönelim. Deriz ki:

Hazret-i Sıddık ve Hazret-i Faruk (Ömer) mertebeleri muhtelif olmak üzere, Nübüvvet-i Muhammediye'nin ağırlığını almışlardır.

Hazret-i Ali, Hazret-i İsa ile münasebeti olduğundan, velâyet tarafı dahi ağır bastığından Velâyet-i Muhammediye'nin ağırlığını almıştır.

Hazret-i Osman Zinnureyn, berzahiyeti itibarı ile denmiştir ki:

-Her iki tarafı da taşımaktadır.

Hazret-i Osman'a:

-Zinnureyn... denmesinin de, bu itibarla olması mümkündür.

Allah onlardan razı olsun.

-Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer nübüvvet ağırlığını almışlardır.. denilmesi şundan dolayıdır ki: Her ikisinin de Musa ile münasebetleri daha ziyade olmaktadır. Zira, nübüvvet mertebesinden neş'et eden davet makamı, onda daha tamam ve ekmeldir. Yani: Peygamberler arasında ve Resulullah (sav) Efendimizden sonra. Onun kitabı dahi, Kur'an'dan sonra, kitapların en faziletlisidir. Yine bu mana icabı olarak, Musa'nın (as) ümmeti, geçmiş ümmetler arasında en çok olarak cennete girecektir. İbrahim'in şeriatı ve milleti, bütün şeriatlardan ve milletlerden daha faziletli olsa dahi durum budur. Bunun için de, resullerin en faziletlisine onun milletine tabi olma emri şu ayet-i kerime ile verilmiştir:

"Sonra sana vahyettik ki, İbrahim'in milletine tam bir şe-

kilde tabi ol."(16/123)

Bu ayet-i kerime dahi anlatılan manaya şahittir.

Gelmesi vaad olunan Mehdi'nin dahi rabbı (terbiye edicisi) ilim sıfatıdır. Hazret-i Ali gibi, İsa ile münasebeti vardır. Hazret-i İsa'nın kademi Hazret-i Ali'nin başında olup bir kademi dahi Hazret-i Mehdi'nin başındadır.

Bilesin ki: Velâyet-i Musa, velâyet-i Muhammediye'nin sağına düşer. Velâyet-i İsaviye ise... onun soluna düşmüştür.

Hazret-i Ali Murtaza, velâyet ağırlığını taşıdığı için, evliya sülâlesinin pek çoğu onun yolundan gelmektedir ve O'na bağlıdır.

Velâyet kemalâlatına has kılınan büyük velilere, Hazret-i Ali'nin zuhr eden kemalâtı, Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in kemalâtından daha ziyade ve daha çoktur. Allah onlardan razı olsun.

Eğer Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli oldukları hususunda icma hükmü olmasa idi, büyük velilerden pek çoğu, Hazret-i Ali'nin daha faziletli olduğunu keşfederlerdi (açıklarlardı). (İşte bu açıklama, ehl-i sünnete dahil olan Mfaddıla'nın (Hazret-i Ali'yi bütün ashaba tafdil edenlerin) görüşünü ifade eder. Hiç şüphesiz ki, burada zikredilen "büyük veliler" ehl-i sünnetin en büyük alimleri ve arifleridirler.)

....

Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in kemalâtı, peygamberlerin kemalâtına benzer. Velâyet erbabının idraki, bu kemalâtın eteğine ulaşmaktan yana kusurludur. Keşif sahiplerinin keşfine gelince... Derecelerin yüksek oluşu ile yolda kalmışlardır; onlara ulaşamamışlardır.

Anlatılan kemalâtın yanında, velâyet kemalâtı yola atılmış gibidir. Ve... bu velâyet kemalâtı, nübüvvet kemalâtına çıkmaya bir basamaktır. Takdimcilerin, esas maksatlardan nice haberleri olur? Daha yeni başlayanlara esas matlub şuuru nasıl gelir?

Nübüvvet asrının uzaklaşması dolayısiyle bu cümle, pek çoklarına ağır gelir ve kabulden uzak görülür.. amma söylemeyip ne yapalım?

Bir şiir:

Tuttular beni aynaya sanki kuşlarıyım;

Ezeli ustamın sözünü konuşmalıyım...

Allah'a hamda olsun, bütün bu dedikodulara karşı ben, ehl-i sünnet uleması ile müttefikim. Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Sözüm, onların toplu kararına uygundur. onların istidlâle dayalı buldukları manalar, bana göre keşfe dayalıdır. İcmal yollu anlattıkları dahi tafsillidir.

Bu Fakir, Peygamberine mütabaat yolu ile nübüvvet makamı kemalâtıona ulaşmadıkça, bu kemalâttan kendisine tam bir nasip hasıl olmadı. Keşif yollu, Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in faziletlerine dahi muttali olamadı. Taklid dışında bir başka yol dahi bulamadı.

Bu manada bir ayet-i kerime mealidir:

"Allah'a hamd olsun ki: Bizi buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi; biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi."(7/43)

Kitaplardan bir kitapta şöyle yazıldığını, bir şahıs anlattı:

-Hazret-i Ali'nin ismi, cennet kapısı üzerine yazılmış.

Bunun üzerine hatıra şu geldi:

-Acaba bu makamda, Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in hususiyetleri nedir?.. diye...

Tam bir teveccühten sonra şu mana zahir oldu: Bu ümmetin cennete girmesi, ancak bu iki büyük zatın izni ve cevazı ile olacaktır. Yani: Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in.

Allah hepsinden razı olsun.

Hazret-i Ebu Bekir, cennetin kapısında duracak, insanların cennete girmelerine izin verecek. Hazret-i Ömer dahi onların elinden tutup cennete götürecek.

Şu müşahede olundu ki: Cennet tamamiyle Hazret-i Sıddık'ın nuru ile doludur.

Bu Hakir'e göre, anlatılan her iki zatın şanı, ashab arasında o hadda varmıştır ki, ayrı ve seçkin bir derece almışlardır. Sanki bu imtiyazlı oldukları derecede, hiç kimse onlara iştirak etme-

miştir. (Onların aldıklarından pay almamışlardır).

Hazret-i Sıddık Resulullah (sav) Efendimizle aynı yerde olacaktır. Aralarındaki fark ise, ulviyet ve süfliyet durumuna göredir. Hazret-i Ömer dahi, bu devlete, Hazret-i Sıddık'ın teklifsiz misafiri olarak erecektir. (Bir başka manada uydusu).

Resulullah (sav) Efendimizin durumuna göre, sair sahabenin orada yerleşmeleri, bir hanede veya bir beldede olacaktır.

Artık, bu ümmetin evliyasına ne olacağı bilinmelidir.

Bir mısra:

Yeter bana, uzaktan gelen bir çan sesi olsa da.

Onlar, bu iki zat hakkında ne bulabilirler?.. Kaldı ki, her ikisi de, azamette, kadrin yüce oluşunda peygamberler meyanında sayılmışlardır. Peygamberlerin faziletlerine bürünmüşlerdir. Allah onlardan razı olsun.

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Eğer benden sonra peygamber gelecek olsaydı; bu, Ömer olurdu."

İmam-ı Gazali Hz.lerinin anlattığına göre, Abdullah b.Ömer (ra) Hazret-i Ömer'in vefat ettiği günlerde, ashab-ı kiramın huzurunda şöyle demiştir:

-İlmin onda dokuzu öldü.

Bazılarında, bu kelâmın manasını anlamamak gibi bir durum hissedince, şöyle demiştir:

-İlimden murad Allah ilmidir. Hayz ve nifas ilmi değildir.

Hazret-i Sıddık için dahi şöyle buyrulmuştur:

"Hazret-i Ömer'in bütün iyiliği, Hazret-i Ebu Bekir'in bir tek iyiliği mesabesindedir."

Bunun Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz anlatmıştır.

Hazret-i Ömer ile Hazret-i Ebu Bekir arasındaki derece farkı, Hazret-i Ebu Bekir ve Resulullah (sav) Efendimiz arasındaki derece farkından daha fazladır. Artık bundan, diğerlerinin Hazret-i Sıddık'a göre derece farklarını kıyasla.

Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer, ölümünden sonra dahi, Resulullah (sav) Efendimizden ayrılmayacaklardır. Haşr'olmala-

rı dahi aynı şekilde beraber olacaktır. Bu mana, rivayetlerde açıkça anlatılmıştır.

Daha faziletli olma durumu, ancak bu iki zata karşı yakınlıkla ölçülüdür.

Bu sermayesi kıt Fakir, onların kemalâtından ne söyleyebilir ve onların faziletinden ne kadarını anlatabilir ki?.. Zerrenin güneşten söz etmeye ne gücü vardır? Damlanın denizden bahsetmeye ne mecali vardır?

Halkın daveti için velâyet ve davet tarafından tam haz almış olanlar, tabiinden ve teba-i tabiinden mectehid ulema, anlatılan iki zatın yani: Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in kemalâtını sahih keşif nuru, sadık ferâset, birbirini pekiştiren haberlerle idrak edememişlerdir. Ancak, onların faziletlerinden bir nebze bulmuş ve bu buldukları ile de zaruri olarak daha faziletli olduklarına hükmetmişlerdir. Bunun üzerine de icma kurmuşlardır. Bu icma hilâfına bir şey zuhur ettiği zaman ise... onun sağlıklı olmadığına hamletmiş, hiçbir itibar göstermemişlerdir. Nasıl böyle olmasın ki, onların daha faziletli oldukları ilk asırda sağlık kazanmıştır.

Nitekim Buhari'de İbn-i Ömer'in anlattığı şu rivayet vardır:

-Biz, Resulullah (sav) Efendimizin zamanında, başta Ebu Bekir, sonra Ömer, sonra Osman'la kendimizi bir tutmazdık. Kalan sahabe arasındaysa... bir faziletli oluş durumu yapmazdık.

Ebu Davud'dan gelen bir rivayette ise şöyle demiştir:

-Resulullah (sav) Efendimiz hayatta iken, Resulullah (sav) Efendimizden sonra en faziletli olarak Ebu Bekir'i, ondan sonra Ömer'i, daha sonra Osman'ı söylerdik.

Allah onlardan razı olsun.

Bir kimse:

-Velâyet, nübüvvetten daha faziletlidir, derse o sekir erbabındandır.

Yükseldiği makamdan, davet için dönmeyen velilerden hiçbirinin, nübüvvet makamı kemalâtından bol nasibi yoktur.

Bu Fakir'in bazı risalelerinde:

-Nübüvvetin velâyetten daha faziletli olduğu (Burada kasdedilen nübüvvet (davet makamı), velâyet makamlarının tamamlanmasından sonar hasıl olan nübüvvettir. Yoksa bir veli için velâyet makamları tamamlanmadan önce nübüvvetin varlığından dahi söz edilemez.) şeklinde yaptığı tahkike gözünüz ilişmiş olacak. İsterse, bu velâyet nebinin velâyeti olsun; hakikat budur. Her kim bunun aksini söylerse, daha önce de anlatıldığı gibi, bunu nübüvvet makamına karşı olan cehaletinden söylemiştir.

Şu da malum bir durumdur ki: Sair evliya silsileleri arasında; Nakşibendiye silsilesi, Hazret-i Ebu Bekir'e intisab etmektedir. Allah ondan razı olsun. Bu mana icabı olarak bunlarda sahv (ayıklık) hali ağır basar. Bunların daveti dahi daha tamdır. Sıddık'ın (ra) kemalâtı bunlarda daha ziyade ve daha çok zahir olur. Zaruri olarak bunların intisapları, sair intisapların üstündedir. Kendilerinden başkası onların kemalâtını nasıl idrak etsin; onların hakiki muamelelerini hasıl hissetsinler?

Ne var ki, ben:

-Bütün Nakşibendiye meşayihi bu muamelede müsavidir.

Demek istemiyorum. Nasıl böyle olabilir? Eğer binde bir kişi, anlatılan üstün sıfatta bulunsa, bu bir ganimet olur. Sanıyorum ki: Geleceği vaad edilen Mehdi, velâyetin ekmeliyetini alacaktır. Bu Tarikat-ı Aliyye üzerine gelecek ve bu Silsile-i Aliyye'yi tamam ve tekmil edecektir. Zira bütün velâyet nisbetleri, bu Nisbet-i Aliyye'nin altında bulunmaktadır. Sair velâyetlerin, nübüvvet makamı kemalâtından nasibi azdır. Amma bu velâyetin ondan yana bol nasibi vardır. Bunu da, daha önce anlatıldığı gibi, Hazret-i Sıddık'a bağlanması dolayısı ile alır.

Bir mısra:

İki yol arasında çok fark var ey dost!..

Ey Kardeş,

İmam-ı Ali (ra) nübüvvet ağırlığını taşıdığı için, onun terbiyesi, aktab, evtad ve ebdal makamıdır. Ki bunlar, uzlette olan veliler olup kendilerinde velâyet tarafı ağır basar. Bunlar, onun im-

dadına ve yardımına bırakılmıştır. Kutb-u medar olan Kutb-u Aktab, onun kalemi altında olup onun emrini icra eder. Onun himayesinde, önemli işlerini yerine getirir. Yapılacak idari işler, onun yardımı ile uhdesinden çıkarır.

Seyyidet-ü Fatıma ve iki oğlu dahi, bu makamda, Hazret-i Ali'ye yardımcı ortaktırlar. Allah onlardan razı olsun.



Bilesin ki: Resulullah (sav) Efendimizin tüm ashabı büyük, azametlidirler. Uygun düşer ki: Onların hepsi, tazimle yad edile.

Hatib'in, Enes'ten (ra) yaptığı bir rivayete göre, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Allah beni seçti. Benim için de ashab (arkadaşları) seçti. Bunlardan dahi bana akraba ve ensar (yakınlar ve yardımcılar) çıkardı. Onlardan beni koruyanı Allah korusun. Onlardan bana eziyet edene Allah eza versin."

Bundan başka, Taberani, İbn-i Abbas'ın (ra) naklen, Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlattı:

"Bir kimse ashabıma söverse, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun."

Hazret-i Aişe'den (ra) naklen gelen bir rivayette ise, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Ümmetimin şerlileri, ashabımın aleyhinde dil uzatma cür'etinde bulunanlardır."

Bu arada, ashab-ı kiram arasında vuku bulan münazaa ve muharebeleri iyiye yormak lâzımdır. Onları, nefsani arzudan ve taassuptan uzak görmek gerekir. Çünkü bu muhalefet, ictihada binaen yapılmıştır; heva ve heves üzerine değil. Nitekim ehl-i sünnetin toplu kararı da budur.

Ancak şunun bilinmesi gerekir ki: Hazret-i Ali'ye muhalif olan taraf, hata üzerine idiler. Hak, Hazret-i Ali tarafında idi. Allah onlardan razı olsun. Lâkin bu hata, içtihada dayalı bir hata olduğu için, o hatanın sahibi ayıplanmaz, kendisinden muaheze kalkar. Nitekim bu manada, aşağıdaki rivayetler vardır.

Mevakıf şarihi, Ahmedi'den naklen şöyle anlattı:

-Cemel ve Sıffeyn vak'ası içtihad üzere yapıldı.

Şeyh Ebu Şekur Salimi (Süllemi) Tembih'de şöyle anlattı:

-Ehl-i sünnet vel-cemaat zahib oldular ki, Muaviye ve kendisi ile beraber olan ashabtan bir taife, hata üzere olmuşlardır. Ama, onların hataları içtihada dayalıdır.

Şeyh İbn-i Hacer dahi Savaık'ta şöyle dedi:

-Muaviye'nin Ali ile münazaası, içtihad üzere idi. Allah onlardan razı olsun.

Ve... bu kavli, ehl-i sünnet itikadı arasında saydı.

Mevakıf Şarihinin söylediği şu cümleye gelince:

-Arkadaşlarımızın çoğu, bu münazaanın içtihad üzere olmadığına zahib oldular.

Acaba burada:

-Arkadaşlarımız... tabiri ile kimleri murad ediyor? Halbuki, daha önce de anlatıldığı üzere: Ehl-i sünnet uleması onun aksine hükmetmişlerdir. Kaldı ki, büyüklerin kitapları, onun içtihadi bir hata olduğuna dair kavillerle (kararlarla) doludur. Nitekim İmam-ı Gazali, Kadı Ebu Bekir ve bunlardan başkaları:

-Hazret-i Ali'nin muhalifleri fısıkla suçlayıp dalâlette saymak, caiz değildir... diye sarahaten anlattılar. Kazi, Şifa kitabında, Malik'ten naklen şöyle anlattı:

-Resulullah (sav) Efendimizin ashabından birine, bir kimse atarsa... Meselâ: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Muaviye veya Amr. b.As'a... şayet:

-Onlar, dalâlet ve küfürdedirler.

Derse kati olunur. Bundan başka, insanların atmasına benzer bir şekilde söverse... onu şiddetli bir şekilde tenkil etmelidir.

Hazret-i Ali ile muharebe edenler, rafızilerden bazılarının sandığı gibi kâfir değildir. Bazılarının sandığı gibi, onlar fasik dahi değildir.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, Mevakıf Şarihi acaba:

-Arkadaşlardan pek çoğu..

Derken, işi kime bağlamakta ve nereye çıkarmaktadır. Halbu-

ki, Aişe-i Sıddıka, Talha ve Zübeyr, onlar arasında sahabeden idi. Daha Muaviye ortaya çıkmadan evvel, Taha ile Zübeyr on üç bin kişi ile birlikte Cemel Vak'asında öldürüldü. Durum böyle olunca, onları dalâlet ve fasıklıkla suçlamak, hiçbir Müslümanın cür'et edemeyeceği bir iştir. Meğer ki: Kalbinde maraz, içinde dahi hasabet buluna...

Fukahadan bazılarının, Muaviye hakkında:

-Cevr kelimesini kullanmalarına gelince... ki bunu şöyle demişlerdir:

-Muaviye cair (haksız) bir imamdı.

Bundan murad: Onun hilafet hakkı olmadığını anlatmaktır. Yoksa, sonu fıska ve dalâlete çıkan bir haksızlık (zulüm) manası çıkmaz. Ta ki, ehl-i sünnet kavline uygun düşe.

Durum böyle olmasına rağmen, istikamet erbabı, maksud olan mananın hilâfını vahmettirecek lâfızları getirmekten sakınmalıdır. Hatta kavli üzerine başka bir şey artırmamalıdır. O, nasıl Cair (Haksız) bir imam olur ki? Halbuki onun adil bir imam olduğu sahihtir. Hem Allah'ın haklarına riayette, hem de Müslümanların haklarına riayette. Nitekim Savaık'ta yazılmıştır.

Mevlâna Cami Ks. bu manada hataya daha ağır bir vasıf eklemek suretiyle:

-Münker (kötü) hata.. diyerek, münker lâfzını ziyadeden söylemiştir. Yani: Cumhur-u ulemanın kavline ziyadeden bir ek lâfız koymuştur. Halbuki:

-Hata.. lâfzı üzerine ne ziyade edilirse... o ziyadelik hatadır. Daha sonra şöyle demiştir:

-Her ne kadar lânete müstehak ise de...

Bu dahi onun için hiç münasip değildir. Bunda şüphe yeri var mı? Tereddüd yeri var mı?

Eğer o söz, Yezid için söylenmiş olsaydı; yeri olurdu, uyardı. Ama bu sözünü Muaviye için söylemesi şenidir (çirkindir).

Nitekim sağlam dayanaklarla gelen hadis-i şeriflerde, Resulullah (sav) Efendimizin Muaviye'ye şöyle dua ettiği anlatılmıştır:

"Allahım, ona yazı ve hesap ilmi ver; onu azaptan koru."(Taberani)

Bir başka duasında ise şöyle buyurmuştur:

"Allahım, onu hidayeti bulan ve hidayete eden eyle."

Resulullah (sav) Efendimizin duası ise makbuldur. Zahir olan şu ki: O kelâm Mevlâna Cami'den sehv ve nisyan yollu (yanılma sonu) çıkmıştır. Sonra o, bu beyitlerinde kimsenin ismini tasrih etmemiş şöyle demiştir:

-Diğer sahabi...

Bu ibare dahi şenaatten haber verir.

"Rabbımız, eğer unuttuk veya yanıldıksa bizi sorguya çekme."(2/286)

Sonra... İmam-ı Şaabi'den naklen anlatılan Muaviye'nin zemmine gelince... Ki bu rivayete göre: Onun zemninde çok mübalağa etmiş; hatta fıskın dahi üstüne çıkmıştır. Ne var ki, onun bu zemni sübut bulmamıştır. Şöyle ki: İmam-ı Azam, onun talebeleri arasındadır. Eğer bu zem sözü doğru olsaydı, onu nakletmek hakkı en çok ona düşerdi.

Gelelim İmam-ı Malik'in hükmüne... Ki bu zat, teba-i tabiindendir. Muaviye ile aynı asırda yaşamıştır. Daha önce de anlatıldığı gibi, Muaviye ve Amr b.As'a kötü söz edenlerin katline hükmetmiştir. Bu durum, daha önce de anlatıldı. Eğer Muaviye sövülmeye hak kazanmış olsaydı; neden ona kötü söz edenlerin katline fetva versindi. Bu manadan anlaşılıyor ki: Muaviye'ye kötü söz edip atmayı büyük günahlar arasında saydı; katline hükmetti. Ve ona kötü söz edip atmayı, Hazret-i Ebu Bekir, Hazret-i Ömer ve Hazret-i Osman'a yapılan hakaret gibi gördü.

Bütün bunlar anlatıyor ki: Kötü sözle Muaviye zem edilmeye müstahak değildir.

Ey Kardeş,

Muaviye bu işte yalnız tek başına değildi. Ashabın yarısı tahminen bu işte onunla müşterekti. Eğer Hazret-i Ali ile muharebe edenler kâfir veya fasık olmuşlarsa, dinin yarısı gitti, demektir. Çünkü dinin yarısı onların tebliği ile bize ulaşmıştır. Böyle bir

şeye de, ancak dinin iptalini isteyen zındık yol verir.

Ey Kardeş,

Bu fitnenin başlaması, Hazret-i Osman'ın öldürülmesi ile olur; onun katlini yapanlardan kısas taleb edilir. Allah ondan razı olsun.

Talha ve Zübeyr dahi, kısasın tehir edilmesi sebebiyle ilk olarak Medine'den çıkarlar. Hazret-i Aişe dahi, bu işte onlara muvafakat eder. Bunun üzerine Cemel Harbi olur. Ki burada, on üç bin sahabe öldürülür. Bu ölenler arasında Talha ile Zübeyr dahi vardır. Her ikisi de cennetle müjdeli on kişi arasındadır. Asıl bundan sonradır ki, Muaviye Şam'dan çıkar ve onlara katılır ve böylece Sıffiyn harbi vuku bulur.

İmam-ı Gazali'nin de sarahaten anlattığına göre: Bu münazaa hilâfet işi için değildi. Hazret-i Ali'nin hilâfeti başlarken, kısasın yerine getirilmesi isteniyordu.

İbn-i Hacer dahi, İmam-ı Gazali'nin bu kavlini, ehl-i sünnet itikadı arasında saydı.

Ebu Şekur Salimi (SÜllemi) dahi Hanefi ulemasının en büyüklerinden biri idi; şöyle anlattı:

-Muaviye'nin Hazret-i Ali ile münazaası, hilâfet işi için olmuştu. Şundan ki, Resulullah (sav) Efendimiz ona şöyle buyurmuştu:

"İnsanların meliki olursan, onlara rıfk ile muamele eyle."(Müslim)

Resulullah (sav) Efendimizin bu emrinden, Muaviye'de hilâfet arzusu doğdu. Amma o bir içtihada dayalı hatada olup Hazret-i Ali haklı idi. Çünkü: O vakit, Hazret-i Ali'nin hilâfet vakti idi.

Yukarıda anlatılan iki görüş arasında birlik kurmak şöyle olabilbir: Mümkündür ki, bu münazaanın başlaması, önce kısasın tehir edilmesi sebebiyle olmuş; bundan sonra da hilâfet arzusu doğmuştur.

Bütün içtihadlar yeri gelince olur. Hatalı için sevaptan bir derece vardır; haklı olana iki, hatta on derece vardır.

Ey Kardeş,

Bu makamda, en salim yol, Resulullah (sav) Efendimizin ashabı arasında geçen meseleler üzerinde sükut etmektir. Ona salât ve selâm olsun. Keza onun haline de... Resulullah (sav) Efendimizin şu hadis-i şerifleri bu manayadır:

"Ashabımın arasında olanlar için dikkat ediniz."(İbn-i Esir)

"Ashabım anlatıldığı zaman, kendinizi tutunuz."(Taberani)

"Ashabım hakkında Allah'dan korkunuz, onlara garaz tutmayınız."(Tirmizi)

Bunun daha açık manası şudur: Allah'a karşı hazer ediniz ve ondan korkunuz. Bilhassa ashabım hakkında dikkat ediniz. Onları melâmet ve taan okunuza hedef seçmeyiniz.

Ömer b. Abdilaziz'den gelen bir rivayeti, İmam-ı Şafii şöyle anlattı:

-O bir kandı; Allah ondan elimizi temizledi. Biz de ondan dilimizi temiz tutalım.

Bu ibareden de anlaşılıyor ki: Onların hata icrasını dahi, dile getirmek yerinde olmaz. Onları hayırdan başka türlü anmamak gerekir.

Yezid'e gelince.. ki o: Saadetten uzaktır; fasıklar zümresindendir. Amma ona da lânetten dili tutmak, asıl olup ehl-i sünnet katında kararlaştırılmıştır. Şundan ki: Kâfir dahi olsa, muayyen bir şahsa lânet yerinde olmaz.(Zalim, fasık veya kâfir de olsa muayyen bir şahsa lânet etmemek demek, onun zulmünü, masiyet veya küfrünü hoş karşılamak yahut tel'in ve takbihe müstahak görmemek demek değildir. Tam aksine böyle şahıslardan sadır olan zulüm, masiyet ve küfrü tel'in ve takbih etmemek, kalben onlardan razı olmak sonucunu doğurur ki, bu, zulüm, masiyet ve küfre iştirakin ta kendisi olur. Çünkü bu gibi münker işlere ve onu işleyenlere buğz etmek (yani onları sevmemek, kalben reddetmek, tel'in ve takbih etmek), "Allah için sevmek ve Allah için buğz etmek" emrinin zaruri icabı olan bir farizadır. Tel'in edilmemesi gereken, belki akıbetinin ne olacağı bilinmediğinden dolayı kişinin zatıdır, yoksa fiili değildir. Fiil âdet haline geldiği ve onda ısrar edildiği zaman bu lânetin kişi-

nin zatına kadar sirayet etmesinin kaçınılmaz olacağı da şüphesizdir.) Meğer ki, küfür üzere öldüğü yakinen biline.. Meselâ: Cehennemlik Ebu Leheb ve karısı gibi. Amma, bu demek değildir ki o: Lânete müstahak olmamıştır. Bu manada şu ayet-i kerime sabittir:

"O kimseler ki, Allah'a ve Resulü'ne eziyet ederler, Allah onlara dünyada ve ahirette lânet etmiştir."(33/57)

Bilmiş olasın ki: Bu zamanda halkın pek çoğu, imamet bahsi ile meşgul olduğu, hilâfet sözünü ettikleri, ashab-ı kiram arasındaki münazaayı göz önünde tuttukları, bid'at ehlinin mürtedlerini ve cahil rafızileri taklid ederek ashab-ı kiramı hiç hayırla anmadıkların, onların şahıslarına münasip olmayan nisbetler ettikkleri çin zaruri olarak bana malum olanlardan bir nebze yazdım. Ve.. ahbaba yolladım. Şunun içindir ki, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Fitne (yahut bid'at) **zahir olduğu, ashabıma sövüldüğü zaman alim ilmini izhar eylesin. Bir kimse bunu yapmazsa, Allah'ın, meleklerin, bütün insanların lâneti onun üzerine olsun. Allahu Teala, onun ne farz, ne de nafile ibadetini kabul eder."**(İbn-i Hacer-i Mekki)

Allah'a hamd ve şükürler olsun ki: Zamanın sultanı kendisini Hanefi mezhebinden saymakta ve ehl-i sünnet vel-cemaatten bilmektedir. Yoksa, durum cidden Müslümanlara çok zor olacaktır. Büyük nimetin şükrünü eda etmek gerek. Hem de en uygun şekilde.

İtikadı, ehl-i sünnet vel-cemaat görüşüne göre düzeltmelidir. Başkaca, Zeyd ve Amr'ın sözlerine kulak vermemelidir.

Eğer iş yalan hurafelere göre yapılırsa... insan kendini zay etmiş olur. Necat ümidinin hasıl olması için, fırka-i naciyeye uymak gerek. Bundan sonrası boştur.

Selâm size ve hidayete tabi olup Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara. Ona ve âline salât ve selâm.

Kişinin fiili, zulüm, masiyet veya küfür şekilnde olursa ve bu kötü fiiller onda âdet hükmüne girerse, fiilinden dolayı onun

tel'in ve takbin edilmesi (yani kalben ona buğz edilmesi), ona muttali olan her mü'min için bir farz-ı ayn olur. Mücerret bir zaman ve mekânda cereyan etmiş olsa bile ona muttali olan bir mü'minin tavrı ancak bu olmalıdır. Haksızlığa, zulüm ve masiyete karşı buğzu olmayan bir kalbde, imanın barınması da mümkün değildir. Çünkü "Allah için sevmek ve Allah için buğzetmek" imanın rükünlerindendir. Bu itibarla akıbetinin henüz belli olmamasından dolayı kişinin zatını tel'in etmemek ihtiyatı ile onun zulüm ve masiyet olarak gerçekleşmiş fiilini tel'in etmek zaruretini birbirine karıştırmamak gerekir..



252. MEKTUP

MEVZUU: Bazı soruların cevabı mahiyetindedir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Bediüddin'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına.

Pek değerli kardeşin mektubu geldi. Çokça ferah getirdi. O mektuba, bazı sorular derc e dilmiş.

Bilesin ki: Seyyidina Nuh ve Seyyidina İbrahim'in taayyün mebde'leri ilim sıfatıdır. Onlara selâm.. Nasıl ki, Resulullah (sav) Efendimizin taayyün mebdei dahi aynı sıfattır. Aralarındaki değişik durum, ancak cihetlerde ve itibarlardadır.

Şundan ki: Bu sıfatın bir yüzü alime, bir yüzü de malumadır. Birinci yüzün vahdetle, ikinci yüzün ise... kesretle münasebeti vardır.

Ayrıca bu sıfatın icmali ve tafsili vardır. Bu manada anlatılan itibarlardan her biri için, büyük zatlardan birinin taayyün mebdei vardır.

Nübüvvet ve velâyet ağırlığını taşımakla alâkalı maarif, tafsilatı ile Hace Muhammed Eşref'e yazılan mektuba derc edilmiştir. Şimdi onu yazmayacağım. Kendisinden istersin.

Bu arada, gavs, kutup, halife arasındaki fark sorusuna cevap

yazmayı istedim; amma yazmak için izin bulamadım. Bunun için, onu yazmayı bir başka vakte tehir ettik.

Vesselâm...



253. MEKTUP

MEVZUU:

a) Suallere cevap.

b) Remz ve icmal yollu tarikat menzilleri ile tarikatın bazı makamlardan tafsili (ayrıntıları).

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh İdras Samani'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Allah'ın Resulüne... Dualar ettiğimi de bildiririm.

Bu taraftaki fukaranın (yani: Dervişlerin) hal ve vaziyetleri, hamd olsun iyidir.

Allahu Teala'dan selâmetimizi ve Tarikat-ı Mardiyye-i Mustafaviye üzere istikamezinizi (Resulullah'ın beğenilen yolunda doğru gitmenizi) dileriz. Yolun sahibine salât, selâm ve tahiyyet.

Haller ve vecidler, Mevlâna Abdülmümin'e havale edilmiş. Onların cevabı istenmiş. Mevlâna, hemen hepsini tafsilatı ile bana anlattı. Sizin şöyle dediğinizi söyledi:

-Yer canibine baktığım zaman, yeri bulamıyorum. Nazarımı sema tarafına kaldırdığım zaman, onu bulamıyorum. Bir şahsa gittiğim zaman, onun vücudunu (varlığını) bulamıyorum. Aynı şekilde, arş, kürsi, cennet ve cehennem için de vücud bulamıyorum. Kendi nefsim için dahi vücud bulamıyorum.(Bütün bu sayılan şeyler için bir vücud bulamıyorum demek onların kendilerine mahsus ayrı ayrı birer varlıkları olduğunu göremiyorum demektir ki, bunların hepsini bir tek Allah'ın varlığının çeşitli isimler aynasında tecelli eden eserleri olarak görüyorum manasını ifade eder. Yoksa onların varlıklarını külliyen inkâr etmek manasına gelmez.) Sübhan Hakkın varlığı sonsuzdur; hiç kim-

se onun varlığında bir nihayet yoktur. Hiç kimse, onun için bir son bulamaz. Büyük zatlar, bu makama dair kelâm etmişlerdir. Ama o kadar. Fakat ne zaman ki, oraya vâsıl olmuşlar, ondan sonra seyirden aciz kalmışlardır. Bundan daha ziyadesine güçleri yetmemiştir. Eğer bu makam, size göre kemal ise.. siz de bu makamda iseniz oraya niçin geleyim? Neden yorulayım ve yorgunluk vereyim? Eğer kemal, bunun ötesinde bir başka iş ise.. onu bana anlatın ki, taleb eleminin çok olduğu diyara gideyim. Uzun zamandan beri, size gelmekte duraklamanın sebebi: Bu tereddüdün husulüdür.

Ey Mahdum,

Bu haller ve benzerleri, kalbin telvinatı (karışık durumları) arasındadır. Müşahede edilen odur ki, bu hallerin sahibi, henüz kalb makamlarından dörtte birini dahi alamamıştır. Onlardan dörtte üçünü de alması lâzımdır ki, kalb muamelesini tamamı ile bitirmiş ola.

Kalbden sonra dahi, ruh gelir.

Ruhtan sonra da, sır gelir.

Sırdan sonra da, hafi gelir.

Hafiden sonra da, ahfa gelir.

Bu kalan dört lâtifeden her birinin dahi, tek tek kendilrine göre, halleri ve vecidleri vardır. Bunların dahi, tek tek aşılması lâzımdır. Onların kemâlatı ile bezenmek icab eder.

Bu anlatılan hamse-i emriyeyi (emir alemine ait beş şeyi) ve onların asıllarını mertebe mertebe aştıktan sonra, asılların da asılları esma ve sıfat tecellilerini, şuun zuhuratını ve itibarları, isim ve sıfat gölgelerini dahi derece derece kat etmek gerek. İşte anlatılan bu tecellilerden sonra, Yüce Mukaddes Zat'ın tecellileri başlar.

Bütün bu olanlardan sonradır ki: Muamele sırası, kalb itminanına gelir. Yüce Hakkın rızasını bulmak müyesser olur. Bu makamda elde edilecek kemalât öyledir ki.. bundan önceki kemalât bunun yanında dipsiz bucaksız denize göre bir katre kalır.

İş bu makamda, sine şerhi (göğsün açılıp inşirah bulması)

müyesser olur; hakiki İslâm ile muttasıf olunur.

Bir mısra:

İşte asıl iş budur; kalan hayalât..

Asılları ve asılların dahi asılları ile, emir alemine ait bu beş menzil kat edilmeden evvel, isimlerin ve sıfatların tecellileri olduğu vehmedilen şeyler, emir aleminin bazı havas zuhurudur. Bu makam için, misli, mekânı, keyfiyeti olmayan Yüce Zat'tan gelen bir nasiptir. İsimlerin ve sıfatların tecellileri değildir.

Saliklerden biri bu makam hakkında şöyle dedi:

-Otuz sene ruha ibadet ettim; amma onu Sübhan Hak sanmıştım.

Vüsul nereye? Seyir kime?

Bir şiir:

Nasıl erilir o saadete hep oralar;

Yüksek yüksek dağlar, tehlikeli uçurumlar.

İltifat olarak, bu tarikatın hakikatını keşfi (açıklamayı) taleb ettiğinizden, icmal yollu ondan bir mikdar yazdım.

Emir Sübhan Allah katındadır. Selâm size ve yanınızda olanlara.



254. MEKTUP

MEVZUU: Bazı soruların cevabı mahiyetindedir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Ahmed Berki'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullarına.

Bazı büyük zatların şöyle dediğini yazmışsın:

-İnsana gerekir ki, amel edeceği işi sahib-i zamanın emri ile yapa. Ta ki: Onun yaptığı işe bir netice terettüb ede. İsterse, meşru bir iş olsun.

Eğer bu emir doğru ise... bütün meşru işlerde izin ve emir rica ediyoruz.

Ey Mahdum,

Büyük zatların kelâmı doğrudur. Senin için izin hasıl olmuştur. Ve sen mezunsun. Lâkin bilinmesi gerekir ki:

-Netice.. demekten murad, bu tarikatta muteber ve mutemed sayılan neticedir. Mutlak bir netice değildir.

Bir risalede Hace Ahrar'ın şöyle dediğinin geçtiğini yazıyorsun:

-Hakikatta Kur'an ayn-ı cem mertebesindendir. Yani: Yüce Mukaddes Zat ehadiyetinden.

Durum böyle olunca, Mebde ve Maad risalesinde yazılan şu cümlenin manası nedir?

-Kâbe-i Rabbaniye'nin hakikatı, Hakikat-ı Kur'aniyenin üstündedir.

Ey Mahdum,

Burada geçen:

-Zat ehadiyeti.. tabirinden murad, kendisinden sıfattan ve şandan yana bir şeyin düşünülmediği mücerred zat ehadiyeti değildir. Kur'an'a gelince, sekiz sıfattan biri olan kelâm sıfatından neş'et etmiştir. Kâbe'nin hakikatı ise, sıfat ve şüunat telvinatından münezzeh olan mertebeden neş'et etmiştir. Dolayısı ile üstünlük bunadır.

Bazı tefsirlerde şöyle geçtiğini yazıyorsun:

-Bir kimse dese ki:

-Ben Kâbe'ye secde ettim:

O kimse kâfir olur. Zira, secde Kâbe'nin kendisine değil, Kâbe yönüne olacaktır.

Bir başka yerde ise, şöyle geçer:

-İslâm'ın ilk zuhuru zamanında secde ederken, şöyle derlerdi:

-Sana secde ettim.

Buradaki hitab zamiri, Yüce ve Mukaddes Zat'ın kendisinedir. Durum bu olunca, Mebde ve Maad risalesinden geçen:

-Kâbe'nin sureti, eşyanın secde ettiği bir şey olduğu gibi, Kâbe'nin hakikatı dahi, eşyanın hakikatlerinin secde ettiğidir.

Cümlesinin manası ne olur?..

Ey Mahdum,

Bu mana, ibarelerin müsamahasındandır. Nasıl ki:

-Adem, meleklerin secde ettiğidir.

Denir. Halbuki yapılan secde Yüce Sultan Hakik'adır; onun yarattığına ve yaptığına değil.. Hangi mahluk?

Selâm size ve arkadaşlarınıza, ahbabınıza. Bilhassa Molla Baden'e ve Molla Hasan'a.

★★★

255. MEKTUP

MEVZUU:

a) Sünnet-i seniyyenin ihyasına teşvik.

b) Hoşnut olunmayan bid'atın kaldırılması.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Tahir Lahori'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına...

Hafız Bahaeddin ile gönderilen mübarek mektup geldi. Çokça ferahlık getirdi.

Muhabbet ehlinin ve ihlâs sahiplerinin bütün himmetleri ile, Sünen-i Mustafaviye'nin ihyasına (Resulullah'ın (sav) sünnetlerini yerine getirmeye) çalışalar. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyet. Ve.. bütün varlıkları ile arzuları: Hoşnud olunmayan bid'atlardan bir bid'atın kaldırılması ola.

Şundan ki: Sünnet ve bid'attan her biri, diğerinin zıddıdır. Birinin varlığı, diğerinin yokluğunu gerektirir. Birini ihya etmek, diğerini ö ldürmek sayılır. Bu manaya göre: Sünneti ihya etmek, bid'atı öldürmek sayılır. Aksi dahi böyledir.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, bid'at için:

-Hasene..

İsmini vermek nasıl yerinde olur? Halbuki, o sünnetin kaldırılmasını gerektiriyor. Meğer ki, bu tabirden murad: Nisbi bir hasene ola.. Zira burada: Mutlak hasene olmasının yeri yoktur.

Zira: Sünnetlerin tümü, Yüce Hakkın razı olduğu şeylerdir;

bunların zıdları ise.. şeytanın razı olduğu şeylerdir.

Bu söz, bid'atın yaygınlık bulması icabı, bazılarına bugün için ağır gelmekte ise de, yarın bileceklerdir: Biz mi hidayet üzereyiz? yoksa onlar mı?

★★★

Şöyle anlatıldı:

Geleceği vaadedilen Mehdi, dinin revaç bulmasını, sünnetin ihyasını murad ettiği zaman, bid'at ile ameli âdet edinen, hasene zannı ile dine karıştıran, hayretle şöyle diyecektir:

-Bu kimse, dinimizi kaldırmak ve şeriatımızı izale etmek istiyor.

Bunun üzerine Mehdi, o kimsenin öldürülmesini emredip onun hasene sandığının kötü olduğunu gösterecektir.

"Bu Allah'ın fazlıdır. Onu dilediğine verir. Ve Allah büyük fazlın sahibidir."(62/4)

Selâm size ve yanınızda bulunanlmar.

Fakir'e unutkanlık ağır bastı. O kadar ki, mektubunuzu kime bıraktım, şu anda bilemiyorum? Halbuki onda sorulanların cevabını yazacaktım. Bunun için müsamahanız rica olunur.

Şeyh Meyan Ahmed Garmeli muhabbet ehli kimselerdendir. Kendisi yakınınıza geldiği için, onun hakkında iltifat ve teveccüh gösterirseniz yerinde olur.

★★★

256. MEKTUP

MEVZUU: Kutub, Kutbü'l-Aktab, Gavs ve Halife sorularının cevabı.

Ve... bununla alâkalı bazı hususlar.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Bediüddin'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm Allah'ın seçtiği kullarına...

Derviş'le gönderilen mektup ulaştı. Çokça ferahlık getirdi.

Kutbun, Kutbü'l-Aktab'ın, Gavs'ın ve Halife'nin manalarından soruyorsun. Bunlardan her birinin vazifelerini ve hizmetlerini anlatmak istiyorsun. Sonra:

-Onların hizmetlerine ittilaları var mı, yok mu? Kutbû'l-Aktab için, gayb aleminden gelen beşaretin aslı var mıdır? Yoksa bu hayalin ve vehmin icadı mıdır? diyorsun...

Bilinmesi gerekir ki, Resulullah (sav) Efendimize tabi olmakta tam kemal bulan zatlar; tebaiyet yolu ile nûbûvvet makamını tamam ettikleri zaman:

a) Bazıları imamet makamı ile mûşerref olurlar.

b) Bazıları da, o kemal durumunun husul bulması ile yetinirler.

Anlatılan her iki bûyûk zat dahi, o kemal makamının husulûnde mûsavidirler. Ancak arada değişik olan fark, anlatılan mansıbın husul bulup bulmaması ile, o mansıbla alâkalı işlerdir.

Resulullah (sav) Efendimize tabi olan kâmil zatlar, velâyet kemalâtını tamamladıkları zaman:

a) Bazıları hilâfet makamı ile mûşerref olur.

b) Bazıları da, kemalâtın yalnız husulû ile yetinir.

Anlatılan her iki mansıp (yani: İmamet ve hilâfet), asli olan kemalâta taalluk eder. Amma, zılli kemalâta gelince:

a) İmamet makamının hizasına ve gölgesine irşad kutbu mansıbı mûnasip olur.

b) Hilâfet mansıbının ise... kutb-u medar mansıbı mûnasip dûşer.

Gavse gelince... Muhyiddin b.Arabi'ye göre bu zat, daha önce anlatılan kutb-u medardır. Allah sırrını takdis eylesin. Ona göre: Gavsiyet, tek başına bir mansıp değildir. Yani: Kutbiyet mansıbından ayrılmış olarak...

Amma bu Fakir'e göre, gavs, kutb-u medardan başkadır. Ki bu: Kutb-u medara yapacağı işlerde yardım ve muavenet eder. Kutb-u medar bazı işlerinde ondan imdad ister.

Ebdal mansıblarının tayininde ve onları nasbetmekte onun dahli vardır. Yani: Gavsin.

Yardımcıları ve muavinleri de nazara alınarak, kutub için:

-Kutbu'l-Aktab.. dahi denir. Zira, kutbü'l-aktabın muavinleri onun hakimleridir. Bu mana icabı olarak, Fütuhat-ı Mekkiye sahibi (Muhyiddin b.Arabi) şöyle demiştir:

-İster kâfir olsun, isterse mü'min olsun, her karyenin bir kutbu vardır.

Bilesin ki: Mansıp sahibi olan, elbette ilim sahibidir de... Amma, bu mansıbın kemali olup da mansıbın kendisi yoksa, onun ilim sahiplerinden olması gerekmez. Hatta hizmetlerine muttali olması da gerekmez.

Gayb aleminden gelen müjdeye gelince.. o, bu makam kemalhatının husulünün müjdesidir. O makama nasb edilmenin müjdesi değildir. Zira o makam, ilme bağlıdır.

Şunu sormuşsun:

"Eğer Ebu Bekir'in imanı ile ümmetimin imanı tartıya vurulsa, Ebu Bekir'in imanı ağır gelir."

Manasında buyurulan hadis-i şerifteki imandan murad nedir? Ne sebeple böyle olmaktadır?

Şöyle ki: İmanın üstün gelmesi, iman edilenin üstünlük derecesine bağlıdır. Hazret-i Ebu Bekir'in imanı ile bağlantılı olanlar, ümmetin iman ettiği ile bağlantılı olanlardan daha üstün olunca, elbette onun imanı ağır basar. Allah ondan razı olsun.

Ey Mahdum,

Salikin muamelesi, uruclannda öyle bir dereceye ulaşır ki, eğer bu ulaştığı yerden bir nokta öteye aşsa.. bu urucu ve üstünlük sebebi ile hâsıl olan önceki kemalâtından çok çok üstünü elde eder. Çünkü bu ereceği nokta, altında bulunanların hepsinden ziyadedir. Ancak daha üstünde bulunan noktaya nazaran, bu noktanın durumu dahi aynı şekilde küçüktür. Yani: Her çıkılan üstteki nokta, altta kalanların hepsinden üstündür.

Bu duruma göre, bir kimsenin imanı, alâkalı kısımlariyle kemal derecesinde üstünlüğü ve son gayeyi bulmuşsa.. elbette onun imanı üstün gelir. Yani: Onun altında bulunanlara göre. Bu mana icabı olarak şöyle demişlerdir:

-İrfan sahibinin durumu, öyle mana kazanır ki, geçmişte elde ettiği kemalâtın benzerini, göz açıp kapayacak kadar zaman içinde kazanır.

Amma bu Fakir'in kıyasına göre: Geçmişte elde ettiği tüm kemalâtından çok çok fazlasını elde eder.

"Bu Allah'ın fazlıdır. Onu, dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir."(62/4)

Şöyle soruyorsun:

-Şeyh Muhyiddin b.Arabi ve onun yakınlarının anlattığına göre; Musa (as) sebebiyle öldürülen çocukların tümden istidadı, Musa'ya intikal etmiştir. Tafsilatıyla bu sözün tahkik edilip yazılmasını rica ediyoruz.

Bilesin ki: Bu sözün aslı vardır. Zirao: Tahkik edilerek yazılmıştır. Şöyle ki: Bir şahıs, bir cemaatin kemalâtının husulüne sebep olduğu gibi, bir cemaat dahi, bir tek şahsın kemalât husulüne sebep olur.

Bir şeyh, her ne kadar müridlerin kemalât bulmasının sebebi ise.. müridler dahi, şeyhin kemalât bulmasının sebepleridir.

Bu Fakir, anlatılan manayı, yemeklerde ve içmeklerde hissetmiştir. Her ne zaman, yemek yese ve bir şey içse; bu, onun istidadının derli toplu olmasına sebep olur. Kendisinde bir başka kabiliyet zuhur eder. Bazı zamanlar, tatlı yemekleri bırakmak istediği halde, bundan alınır. Sebep: O camiiyet durumunu tahsildir. O tatlı yemeğin terki için kendisine izin verilmez. Ta ki: O kabiliyet kendisine hasıl olsun.

Sonra... Çok istidad vardır ki, bir şahıstan tamamen veya kısmen diğer şahsa intikal eder. Bunun böyle olduğu hissedilir derecededir. Şöyle ki: O şahıs boş kalmış, öbürü dahi bir mana topluluğu bulmuştur.

Soruyorsun ki:

-Şeyh Necmeddin-i Kübra, müridlerinden birini, büyük zatlardan birine yollamış ki, ondan öğrene: Kendisi hangi peygamberin kademi altındadır. Kendisine müridini yolladığı şeyh dahi şöyle demiş:

-Cühud hangi işte ise...

Necmeddin-i Kübra dahi, bu sözden anlamış ki, kendisi Musa'nın (as) kademi altındadır. O, bu ibarenin neresinden anlatılan manayı anlamıştır?

Bilesin ki:

Cuhad.. lâfzı, Yahudilere itlak olunur. Ki bunlar, Musa'nın ümmetidir. Necmeddin-i Kübra, o manayı bu lâfızdan anlamıştır.

Soruyorsun ki:

-Nefahat'ta yazıldığına göre, ölümden sonra, bütün velilerden velâyet alınır. Ancak dört kimsenin velâyeti hariç. Bunlar kimdir?

Bilesin ki: Anlatılan manadan murad, velâyetin tasarrufları ve keramet zuhurlarıdır. İlâhi yakınlıktan ibaret olan velâyetin aslı değildir.

Onun alınmasından murad ise.. kerametlerin çokça zuhurudur. O zuhurnu aslı değildir.

Durum anlatıldığı gibi olmasına rağmen, o cümle keşfe dayalı olarak söylenmiştir. Keşifte ise.. hata yeri çoktur. (Burada kasdedilen keşif, yakinin ilk ve iptidai derecesi olan ilmel yakin derecesindeki keşiftir ki, bu, ilham yoluyla gerçekleşir. Nefs bu mertebede tam temizlenmiş bulunmadığı için bu ilhamlara nefsani bazı kuruntu ve vesveseler karışabilir. Ancak nihayette, hakkel-yakin derecesinde gerçekleşen keşifler, nefsani her karışıklıktan, her hatadan beri ve hakikatın sırf kendisi olarak tezahür eder.)

Ne görüldüğü, ne anlaşıldığı bilinmez.

Velilerden bazılarının kerametini taleb ediyorsun ki, bekle.. Allah sıkıntıdan sonra genişlik yaratır.



Diyorsun ki:

-Nisaburi tefsirinde:

"İnne şanieke hüvel ebter."(108/3)
Ayetinde geçen:
"Şanieke." lâfzı:
"Şaniyeke" olarak hemze ile değil de (Ya) harfi ile yazılmıştır. Bunun hakikatı nedir? (Ya) harfi ile mi, yoksa hemze ile midir?
Bilesin ki: Onun hakikatı hemze iledir. Onun (Ya) ile yazılması, meşhur olmayan bir kıraata göre mümkündür.
Yazıyorsun ki:
-Bazı kadınlar, tarikatla iştigal taleb ediyorlar?
Cevap şudur:
-Eğer o kadınlar, mahrem kadınlar ise.. bir mani yoktur. Namahrem iseler, perde arkasında otururlar; tarikatı böyle alırlar.
Soruyorsun ki:
-Hadis erbabı, her ayda, yasak günler tesbit etmişler ve bunun için hadis-i şerif anlatmışlardır. Ne yapalım?
Bu manada, Fakir'in babası, Allah sırrının kudsiyetini artırsın; şöyle anlattı:
-Şeyh Abdüllah ve Şeyh Rahmetüllah büyük muhaddislerdendi. Bunları, Haremeyn'de (Mekke ve Medine'de):
-Şeyhayn..
diye tanırlardı. Bunlar, Hindistan'a geldiler ve şöyle dediler:
-O hadis-i şerifi, Buhari şarihi Kirmani anlatmıştır; ama zayıftır. Bu babda sahih hadis şudur:
"Günler, Allah'ın günleridir; kullar Allah'ın kullarıdır."
Sonra şöyle dediler:
-Cumartesi günü meselesi, alemlere rahmet olan Resulullah'ın (sav) gönderilmesi ile zail olup kalkmıştır. O, artık geçmiş ümmetlere göredir.
Bu Fakir'in ameli dahi, bu mana üzerinedir. Bir günü, diğerine tercih etmem. Ancak, şeriat sahibinin tercih etitği bilinenler hariç. Meselâ: Cuma, Ramazan ayının günleri ve bunlara benzeyen günler.
Yazıyorsun ki:

-Hace Muhammed Eşref'e yazılan ve içinde nübüvvet ağırlıklarını almaya dair maarif olan mektubu bulamadım.

Cevap şudur:

Onu nereden bulacaksın?.. Daha o, bugünlerde yazıldı. Size nakledilmesi, henüz mümkün olmamıştır. Mektup uzun ve geniş olup bir cüzü geçer. Onun size de nakli sureti ile gönderilmesini emrettin. (Yani: Suret çıkarılıp gönderilmesini.)

Vesselâm...



257. MEKTUP

MEVZUU: İcmal yollu tarikat beyanı yapılmaktadır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mir Nu'man'an yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Allah'ın Resulüne... Hepinize dualarım vardır.

Şeyh Ahmed Fermeli ile gönderilen mektup ulaştı. Onun gelmesi ile, çokça ferahlık oldu.

Tarikat beyanını yazdığım risaleyi taleb ediyorsun. Allah'ın tevfikı ile onu beyaza çektiğim zaman yollarım; şu anda müsvedde halindedir.

Şimdi icmal yollu tarikatın beyanında bazı fıkralar yazacağım. Onlar, icmal yollu olacaktır; akıl kulağı ile dinlemek gerek..

Ey Seyyid,

Bizim tercih ettiğimiz bu tarikatın ilk seyri, emir aleminden sayılan, kalbden başlar. Kalbden sonra seyir, ruh mertebelerine düşer. Ki bu: Kalbin fevkindedir. Ruhtan sonra bu muamele sırra geçer ki: Ruhun da yukarısındadır. İş bu hal, hafide ve ahfada böylece devam edip gider.

Anlatılan bu beş letaifin menzilleri aşıldıktan ve onların her biri ile alâkalı ilimler, maarif dahi aynı şekilde hasıl olduktan, bu beş letaiften her birine mahsus olan hayaller ve vecidlerle tek tek tahakkuk ettikten sonra.. işte o zaman seyir: Bu beş letaifin,

alem-i kebirdeki asıllarına geçer. Zira her ne varsa alem-i sagirde, onun aslı alem-i kebirdedir.

Alem-i sağirden murad: İnsandır. Alem-i kebirden murad ise... sair kâinattır.

Bu beş letaif asıllarının seyrine, önce arştan başlanır. Bu Arş-ı Mecid'dir ki: Kalbin aslıdır. Bunun üstünde, ruh-i insaninin aslı vardır. Onun üstünde, sırrın aslı vardır. Onun üstünde, hafinin aslı vardır. Onun üstünde dahi, ahfanın aslı vardır.

Alem-i kebirden sayılan bu beş asıl olan seyir tafsilatı ile yapıldıktan ve iş son noktaya geldikten sonra, imkân dairesinin seyri tamamlanmış olur. Fena menzillerinden bir menzile ayak basılır.

Bundan sonra bir terakki hasıl olursa.. o zaman seyir: Yüce Sultan Allah'ın esma ve sıfatlarının gölgesinde devam eder. Bu gölgeler vacib ile imkân arasında berzahlara benzerler ve alem-i kebirdeki beş aslın dahi asılları gibidir.

Bu gölgelerde dahi, anlatılan tertib üzere, teferruata seyir olur.

Allah'ın fazlı ise bu çok olan gölgelerde dahi seyir tamam olup son noktaya gelirse.. o zaman, Yüce Sultan Vacib Zat'ın isimlerinde ve sıfatlarında seyre başlanır.

Bu durumda, isim ve sıfatların tecellisi, şuun ve itibarların zuhuru vaki olur. Bunların olması ile, emir alemine ait beş letaifenin muamelesi tamamlanır, hakkı eda edilir.

Üstte anlatılanlar olduktan sonra, Allah'ın fazlı ile terakki hasıl olursa.. muamele nefsin itminanına kalır. Sülûk makamlarının nihayeti olan razı makamı bulunur.

İş bu son makamda, sine şerhi olur ve İslâm'ın hakikatı ile müşerref olunur.

Bu makamda elde edilen kemalâta nazaran, emir alemine dair kemalâtın hükmü; uçsuz bucaksız denize göre bir damla hükmündedir.

Burada anlatılan kemalâtın hepsi zahir ismi ile alâkalıdır. Butın ismi ile alâkalı kemalât, bundan başkadır. Zira, onun gizlilik

ve saklılıkla münasebeti vardır. (Yani: Yazılıp anlatılması zorudur.)

Anlatılan iki mübarek ismin kemalâtının tamamı hasıl olduktan sonra; salik iki kanat müyesser olur. Yani: Uçuş için.. Zira, mukaddes aleme onların kuvveti ile uçacaktır. Ve.. kıyas harici terakkiler, onun için hasıl olur.

Anlatılan muamelenin tafsili, müsveddeler halindedir. Pek değerli Oğlum, onları bir araya getirmek için, ciddi çalışıyor.

Bir kere olsun, tek başına senin buraya gelmen gerek. Ama kolayı varsa. Şu şartla ki: Makamını boş bırakmayasın. Ta ki: Muamele zay olmaya.. Buraya gelirken, yerine cemaatin uyacağı, daha kıdemli birini bırak ki, kendisine uyulsun.

Sonra.. bu tarafa teveccüh et.. Zira bilinmez: Bir başka zaman, böyle bir fırsat olur mu yoksa olmaz mı?

Vesselâm.



258. MEKTUP

MEVZUU: Yüce Mukaddes Hakkın yakınlığı beyanındadır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şerif Han'a yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.

Kerem olarak, bu taraftaki fakirlere (dervişlere) yazılman mübarek mektubun gelmesi ile sevinç ve sürur hasıl oldu.

Allahu Teala, bizden yana size, mükâfatların en güzelini versin.

Ey Mahdum,

Yüce Hakkın bize olan yakınlığının bizden daha ileri olduğu kat'i surette sabit ise de, ne yapalım ki, O Yüce Sübhan Zat akıllarımızın ve fehimlerimizin alamadığı kadar ötelerdedir. Keza, ilimlerimizin ve idraklerimizin dahi ötesindedir.

Durum anlatıldığı gibi olmasına rağmen, biz bu ötede oluşu, yakınlık canibinde biliyoruz, uzaklık canibinde değil... (Zira o: Her yakından daha yakındır.)

O kadar ki: Sübhan olan zatın ehadiyetini, kendi eseri olduğumuz sıfatlardan bize daha yakın biliyoruz. Amma bu amrifet, aklın alacağından ve görüşünden çok ötededir. Zira akıl, kendisine, kendisinden daha yakın bir şeyin olacağını tasavvur etmeye güçlü değildir. Okuyup inceleme ve araştırmanın çokluğuna rağmen, bu bahsi açığa çıkaracak misal bulunmaz.

Bu manada marifet, kat'i nassa dayanır. Sahih keşifle anlaşılmıştır.

Tarikat meşayihi tevhid ve ittihad üzerine kelâm etmişler; yakınlığı ve maiyeti açıklamışlar. Amma, onun yakınlık derecesi hakkında sükûtu tercih etmişlerdir. Bu babda hiçbirinden sadra şifa bir beyan gelmemiştir.

Asıl şaşılacak durum şu ki: Yüce Hakkın pek yakınlığı, bizim pek uzaklığımıza sebep olmuştur. Bu mana, yazılan yazı son buluncaya kadar da sürecektir. Anla.. Zira kelâmımız hem işaret, hem beşarettir.

Selâm size ve sair hidayete tabi olanlara.. Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara.

Resulullah (sav) Efendimize ve onun âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli.



259. MEKTUP

MEVZUU:

a) Resullerin gönderilmesindeki faydalar.

b) Allah'ı bilmekte aklın müstakil olmadığı.

c) Dağ başında yetişenin hükmü.

d) Dar-ı harpte bulunan müşriklerin çocukları.

e) Daha önce, Hindistan'da Hind arzında peygamber geldiğinin tahkiki.

Ve.. bu münasebetle bazı hususlar.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mahdumuzade Muhammed Said'e yazmıştır. Allah sırrının kudsiyetini artırsın.**

Bir ayet-i kerime mealidir:

"Allah'a hamd olsun ki: Bizi buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi; biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi."(7/43)

Hangi dille, resullerin gönderilmesi nimetinin şükrü eda edilebilir? onlara salât ve selâm olsun.

Hangi kalble verilen nimetlerin takdirine ve hakkiyle tanınmasına güç yetirebilirdi? Hangi duygular, o nimetlere, iyi amellerle karşılık verebilirdi? Şayet bu büyükler, bizim gibi kusurlu kimselere, Yüce Sultan yaratıcının varlığını, delil olup göstermeseydi.

Kendilerinden zekâ bulunmasına rağmen eski Yunan feylesofları Yüce Yaratıcının varlığına yol bulamamışlardır. Bunun için de, kâinatın icadını zamanın gelişine bırakmışlardır.

Amma günden güne peygamberlerin davet nuru yayılıp artmaya başlayınca son gelenler, eskilerin yollarından, bu nübüvvet nurlarının bereketi ile dönmüşlerdir. Yüce Yaratıcının varlığına kail olmuş, onun vahdaniyetini isbat etmişlerdir.

Nübüvvet nurlarının teyidi olmadan, bu yüce talebe ermekten bizim akıllarımız uzaktır. Peygamberlerin varlığı vasıta olmadan bu üstün muameleyi anlamaktan yana bizim fehimlerimiz uzaktır. Onlara salât, selâm ve tahiyyet.

Keşke bileydim: Matüridiye mensubu arkadaşlarımız: Bazı işlerde aklın istiklâlinden bahsetmekle neyi kasd etmişlerdir. Bu işler arasında; Yüce Yaratıcının varlığını ve birliğini isbatı da saymışlardır.

Bunun için de, dağ başında yetişip puta tapanları, peygamber daveti olmasa dahi, Yüce Yaratıcının varlığını ve birliğini bulmakla mükellef kılmışlardır. Böyle birinin Yüce Hakkın varlığını ve birliğini nazari olarak bilmeyi terk ettiği için ebedi cehennemde kalacağına hükmetmişlerdir.

Ne var ki, biz burada küfür ve ebedi cehennemde kalmak hükmünü anlayamıyoruz. Zira böyle bir şey, ancak açık tebliğ gelip davet olduktan sonra olabilir. Asıl yeterli hüccet, peygam-

berlerin gönderilmesine bağlıdır.

Evet.. akıl da bir hüccettir. Lâkin akıl, delille olacak işlerde yeterli bir hüccet değildir ki, onun yolu ile şiddetli azap terettüp etsin.

Bu manada şöyle bir şey sorabilirsin:

-Dağ başında doğup puta tapan cehennemde ebedi kalmayacaksa, zaruri olarak cennete girer. Bu da caiz olan bir şey değildir. Zira müşriklerin cennete girmeleri haramdır. Onların yeri cehennemdir. Bu manada, Allahu Teala, Hazret-i İsa'dan hikâye yollu şöyle buyurdu:

"Kim Allah'a şirk koşarsa.. Alllah cenneti ona haram kılar. Onun yeri cehennemdir."(5/72)

Cennetle cehennem arası bir yer de tesbit edilmemiştir. Ashab-ı araf dahi bir müddet sonra cennete gireceklerdir. Çünkü ebedilik: Ya cennette olacak, yahut cehennemde.

Derim ki:

-Bu sual cidden zor bir sualdir. Pek değerli oğlum bilir ki, defalarca bu suali bu Fakir'e sormuş, hem de uzun müddetten beri amma sadra şifa bir cevap kendisine verilmemiştir.

Fütuhat-ı Mekkiye sahibinin (Muhyiddin b.Arabi'nin) bu suali haline gelelim. Ki o, şu hükme varmıştır:

-Allahu Teala, kıyamet günü bu kavmi davet için bir peygamber yaratacaktır. Cehennem veya cennete girme hükmü de bu durumda onların inkârına veya ikrarına göre verilecektir.

Bu hüküm, Fakir'e hoş gelmiyor. Zira ahiret ceza yeri olup teklif yeri değildir ki: Oraya peygamber gönderilsin.

Amma bir müddet sonra, Yüce Sultan Hakkın inayeti delil oldu; muamma çözülüp keşf'oldu. Şöyle ki:

Bu cemaat, ebedi olarak, ne cennete girecekler, ne de cehennemde kalacaklardır. Ahirette baas olup dirilme vaki olduktan sonra bunlar, hesap makamında azap ve ikap olunacaklardır. Amma cürümleri kadar. Bunlardaki hukuk tamamen yerine getirildikten sonra, mutlak bir surette yok olacaklardır. Sırf hiçbir şey olmama durumuna geleceklerdir. Meselâ: Mükellef ol-

mayan hayvanat gibi.. Bir kimse mükellef değilse... onun için ebedilik hiç olmaz.

Bu duyulmamış marifeti, peygamberlerden bir cemaata arz ettiğim zaman, hepsi de onu tasdik edip kabul ettiler.

Asıl ilim, Sübhan Allah katındadır.

Sübhan olan Yüce Hakkın, kulunu ebedi cehenneme atması, sonsuzlara kadar azaba koyması babında sırf akılla verilen hüküm, bu Fakir'e ağır gelmektedir. Zira akılda, hata yeri cidden çoktur. Hele peygamberler vasıtası ile açık tebliğ de gelmedikten sonra.. Yüce Hak dahi tam manası ile merhamet ve şefkat sahibidir.

Tıpkı: Şirkin varlığı ile, ebedi cennette kalmak hükmünün ağır geldiği gibi. Nitekim, Eş'ari mezhebi dahi, cennetle cehennem arasında bir yer olmadığına kail olur.

Ancak gerçek, bana ilham olunan şekildir. Yani: O kimse (dağ başında büyüyüp puta tapan), haşr günü, muhasebe bittikten sonra, yok olur. Ki bu mana: Daha önce de anlatıldı.

Dar-ı harpteki müşrik çocuklarının durumu da Fakir'e göre böyledir. Zira cennete girmek imana bağlıdır. İster asalet yolu ile olsun, isterse tebaiyet yolu ile olsun. İsterse Dar-ı İslâm tebaiyeti olsun. Nitekim ehl-i zimmetin çocukları böyledir; mutlak surette bunlar hakkında iman yoktur. Bunun için, cennete girmeleri de tasavvur edilemez.

Cehenneme girmek ve orada ebedi kalmak ise.. tekilfin sübutundan sonra şirke bağlıdır. Böyle bir şey dahi onlar hakkında yoktur. Bu durumda bunların hükmü behaim hükmü gibidir. Yani: Baas, neşir, hesap olup haklar yerine getirildikten sonra yok olacaklardır.

Bu hüküm, resullerin gelmediği, kendilerine bir peygamber daveti yapılmayan fetret zamanı müşrikleri için dahi böyledir.



Ey Oğul,

Bu Fakir, ne kadar mülâhaza etse, nazarını ne kadar gezdirse.. yine de, Peygamber Efendimizin davetinin ulaşmadığı bir

mahal bulamıyor. Ona ve âline salât ve selâm. Hatta hissedilen o ki: Onun davet nuru, bir güneş nuru gibi, her mahalle ulaşmıştır. Hatta aralarında setten hail (engel) bulunan, Ye'cuc Me'cuc zümresine dahi ulaşmıştır.

Geçmiş ümmetleri de düşünüyorum; bir yer parçası bulamıyorum ki, oraya bir peygamber gönderilmiş olmasın. Hatta bu muammeleden uzak olan Hind diyarına bile.. Hindistan halkından peygamberler gönderildiğini buluyorum. Onlar gelip kendilerine Yüce Hakka davet etmişlerdir.

Bazı Hind beldelerinde, şirk karanlığı içinde aydınlık veren kandiller gibi peygamberlerin nurları parlamaktadır. İstersen, bu beldeleri tayin edebilirim.

Bir peygamber görüyorum: Kendisini hiç kimse tasdik etmemiş; davetini de kabul etmemiş. Bir başka peygamber görüyorum: Kendisini bir kişi tasdik edip inanmış. Bir başka peygamberi dahi, ancak iki kişi tasdik etmiş. Bazı peygamberi dahi ancak üç kişi tasdik etmiş.

Ancak Hind diyarında bir peygamberi üç kişiden fazla tasdik eden yok. Kendisini tasdik edip tabi olanı dört kişi olan hiçbir peygamber görmedim.

Hanud kâfirlerinin, Yüce Hakkın varlığına, sıfatlarına, tenzihlerine ve tasdiklerine dair yazdıkları tümden: Nübüvvet kandilinden iktibas edilen nurlardandır. Zira geçmiş ümmetlerin her asrında, peygamberlerden biri gelmiş; Yüce Hakkın varlığını, sıfat-ı sübutiyesini, tenzihlerini ve tasdiklerini haber vermiştir.

Eğer o büyüklerin varlıkları olmasaydı; bu hizlanda kalanlar, küfür zulmetiyle mülevves olan kısır ve kör akılları ile bu devlete nasıl erebilirlerdi? Halbuki bu hizlanda kalan kısa akıllılar, haddizatında kendi üluhiyetlerine hükmederler; kendilerinden başka ilâh isbat etmezler. Nitekim Mısır Firavun'u şöyle demişti:

"Sizin için, benden başka ilâh bilmiyorum."(28/38)

Daha sonra şöyle dedi:

"Eğer benden başka ilâh tutarsan, and olsun seni zin-

dandakilerden ederim."(26/29)

Ancak o kimseler, ne zaman ki, peygamberlerin verdikleri haberlerden bu alemin bir yaratıcısı olduğunu bildiler, o zaman: Bu hizlanda kalanların bazıları yaptıkları iddiaların kötülüğünden utandı. Taklid ve tesettür yollu, Yüce Yaratıcının varlığını isbata çalıştı. Amma sandı ki: O kendisine sirayet etmiş ve kendisi ile birleşmiş. İş bu hile yolundan, halkı kendine tapmaya çağırdı.

Halbuki Yüce Allah, zalimlerin ettikleri sözden yana çok çok yüksektir.

Yukarıda geçen sözümüz üzerine, kısa akıllı birinden gelen şöyle bir itirazın sözü edilemez:

-Eğer Hind diyarında bir peygamber gelmiş olsaydı, bunun haberi bize ulaşırdı. Bu haber, tevatür halinde naklolunur ve davetçiler çoğalırdı. Böyle bir şey hiç olmamıştır.

Bunun için şu cevabı veririz:

-Bu peygamberlerin daveti, umumi bir davet değildir. Onlardan bazısının daveti, bir kavme mahsustur. Bazısının daveti, bir karyeye veya bir beldeye (köye veya şehire) mahsustur.

Şu da mümkündür ki: Allahu Teala, bir kavim veya bir karye içinde bir şahsı bu devletle müşerref etmiştir. O da çıkar: Diğerlerini Yüce Yaratıcıyı bilmeye davet eder; onun zatından başkasına tapmayı da yasaklar. Ama o davet ettiği kimseler, onu yalanlar ve bu yaptığını cehaletine ve dalâletine yorarlar. Onların bu inkârları ve tekzipleri son haddine vardığı zaman Allahu Teala, peygamberine olan gayretinden onları helâk eder.

Yine mümkündür ki: Bundan sonra aradan bir müddet geçince, bir başka kavme veya karyeye bir peygamber daha göndere; öncekilere yaptığının aynısını bunlara da yapa.

Ve... bu durum, Allah'ın dilediği kadar devam edip gider.

Hind diyarında, bu gibi helâk olan karyelerin izleri çoktur. O kavimler her ne kadar helâk olmuşlarsa da, davet kelimesi akranları arasında baki kalmıştır. Bu mana bir ayet-i kerimede şöyle anlatıldı:

"Bunu, dönmeleri ümidiyle, aralarında baki bir kelime eyledi."'(43/28)

Peygamberlerin nübüvvet haberinin bize ulaşması, ancak onları çokça cemaatın tasdik etmesine bağlıdır. İşleri anlatıldığı manada olsaydı, durumlan bize ulaşırdı.

Amma bir şahıs gelir; birkaç gün davet eder de giderse.. hiç kimse de onun davetini kabul etmezse.. bundan sonra bir başkası gelir, birincinin yaptığı gibi yapar ve kendisini bir şahıs tasdik ederse.. bunlardan başka gelen birini dahi üç kişi tasdik ederse.. böyle birilerinin haberi nasıl yayılır?.. Halbuki kâfirlerin tümü inkâr makamındadırlar. Babalarının dinine aykırı olanları reddederler. Mana bu olunca, kim nakledecek ve nakil işi olsa dahi kime nakledecek?

Sonra... Risalet, nübüvvet, peygamber lâfızları, Arap ve Fars dillerindedir. Resulullah (sav) Efendimizin davetinin tek ve umumi oluşu dolayısı ile bu lâfızları kullanılmıştır. Bu lâfızlar da Hind dilinde yoktur ki, orada çıkan peygamberlere:

-Nebi, resul, peygamber... diyeler. Yahut onları bu gibi isimlerle anlatalar.

Bunlardan başka, muaraza yolu ile, o sualin cevabına şöyle de diyebiliriz:

-Madem ki, bunlara Hind diyarında peygamber gelmemiş, dilleri ile onları davet etmemiştir; o zaman bu kavmin hükmü, dağ başında yaşayan kimsenin hükmü gibidir. bu temerrüdlerine, üluhiyet davalarına rağmen, onlar cehenneme girmeyecekler, kendilerine daimi azap olmayacaktır.

Ne var ki, böyle bir şeye akl-ı selim razı olmaz. Sağlam keşif, böyle bir şeye yol vermez. Halbuki biz, onların bazı inadlaşanlarını cehennemin ortasında müşahede ediyoruz.

Halin gerçek yüzünü en iyi bilen, Sübhan Allah'tır.

★★★

260. MEKTUP

MEVZUU:

a) Kendisine tahsis edilen tarikatın beyanı.

b) Sağra, kübra, ulya olarak anlatılan üç velâyet.

c) Mutlaka nübüvvetin velâyetten dahafaziletli olduğu.

d) İnsanda bulunan on letaif. Bunun beşinin alem-i emirde; beşinin de alem-i halkta olduğu. Bunlara mahsus olan ayrı ayrı kemalâtın beyanı.

e) Alem-i halkın, alem-i emirden daha faziletli olduğu. Bu arada toprak unsurunda has kemalâtın beyanı.

f) Her makama münasip ilimlerin ve maarifin beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Muhdumzade Muhammed Sadık'a yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile başlarım.

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Seyyidü'l-Mürselin ve onun pâk âlinin ve ashabının tümüne.

Ey Oğul, Allah seni mes'ud eylesin; bilesin ki; Alem-i emrin beş letifi, yani:

-Kalb, ruh, sır, hafi, ahfa.

Demek istiyorum. Bunlar, alem-i sağirin (küçük alemin) yani: İnsanın cüzleridir. Bunların asılları, insanın eczacı olan anasır-ı erbaa gibi, alem-i kebirdedir. Bunların dahi asılları alem-i kebirdedir. (Yani: Anasır-ı erbaanın)

Anlatılan beş asılın zuhuru, arşın fevkindedir. Bunun için:

-Lâkemekâniye.. (Mekânı olmamak, bir yere bağlı bulunmamak)

Vasfı verilir. Yine bu mana icabı olarak, alemi emir için:

-Lâmekâni..

Tabiri kullanılır. Bu asılların nihayetine ulaşmak sonunda, imkân dairesinin halkı, emri, sağiri ve kebiri tamam olur.

Ve.. bu makamda, imkânın menşei olan vücudla ademin imtizacı burada son bulur.

Muhammedi meşrebde reşid olan bir salik, tertibi (**sırası**) ile alem-i emirden bu beşi aşıp onların alem-i kebirdeki **asıllarında** seyre başlarsa.. bunları dahi, üstün fıtrat, hatta Allah'ın **fazlı** ile

tertip ve tafsil üzere tamamlar ve son noktaya gelirse... seyr-i ilellah ile şüphe edilmeyecek bir şekilde imkân dairesini tamamlamış olur. İş bu durumu ile o: Fena ismini almaya hak kazanır. Yani: Onunla vasıflanır ve evliyanın velâyeti olan velâyete geçer.

Şayet, hakikatta alem-i kebirde bulunan o beş şeyin dahi aslı olarak vücubi esma ve sıfatların gölgelerinde seyir durumu olursa.. ki oraya hiç adem (yokluk) şaibesi düşmemiştir. Allah'ın fazlı ile bunların tamamını seyr-i fillah yolundan aşıp nihayete erişirse.. öbürü gibi: Vacib sayılan isimlerin gölgeleri dairesini tamamlamış olur. İşte o zaman, onun için, esma ve sıfatın vacibiyye olan mertebesi hasıl olur. Velâyet-i suğranın dahi son çıkışı buraya kadardır.

Yine bu makamda, fenanın hakikatı ile tahakkuk etmeye geçilir. Peygamberlerin velâyeti olan velâyet-i kübraya ayak basılır. Allahu Teala, onlara salât ve selâm eylesin.

Bilinmesi gereken bir başka husus daha vardır. Şöyle ki: Bu zılâli (gölgeye ve görünüşe ait) daire, yaratılmışların mebde'lerinin taayyünlerini de tazammum etmektedir. Amma, enbiya-i kiram ve melâike-i kiram hariç. Onlara salât ve selâm olsun.

Her ismin zıllı (gölgesi) şahıslardan bir şahsın taayyün mebdelidir. Bu arada peygamberlerden sonra beşerin en faziletlisi Hazret-i Ebu Bekir'in taayyün mebdei, bu dairenin en üst noktasıdır.

-Bir salik, taayyün mebdei olan ismin nihayetine geldiği zaman, seyr-i ilellahı tamamlamış olur... şeklinde söylenen cümleden her halde murad, şanı yüce Allah'ın isminin bir gölgesi veya onun cüzlerinden bir cüz'üdür; aslı veya aynı değildir.

Bu daire-i zılaliye, isim ve sıfat mertebesinden tafsilidir. Yani: Hakikatta..

Meselâ: İlim sıfatı, hakikata bağlı bir sıfattır; bunun cüzleri de vardır. Bu cüzlerin tafsilatı ise.. bu sıfatın zıllarıdır ki, icmalen onunla münasebeti vardır. Yani: O sıfatla..

Anlatılan cüzlerden her bir cüz, şahıslardan bir şahsın taay-

yün mebdeidir. Ama enbiya-ı kiram ve melâike-i fıham hariç.

Enbiyanın ve melhaikenin taayyün mebde'leri, bu zılların asıllarıdır. Yani: Bu mufassal cüzlerin külliyatı.. Meselâ: İlim, kudret, irade sıfatları ve daha başkaları gibi.

Çoğu kimseler, bir sıfatta müşterek olurlar. Ve bu sıfat, değişik itibarlara göre bir taayyün mebdei durumunu alır.

Burada şöyle bir açıklama yapabiliriz:

Resulullah (sav) Efendimizin taayyün mebdei ilim şanıdır. Bu sıfat, bir başka itibarla, İbrahim peygamberin taayyün mebdeidir. Yine bu sıfat, Nuh'un (as) taayyün mebdeidir.

Bu itibarların taayyünü, Hace Muhammed Eşref'in mektubunda yazılmıştır.

Meşayihten biri şöyle demiştir:

-Hakikat-ı Muhammediye taayyün-ü evvel (ilk görünüşü) olup icmal makamıdır ve buna vahdet ismi verilmiştir.

Onun bu cümleden muradı, en iyisini Allah bilir, bu Fakir'e göre gayb aleminden zahir olan zılâliyet (görünüşler) dairesi merkezidir. O, bunu ilk taayyün zannetmiş, onun merkezini de icmal olarak hayallemiş ve vahdet ismini vermiştir. O daireyi kuşatan merkezin tafsilini de vahidiyet sanmıştır. Bu zılâl dairesinin üstü olan esma ve sıfatlar dairesini dahi, taayyünden beri olan Münezzeh Zat tasavvur etmiştir. Ama öyle anlatıldığı gibi değildir. Derim ki:

-Bu daire-i zılâliyenin merkezi, kendisinin de aslı olan daire-i fevkaniyenin merkezidir. Buna şu isim verilmiştir: Esma, sıfat, şuun ve itibar dairesi. Hakikat-ı Muhammediye ise... esma ve şuunatın icmali olan hakikatta, bu daire-i asliyenin merkezidir. İsimlerin zılâline, vahdet ve ehadiyet ismi verilmesi zıll ile aslın birbirine karıştırılmasındandır. Bu makama: Seyr-i fillah adı verilmesi dahi bu kabildendir; halbuki bu makamlar seyr, hakikatta seyr-i ilellaha dahildir.

Eğer bundan sonra isimler ve sıfatlar dairesine urucu vaki olursa.. ki burası daire-i sılâlin ıslıdır ve bu uruc dahi seyr-i fillalı yolu ile olacaktır. İşte o zaman, velâyet-i kübra kemalâtına gi-

rilmiş olur.

İş bu velâyet-i kübra peygamberlere mahsustur. Onlara salât ve selâm. Asaleten böyle. Tebaiyet yolu ile de onların kereme nail olan arkadaşları bu devlete vâsıl olmuşlardır.

Bu dairenin alt yarısı, zaid sayılan esma ve sıfatı tazammun eder. Onun üst yarısı ise, zati sayılan şuun ve itibarları şümulüne almıştır. Alem-i emirdeki beş letaifin son yükselişi bu daireye kadardır. Yani: Esma ve şuunat dairesine kadar.

Bundan sonra sırf Hakkın fazlı ile, sıfat ve şuunat makamından da terakki vaki olursa, o zaman seyir: Bu sıfatların ve şuunatın asalları dairesinde olur. Bu asıllar dairesini de geçip gittikten sonra, asılların dahi asılları dairesi gelir. Bu daireyi görüp geçtikten sonra, üstteki daireden bir kav (yay) zuhur eder; bunu dahi öbürleri gibi kat etmek gerekir. Üstteki daireden, bir kavsin dışında bir şey zuhur etmediği için, bu kavsle yetiniriz. Burada bir sır var ki, henüz ona muttali olamadım.



Yukarıda esma ve sıfatlar için anlatılan üç asıl, Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'a mücerred itibarlar olup sıfatların ve şuunatın mebde'leri olmuştur. Bu üç aslın kemalâtının husulü, nefs-i mutmainneye mahsustur. Bu makamda o nefse itminan müyesser olur.

Yine bu makamda, sine şerhi nasıl olur... Ve yine burada, hakiki İslâm ile müşerref olunur. Yine o makam o makamdır ki, mutmainne orada sine tahtına oturur; rıza makamına yükselir. Ve bu makam, enbiyanın velâyeti olan velâyet-i kübranın nihayetidir. Onlara salât ve selâm.

Anlatılan makamda seyrim nihayet bulduğu zaman, bana şöyle bir tevehhüm geldi: İş tamam oldu! İşte o zaman, bana şöyle bir nida geldi:

-Bütün bunlar, zahir isminin tafsilidir. Ki bu: Uçuş için lâzım olan iki kanadın biridir. Batın ismi ise... henüz önündedir. O dahi kuds alemine uçuş için lâzım olan ikinci kanattır. Eğer onu bu tafsilatı ile tamam edersen, uçuş için iki kanat hasıl olur.

Bundan sonra Allah'ın inayeti ile batın ismi seyri de tamam olunca, uçuş için iki kanat müyesser oldu.

"Allah'a hamd olsun ki: Bizi, buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi, biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi."(7/43)



Ey Oğul,

Batında seyirden sana ne yazabilirim ki? Bu seyrin haline en münasip olan: Saklayıp gizlemektir. Ancak aşağıdaki mikdar ondan bir nebze açabiliriz.

Zahir isminde seyir, zımnında zat mülâhazası olmadan, sıfatlarda seyirdir. Batın isminde seyir, her ne kadar isimlerde seyir ise de, onun zımnında zat mülâhazası vardır. Bu isimler, Yüce Mukaddes Zat'ın yüzünü örten perdeler gibidir.

Meselâ: İlim sıfatında zat mülâhazası yoktur. Amma alim sıfatında perdelerin arkasında mülâhaza edilen zattır. Zira alim öyle bir zattır ki, ilim sıfatı onun için sabit olmuştur. Bu duruma göre ilimde seyir, zahir isminde seyirdir. Alimde seyir ise... batın isminde seyirdir. Sair isimleri ve sıfatları da bmununla kıyas edebilirsin.

Ve... bu batın ismi ile alâkalı isimler, mele-i âlâ meleklerin taayyün medbe'leridir. Resulullah Efendimize ve onlara salât ve tahiyyat.

Bu anlatılan isimlerde seyre başlamak, mele-i âlâ velâyeti olan velâyet-i ulyaya kadem basmaktır.

Zahir ve batın isimleri anlatırken beyan edilen ilim ile alim arasındaki farkı: Az bir şey olarak tahayyül etmeyesin. Sanmayasın ki: İlim ile alim arasında az bir mesafe vardır. Öyle değil. O kadar ki, ikisi arasındaki fark: Yer merkezinden, arşın mihverine kadar olan mesafedir. Bu fark için bir nisbet yapılacak olursa, uçsuz bucaksız denizde bir damla olabilir. İş bu mana, sözde yakın gibidir; ama husulde çok uzaktır. İşte icmale dayalı olarak anlattığımız makamlar dahi, bu kabildendir. Meselâ şöyle demiştik:

-Alem-i emirden bu beşi geçildiği, onların asıllannda seyir başladığı zaman, imkân dairesi tamamlanmış olur.

Üstte anlatılan ibarede, seyr-i ilellahın tamamı anlatıldı. Halbuki bu seyrin husulü için, takdir ettikleri müddet: Elli bin senedir. Bu mana, bir ayet-i kerimede şöyle anlatıldı:

"Melekler ve ruh, mikdarı elli bin sene olan bir günde oraya yükselip çıkarlar."(70/4)

Bu ayet-i kerime, üstte anlatılan manaya işaret eder. Ancak, bu hususta son söz şu ki: Yüce Sultan Hakkın bir inayet cezbesi, bu uzun süreli işi, göz açıp kapayacak kadar az zaman içinde kolaylaştırır.

Bir mısra:

Büyüklerle olan işte zorluk olmaz.

Yukarıda geçen bir cümlede şöyle demiştik:

-Esma, sıfat, şuun ve itibarlar dairesi geçildiği ve onların asıllarında seyir vaki olduğu.

Evet... bütün esma ve sıfatları aşıp geçmek sözde kolaydır; lâkin bu geçişlerde güçlük vardır. Hem de ne güçlük. Bu geçişin zorluğu için meşayih şöyle demiştir:

-Vuslat menzilleri, sonsuzların sonuna kadar bitmez.

Bunun için de, bu seyri tamamlamayı men etmişlerdir. Yani: Bu mertebelerde onun sonuna varmayı.

Bir şiir:

Ne onun güzelliğine var hadd ü gayet;
Ne Sa'di'nin medhine bulunur nihayet.

Ondan için elbette ölür susuzluktan;
Denizi deniz kalır hep neyse bidayet.

O büyükler, vüsul mertebelerinin geçilemeyeceğini söylerken; zati tecelliler itibarı ile söylemişlerdir. Sıfatlara bağlı tecellilerin itibarı ile söylememişlerdir. Güzellikten muardları ise... zati güzelliktir; sıfatlara bağlı güzellik değildir.

Biz şöyle diyoruz:

-Zati tecelliler, şuun ve itibarlann mülahazası olmadan olmaz. Bu böyle olduğu gibi, zati güzellik dahi, cemale bağlı sıfatlann

hicabına girmeden zuhur bulmaz. Çünkü bu makamda: Örtülerin ve perdelerin tavassutu olmadan söze mecal yoktur. Zira: "Allah'ı bilenin dili tutulur" cümlesi malumdur.

Tecelli olabilmesi için, bir mikdar zılliyet (gölge olma özelliği) ister. Dolayısiyle bu makamda, şüun mülâhazası mutlaka lâzımdır.

Vüsul menzilleri, güzellik mertebeleri dahi isimlerin ve şüunatın dairesine dahildir. Hal böyleolunca, onları aşıp geçmek zordur.

Amma bu Derviş'e zuhur eden mana işi... tecellilerin ötesindedir; zuhuratın dahi başkasıdır. Amma o tecelli ister zata bağlı olsun, isterse sıfata... aynıdır. Keza, güzelliğin ve cemalin dahi ötesindedir. Amma bu güzellik ve cemel, ister zata bağlı olsun; isterse sıfata.

Hülâsa... İcmal yollu, muhtasar kısa ibarelerle metalib-i aliye ve makasıd-ı samiye sıraladım. Bu suretle de, bitmeyen sonsuz denizleri, sayılı kaplara doldurdum. Anlamaya çalış; kısa akıllılardan olmayasın.

Biz yine asıl sözümüze dönelim. Diyoruz ki:

-Zahir ve batın isimlerinin kanatları elde edildikten sonra, uçuş müyesser olur ve urucu vaki olursa... o zaman bilinir ki: Bu terakkiler, asaleten nari (ateşe ait) unsurla mal (suya ait) unsurun nasibidir.

Anlatılan mai unsurdan melâike-i kiramın dahi nasibi vardır. Resulullah Efendimize ve onlara salât ve selâm... Nitekim bu mana bir hadis-i şerifte şöyle bildirildi:

"Bazı melekler, ateşten ve kardan yaratılmıştır; bunların tesbihi de şöyledir:

-Ateşle karı bir araya getiren Yüce Zat noksan sıfatlardan münezzehtir."

Bu seyir esnasında bana rüyada şöyle gösterildi: Sanki ben, bir yolda yürüyormuşum. Fazla yürümekten, bana son derece yorgunluk geldi. Bunun için asa ve sopa gibi bir şey aramaya başladım. Ona dayanmayı ve onun yardımı ile yürümeyi kudret

hasıl olacağını ümid ediyordum. Böyle bir şey bulmak müyesser olmadı. Bunun üzerine, kuru ot köklerine yapışıp tutunmaya başladım. Bununla yürümeye kuvvet bulacağımı umuyordum. Amma yürüyecek bir güç bulamıyordum.

Anlatılan hal üzere bir müddet gittim; bir beldenin dış kısımları zahir oldu. Bu dış kısımları aştıktan sonra, beldeye dahil oldum. O zaman bana bildirildi ki: Bu belde taayyün-ü evveldir. Ki burası: Bütün esma, sıfat, şuun ve itibarları camidir. Aynı şekilde bu mertebelerin asıllarını, bu asılların dahi asıllarını camidir. Zati itibarların dahi müntehasıdır. Ki bunların temayüzü, yani: Bazısının bazısından temayüz etmesi (seçilip ayrılması) husuli ilme bağlıdır. Eğer bundan sonra bir seyir vaki olursa... o dahi huzuri ilme bağlıdır.

Ey Oğul,

Bu makamda:

-Husuli ilim ve huzuri ilim... diye isimler verilmesi ancak temsil ve tanzir (benzetme) itibarı iledir.

O sıfatlar ki, Yüce Mukaddes Hakkın varlığı üzerinde zaid olmuşlardır; bunları bilmek, husuli ilme bağlıdır.

O itibarlar ki, onların asla zat üzerine zaid olmaları tasavvur edilemez; bunları bilmek dahi huzuri ilme düşer. Halbuki burada, ilmin maluma taalluku (bilginin bilinenle ilişkisi) vardır; malumdan yana da onda hiçbir şey hasıl olmaz.

Bu manayı anla.



Yukarıda geçen belde-i camia (her şeyi özünde toplayan şehir) tabiri, şu manalardan kinayedir: Enbiya-ı kiramın ve melâike-i ızamın tümden velâyetlerinin toplu olduğu yer. Mele-i âlâya asaleten mahsus olan velâyet-i ulyanın dahi müntehası burasıdır.

Bu makamda şöyle bir mülahaza oldu:

-Bu taayyün-ü evvel, Hakikat-ı Muhammediye midir? yoksa değil midir? diye.

Ama sonradan tebeyyün etki ki: Hakikat-ı Muhammediye,

daha önce anlattığımdır. Onun için: "Taayyün-ü Evvel" tabiri kullanılması, isimleri, sıfatları, şüun ve itibarları cami olması itibarı ile bu taayyün-ü evvel merkezinin zıllı (gölgesi) olduğu içindir.

O beldenin fevkinde vaki olan seyir, kemalât-ı nübüvvete geçmek sayılır. Ve... bu anlatılanın husulü, peygamberlere mahsustur. Onlara salât ve selâm olsun. İş bu kemalât mübüvvet makamından neş'et edip gelir.

Peygamberlerin kâmil manada tabi olanlarına, tebaiyet yolu ile bu kemalâlattan nasip vardır. Asaleten, bu kemalâttan bolca haz alanlar, insani latifeler arasında türabi unsur olandır.

İnsanın sair cüzleri ister alem-i halktan olsun, isterse alem-i emirden olsun fark etmez; hemen hepsi, bu türabi unsura tabidir. Ve onun bir uydusu olmakla bu devlete erme şerefine nail olmuştur.

Anlatılan unsur, beşere mahsus olduğuna göre, beşerin havassının meleklerin havassından daha faziletli olması zaruri bir duruma gelir. Zira bu unsura müyesser olan, başka hiçbir şeye müyesser olmamıştır.

Bu yaklaşımdan sonra, bu makamda, tedellinin (sarkmanın) hakikatı zahir olur. Yine burada:

"İki yay gibi; yahut daha da yakın oldu."(53/9)

Mealine gelen ayet-i kerime ile işaret edilen mana inkişaf eder.

Bu seyir esnasında yine görülür ki: Bütün velâyetler, nübüvvet makamı kemalâtlarının gölgeleridir. Ama hemen bütün velâyetler: Suğrası, kübrası, ulyası müsavidir. Ve onlar, bu kemalât hakikatının kalıpları ve misalleri gibidir.

Ve... orada şu mana parlar: Bu seyrin zımnında kat edilen bir nokta, velâyet kemalâtının tümünden daha ziyadedir.

Mana yukarıda anlatıldığı gibi olunca düşünmek gerek: Bu kıyasa göre, daha önceki kemalâtın hükmü, bu kemalâtın bütününe hisbetle hasıl olur? Ummana nisbetle bir damla gibi olur; ama bu nisbet de orada yoktur.

Ben ancak şunu diyebilirim:

-Nübüvvet makamına nisbetle velâyet makamı, gayr-i mütenahiye (sonu olmayana) nisbetle mütenahi (sonu olan) gibidir. Sübhanellah.

Cahil olan bu sırrı bilmeden der ki:

-Velâyet, nübüvvetten daha faziletlidir.

Bir başkası dahi, bu ibarenin bir başka yüzünü açarak bu muameleden gafleti sebebiyle şöyle söyler:

-Nebinin velâyeti, nübüvvetinden daha faziletlidir.

"Ağızlarından çıkan kelime, büyük oldu."(18/5)

Mealine gelen ayet-i kerime tam onlara göredir.

Allah'ın inayeti ve Habibinin bereketi ile bu seyri tamamladıktan sonra bana şöyle bir müşahede geldi:

-Eğer bunun üzerine bir adım daha ileri atsam, katıksız yokluğa düşeceğim. Ki onun ötesinde dahi ancak, katıksız yokluk vardır.



Ey Oğul,

Sakın ha, bu muamelede Anka kuşu kapana kıstırılır ve simurg dahi tuzağa düşer, öyle bir vehme kapılmayasın.

Bir şiir:

Nasıl avlasın bir kimse ankayı;

Bu işten geri dur, bırakıp yorulmayı.

O Yüce Zat, noksan sıfatlardan münezzehtir; ötelerin ötesinde.. sonra yine ötelerin de ötesindedir.

Bir şiir:

Bu saha yücelikte yüce;

Dikkat, visal tamahı nice?..

Anlatılan ötelerde olma durumu, perdelerin varlığı itibarına göre değildir; zira burada, perdeler tamamen kaldırılmıştır. Asıl ötelerde oluş, azamet ve kibriyanın sübutundandır ki bunlar: İdrake mani, vicdana münafidir.

Zira, Sübhan Zat, vücuda pek yakın olmakla, vicdandan dahi pek uzaktır.

Evet... Murad olanlardan bazı kâmiller var ki, azamet ve kibriya katından ona bir mahal ihsan edilir. Ve... bunları: Peygamberlerin birer uydusu olarak celâl otağının mahremi kılarlar; onlara yapılan muamele gibisini bunlmara da yaparlar.

Ey Oğul,

Anlatılan muamele, yalnız insaniyetin hey-et-i vahdaniyesine yapılır. Bu hey'en dahi, alem-i hak ile, alem-i emrin birleşiminden doğmuştur.

Durum öyle olmasına rağmen, bu makamda reis yine türabi unsurudur.

-Onun ötesinde ancak katıksız yokluk vardır, dediğim şu manayadır:

Harici vücud ve ilmi vücud mertebelerinin tamamından sonra, ancak onu nakzeden bir adem (yokluk) hasıl olur. Halbuki, Sübhan Allah'ın zatı bu vücudun da ademin de ötesindedir.

Oraya ademin yolu ulaşmadığı gibi, varlığın dahi orada mecali yoktur. O vücud ki, kendisini nakzeden ademle kaim olmuştu, o Yüce Sultan Hazretin katına nasıl lâyık olur. Eğer bu mertebe için: "Vücud" sözü etmiş isek, bu ibarenin darlığındandır. Murad olan mana da şudur: Kendisini nakzeden bir ademin mecali olmayan vücud.

Şayet bu Fakir, bazı mektuplarında:

-Sübhan Hakkın, hakikatı sırf vücuddur.

diye yazmış ise... Bu, anlatılan muamelenin hakikatına muttali olmadığındandır.

Vahdet-i vücud ve daha başka yazdığım bu kabilden maarif dahi, o manada da ittılaın olmayışındandır. Muamelenin hakikatına vakıf olup ayıktıktan sonra, iptida ve orta halde yazıp söylediğime pişman oldum.(Burada da açıkça ifade edildiği gibi, İmam-ı Rabbani Hazretleri, bu mektupların hepsini sülûkünü tamamladıktan, yani velâyet makamlarının nihayetine erdikten sonra yazmış değildir. Mektupların bazısı sülûkünün başlarında, bir kısmı ortasında, kimisi de nihayetinde yazılmıştır. Bu yüzden mektuplarda bazen tenakuza benzer ifadeler görülebi-

lirse de, tahkik erbabı bunların hangi makam ve dereceden söylendiğini kolaylıkla anlar. Esasen tasavvufi bir eser, ancak o yolda yetişmekte olan kimselere hitap eder. Bu yolda hususi bir tahsil sahibi olmayanların onu kolaylıkla ve tam olarak anlaması her zaman mümkün değildir. Bununla beraber, biz, eserin metnine müdahale etmeden, anlaşılması zor veya yanlış anlaşılmaya müsait yerlerde dipnotlar koyup gerekli açıklamalarda bulunarak mektupların ifadeleri arasında mümkün olduğu ölçüde vahdetin teminine çalıştık. Gerisi ariflerin irfanına kalmıştır.) Onlar için Allahu Teala'dan bağışlanmamı dilerim. Allahu Teala'nın kötü saydığı şeşlerin tümünden tevbe ederim.



Bu beyandan anlaşılıyor ki: Nübüvvet kemalâtı, suud mertebelerindendir. Nübüvvet uruculannda dahi, yüz Sübhan Hakka doğrudur.

Bazılarının anladığı gibi şöyle değildir: Velâyette yüz Hakka dönüktür; nübüvvette ise halka yöneliktir. Ayrıca, velâyet urucu mertebelerindedir; nübüvvet ise... nüzul derecelerindedir.

Üstte anlatılan manadan ötürüdür ki: Velâyetin nübüvvetten daha faziletli olduğunu tevehhüm etmişlerdir.

Evet... her velâyetin ve nübüvvetin urucu ve hübutu vardır. Gerek velâyette, gerekse nübüvvette uruc (yükselme) sırasında yüz Hakka dönüktür; hübutta (düşmede) dahi halka dönüktür.

Bu babda son söz şudur:

Nübüvvetin hübut (düşüş) mertebesinde yüz tamamen halka dönüktür. Amma velâyet hübutu böyle değildir. Onda, bütünüyle halka dönük yüz yoktur. O velâyette olan kimsenin batını Hak'la olup zahiri dahi halkla olur.

Bu mananın sırrı şudur ki: Velâyet sahibi, urucu makamlarını tamamlamadan inişe geçmiştir. Bunun için şüphesiz, nazarı daima yukarıdadır. Bütün vakitlerde onunla çekişir ve bütünüyle halka dönmeye o durumu manidir. Amma nübüvvet sahibi böyle değildir. O uruc makamlarını tamamladıktan sonra hübuta geçmiştir. Bunun için, bütünüyle halkı Hakk'a davete yönel-

miştir.

Bu manaları anla, zira bu ve emsali üstün marifetleri hiç kimse söylememiştir.

Şunun bilinmesi gerekir ki: Türabi unsur, urucu mertebelerinde her şeyden üstün olduğu gibi, aynı şekilde hübut menzillerinde dahi, her şeyden daha aşağıya iner. Nasıl olmasın ki: Onun tabii mekânı her şeyden daha aşağıdadır. Bu durum sabit olunca, her şeyden daha aşağıya iner. Böyle bir zatın daveti dahi, zaruri olarak, tam manası ile tamam olup ifadesi dahi ekmeldir.

Ey Oğul,

Bilesin ki; Tarikat-ı Nakşibendiye'de iptida seyir, alem-i emirden sayılan kalbden başladığı için, sözü alem-i emirle açtık. Amma sair meşayihin tarikatları böyle değildir. Zira onlar, iptida işe nefis tezkiyesinden ve kalıbı temizlemekten başlarlar. Ancak bunları tamamladıktan sonradır ki, alem-i emre geçerler ve oradan Allah'ın dilediği makama kadar çıkarlar.

Üstte anlatılan mana icabıdır ki, bu Tarikat-ı Aliyye büyüklerinin bidayetine (ilk durumlarına) onlann dışında kalanların nihayeti derc edilmiştir. (Son durumları sığdırılmıştır). Dolayısiyle bu, tarikatların en yakını olmuştur.

Şundan ki: Bu seyrin zımnında, tezkiyenin tathirin (nefsin temizlenmesinin) husulü en güzel şekilde müyesser olmuştur. Dolayısiyle mesafe de kısalmıştır.

Şüphesiz bu zatlar, alem-i hak seyrini abes bir maksad kabul etmişler, onu boş saymışlardır. Amma onu muzır ve matluba kavuşmaya mani de kabul etmiş değillerdir.

Bunun sebebi şudur:

Bu yolun salikleri, tezkiye, zor riyazetler, çetin mücahedeler kademi ile alem-i emir seyrine, elem-i hak çöllerini aşıp kat ettikten sonra kalbi incizaba (kalb cezbelerine) ve ruhi lezzetlere düşerler. Çoğu kez de bu incizapla kanaatkâr olur ve o lezzetle yetinirler. Alem-i emrin lâmekâni olma zannı onlara, bu muamelede gelir. Bu alemin misli olmamak şaibesi dahi onları ha-

kiki manadaki misli olmayandan alır. Bunun için, saliklerden biri şöyle dedi:

-Bu makamdan, noksan sıfatlardan münezzeh Hak bilerek otuz sene ruha ibadet ettim.

Bir başkası dahi şöyle demiştir:

-İstiva sırrı ve arşın fevkindeki tenzih zuhuru derin maariften sayılır.

Yukarıda geçen beyandan da anlaşılacaktır ki: Bu anlatılan tenzih suretinde bir teşbihtir.

Ne var ki, bu Tarikat-ı Aliyye'nin büyükleri onlar gibi değildir.

Bunlar işe, cezbe makamından başlarlar; cezbelerin yardımı ile de terakki ederler. Bu zatlar hakkında olan cezbe ve lezzet, başkalarına göre riyazetler ve mücahedeler gibidir. Başkaları için vüsulde mani olan, bu büyüklerin yardımına ve muavenetine gelir.

Bu büyükler, alem-i emrin lâmekâni (mekânsızlık) oluşunu, mekâni olmanın aynı sayıp oradan, hakiki lâmekâni makama teveccüh ederler, Yine bu alemin lâmisli oluşunu, misli oluşun aynı itikad edip oradan hakiki lâmisliye (misli olmayana) terakki ederler.

Yine bu zatların; hal ve vecd gururu ile meftun olamayacaklarında hiç şüphe yoktur. Yine bu zatlar, bu yolun cevizine ve çocuklar gibi benzetme ve misal muzuna kanmazlar. Yine bu zatlar, sofiyenin tatlı sözleri ile de sevinmezler. Meşayihin keşif yollu güzel sözleri ile böbürlenmezler. Bunlar, sırf ehadiyete teveccüh etmişlerdir. Mukaddes zat dışında, ne isim ne de sıfat arzu ederler.

Bilinmesi yerinde olan şeylerden biri de şudur: Daha önce anlatılan bu uruc, istidadı tam Muhammedi meşreb olana mahsustur. Büyüğü küçüğü ile, alem-i emirde bulunan beş cevherden ona tam bir nasip vardır. Aynı şekilde, bu beş cevherin asıllarından dahi onun nasibi vardır. Yani:

-Esma-i vacibiyenin gölgeleri.

Demek istiyorum. Aynı şekilde, bu gölgelerin asıllarından da-

hi ona nasip vardır. Yani:

-İsimlerin ve sıfatların makamından.

Üstte geçen cümlede:

-İstidad-ı tam...

Dedim ki, bunu şu sebeple söyledim. Bir kimse, daha ziyade zahirde Muhammedi meşrebde gözükür. Alem-i emir mertebelerinin nihayeti olan ahfa kemalâtından dahi onun bir nasibi vardır. Lâkin o, ahfa muamelesini henüz tamam etmemiş ve son noktaya varmamıştır. Belki de, ortasında ve iptidasında kalmıştır. Bu durumda, eğer onun ahfa işinde bir kusuru varsa, aynı miktar onun asıllarında dahi kusuru vardır. Bunun için de, muamelesini tamam etmeye imkân bulamaz.

Kalan dört i şte dahi hüküm budur. Yani: Alem-i emirden. Şöyle ki: Her mertebede istidadın tamam olması, o mertebede son naktaya varmaya bağlıdır. Başta ve ortada meydana gelen duraklama, noksan olmaktan haber verir. İsterse bu kusuru, nihayete varmaya kıl kadar kalan bir vuslat işinde olsun.

Bir şiir:

Dostun az ayrılığının azlığı yoktur;

Göze gelen kıl, yarım dahi olsa çoktur.

İş bu anlatılan kusur, asıllara hatta asıllann dahi asıllarına sirayet eder ve matluba kavuşmaya mani olur.

-Bu urucu Muhammedi meşreb olmayanlardan bazılarının kemali, velâyet derecelerinin ilkinde kalır. Burada:

-Derecelerin ilki... demek. kalb derecesidir. Yine onlardan bazılarının derecesi dahi, velâyet derecelerinden ikinci derecede kalır. Bu dahi ruh makamadır.

Onlardan bazılarının urucu kemali, üçüncü derecede nihayet bulur. Yani: Sır makamında... Demek istiyorum.

Onlardan bazılarının urucu kemali, dördüncü dereceye kadar çıkar. Yani: Hafi makamına.

Birinci derecede olanın, sıfatlar tecellisi ile münasebeti vardır.

İkinci derecede olanın, sıfat-ı sübutiye tecellisi ile münasebe-

ti vardır.

Üçüncü derecede olanın, şüun ve zati itibarlar tecellisi ile münasebeti vardır.

Dördüncü derecede olanın, sıfat-ı selbiye tecellisi ile münasebeti vardır ki. Ki burası: Tenzih ve takdis makamıdır.

Sonra... Velâyet derecelerinden her biri ülül'l-azm peygamberlerden birinin kademi altındadır. Bu manaya göre:

Birinci derece, Adem Peygamberin kademi altındadır. Rabbı da (terbiyesine gelen isim de) tekvin sıfatı olup fiillerin meydana gelişinin kaynağıdır. Resulullah Efendimize ve O'na salât ve selâm.

İkinci derece, İbrahim Peygamberin kademi altındadır. Bu makamda, Nuh ile müşterektir. Rabları dahi (terbiyesine gelen isim de) ilim sıfatıdır. Ki bu: Zata bağlı sıfatların en toplayıcı olanıdır. Onlara selâm.

Üçüncü derece, Musa'nın kademi altındadır. Rabbı şüunat makamlarından kelâm şanıdır. Ona selâm.

Dördüncü derece, İsa'nın kademi altındadır. Bunun rabbı selbiye sıfatlanndan olup sübutiye sıfatlarından değildir. Zira burası: Takdis ve tenzih makamıdır. Meleklerin pek çoğu, bu makamda İsa ile ortak olurlar. Bu makamda, onlara büyük şan hasıl olur. Resulullah Efendimize ve O'na salât ve selâm.

Beşinci dereceye gelince... Hatemü'r-risalet Resulullah Efendimizin kademi altındadır. Onun rabbı: Rabbü'l-erbabdır. Ki: Bütün sıfatları, şüunatı, takdisatı, tenzihatı camidir. Kemalât dairesinin dahi merkezidir. Sıfat ve şüunat mertebesini cami olan bu makamdan:

-İlim şanı... diye söz etmek yerinde olur. Zira bu pek büyük şan, bütün kemalâtı camidir.

Bu münasebetledir ki, onun milleti İbrahim milleti, kıblesi dahi onun kıblesi oldu. O'na salât ve selâm.

Şunun da bilinmesi gerekir ki: Velâyette kıdemlerin faziletli oluşları, derecelerin takdim ve tehirlerine göre değildir. Meselâ: Ahfa makamının sahibi, diğerlerinden daha faziletli olacağı gibi... Bu kıyası, diğerleri için de yapmak mümkündür.

Bu fazilet, asla yakınlık ve uzaklık itibarına göredir. Zılal (gölge) derecelerini az çok aşmaya bağlıdır.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca: Asla yakınlık itibarına göre, kalb makamı sahibinin, kendisinde henüz asla yakınlık hasıl olmayan ahfa sahibinden daha faziletli olması caiz olur. Şöyle ki: Velâyet derecelerinden geri bir derecede peygamberin velâyeti, kat'i olarak yüksek, derecede bulunan bir velinin velhayetinden daha faziletlidir.

Şunun da gizli kalmaması gerekir ki: Letaif sülûkünün anlatılan tertib üzere olması, Muhammedi meşreb olana mahsustur. Yani: Kalbden ruha, ruhtan sırra, sırdan hafiye, hafiden dahi ahfaya intikal işi.

Muhammedi meşreb olan bir kimse, alem-i emirden bu beş şeyi tertibiyle tamam ettikten sonra, onların asıllarında seyre başlar. Bu tertibe riayet ederek, asılların da asıllarında seyirden sonra sülûk tamam olur.

Anlatılan tertib üzere olan bu tarikat, sultani tarikattır. Yani: Vüsul için... Ehadiyete müteveccih olanlar için sırat-ı müstakimdir. Ama diğer velâyetler böyle değildir. Zira onlarda, taa matluba kavuşuncaya kadar, her derece arasında bir geçit vardır. Meselâ: Kalb makamından, bir deli kaçılır, ef'al sıfatına kadar gider. Bu, kalb makamının aslının aslıdır.

Aynı şekilde ruh makamı ile zata bağlı sıfatlar arasında da bir delik açılır. Ve.. bu kıyas, diğerlerinde de devam eder.

Hiç şüphe edilmesin: Yüce Allah'ın fiilleri ve sıfatları, zatından ayrılmış değildir. Eğer bir ayrılma varsa.. o da zılâldedir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca: Bu makamda, fiillere ve sıfatlara vasıl olanlara, Yüce Mukaddes Misalden Münezzeh Zat tecellilerinden nasip vardır. Nitekim bu devlet, işi tamamladıktan sonra, ahfa sahibine müyesser olur. İsterse, ulviyet ve süfliyet itibariyle bazı değişiklikler bulunsun.

Kalb makamı sahibinin, ahfa makamı sahibi ile eşitlik iddiası, dönülecek bir mana değildir. Bu makamda yanılmayasın.

Bilesin ki: Bu değişiklik, ancak evliye arasında tasavvur edilir.

Şunun için ki: Velâyet-i kalbiye sahibi, velâyet-i ahfaviye sahibinden daha aşağıdadır. Amma, her ikisi de, kemal mertebesine ulaştıktan sonra.

Amma evliya ve enbiya arasında böyle bir değişiklik tasavvuru yoktur. Çünkü: Nebinin velâyeti, kalb makamından neş'et etmiş olsa dahi, velinin velâyetinden daha faziletlidir; isterse onunki ahfa makamından neş'et etmiş olsun. Ve... isterse işini tamamlayanlardan olsun.....

Bu işin inceliği vardır; şöyle ki: Velâyet sahibi, o velâyet peygamberinin kademi altındadır. Hem de daima... Hangi velâyet olursa olsun. Bu manada, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Resul kullarımız için, sözümüz şöyle geçti: Onlar elbette mansur olacaklar. Ve.. bizim ordumuz, onlar için galib geleceklerdir."(37/171)

Evet.. Anlatılan değişik durumlar, peygamberler arasında dahi vardır. Bazısının bazısına göre üstünlüğü tasavvur edilir. Meselâ: Onlardan sahib-i ulya olan, sahib-i süflâdan daha faziletlidir.

Ne var ki, peygamberler arasındaki bu değişiklik, alem-i emir kemalâtı dairelerinin sonuna kadardır. Bundan sonra, daha faziletli olma durumu, ulviyete ve süfliyete bağlı değildir. Hatta bu makamda, sahib-i süfül olanın, sahib-i ulüvden daha faziletli olması mümkündür. Nitekim bu makamda, Musa ile İsa arasındaki değişikliği müşahede etmiş bulunuyoruz. Resulullah Efendimize ve onlara salât ve selâm. Şöyle ki: Orada Musa'nın bir cesameti ve üstün şanı vardır; ama İsa'da bu cesamet ve şan yoktur.

Bu makamdaki üstünlük farkını, bu ulviyet ve süfliyetten başka bir şekilde dahi bildik. İnşaallah onu, ihsan edeceği başarı ile sonra tafsilatı ile beyan edeceğim. Bu, o Yüce Zat'tan gelen kemal ve kerem ile olacaktır.

Hatemü'r-risalet, Resulullah (sav) Efendimiz müstesna, bu değişik durumu, Halilü'r-rahman ve diğer peygamberler arasında dahi bulduk. Ki bu: Kâbe-i Rabbaniyenin hakikatı ile alâkalı

kemalâtta olmuştur. Ki bu: Beşeri ve meleki hakikatlerin tümünden üstündür.

Halil'in bu makamda, öyle büyük bir şanı ve yüksek mertebesi vardır ki, hiç kimseye böyle bir rütbe ve böyle bir şan müyesser olmamıştır. Bu üstün makamda, azamet ve kibriya perdelerinin zuhur bulduğu makama münasip kemalât vardır. Bu makamın merkezi icmal makamı olup Hatemü'r-rüsül Resulullah'ın nasibidir. Ona salât ve selâm. Kalan mufassal durum ise.. tümden Halil'e bırakılmıştır. Onun dışında kalan peygamberler ve kâmil veliler, bu makamda onun uydusu mevkiindedirler.

Resulullah (sav) Efendimiz dahi bu icmalin tafsilini istemiştir. Nitekim bu manada, İbrahim'in salâtına benzeyen salât, onun bereketine benzeyen bereket istemiştir.

Yukarıda anlatılan tafsil, bu Fakir'e de zuhur etmiştir. Aradan bin sene geçtikten sonra, duasına icabet olunmuş ve bu durum kendisine müyesser olmuştur. Bütün nimetler için Allah'a hamd olsun.

Bu yüce makamın kemalâtı, velâyet kemalâtından üstündür. Keza nübüvvet ve risalet kemalâtından dahi üstündür. Nasıl onlardan üstün olmasın ki: Bu, enbiya-ı kiramın ve melâike-i izamın secde ettikleri bir hakikattir. Onlara salât ve selâm olsun.

Bu Fakir, Mebde ve Maad risalesinde yazmıştır ki: Hakikat-ı Muhammediye kendi makamından yükselmiş; kendisinin üstünde bulunan Hakikat-ı Kâbe'ye gitmiş, onlarla birleşmiştir. Hakikat-ı Muhammediye'ye Hakikat-ı Ahmediye ismi dahi gelmiştir.

Bu hakikat ki, Kâbe'nin hakikati, demek istiyorum; üstte anlatılan hakikatın gölgelerinden bir gölge olmuştur. Bu hakikatın zuhurundan evvel, o hakikat sanılır ve bunda bir karıştırma olur. Aynı şekilde, aslın zuhurundan evvel dahi gölge bir asıl sanılır; kendisine hakikat ismi verilir. Yine bu makamda, makam-ı vahid birkaç kere zuhur eder. Bunun inceliği şundadır ki: Bu makamın zuhurları, yine bu makamın zılâli itibarı iledir. Hakikatta bu makamın hakikatı, son mertebede zuhur edendir.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Onun hakikat olduğunu bilmek için; zuhuratının mertebelerinden, son mertebe olduğu nereden bilinsin?

Şöyle derim:

-Sabık zuhurların zılliyetine dair elde edilen ilim, bu zuhurun ahireyeti için adil bir şahiddir. Zira bu ilim, daha önceki zuhurların vaktinde hasıl olmaz. O zaman, her zuhur hakikat olarak görülür. Ondan hiçbir şeyin asla zıl olduğu sanılmaz. İsterse, bu değişik oluşunun nereden çıktığı bilinmesin. Bu manayı anla.

Ey Oğul,

Daha önce anlatılan maariften bilinmiş oldu ki: Alem-i emirle alâkalı kemalât, alem-i halk ile alâkalı kemalât için mukaddime ve uruc (öncü ve yükselme) vasıtalarıdır.

Birinci kemalât, zılliyetten hali olmayıp velâyet makamlarına mahsustur.

İkinci kemalâta gelince, bu dünya hayatının zuhuratına münasip olan zilliyet şaibesinden beridir. Tam manası ile bunda, nübüvvet makamlarının nasibi vardır.

Durum böyle olunca, velâyete bağlı tarikat ve nakikat; nübüvvet makamından gelen şeriata hizmet ederler. Velâyet dahi, nübüvvet yükselişi için, basamak sayılır.

Üstteki beyandan bilindiğine göre: Allah sırlarının kudsiyetini artırsın. Nakşibendiye büyüklerinin tercih ettikleri bu seyre, alem-i emirden başlamaları pek yerinde ve pek münasiptir.

Zira en uygunu, terakkiye ednadan başlana ki, bu, alem-i emirdir; âlaya çıkarıldı ki, bu dahi alem-i halktır. Amma alâdan ednaya değil.

Ne çare ki, bu muamma herkese açılmamıştır. Pek çoklarının nazarı, alem-i halka dönüktür. Bunun için de, alem-i halkı edna sanıp yükselmeye, bu ednadan girerek suri sayılan alâya gitmek istemişlerdir. Amma bilememişlerdir ki: Hakikat, bu minvalin aksinedir. Ve edna zannettikleri şey, hakikatta alânın kendisidir. Alâ saydıkları dahi, ednanın kendisidir.

Evet... son nokta ki, bu: Alem-i halktır, asılların dahi aslı olan

noktaya yakın düşmüştür. Ve bu yakınlık dahi, başka bir noktaya müyesser olmaz.

Bir mısra:

Asillerdir kereme halkın en haklısı..

Bu müşahede, nübüvvet kandilinden alınmıştır. Velâyet sahipleri, bu marifetten yana az nasiplidirler.

Peygamberlerin işe başlamaları, alem-i emirdendir. Zira onlar, hakikatten şeriata gelmişlerdir.

Bu babda son söz şudur ki: Kâmil velilerin seyri, peygamberlerin seyrine uygun düşer. Şöyle ki: İptida şeriatın suretinde olurlar. Ortada, alem-i emirle münasebetleri bulunan velâyetle alâkalı tarikatta ve hakikatte olurlar. İşin nihayetinde ise... şeriatın hakikatına geçerler ki, bu: Nübüvvetin semeresidir.

Anlatılan manadan takarrur etti ki: Tarikatın husulü, şeriat hakikatının husulünden evveldir. Durum böyle olunca: Kâmil velilerin bidayeti ve mürsel nebilerin bidayeti hikakattan başlar, onlardan her birinin nihayeti ise... şeriata gider. Buna göre:

-Evliyanın bidayeti, enbiyanın nihayetidir.

Diye anlatanın sözünün bir manası kalmaz. O kimse:

-Evliyanın bidayeti, enbiyanın nihayetidir.

Derken, şeriat-ı garrayı murad etmiştir.

Evet... bu Çaresiz dahi, hakikat-i hale muttali olmadan evvel, önem vermeden bu gibi kelâmı istemiştir.

Bu maarif kelâmını hiç kimse etmemiş, pek çokları bunun aksi cihetine gitmiş ve idrakten uzak bulmuşlarsa da, insaf sahibi biri enbiya tarafının azametini mülâhaza eder ve şeriatın azameti onu istilâ ederse... ihtimaldir ki: Bu derin maarif duygularını kabul ede... Onun bu kabulü dahi, imanın ziyadeleşmesine sebep olur.

Ey Oğul,

Peygamberler, davetlerini, alem-i halka inhisar ettirmişlerdir.

"İslâm, beş şey üzerine bina edilmiştir." (Buhari-Müslim) mealine gelen hadis-i şerif bu manada sarihtir.

Alem-i halk ile kalbin münasebeti daha ziyade olduğu için,

daha çok onu tasdike davet ettiler.

Kalbin ötesinde kalanlara dair kelâm etmemişlerdir. Hatta onu, yola atılan bir şey gibi görmüş, maksadlar arasında saymamışlardır.

Evet... bunun böyle olması uygundur. Zira: Cennet nimetleri, cehennem azapları, rüyet devleti ve bundan mahrum olmak, bütünüyle halk alemine bağlıdır. Emir alemi ile, bunlardan hiçbirinin alâkası yoktur.

Aynı şekilde: Farz, vacip ve sünnet olan amelleri işlemek dahi, halk aleminden sayılan kalıpla alâkalıdır. Ameller kısmından, alem-i emrin nasibi olan nafile ibadettir.

Amellerin edasının semeresi olan yakınlık ise... ancak semeresi bulunduğu amellerin mikdarına göre olur.

Hiç şüphe yok ki, farzların edasının semeresi olan yakınlık: Alem-i halkın nasibidir. Nafile ibadetlerin edasının semeresi olan yakınlık ise.. alem-i emrin nasibidir.

Hiç şüphe yok ki: Farza kıyasla nafilenin ne itibarı olur, ne de bir şeyden sayılır. Hatta onun, denize nisbetle damla hükmü dahi yoktur. Böyle bir nisbet, sünnete kıyasla nafilenin olabilir. Eğer böyle bir nisbet, sünnetle farza arasında yapılsaydı, bunun değeri denize nisbetle damla kadar olabilirdi.

Anlatılan iki yakınlığın birbiri ile ayrılıklarının kıyas edilmesi uygun düşer ki: Bu değişik durumdan, alem-i emre göre, alem-i halkın meziyeti bilinsin.

Halkın pek çoğu, bu anlatılan manadan yana nasipleri olmadığı için, farzları harap bırakıp nafileyi yapmaya çalışırlar. Noksan olan sofiye dahi, zikri ve fikri en önemli işlerden sayar, farzları ve sünnetleri bırakırlar. Cuma'yı ve cemaatı bırakmak suretiyle erbainleri tercih ederler. Amma bilmezler ki: Kendilerinin binlerce erbaininden, cemaatle kılınan bir farzın edası daha faziletlidir. Bununla beraber, şer'i edeplere riayet etmek şartiyle, zikir ve fikir dahi pek faziletli ve önemlidir.

Kısır görüşlü ulema dahi, farzları tahrib ve zay etmek suretiyle nafile ibadetlerin tervicine yol verirler. Aşura namazı, onların

bu kabil hareketlerindendir. Halbuki bu namazı, Resulullah (sav) Efendimizin cemaatle kıldığı sıhhata kavuşmamıştır. Hem de tam bir cemiyet halinde... Halbuki onlar, fıkhi rivayetlerin, böyle bir nafile namazı cemaatle kılmanın mekruh olduğunu anlattığını bilirler. Bunlar farz namazlann edasında o kadar tembel davranırlar ki: Müstahab olan vaktinde eda ettikleri az bulunur. Hatta çoğu zaman, namazın asıl vaktini geçirirler. Hatta çok cemaatle kılmaya kayıtlı olmazlar, bir veya iki şahısla cemaat olmaya kanaat ederler. Hatta tek kıldıkları dahi çok olur. Ehl-i İslâmın iktida ettiği kimselerin hali bu olunca avamdan sayılan diğerleri için ne denir?

Bu gibi fiillerin uğursuzluğu ve kötü ameller yüzünden, İslâm'da zaaf hasıl oldu. Bu muamelenin zulmetinden, o hallerin sıkıntısından dolayı halk arasında bid'at zuhur etti.

Bir şiir

Korktum, açtım dertlerimin bizarını;

Söz çok, bıktırmasın, dedim pek azını.

Nafile namazların edası ile, ancak zıllardan bir zıllın (gölge cinsinden olan bir gölgenin) yakınlığı ihsan edilir. Farz ibadetlerin edası ile de, zilliyet şaibesi olmayan asla yakınlık ihsan edilir.

Ancak farz ibadetlerin tekmili için nafile ibadet eda edilince, bu dahi asla yakınlık bulmanın husulüne yardım ve muavenet eder; farza katılır.

Yukarıda anlatılan manaya göre: Zaruri olarak, farz ibadetlerin edası, alem-i halka münasip olur. Ki bu: Asla müteveccih ve nazırdır. Nafile ibadetlerin edası dahi, alem-i emre münasiptir. Bu dahi: Zılla nazırdır.

Farz ibadetlerin hemen hepsi, yakınlık getirmekte ise de, onların en faziletlisi ve ekmeli namazdır. Her halde şu hadis-i şerifleri duymuş olacaksın:

"Namaz, müminin miracıdır."

"Kulun, Rabbına en yakın olduğu vakit namazdır."

Bu arada, Resulullah (sav) Efendimize has vakit, bu Fakir'e

göre, namazdır. Resulullah (sav) Efendimiz, bu manayı şu hadis-i şerifi ile anlattı:

"Benim, Allah ile bir vaktim olur ki..."

Namaz, kötülüklerin kefaretidir. Namaz, kötü sözlerden ve kötü işlerden insanı alır. Namaz, Resulullah (sav) Efendimizin onda rahatını istediğidir. Bunun için, Bilâl'e (ra) şu emri vermiştir:

"Beni rahatlat ey Bilâl."

Namaz, dinin direğidir. Namaz, küfürle iman arasındaki farktır.

Biz yine, asıl söze dönüp alem-i halkın, alem-i emir üzerine meziyetini anlatmaya geçelim.

Bilesin ki: Alem-i emir, bu dünya hayatında bol haz almış ve müşahede elde etmiştir. Ama yann cennette muamele, alem-i halk üzerine olacaktır. Keyfiyetsiz bir şekilde rüyet ona müyesser olacaktır.

Bununla beraber, müşahedenin taalluk ettiği, vücub zılalinden, biri zıldır. Ahirette görünen ise: Vacibü'l-Vücuddur.

Müşahede, rüyet, zılliyet ve asalet arasındaki fark, alem-i halk ile alem-i emir arasındaki farktır.

Bilesin ki: Müşahede, velâyetin semeresidir. Rüyet, nübüvvetin semeresidir; peygamberlerin umum etbaına müyesser olur. Onlara salât ve selâm olsun.

İşte, velâyet ile nübüvvet arasındaki fark bundan da anlaşılır.

Bir tenbihtir:

Hangi ârifin, alem-i emirle münasebeti daha ziyade ise... onun, velâyet kemalâtında yeri dahi yüksektir.

Ve onun ki, alem-i halk ile münasebeti daha ziyadedir; dahi, nübüvvet kemalâtında derecesi daha yüksek olur.

Anlatılan manadan anlaşılır ki: İsa (as) velâyette daha ileridedir. Musa (as) dahi mübüvvette daha ileridedir.

Şundan ki: İsa'dan (as) emir tarafı üstündür. Bunun için de, ruhanilere katıldı. Musa'da (as) dahi halk tarafı üstün gelmiştir. Bunun için de, müşahede ile yetinmemiş; baş gözü ile görmek

istemiştir.

İşte, peygamberlerin mübüvvet kemalâtındaki kademeleri arasındaki değişikliğin sebebi anlatılandır. Bunu, beyan etmeyi daha önce vaadetmiştim. Burada, bazı letaifin ulviyeti ile süfliyeti yoktur; daha çok bu durum, velâyet kemalâtında mutaberdir.

Doğruyu ilham eden, noksan sıfatlardan münezzeh Allah'tır.

Ey Oğul,

Nübüvvetin taalluk ettiği ilimler, şeriatlar ve kalıplarla alâkalı hükümlerdir. Bunların daha ziyade oluşu ile, enbiyanın dahi, alem-i halk ile olan münasebeti daha çok olur.

Üstte anlatılan manadan ötürü sanmışlardır ki: Nübüvvet, yakınlık makamına yükseldikten sonra, halkı davete inişten ibarettir. Bu yakınlık dahi, velâyetle alâkalıdır. Amma bilememişlerdir ki: Urucun nihayeti ve yakınlığın sonu bu makamdadır. Daha önce hasıl olan yakınlık ise... bu yakınlığın zıllarından bir zıldır. Ki o: Uzaklık suretinde tasavvur edilmiştir. Daha önce müyesser olan uruc, bu urucun akislerinden bir akistir. Ki bu, zahirde nüzul gibi görülür.

Görmez misin ki: Dairenin merkezi, dairenin çevresine nazaran en uzak noktadır. Halbuki hakikatta, çevreye o noktadan daha yakın bir nokta yoktur. Zira, çevre o mücmel olan noktanın tafsilinden ibarettir. Bu nisbet dahi, başka hiçbir noktaya müyesser olmaz.

Nazarlarını surete çeviren avam, bu yakınlığı vicdanen bulmaya güç yetirememişlerdir. İdrak da edememişlerdir. Bunun için de noktanın uzaklığına hükmetmişlerdir. Onnu yakınlığına hükmedenleri dahi, mürekkeb cahil saymışlardır. Yakınlık hükmünü verenleri ahmak cahil bilmişlerdir. Bu anlatılanlar karşısında, Allah'a sığınmak gerek.

Şunun bilinmesi gerekir: Mutmainne, şerh-i sadr (kalb açılması) hasıl olduktan sonra, makamından yükselir. Ki bu şerh-i sadr: Velâyet-i kübra kemalâtının levazımı arasında sayılır. Ve.. sadr tahtına yükselir. Burada, onun için, temkin ve saltanat ha-

sıl olur. Kalb memleketlerini istilâ eder. Buradaki sadr tahtı, hakikatta, velâyet-i kübra urucu makamlarının tümünden yüksektir.

Bu tahta kurulanın nazarı, batınların da batınına nüfuz eder. Oradan da, gaybler gaybine sirayet eder.

Evet... bu mana böyledir. Bir şahıs, mekânların en yükseğine çıkarsa.. onun nazarı, uzakların dahi uzağına uzar.

Bu mutmainne temkininden sonra, akıl dahi kendi makamından çıkar; ona katılır. O mutmainneye inzimam eder. O zaman bu akla:

-Akl-ı maad...

İsmi verilir. Bunadn sonra, teveccühlerini ittifakla yapar, hatta işlerini birlikte görmeye başlarlar.

Ey Oğul,

Bu mutmainnenin kendisinde muhalefet imkânı artık kalamaz. Hatta tuğyan mecali dahi kalmaz. Artık **o**: Her bakımdan matluba dönmüş, tamamiyle maksud arzusu ile dolmuştur.

Rabbının rızasından başka bir himmeti yoktur. O Yüce Zat'a taat ve ibadetten başka bir matlubu yoktur. Sübhanellah...

Bu, o emmaredir ki, başta bütün yaratılmışların şerlisi idi. İtminandan ve Hazret-i Rahman'ın rızasına kavuştuktan sonra, alem-i emir letaifinin reisi oldu. Bütün akranın da başı oldu. Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimizin şu hadis-i şerifi bu manada güzeldir:

"Fakih oldukları takdirde, cahiliyette hayırlı olanlarınız, İslâm dinine geçtikten sonra dahi hayırlılarınızdır."

Bundan sonra, aykırılık ve azgınlığa benzeyen bir durum meydana çıkarsa, bu halin kaynağı, dört tabii unsurun ihtilâfıdır. Ki bunlar, bu kalıbın cüzleridir.

Eğer bir gazap kuvvesi olursa.. ondan naşidir.

Eğer şehevi bir mesele olursa.. yine oradan gelir.

Eğer bir hırs ve tamah çıkarsa.. yine oradan çıkar dururlar.

Eğer bir hısset ve denaet meydana gelirse.. yine onun eseridir.

Sair hayvanatı görmez misin: Onlarda bu nefs-i emmare olmadığı halde, kendilerinde bütün bu düşük vasıflar tamamı tamamına vardır.

Anlatılan mana icabı olarak, Resulullah (sav) Efendimizin:

"Küçük cihaddan büyük cihada döndük."

Manasında buyurduğu hadis-i şerifinde beyan edilen cihadın, kalıpla cihad olması mümkündür; nefisle cihad değildir. Nitekim bu manada şöyle denmiştir:

-Nefsi, itminan derecesine gelip razıye marziye (razı olan ve razı olunan) derecesine çıktıktan sonra, muhalefet ve azgınlık kalmaz ki, cihada ihtiyaç duyulsun.

Bu duruma göre, aykırı ve azgınlık suretleri, kalıba ait eczadan (parçalardan) gelir. Meselâ bunlar şöyle olabilir: Daha uygun işi bırakmak, ruhsatlı işleri yapıp azimet isteyen işleri terk etmek... Amma onun istedikleri arasında şunlar yoktur: Haram işleri yapmak, farzları, vacipleri terketmek... Zira, ona göre bunlar: Düşmanların nasibidir.

Ey Oğul,

Anasır-ı erbaanın (toprak, su, ateş, hava) kemalâtı, her ne kadar mutmainne kemalâtından daha üstün ise de -ki bu mana daha önce anlatıldı- velâyet makamı ile münasebeti, alem-i emre katılmış olması sebebiyle sekir halinin sahibi olmuştur. İstiğrak makamında dahi, muhalefet mecali kalmaz. Anasırın nübüvvet makamı ile münasebeti pek çok olduğundan, ayıklık hali onda galip gelir. Bu manadan ötürü, zaruri olarak muhalefet sureti onda kalır. bu da, bazı menfaatların ve faydaların tahsili içindir. Bunları elde etmek dahi o muhalefete bağlıdır. Anla...

Şunun da bilinmesi yerinde olur: Nübüvvet mansıbı, Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizle mühürlenmiştir. Ona ve âline salât ve selâm. Lâkin, tebaiyet yolundan, onun tabii olanlara, bu mansıbın kemalâtından kâmil manada bir nasip vardır. Bu kemalât nasibi, diğerlerine nazaran, ashab tabakasında daha ziyadedir.

Bu devlet, kıllet yolu ile, çoğalarak tabiine, sonra da teba-i

tabiine sirayet etmiştir. Bundan sonra ,gizlenmiş saklılığa geçmiştir.

Bundan sonra, velâyet kemalâtının zılliyeti yayılıp üstün gelmeye ve şüyu bulmaya başlamıştır.

Ancak, beklenen odur ki: Aradan bin sene geçtikten sonra, bu saklı devlet tecdid edile... Ona bir üstünlük verilip şüyu bulması, artırıla. Böylece, kemalâtın aslı zuhur edip onun zılliyetini örte. Ve nisbet-i aliyyenin mürevvici Mehdi gelsin. Allah ondan razı olsun.

Ey Oğul,

Eğer kâmil manada Resulullah (sav) Efendimize tabi olan biri, tebaiyet yolu ile nübüvvet makamı kemalâtlarını tamam ederse... mansıp sahiplerinden de biri ise... imamet mansıbı ile müşerref olur.

Velâyet-i kübra kemalâtını tamam edince, eğer mansıp sahiplerinden biri ise... hilâfet mansıbı ile müşerref olur. Zılliyet kemalâtı makamında imamet mansıbına yakışan kutb- irşad makamıdır. Hilâfet mansıbına yakışan ise... kutb-u medar mansıbıdır. Tahtani (altta) sayılan bu iki makam, fevkani (üstte) sayılan iki makamın zıllıdır.

Şeyh Muhyiddin b.Arabi'ye göre: Gavs, kutb-u medarın aynıdır. Ona göre, gavsiyetin bir mansıbı yoktur. Allah sırrının kudsiyetini artırsın.

Amma bu Fakir'in inancına göre: Gavs, kutb-u medardan başkasıdır. Kutub, bazı işlerde ondan yardım alır. Sonra onun, abdalların mansıplarını tayinde dahli vardır.

"Bu, Allah'ın fazlıdır. Allah onu dilediğine verir. Ve, Allah büyük fazlın sahibidir."

★★★

Zeyl (Ek yazı):

Peygamberlik makamına ve onun velâyetine uygun düşen ilimler ve maarif, enbiyanın şeriatıdır. Onlara salât ve selâm olsun.

Nübüvvette, enbiyanın kademleri ayrı ayrı olduğu için, bu ay-

rı ayrı oluş mikdarına göre, şeriatlarda değişiklik zuhur eder.

Velâyet makamına münasib olan marifetlere gelince... bunlar meşayihin keşif olarak söyledikleri güzel sözlerdir. Ayrıca, tevhidden haber veren ilimler, ihatayı anlatan ittihad, yakınlık alâmeti sayılan sereyan, mir'atiyet ve müsbet zılliyeti anlatan maiyet hep şühud ve müşahede içindir.

Hülâsa: Enbiyanın maarifi, Kur'an'dır, hadistir. Evliyanın maarifi ise... Füsustur, Fütuhat-ı Mekkiye'dir.

Bir mısra:

Baharımdan kıyasla, gülistanımın halini..

Evliyanın velâyeti, Hakka yakınlığı taleptir. Enbiyanın velâyeti ise.. Yüce Hakka pek yakınlığı gösterir.

Evliyanın velâyeti, şühuda delâlet eder; enbiyanın velâyeti ise... meçhul keyfiyet nisbetini tesbit eder.

Evliyanın velâyeti bilemez: Akrabiyet (pek yakın olmak) nedir?.. Cehalet ve hayret nasıl şeydir, anlayamaz. Enbiyanın velâyeti ise.. akrebiyet durumunun varlığına rağmen, yakınlığı uzaklığın aynı, müşahedeyi dahi gaybın aynı olarak görür.

Bir mısra:

Uzar gider, yapsam dediğimin şerhini.

Ey Oğul,

Nübüvvetin kemalâtı; velâyet üzerine onun meziyetli olduğu, suğra, kübra, ulya velâyetlerinin beyanı sırasında sözü uzattım. Bu arada, onların her birine münasip maarifi, onların her biri ile alâkalı muhal kısmı da uzun uzun anlattım. Bu mananın beyanında, çok ve mükerrer fıkralar sıraladım.

Bu arada bir zeyi kelâm ekledim. Şu ümidle ki: Tam manası ile garib sözler olduğundan anlamaktan uzak görülmeye.. İnkâr zamanından kurtula.

Bu ilimler, zaruri keşfidir; istidlâli nazari değildir.

Bu arada, bazı mukaddemiler de anlatıldı. Bu da, avam halkın anlayışlarına dikkat çekmek ve onlara daha yaklaştırmak içindir. Belki de havas zümrenin anlayışı için: Teşrihtir, tavzihtir.

Bu, öyle bir yoldur ki, Sübhan Hak bu Fakir'i onunla imtiyaz-

lı kılmıştır. Hem de bidayetinden nihayetine kadar.

Onun temeli, nihayetin bidayete derc edildiğini tazammun eden Nakşibendiye intisabıdır. Bu esas üzerine, imaretler ve köşkler kuruldu. Eğer o esas olmasaydı, bu muamele onun üzreine yapılamazdı.

İş bu reddeye geldikten sonra, toprağı Mekke ve Medine olan Buhara ve Semerkand'da yetişen tohumu aldılar; Hind arzına ektiler. Onu, senelerce fazilet suyu ile sulayıp ihsan terbiyesi ile büyüttüler.

Kemale erdikten sonra, bu ilimler ve maarif meyvesini vermeye başladı.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki: Bizi buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi; biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi."(7/43)

Şunun da bilinmesi gerekir: Bu Tarikat-ı Aliyye'ye sülûk etmek, kendisine uyulan şeyhe karşı muhabbet rabıtası iledir. Ki bu zat, bu yolda, murad olarak seyretmiş, bu kemalât ile kuvvet cezbesine boyanmıştır.

Anlatılan bu kemalâtın sahibi, vaktin imamı, zamanın halifesidir. Onun nazarı, kalb marazlarına şifadır. Onun teveccühü, manevi illetleri giderir.

Kutuplar ve beldeler, onun makamlarının zılâlinde ferahyab olurlar. Evtad ve nüceba, onun kemalât denizinden gelen bir damla ile kanaat ederler.

Onun feyiz nuru, güneş nuru gibi bütün şahısları sarar. Hem de hiçbir irade olmadan. Onun nasıl bir iradesi olsun ki, zira onun iradesi elinde değildir. Çoğu kez iradeyi ister, ama bu irade onun için hasıl olmaz.

Bu mananın bilinmesi de gerekmez. Onun vesilesi ile irşad olan olan ve hidayet nuruna kavuşan onun durumuna muttali olur. Hatta onlar hidayete erip irşad olduklarını dahi bilmezler. Durum böyle iken, iktida edilen şeyhin kemalâtı ile tahakkuk ederler. Aleme dahi hidayet yolunu gösteren olmuşlardır.

Şundan ki: Halleri bilmek, herkese vergi değildir. Makamat seyirlerinin tafsili, şahısların tümüne ihsan olunmaz.

Evet... Bir şeyhi ki, vüsul tarikatlarından belli bir tarikatın varlığı onun mübarek varlığına bağlıdır; elbette bu zat ilim sahibidir; seyir tafsillerine karşı şuur sahibidir. Ama onun gayrına onu bilmek yeter; onun tavassutu ile kemâl ve tekmil makamına vasıl, fena ve beka ile müşerref olurlar.

Bir şiir:

Allah'a ne zorluğu olur;

Alemi, bir şahsa doldurur.

Bizim faydalı olmamız ve faydalanmamız in'ikâs ve boyanma yolu iledir. Bir mürid, saatten saate kendisine iktida edilen şeyhin boyasına girer. Yani: Ona karşı beslediği muhabbet yolu ile.. İn'ikâs yolundan, onun nurları ile nurlanır. Bu durumda, halleri bilmeye niçin ihtiyaç duyulsun?.. Hele faydalanma ve faydalı olma yolunda. Görmez misin ki: Karpuz, güneşin harareti ile saatten saate değişir, günlerin ilerlemesiyle kemal mertebesine erer. Durum böyle olunca, yetişme şeklini bilmek ona neden lâzım olsun? Sonra, güneşe: Onun yetişmesine sebep olduğunu bilmek neden lâzım olsun?..

Evet.. sülûke girmek ve başkalarını ihtiyari olarak sülûke almak için ilim lâzımdır. Ama, bu mana başka silsilelere göredir; bizim tarikatımız ashab-ı kiramın yoludur. Allah onlardan razı olsun. Sülûke girmek ve başkalarını da sülûke almak ilme bağlı değildir.

Eğer kendisine uyulan şeyh, bu Tarikat-ı Aliyye'nin idarecisi olarak ilim kemali ile mevsuf, bol marifetle de tahakkuk etmiş ise... hiç şüphe edilmesin, ona göre: Diri ve ölüler, ihtiyar ve genç, bu Tarikat-ı Aliyye'de müsavidir. Bilhassa vüsul işinde. Zira onlar, maksadlannın müntehasına yetişirler. Bu dahi, ya muhabbet rabıtası ile olur yahut böyle bir devlet sahibinin teveccühü ile.

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir."(62/4)

Şunun da bilinmesi gerekir ki: Müntehi olan bir kimse, her ne kadar hallerinde bilgiye sahip değilse de, harika işlerin onda zuhura gelmesi elbette vardır. Bu zuhur eden şeylere karşı çoğu kez, onun bir arzusu yoktur. Çoğu zaman, onların zuhurundan da bir bilgisi yoktur. İnsanlar, ondan zuhur eden harika kerametleri görürler ama o, bunlara muttali değildir.

Yukarıdan geçen cümlede, müntehi için:

-Her ne kadar bilgiye sahip değilse... dedim.

Bundan murad, hallerin tafsiline dair ilimdir; mutlak ilim manasına gelmez. Yani:

-Asla hallerini bilmez... demek değildir.

Nitekim bu manada işaret geçti. Onun hidayet nuru, müridlerine vasıtalı da siyaret eder, vasıtasız da. Hatta birçok vasıta ile dahi sirayet eder. Amma, onun kendisine mahsus tarikatı, tağyir ve tebdil levsi ile mülevves olmadığı süre... Bid'atlar ve yersiz icatlarla tahrib edilmediği süre. Şu ayet-i kerime, bu manayı anlatır:

"Bir kavim, özlerindekini (güzel huyları ve âdetleri) **değiştirmedikçe, Allah onları değiştirmez.**"(13/11)

Asıl hayret edilecek zümre şunlardır ki: Yaptıkları bu tebdilatı, bu Tarikat-ı Aliyye'nin tekmilleri sınırlar. Bu katılan şeyleri, bu intisab için, tamamlayıcı kabul ederler. Ama bilmezler ki: Bu işin tekmil ve tetmini, her kusurlu ve noksana kalmamıştır. Bu icad ve ilhak, her içi boş olan havsalanın haddi değildir.

Bir şiir:

Binlerce nükte var bunda, kıldan ince;
Her baş çeken bir şey mi bilir kendince?..

Bid'at zulmetleri sebebiyle sünnet nurlarını kapladılar. Şeriat-ı Mustafaviye'nin revnakını, yeni icad ettikleri işlerin kirleri ile kaybettiler. O şeriatın sahibine salât ve selâm.

Bu anlatılanlardan daha acaibi: Bir cemaat, bu yenilik sayılan işleri, güzel işler arasında gördüler. Bu bid'atları dahi, hoş haseneler sanıp bununla dinin tekmilini ve şeriatın tamamlanmasını taleb ederler. Bu işlerin yapılması için dahi çok çok teşvik-

te bulunurlar. Allahu Teala, onlara doğru yolu hidayet eylesin. Acaba bilmezler mi ki: Bu yenilikler çıkmadan evvel de bu din kâmil idi; nimet dahi tamam olmuştu. Allahu Teala'nın rızası dahi hasıl olmuştu. Nitekim Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Bugün, size dininizi ikmal ettim. Nimetimi size tamamladım. Din olarak sizin için İslâm'a razı oldum."(5/3)

Bu yeni icatlarla dinin kemalini talep etmek, hakikatta bu ayet-i kerimenin muktazasını inkâr etmektir.

Bir şiir:

Korktum, açtım, dertlerimin birazını;
Söz çok, bıktırmasın, dedim pek azını.

Müçtehid alimler, din hükümlerini açıkladılar. Ama onlar, dinde olmayan bir şeyi yeni bir icad olarak getirmediler. İçtihada dayalı hükümler, yeni icad edilen işler meyanında sayılmazlar. Elbette bunların yaptığı dini esaslardandır. Zira dinde dördüncü esas: Kıyastır.



Ey Oğul,

Kutb-u İrşad ile alâkalı kısmı, "Mebde ve Maad" risalesinin irade ve istifade (faydalı olma ve faydalanma) babında yazmıştım. Lâkin onun, bu makamla münasebeti olduğu ve burada faydalı olacağı için, bu mektuba da yazmak uygun oldu. Bundan ibret alınmalıdır.

Kutb-i irşad, ferdi kemâlatı dahi cami olduğu için pek değerli bir varlıktır. Nice uzun asırlardan ve uzun zamanlar geçtikten sonra bir cevher misali zuhur eder. Zulmani alemi, zuhur nuru ile aydınlatır. Onun hidayet ve irşad nuru, bütün aleme şamildir.

Arşın çevresinden, yerin zeminine kadar, kendisine irşad, hidayet, iman ve marifet gelen hemen herkes ancak onun yolu ile elde edeceğini elde eder ve ondan istifadesini yapar. Onun tavassutu olmadan, böyle bir devlet hiç kimseye müyesser olmaz. Onun nuru, bütün alemi, bahr-i muhit gibi sarmıştır. Ve bu deniz, donup kalmış gibidir, asla hareket etmez. Amma, ona karşı ihlâs sahibi olan bir talip ona teveccüh ederse... yahut

kendisi talibe teveccüh ederse... bu teveccüh anında talibin kalbine bir pencere açılır. Bundan sonra o talip teveccühü ve ihlâsı kadar, anlatılan yolla oradan kana kana içer.

Bir kimse, Allah'ın zikrine müteveccih olur, tamamen ona yönelir de bu kutba hiç teveccüh etmezse... ama bunu inkâr ettiğinden değil, onu tanımadığından yaparsa... üstte anlatılan fayda, bu kimseye dahi gelir. Amma, birinci anlatılanın istifadesi, bu ikinci derecede anlatılanın istifadesinden daha ziyadedir. Ancak bir kimse onu inkâr eder veya ona eza ederse... böyle bir kimse, Yüce Mukaddes Allah'ın zikri ile meşgul olsa dahi, yalnız bu sevgileri dolayısiyle hidayet ve irşad nuru kendilerine ulaşır.

İş bu anlatılan marifet, bu mektubun sonu olsun.

Bir şiir:

Yetindim, yetsin bu kadarı zekillere;

Defalarca, hep seslendim dinleyenlere.

Rahman Rahim Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun Resulü Muhammed'e ve ashabına daima ve her zaman.



261. MEKTUP

MEVZUU:

a) Namazın faziletleri.

b) Bazı yüksek maarif ve üstün hakikatler zımnında namaza mahsus kemalât.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mir Nu'man'a yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun resulüne... Sizlere de dualar etmekteyim.

Allah kendisini irşad eylesin, pek değerli kardeşimin malumu olsun ki: Namaz, İslâm'ın beş erkânından ikincisidir. Her ne kadar cüz'i ise... çok ibadetleri camidir. Ve... kendisindeki camiiyyetten ötürü: Külliyet hükmü verilmiştir. Hakka yaklaştıran

ibadetlerin tümünden daha yüksektir.

Alemlerin Efendisi Resulullah (sav) Efendimize rüyet devleti, Mirac gecesi cennette müyesser olmuştur. Bu dünyaya indikten sonra dahi, bu hayata münasip bir şekilde namazda müyesser olmuştur. Bu mana icabı olarak, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Namaz, müminin miracıdır."

"Kulun, Rabbına en yakın olduğu an, namazdadır."

Resulullah (sav) Efendimizin kâmil manada tabilerine ise... anlatılan devletten bolca nasip vardır. Zira hakiki manada rüyet, bu dünya hayatında takat getirilecek bir şey değildir.

Eğer, Allahu Teala, namaz emri vermeseydi, maksudun yüzünden kim nikabı açabilirdi?.. Kim matlub yolundan talibin delili olabilirdi?..

Gamlılara lezzet getiren namazdır. Uzaklık ve ayrılık aleminden hasta olanlara rahat getiren namazdır. Resulullah (sav) Efendimizin:

"Beni rahata kavuştur, ey Bilâl" emri bu manaya işarettir.

"Gözümün nuru namazdadır" manasındaki hadis-i şerif dahi anlatılan temenninin bir işaretidir.

Namazın haricinde ve namazın hakikatını anlamadan elde edilen zevkler, vecidler, ilimler, marifetler, haller, makamlar, nurlar, elvan, telvinat, temkinat, şekli belli ve belli olmayan tecelliyat, mütelevvin ve gayr-ı mütelevvin zuhurattan hemen hepsi zılaldir, emsaldir (gölgedir, benzetmedir).

Namazın hakikatına şuurlu olan bir musalli (namaz kılan) namazını eda ettiği zaman, bu dünya hayatından çıkar, ahiret hayatına geçer. Bu vakitte hiç şüphe yok, ahirete mahsus olan devletten bolca nasib alır. Zılliyet şaibesi olmadan, asıl manadan bir haz hasıl olur. Zira, dünya hayatı, zılli sayılan kemalâta inhisar etmiştir. Zılliyetten hariç olan muamele, ahirete mahsustur.

Bu manada elbette mirac gereklidir; mü'minler için de bu: Namazdır. Böyle bir devlet, ancak bu ümmete mahsustur. Bu

devletle müşerref olup saadet kazanmaları, ancak Resulullah'a tebaiyetleri yolundan olmuştur. O'na ve âline salât ve selâm.

Nitekim, Resulullah (sav) Efendimiz, bu devlete ermek için dünya hayatından çıktı, Mirac gecesi ahiret hayatına geçip cennete girdi. Allahım, onu ve ehlini bizden yana mükâfatlandır. Bir peygamberi, ümmeti namına mükâfatlandırdığın şeylerin en faziletlisi ile onu bizden yana mükâfatlandır. Hatta bütün peygamberleri mükâfatlandır. Zira onlar, halkı Hakka davet edenlerdir; Allah'a kavuşmaya hidayet edenlerdir.

O kimseler ki, o taife arasında namazın hakikatına muttali olmamışlardır, bunlar, ona mahsus olan kemalâta dahi vakıf olmamışlardır. Bunun için, hastalıklarına başka işlerden ilaç arar duruma gelmişlerdir. Muradlarının hasıl olması için, çeşitli şeyler aramaya başlamışlardır. Hatta onlardan bir taife namazı halden uzak saymış; onun yapısını, mugayeret ve mübayenet üzere görmüştür. Bunun muhal olmasından başka, orucu, namazdan daha faziletli sanmışlardır.

Fütuhat-ı Mekkiye eserinin sahibi, bu manada şöyle dedi:

-Oruç, yemeyi ve içmeyi bırakmak olup, samedaniyet sıfatı ile tahakkuktur. Namaz ise... mugayerete ve mübayenete çıkıştır; abidlik ve mabudluk (ikilisini) anlatır.

Görülüyor ki, bu mesele, vahdet-i vücudla alâkalıdır. Ki bu: Kendilerinde sekr halleri olanlara göredir.

Namazın hakikatını anlamayan, ondan yana haberi yitiren bu taifeden bir topluluk dahi, ıstıraplarına nağmelerle, semağ ile, vecd ve tevacüdle teskin yolu aramışlardır. Matluplarına kavuşmayı, nağmeler perdesinin arkasınd mütalaa etmeye başlamışlardır. Bunun için de, raksı ve hareketi, kendilerine bir yol edinmişlerdir. Ne var ki, onlar:

"Allah'ın size haram ettiği şeyde şifa yoktur."

Manasına gelen hadis-i şerifi de duymuşlardır.

Evet... suda boğulmak istemeyen kimse, gördüğü her ot köküne yapışır. Bir şeyi sevmek dahi, sahibini kör ve sağır eder.

Eğer onlara, namazın hakikatından yana bir parça açılsaydı,

zevk burunlarına ondan bir parça koku ulaşsaydı: Semağa ve nağmeye meyletmezlerdi. Kesin olarak, vecde ve tevacüde dahi dayanmazlardı.

Bir mısra:

Göremeyince hakiki yolu, saptılar efsaneye.

Ey Kardeş,

Namazla nağmeler arasında ne mikdar fark var ise... menşei namaz olan kemalât ile menşei nağmeler olan kemalât arasında da o kadar fark vardır. Akıllı olana bir işaret yeter.

Bu, öyle bir kemaldir ki, bin sene sonra bulunmuştur. Öyle bir sondur ki: Evvellerin sıfatı ve rengi ile zuhur etmiştir. Herhalde Resulullah'ın (sav) buyurduğu:

"Bilinmez evveli mi hayırlıdır, yoksa ahiri mi?"

Hadis-i şerifi bu manayadır. Bu arada:

-Yoksa ortaları mı?..

Buyurmadı. Çünkü: Evvel ile ahir arasındaki münasebeti, evvel ile orta arasındaki münasebetten daha ziyade gördü. Bu arada bir tereddüd oldu; bir başka hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

"Ümmetimin evveli, ahirinden daha faziletlidir; ikisi arasında keder vardır."

Evet... Bu ümmetin son gelenlerinde, her ne kadar yüksek nisbet var ise de, ona sahip olanlar azdır. Hatta azdan dahi azdır.

Ortada gelenlerde nisbet (mana ile bağlantı) bu derece yüksek değildi; amma onlar çoktu; hatta pek çoktu... Ama her bakımdan, hem kemmiyet, hem de keyfiyet bakımından.

Amma bu ekalliyet nisbeti, son gelenleri bu kadar yüksek derecelere çıkardı. Sabikun olan zümre ile münasebet peyda ettirdi. Onları, Resulullah (sav) Efendimizin şu hadis-i şerifi ile müjdeli kıldı:

"İslâm, garib başladı; garib dönecektir. Gariplere ne mutlu."

Bu ümmetin ahirliği, ikinci binin başlaması ile başlar. Yani:

Resulullah (sav) Efendimizin irtihalinden itibaren.

Bu bin senenin geçmesi ile, işlerin değişmesinde büyük bir hasıyet (özellik) olmuş; eşyanın tebdilinde kuvvetli bir tesir meydana getirmiştir.

Bu ümmetin şeriatında ve siretinde nesih ve tebdil (halinde, yolunda bozulma ve değişme) olmadığı için, sabikunun nisbeti eski tazeliği ile son gelenlerde zuhur etmiş, eski güzelliği ile meydana çıkmıştır.

Şeriatın teyid hasletleri, milleti tecdidi bu ikinci bindedir.

Bu davanın doğruluğuna adil şahid: İsa'nın (as), Mehdi'nin (ra) bu bin içinde var oluşlarıdır.

Bir şiir:

Alsaydı ruhü'l-kudüsten eğer yardımını;
İsa'dan başkası yapardı onun yaptığını.

Ey Kardeş,

Bu konuşulan kelâm, bugün pek çoklarına ağır gelir, anlayışlarından da uzak görülür. Amma onlar, insafa gelip de, maarif sözlerinin bazısını bazısı ile kıyas etseler, şer'i ilimlere mutabık düşüp düşmemesi ile, sağlamını, çürüğünü düşünseler, şeriat-ı nebeviyeye tazim ve tevkirin hangisinde daha çok olduğunu görselerdi, uzak görme vartasından kurtulurlardı.

Ancak şöyle görürlerdi: Bu Fakir, kitaplarında ve risalelerinde yazdı ki: Tarikat ve hakikat, şeriatın hizmetindedir. Nübüvvet, velâyetten daha faziletlidir. İsterse bu velâyet, peygamberin velâyeti olsun.

Şunu da yazmıştır: Nübüvvet kemalâtı yanında, velâyet kemalâtının hiçbir mikdarı yoktur. Hatta onun için uçsuz bucaksız denize göre bir damla nisbeti dahi yoktur.

Buna benzeyen ilimleri çok çok yazmıştır. Bilhassa tarikat beyanı zımnında oğluma yazdığım mektupta... (Bak: 260 Mektup) Bu manaları, orada mülâhaza etsinler.



Bütün bu konuşmalardan maksad: Sübhan Hakkın nimetini izhardır. Tarikat taliplerini teşviktir. Amma, kendimi diğerlerin-

den daha faziletli göstermek için değil... Şu bir hakikattır ki: Kendisini frenk kâfirlerinden dahi faziletli görene, Sübhan Hakkın marifeti haramdır; din büyüklerinden faziletli görmek şöyle dursun:

Bir şiir:

Amma şahım yüceltti makamımı yerden;
Onunla ayda, yıldızla ayıldım birden.

Ben bir bahçe gibiyim ki, oraya bahar;
Bulutlarından zülâl yağmurları hep yağar.

Bin tane dilim olsa da senaya dursam;
Ona infialden başkaca neyim artar?..

Bu mektubu mütalaa ettikten sonra, namazın sırlarını öğrenmek ve onun hususi kemalâlatını tahsil etmek için, sizde bir şevk zahir olursa... bu şevk dahi sizi mustarip bir hale getirirse... istiharelerden sonra bu tarafa gelirsiniz. Böylece, ömrünüzün bir kısmını da namazın sırlarını öğrenmeye sarf etmiş olursunuz.

İrşad yoluna hidayet eden Hadi Allah'tır. Selâm, hidayete tabi olup Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara. O'na ve âline salât ve selâm.



263. MEKTUP

MEVZUU:

a) Kâbe-i Rabbaniye ile alâkalı bilgiler.

b) Namaza dair bazı faziletlerin beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Sahibü'l-maarif Şeyh Taceddin'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm Allah'ın seçmiş olduğu kullarına.

Sevinmeyi gerektiren kudum haberi, bu müştaklara bol ferah

verdi. Bunun için Allah'a hamd ve şükürler olsun.

Bir şiir:

İnsafla söyle ey güzel yıldızlı sema;
Şu iki nimetten ferah veren umuma:

Güneş mi ki, tamdır aleme faydaları;
Ay mı ki, aydınlığı yayılır akşama?..

Gelmeyi iltizam ettiğinize göre, hemen teşrif etmelisiniz. Zira müştaklar, bekleyişin ağırlığı altındadırlar. Beytullah haberini duymakla uğur kazanacaklar.

Bu Fakir'e göre: Kâbe-i Rabbaniye'nin sureti, halkın suretlerine nasıl secdegâh olmuşsa... ki bu mahlukat ister melek olsun, isterse beşer, aynı şekilde, onun hakikatı dahi bu suretlerin hakikatına secdegâh olmuştur.

Hiç şüphe yok ki, o hakikat bütün hakikatlerin üstündedir. Onunla alâkalı kemalâlat ise... sair hakikatlerle alâkalı kemalâtın üstündedir.

Bu hakikat, kevni hakikatlar ile, ilâhi hakikatlar arasında bir berzahtır. Burada: "İlâhi hakikatler" demekten murad, azamet ve kibriya süradikatıdır ki, onun mukaddes zeyline bir renk ve bir şekil ulaşamaz. Asla ona bir zılliyet dahi düşmemiştir.

Dünyaya dair yükselişlerin nihayeti ve onun zuhuratı kevni hakikatlerin müntehasına kadardır. İlâhi hakikatlere dair nasip ahirete mahsustur. Ondan yana dünyada bir haz yoktur. Amma namaz müstesna. Zira namaz, müminin miracıdır. Bu miracda, dünyadan ahirete bir çıkış vardır. Bu miracda, ahirete müyesser olacak haz vardır.

Sanıyorum ki, namazda bu devletin husulü, musallinin (namaz kılanın) onda Kâbe'ye teveccüh etmesinden hasıl oluyor. Zira o: İlâhi hakikatlerin zuhur yeridir.

Dünyada, Kâbe pek hayret verici bir varlıktır. Zira o: Sureti ile dünyadan, ama hakikatı ile ahiretten sayılır. Onun vasıtası ise, namaz dahi bu nisbeti almıştır. Ki namaz: Sureti ve hakikatı

dünyayı ve ahireti cami olmuştur.

Şu mana tahkik mertebesine ulaşmıştır ki: Namazın edası sırasında müyesser olan halet, namazın haricinde hasıl olan bütün kemalâtın fevkindedir. Zira o halet zıll dairesinin dışında değildir; isterse onda bir yükseklik olsun. Amma namazdaki halet böyle değildir; zira onun asıldan nasibi vardır. Asılla zıll arasındaki fark kadar; namazdaki halet ile namaz dışındaki halet arasında fark vardır.

Şu da müşahede edilen bir durumdur ki: Allah'ın inayeti ile ölüm anında hasıl olan halet, namaz haletinin fevkinde olacaktır. Zira ölüm ahiret hallerinin başlangıçları arasındadır.

Ahirete en çok yaklaşmada, daha tamam ve daha mükemmel olmak vardır. Zira burada, suretin zuhuru vardır; orda ise... hakikatın zuhuru. İkisi arasında o kadar çok fark var ki.

Aynı şekilde, Allah'ın keremi ile, küçük berzahta (kabirde) hasıl olacak halet, ölüm vakti hasıl olan haletin fevkindedir.

Bu kıyas, büyük berzahta, yani: Kıyamet arasatında müyesser olan halet içindir ki, küçük berzaha nisbetledir. Ki orada müşahede edilene nisbetle daha tamam ve daha mükemmel bir müşahede makamı vardır ki, onun haberini Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz vermiştir:

"Allah'ın bir cenneti vardır. Orada ne huri bulunur; ne de köşkler. Rabbımız orada gülümseyerek tecelli eder."

Zuhur yerlerinin en aşağı derecede olanı dünya ve içindekilerdir. Onların tümünün fevkinde olan ise... anlatılan cennettir. Hatta dünya, asla bir zuhur yeri olmamıştır. Zılal zuhurları ve misal mir-ayeti ki, bunlar dünyaya mahsustur. Fakir'e göre dünyalık işlerden sayılır. Ve... hakikatte imkân dairesine dahildir. Bu tecelliler için:

-İsimlerin tecellileridir.

-Sıfatların tecellileridir.

-Zat tecellileridir.

Denilmesi bir şey değiştirmez. Allahu Teala, onların söylediklerinden yana, tam bir yüceliğe sahiptir.

Özüm Fakir, dünyayı baştan başa mülahaza ettiğim zaman, onu sırf bir boşluk olarak görüyorum. Burnuma, ondan hiç matlub kokusu ulaşmıyor.

★★★

Bu babdan son söz şudur: Dünya ahiretin ekim yeridir. Orada matlubu aramak, nefsi boşuna yorup helâk etmektir. Yahut matlubdan başkasını matlup sanmaktır.

Pek çokları anlatılan zanna müptelâ olmuşlar ve uyku ile, hayat ile tatmin olmuşlardır.

Eğer kendisinde asıldan yana bir şey bulunan varsa... bu vatanda, matlubun kokusunu veren varsa... o da namazdır. Kalanı savrulup giden ağaç yapraklarıdır.

★★★

264. MEKTUP

MEVZUU:

a) Muameleyi hayret ve cehalet tarafına çekmek.

b) Hallere ve keşiflere itimad etmemek.

c) Kendisine anlatılan, çevredeki bazı meşayihe vaki olan hal ve bu arada onun tabiri.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Seyyid Bakır Seharenfori'ye yazmıştır.**

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına.

Muhabbetin artmasından, tam bir iştiyaktan ortaya çıkan mübarek mektup çokça ferah getirdi.

Size lâzım olan şudur: Halin iktizası ile işe ikbal ve teveccüh edip esma ve sıfat mülahazası olmadan zat ismini zikretmek... Ta ki: Muamele cehalete müncer olup hayrette nihayet bula.

Esma ve sıfatın mülahazası, çoğu zaman, hallerin zuhuruna sebep, vecdin ve tevacüdün gelmesine vasıta olur. Herhalde şu cümleyi duymuş olacaksın:

-Hallerde ve vecidlerde hata ihtimali çoktur; hakkı batıla karıştırmak bu yerde boldur.

Çevredeki meşayihten biri, bu Fakir'e bir elçi yollamış. Hallerini açıklayarak şöyle demiş:

-Fena ve izmihlâl (enfüsü ve afâkı Allah'ın varlığında yok etme) o mertebeye ulaştı ki, bir şeye baktığım zaman göremiyorum. Yere ve semaya baktığım zaman, onları bulamıyorum. Ne arşı, ne de kürsiyi bulabiliyorum. Kendimi düşündüğüm zaman, kendimi de bulamıyorum. Bir şahsın yanına gitsem, onu da bulamıyorum. Sübhan Allah'ın dahi nihayeti yoktur. Hiç kimse de onun nihayetini bulamamıştır. Meşayih bu hali, kemal olarak itikad etmiştir. Eğer sen de aynı şekilde itikad ediyorsan, senin yanına neden geleyim?.. Yani: Yüce Hakkın talebi için. Şayet sen, kemal olarak, bundan başka bir şey biliyorsan, bana bir mektup yaz.

Ona cevab olarak şöyle yazdım:

-Bu haller, kalbin telvinatındandır. Kalb ise... bu tarikat derecelerinin ilkidir. Bu hallerin sahibi, kalb hallerinden dörtte birini geçmiş sayılır. Ona gerekir ki, kalan dörtte üçü dahi aşa...

Anlatılan birinci halden sonra uygun düşer ki: Üçüncü dereceye geçe... Ki o: Ruhtan ibarettir. Sonra, Allah'ın dilediği yere kadar çıkar.

O mektubun yazılması üzerinden bir müddet geçtikten sonra, bu Fakir'in arkadaşlarından biri geldi. Tarikat aldıktan sonra, vatanına gidiyordu. Halini anlatınca bana malum oldu ki: Bunun hali, anlatılan şeyhin haline muvafık... Bu manada, belki de ondan daha ileri.

Dikkatle nazar ettiğim zaman, bana zahir oldu ki: Onun fenası ve izmihlâli, hava unsurundadır. Ki o: Zerrelerden her bir zerreyi kuşatmıştır. Havadan başka müşahede edilen bir şey yoktur. Bunu da, nihayeti olmayan İlâh sanmıştır. Halbuki Sübhan Allah, böyle bir şeyden yana pek yüceliğe sahiptir.

Onun hallerini, ikinci defa araştırdığım zaman, yakin getirdim ki: Onun iptilâsı, havadan başka bir şey değil. Kendisine de bu

manayı bildirdim.

Kendisi dahi, vicdanına müracaat ettiği zaman, bildi ki: Kendisine hasıl olan havadan başka bir şey değil. Bu haller için istiğfar etti; ayağını bu halin yukarısına bastı.

Bilesin ki: Kalb, anasır-ı erbaa sayılan (toprak, hava, su, ateş) alem-i halk ile ruhlar alemi arasında bir berzahtır. Kendisinde, her iki alemden de, bir vasıf ve bir renk vardır. Böyle olunca, kalbin yarısı halk alemindendir, yarısı da ruhlar aleminden.

Bu manaya göre: Onun yarısı olan yarımız, alem-i halka nazır olandır. Muamele dahi, hava unsuru üzerinedir.

Böylece, kalbin dörtte biri, hava makamından ibaret olur. Ki bu: Kalbin tazammun ettiği olup zahir olan da, birinci cevaba muvafıktır ve onun hakikatının keşif beyanıdır.

"Allah'a hamd olsun ki: Bizi buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi; biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi."(7/43)

★★★

Bundan daha fazla yazmaya vakit müsait olmadı. Selâm size ve hidayete tabi olanlara. Mütabaat-ı Mustafayı (Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu) bırakmayanlara. O'na ve âline salâtların en faziletlisi... Selâmların ekmeli.

★★★

265. MEKTUP

MEVZUU:

a) Uzlet sebebi ile, Müslümanların haklarını zayi etmemek.

b) Riayet edilmesi gereken hakların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Abdülhadi'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun Resulüne. Sizlere

dahi, dualar etmekteyim.

İrşad yolunu pek güzel bulan kardeşin mektubu geldi; çokça ferah getirdi. Allah'a hamd ve şükürler olsun ki: Artık günlerinin uzaması muhabbette, ihlâsta, meveddette ve ihtisasta bir tesir göstermemiş. Hal böyle olmasına rağmen, kendisi gelmiş olsaydı, daha münasip olurdu. Hayır, Allahu Teala'nın yaptığındadır.

Uzlet temenni edilmektedir. Evet... uzlet, sıddık zatların arzusudur. Uzlet ve inzivaya çekilmekte serbestsin. Diliyoruz ki: Uğurlu bereketli olsun.

Ancak, bu arada lâzım olan bir şey var: Müslümanların haklarını zay etmemelisin.

Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Müslümanın Müslümanda beş hakkı vardır:

1- Selâm verince alıp karşılık selâm vermek.

2- Hastayı ziyaret etmek.

3- Cenazelere gitmek.

4- Davete icabet etmek.

5- Aksırdığı zaman, kendisine rahmet dilemek."

Ancak, davete icabet için, İhyaü'l-Ulum adlı eserde bazı şartlar anlatılmış; bu şartlar altında davete icabet men edilmiştir.

Meselâ:

a) Davet yemeği şüpheli olursa.

b) Oturulan yerde ipekli, gümüş kap, tavana asılı resimler, çalgı dinlemek, oyun ve oyalanma cinsinden bir şeylerin bulunması.

Bütün bu sayılanlar, davete icabet için engel şeylerdir. Hatta bunların varlığı ile, o davete icabet, yerine göre haram veya mekruh olur.

Bu anlatılanlardan başka, davet eden kimse: Zalim, fasık, şerir bir kimseyse bu böbürlenmek için sofralar kuruyorsa... davete gitmek yine doğru olmaz.

Şir'atü'l-İslâm adlı eserde geçtiğine göre: Çevrede desinler ve işitsinler diye yapılan yemeğe icabet edilmez. Bir sofrada

oyun, çalgı gibi şeyler varsa, şarap içiliyorsa... o sofraya oturulmaz.

Metalibü'l-Mü'minin adlı eserde dahi bunlar yazılıdır.

Eğer üstte anlatılan engeller yok ise... o zaman, icabet edilmesi gerekli olur. Ne var ki, bu gibi engellerin bulunmaması, bilhassa bu zamanda zordur.

Şunun da bilinmesi gerekir ki, uzlet: Ancak, yabancılardan olur; ahbaba karşı uzlet olmaz. Zira, mahrem-i esrar olan kimselerle sohbet etmek, bu Tarikat-ı Aliyye'de sünnet-i müekkededir. Bu manada, Hace Nakşibend Hz.leri şöyle dedi:

-Tarikatımız sohbet tarikatıdır. Halvette şöhret vardır, şöhret ise afettir.

Burada anlatılan sohbet, ehl-i tarik ile sohbettir. İnkâr ehli ve muhalif olanlarla sohbet değildir. Zira sohbette şunu şart koşmuşlardır: Her biri tek tek nefsini atacak ve biri diğerinde fena bulacak. Böyle bir şey de, arada bir muvafakat olmadan müyesser olmaz.

Hasta ziyareti yapmak sünnettir; amma, hastanın bakanı ve hizmet edeni varsa... Onun böyle bir kimsesi olmadığı takdirde, o zaman ziyaret etmek vacib olur. Nitekim Miskât haşiyesinde böyle anlatıldı.

Cenaze namazına hazır olmak ve cenazeyi teşyi etmek de lâzımdır. İsterse ölünün hakkını eda için, birkaç adım atılsın.

Cuma namazlarında, beş vakit namazı cemaatle kılmakta hazır olmak, iki bayram namazına gitmek, İslâmi zaruretler arasında sayılır. Bunları yapmak lâzımdır.

Anlatılan vazifelerin yapılmasından geri kalan vakitlerde, Mevlânın zikrine yönelmek, maddi şeylerden kalbi kesmek vardır. Lâkin, her hal ü kârda niyeti düzeltmek gerek. Uzleti, dünyaya ait garazlardan herhangi biri ile kirletmemek gerek.

Allahu Teala'nın zikri ile, gönül birliği elde etmekten başka bir maksad dahi olmamalıdır. Ömrü olmayan boş şeylerle uğraşmaktan yüz çevirip uzaklaşmalıdır. Hatta bütün oyalayıcı şeylerden.

Niyetin sağlamlaştırılmasında çok ihtiyatlı davranmalıdır. Ta ki: Onun içine, nefsani garazlardan biri gizlenip mekân tutmaya. Bu niyeti düzeltme işinde Allahu Teala'ya çokça tazarru edip yalvarmak gerek: Acz ve inkisar makamında olmalıdır. Böyle olunca, muhtemeldir ki: Niyetin hakikatı tahakkuk eder.

Hâsıl-ı kelâm: Uzletin seçilmesi, doğru ve sağlam niyetle, yedi kereye kadar istihare tekrarından sonra olmalıdır. Ancak, böyle olunca, temenni edilir ki: O uzlet üzerine büyük semere terettüb eder.

Kalan hallerin haberini buluşma zamanına bıraktık.

Vesselâm...



266. MEKTUP

MEVZUU:

a) Ehl-i Sünnet vel-cemaatın görüşlerine göre, bazı mesail-i kelâmiyenin beyanı.. Ki bunlar, kendisine keşif ve ilham yolu ile zahir olmuştur, zan ve vehim yolu ile değil.

b) Felsefecileri, felsefecilere tabi olanları, zındıklan, sofiyeye benzeyen mülhidleri red.

c) Namazla alâkalı bazı meselelerin beyanı.

d) Tarikat-ı Nakşibendiye'nin medhi.

e) Şarkı-çalgı dinlemeyi, raks meclisinde bulunmayı men etmek.

Ve.. bu münasebetle bazı hususlann beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyhinin iki değerli oğlu Hace Abdüllam ve Hace Ubeydüllah'a yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Allah'ın Resulüne salâvatlar olsun. Sizlere de dualar ettiğimi bildiririm.

Mükerrem Mahdumların malumu olsun ki: Bu Fakir, başta ayağa muhterem babanızın ihsanına gark olmuştur. Bu Tarikat-ı Aliyye'nin Elif-Ba'sını onda okudum. Yine Tarikat-ı Aliyye'nin sair harflerinin hecesini dahi ondan aldım. Nihayetin bidayete

derc edilmesi devletin dahi, onun sohbeti bereketi ile elde ettim.

Ona yaptığım sadakatli hizmet sonunda, vatanda seferi buldum. Onun mübarek teveccühünün bereketi ile bu kabiliyeti olmayan Fakir iki buçuk ay gibi kısa bir zaman içinde, Nakşibendiye intisabına ve o büyüklerin has olan zuhur ihsanına ulaştı.

Bana az bir müddet içinde hasıl olan tecellileri, zuhuratı, nurları, levnleri ve lâlevniyeti, lâkeyfiyeti (**Levn:** Renk, boya, sıfat demektir. **Lâlevniyet:** Boyasızlık demektir ki, sıfatların zatta yok olmasıyla gerçekleşir. **Lâkeyfiyet:** Keyfiyetsizlik demek olup, her keyfiyetin özü ve mayası olan ilk hali ifade eder.) nasıl şerh edeyim ve nasıl beyan edeyim? Bütün bunlar, ona uymakla oldu.

Onun teveccühü bereketi ile, tevhid ve ittihad, ihata, sereyan (birleme ve birleşme, her şeyi içine alarak toplama, dağılma) inceliklerinden bu Fakir'e açılmayan hiçbir incelik kalmadı. Keza, muttali olunmayan hiçbir şey de kalmadı.

Bunlardan başka kesrette vahdet müşahedesinin, vahdette ise kesret müşahedesenin ne zaman olacağı anlatıldı. Zira bu ikisi, anlatılan maarifin ilk hallerindendir.

Bu büyüklerin has huzuru, Nakşibendiye intisabı yanında: Anlatılan maarifi dile getirmek, şühudun ve müşahedenin alâmetini beyan etmek ne ola ki? Hatta böyle bir şey, kısa görüşten ileri gelir. Zira, bu büyüklerin muamelesi cidden çok yüksektir. Hiçbir döneğin ve hilekharın böyle bir şeye nisbeti olamaz.

Hazret-i şeyhimizden böyle büyük bir devlete erdim ya, bundan yana hiçbir şeyin hakkını eda edemem. İsterse, ömrüm boyunca, o yüksek kapının hadimlerinin ayaklarına başımı süreyim...

Kusurlarımızdan size ne arz edeyim? Duygularımdan neleri açıklayayım?.. Ancak... Allahu Teala, Hace Hüsameddin Ahmed'i bizden yana hayırlı mükâfatla mükâfatlandırsın. Bu vazife de bizim için yeterli oldu. O yüce kapıya hizmet işinde him-

met kuşağını bağladı. Bizim gibi kusurluları o vazifeden aldı.

Bir şiir:

Olsa dahi tenimin kıl biten her yerine;

Dil, güçsüzüm şükr için binde bir nimetine.

Hazret-i Şeyhimizin üstün hizmet kapısını üç kere öpmek şerefine nail oldum. Sonuncusunda şöyle dedi:

-Bedenime zaaf ağır bastırdı. Hayat ümidi de az. Çocukların hallerinden haberdar olmalısın.

Bundan sonra, sizi yanına getirmeyi emretti. O sıralarda siz, süt anaların kucaklarında idiniz. Bundan sonra Fakir'e sizin için teveccüh etmeyi emretti. Emrine uyarak size teveccüh ettim. Hatta bu teveccühün eseri zahirde belli oldu. Bundan sonra şu emri verdi:

-Onların analarında da gıyabi olarak teveccüh et.

Emir icabı olarak onlara da teveccüh ettim. Ümid edilen odur ki: Onun mübarek huzuru bereketiyle, bu teveccühün semereleri meydana gelir.

Sanmayasanız ki: Onun uyulması gerekli olan emri unutuldu ve yapılması herhalde lâzım olan vasiyeti için gaflete düşüldü. Hayır, böyle bir şey hiç olmaz. Elbette bunun için bir işaret ve izin bekliyorum.

İşte şu anda dahi, nasihat yollu fıkralar yazmak istiyorum. Onları akıl kulağı ile dinlemek gerek. Allah sizleri mes'ud eylesin.

Akıllı olan kimselere ilk farz olan, ehl-i sünnet vel-cemaatın görüşüne göre itikadı düzeltmektir. Zira onlar, fıkra-i naciyedir. Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin.

Bunun için, gizli bazı itikada dair meseleleri de beyan edeceğiz.

Şunların bilinmesi vaciptir: Allahu Teala, mukaddes zatı ile mevcuttur; eşya dahi Allahu Teala'nın icadı ile mevcuddur. Allahu Teala, zatında, sıfatında ve fiillerinde birdir.

İşlerin hiçbirinde, hiç kimsenin Allah ile hakikatte bir ortaklığı yoktur. Ne vücutta, ne vücudun gayrında... İsim münasebeti,

lâfız ortaklığı bu bahsin haricindedir.

Allahu Teala'nın sıfatı ve filleri, zatı gibi, misilden ve keyfiyetten münezzehtir. Bunlarla, mümkünatın sıfatları ve fiilleri arasında hiçbir münasebet yoktur.

Meselâ: Allahu Teala'nın ilim sıfatını ele alalım. Bu, onun kadim sıfatıdır. Hakiki manası ile sabittir. Onda bir taaddüd ve çoğalma yoktur. İsterse, ilim sıfatının iliştiği şeylerin çokluğu bakımından olsun. Zira orada, basit olan bir inkişaf vardır. Ezeli ve ebedi malumat onunla inkişaf etmiştir.

Allahu Teala, bu ilmi ile, bütün eşyayı, kendilerine münasip ve zıd olan halleriyle külliyatını ve cüz'iyatını, onlardan her birine mahsus vakitlerde basit olan bir anda bilir.

Allahu Teala, misal olarak şöyle bilmektedir: Şu anda Zeyd mevcut, madum, cenin, çocuk, genç, ihtiyar, diri, ölü, ayakta oturmakta, bir yere dayanmış, yan yatmış, gülüyor, ağlıyor, lezzet alıyor, elem çekiyor, aziz, zelil, berzahta, haşirde, cennette, lezzetlere dalgındır... Bu makamda, taallukun taahhüdü (ilim sıfatının iliştiği şeylerin çokluğu) yine yoktur. Zira, taallukun taaddüdü (ilim sıfatının iliştiği şeylerin çokluğu) yine yoktur. Zira, taallukun taadüdü, onların dahi, müteaddid olmasını ister; zamanların tekessürünü icap ettirir. Halbuki burda basit bir andan başka bir an yoktur. Taa, ezelden ebede kadar böyle... Asla onda bir taahdüd yoktur. Zira, Allahu Teala üzerine zaman yürümediği gibi, takaddüm ve taahhür (öncelik ve sonralık) dahi yürümemiştir.

Allahu Teala'nın ilminin malumata (Allah'ın bilgisinin bilinen şeylere) taalluku olduğunu tesbit ettiğimize göre, bu taalluk dahi bir olur. Bu taalluk ile de, bütün malumat ile müteallik olur.

İş bu taallukun dahi, keyfiyeti bilinmez; misalden ve keyfiyetten münezzehtir. Tıpkı: İlim sıfatı gibi.

Üstte yapılan tasvirin uzak görülmesini, bir misal getirerek def edelim. Bunun için derim ki:

-Bir şahsın, kelimeyi, birbirinden ayrı kısımları, başka başka halleri, birbirine zıd itibarları ile bir vakitte bilmesi caizdir. Böy-

le olunca o kelimeyi o vakitte, isim, fiil, sülâsi, rübai, mureb, mebni, mütemekkin, gayr-i mütemekkin, münsarif, gayr-ı münsarif, marife, nekre, mazi, müstakbel, emir ve nehiy olarak bilir.

Üstte anlatılan mana açısından, o şahıs şöyle diyebilir:

-Bütün bu kısımları ve itibarları kelime mertebelerinde, bir vakitte tafsilatı ile görmekteyim.

Onun böyle demesi de yerindedir.

Üstte anlatılan mana açısından bakılınca: Bütün zıdların, mümkün mertebesinde olan bir şahsın ilminde olduğu tasavvur edilir. Peki, Vacib Teala'nın ilminde daha önce anlatıldığı gibi olması nasıl uzak görülür? En büyük mesel (sıfat, vasıf) Allah'ındır.

Şunun bilinmesi gerekir ki: Her ne kadar burada zıddiyet suret olarak var ise de, hakikatte aralarında zıddiyet yoktur. Şöyle ki: Eğer Allahu Teala, Zeyd'i bir anda mevcut ve madum olarak biliyorsa.. ancak bunu şu anda şöyle bilmektedir: Zeyd, hicretten bin sene sonra mevcud olacaktır. Daha önceki ademi de (yani: Yokluğu) bu muayyen seneden evveldir. Bundan sonra ona gelecek adam ise, bin yüz sene sonradır. Bu durumda, zaman değiştiği için aralarında bir zıddiyet yoktur. Sair hallerde dahi, bu kıyas sürdürelebilir. Anlamaya çalış...



Üstte yapılan tahkikten anlaşılıyor ki: Allahu Teala'nın ilmine, mütegayyir cüz'iyata (değişik parçalara) taalluku ile tagayyür şaibesi (değişme şüphesi) düşmemiştir. Felsefecilerin sandığı gibi, onda bir hudüs (sonradan meydana gelme) zannı tevehhüm edilemez. Zira tagayyür, ancak şu takdirde tasavvur edilir: Allahu Teala'nın ilmi, birine taalluk ettikten sonra, diğerine taalluk ederse... Ama, Allahu Teala'nın ilmi, hemen her şeye bir anda taalluk eder. Böyle olunca, onda tagayyür ve hudüs tasavvur edilemez. Bu durumda, taallukatın müteaddid olmasına da hacet yoktur ki, tagayyür ve hudüs bulunsun; o taallukta raci olsun; ama ilim sıfatına değil. Tıpkı: Bazı kelâm alimlerinin felsefecilerin şüphesini def etmek için yaptığı gibi.

Evet... Malumat canibinde, taallukatın müteaddid olduğunu isbat ettiğimiz zaman, bunun yeri vardır.

Allahu Teala'nın kelâmı da böyledir; basit bir birdir. Allahu Teala, bu bir kelâmla konuşur. Hem de ezelden ebede kadar.

Eğer bir emir varsa, ondan neş'et eder. Eğer bir nehiy varsa ondan neş'et eder. Eğer verilen bir malumat varsa... ondan alınmıştır. Öğrenilecek bir durum varsa, ondan alınmıştır. Eğer bir temenni varsa, yine ondan istifade edilir. Eğer bir rica varsa, yine ondandır.

Bütün indirilmiş olan kitaplar, gönderilen sahifeler, o kelâm-ı basitten bir varakadır.

Tevrat ondan kopya edilmiştir. İncil, lâfız suretlerini ondan almıştır. Zebur, ondan yazılmıştır. Kur'an-ı Azimüşşan dahi ondan inzal buyurulmuştur.

Bir şiir:

Elbet İlâh Mevlâmızın kelâmı vahid;
Haktır, lâkin oldu nüzulde müteaddid...

Allahu Teala'nın fiili de birdir. Bütün bu yapılanlar, o fiil ile mevcuddur. Şu ayet-i kerime bu manaya işarettir:

"Emrimiz ancak birdir; gözle bir işaret gibi."(54/50)

Öldürmek ve diriltmek bu fiile bağlıdır. Elem vermek, nimet ihsan etmek, yine bu fiille olmaktadır.

Var etmek, yok etmek, yine bu fiilden naşidir.

Burada dahi, fiille taallukatın taaddüdü isbat edilemez. Bütün geçmiş ve gelecek mahlukat, kendilerine mahsus olan vakitlerde bir taalluk ile mevcud olmuşlardır.

Anlatılan taallukun dahi, keyfiyeti meçhul olup misli yoktur. Tıpkı: Allahu Teala'nın kendi fiilinde olduğu gibi. Zira keyfiyetten münezzeh olana, belli bir keyfiyetin yolu yoktur. Sultanın ihsanını, ancak sultanın taşıyıcıları taşıyabilir.

Eş'ari, Yüce Sultan Hakkın fiiline muttali olmadığı için: Tekvin sıfatının ve Yüce Allah'ın fiillerinin hadis (sonradan olmuş) olduğunu söyledi. Amma anlayamadı ki: Bu hadisat, Yüce Allah'ın ezeli fiilinin eseridir, fiillerinin kendisi değildir.

Bazı sofiyenin tespit ettiği dahi bu kabildendir. Yani: Tecelli-i ef'al olarak... Ki o: Bu yerde, mümkünatın fiilleri aynasında, Fail-i Hakiki'nin fiilinden başka bir şey görmez. Bu tecelli dahi, Sübhan Hakkın fiil eserlerinin tecellisidir; fiilinin kendi tecellisi değil. Zira, Yüce Hakkın fiili, misalden ve keyfiyetten münezzeh olup zatı ile kaim ve kadimdir. Onun için:

-Tekvin...

Denir ki, muhdesatın aynaları onu alamayacağı gibi, mümkünatın mazharlarında dahi, onun bir zuhuru yoktur.

Bir şiir:

Bu dar suret kabına mana mı sığar;
Yadlar kulübesinde sultan ne arar?

Fakir'e göre: Tecelli-i ef'al ve tecelli-i zat olmaktan tasavvur edilemez. Fiillere ve sıfatlara, Hazret-i Zattan ayrılmak asla yoktur ki: Tecelli-i zat olmadan onların tecellileri tasavvur edilsin.

Yüce Mukaddes Zat'tan ayrılan, ef'al ve zıfatın zilâlidir. Böylece o ayrılan, fiillerin ve sıfatın zılâl tecellisi olmaktadır; fiillerin ve sıfatın tecellisi değildir. Amma bu kemali, herkesin idraki alamaz.

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir."(62/4)

★★★

Biz, yine asıl söze dönelim. Deriz ki:

-Allah, hiçbir şeye hülûl etmediği gibi, hiçbir şey dahi ona hülûl etmiş değildir. Amma, Allahu Teala, eşyayı ihata etmiştir; onlara bir yakınlığı bir beraberliği vardır. Ne var ki, bu ihatayı, bu yakınlığı, bu beraberliği kısa anlayışımızla idrak edemeyiz. Böyle bir kısır anlayış onun şanına lâyık değildir. Her ne şey ki, keşif yolu ile idrak edilir. Yüce Allah o şeyden münezzehtir. Çünkü: Yüce Hakkın zat, sıfat ve ef'alinden yana, mümkünatın cehalet ve hayertten başka bir nasibi yoktur.

Hasılı: Gaybe iman edip, meydana çıkarak gözle görüleni:

-LA... (Yoktur, değildir, olamaz)

Kelimesi ile nefyetmek gerekir.

Bir şiir:

Nasıl nasıl avlasın bir kimse ankayı;

Bu işten geri dur, bırakıp yorulmayı.

Hazret-i Şeyhimizin mesnevisinden şu beyt, bu makama münasiptir:

Bu saha yücelikte yüce;

Dikkat, visal tamahı nice?.

İnanıyoruz ki: Allahu Teala, eşyayı ihata etmiştir; eşyaya yakınlığı vardır; onunla beraberdir. Lâkin onun ihatasanın, yakınlığının ve beraberliğinin manasını ve nasıl olduğunu bilemeyiz.

İlmi olan ihata ve beraberlik, müteşabih tevilâtındandır; bu manada söz budur. Amma, biz onun teviline (bu yolda yorum yapmaya) kail olanlardan değiliz.

Allahu Teala, hiçbir şeyle asla ittihad etmemiştir. Hiçbir şey dahi, asla onunla ittihad etmiş değildir.

Bazı sofiyenin, ittihad vehmi veren ibarelerinden muradlan başkadır. Çünkü, onların muradları ittihad vehmi doğurur. Burada, onların şu sözlerini murad ediyorum:

-Fakr hali tamam olunca, işte o Allah olur.

Bunun manası, daha çok şudur:

-Fakr hali tamam olur; sırf izmihlâl, katıksız bir silinme (tam yokluk) meydana gelirse... o zaman, baki kalan Allahu Teala olur.

Aksi halde, böyle bir şey küfür ve zındıklıktır. Allahu Teala, zalimlerin vehmettiği şeyden çok çok yücedir.

Hazret-i Şeyhimiz şöyle dedi: "Enel-Hak" ibaresinin manası, "Ben Hakkım", demek değildir. Bunun asıl manası şudur:

-Ben madumum, Hak mevcuttur (Ben yokum, var olan Hakk'dır).

Sübhan Hakkın zatında, sıfatında, fiillerinde tagayyür ve tebeddül yolu yoktur. Kâinatın hadiseleri ile zatında, sıfatında, fiillerinde değişiklik olmayan Yüce Zat, Sübhandır.

Sofiye-i vücudiyenin (Vahdet-i Vücudcu mutasavvıfların) isbata çalıştığı **tenezzülât-ı hamse (Tenezzülat-ı hamse:** Halk

aleminde zuhura gelen ve varlığı mümkün olanda beliren beş duyu kuvvetinin, varlığı vacip olandan inişi demektir.), vücub mertebesinde değişme ve başkalaşmayı gerektiren manada değildir. Zira, öyle bir sözün isbatı küfürdür ve dalâlettir. Bu büyükler, elbette bu tenezzülatı, zuhurat mertebelerinde Yüce Hakkın kemali olarak itibar etmişlerdir. Hem de, onun zatına, sıfatına ve fiillerine bir değişme ve başkalaşma gölgesi düşürmeden.

Allahu Teala, mutlak ganidir. Hiçbir şeye muhtaç değildir. Hem de işlerin hiçbirinde... ne zatında, ne sıfatında, ne de fiillerinde. Allahu Teala, vücudda muhtaç olmadığı gibi, zuhurda dahi, muhtaç değildir. Bazı sofiyenin söylediği:

-Allahu Teala, isimlerinin ve sıfatlarının kemalâtının zuhuratında bize muhtaçtır.

Sözünden anlaşılan mana, Fakir'e cidden giran gelmektedir. Bu manada itikadım şudur: Mahlukatın yaratılmasından, mevcudatın icadından maksad, kendilerine kemalât husulüdür. Yüce ve Mukaddes Zat'a ait olan bir kemal husulü değildir. Nitekim şu ayet-i kerime, bu manayı teyid eder:

"Cinni ve insi bana ibadet etmeleri (Ayet-i kerimenin metninde geçen **Li-ya'budûn** (ibadet etmeleri için) kelimesini, müfessirlerin sultanı, Resulullah Efendimizin amcası Hazret-i Abbas'ın oğlu İbn-i Abbas (radiyallahu anhüm) Hazretleri, **Li-ya'rüfûn** (Hakk'a arif olmaları, O'nu hakkiyle tanımaları için) kelimesiyle tefsir etmiştir ki, İmam-ı Rabbani Hazretleri de bu tefsire uyarak ibadetten maksadın, abidin Hakk'a yakin ve marifet sahibi olması bulunduğunu aşağıda açıklamıştır. **İçin yarattım."**(51/56)

Yani: Bana karşı irfan sahibi olsunlar diye. Bu manaya göre: Cinnin ve insin yaratılmasından maksad; kendilerine marifetin (Allah'ı tanımanın) husule gelmesidir. Bu da, onların kemalidir. Yüce Mukaddes Sübhan Hakka ait bir iş değildir.

Bir kudsi hadiste belirtilen:

"Halkı bilinmem için yarattım"ın manası şu demektir:

-Onların marifetleri için...

Amma şu demek olmaz:

-Sübhan Hak maruf olsun. Onların marifeti ile, kendisine kemal hasıl olsun.

Allahu Teala, böyle bir manadan yana çok çok yüceliğin sahibidir.



Allahu Teala, bütün noksan sıfatlardan münezzeh ve müberradır. Hatta, hudüs namını almaktan da... Bir cisim değildir. Bir cisme, mekâna, zamana da bağlı değildir.

Bütünüyle kemal sıfatları Yüce Allah'ındır. Onlardan sekiz tanesi, Yüce Zat varlığı üzerine zaid olarak vardır; şunlardır: Hayat, ilim, kudret, irade, basar, sem, kelâm, tekvin... (Sırası ile şu manayadır: Canlı olmak, bilmek, güçlü olmak, dilemesi olmak, görmek, işitmek, konuşmak, yaratmak)

Bu sekiz sıfat hariçte mevcuttur. Amma ilimde, zat üzerine zaid bir vücudla mevcut, hariçte dahi aynıyle mevcut değildir. Meselâ, bazı sofiyenin zanna kapılıp şöyle dediği gibi değildir:

Düşüncede gayrıdır Sıfat-ı Hak zatın;

Lâkin hakikatte aynıdır zat sıfatın...

Zira böyle bir şey, hakikatta sıfatı nefyetmektir.

Mutezile ve felsefeciler misali, sıfatı nefyedenler de ilmi tegayyüre ve harici ittihada kaildirler. Bunlar, ilmi tagayyürü inkâr etmedikleri gibi, şöyle de demiyorlar:

-İlim mefhumu, zat mefhumunun aynıdır veya kudret, irade mefhumunun aynıdır.

Hatta şöyle diyorlar:

-Harici vücud itibarı ile aynıdır.

Ne var ki, bu durumda, harici vücudun tegayyürüne itibar etmemeleri sebebiyle sıfatları nefyedenler zümresinden çıkamıyorlar.

İtibari olarak tegayyüre (yani anlayış ve düşünüş bakımından sıfatın zattan ayrılığına ve başkalığına) kail olmak onlara hiçbir fayda sağlamaz.

Allahu Teala, kadimdir, ezelidir. Allahu Teala'dan başkası için, bir kıdem ve bir ezeliyet yoktur.

Kendilerine güvenilir kimselerden hemen herkes bu hükümde birleşmişlerdir. Buna göre bir kimse:

-Allahu Teala, kadim ve ezeli değildir.

Derse, küfre düşmüş olur. Bu mana icabı olarak İmam-ı Gazali Hazretleri, İbn-i Sina'nın ve Farabi'nin kâfir olduklarına kail olmuştur. Hatta bunlara benzeyen diğerlerinin de... Zira bunlar: Akıllann, nefislerin, heyulanın (maddenin), suretin kadim olmalarına kail olmuş, semaların dahi içindekilerle birlikte kadim olduklarını söylemişlerdir.

Hazret-i Şeyhimiz, Allah sırrının kudsiyetini artırsın, şöyle anlattı:

-Şeyh Muhyiddin b.Arabi, kâmil zatların ruhlarının kıdemine kaildir. Bu kelâmı, zahiri manasından alıp tevile (yoruma) götürmeli. Ta ki: Ehl-i milel icmaına aykırı düşmeye...



Allahu Teala, kadirdir, muhtardır. İcab şaibesinden münezzehtir. Istırar zannından dahi beridir.

Ahmak felsefeciler, Vacib Teala'dan ihtiyarı atıp icabı isbata çalıştılar. (Yani: Tercihe hakkı olmadığını, belli şeyleri yapmaya mecbur olduğunu kabul ettiler.) Bunu da:

-Kemalinin icabıdır...

Şeklindeki bir zanna kapılarak yaptılar.

Bu sefihler, Vacib Teala'yı muattal ve mühmel (işsiz ve boş bırakılmış) kıldılar. Yeri ve semaları yaratan Yüce Zat'tan:

-Yaratılmış olanlardan başka bir şey südur etmemiştir, dediler.

Bu söz dahi, onlardan icab sebebiyle çıkmıştır. Ayrıca bunlar, yaratılmışların varlığını akl-ı faale (her şeyi faaliyete geçiren ve her işi yürüten külli akla) bağlamışlardır. Bu tür akıl dahi, vehimlerinden başka bir yerde sabit olmadığı gibi, kendilerine yaptığı bir şey de yoktur. Onların fasit inançlarında Yüce Sübhan Hakka karşı bir alâka dahi yoktur. Bunun için de, mustar

kaldıkları zaman, akl-ı faale iltica ederler. Asla Yüce Sübhan Hakka müracaat etmezler. Zira onların fasit zanlanna göre, Yüce Sübhan Hakkın hadislerin meydana gelmesinde bir dahli yoktur. Fasit zanlarına göre: Hadisleri icad eden, o akl-ı faaldir.

Onların bu fasit zanlarına göre: Akl-ı faale dahi müracaat etmeleri gerekir; zira onun da, belâları def etmekte bir ihtiyarı yoktur.

Bu şakiler, fesatta ve ahmaklıkta, dalâletteki fırkaların tümünden ileridirler. Zira küffar, Allahu Teala'ya iltica eder; belânın defini ondan taleb ederler. Amma bu sefihler öyle değildir.

Diğer dalâlette kalan erbab-ı belâhet (kıt akıllı idraksiz) fırkalara nazaran, bunlarda fazladan iki şey vardır:

BİRİNCİSİ: Ahkâm-ı münzeleyi (meleğin getirdiklerini) inkâr eder, kâfir olurlar. Peygamberlerin haberlerine inatla karşı koyup düşman olurlar.

İKİNCİSİ: Tehlikeli maksat ve taleplerinin isbatı için, batıl şahid ve deliller uydurup fasit mukaddimeler tertip ederler.

Maksatlarının isbatı için, bunlardan südur eden fesat, asla hiçbir sefihten südur etmemiştir.

Şöyle ki: Bunlar, işlerin oluşunu, semaların ve yıldızların hareketine ve vaziyetlerine bağlamışlardır. Halbuki semalar ve yıldızlar, bütün vakitlerde mustarip ve mütaharriktirler. Böylece, gözlerini, semaları yaratandan, yıldızları icad edip hareket ettiren ve kendi işlerini dahi tedbir eden Yüce Zat'tan yummuşlardır. Hadiselerin oluşunu, Yüce Zat'a dayandırmayı uzak bulmuş, ondan yüz çevirmişlerdir.

Bunların akıldan uzaklığı, o kadar çok ki!.. Bunların hizlanda kalışları, saadetten mahrum oluşları o kadar şaşırtıcı ki!..

Bunlardan daha sefihi ve daha ahmağı dahi, onlan zeki ve fetanet erbabı (keskin anlayış sahibi) sayanlardır.

Bunların muntazam (düzenli) ilimleri arasında hendese ilmi vardır. Bu dahi, anlatılan manada bir şey vermez; geçerli bir yanı da asla yoktur. Üçgenin üç iç açısının toplamının iki dik açıya müsavi olması, neye lâzım olur ve faydası nedir?.. Canları

mesabesinde tuttukları şekl-i arusi ve şekl-i memuni hangi garaza bağlıdır?..

Tıp ilmi, nücum ilmi, ahlâkı güzelleştirme ilmi, bunların en şerefli ilimleri arasında sayılır. Amma bunların her biri geçmişte gelen peygamberlerin kitaplarından aşırılmıştır. Resulullah Efendimize ve onlara salât selâm.. Bunlarla, batıl işlerini tervic ettirmeye girişmişlerdir.

Nitekim, İmam-ı Gazali Hazretleri, "Elmunkızü Mined-Dalâl" adlı eserinde bunları sarahaten anlatmıştır.

Delillerde ve bürhanlarda, şeriat ehli ve peygamberlere tabi olanların yanılması pek zararlı olmaz. Zira, bunların esas işlerinin dayanağı, peygamberlere bağlanmaktadır. Zira bunlar ancak delilleri ve bürhanları, yüksek taleplerini isbat için gerektirir ler ki, bu teberru yolludur. (Yani: Hiç de kendilerine böyle bir şey vacip değildir.) Halbuki, onlara yeteril olan, o büyük zatlara uymaktır.

Bu şakilere gelince, boyunlarını uymak bağından sıyırdılar; delillerle isbat yolunas aptılar. Böylelikle de, hem dalâlette kaldılar, hem de başkalarını dalâlete sürüklediler.

Eflatun, bu hizlanda kalanların en büyükleri idi. İsa'nın (as) daveti kendisine ulaştığı zaman, şöyle dedi:

-Bizler, hidayeti bulmuşuz; bize hidayet edecek kimseye ihtiyacımız yoktur.

Yahut şöyle demiştir:

-Biz tehzib olmuş (paklenmiş) kimseleriz; bizi tehzib edecek kimseye ihtiyacımız yoktur.

Bu ne sefihlik, bu ne şekavet! Şu cihetten ki: Bir şahsı duyuyor ki: Ölüleri diriltiyor, anadan doğma körün gözünü açıyor, abraş illetine tutulanı iyi ediyor. Bütün bunlar da, onların hikmetlerinin dışındadır. Bununla beraber, üstteki cevabı veriyor. Hem de hiç görmeden, halini inceleyip anlamadan, siretini mülâhaza etmeden.. Böyle biri ise...inadın ve sefahetin bütünüyle kendisinde bulunmasından ileri gelir.

Bir şiir:

Sefihliktir felsefe ekseriyetle, hem de;
Tümü, zira her hüküm ekseriyetedir de...

Allahu Teala, onların kötü itikadlarının zulmetinden bizleri kurtarsın.

Oğlum Muhammed Masum, bugünlerde Şerh-i Mevafık'den Mebhas-i Cevahiri tamamladı. Dersi esnasında, bu sefihlerin kabahatlerini izah etti. Bunun için, çok faydalar terettüb etmiştir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki: Bizi buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi, biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi."(7/43)

Muhyiddin b.Arabi'nin, Allah sırrının kudsiyetini artırsın, ibareleri de icaba nazırdır. (Cenab-ı Hakkı, bir işi yapmak zorunda gösterir). Kudretin manasında, felsefecilere uygun düşen bir tarafı vardır. Şöyle ki: Kadir Muhtar zat için bir şeyi terki sağlıklı görmez. Fiil tarafının lüzumlu olacağına inanır. Şaşılacak durum şu ki: Şeyh, keşif erbabı nazarında, makbullerden görülmektedir.

Bilgilerinin pek çoğu, ehl-i hak görüşlerine aykırı olup isabetsizlik ve hata gösterir. Amma, herhalde, keşfe dayalı hatada mazur olmalıdır. İçtihaddaki hata misali, ondan ayıplama kalkmalı, ayıplanmamalıdır.

Bu, Fakir'e has olan Şeyh Muhyiddin b.Arabi hakkındaki itikaddır. Kendisinin, makbullerden olduğuna itkad ediyorum. (Bilindiği gibi Muhyiddin-i Arabi Hazretleri, bütün büyük veliler tarafından tazim edilmiş ve "Şeyh-i Ekber" unvanıyla yad edilegelmiştir. onun bazı çevrelerde büyük gürültüler koparan keşifleri, aslında saf hakikatin kendisi olup, dünün, bugünün ve yarının en üst seviyede bilginlerini tenvir ve tatmin edecek, onların keşiflerine senet ve hüceet olacak kudrettedir. Muhyiddin-i Arabi Hazretlerinin bu keşifleri, hakikatte İslâm ilim ve düşünce hayatının, ufuklarını genişletmeye çok büyük hizmetlerde bulunmuştur. Ancak onun bazı sözleri ve keşifleri hakkında bazı

endişeleri uyandığı da görülmüştür. Bu endişeler, o keşiflerin doğrudan doğruya kendisinden değil de avam tarafından yanlış anlaşılması korkusundan doğmuştur. Gerçekten de Muhyiddin-i Arabi Hazretlerinin eserlerinin avam tarafından okunup anlaşılması gayet zor olduğu gibi, bu gibi kimselerin kendi yanlış ve eksik bilgilerine göre yorumlamaya kalkmaları halinde yanlış anlamaları ihtimali de gayet kuvvetlidir. Ne var ki, Şeyh-i Ekber, bu gibi eserlerini avam için değil, ümmetin havassını teşkil eden arifler ve muhakkikler için yazdığını bizzat ve birçok kereler bu eserlerinde açıkça söylemiştir. İmam-ı Rabbani Hazretlerinin buradaki ifadeleri de, Şeyh-i Ekber'i tasdik ettiğini, ancak onun bazı keşiflerinin yanlış anlaşılmasından endişe duyduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu yanlış anlaşılma endişesinin sınırını aşarak İmam-ı Rabbani Hazretlerinin, Muhyiddin-i Arabi Hazretlerini aslen sevmediğini ve onu tekzip ettiğini sanmak asla doğru değildir.) Ama muhalif ilimlerini, hata ve zararlı görüyorum.

Bu taifeden bir kavim, Şeyh Muhyiddin b.Arabi'ye anlatmakatırlar ve onu, bütün ilimlerinde hatalı bulmaktadırlar.

Bu taifeden bir başka cemaat ise... Şeyh Muhyiddin b.Arabi'ye uymayı tercih edip onu bütün ilimlerinde isabetli itikad ederler. Delillerle, şahidlerle haklı olduğunu isbata çalışırlar.

Hiç şüphe yok ki: Her iki taraf da, onun hakkında ifrat ve tefrit tarafını seçmişlerdir. Orta halli olmayı bırakmışlar, ondan ayrılmışlardır.

Şeyh Muhyiddin b.Arabi, makbul velilerden olduğu halde, keşfe dayalı hata sebebiyle nasıl reddedilir?

Doğruluktan uzak, ehl-i hak görüşlerine aykırı olan ilimleri, katıksız bir şekilde uyularak nasıl kabul edilir?

Bu hususta hak olan orta halli olmaktır. Ki, Allahu Teala, ihsanı ve keremi ile beni muvaffak eylemiştir.

Evet... Bu taifeden büyük bir topluluk, Şeyh Muhyiddin b.Arabi ile, vahdet-i vücud meselesinde müşterektir. Her ne kadar Şeyh'in bu meselede kendine has bir tarzı var ise de, sözün

aslında onlar beraberdirler.

Bu mesele dahi, her ne kadar ehl-i hakkın inançlarına aykırı ise de, lâkin bir tevil (yorum) yanı vardır. Onunla bir birlik kurulabilir.

Bu Fakir, Allah'ın inayeti ile, Hazret-i Şeyhimizin rübaiyet şerhinde bu meseleyi, ehl-i hak itikadına mutabık getirdi; aralarını birleştirdi ve iki tarafın niza halinde olduklarını lâfza aktardı. Her iki tarafın da şek ve şüphelerini halletti. O kadar ki: O meselede, şek ve şüphe yeri kalmadı. Bu durum oraya bakanlara gizli bir şey olmaz.



Bilinmesi gerekir ki: Bütünüyle mümkünat: Cevherleri, arazları, cisimleri, akılları, nefisleri, felekleri, unsurları ile, bir kadir Muhtar Zat'ın yaratmasına dayanmıştır. O Yüce Zat: Bunları ketm-i ademden (yokluğun hapsetmesinden) bu vücud (varlık) meydanına çıkarmıştır.

Bunların tümü, icad işinde nasıl Yüce Hakka muhtaç iseler, aynı şekilde beka işinde dahi o Sübhan Zat'a muhtaçtırlar.

Allahu Teala sebeplerin ve vasıtaların varlığını, kendi fiilinin yüzüne bir peçe yaptı. Hikmeti dahi, kudretine kubbe eyledi. Amma sebepleri, kendi fiilinin sübutuna değil, hikmeti dahi kudretinin varlığına bir vesile kıldı.

Basiretleri, peygamberlerin bağlılığı sürmesi ile sürmelenen fetanet erbabı bilirler ki: Sebepler ve vesileler var olmakta Allahu Teala'ya muhtaçtırlar ve onlara, Allahu Teala'dan gelen ve onunla olan bir sübut ve kıyamları vardır.

Ve... onlar hakikatta sırf cemaat iken, kendi gibi bir başka şeye nasil tesir edebilirler. Nasıl bir hadise olarak icad edip meydana getirirler? Elbette bu sebeplerin ötesinde bir Kadir Zat var ki, o şeyi icad eder ve ona lâyık olan kemalâtı verir.

Görmez misin ki... Akıllı olan kimseler, sırf cemad olan bir şeyden bir fiil gördükleri zaman, zihinleri, ondan geçip onun asıl failine ve muharrikine intikal ederler.

Zira onlar bilirler ki: Bu fiil, o cemadın havsalasında olan bir

şey değildir; elbette onun ötesinde, bu fiilin bir mucidi vardır.

Akıllı zatlar katında, cemad olan şeyin bir fiili, Fail-i Hakiki'nin fiiline bir peçe olamaz. Hatta o fiilin südur yerinin cemadiyet olması dahi, Fail-i Hakiki'nin varlığına bir delil olur. Bu mana böyledir.

Evet... Cemadatın fiili, Fail-i Hakiki'nin fiiline bir nikabtır; ama eblehin nazarında... Gabavetinin tam oluşundan, bu fiilin ondan süduru dolayısı ile, onu kudret sahibi sanır ve Fail-i Hakiki'ye karşı kâfir olur.

Bir ayet-i kerime meali:

"Çoğu onunla hidayet bulduğu gibi, çoğu da onunla dalâlete düşer."(2/26) (Bu ayet-i kerimedeki "onunla" zamiri, Kur'an-ı Kerim'e değil, orada getirilen sivrisinek misaline aittir.)

Üstte anlatılan bilgi, nübüvvet kandilinden alınmıştır; herkesin anlayışı onu kavrayamaz. Bunun için görürsün ki: Bir taife, kemali, sebeblerin kaldırılmasında ve eşyanın Sübhan Hakka bağlanmasında bilirler. Hem de başta ve sebeplere tavassut etmeden... Amma anlayamazlar ki: Sebepleri kaldırmak, zımnında sayısız yararlı işler bulunan hikmeti kaldırmaktır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, sen bunu batıl olarak yaratmadın."(3/191)

Nasıl böyle olmasın ki, peygamberler dahi bu sebeplere riayet ederlerdi. Bu riayetle beraber, işlerini Sübhan Hakka ısmarlarlardı.

Nitekim, Yakub (as) göz değmesini düşünerek, çocuklarına vasiyet edip şöyle dedi:

"Ey oğullarım, bir kapıdan girmeyiniz; ayrı ayrı kapılardan giriniz."(12/67)

Onda sebeplere karşı bu riayet varken, işini Hakka ısmarlayıp şöyle dedi:

"Allah'tan gelen hiçbir şeyi sizden alamam; hüküm ancak Allah'ındır. Ona tevekkül ettim; tevekkül edenler, ancak ona tevekkül etsinler."(12/67)

Sübhan Allah, onda görünen bu bilgiyi tasvip etti, güzel bul-

du ve zatına bağlayıp şöyle buyurdu:

"Şüphesiz o, kendisine öğrettiğimiz şey için ilim sahibi idi. Lâkin, insanların pek çoğu bilemezler."(12/68)

Ayrıca Sübhan Hak, Kur'an-ı Mecid'inde Resulullah (sav) Efendimize yaptığı şu hitapla dahi, sebeplerin aracılığına işaret etmiştir:

"Ey Peygamber, Allah; sana ve sana tabi olan müminlere yeter."(8/64)



Şimdi söz, sebeplerin tesirine geldi. Caizdir ki: Allahu Teala, bazı vakitlerde, sebeplerde tesir halk eyleye... o dahi bu şekilde müessir ola... Yine caizdir ki: Allahu Teala, bazı vakitlerde onlara tesir halk etmeye... zaruri olarak onlara hiçbir tesir terettüb etmeye. Nitekim, bu manayı biz, bazı vakitlerde müşahede etmekteyiz.

Bazı sebeplere, dolayısı ile meydana geldikleri şeylerin vücudu terettüb eder. Bazı zamanlar dahi onlardan (yani sebeplerden) hiçbir esir zâhir olmaz.

Sebeplerin tesirini mutlak surette inkâr etmek, inaddır. Tesire kail olmalı ve itikad etmeli ki: Bu tesirin meydana gelmesi, sebebin vücudu ise, Sübhan Allah'ın icadıdır.

Bu meselede, Fakir'in görüşü budur; en iyisini Allah bilir.

Üstte anlatılan beyandan anlaşıldı ki: Sebeplere yapışmak, nakıs olanlann sandığı gibi tevekküle (Allah'a güvenmeye) aykırı değildir. Elbette, sebeplere yapışmak, tevekkülün en üstün şeklidir. Zira, Yakub (as) sebeplere riayet üzerine tevekkülü tam eyledi. Hem de, işleri Hakka ısmarlamak suretiyle. Ki şöyle dedi:

"Ona tevekkül ettim; tevekkül edenler ancak ona tevekkül etsinler."(12/68)

Allahu Teala, hayrı da, şerri de iradesi ile murad eder; her ikisinin de yaratıcısıdır. Lâkin, hayra rızası vardır; şerre rızası yoktur.

İrade ile rıza arasında ince bir fark vardır. Sübhan Allah, bu

fark yolunu, ehl-i sünnete hidayet eylemiştir. Sair fırkalar, bu fark yolunda hidayet bulamadıkları için dalâlette kalmıştır. Bu manadan olmak üzere Mutezile şöyle demiştir:

Kul, fiilinin halikıdır.

Böylelikle, küfrün ve masiyetlerin icadını kula bağlamışlardır.

Şeyh Muhyiddin Ks. ve ona tabi olanların kelâmından dahi, şu mana anlaşılıyor:

-İmam, Hadi (hidayet edici) isminin gereğidir; keza yararlı ameller de... Küfür ise... Mudil (sapıklığa götürücü) isminin gereğidir; keza masiyetler de...

Bu kelâm, ehl-i hakkın üzerinde durduğu manaya aykırıdır. Ve bunda, icaba meyil vardır. Zira onun menşei rıza oluyor.(Muhyiddin-i Arabi Hazretlerinin yukarıdaki cümlesinden böyle bir mana çıkarılması, hakikatte mümkün değildir. Ancak İmam-ı Rabbani, bazı cahiller tarafından böyle manalandırılması ihtimalini düşünerek aşağıdaki izahlarda bulunmaktadır. Zira şüphesiz ki, hayır ve şer Allah'dandır, fakat kul hayrı veya şerri talep etmekten sorumludur. Muhyiddin-i Arabi Hazretlerinin sözü de bunu ifade etmektedir. Kul hayrı talep edince o fiilin yaratılması Hadi isminin tecellisiyle; kul şerri talep ettiği zaman da o şerrin tahakkuku Mudil isminin tecellisiyle olmaktadır. Fakat hayırda rıza vardır, şerde ise yoktur. Bununla beraber ikisinin de yaratıcısı Allah'tır.). Tıpkı:

Doğmak güneşin gereğidir.

Dendiği gibi...



Allahu Teala, kullarına kudret ve irade vermiştir. İhtiyarları ile, kudrete ve iradeye göre fiilleri işlerler.

Fiillerin yaratılması, Allahu Teala'ya bağlanmıştır; onların kesbi (yapılıp meydana gelmesi) ise, kullara bırakılmıştır.

Sübhan Allah'ın âdeti şöyle cereyan eder: Kul bir şeyi yapmak istediği zaman, onun sebeplerine teşebbüs edince, Allahu Teala'nın yaratması o yapılacak işe taalluk eder.

Eğer o fiilin kuldan süduru, kasdı ve ihtiyarı ile olmuşsa... ona

taalluk eden şunlardır: Medih, zemm, sevap, ikap.

-Kulun ihtiyarı zaiftir.

Şeklinde söylenen cümleye gelince... Eğer bundan murad:

-O, Allah'ın iradesine nisbetle zaiftir...

Demeye geliyorsa... bu doğrudur. Şayet:

-Emr'olunduğu fiili yapmaya yeterli değildir.

Demeye geliyorsa... böyle bir şey sahih olmaz. Zira, Allahu Teala, hiçbir kula, gücünün yetmeyeceği şeyi teklif etmez. Hatta, Allah kolaylığı murad eder, zoruluğu murad etmez.

Bu hususta asıl söz şu ki: Muvakkat fiile, ebedi ceza verilmesinin hikmeti... Yüce Hakkın takdirine ve ilmine göredir. Allahu Teala, muvakkat küfür üzerine gelen sonsuz ceza için şöyle buyurdu:

"Uygun bir ceza."(78/26)

Aynı şekilde, daimi lezzetleri dahi muvakkat iman sebebiyle verdi; ona müretteb kıldı. Bu manada da bir ayet-i kerime şöyledir:

"Bu, mutlak galib, her şeyi hakkıyla bilen Allah'ın takdiridir."(36/38)

Lâkin, Allahu Teala'nın ihsan ettiği başan ile biliyoruz ki: Allahu Teala'ya nisbetle küfrü tercih etmek; hem de o, zahir ve batın nimetlerin sahibi, yerin ve semalann yaratıcısı, her ne çeşit kemâl ve azamet varsa, onun için sabit olduğu halde... iktiza eder ki: Bu küfrün cezası en şiddetli ikap, cehennemde dahi ebedi kalmak ola...

Böyle şanı büyük, nimetler ihsan eden Zat'a iman edip onu tasdik etmek dahi böyledir. Bütün şeytanın, nefsin sıkıntısı, sair kevni şeylerin karşı koyması varken, bu durumda ister ki: Bu imanın mükâfatı dahi, mükâfatların en faziletlilerinden ola... Bu da, cennetlerde nimetlere ve lezzetlere dalıp ebedi kalmaktır.

Meşayihten bazısı şöyle demiştir:

-Cennete girmek, hakikatte Yüce Hakkın fazlına kalmıştır. İmana bağlı olması şu manaya göredir ki, amellerin mükâfatı daha lezzetli ola...

Fakir'e göre de, mana şudur: Cennete girmek imana bağlıdır. Lâkin iman dahi, Mennan Zat'ın fazlı, kerem ve ihsan sahibinin karşılıksız bir iyiliğidir. (İman için böyle olduğu gibi hemen aşağıda açıklanan küfür ve masiyet için de durum böyledir. Yani: Yaradılış ve zuhura geliş bakımından o da Allah'tandır, fakat iman Allah'ın rızasından olduğu halde küfür ve masiyet, Allah'ın gazabındandır, rızasından değildir. Ancak hayır ve şer Allah'tan olduğu halde iyilikleri Rabbimizden, kötülükleri nefsimizden bilmek, Muhammedi terbiyenin ve nefsimizi ıslah etmek zaruretinin bir icabıdır.)



Cehenneme girmek ise... küfre bağlıdır. Küfür dahi, nefsin hevasından ve tuğyanından gelir. Bu manada şu ayet-i kerime vardır:

"Sana isabet eden iyilik Allah'tandır; sana isabet eden kötülük ise... nefsindendir."(4/79)

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, cennete girmek imana bağlıdır. Hakikatte imana tazim, kendisine iman edilen Yüce zat'a olan tazimdir. Bunun için de, imana böyle kadri azim bir ecir terettüp eder.

Cehenneme girmek dahi, küfre bağlıdır. Bu da küfrü tahkir içindir. İmana nisbetle, küfre düşenin noksanlığını belirtmektir. Dolayısiyle küfre böyle sonsuz bir ceza terettüb etmiştir.

Bu görüş, bazı meşayihin sözü hilâfına olup, onların sözü böyle bir incelikten halidir. İman için, anlatılan şekil, küfrün karşılığı olan cehenneme girmekte yürümez. Zira, cehenneme girmek, hakikatte küfre bağlıdır. Bu hususta, doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

Müminler, ahirette cennet içerisinde, Sübhan Hakkı görecek-lerdir. Hem de cihetsiz, misilsiz ve benzersiz. Ehl-i sünnetin dışında, kitaplısı kitapsızı bütün fırkalar, bunu inkâr ettiler. Zira onlar, cihetsiz ve şekilsiz olarak rüyete cevaz vermiyorlar. Hatta Muhyiddin b.Arabi, uhrevi rüyet tenezzülünü ortadan kaldırıp bunu suri tecelliye indirdi. Bundan başka tecelliyi dahi caiz gör-

müyor.

Hazret-i Şeyhimiz, bir gün Şeyh Muhyiddin b. Arabi'den naklen şöyle dediğini anlattı:

-Eğer Mutezile, rüyeti tenzih mertebesi ile kayıtlamamış olup teşbihe kail olsalardı; rüyeti dahi bu tecellinin aynı olarak tasavvur etmiş olsalardı, asla rüyeti inkâr etmez ve onu muhal görmezlerdi. Yani: Onların, rüyeti inkâr etmeleri, cihetsiz ve keyfiyetsiz olduğu içindir. O da, bu tecellinin hilâfınadır. Çünkü cihet ve keyfiyet bundan mülahaza edilmiştir.

Şu gizli kalan bir şey değildir ki: Uhrevi rüyeti, suri tecelliye indirmek, hakikatta onu inkâr etmektir. Burada anlatılan suri tecelli, her ne kadar, dünyaya ait suri tecellilere muğayir ise de, Yüce Hakkın da rüyeti değildir.

Bir şiir:

Müminler onu görecek, keyfiyet muhal;

Ne idrak vardır, keza ne de darb-ı misal.

Peygamberlerin gönderilmesi, alemlere rahmettir. Onlara salât ve selâm. Eğer bu büyüklerin vasıtalığı olmasaydı, Vacibü'l-vücud Hakkın zatına ulaştırıcı yolları bulmayı bize kim sağlayacaktı? Şanı Yüce Mevlâ'nın razı olduğu şeylere, razı olmadığı şeyleri, bize kim ayırd edecekti? Zira noksan akıllarımız, onların davet nuru olmadan, bu gibi manaları anlamaktan yana çok uzaktır. O büyüklere uymak olmadan, bu gibi muameleyi anlamaktan yana yanlış gücümüz kusurludur.

Evet... Akıl dahi bir hüccettir, ama hüccet olmakta tam değildir. Bülûğ mertebesine de ulaşmamıştır. Asıl hüccet-i baliğa (yeterli hüccet) peygamberlerin gönderilmesidir. Onlara selâm... Ahirete ait sevap ve azap onların gönderilmesine bağlıdır.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Ahiret daimi azabı, peygamberlerin gönderilmesine bağlı olduğuna göre, bu bi'setin (peygamber gelmesinin) aleme rahmet olduğunun manası nedir?

Buna şu cevabı veririm:

-Bi'set aynı rahmettir... Çünkü o: Yüce Mukaddes Vacibü'l-

vücud'un zatını ve sıfatını bilmeye sebeptir. Dünya ve ahiret saadetini de tazammum etmiştir. Bu bi'set devleti ile, onun Yüce Mukaddes Zatına lâyık olanla, ona lâyık olmayan ayırd edilmiştir. Zira bizim kör ve aksak akıllarımız, imkân ve hudus damgası ile damgalanmıştır. Bu durumda, Hazret-i Vücub'un kıdem levazımı arasında bulunan esma ve sıfatını nasıl bilir ve nasıl idrak eder? Bu arada, ona münasip düşmeyeni nasıl bilir? Ta ki:

-Şu ona lâyık...

Deyip söylesin; sonra:

-Şu dahi ona yakışmaz...

Diyerek kaçınsın. Hatta o, noksan durumu dolayısiyle çoğu kez, kemali noksan, noksanı dahi kemal sanır.

Peygamberlerin gelmesiyle üstte anlatıldığı gibi hasıl olan temyiz, Fakir katında, zahir ve batın nimetlerin en büyüğüdür. Saadet mahrumiyeti cihetinden en zorlu olan o kimsedir ki: Yüce Mukaddes Hakka lâyık olmayan şeyleri isbat eder; lâyık olmayan şeyleri ona bağlar...

Hakkı batıldan ayırd eden bi'settir. (Yani: Peygamber gelmesidir.) İbadete müstahak olanla, ibadete müstahak olmayanı ayırd eden yine bi'settir.

O vasıta ile kullar, Yüce Hak yoluna çağırılır. Mevlha'nın yakınlık saadetine ve vuslatına onunla ulaşırlar. Daha önce de anlatıldığı gibi, Şanı Yüce Mevla'nın razı olduğu işlere muttali olmak onunla müyesser olur. Yüce Hakkın mülkünde tasarrufun caiz olanı ile tasarrufun caiz olmayanı yine onunla ayırd edilir. Hülâsa: Bi'sette bu misilli faydalar pek çoktur.

Buraya kadar anlatılan manalardan anlaşılıyor ki: Bi'set alemlere rahmettir.

Bir kimse, nefsine boyun eğer; lâkin Şeytan'ın hükmüne tabi olarak bi'seti inkâr eder ve bi'setin hükmü iktizasına göre amel etmezse... bundan bi'setin günahı ne?.. Onun hizlanı sebebiyle bi'set nasıl rahmet olmaz? Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Şanı Yüce Allah'ın hükümlerini bilmek hakkında, aklın tam olmadığını, haddi zatında noksan olduğunu kabul ettik. Ama

tasfiye ve tezkiyeden sonra, neden akıl için keyfiyetsiz olarak vücub mertebesi ile birleşme hâsıl olmuyor ki, bu münasebet ve birleşme ile hükümleri orada kalsın. Böylelikle arada meleğe ve vasıta olan bi'sete ihtiyaç kalmasın.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Akıl için, her ne kadar münasebet ve birleşme hasıl olsa da, bu heyulâni (maddi olan) cisimle onun alâkası tamamen zail olmaz. Tam bir mücerretlik onun için hasıl olmaz. Kuvve-i vehmiye daima onun peşindedir. Kuvve-i hayaliye asla onun hayal eteğini bırakmaz. Kuvve-i gazabiye ve şeheviye bütün zamanlarda onun iki arkadaşıdır. Hırs ve tamah rezilleri onun iki nedimidir her zaman. İnsan nev'inin levazımı sayılan yanılmak ve unutkanlık ondan asla kopmaz. Bu hayatın özelliği sayılan hata ve yanlışlık, ondan hiç ayrılmaz.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, akla dayanmak yerinde ve uygun olamaz. Onun vasıtası ile alınan hükümler dahi, vehmin sultasından, hayalin tasarrufundan, hata şaibesinden, nisyan zannından arınmış olamaz. Amma melek, böyle değildir. O, bu vasıflardan münezzehtir; anlatılan düşük durumlardan uzaktır. Bunun için de, itimada hak kazanır. Ondan alınan hükümler, vehim, hayal şaibesinden, hava ve nisyan zannından arınmıştır.

Bazı vakitlerde hissolunduğuna göre: Ruhanilerin kavuşması ile alınan hükümlere, onlardan alınan bilgilere, onların tebliği esasında kuvveler ve hisler yolu ile, doğru olmadan kabul edilen bazı mukaddimeler (önceki hallerle ilgili şeyler) eklenir. Ki onlar, vehim, hayal ve bunlardan başka yolla hasıl olmuştur. Yani: Gayr-i ihtiyari. O derecede ki, onların o vakitte, anlatılan hükümden ayırd edilmesi mümkün olmaz. Çok kere bir başka vakitte temyiz edildiği vaki olduğu için, hiç temyiz edilemediği de olur.

Bu durumda, hiç şüphe yok ki, anlatılan mukaddimelerin karışması ile o ilimlere yalan şekil arız olur. Bu durumda, dahi onu itimad edilir halden çıkarır.

Bu cevabı şöyle de verebiliriz:

-Tezkiyenin ve tasfiyenin hasıl olması, yararlı amelleri işlemeye bağlıdır. Ki bunlar, Sübhan Hakkın razı olduğu işlerdir. Bunu bilmek de, daha önce anlatıldığı gibi, bi'sete bağlıdır. Yani: Peygamberlerin gelmesine. Tasfiyenin ve tezkiyenin hakikatının husulü, bi'set olmadan mümkün değildir.

Küffar ve fasıklar için hasıl olan safaya gelince... Bu: Nefsin safası olup kalbin safası değildir. Nefsin safası ise... dalâletten başka bir şeyi artırmaz; hüsrandan başka bir şey getirmez.

Kâfirlere ve fasıklara, nefislerinin tasfiyesi vaktinde hasıl olan bazı gaybi işlerin keşfi, onlar için istidraçtır. Bununla onların helâk olup hüsrana düşmeleri kasd olunur. Allahu Teala, bizleri böyle bir beiyyeden korusun. Seyyidü'l-mürselin hürmetine. Ona salât ve selâm olsun.

Üstte yapılan hakikatten anlaşıldığına göre, bi'set yolu ile sabit olan şer'i teklifler aynı şekilde rahmettir. Zındıklardan ve mülhidlerden bazı münkirlerin itikad ettiği gibi, külfet ve gayr-ı makul değildir. Hatta o inkârcılar, şöyle de dediler:

-Bu ağır işleri kullara yaptırmanın şefkat neresinde? Sonra da onlara şöyle deniyor:

-Bu teklif iktizasına göre amel edersen cennete girersin, ona aykırı hareket edersen cehenneme girersin.

Niçin onları teklifsiz bırakmıyorlar? Hatta onlan öyle bırakmalılar ki, yesinler, içsinler, kendi akıllarına göre yürüsünler; tabiatlarının iktizasına göre hareket etsinler.

Bunları böyle derler de, bu hüsrandaki habisler hiç bilmezler ki: Aklı başında olan için, nimet verene şükretmek vaciptir. Bu şer'i teklifler dahi, o şükrün eda edilişini beyandır. Böylece o teklifin aklen vacib olduğu anlaşılır.

Yine bilmezler mi ki: Bu alemin nizamı, işlerinin intizamı, bu tekliflere bağlıdır. Herkes haline terk edilir ve tabiatına göre hareket etmeye bırakılırsa... şerden ve fesattan başka ortaya çıkan bir şey olmaz. Her hevese gelen, bir başkasının canına ve malına saldırır. Şer'i tedbirler olmayınca, habaset ve fesat ken-

disine üstün gelir; kendini kaybeder; hatta başkalarını da... Bu gibi şeylerden Allahu Teala'ya sığınmak gerek. Bir ayet-i kerimede şöyle buyuruldu:

"Sizin için kısasta hayat vardır, ey akıl sahipleri."(2/179)

Bir şiir:

Sarhoş zenci Kâbe haremine kusardı;

Arkada hakimin sopası olmasaydı.

Şu cevabı vermemiz de mümkündür:

-Allahu Teala, mutlak hakimdir. Kullar dahi bütünüyle, o Sübhan'ın mallarıdır. Bu durumda onlara her ne hüküm icra ederse... her ne tasarrufu olursa... o aynen hayırdır. Ve bu işlerde de o Yüce Zat, zulüm şaibesinden ve fesattan münezzehtir. Şu ayet-i kerime bu manayı anlatır:

"Yaptığından sual edilemez."(21/23)

Bir şiir:

O kimdir, söz eder işi hakkında;

Ey sözcü, rıza ve teslim dışında.

Bütünüyle cehenneme koysa... onlara ebedi azapla azap etse... bunun için, hiçbir itiraza mahal yoktur. Zira bu, başkasının mülkünde bir tasarruf değildir ki, onda bir zulüm şaibesi olsun. Ama bizim mülkümüzdeki tasarruflarımız böyle değildir; şundan ki, bunların hemen hepsi hakikatte Allah'ın mülküdür. Onlarda yanlış yapılan bir tasarruf, aynen zulümdür.

Çünkü şeriat sahibi, bu mülkü, ancak bazı güzel işler için bize bağladı. Amma hakikatte bütün mülk Yüce Allah'ındır. Bizim ondaki tasarrufumuz, ancak Mutlak Malik'in bize cevaz verdiği ve mübah ettiği kadardır.

Bu büyük zatların haber verdiklerinin tümü, Allah'ın bildirmesi iledir. Hükümlerden yana her ne haber vermişlerse... doğrudur ve vakıalara mutabıktır. Her ne kadar ulema, onların içtihada dayalı hükümlerinde hataya cevaz vermişlerse de, hata üzerinde kararlı olacaklarına cevaz vermemiş, şöyle demişlerdir:

-Hemen onları uyarır; bir gecikme ve geriye bırakma olmadan doğruya kavuşturur.

Şüphesiz, böyle bir şey de hatadan sayılmaz.

Kâfirlere ve müminlerden bazı asi kimselere kabir azabı olacağı haktır. Bunun böyle olacağını, Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz haber vermiştir. Kabirde, müminlere ve kâfirlere Münkir Nekir meleklerin suali de haktır... Kabir, dünya ile ahiret arasında bir berzahtır.

Kabir azabı bir bakıma dünya azabına benzer ki, inkıta (kesik kesik, aralıklı olmayı) kabul eder. Bir bakıma da ahiret azabına benzer... Amma, hakikatta ahiret azabına benzer. Bu manada gelen şu ayet-i kerime kabir azabı hakkındadır:

"Sabah akşam ona uğrarlar."(40/46)

Kabir rahatının da hem dünya hem ahiret rahatlıklarına benzer iki ciheti vardır.

Said olan o kimsedir ki, zellesi ve masiyetleri, kerem kemali ve merhameti icabı olarak, bağışlanır ve muaheze olunmaz. Eğer muaheze olunursa... dünya elemleri ve mihnetleri için bir muaheze olur ki, burada çektikleri günahları bir kefaret olur. Bu dahi rahmetin kemalindendir. Şayet ondan bir bakiye kalmış ise... orada hazırlanan mihnet ve kabir sıkıntısı ona kefaret olur. Böylece, mahşere pâk ve temiz olarak çıkar...

Şayet bir kimse, anlatılan muameleye tabi olmaz ve azabı ahirete tehir edilirse... bu dahi aynı adalettir. Lâkin asilere ve hatalılara yazıktır. Bir kimse, Ehl-i İslâm ise... onun sonu rahmete çıkar... ebedi azaptan mahfuz tutulur. Bu dahi, büyük bir nimettir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nurumuzu tamamla; bizi bağışla. Şüphesiz sen her şeye kadirsin."(66/8)

Seyyidü'l-mürselin hürmetine... Ona ve öbürlerine salât ve selâm olsun.

Kıyamet günü haktır... Semalar, yıldızlar, dağlar, denizler, hayvanlar, bitkiler, madenler yok olup bir şey olmayacaklar. O gün, semalar parçalanacak, yıldızlar doğacak, yer ve dağlar toz olup atılacak.

Bu yok olup tükenmeler, birinci nefhada olacaktır. İkinci nefhada ise, yaratılmışlar kabirlerinden kalkacak, mahşer yerine gidecekler.

Felsefeciler, semaların ve yıldızların fena bulup fesada varmasına cevaz vermeyip onların ezeliyetine ve ebediyetine kail olurlar. Bununla beraber onların son gelenleri, kendilerini Ehl-i İslâm zümresinden saymıştır. Bazı İslâmi hükümleri de yerine getirirler. Yani: Onlarla amel ederler.

Şaşılacak durum şu ki: Ehl-i İslâm'dan bazıları bu manayı, onlardan yana olup da nasıl tasdik eder? Hiç sakınmadan da onları Müslüman kabul eder.

Bundan daha da şaşılacak bir durum var ki: Müslümanlardan bazısı, bu cemaatten bazılarının Müslümanlığını kâmil sanır ve onlara taan edip ayıplamayı kötü görür. Halbuki onlar, kat'i nasları inkâr edip peygamberlerin icmaını inkâr ederler. O peygamberlere salât ve selâm olsun.

Bu manalar üzerine Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Güneş dürüldüğü, yıldızlar döküldüğü zaman."(81/1-2)

Diğer ayet-i kerimede ise şöyle buyurdu:

"Gök yarıldığı, Rabbını dinleyip boyun eğdiği zaman."(84/1-2)

Bir başka ayet-i kerimede ise... Allahu Teala şöyle buyurdu:

"O gün, sema açılıp kapı kapı olmuştur."(78/19)

Yani: Yarılmıştır.

Kur'an-ı Kerim'de buna benzeyen ayet-i kerimeler çoktur. Acaba onlar, bilmezler mi ki: İslâm'da yalnız kelime-i şehadeti söylemek yeterli değildir. Elbette, zaruri olarak, dini yönden gelenleri tasdik edip küfür ve onun levazımından ayrılmak lâzımdır. Ta ki, İslâmiyet tasavvur edilsin. Bunun dışında kalanlar, savrulan kuru ağaç dikenleridir.

Sırat haktır... Mizan haktır... Hesap haktır... Bütün bunların haberini, Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz vermiştir. Ona ve âline salât ve selâm.

Bazı cahillerin, bu işlerin varlık haberini vermeyi, nübüvvet

tavrından uzak görmeleri itibardan düşmüştür. Zira nübüvvet tavrı, aklın ötesindedir. Peygamberlerin bütün haberlerini akıl gözüne tatbik edip aralarında bir uyarlık aramak, hakikatta nübüvvet tavrını inkârdır. Burada yapılacak iş, ancak uymaktır.

Onlar bilmezler mi ki: Nübüvvet tavrı, akıl tavrına muhaliftir... Hatta o yüce matluplara ulaşmaya güç yetiremez. Yani: Peygamberlere uyma teyidi olmadan. Onlara salât ve selâm olsun.

Muhalefet, idrakin olmayışından başkadır; zira asıl muhalefet, idrakten sonra tasavvur edilir.

Cennet ve cehennem, her ikisi de mevcuttur... Kıyamet günü, hesaptan sonra bir taife cennete girecek, bir taife de cehenneme girecektir. Cennet ehlinin sevabı ve cehennem ehlinin ıkabı, ebedi iki şeydir; hiç kesilmezler. Kat'i tekidli naslar da buna delâlet etmektedir.

Füsus sahibi Muhyiddin b.Arabi Ks. şöyle dedi:

"Rahmetim, her şeyi kuşatmıştır."(7/156) ayet-i kerimesinin ifade ettiği manaya göre, her şeyin sonu rahmete çıkar.

Küffara olacak azabı üç bin sene olarak tespit ettikten sonra şöyle diyor:

-Bundan sonra, cehennem onlar hakkında, serin ve selâmet olur. Tıpkı: Halil'e (as) olduğu gibi.

Yüce Hakkın, vaadinden dönmesine cevaz verip şöyle diyor:

-Erbab-ı kulubdan (kalblerin terbiyecisi olanlardan) hiç kimse, kâfirlerin daimi olarak cehennem azabında kalacakları şeklinde bir anlayış yönüne gitmemiştir.

Böylece, bu meselede, yine doğrudan uzak kalmıştır. Sezememiş ki: Rahmetin genişliği ve şümulü müminler hakkındadır. Kâfirler için ise... böyle bir şey, dünyaya mahsustur. Amma ahirette, rahmet kokusu kâfirlerin burunlarına girmez. Nitekim, Allahu Teala, bu manada şöyle buyurdu:

"Çünkü, Allah'ın rahmetinden ancak, kâfirler topluluğu ümitsiz olur."(12/87)

Bundan başka, Allahu Teala:

"Rahmetim, her şeyi kuşatmıştır."(7/156)

Mealine gelen ayet-i kerimenin devamında şöyle buyurdu:

"Onu, müttakilere ve zekâtını verenlere yazacağım. Ve şunlara ki: Ayetlerimize iman ederler."(12/87)

Burada:

"Sanmayasınız ki, Allah Resullerine (yaptığı) **vaadinden döner."**(14/47)

Mealine gelen ayet-i kerimede, vaadden dönmenin caiz olmamasında sırf Resullere verilen vaadlere delâlet yoktur. Burada vaadden dönmemeyi Resullere inhisar caiz değildir; zira burada esas mana şu demektir:

-Vaadden murad, resullerin tasarrufu ve onların küffara karşı saltanatı ve onlara galip gelmeleridir.

Böyle bir mana ise... hem vaadi (iyiliklere verilecek mükâfatı), hem de vaidi (kötülüklere karşı verilecek cezayı) birlikte tazammun eder: Yani: Resullere vaad, küffara da vaid.

Bu ayet-i kerime, üstteki manaya göre delâlet ediyor ki: Vaadden dönüş olmayacağı gibi vaidden dahi dönüş olmayacaktır. Bu durumda, ayet-i kerime onun lehine değil, aleyhine şahittir.

Şu mana dahi vardır ki: Vaadden dönmek, vaidden dahi dönmek sayılır. Böyle bir şey de, yalanı müstelzemtir. Ve bu: Yüce Hakkın şanına yakışmaz. Zira üstte anlatılan manaya göre şöyle bir durum ortaya çıkabilir: Allahu Teala, ezel ilminde küffarı, ebedi olarak cehennem azabında tutmayacağını biliyor. Bununla beraber bir maslahat icabı olarak, ilminin aksini haber veriyor! Şöyle diyor:

-Ben, onlara sonsuz azab edeceğim.

Böyle bir manaya cevaz vermek, tam bir şenaattir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbü'l-izzet olan Rabbın, onların yaptıkları vasıftan münezzehtir. Gönderilen peygamberlere selâm."(37/180-181)

Küffarın cehennem azabından daimi kalmayacağı, üzerinde kalb erbabının icmaı ise... Şeyh'in Ks. keşfiyatından sayılır. Ke-

şifte ise... hata yeri yoktur. İcma-i Müslimine muhalif olduğu için de itibara alınmaz.



Melekler, Allah'ın kullarıdır. İsyandan masum, hatadan ve nisyandan mahfuzdur. Allah'ın onlara emrettiği şeye isyan etmezler. Emr'olunduklarını yaparlar. Onlar, yiyip içmezler. Erkeklik ve dişilik vasıfları ile vasıflandırılmazlar; her ikisinden de beridirler.

Kur'an-ı Mecid'de müzekker zamirleri onlara racidir. Amma, şu itibarla ki: Erkekler sınıfının, dişiler sınıfına nisbetle şerefini anlatır. Nitekim Yüce Hak, kendi şanında dahi, müzekker zamirlerini getirdi.

Allahu Teala, meleklerden bazılarını risalet (elçilik vazifesi) için seçti. Tıpkı, bu devlete insanlardan da bazılarını seçtiği gibi.

Nitekim, bu manada Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Allah, meleklerden ve insanlardan elçiler seçer."(22/75)

Ehl-i hak uleması topluluğu şu karara varmıştır: İnsanların havas zümresi, meleklerin havas zümresinden daha faziletlidir.

İmam-ı Gazali, İmamü'l-Haremeyn (İmam-ı Malik), Fütuhat-ı Mekkiye sahibi (Muhyiddin b.Arabi): Meleklerin havassının, insanların havassından daha faziletli olduğuna kail oldular.

Amma, bu Fakir'e zahir olan şu ki: Melek velâyeti, enbiya velâyetinden daha faziletlidir. Onlara salât ve selâm olsun. Lâkin, nübüvvet ve risalette, enbiya için, öyle bir derece vardır ki: Ona hiçbir melek yetişemez. Bu derece dahi, toprak unsuru cihetinden gelir; bu da beşere mahsus bir durumdur.

Bu manada Fakir'e zahir olan şu: Nübüvvetin üstünlüklerine nisbetle, velâyetin üstünlüklerinin kâle alınacak bir değeri yoktur. Hatta orada denize nisbetle damla hükmü dahi yoktur.

Amma, nübüvvet yolundan neş'et edip gelen meziyet, velâyet yolundan neş'et edip gelen meziyet üzerine kat kat ziyade sayılır. Buna göre: Daha faziletli olma durumu, mutlak surette peygamberleredir. Onlara salât ve selâm olsun. Melekler için

de cüz'i fazilet vardır.

Doğru olan, cumhur-u ulemanın kail olduğu manadır. Allahu Teala, kıyamet günü, onların çalışmalarını makbul eylesin.



Üstte anlatılan manadan daha başka bir şey anlaşıldı ki: Hiçbir veli derece itibarı ile peygamberlerden birine ulaşamaz. Hatta, devamlı olarak velinin başı, bir nebinin ayağı altındadır.

Şunun bilinmesinde fayda vardır ki: Meselelerden bir meselede; ulema ile sofiye ihtilaf halinde olduğu zaman, tam bir şekilde mülâhaza edilince görülecektir ki: Hak, ulema tarafındadır.

Bu mananın sırrı şundadır: Ulemanın nazarı, nebilere bağlılık ve uygunluk vasıtasiyle, nübüvvet kemalâtına ve ilimlerine geçerlidir. Sofiye nazarı ise... velâyet kemalâtına ve maarifine inhisar etmiştir.

Bu duruma göre hiç şüphe edilmeye ki: Nübüvvet kandilinden alınan ilim, velâyet mertebesinden alınan ilimden daha doğru ve daha sağlamdır.

Anlatılan maarifin bazı tahkiki, pek değerli oğluma yazdığım mektuba derc edilmiştir. Burada kapalı kalmış bir yan varsa, oraya müracaat edilsin. (Bak: Mektup: 260)

İmanın manası şudur: Zaruret ve tevatür yolu ile bize tebliğ edilen dini şeyleri kalben tasdik etmek.

Bazıları dedi ki:

-Kalbdeki imanın düşme ihtimaline binaen, dille ikrar dahi, imanın bir rüknüdür.

Bu tasdikin alâmeti şunlardır: Küfürden teberri etmek, onun levazımından ve hususiyetlerinden uzak kalmak, kaçınmak.

Meselâ: Zünnar bağlamak ve emsali olan küffar işlerinin hemen hepsinden kaçmak.

Tasdik davası ettiği halde, bir kimse küfürden teberri etmezse meydana çıkar ki: Kendisinde irtidad alâmeti vardır. Hakikatta onun hükmü, münafık hükmüdür. Yani: Ne bu taraftandır, ne de o taraftan. İmanın gerçekleşmesi için, mutlaka küfürden te-

berri lâzımdır.

Bu teberrinin en alt derecesi, kalbi olanıdır. Bu teberrinin en yüksek derecesi ise... kalb ile beraber kalıp ciheti ile olandır.

Teberri: Yüce Hakkın düşmanlarına karşı olmaktan ibarettir. Bu düşmanlık, onların zararından korku bulunduğu takdirde, yalnız kalble olabilir. Amma hem kalb, hem de kalıpla olabilir ki: Onların zarar korkusu olmadığı takdirine göredir.

Allahu Teala'nın şu emri, anlattığımız manayı teyid eder:

"Ey Nebi, kâfirler ve münafıklarla mücahede eyle. Onlara sert davran."(9/73)

Zira: Allah sevgisi ve onun Resulü'nün sevgisi, Allah'ın ve Resulü'nün düşmanlarına düşman olmadan tasavvur edilemez.

Bir mısra:

Düşmanıma düşman olmadıkça bana dost olamazsın."

Üstte anlatılan kaziyeyi, Şia'nın (ehl-i sünnet dışında kalanlar), ehl-i beytin sevgisinde kullanması, teberriyi dahi üç halife ve diğer sahabeye o manada şart koşmaları münasip değildir. Şundan ki:

Dostluğun şartı olan teberri, düşmandan teberridir; mutlak olarak teberri değildir. Bunlardan başkalarına teberri caiz değildir. İnsaflı ve akıllı olan kimse, Resulullah'ın (sav) ashabının düşman sayılmasına cevaz vermez. Zira bu büyükler mallarını ve canlarını Resulullah'a muhabbet yolunda vermişler, makamı ve risaleti terk etmişlerdir. Nasıl onlara ehl-i beyte karşı düşmanlık nisbet edilir. Halbuki, ehl-i beyte muhabbetin, lüzumu, nass-ı kat'i ile sabittir. Ve şu ayet-i kerimede onlara muhabbet, davetin ücreti kılınmıştır:

-De ki, bu davetime karşılık sizden, yakınlarımı sevmenizden (Bu ayet-i kerimeye verilen diğer bir mana da şöyledir: **"Bu davetime karşılık sizden,** (Allah'a) **yakınlığı sevmenizden başka bir ücret istemiyorum."** Fakat bu mana da kabul edilse, açık ve kesin olan mana, Ehl-i Beyt sevgisinin bütün müminlere Allah tarafından emredilmiş olmasıdır.) **başka bir ücret istemiyorum. Kim bir iyilik işlerse onun iyiliğini artırı-**

rız."(42/23)

★★★

İbrahim (as) dahi, yüksek derecelere, nail olacağı kadar nail oldu ve şecere-i nübüvvetin aslı sayıldı. Amma buna, Allahu Teala'nın düşmanlarından teberri etmesi sebebiyle erdi.

Allahu Teala, bu manada şöyle buyurdu:

"İbrahim'de ve onun beraberinde olanlarda, sizin için gerçekten güzel bir örnek vardır. Zira onlar, kavimlerine şöyle demişlerdir:

-Biz, senden ve onun beraberinde olanlarda, sizin için gerçekten güzel bir örnek vardır. Zira onlar, kavimlerine şöyle demişlerdir:

-Biz, senden ve sizin Allah'tan başka taptıklarınızdan teberri ediyoruz. Sizi inkâr ediyoruz. Sizinle aramızda ebedi bir düşmanlık ve buğz başladı. Taa, siz tek olarak Allah'a iman edinceye kadar."(60/4)

Amellerden hiçbir amel yoktur ki: Hakkın rızasının husulü için, bu teberriden daha faziletli olsun. Zira Sübhan Hakkın küfürle ve kâfirlerle, afaki olan batıl ilâhlarla zati bir düşmanlığı vardır.

Meselâ: Lât ve Uzza, onlara tapanlar, bizzat Sübhan Hakkın düşmanlarıdırlar. Bu şeni amelin cezası: Ebedi cehennemde kalmaktır.

Anlatılan halet, batıl sayılan enfüsi ilâhlarda ve sair kötü amellerde yoktur. Bu anlatılanlara olan gazap ve düşmanlık zati değildir. Eğer orada bir gazap varsa, sıfatlara racidir. Eğer ikap ve itap varsa, o dahi fiillere racidir. İş bu sebepledir ki: Bu kötülüklerin cezası, ebedi cehennemde kalmak değildir. Elbette bunları bağışlamayı, Yüce Hak arzusuna bırakmıştır.

Bilinmesi gerekir ki: Küfür ve kâfirler hakkında düşmanlığın zati olduğu tahakkuk ettiği için, rahmet ve re'fetin ahirette kâfirlere şümulü olmayacaktır. Zira bu, cemal sıfatlarındandır. Aynı şekilde rahmet sıfatı, zati düşmanlığı da kaldıramaz. Zira zatın taalluk ettiği şeyler, sıfatın taalluk ettiği şeylerden daha kavi

ve daha yüksektir. Bunun için: Zatın muktazasını, sıfatın muktazası değiştiremez ve bozamaz. Nitekim, bu mana:

"Rahmetim, gazabımı geçti."

Hadis-i kudsisinde anlatıldı. Burada anlatılan gazaptan murad: Müminlerin asilerine inhisar eden, sıfata bağlı gazap olsa gerek. Müşriklere mahsus olan gazap değil.

Şöyle bir şey sorulabilir:

-Yukarıda tahkikini yaptığınız gibi, kâfirlerin dahi, dünyada rahmetten nasibi vardır. Bu durumda, nasıl olur da, rahmet sıfatı dünyada zati düşmanlığı kaldırır?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Kâfirlere, dünyada iken rahmetin erişmesi, ancak zahir ve suret itibarı iledir. Amma hakikatte bu, onlar hakkında istidraçtır ve hiledir. Nitekim, şu mealdeki ayet-i kerimeler, bu mananın şahididir:

"Öyle mi sanıyorlar ki, kendilerine mal ve evlâdla yardım ediyoruz. Onların iyiliklerine koştuğumuzu mu sanıyorlar."(23/55)

Bir başka ayet-i kerimede ise Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Bilemeyecekleri cihetten, onları derece derece helâke götürürüz. Onlara mühlet veriyorum; gerçekten benim tuzağım metindir."(68/44)



Çok faydalı bir mesele hatıra gelebilir. Cehennemin ebedi azabı, küfrün cezasıdır. Bu manada, sorulabilir:

-İmanı olmasına rağmen, bir şahıs, küfür merasimini icra eder, küfür ehlinin merasimine de tazim eder, ulema dahi onun için: Fiilleri dolayısiyle küfür hükmünü verir, onu mürtedlerden sayar. Nitekim, Hanud Müslümanları bu beliyyeye müptelâ olmuşlardır. Durum böyle olunca, o şahsın ebedi olarak cehennem azabında kalması gerekir. Ki ulemanın fetvasının muktazası dahi budur. Durum böyle iken, sahih rivayetlerde şöyle gelmiştir: **"Kalbinde zerre kadar imanı olan ebedi azap görmez; ateşten çıkarılır."** Bu meselede senin tahkikin nedir?

Şöyle derim:

-Eğer o kimse, sırf kâfir ise... onun için daimi azabı, isabetli görürüz. Allah Teala bizi ondan saklasın.

Bu küfür merasimlerini yapmasına rağmen, kalbinde zerre miktarı iman var ise... ateşte azap görür. Lâkin umulan odur ki: Bu zerre kadar imanın bereketi ile, cehennemde ebedi kalmaktan kurtulur. Cehennem azabında yerleşip kalmaktan kurtuluşa erer.

Bir keresinde, bir hasta şahsın ziyaretine gittim. Ölüme yaklaşmıştı. Haline teveccüh ettiğim zaman gördüm ki: Kalbi, şiddetli zulmetler içinde. Her ne kadar bu zulmetin kalkması için teveccüh ettiysem, hiç kalkmadı.

Çokça teveccühten sonra bilindi ki: Bu zulmetler, kendisinde saklı duran küfürden naşidir. Bu sıkıntılarının enşei dahi, küfür ehli ile dost geçinip durmasıdır.

Bundan sonra bana belli oldu ki: Bu zulmetlerin def'i için teveccüh yerinde bir iş değil. Zira, onun bu zulmetlerden temizlenmesi cehennem azabına kalmıştır. Ki: Küfrün cezası odur.

Bu arada şu dahi bilinmiş oldu ki: İmandan bir zerre, onu ebedi cehennem azabında kalmaktan kurtaracaktır. Bu dahi, o mikdar imanın bereketi ile olacaktır.

Bu durumu, onda müşahede ettikten sonra, hatırıma şöyle geldi:

-Bunun namazını kılmak caiz mi?.. Yok caiz değil mi?..

Bu da teveccühten sonra zahir oldu ki: Onun namazını kılmak yerinde olur. O Müslümanlar ki, imanın varlığı ile beraber ehl-i küfrün âdetlerini icra eder ve onların günlerine tazim ederler... onların namazını kılmak yerinde olur. Onları, küffar arasına katmak doğru olmaz. Nitekim, bu iş bugün yapılmaktadır.

Şu da yerinde olur ki: İşin sonunda, ebedi azaptan onların kurtulmaları umulsun.

Buraya kadar anlattıklarımızdan da anlaşılmış oldu ki: Ehl-i küfre af yoktur. Onlar için bağışlanmak yoktur. Şu ayet-i kerime bu manada açıktır:

"Allah, kendisine şirk koşanları bağışlamaz."(4/48)

Şayet katıksız kâfir ise... onun küfrünün cezası, ebedi azaptır. Eğer ondaki fücura rağmen zerre kadar imanı var ise... onun cezası da muvakkat azaptır. Sair büyük günahlarını, Allah dilerse bağışlar, dilerse azab eder.

Fakir'in kanaatine göre, cehennem azabı, küfre ve küfür sıfatlarına mahsustur. İster bu azap muvakkat olsun, isterse ebedi devam edici olsun. Nitekim, bunun tahkiki gelecektir.

Tevbeye muvaffak olmayan büyük günah sahiplerine gelince... ölmeden evvel günahlannın bağışlanması için tevbeye muvaffak olmazlarsa... şefaate de nail olamazlarsa... keza mücerred affa ve ihsana kavuşmazlarsa... bağışlanmazlar.. Bundan başka, onların büyük günahlarını, dünya elem ve mihnetleri ve sekerat-ı mevtin şiddetleri kefaret olmaz.

Beklenen odur ki: Onlardan bir taifenin kabir azabı ile yetinile. Onlardan bir başka zümreye ise... kabir azabı ile kıyamet sıkıntıları ve şiddetleri devardır. Böylece, cehennem azabına ihtiyaç duyulacak günahları kalmaz.

Şu ayet-i kerime, anlatılan manayı teyid eder:

"O kimseler ki, iman ettiler, imanlarına da zulmü karıştırmadılar. İşte onlar için emniyet vardır."(6/82)

Bu ayet-i kerimede anlatılan zulüm, şirktir. Bütün işlerin hakikatlerini en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Küfür dışında bazı seyyielerin cezası hakkında, cehennem azabı tehdidi geldi. Nitekim, bu manada şu ayet-i kerime vardır:

"Bir kimse; bir mümini taammüden öldürürse... onun cezası, içinde ebedi kalmak üzere cehennemdir."(4/93)

Bir hadis-i şerifte dahi şöyle gelmiştir:

"Taammüden bir kimse, bir vakit namazını kazaya bırakırsa... cehennemde seksen bin sene kalacaktır."

Bu manalar gösteriyor ki: Cehennem azabı küffara mahsus değildir.

Bunun cevabı için şöyle derim:

-Katil hakkında gelen mana, bu öldürmenin helâl sayılmasına göredir. Müfessirlerin de anlattıklarına göre, katli helâl sayan kâfir olur. Yani: Bu haram olan katli. Nitekim, müfessirler de anlatmışlardır. Cehennem azabı ile tehdid edilen, küfür dışındaki diğer seyyielere gelince, bu seyyieler dahi, küfür sıfatı şaibesinden hali değildir. Meselâ: O seyyieyi hafife almak, küçük görmek, aldırış etmeden yapmak, şer'i emirleri ve yasakları hakir görmek.

"Şefaatım, ümmetimden kebair ehlinedir."

"Ümmetim, rahmete nail olmuştur; onlara ahirette azap yoktur."

Manasına gelen iki hadis-i şerifte şu ayet-i kerime anlatılan manayı teyid eder:

"O kimseler ki, iman ettiler, imanlarında da zulmü karıştırmadılar. İşte onlar için emniyet vardır."(6/82)

Bunlar daha önce de anlatıldı:

Müşrik çocuklarının halleri, dağ başında yaşayan, fetret zamanının müşrikleri oğlum Muhammed Said'e yazdığım mektuba geçmiştir. Hem de tafsilatı ile... Oraya müracaat edilsin. (Bak: Mektup 259)



İmanın ziyade olmasında, noksan olmasında ve her ikisinin de olmamasında, ulema arasında ihtilâf vardır.

İmam-ı Azam Ebu Hanife (ra) şöyle dedi:

-İman ne ziyade olur; ne de noksan olur.

İmam-ı Şafii dahi şöyle dedi:

-İman, artar ve eksilir. (Yani: Ziyade ve noksan olur)

Hiç şüphe yok ki: İman, tasdikten ve kalbi yakinden ibarettir. Onda ziyadelik ve noksanlık tasavvur edilmez. O ki, ziyadelik ve noksanlık kabul eder, o zan dairesine girer, yakine değil.

Bu hususta asıl söylenmesi gereken şudur ki: Yararlı amelleri işlemek, bu yakine cilâ ve safa getirir. Razı olunmayan amelleri işlemek ise... onu kedere boğar ve ziyasını karartır. Bu ta-

ife, yakinlerinde cilâ ve safa buldukları için onun ziyadeliğine kail oldular. Amma kendisinde bu cilâ olmayan yakini, yakin değil gibi gördüler. Elbette onlar, itikad ettiler ki: Yalnız kendisinde cilâ olan yakin, yakindir. Ondan başkası yakin değildir. Bu mana dolayısiyle de onun noksan olduğuna kail oldular.

Amma kendilerinde keskin nazar olanlar, gördüler ki: Ziyadelik ve noksanlık, ancak yakinin vasfına racidir, kendisine değil. Böyle olunca da yakinliğin ziyadeliğine ve noksanlığına kail olmadılar. Hem de zaruri olarak.

Bunun misali iki aynanın misalidir ki, bunlar: Büyüklükte ve küçüklükte müsavi olup cilâ ve nuraniyet durumları ile değişiktirler.

Her ikisini de bir şahıs gördü; cilâlı olan için şöyle dedi:

-Bu ayna, cilâsı olmayana nazaran daha çok ve daha ziyadedir.

Bir başka şahıs dahi şöyle dedi:

-Her iki ayna da müsavidir. Birinin diğerine nazaran ziyadeliği olmadığı gibi, noksanlığı da yoktur. Değişiklik ancak, her ikisinde de aynanın sıfatları olan, cilâda ve göstermektedir.

İkinci şahıs, isabetli baktı; işin hakikatına nüfuz etti. Birinci şahıs ise... zahirde kaldı. Sıfattan zata geçemedi.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah, sizden iman etmiş olanları ve kendilerine ilim verilenleri yükseltir."(58/11)

Bu Fakir'in açıklamaya muvaffak olduğu bu tahkik; bilhassa:

-İmanda ziyade ve noksan olmayacağına, kail olunan manaya itiraz eden muhalifleri bertaraf etmiştir.

Şu dahi söz konusudur ki: İmanda eksilme ve artma olmaması, avam müminlerin imanının, enbiyanın imanına mümasil ve müsavi olmasını gerektirmez. Amma, her bakımdan.

Çünkü: Peygamberlerin imanında tam bir cilâ, nuraniyet vardır. Ve... onların imanına, avam müminlerin imanına göre kat kat semere ve ziyade neticeler vardır. Ki: Avam müminlerin imanında, kendi değişik derecelerine göre, zulmetler ve karan-

lıklar vardır.

Her halde, Hazret-i Ebubekir'in imanının, bu ümmetin imanına nazaran tartıda ağır gelmesi, ondaki cilâ ve nuraniyet itibarı iledir. Bu durumda ziyadelik, sıfat-ı kâmileye verilmiş olur.

Görmez misin ki, insanlığın özünde, peygamberlerle umum insanlar müsavidir; hakikatte ve zatta hemen hepsi birdir. Aralarındaki faziletli olma durumu, sıfat-ı kâmile itibarı iledir. O kimsede ki, sıfat-ı kâmile yoktur, o kimse insan nev'inin dışında demektir, onun faziletlerinden mahrumdur.

Anlatılan değişik durumun mevcut olmasına rağmen insaniyetin özüne ziyadelik ve noksanlık düşmez. Durum böyle olunca, şöyle bir söz söylenmez:

-İnsaniyet fertleri, ziyadelik ve noksanlık kabul eder.

Bir başka manada onlar şöyle dediler:

-Bazılarına göre, imani tasdik, mantıki tasdiktir; bu da zannı ve yakini şümulüne alır. Bu takdirde: İmanın özünde ziyadelik ve noksanlık mümkündür. Lâkin sahih olan, burada tasdikten murad: Yakin ve kalbi iz'andır; zanna ve vehme şamil olan mana değildir. bu manadan olarak, İmam-ı Azam (ra) şöyle dedi:

-Ben gerçek müminim.

İmam-ı Şafii ise şöyle dedi:

-İnşaallah ben müminim.

Hakikatta her ikisinin niyazı da lâfızda kalır. Birincinin mezhebi, halihazır zamana göredir. İkincisin mezhebi ise.. geleceğe ve hallerin akibetine göredir.

Amma, insaflı olana da gizli kalmayacağı gibi, istisna (inşallah diyerek şarta bağlama) suretinden kaçınmak, uygun ve yerindedir.



Evliyanın kerameti haktır. Onlarda, bu harika âdetlerin vukuu çok olduğundan, bu mana onlar için bir devamlılık kazanıp sürüp giden bir âdet olmuştur. Onların bu kerametlerini inkâr eden, âdet haline gelen ve zaruri olan ilimleri inkâr etmiş olur.

Bu kerametlerle, bir peygamberin mucizesi arasında hiçbir

şüpheli fark yoktur. Peygamberin mucizesi, nübüvvet davasına makrundur. Münkirlerin sandığı gibi, bu ikisi arasında karışıklık çıkaracak bir durum yoktur.

★★★

Hülefa-i Raşidin arasında daha faziletli olma sırası, hilâfet tertibine göredir. Lâkin Hazret-i Ebubekir ile Hazret-i Ömer'in daha faziletli oldukları, ashabın ve tabiinin icmaı ile sabittir. Nitekim bunu, din imamları büyüklerinden bir cemaat anlattı. Bunlardan biri de İmam-ı Şafii'dir. Allah, onlardan razı olsun.

-Hazret-i Ebubekir'in, sonra Hazret-i Ömer'in fazileti, kalan ümmete nazaran kat'idir.

Zehebi şöyle dedi:

-Hilâfeti zamanında, memleketini idare ettiği sırada, kendi şiası (taraftarı) olan büyük bir cemaat arasında, Hazret-i Ali'den tevatüren anlatılmıştır ki: Hazret-i Ebubekir ve Hazret-i Ömer, ümmetin en faziletlisidir.

Daha sonra şöyle dedi:

-Bunu, Hazret-i Ali'den (ra) seksen kadar kimse rivayet etti.

Bu arada, onlardan bir kısmını da saydı. Daha sonra şöyle dedi:

-Allahu Teala, rafızileri takbih eylesin... o kadar cahiller ki!

Buhari, Hazret-i Ali'den (ra) naklen şöyle anlatmıştır:

-Resulullah'tan (sav) sonra en faziletli Hazret-i Ebubekir'dir, sonra Hazret-i Ömer, sonra da başka bir kimsedir.

Bunun üzerine, oğlu Muhammed b. Hanefi'ye şöyle dedi:

-Sonra sensin.

Bunun cevabı olarak, Hazret-i Ali (ra) şöyle dedi:

-Ben, ancak Müslümanlardan bir kimseyim.

Sahih olarak, Zehebi ve diğerleri, Hazret-i Ali'den (ra) naklen şöyle anlattılar:

-Bana ulaştığına göre, bazı kimseler, beni o ikisi üzerine tafdil etmektedirler. O ikisi üzerine beni tafdil edeni bulursam, o müfteridir, müfteriye gereken ceza ona da gerekir.

Bu misilli rivayetler, ondan ve ondan başka sahabelerden te-

vatür halinde gelmiştir. O kadar ki: Hiçbirini inkâra mecal yoktur. Hatta Şia büyüklerinden Azdürrezzak şöyle dedi:

-Hazret-i Ali'nin o ikisini kendisi üzerine daha faziletli gördüğünden dolayı, Hazret-i Ebubekir ve Hazret-i Ömer daha faziletlidir. Onun böyle demesi olmasaydı, onları daha faziletli görmezdim. Benim için günah olarak şu yeter ki: Hazret-i Ali'yi seveyim, sonra da ona muhalif davranayım.

Bütün bu rivayetler, Savaık, adlı eserden istifade edilerek alınmıştır.

Hazret-i Osman'ın, Hazret-i Ali'den daha faziletli olma durumuna gelelim. Ehl-i Sünnet ulemasının pek çoğu, Hazret-i Ebubekir'den ve Hazret-i Ömer'den sonra, Hazret-i Osman'ın, daha sonra da Hazret-i Ali'nin daha faziletli olduklarına zahib olmuşlardır. Allah onlardan razı olsun. Dört Müçtehid İmam'ın mezhebi dahi bu manayadır.

Hazret-i Osman'ın, Hazret-i Ali'den daha faziletli olmasında çekimser kalan İmam-ı Malik'in çekimser kalmasına gelince... bunun için, Kazi lyaz şöyle dedi:

-Sonradan o, bu çekimserliğinden dönüp, Hazret-i Osman'ın daha faziletli olacağı üzerinde kaldı.

Kurtubi der ki:

-Esah olan da budur inşaallah.

Gelelim, tevakkuf (Çekimserlik) manası anlaşılan, İmam-ı Azam'ın şu ibaresine:

-Ehl-i sünnet vel-cemaat alâmetidir ki, Hazret-i Ebubekir ve Hazret-i Osman daha faziletli görüle ve iki damat (Hazret-i Osman ve Hazret-i Ali de) sevile.

Fakir'e göre, onun bu ibareyi tercih etmesi, başka bir manaya hamledilmelidir. Şöyle ki: Bu iki damadın hilâfeti zamanında, fitne ve insanların işlerinde karışıklık zuhur etti. Dolayısiyle, insanların kalblerinde bulanık haller meydana geldi. İşte bu manayı düşünerek İmam-ı Azam, onlar hakkında:

-Sevmek...

Lâfzını tercih etti. Ve... onlara muhabbeti, ehl-i sünnet vel-ce-

maat alâmeti olarak kabul etti. Bu durumda, o ibarede, çekimserlik şaibesi mülâhaza edilemez. Nasıl öyle bir mülâhza olsun ki: Hanefi kitapları, hilâfet sırasına göre, onların daha faziletli olduklarını anlatmakla doludur.

Hülâsa: Hazret-i Ebubekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli oldukları, yakin derecesindedir. Hazret-i Osman'ın faziletli oluşu da bundan sonradır. Allah onlardan razı olsun.

Ancak bir ihtiyat olarak, Hazret-i Osman'ın, hatta Hazret-i Ebubekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli olma durumlarını inkâr edenleri tekfir etmemeliyiz; onlar hakkında sadece şöyle demeliyiz:

-Müptedi (bid'atçı) ve doğru yoldan sapmış Müslüman...

Zira ulemanın, bu daha faziletli olma durumunu inkâr edenler hakkında ihtilâfı vardır. Bu işin kat'iyeti hakkında, icma için kıylü kal nev'inden sözler vardır.

Ve... bu münkir, hizlanda ve hüsrandaki Yezid'in arkadaşıdır. Amma, buna lânet etmekten, ihtiyaten durulmuştur.

Hülefa-i Raşidin cihetinden Resulullah (sav) Efendimize, isabet eden eza, iki torunu cihetinden Resulullah (sav) Efendimize isabet eden eza gibidir.

Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Allah Allah... Benden sonra ashabıma garaz bağlamayınız. Onları seven beni sevdiği için sever; onlara buğzeden dahi, bana buğzettiği için buğzeder. Onlara eziyet eden, bana eziyet etmiş olur; bana eziyet eden de Allah'a eziyet etmiş olur. Allah'a ve Resulüne eziyet edenin de muaheze olunma korkusu vardır."

Allahu Teala, bir ayet-i kerimede şöyle buyurdu:

"O kimseler ki, Allah'a ve Resulüne eziyet ederler, dünyada ve ahirette, Allah onlara lânet etmiştir."(33/57)

Mevlâna Sadeddin Taftazani'nin Akaid-i Nesefi şerhinde bu fazilet için saydığı insaf, insaftan uzaktır. Orada, anlattığı tereddüde yer yoktur.

Ulema katında, burada daha faziletli olmaktan murad: Allah

katında daha çok sevap alma itibarıdır. Bu mana:

-Menkıbelerin ve faziletli hallerin daha çok zuhur etmesi.

Demek değildir. Zira, böyle bir durumun akıllılar katında bir itibarı yoktur. Şundan ki: Sahabe ve tabiinden pek çok kimseler, Hazret-i Ali'den (ra) o kadar menkıbe nakletmişlerdir ki, bu kadarı, ondan başka hiçbir sahabeden nakledilmemiştir. Hatta bu manadan olarak İmam-ı Ahmed şöyle demiştir

- Hazret-i Ali hakkında gelen fazilet rivayetleri, hiçbir sahabe için gelmemiştir.

Durum böyle olmasına rağmen, yine de daha faziletli olma durumu, diğer üç sahabeye verilmiştir.

Üstte anlatılan manalardan anlaşılıyor ki: Daha faziletli olma durumu, bir başka şeydir, bu faziletlerin ve menkıbelerin ötesindedir. Buna ıttıla ise... vahiy zamanına kavuşanlara ve onu müşahede edenlere müyesser olur. Bunlar, bu faziletli olma durumunu, sarahaten veya karinelerle bilmişlerdir. İş bu zümre de, Resulullah (sav) Efendimizin ashabıdır. Ona salât ve selâm.

Akaid-i Nesefiye Şarihinin dediğine gelince, şöyle açıklayabiliriz:

Eğer daha faziletli olmaktan murad, sevabın çokluğu ise... o zaman, çekimserlik ciheti itibardan düşer. Çünkü çekimserliğin yeri ancak, Sahib-i Şeriat (sav) tarafından sarahaten veya delâleten bildirilmediği takdirde olur. O da bunu bildirdiğine göre: Duraklama neye?.. Eğer bildirmemiş olsa, zaten daha faziletli olma hükmü verilmez.

O kimse ki, her şeyi müsavi görür, birinin diğerine nazaran daha faziletli olma durumunu fuzuli sayar.. kendisi fuzulidir. Hem de ne fuzuli!.. Şu cihetten ki: Ehl-i hakkın icmaını fuzuli sayar. Faziletli lâfzı da, herhalde onu bu fuzulluğa getirmiştir.

Gelelim, Fütuhat-ı Mekkiye sahibinin (Muhyiddin b.Arabi'nin Ks.) dediğine... Diyor ki:

-Hilâfetlerinin tertibi, ömürlerinin tertibine göre idi.

Amma bu cümleden, onların faziletçe müsavi oldukları manası çıkmaz. Zira hilâfet işi, daha faziletli olma işinden başka-

dır. İsterse, kabul edilsin. Bu ve emsali şathiyat türünden olan sözleri, tutunmaya layık değildir. Zira keşfiyatının çokları, ehl-i sünnet bilgilerine muhalif düşer; doğrudan uzaktır. Onlara, ya kalbinde maraz olanlar uyar, yahut da sırf mukallidler.

★★★

Ashab-ı kiram arasında geçen, münazaayı ve müşacereyi (çekişmeyi) iyiye yormak lâzım gelir. Onları, hevadan ve taassuptan uzak görmek gerek.

Hazret-i Ali'nin muhabbetinde ifrata varmasına rağmen, Taftazani şöyle diyor:

-Vukua gelen muharebeler ve muhalefetler, hilâfet meselesinden doğan bir niza değil. Elbet, bir içtihaddan ötürü hata idi.

Hayali, ona yazdığı haşiyede ise... şöyle dedi:

-Muaviye ve hizipleri, Hazret-i Ali'nin (ra) zamanının en faziletlisi olduğunu, imamete en haklı bildiklerini itiraf ettikleri halde, onun itaatından çıktılar. Şu şüphe ile ki: Hazret-i Osman'ın (ra) katillerinden kısası kaldıracak sandılar. Allah ondan razı olsun.

Kara Kemal dahi, haşiyesinde Hazret-i Ali'den (ra) naklen şöyle dedi:

-Bize karşı çıkan kardeşlerimiz kâfir değillerdi. Fasık dahi değillerdi. Zira, onlar için tevil yolu vardır.

Hiç şüphe edilmeye ki, içtihada dayalı hata, levm edilmekten pek uzaktır. Taan edip şenaat isnad etmekten, o işin sahibi uzaktır.

Bu duruma göre, uygun düşer ki: Ashab-ı kiramın hepsi hayırla yad edile. Bu dahi, Hayrü'l-Beşer Resulullah (sav) Efendimizle olan sohbet hakkına riayettir. Resulullah (sav) Efendimizin sevgisi sebebi ile onlar sevilmelidir. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Onları seven, beni sevdiği için sever; onlara buğzeden de bana buğzettiği için buğzeder."

Demek olur ki:

-Ashabıma taalluk eden sevgi, bana taalluk eder. Keza onla-

ra taalluk eden buğz dahi, bana taalluk eden buğuzdur.

Hazret-i Ali ile muharebe edenlere karşı muhabbetten dolayı bize asla garaz tutulmamalıdır. Elbette bize düşen, onlardan dolayı eza ve üzüntü duymaktır. Lâkin, Resulullah'ın (sav) ashabı oldukları için de, onları sevmekle memuruz; onlara buğzetmek, onlara eza etmek dahi bize yasak edilmiştir. Hiç şüphe yok ki, Resulullah (sav) Efendimizin sevgisi ile onları severiz. Onlara buğzedip eza etmekten dahi sakınırız; zira böyle bir şeyin sonu Resulullah'a (sav) çıkar.

Durum böyle olmasına rağmen, haklıya haklı, batıla da batıl, diyebiliriz. Hazret-i Ali (ra) haklı idi; ona muhalif olanlar dahi hata üzere idiler. Bu manada, anlatılandan ziyadesini söylemek fuzulidir.

Bu bahsin tahkiki, Hace Muhammed Eşref'e yazdığım mektupta anlatılmıştır. Eğer gizli bir yan varsa, oraya müracaat edilsin. (Bak: Mektup 251)



Anlatıldığı üzere, itikadı düzelttikten sonra, fıkıh hükümlerini öğrenmek lâzımdır. Farz, vacip, helâl, haram, sünnet, mendup, şüpheli, mekruh olan şeyleri öğrenmeden kurtuluş yoktur. Bir de bunların gereği ile amel etmelidir. Bütün bunlar zaruridir. Fıkıh kitaplarını mütalaa etmek, zaruriyattan sayılmalıdır. Yararlı amelleri işlemeye çok gayret sarf edilmelidir.

Bu arada, bir mikdar namazın faziletlerinden anlatalım. Onun erkânından yazalım. Çünkü, namaz dinin direğidir. Dolayısiyle bu anlatılanları iyi dinlemek gerekir.

Önce abdesti güzel almalıdır. Bu arada, her uzvu üç kere yıkamak lâzımdır. Hem de tamam ve kemal üzere... Ta ki: Bu vazife sünnet üzere eda edilmiş olsun. Başı kaplamalı meshetmek gerekir. Kulakları ve enseyi ihtiyaten meshetmelidir.

Ayak parmaklarını, sol elin küçük parmağı ile tahlil etmelidir. Rivayet böyle gelmiştir; buna riayet edilmelidir.

Müstehab amelleri ihmal etmek doğru olmaz. Zira o: Sübhan hakkın sevdiği ve razı olduğu iştir. Eğer dünyanın tümünde, Yü-

ce Hakkın sevip razı olduğu bir fiil bilinmiş olsa, onunla amel etmek dahi müyesser olursa... onu yapmayı bir ganimet bilmelidir. Bunun hükmü, nefis bir cevher hükmündedir ki, bir şahıs onu bir saksı parçasına satın almıştır. Yahut hiçbir değeri olmayan cemadı verip bir can satın almaya benzer.

Tam temizlikten ve güzelce abdest aldıktan sonra, müminin miracı olan namaza niyet etmek lâzımdır. Namazı cemaatle kılmaya riayet etmelidir.

İmamın ilk tekbirine yetişmeyi terk etmemelidir; bu tekbirde onunla beraber olmalıdır.

Namazı müstahab vaktinde kılmaya dikkat etmelidir.

Namazda, sünnet olan mikdar Kur'an okumalıdır.

Rükuda ve secdede, itminan bulup vücudun sükunet üzere olması lâzımdır. Zira bu: Ya farz, yahut vaciptir. Tercih edilen kavil budur.

Ayakta iken, tam düz ve dik durmalıdır. Şöyle ki: Her uzuv yerini bulup kararında kalmalıdır. Bu dahi, tumaniyet için (vücudun normal bir vaziyette sükunet bulması için) lâzımdır. Ama tam olarak ayakta durduktan sonra. Bu dahi, kavillerin muhtelif olmasına göre: Ya farz, yahut vacibtir.

Bu tumaniyet, iki secde arasındaki oturmada dahi lâzımdır. Oturduktan sonra vücud sükunet bulmalıdır. Tıpkı ayakta iken olduğu gibi.

Rüku ve secde tesbihleri, kavillerin muhtelif olmasına göre: En azı üç olmak üzere, yediye veya on bire kadar çıkabilir. İmamın okuyacağı tesbih, kendisine uyanların kudret haline göre olmalıdır. İnsan, gücü yettiği ve tek başına namaz kıldığı zaman, üç kereden az tesbih okumaktan utanmalıdır. Beş kere veya yedi kere okumalıdır.

Secde edileceği zaman, önce yere vücudun en yakın kısmı konmalıdır. Meselâ: Diz, eller, burun, alın. Bu yere koyma işine önce sağdan başlanmalıdır. Yani: Dizlerini ve ellerini yere koyarken. Secdeden kalkacağı zaman dahi, önce semaya en yakın yerini kaldırmalıdır. Meselâ: Önce alnını kaldırmalıdır.

Ayakta iken, secde yerine bakmalıdır. Rükuda ise... ayaklarının üstüne bakmalıdır. Secdede iken dahi burnunun ucuna bakmalıdır. Otururken de ellerine bakmaladır.

Namazda göz, secde yerine bakarsa... dağınık yerlere bakmaktan alınırsa... namazı bir gönül huzuru içinde eda müyesser olur. Aynı zamanda, huşu hasıl olur. Nitekim, Resulullah (sav) Efendimizden anlatılan budur.

Rükuda iken parmakları açmalı, secdede iken de parmakları kapamalıdır. Buna riayet etmek lâzımdır. Parmakları açıp kapamak faydasız değil, çok çok faydalıdır. Şeriat Sahibi Resulullah (sav) Efendimiz, bu fayda düşüncesi ile onları yapmayı emretmiştir. Bizim için Resulullah Efendimize tabi olmaya müsavi gelecek hiçbir fayda yoktur. O'na ve âline salât ve selâm olsun.

Bütün bu anlatılan hükümler, fıkıh kitaplarında tafsilatlı ve açıklaması ile anlatılmıştır. Burada maksad, fıkıh ilminin iktizasına göre amel etmeye teşviktir.

Allahu Teala bizleri, yakin derecesindeki itikad tashihine muvaffak eyledikten sonra, hepimizi şer'i ilimler uyannca amel işlemeye muvaffak eylesin. Resullerin efendisi hümetine, O'na ve diğerlerine ve her birinin âline salâtların en faziletlisi, selâmların ekmelini eylesin.

Namazın faziletlerini öğrenmek, onun kemalâtına muttali olmak şevkini kendinizde bulursanız, birbirine muttasıl olan üç mektuba müracaat edip onları mütalaa etmelisiniz.

Birinci mektup: Oğlum Muhammed Sadık'ın adına yazılmıştır. (Bak: Mektup 260)

İkinci mektup: Mir Muhammed Nu'man'ın adına yazılmıştır. (Bak: Mektup 261)

Üçüncü mektup: Şeyh Taceddin'in ismine yazılmıştır. (Bak: Mektup 263)



Amel ve itikad olan iki kanadı tahsil ettikten sonra, eğer Yüce Hakkın tevfiki refik ve delil olursa, Tarikat-ı Sofiyye-i Aliyye'ye süluk etmek gerekir. Ama bu: Bu itikad ve amel üzerine

gelecek zaid bir şeyin elde edilmesi garazı için değildir; onların dışında yeni bir şeye nail olmak da değildir. Böyle bir şey yapmak, uzun emeller ve başka maksatlar peşinde koşmak olur ki: Hatalara ve zellelere iter. Mutlak olan şudur ki: Bu Tarikat-ı Aliyye'ye sülûk etmekten gaye, itikad edilen şeyler hakkında yakin ve itminan elde etmektir. O derecede ki: Şekke götürmek isteyenin vereceği şek, onu zevale itmesin ve şüphe soğukluğu onu iptal etmesin. Bu arada bir delil gelirse... onun sebatı olmamalı. Zira çamurdan yapılan saksının kararı olamayacağı gibi, o delil getirenin dahi temkini yoktur. Nitekim bu manada, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Dikkat ediniz, ancak Allah'ın zikri ile kalbler mutmain olur." (13/28)

Bu arada şunları da sayabiliriz: Amelleri yerine getirmekte kolaylık ve rahatlık husule gelir. Nefs-i emmareden gelen tembellik, inat, yan çizme zail olur.

Sonra... Tarikat-ı Sofiyye'ye sülûkten maksad, suretleri, gaybi olan şekilleri müşahede, keyfiyetsiz olan nurları ve renkleri muayene (görünüşe getirme) değildir. Zira bu gibi şeyler, oyuna ve oyalanmaya dahildir.

Bu hissi olan nur ve suretlerde ne gibi bir noksanlık vardır ki, bir şahıs bunları bırakıp da, gaybi olan suretli ve nurları temenni eder? Hem de, riyazetleri ve mücahedeleri irtikâb ederek. Zira, bu suretler ve nurlar, o suretler ve nurlar tümden Hakkın mahlukudur. O Yüce Zat'ın varlığının delilidir.

Bu meyanda, Tarikat-ı Nakşibendiye'yi tercih etmek, yani: Diğer sofiye tarikatlan arasından, yerinde ve uygun düşer. Zira, bu Tarikat-ı Aliyye'nin büyükleri, sünnet-i seniyyeye bağlılığı iltizam etmiş, bid'at-ı şeniadan dahi kaçınmışlardır. Bu mana icabıdır ki, onları: Bu bağlılık devleti kendilerinde bulunduğundan ferah ve sevinçli görürsün. İsterse kendilerinde hallerden yana bir şey bulunmasın. Amma ne zaman ki, kendilerinde, mütabaat işine dair bir kesiklik hissederler, hem de halleri var iken... o halleri ne kabul ederler, ne de isterler.

Bundandır ki: Raksı ve semağı caiz görmezler; onlara terettüb eden halleri de kabul etmezler. Hem de aralarında bir ittifak ve icma ile. Hatta, cehri zikri bid'at sayar, arkadaşlarını bundan men ederler. Buna terettüb eden semerelere dahi iltifat etmezler.

Hazret-i Şeyhimiz ile, bir gün yemek meclisinde bulunmuştum. Bu esnada, Hazret-i Şeyhimizin ihlâslı bağlılarından Şeyh Kemaleddin açıktan:

-Bismillahirrahmanirrahim (Rahman Rahim Allah'ın adı ile) dedi... Yemeğe başladı. Onun bu hareketi, Hazret-i Şeyhimize münasip gelmedi; açık bir şekilde şöyle dedi:

-Ona mani olunuz; yemek meclisimizde bulunmasın.

Hazret-i Şeyhimizin şöyle dediğini işittim:

-Hace Muhammed Bahaeddin Nakşibend, Buhara ulemasını toplayıp onları şeyhi Emir Küla'nın hanıgâhına (dergâhına) götürdü. Şunun için ki: Onları cehri zikir yapmaktan men ede... Oraya gelen ulema Emir'e şöyle dediler:

-Cehri zikir yapmayınız, bid'attır.

Onlara cevab olarak Emir şöyle dedi:

-O halde yapmayız.

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin büyüklerinden, cehri zikir için, böyle bir mübalağalı durum südur ettikten sonra... semağ, raks, tevacüd halleri ve vecidler için ne denir?.. Kaldı ki, bunlar gayr-ı meşru sebepler üzerine terettüb etmiştir. Fakir'e göre bu haller, istidraç kabilindendir. Zira haller, zevkler, istidraç ehline dahi zahir olur (görünür). Kendilerine, bu alem suretlerinin aynasında, tevhid keşfi,mükâşefe ve muayene zâhirn olur ki, Yunan filozofları, Hanud cukiyeleri, brehmenleri bu işlerde onlara ortaktır. Hallerin doğru olmasının alâmeti: Haram ve şüpheli işleri irtikaptan kaçınmak suretiyle şer'i ilimlere uygun düşmesidir.

Bilesin ki: Raks ve semağ hakikatte oyun ve oyuncağa dahildir. Allahu Teala'nın şu kavli, teğanniden men üzerine gelmiştir:

"İnsanlar arasında, bilgisizce, Allah yolundan saptırmak ve bir eğlence için boş lâfa müşteri çıkan adam var-

dır."(31/6)

İbn-i Abbas'ın (ra) talebesi ve tabiinin büyüklerinden Mücahid şöyle dedi:

-Bu ayet-i kerimede geçen: Boş lâf (Lehvel'i-hadis), teğannidir.

Bu manada, Medarik'te ise şöyle geçer.

-Uydurma hikâyeler anlatmak ve teğannidir.

İbn-i Abbas ve İbn-i Mes'ud dahi yemin ederek dediler ki:

-Bunun manası, teğannidir.

Allah onlardan razı olsun.

" O kimseler ki, yalancı şahidlik etmezler."(25/72)

Bu ayet-i kerimenin manasında Mücahid şöyle dedi:

-Yani, teğanni meclisinde hazır olmazlar.

İmam-ı Hüda Ebu Mansur Matüridi'den hikâye edildiğine göre şöyle demiştir:

-Zamanımızın Kurralanndan birine, (teğanni ile) Kur'an okurken: "Güzel ettin" diyen kâfir olur. Karısı kendisinden boş olur. Allahu Teala, onun bütün hasenatını iptal eder.

Kazi Zahirüddin'in, Ebu Debusi'den naklen şöyle dediği anlatıldı:

-Bir kimse, muganniden teğanni (şarkı veya benzeri) ya da haram olan bir fiil görse, bunu da inanarak veya inanmayarak güzel kabul etse: Derhal mürted olur. Zira: Şeriat hükmünü batıl saymış olur. Bir kimse, şeriat hükmünü batıl sayarsa... bütün müçtehidler katında o mümin değildir. Allahu Teala, onun taatını kabul etmez. Bütün iyiliklerini iptal eder. Allahu Teala, bu gibi şeylerden bizi korusun.

Teğanninin haram oluşu hakkında ayetler ve hadisler cidden çoktur. O kadar ki, onlan saymak zordur.

Durum anlatıldığı gibi olunca, bir şahıs, teğanninin mübahlığı üzerine mensuh (sonradan hükmü ortadan kaldırılmış) bir hadis, şaz (hükmü kalmamış, anlatanı çürük) bir rivayet anlatırsa... buna itibar edilmez. Zira vakitlerin hiçbirinde, fakihlerden hiçbir fakih, teğanninin mubah olduğu hakkında fetva vermemiştir.

Raks edip ayak vurmaya cevaz vermemiştir. Nitekim bunlar, İmam-ı Hümam Ziyaeddin Şami'nin Multakat risalesinde anlatılmıştır.

Sofiyenin amelleri, helâl ve haram işinde senet değildir. Onları mazur görmemiz yetmez. Onları ayıplamayız, işlerini Allah'a ısmarlanz. Burada muteber olan, İmam Ebu Hanife'nin, İmam Ebu Yusuf'un, İmam Muhammed'in kavlidir. Allah onlara rahmet eylesin. Şibli'nin ve Ebu Hüseyin Nuri'nin ameli değil.

Bugün kusurlu sofiye, semağı ve raksı, dinleri ve şeriatleri haline getirmişlerdir. Şeyhlerinin amellerine dayanmışlardır. Onu taatları ve ibadetleri gibi tutmuşlardır. Bu manada bir ayet-i kerime şöyledir:

"Onlar öyle kimselerdir ki, dinlerini bir oyun ve bir eğlence haline getirmişlerdir."(7/51)

Yukarıda anlatılan rivayetlerden bilinmiş oldu ki: Bir kimse, haram bir fiili güzel kabul ederse... İslâm zümresinden çıkar. Mürted olur. Bunun üzerine, semağ ve raks meclisine tazim etmenin, hatta onun taat ve ibadet haline getirmenin şenaatını düşünmelidir.

Allah'a hamd ve şükürler olsun. Meşayihimiz bu gibi işlerle müptelâ olmamıştır. Bizim gibi onlara uyanları dahi, o gibi şeylere uymaktan halâs ettiler.

Duyuyoruz ki, mahdumlar semağa meylediyorlarmış. Cuma geceleri, semağ ve kaside meclisi kuruyorlarmış. Arkadaşların pek çoğu da buna muvafakat ediyorlarmış.

Hayret... bin defa hayret!..

Diğer silsilelerin müridleri, bu işi ancak şeyhlerinin ameline dayanarak, irtikab ederler. Amelleri ile de şer'i haramlığı def ediyorlar. İsterse, bu işte hak üzere olmasınlar. Peki, bu işi irtikab etmekte, bizim arkadaşların mazereti nedir? Halbuki bunda, bir tarafı ile şer'an haram olan bir şeyin irtikabı vardır. Diğer taraftan ise... Tarikat şeyhlerine karşı muhalif bir hareketin iktikabı vardır. Böyle olunca, bu fiilden ne şeriat ehli razı olmakta, ne de tarikat ehli.

Böyle bir şeyde, yalnız şeriatın haram kıldığı bir şeyi irtikab olmasa, mücerred olarak tarikatta yeni bir şeyin ihdası olsa dahi, yine şenidir. Bununla beraber hem tarikatta ve hem de şeriatta haram olan bir şeyin irtikabı bir araya geldiği zaman, olacağı düşünmeli: Nasıl olur ki:

Yakin olan bir durum var ki: Mirza Ciyo bu işe razı olmaz. Amma, size karşı edebi icabı sarahaten men edemiyor. Arkadaşları dahi, bu sebeple bu içtimadan men edemiyor.

Fakir, gelmemde bir duraklama hissettim. Onun için de, bu fıkraları yazıp size yolladım. Mirza Ciyo'nun yanında başından sonuna kadar okumak yerinde olur.

Vesselâm...



267. MEKTUP

MEVZUU: Kendisinin imtiyazlı bulunduğu sırları ve incelikleri. Bunların izharı mümkün olmadığı gibi, remz ve işaret yollu anlatmak dahi mümkün değildir. Kaldı ki, bunlar, nübüvvet kandilinden iktibas edilmiş olup mele-i âlâ dahi onlarla müşterektir.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mirza Hüsameddin Ahmed'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne... Sizlere dahi dualar etmekteyim.

Malum olsun ki... İkram olarak, bu Hakir'e yolladığınız mübarek mektup ulaştı. Onu mütalaa ile şerefyab oldum. Allahu Teala, sizleri hayırlı mükâfatlara mükâfatlandırsın.

Yüce Sultan Hakkın nimetlerinden neler yazayım ki?.. Sonra onların şükrünü nasıl eda edeyim?.. Yüce Allah'ın ihsan ettiği muvaffakiyetle, onların pek çoğu kaleme alınıp yazılmaktadır. Ehli olanların kulaklarına da böylece ulaşmaktadır.

Lâkin, benim imtiyazlı bulunduğum sırlara ve niceliklere gelince... onlardan bir nebzeyi dahi zuhur meydanına çıkarmak mümkün değildir. Hatta o gibi sözleri, remz ve işaret yollu ko-

nuşup anlatmak dahi mümkün değildir. Hatta, o sırlardan yana, pek değerli oğlumla aramda dahi bir işaret geçmemiştir. Kaldı ki o: Maarifimin mecmuasıdır; sülûk ve cezbe makamlarının nüshasıdır. Bunu, ondan dahi tam bir şekilde saklamaya çalışıyorum. Bununla beraber biliyorum ki, o: Mahrem-i esrarlardandır, hatadan ve galattan mahfuzdur. Ne yapabilirim ki: Manaların inceliği dili tutmaktadır; söze gelmekten alıkoymaktadır. Sırların letafeti, dili bağlamaktadır.

"Göğsüm daralıyor, dilim açılmıyor."(26/13)

Mealindeki ayet-i kerime, vaktin faydalı tekrarıdır.

Bu sırlar ve incelikler, beyan edilmeye uygun düşmeyecek cinsten şeyler değildir; lâkin onları dile getirmek mümkün değil.

Bir şiir:

Hafızın feryadı yersiz mi baştan sona;

Garib kıssalar, acip sözler sığmıştır ona.

Gizlemeye çalıştığımız bu devlet, enbiyanın nübüvvet kandilinden iktibas edilmiştir. Onlara salât ve selâm olsun.

Mele-i âlâ (yüceler topluluğu) ve enbiya bağlılarından bu devletle müşerref olan herkes bu nimette müşterektir. Bu manadan olarak, Ebu Hureyre (ra) şöyle dedi:

-Resulullah (sav) Efendimizden iki ilim dolu kab aldım. Onun birini dağıttım. Öbürünü dağıtacak olsam bu boğaz kesilir.

İşte o dağıtılmayan ilim, sırlar ilmidir. Herkesin fehmi (kavrayışı, anlayışı) onu alamaz. Bu manada bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir."(62/4)

Bu arada şunu arzedeyim: Hazret-i Şeyhimizin çocuklarına yazdığım mektubu mütalaa etmelisiniz.

★★★

Ey Mahdum-u Mükerrem.

Bu tarikatta yeni bir şey ortaya koymak, Fakir'e göre: En azından dinde bir bida'at ihdasıdır. Tarikatın bereketleri, feyiz olarak ehil olanlara ancak ondan yeni bir şey ortaya koyma durumu olmadıkça gelir. Onda bir yenilik yapılmaya kalkılıp olma-

yan bir şey ihdas edilirse... o zaman, feyiz ve bereket yolları kapanır.

Tarikatı, yeni icadlardan korumak, en önemli işlerdendir. Ona muhalefetten sakınmak, zaruri sayılan vazifeler arasındadır.

Hangi yeri görürsün ki, orada Tarikat-ı Aliyye'ye aykırı düşen bir şey vardır, onu şiddetle men etmeye çalışmak gerekir. Ki bu: Tarikat-ı Aliyye'nin tervici ve takviyesi (desteklenmesi ve kuvvetlendirilmesi) olacaktır.

Vesselâm...



268. MEKTUP

MEVZUU:

a) Peygamberlerden veraset yollu gelen ilmin beyanı.

b) "Ümmetimin alimleri, Beni İsrail'in enbiyası (İsrailoğullarının peygamberleri) gibidir."

Mealine gelen hadis-i şeriften murad.

c) Enbiyadan mevrus olan (peygamberlerden kalan) ilim; evliyanın konuştuğu tevhid-i vücudi, ihata, sereyan olmayıp bundan başkasıdır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hanlar Hanına yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına.

Sonra... Bilesin ki, bu taraftaki fukaranın (dervişlerin) halleri, vaziyetleri iyidir; hamd olsun Allahu Teala'dan dileğimiz: Selâmetiniz, afiyetiniz ve istikametinizdir.

Bu arada veraset ilmi bahis mevzuu oldu. Onun için, bu manada vaktin müsaadesi nisbetinde birkaç cümle yazmak istedim.

Bir hadis-i şerifte şöyle buyuruldu:

"Alimler, peygamberlerin varisleridir."

Peygamberlerden iki ilim kaldı:

a) Hükümler ilmi.

b) Sırlar ilmi.

Asıl varis olan alim odur ki: Her iki ilimden kendisine bir semih düşe... Yalnız bir çeşidinden nasib alan alim, tam varis değildir. Zira böyle bir şey, verasete aykırıdır. Asıl varis olan şu kimse değildir ki: Mirasın muayyen bazı kısmından pay alır. Zira bu kimse, alacaklı sınıfına dahildir. Ki onun nasibi, hakkı olan cinse taalluk eder.

Resulullah (sav) Efendimiz, bir başka hadis-i şeriflerinde şöyle buyurdu:

"Ümmetimin alimleri, Beni İsrail'in peygamberleri gibidir."

Bu hadis-i şerifte işaret edilen alimler, veraset alimleridir. Alacaklı olan alimler değildir. Ki bunlar, terekeden nasiplerine düşen hakkı alırlar.

Şu kimseye "Varis" demek mümkündür ki, kendisine kalan miras, yakınlık ve cinsiyet yolu ile kala. Ama alacaklı böyle değildir. Zira o: Bu alâmetten halidir.

Bir kimse varis değilse... O Alim dahi değildir. Meğer ki, onun ilmini, bir çeşit ilimle kayıtlı tutalım. Diyelim ki:

-O, hükümler ilmini bilir.

Asıl mutlak olan (herhangi bir kayıtla sınırlanmış olmayan) alim odur ki, varis ola... Ve... onun mirastan bol hazzı ve nasibi buluna. Hem de tam olarak, her iki taraftan da.



Pek çokları sanır ki: Sırlar ilmi, tevhid-i vücudi, kesrette vahdeti ve ahdette dahi kesreti müşahede ilimlerinden ibarettir. Yine sanırlar ki o: Yüce Allah'ın vücudunun ihata ve sereyanı (her şeyi kaplaması ve her zerreye yayılması), kurbu ve maiyetinden (her varlığa yakınlığı ve hepsiyle beraber bulunmasından) kinayedir. Bunlar dahi, hal erbabınca müşahede edilip münkeşif olur.

Haşa ve kella... sonra yine haşa ve kella ki, anlatılan cinsten ilimler ve maarifler, sırlar ilmi ola ve nübüvvet mertebesine lâyık düşe. Zira anlatılan ilimlerin kuruluşu, sekrin ve halin galebesine göredir. Bunlar dahi ayıklık haline aykırıdır.

Peygamberlerin ilmine gelince... ama ister hükümler ilmi olsun; isterse sırlar ilmi olsun... tamamen sahiv (ayıklık) halinden neş'et etmiş olup onunla sekir halinin zerresi dahi imtizac etmemiştir.

O türlü bilgiler, sekir halinde sağlam bilgi sahibi olan velâyet makamına uygundur. Böyle olunca bu ilimler, velâyet sırlarından olur, nübüvvet sırlarından olmaz. Her ne kadar nebilere de velâyet sabit ise de, onlarda bu sır bilgileri, dış alemi düzenleyen hükümlere mağluptur. Nübüvvet hükümleri yanında o sır bilgileri nebilerde hiçbir şey olmayıp yok gibidir.

Bir şiir:

Güneş doğup her yer aydınlandığı zaman,
Sabah yıldızı gözlerden kaybolur hemen.

Kitaplarımda (veya mektuplarımda), risalelerimde yazdım ve tahkikini yaptım ki: Nübüvvet kemalâtı, uçsuz bucaksız deniz hükmündedir. Velâyet kemalâtı ise... onun yanında küçük bir damladır. Amma ne yapalım ki... nübüvvet kemalâtını idrak edemedikleri için, bir cemaat şöyle dediler:

-Velâyet, nübüvvetten daha faziletlidir.

Bir başka taife ise... bu kelâma tevcih yönü verip şöyle dedi:

-Bundan murad, şu demektir: Nebinin velâyeti, kendi nübüvvetinden daha faziletlidir.

Bu taifelerden her ikisi de, nübüvvetin hakikatını bilmeden gaibe hüküm vermişlerdir. Bu hükme yakın bir hüküm şudur ki: Ayıklık üzerine sekir hali tercih edile... Eğer ayıklığın hakikatını bilmiş olsalardı, anlarlardı ki: Sekir halinin ayıklığa nazaran hiçbir değeri yoktur.

Bir mısra:

Arşa bağlı olanla yerdekinin nisbeti ne?..

Onlar, havas zatların sahiv (ayıklık) halini, avamın sahiv haline benzetmiş gibiler. Aralarında bir benzerlik bulmuş, sekir halini ona tercih etmişlerdir. Şayet havasın sekri ile avamın sekri arasında bir benzerlik bulsalardı, üstteki hükmü vermeye cür'et etmezlerdi. Zira, ulema katında yerleşmiş olan bir durum var ki,

o da şudur:

-Mutlak olarak sahiv hali, sekir halinden daha faziletlidir.

Bu hüküm, onlara göre daimidir. Bu sekir ve sahiv, ister mecazi olsun, isterse hakiki...

Velâyeti nübüvvet üzerine daha faziletli görmek; sekir halini dahi sahiv haline tercih etmek: Küfrü İslâm'a tercih etmeye, cehaleti ilme nazaran daha faziletli bilmeye benzer.

Gerek küfür gerekse cehalet, bunlar daha ziyade velâyet makamı ile münasebetlidir. İslâm ve ilim ise... nübüvvet mertebesi ile münasebetlidir.

Bu manadan olarak, Hüseyin b.Mansur Hallac şöyle dedi:

Küfrettim Allah'ın dinine ki, küfür vaciptir

Bence, amma Müslümanların katında kabihtir."(Hallac-ı Mansur Hazretleri, diğer birçok ehlullah gibi, bu beytinde "küfür" kelimesini şer'i ıstılah manasında değil, hakiki (lugavi) manasında kullanmıştır. Küfr'ün lugat manası "örtmek" demektir. Cem makamında salik, Hakk'ın varlığının eşyayı örtüp kaplamış olduğunu gördüğü için bu makama küfür (örtme) makamı denir. Fakat bu, Hakk'ı hakkelyakin müşahededen ileri gelen ve imandan da öte olan bir küfür (örtü)'dür. Yoksa basit manasiyle küfür demek değildir. Buna göre, yukarıdaki beytin manası açıklanmış şekliyle şöyle demek olur:)

"Ben, içimde Allah'tan ve O'nun dinine bağlılıktan başka bir şey olmadığı halde dış görünüşüm, isim ve sıfatlarımla, tenimin canımı örtüp gizlemesi gibi O'nu örtüp içimde sakladım. Bence bu gereklidir. Çünkü O'nu ve O'nun sırrını örtüsüz olarak çırılçıplak göstermek doğru değildir. Fakat Müslümanlığın hakikatini böyle anlamayanlar, sözlerin yalnız dış manasına ve görünüşlerin sadece dış yüzüne bakanlar, bunu çirkin görürler."

Mensur'dan başka birçok ehlullahdan da bu türlü şathiyatın sadır olduğu görülmüştür. Nitekim Bayezid-i Bestami Hazretlerinin "Cübbemin altında Allah'dan başka bir şey yoktur" sözü de meşhurdur ve bütün ehlullah tarafından bu söz, "Ben, ken-

di fani varlığımı Allah'ın baki varlığından yok ettim; var olan ancak O'dur; O'ndan başka var olan yoktur" manasında anlaşılmıştır.

Bu iki büyük velinin ve diğerlerinin bu gibi sözlerinin sadece dış yüzüne bakarak hüküm vermek asla doğru değildir. Allah aşkı ile yanıp yok olmuş, Allah'tan başka bir maksadı, muradı ve sevgilisi kalmamış olan bu hakikat erlerinin sözlerini, âdi bir materyalistin dini ve Allah'ı inkâr etmesi şeklinde anlamak herhalde büyük bir hata olur. Gerçi bu hatadan ve kötü zandan onların Allah katındaki derecelerine halel gelmez, fakat bu yanlış anlayış sahibinin bizzat kendisine çok büyük manevi zararlar erişir. Belki onların bu gibi sözlerden maksatları, düpedüz inkâr veya mü'minleri şaşırtmak olmayıp tam aksine onları, basit ve kaba düşüncelerin ağından kurtararak düşüncenin derinliklerine çekmek, incelikleri kavramaya ve Hakk'ı hakkiyle anlamaya davet etmektir. Nitekim İmam-ı Rabbani Hazretleri de biraz aşağıda burada geçen küfür tabirinin alelâde küfür olmayıp, velâyet makamlarından cem mertebesine münasip bir tabir olduğunu izah etmekte ise de, bu izah tasavvuf tabirlerine aşina olmayan kimseler için yeteri kadar açık olmadığından bu açıklamaya zaruret hasıl olmuştur.



Halbuki, Allah'ın Resulü Muhammed, küfürden Allah'a sığınmıştır. O'na salât ve selâm olsun.

Bir ayet-i kerime meali:

"De ki, herkes yaratılışı hükmünce amel işler."(17/84)

Mecazi alemde İslâm küfürden daha faziletli olduğu gibi, hakikatta dahi onu küfürden daha faziletli itikad etmek lâzımdır. Zira mecaz, hakikatın köprüsüdür.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Küfür, sekir ve cehalet, velâyet makamlarından cem mertebesinde sabit olduğu gibi, İslâm, sahiv ve marifet dahi onda, cemden sonra gelen fark makamında tahakkuk etmiştir. Böyle

olunca, velâyet makamı için "Küfür, cehalet, sekr, yalnız velâyet makamına münasiptir" demek nasıl doğru olur?

Buna cevab olarak derim ki:

-Sahiv ve benzeri hallerin fark mertebesinde sabit olması, öyle bir cem mertebesine göredir ki, onda sekirden ve mahivden gayrı bir şey olmaya. Yoksa fark mertebesinin sahvi sekir ile imtizac etmiş, İslâm'ı küfürle karışmış, marifeti dahi cehalet şaibesine bulanmış olur.

Eğer yazmak için mecal bulabilseydim, fark makamlarının hallerini tafsilatı ile anlatırdım. Sekir hali ve benzerinin sehiv hali ve benzeri ile nasıl imtizac ettiğini beyan ederdim. Herhalde, erbab-ı fatanet, bu manayı araştırmak yolu ile bulabilir.

Her bakımdan şaşılacak bir durum var ki, anlayamıyorlar: Peygamberler azamet ve celâlet çeşidinden nail olduklarına ancak, velâyet yolundan değil, nübüvvet yolundan nail oldular. Onlara salât ve selâm olsun.

Velâyet makamının esas durumu ise... nübüvvetin hadimi olmaktır. Şayet velâyetin, nübüvvet üzerine fazladan bir meziyeti olmuş olsaydı, meleklerin velâyeti, sair velâyetlerden daha e kmel, peygamberlerden daha faziletli olurlardı. Onlara salât ve selâm olsun.

Bu kavimden bir taife:

-Velâyet nübüvvetten daha faziletlidir.

Dedikleri, mele-i âlâ meleklerinin velâyetini dahi, enbiyanın velâyetinden daha faziletli gördükleri için zaruri olarak şöyle dediler:

-Melekler, peygamberlerden daha faziletlidir.

Bu meselede dahi, ehl-i sünnet topluluğundan ayrılmış oldular. Ne var ki, bütün bunlar: Nübüvvetin hakikatına muttali olamamaktan ileri gelir.

Asr-ı saadetten uzak kalmak sebebiyle nübüvvet kemalâtı, insanlann nazarında, velâyet kemalâtından düşük görüldüğü gibi, zaruri olarak bu hususta sözü uzatıp dağıttık. İşin hakikatını dahi, bir nefeslik açtık.

Bir ayet-i kerime meali:

"Ey Rabbımız, bizim günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla. Ayaklarımıza sebat dermanı ver. Kâfirler üzerine bize yardım eyle."(3/147)

Pek değerli kardeşim Şeyh Meyan Davud o tarafa geliyordu. Dolayısiyle başınızı ağrıtacak bu yazılann yazılıp yollanmasına sebep oldu.

★★★

269. MEKTUP

MEVZUU:

a) Din düşmanlanna ihanet etmeye teşvik.

b) Onların batıl putlarını tahrib edip düşürmeye çalışmak.

c) Anlatılan bu üstün işi, temenni etmeyi açıklamak.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Murtaza Han'a yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına...

Bilesin ki: Her şahsın temenni ettiği bir şey vardır. Bu Fakir'in temennisi dahi, Yüce Allah'ın ve onun Resulünün düşmanlarına sert davranmaktır. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin. Bir de, o hüsrandakilere ihanet edip batıl putlarını küçültmektir.

Bilesin ki, Allah katında, anlatılan ameli yapmaktan daha çok rıza kazanılacak bir iş yoktur. Bunun içindir ki, anlatılan rıza dolu ameli yapmaya sizi teşvik ediyorum. Hem de tekrar tekrar. Görüyorum ki: Anlatılan ameli yapmak, İslâm dininin en mühim işlerinden biridir.

Siz orayı şereflendirmeye muvaffak olup o kesif zulmet içindeki yeri alçaltmayı belirttiniz, oradaki İslâm düşmanlannı dahi küçülttünüz.

Bunun için, evvelâ bu nimetin şükrünü eda etmek lâzımdır. Birçok kimseler, oraya tazime ve oradaki İslâm düşmanlarına saygı göstermeye gidiyorlardı.

Allahu Teala'ya hamd ve şükürler olsun ki: Bu gibi belliye ile bizi müptelâ kılmadı.

Anlatılan işi yapmaktaki büyük nimetin şükrünü eda ettikten sonra gerekir ki: O haib ve hasirlerin (korkak ve hasrette kalanların) tahriki için çalışmak, ön plana alına... Onların batıl putları küçültüle, o cemaat dahi gizli ve aşikâre olarak imkân nisbetinde tahrib edile.

O kısır putlara her türlü ihaneti yapmalı ki, böyle yapmakla, daha önce yapılan bazı yaltaklanmalar telâfi edilmiş ve kaçırılan güzel amele kavuşulmuş ola... Böyle bir amel dahi o işlere kefaret yerine geçe.

Bedeni zaaf, şiddetli soğuk beni oraya gelmekten alıkoydu. Yoksa hizmetinize girer; bu işe herkesi teşvik etmeye bakardım. O taşa bu münasebetle bir tükürük de ben atardım; bu işi dahi bir saadet sermayesi sayardım. Daha fazla ne yazayım?

★★★

270. MEKTUP

MEVZUU: Bazı sohbeti, uzlete tercih etmenin beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Nur Muhammed'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına.

Kardeşim Nur Muhammed, uzakta durup ayrı kalanları unuttu. O kadar ki: Bir selâm ve bir kelâmla dahi onları hatırlamaz oldu.

Sizin temenniniz, uzlet ve inziva idi. Bu da size müyesser oldu. Lâkin bazı sohbet vardır ki: Uzlete tercih edilir, sohbetin ondan daha faziletli olduğu bilinir. Bir ölçü olarak, Veyse'l-Karani'nin hali burada yeter. Ki o: Uzleti tercih edip Hayrü'l-Beşer Resulullah ile sohbet şerefine nail olamadı. O'na ve âline salât ve selâm. Sohbet kemalâtından dahi hiçbir şey bulamadı; kendisi tabiinden oldu. Hayır derecesinin birincisi ertelendi, ikinci derecede kaldı.

Allah'ın inayeti ile, sohbetten her gün bir başka hal zuhur eder. Bir hadis-i şerifte belirtildiğine göre:

"İki günü müsavi geçen ziyandadır."

Selâm size ve sair hidayete tabi olanlara. Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara. O'na ve âline salâtlar, selâmlar ve tahiyyat.

★★★

271. MEKTUP

MEVZUU: Tabiri sorulan bir rüyanın yorumu.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Hasan Berki'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullarına.

Pek aziz kardeşim Hasan'ın mektubu ulaştı. Allahu Teala, kendisini kemale ulaştırıp halini de güzelleştirsin.

Yazılan rüya, tam bir açıklıkla izaha kavuştu. Ümitli olmak gerek. Canını vererek, memur olduğun işi yapmaya gayret etmelisin. Aynı zamanda şer'i hududu kıl kadar aşmamalısın. Ehl-i sünnet vel-cemaat itikadına göre kendini süslemelisin.

Bir mısra:

Asıl iş budur; geri kalan boş hayaller.

Eğer babanız cevaz verirse, kardeşler de razı olursa... Hind beldelerine gelmeyi bir ganimet bilesin.

Vesselâm...

★★★

273. MEKTUP

MEVZUU:

Salike lâzım olan odur ki:

a) Başka tarikatlara iltifat etmeden, şeyhinin yolunda sabit ve müstakim buluna.

b) Hilâfı zuhur eden rüyalara itibar etmemeli ki, onlar düşman olan Şeytan'dandır.

Bu münasebetle bazı hususlann beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mirza Hüsa-**

meddin Ahmed'e yazmıştır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki: Bizi buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi; biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi."(7/43)

Onlara salâtların en tamamı; selâmların en faziletlisi olsun.

Kerem olarak, bu Hakir'in ismine gönderilen iltifat sahifesi gelmekle, sürur ve neşe hasıl oldu. Allahu Teala, sizleri hayırlı mükâfatlarla mükâfatlandırsın.

O mektuba, şu cümleler derc edilmiştir:

-Semağı men etmekte ne kadar mübalağa ile durulmuştur ki, bu: Mevlid dinlememeyi dahi tazammum eder. Zira o: Naat olan kasideler ve naat olmayan şiirlerden ibarettir. Pek Aziz Kardeş Mir Muhammed Nu'man'a mevlid dinlemeyi terk etmek ağır geliyor; keza burada mecud olan bazı arkadaşlara da... Şunun için ki: Onlar, Resulullah (sav) Efendimizi rüyada görmüşler; o dahi cidden mevlid meclisinden razıdır. Dolayısiyle onlara bu işi terk cidden zor gelmektedir.

Ey Mahdum,

Eğer rüyalara itibar ve uykularda beliren hallere itimad olsaydı, müridlerin şeyhlere ihtiyaçları kalmazdı. Tarikatlar arasında, herhangi bir tarikatı seçmek dahi abes olurdu. Bu durumda her mürid rüyada gördüğü vakıaya ne muvafık ise onu yapardı. Uykusunda ne bulduysa onu işlerdi. Amma bu uykular ve rüyalar, ister şeyhinin tarikatına muvafık olsun, isterse olmasın. İster ona göre hoşnut olunan bir şey olsun, isterse olmasın.

Anlatılan mana takdirince, şeyhlik ve müridlik silsilesi batıl olmaktadır. Her heves sahibi dahi, kendi hali ile müstakil olur, kendi tavrı ve tabiatı istibdad kurar.

Halbuki sadık müridin yanında, bin tane sadık rüyanın, şeyhi varken, yarım arpa kadar bir itibarı olmaz.

Mürşidin huzur devletine karşı rüşdünü bulan talip yanında rüyalar, manasız düşler mayanında sayılır. Onlardan hiçbirine iltifat etmez.

Şeytan kuvvetli bir düşmandır; onun ferdinden nihayete varmış olanlar dahi emin olamazlar. Daima onun mekrinden korkar, çekinirler. Müptedilere ve mutavassıtlara ne diyebiliriz?..

Bu hususta netice söz şu ki: Müntehiler (nihayete varmış olanlar) mahfuzdur; Şeytan'ın sultasından dahi mahsundurlar. Amma, müptediler ve mutavassıtlar böyle değildir. Bunların rüyaları itimada müstahak ve inatçı Şeytan'ın hilesinden daha mahfuz değildir.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Resulullah (sav) Efendimizin görüldüğü rüyalar doğrudur. Şeytanın dahi hile ve tuzağından mahfuzdur. Bir hadis-i şerifte de belirtildiği gibi, Şeytan onun suretine giremez. Durum böyle olunca, mevzuumuz olan rüya doğrudur ve Şeytan'ın hilesinden mahfuzdur.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Fütuhat-ı Mekkiye Sahibi Muhyiddin b.Arabi (Allah sırrının kudsiyetini artırsın) bilhassa Medine-i Münevvere'de medfun bulunan Resulullah (sav) Efendimizin suretine Şeytanın girmeyeceğini anlatmış ve girememenin o surete mahsus olduğunu söylemiştir. Mutlak olarak, hangi suret olursa olsun: Şeytan'ın onun suretine giremeyeceği hükmüne cevaz vermemiştir.

Kaldı ki: Bu sureti teşhis etmeye imkân yoktur. Onun sahibine salât ve selâm olsun. Bilhassa, onun rüyada teşhisi cidden pek zordur. Bu durumda, nasıl itimada hak kazanır?..

Resulullah (sav) Efendimizin kendine mahsus suretine Şeytan'ın giremeyeğini kabul etmezsek, amma hangi suret olursa olsun gireceğine de cevaz versek, ki: Ulemanın çoğu da bu manaya zahib olmuştur ve Resulullah (sav) Efendimizin yüksek şanına dahi bu münasiptir. Yine de deriz ki:

-Bu suretten hükümleri almak, razı olunanı ve razı olunmayanı anlamak zor işlerdendir. Zira mümkündür ki: Şeytan Lain arada vasıtalık edip gerçeğin aksini gerçek gibi göstere... O rüyayı göreni de, şüpheye ve yanılmaya düşüre. Bunun gibi, Resulullah (sav) Efendimizin ibare ve işaretini, kendi ibare ve işareti

ile karıştıra. Nitekim, bu mana üzerine bir rivayet vardır. Şöyle olmuştu:

-Bir gün Resulullah oturmuştu. O'na ve âline salât ve selâm. Kureyş'in ileri gelenleri ve küfür ehlinin başları da yanında idi. Ashabdan da çokları orada bulunuyordu.

Bu sırada, Resulullah (sav) Efendimiz Necm suresini okudu. Onların batıl putlarını anlatmaya gelince; Resulullah (sav) Efendimizin kıraatına Şeytan, onların batıl putlarının medhi üzerine bazı kelimeler ekledi. O şekilde ki: Orada bulunanlar, Resulullah (sav) Efendimizin kendi karaatı sandılar. Asla bir ayırd etme yolu bulamadılar.

Bunun üzerine, kâfirler sevinip şöyle dediler:

-Muhammed bizimle barışıp uzlaştı, putlarımızı övdü.

Orada bulunan, Müslümanlar buna şaşırdılar. Resulullah (sav) Efendimiz dahi, Şeytan'ın kelâmına muttali olamadı; sordu:

"Vaki olan nedir?"

Ashab dahi, durumu kendisine arz etti:

-Şu fıkralar, sizin kelâmınız meyanında zuhur etti.

Bunun üzerine, Resulullah (sav) Efendimiz mahzun oldu. Akabinde Cebrail geldi; vahiy ile şu beyanı yaptı:

-O kelâm, İlka-i Şeytani'dir. (Şeytanın salmasıdır.)

Ve... şu ayet-i kerimeleri de getirdi:

"Biz, senden evvel hiçbir resul, hiçbir nebi göndermedik ki, o, (bir şey) **arzu ettiği zaman şeytan onun dileği hakkında ille** (bir fitne meydana) **atmış olmasın. Nihayet Allah, şeytanın ilka edeceği** (o fitneyi) **giderir, iptal eder. Yüce Allah ayetlerini sabit** (ve mahfuz) **kılar. Allah** (her şeyi) **hakkiyle bilendir, tam hüküm ve hikmet sahibidir.**"(22/52)

-"(Allah'ın buna müsaade buyurması) **şeytanın** (meydana) **atacağı** (fitneyi) **kalblerinde bir maraz bulunanlara, yürekleri katı olanlara bir imtihan** (vesilesi) **yapmak içindir. Hiç şüphe yok ki, o zalimler** (haktan) **uzak bir ayrılık** (ve muhalefet) **içindedirler.**"(22/53)

"Bir de bu, kendilerine ilim verilenleri onun (Kur'an'ın) **muhakkak Rabbinden** (gelen) **bir gerçek olduğunu bilip de ona** (tam) **iman etmeleri ve kalblerinde tam bir itmi'nan hasıl olması içindir. Şüphesiz ki Allah,** (o surete) **iman edenleri doğru bir yola iletir."**(22/54)

"Küfr (ü-iman) **edenler ise kendileri o saat ansızın gelinceye yahut kısır bir günün azabı çatıncaya kadar ondan** (Kur'an'dan) **yana mütemadi bir şek içinde kalırlar."**(22/55) (Buraya kadar anlatılan beş ayet-i kerime Hasan Basri Çantay hocanın Meal-i Kerim'inden alınmıştır.)



Şeytan, batıl kelâmını, Resulullah (sav) Efendimizin kıraatı esnasında; kendisi hayatta ve ayık halinde ve ashabın huzurunda ilka ettikten sonra, hem de Resulullah (sav) Efendimizin kıraatından ayır edilemeyecek bir şekilde... bu durumda, o rüyanın Şeytan tasarrufundan mahfuz, onun kirletmesinden masun olduğu nereden bilinsin?.. Hem de, Resulullah (sav) Efendimizin vefatından sonra... hem de uykuda... hem de duyguların muattal kaldığı bir demde... Kaldı ki, o zaman, şüphe ve yanılma mahallidir; başka insanların görüşü olmadan, yalnız kendi görüşüyle kalmak durumu vardır.

Şöyle bir cevap dahi verebiliriz:

- Resulullah (sav) Efendimiz, bu amelden razıdır. Nitekim, medhedilen dahi medhedenlerden razı olur. Bu mana da, kaside okuyanların ve dinleyenlerin zihninde yerleşir ve hayallerine nakşolur. Bu durumda caiz odur ki, rüyada görülen o suret, o haylelerine nakşolan suret ola... Ve o görülen rüya hakikat olmaya... Şeytanın o surete girmesi dahi olmaya.

Bu rüyalar ve vakıalar, zahirine ve hakikatına dahi hamledilmiş olabilir. Bu da, bir şahsın gördüğü rüyada, gördüğünün aynısını görmüş olur. Meselâ: Bir kimse, rüyada Zeyd'in suretini görmüş olur ki, onun bu gördüğü Zeyd'in hakikatıdır. Orada murad olan mana budur.

Üstte anlatılan şekilde olduğu gibi zahirinden sarf-ı nazar

edilip teviline ve tabirine de hamledilebilir. Meselâ: Bir kimse, Zeyd'in suretini görmüş olur ki, onun bu gördüğü Zeyd'in hakikatıdır. Orada murad olan mana budur.

Üstte anlatılan şekilde olduğu gibi zahirinden sarf-ı nazar edilip teviline ve tabirine de hamledilebilir. Meselâ: Bir kimse, Zeyd'in suretini görmüş olabilir, amma bundan murad olunan mana Amr'dir; bunun sebebi de ikisi arasında bulunan münasebettir.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, arkadaşların gördüğü rüyanın görüldüğü gibi anlaşılması gerektiği nasıl bilinebilir? Onun tevile muhtaç olmadığı nasıl söylenebilir?

Sonra... niçin caiz olmasın ki: O rüyalar tabire muhtaç ola ve murad olan mana dahi bu ola... Şeytan'ın o surete bürünmesi olmasa bile bir başka şeyden kinaya olması niçin caiz olmasın?

Hülasa: İtibar dayanağı rüya üzerine olmamalıdır. Çünkü eşya, hariçte mevcuddur. Çalışmak lâzımdır ki: Eşya zahirde görüle... Zira, itimada şayan olan budur. Bunda tabire dahi yer yoktur. O şey ki, hayal aleminde görülür, rüyadır ve hayaldir.

Uzun bir süredir ki: Arkadaşlarımız orada, kendi durumlarına ve görüşlerine göre muamele ederler. Tercih bağı da ellerindedir.

Mir Muhammed Nu'man'a gelince; onun için büyüklere uymaktan başka kurtuluş yolu yoktur. Yasaklanmış olduktan sonra, yapılmaması gereken bir işte göz açıp kapayıncaya kadar çekingenlik ve duraklama olursa... bundan Allah'a sığınmak gerek.

Gözetiyoruz: Eğer duraklarlarsa bunun kime zararı olur? Sonra kime kaçacaklar ve kime sığınacaklar?..



Fakir'in bu işte mübalağa ile durması, ancak tarikatına muhalefet sebebi iledir. Amma bu muhalefet, ister semağ olsun, isterse raks... İster mevlid okumak olsun, isterse kaside sıralamak.

Her tarikat için has matlabına bir kavuşma yolu vardır. Bu

mütavassıt tarikatın has matlabına kavuşma yolu ile... bu gibi işleri terk etmeye bağlıdır.

Her kimde ki, bu tarikatın matlabına bir taleb vardır, ona düşer ki: Bu tarikata muhalefetten içtinab ede... Başka tarikatların matlabları onun görüşünde yer tutmaya. Bu manada Hace Bahaeddin Nakşibend (Allah sırrının kudsiyetini artırsın) şöyle dedi:

-Ne bir işi yapıyoruz, ne de inkâr ediyoruz.

Bunun açık manası şudur:

-Biz bu işi yapmıyoruz, çünkü bize has olan tarikata muhaliftir. Amma onu inkâr da etmiyoruz, çünkü başka meşayihlerce o iş yapılmıştır.

Bu manada bir ayet-i kerime:

"Herkesin ona çevirdiği bir yüz ciheti vardır."(2/148)

Eğer Firuzabad'da bu Tarikat-ı Aliyye'ye muhalif bir iş çıkarsa... ki orası: Bizim gibi fukaranın (yani: dervişlerin) bir sığınağı ve melceidir; zayıf kişiler sayılan bağlılık erbabının önderi zatların yerleşme yeridir, o zaman biz fukaraya (dervişlere) elbette ıstırap sebebi olur. Mahdum-u Kiram dahi, muhterem babalarının tarikatını korumaya kalkmaya en haklı olandır. Nitekim, Allah sırrının kudsiyetini artırsın, Hace Ahrar'ın çocukları dahi, muhterem babalarının tarikatına değişme ve bozulma bulaştıktan sonra onu korumaya kıyam ettiler. Yani: Onun vefatından sonra. Onu değiştirip bozmak isteyenlerle mücadele ettiler. Bu durum sizin de kulağınıza gelmiştir inşallah.

Hazret-i Şeyhimizin meşrebini yazarken, tatlı sert olduğunu yazıyorsunuz. Evet... onun ilk hallerinde, bazı işlere karşı sühulet gösterdiği olmuştu. Bunun sebebi de onun, melâmiliğe meyilli oluşu idi; onu tercih eden (üstün tutan) tarafı vardı. O yolu tercih ettiği için bazı işlerde azimeti terk yolunu seçmişti. Amma son demlerinde bu işlerden kaçındı; hiç melâmiliği anmadı.

İnsaf nazarı ile bakıp düşünsünler: Eğer Hazret-i Şeyhimiz şu günlerde hayatta olmuş olsaydı, bir meclis ve cemiyet kursaydı, sanıyorlar mı ki, bu işten razı olurdu ve bu cemiyeti güzel sa-

yardı?.. Yoksa bunları hiç kabul etmez miydi?..

Bu Fakir'in maksadı o ki: Bu manaya cevaz vermez, inkâr ederdi.

Fakir'in maksadı bildirmektir; ister kabul ediniz, ister kabul etmeyiniz. Bu işten dolayı bizden yana ne bir sıkıştırma olur, ne de münakaşa. Eğer mahdumlar ve orada bulunan arkadaşlar, bu vaziyeti devam ettirip dururlarsa... onların sohbetinden bizim için mahrumiyetten başka bir şey olmaz. Bundan daha fazla ne yazayım?..

Evvel ahir selâm...



274. MEKTUP

MEVZUU:

a) Üstün himmetli (gayretli) olmaya teşvik.

b) Kesret aynalarında görülen süfli müşahedelere iltifat etmemek.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Yusuf Berki'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun Resulüne... Sizlere de, dualar ettiğimi bildiririm.

Malum olsun ki, gönderilen üç mektup ulaştı... Ona derc edilen haller ve kerametler çeşidinden vakıaların beyanı anlaşıldı. Keza o hal de anlaşıldı ki: Bu ibare ile onu kesrette vahdet şühudunun sonunda beyan etmişsiniz.

İkinci intiha, birinci hal üzerine olandır; gaipliğin de gayb olmasıdır. Yani mananın kalmasıdır:

-Ben yaratılmış kulum, Muhammed Mustafa ümmetindenim. O'na salât ve selâm olsun.

İş bu hal asıldır, anlatılan hallerin de üstündedir. Lâkin esas intiha bundan başkadır. Nihayet dahi, bundan nice merhale uzaktır.

Bir şiir:

Bu, istiğna sahasıdır yüksek;

Çok uzaktır visali düşünmek.

Asıl maksad, en güzel kelimeyi (tevhid kelimesini) tekrardır. Bunu da, daha önceki mektupta sana emretmiştim. Ki o: Kesretle alâkalı şühudu nefyetmek içindir. Allah'a hamd ve şükürler olsun; bu şühud dahi senden gitti. Yani: O en güzel kelimenin tekrarı ile...

Üstün himmetli olmalısın. Bu tarikatın cevizi ve muzu ile yetinmemelisin. Zira Sübhan Allah, üstün himmetli olanları sever.

Dar olan tevhid-i vücudi sikkesinden kurtulup tarik-i sultaniye geçtin. O ne güzel nimettir ki: Eğer geçmiş haller hatırlanmasa... kesrette vahdet şühudu lezzetleri düşünülmese... bu öbür dahi istikamete, tarikatta çalışıp çabalamaya sarf edilse...

Çok haşhaş ehlini gördük; onun kötülüğüne muttali oldukları için bıraktılar. Bunun üzerine bir süre de durdular. Amma sonradan haşhaş içilmesi üzerine terettüb eden halleri anmak, o lezzetleri düşünmek ittifakla onları eski hale çekip götürdü.

Ey Mahdum,

Kesret aynaları ile alâkalı şühud, lezzeti gerektiricidir. Şühud-u tenzihi ise... cehle nazırdır. Onunla lezzet almak cidden zordur, uzaktır. Kendisine uyulan şeyhin imdadı olmadan onda seyir çetindir.

Değerli kardeşimiz, Mevlâna Ahmed'i görmez misin?.. Avam onu zahir alimlerden sayar. Kendisine gelince, ne kendi hallerini bilir, ne de arkadaşlarının hallerini... Bunun sırrı şudur: Onun batını, tenzihi şühuda dönüktür. Ki orası: Cehl (bilgisizlik) yeridir. Onun imanı dahi, ulema gibi gaybe imandır. Onun batını ise, üstün yaratılıştandır. Kesretle karışık şühuda iltifat etmez. Zahiri ise... sofiyenin keşfe dayalı sözlerine ne meftun olmuştur, ne de mağrur. Onun varlığı o nahiyelerde bir ganimettir.

Husulünü haber verdiğim bu haller, öyledir ki: Adı geçen Mevlâna onlarla muttasıftır. Bilsin veya bilmesin; nice zamandır onlarla tahakkuk etmiştir.

Fakir'e göre: O yerin medarı, Mevlâna'nın varlığına bağlı... Asıl şaşılacak durum şu: Bu mana, o havalideki keşif ehline na-

sıl gizli kalmış?

Halbuki, Mevlâna'nın kadri kıymeti, bilgisinde açık seçiktir. Tıpkı: Güneşin varlığı gibi.

Bundan daha ziyade ne yazayım? Sizden beklenen duadır.

Vesselâm...



275. MEKTUP

MEVZUU:

a) Bazı sorulara cevap.

b) Şer'i ilimleri öğrenmeye, fıkhi kükümleri yaymaya teşvik.

Ve... bu münasbetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Ahmed Berki'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Allah'ın Resulüne salâtlar ve selâmlar olsun. Sizlere de, dualar ettiğimi bildiririm.

Şeyh Hasan ve başkası ile gönderilen iki mektup ulaştı. Çokça ferahlık getirdiler. O mektuplardan birinde: Hace Veys'in hallerini beyan ediyorsun. Diğerinde ise... kendi kabulünü soruyorsun.

Bu sırada, senin haline teveccüh ettim; gördüm ki: O nahiyelerin sakinleri, senin tarafına koşmaktadır, sana sığınmaktadırlar. İşte, bundan malum oldu ki: Sen o yerin medarı kılınmışsın; o tarafın insanlan dahi, sana bağlı kılınmış. Bunun için, Allah'a hamd ü şükürler olsun.

Bu muamele, sanmayasın ki, şek ve şüphe zannı bulunan vakıalar cümlesindendir. (Yani: Rüya cinsi şeyler değildir.) Bunları, meşhudat ve mahsusattan (gözle görülen beş duyguyla kavranan şeylerden) saymalısın.

Bu devletin tahsilinde sizin için yol; şer'i ilimlerin öğretimi ve fıkhi hükümlerin yayımıdır. O yerlerde ki oralarda cehalet mekân tutmuş ve bid'at yerleşmiştir. Ayrıca dayanağın, Allahu Teala'nın evliya kullarına muhabbet ve onlara karşı olan ihlâsındır

ki, Allahu Teala bunları sana sırf fazlı ile ihsan eylemiştir.

Mana yukarıda anlatıldığı gibi olunca, size düşen: Gücünüzün yettiği kadar dini ilimleri öğretip şer'i hükümleri yaymaktır. Zira işin esası, yükselmenin dayanağı, kurtuluşun yörüngesi budur.

Himmet kuşağını kuşanmalısınız ki: Ulema arasına girip emr-i maruf ve nehy-i münker vazifesini yaparak halkı Sübhan Hakkın yoluna çekmeye kılavuzluk edesiniz.

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"İşte bunlar, birer öğüttür; artık **dileyen Rabbına bir yol tutar."**(73/19)

Sizin icazetli bulunduğunuz kalbi zikir dahi, şer'i hükümlerin yerine getirilmesini teyid eder; nefs-i emmarenin de inadını söküp atar.

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin yürütülmesi de lâzımdır. Kendi haline ve arkadaşlarının haline bilgi sahibi olmadığın için mahzun olma. Ve bu durumu, sende bir şey hasıl olmadığına delil sayma... Arkadaşlarının halleri, senin kemalâtının aynası olarak yeter. Arkadaşlarında zahir olan haller senin hallerindir ancak; in'ikâs yolu ile onlarda zuhur etmiştir.

Şeyh Hasan, senin devletinin rükünlerinden biridir. Muamelende, sana bir muavin ve yardımcıdır. Eğer Maveraünnehir veya Hind **memleketlerine** bir yolculuk arzusu hatırına gelirse... senin yerine vekilin olarak orada Şeyh Hasan vardır.

Onun hakkında teveccüh ve iltifata riayet etmelisin. Tezce, zaruri sayılan dini ilimleri öğrenip tamamlaması için tam bir çaba gösteriniz. Onun dahi Hindistan tarafına gelmesi; hem kendisi için, hem de sizin için bir ganimet olur. Allahu Teala, size ve bize İslâm şeriatı üzerine istikamet nasib eylesin... O'nun sahibine salât ve selâm.

Yazıyorsun ki:

-Arkadaşlardan birine, altı ay kadar bir süre için terakki hasıl oldu. Kendisine, gaybet (kaybolma, gaiplik) ve şuursuzluk halinde görünen ervah-ı tayyibe (güzel ruhlar) çeşidinden şeyleri,

şu andaki ayık halinde dahi görmektedir.

Ey Mahdum,

Bu görüşte, terakki için delil yoktur. İster şuurlu olsun, isterse şuursuz. Bu yolda birinci basamak: Sübhan Hakkın gayrını asla görmemektir. Onun zatından gayrısı kesin olarak fikrinde kalmamalıdır. Amma bu demek değildir ki:

-Eşyayı, Sübhan Hakkın gayrı olarak görmeyecek ve onları siva unvanı ile bilmeyeceksin.

Zira böyle bir şey aynıyle kesreti görmek olur. Elbette, Sübhan Hakkın gayrını görmemeli, asla ve kat'a ondan gayrını hissetmemelidir. Bu, öyle bir halettir ki: "Fena" diye tabir edilir. Bu tarikatın da, ilk konaklarından bir konak sayılır. Bundan sonrasını, savrulan ağaç yaprakları say...

Bir şiir:

O ki, bulmaz fena, Mevlâsının sevgisinde;
Nasipsizdir o kişi kibriyası izinde...

Bugünlerde yazılan mektuplar, pek değerli şeylerdir. Onlara çok çok faydalı şeyler derc edilmiştir. Şeyh Hasan, onların suretini beraberinde getirdi; tam bir mülahaza ile onları mütalaa etmek gerek.

Merhume valideniz için dua istemişsiniz; icabetle kabul ettik.

Bu taraftaki kalan halleri, Şeyh Hasan tafsilatı ile beyan edecektir. Selâm hidayete tabi olanlara. Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara. O'na ve âline salât ve selâm.

Fakir ve evlâdı, hüsn ü hatime (son nefesi güzel vermek için) dua dilerler.

Vesselâm...

276. MEKTUP

MEVZUU:

a) Kur'an-ı Kerim'in muhkem ayetleri ile müteşabih ayetleri.

b) Ulemanın ve kemalâtının beyanı.

Bu münasebetle bazı hususlar.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Bediüddin'e yazmıştır.**

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Seyyidü'l-Mürselin üzerine olsun; keza O'nun pâk ve temiz âlinin ve ashabının tümüne. Allahu Teala, bizi ve sizi ilimde geniş ve derin bilgi bulanlardan eylesin.

Ey Kardeş,

Allahu Teala, Kitab-ı Mecid'ini iki kısma ayırdı:

a) Muhkem olanlar (manaları belli ve sağlam olanlar).

b) Müteşabih olanlar (değişik ve yorumu gerektiren mana taşıyanlar).

Birinci kısım: Şeriat ilimlerinin ve hükümlerinin menşeidir.

İkinci kısım: Hakikat ve sırlar ilminin mahzenidir.

Kur'an-ı Kerim'de veya hadis-i şeriflerde: Yed, vech, esabi, enamil olarak anlatılanların tümü, müteşabihattan sayılır. Surelerin başında gelen belli harfler dahi aynı şekilde, müteşabihattan sayılır. Bunlara, hiç kimse muttali olamaz... ancak, ulema-i rasihun (derin ve geniş bilgi sahibi alimler) müstesna.

Tahayyül etmeyesin ki:

-Yed (El)... Olarak anlatılan lâfzın tevili, kudretten ibarettir. Yine sanmayasın ki: Vech (Yüz)... Olarak anlatılan lâfzın tevili dahi, zattan ibarettir. Elbette, bunların tevili, pek çetin sırlardandır ki: Havas zatların dahi en hasına açılmıştır.

Mukattaat-ı Kur'aniye harflerinden (Kur'an'da bazı sure başlarındaki kesilmiş, kısaltılmış harflerden) ne yazabilirim ki?.. Onlardan her bir harf, bir denizdir ki: Aşıkla maşuk arasındaki gizli sırları dalgalandırır. Derin, dakik bir işarettir ki: Muhib ile mahbub (seven ile sevilen) arasında geçer.

Muhkemata (açık ve kesin hükümler bildiren ayetlere) gelince... bunlar her ne kadar Ümmehat-ı Kitab iseler de, bunların neticeleri ve semereleri kitabın maksatlarından olan müteşabihattır. (Mecazi manaya elverişli olan ayetlerdir) Ümmehat ise... neticelerin husulü için vesileler sayılır.

Kitabın kalbi, o müteşabihattır; o sözün kışrı (kabuğu) ise... Kitabın (Kur'an'ın) muhkematıdır.

Müteşabihat, o şeydir ki: Asl'olanı, remiz ve işaretle beyan eder. Bu şanı yüce mertebenin muamele hakikatından haber verir. Amma, muhkemat böyle değildir.

Müteşabihat, hakikatlerdir. O müteşabihata nisbetle bu muhkemat, o hakikatlerin suretleridir.

Rasih olan alim odur ki: Öz ile kışnn arasını bulur, hakikat ile suretin arasını cem eder. Kışır uleması kışr ile sevinip muhakemat ile yetinmektedirler.

Rasihun olan ulemaya gelince... muhkematı tahsil edip müteşabihat tevilinden yana da bol hazza nail olmaktadır. Böylece, hakikat ile suretin arasını birleştirmektedirler. Yani: Müteşabih ile muhkemin... demek istiyorum.

Amma bir kimse ki: Muhkematın ilmini tahsil edip onun gereğince amel etmeden müteşabihatın tevilini taleb eder, sureti dahi terk edip hakikat fikri yoluna girer, o kimse cahildir; cehlinden de haberi yoktur. Dalâlette kalmıştır, amma kendi dalâletinden haberdar değildir. Bilip anlamaz ki: Bu hayat, suretten ve hakikatten mürekkeptir. Bu hayat, devam ettiği süre de, asla hakikat suretten ayrılmaz.

Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Rabbına ibadet et; taa, yakin hasıl oluncaya kadar."(15/99)

Yani: Ölüm gelinceye kadar. Nitekim müfessirler de şöyle dediler:

-Allahu Teala, ibadetin bitimini, ölümün gelme zamanı eyledi. Ki ölüm: Bu hayatın sonudur. Zira bir kimse ölünce, kıyameti kopmuş olur. Suretin hakikatten ayrılması ise... ahirette olacak-

tır. Ki orası: Hakikatlerin zuhur mahallidir.

İki hayattan her birinin, kendine göre bir hükmü vardır; birinin hükmü diğerine geçmez. Ancak maksadı şeriatın iptali olan cahil veya zındık olanlar müstesna.

Herhangi bir şer'i hüküm ki: Müptedi (yolun başındaki kimse) için sabittir, o hüküm müntehi (yolun sonuna ermiş kimse) için dahi sabittir.

Avam müminler, ârif zatlardan havasın dahi hası olanlar, bu manada müsavidir; onda aynı kıdeme sahiptirler. Bir şahısla diğer şahıs arasında fark yoktur.

Kısır mutasavvıflar, hüsrana uğramış mülhidler ki, bunlar boyunlarını şeriat ipinden kurtarma niyetindedirler, hayal ederler ki: Şeriat hükümleri avama mahsustur, amma havas zümre yalnız marifetle mükelleftirler. Yine onlar, cehaletlerinden ötürü sanırlar ki: Emirler ve sultanlar, adalet ve insaf dışında bir şeyle mükellef değillerdir. Şunu da derler ki:

-Şeriatın gelmesinden maksud, marifet husulüdür; marifet hasıl olduktan sonra şer'i teklifler düşer. Kendi davalarının isbatı için de, şu ayet-i kerimeyi şahit tutarlar:

"Rabbına ibadet et; taa, yakin hasıl oluncaya kadar."(15/99)

Yani: Allahu Teala'ya olan yakin... Nitekim Sehl-i Tüsteri dedi ki:

-İbadetin intihası, Sübhan Hakka marifet husulüdür.

Zahir olan şu mana ki: Yakin (**Yakin** kelimesi, Arapça olup "kesin bilgi, açık ve sağlam inanç" demektir. Bu kelimeyi Türkçe'deki "yakın" kelimesiyle karıştırmak yanlıştır.) manasını Allah'a yakin olarak alanların muradı, Yüce Hakka marifet husulü, ibadette külfetin kalkmasıdır; ibadetin kendisinin nihayet bulması değildir. Zira öyle bir şey, ilhada ve zındıklığa gider.



Yine onlar sanırlar ki: İrfan sahiplerinin ibadetleri riyakârlıktır. Bunlar taat ve ibadetten yana yapacaklarını yaparlar, amma bunları yapmaları, tabileri ve müptediler kendilerine uysun için-

dir; kendilerinin o ibadetlere ihtiyaçları olduğu için değildir.

Bu kail oldukları işin teyidi için de, meşayihten sözler nakledip derler ki:

-Eğer şeyh mürai ve münafık olmasa, mürid ondan faydalanamaz.

Sübhan Allah, onları utandırsın; o kadar cahiller ki!..

İrfan sahiplerinin ibadete o kadar ihtiyaçları vardır ki, müridlerin, onun onda biri kadar ihtiyacı yoktur. Çünkü: Onların yükselişleri ibadete bağlıdır; terakkileri, şeriat hükümlerini yerine getirmeye göredir.

Eğer ibadetlerinin cahiller için yarın bir semeresi olacaksa, bu semere ârifler için bugün hasıl olmuştur. Durum böyle olunca, ibadet etmeye bunlar daha haklıdırlar. Şeriat hükümlerini yerine getirmeye başkalarından daha muhtaçtırlar.

Şunun bilinmesi gerekir ki: Şeriat, suretin ve hakikatın toplamından ibarettir. Suret, şeriatın zahiridir, hakikat ise... şeriatın batınıdır.

Kışr ve öz, her ikisi de, şeriatın cüzlerindendir. Muhkem ve müteşabih, kabuğun ve özün ferdlerindendir. Zahir alimleri, şeriatın kabuğu ile yetindiler.

Ulema-i rasihun (derin ve geniş bilgi sahibi alimler) ise... öz ile kabuk arasını birleştirip suretin ve hakikatin bir araya gelmesinden bol hazza nail oldular.

Şeriatın şöyle tasavvur edilmesi gerekir: Suretten ve hakikatten mürekkeb olan bir şahıs.

Bir cemaat, şeriatın suretine ilişki kurdular ve ona düşkün oldular; hakikatını dahi inkâr ettiler. Kendilerine bir şeyh de tanıtılmadı ki: Ona iktida etsinler. Bu cemaat, ulema-ı kışrdır (kabuk alimleridir.)

Bunların dışında bir cemaat ise... şeriatın hakikatına meftun oldular. Lâkin onu şeriatın hakikatı olarak itikad etmediler. Sandılar ki: Şeriat, yalnız surete ve kışra inhisar etmiştir. Lübbü (özü) ve hakikatı, onun ötesinde tasavvur ettiler. Bununla beraber, şeriat hükümlerini yerine getirmekten imtina etmediler. Kıl

kadar ona aykırı davranmadılar. Şeriatın suretini zay etmediler. Şeriat hükümlerinden bir hükmü terk edeni dahi, battal ve dalâlette saydılar. İş bu kullar, Yüce Sultan Allah'ın veli kullarıdır. Allahu Teala'dan başkasına karşı, Sübhan Allah'ın muhabbeti ile kapanmışlardır.

Bu anlatılanlardan başka bir cemaat var ki: Şeriatı, suretten ve hakikatten mürekkeb itikad etmişlerdir. Yakin getirmişlerdir ki, o: Kışrın ve lübbün mecmuudur. (Kabuğun ve özün tümüdür.) Şeriatın dış yüzünden elde edilmesi, onun hakikati kazanılmadıkça, bunlar katında itibar makamından düşüktür. Suretin isbatı olmadan, hakikatın husulü dahi tam değildir. Hakikatın sübutu olmadan, suretin elde edilmesini de kurtuluşu gerektirici olan İslâm'dan saymazlar. Tıpkı: Zahir ulemanın hali ve avam müminlerin durumu gibi. Suretin sübutu olmadan, hakikatın husulünü muhal olan şeyler cümlesinden tasavvur ederler. Böyle bir şeye kail olanı dahi:

-Zındık ve dalâlette, diye isimlendirirler.

Hülasa: Bu büyüklerin katında, suri ve manevi kemalât, kemalât-ı şer'iyeye inhisar etmiştir.

Yakine dayalı ilimler ve marifetler ise... ehl-i sünnet vel-cemaatın reyleri ile sabit olan kelâm akaidine kalmıştır.

Bunlar katında, kelâm meselelerinden bir meseleye, bin şühud ve müşahede müsavi olmaz. Yani: Yüce Hakkın tenzihleri hakkında.

Şeriat hükümlerinden bir hükme aykırı olan hal, vecd, mevacid, tecelli ve zuhurları yarım arpaya dahi almazlar. Hatta bu misillu zuhurları istidraç zannı taşıyan cinsten sayarlar.

Bir ayet-i kerime misali:

"Onlar, Allah'ın hidayet ettiği kimselerdir; onların hidayetine uy."(6/90)

Bunlar ulema-i rasihundur. Muamelenin hakikatına bilgi sahibi olma bunlara bağlanmıştır. Bunları, şeriatın hakikatına ulaştıran; şer'i edeplere riayetlerdir. Amma ikinci anlatılan fırka böyle değildir.

Zira onlar, her ne kadar hakikata müteveccih, ona meftun olmuşlarsa da, o hakikatı şeriatın ötesinde sanıp şeriatı dahi onun kışrı (kabuğu) tasavvur ettiklerinden zaruri olarak, o hakikatın gölgelerinden bir bölgeye tenezzül etmişlerdir. Bu muamelenin hakikatına vusul yolu bulamamışlardır. Bunun için velayetleri zılli, kurbiyetleri de sıfatidir. Amma, rasih ulema bunlara benzemez.

Zira bunların velâyetleri aslidir. Bunlar, asıllara ulaşma yolunu bulmuşlardır. Tamamiyle zılâl (gölgeler) perdesini de aşmışlardır. Hiç şüphe edilmeye ki: Bunların velâyeti, enbiyanın velâyetidir. Amma öbür velilerin velâyetleri, enbiya velâyetinin gölgesidir.



Bu Fakir, müteşabihatın tevilinde çekimserim. Bir müddetten beri onları Sübhan Hakkın ilmine bırakmışım. Ona iman dışında, rasih ulemaya ondan bir nasip vermiyorum.

Ulema-i sofiyyenin beyan ettikleri tevilâtı ise... o müteşabihat şanına lâyık ve münasip görmüyorum.

Örtülmesi kabil olan sırlar için tevilât dahi görmüyorum. Burada, Aynü'l-Kuzat'ın yaptığı tevili misal olarak alabiliriz. Şöyle ki:

-ELİF LAM MİM için murad olan mana şudur ki: Aşk ve muhabbet için elem lâzımdır.

Ve... daha buna benzeyen şeyler.

Ancak... Allahu Teala, sırf fazlı ile, müteşabihat tevilatından bir nefes izhar eylediği, o uçsuz bucaksız denizden bir cetvel yol açtığı, onu bu Miskin'in arzına uzattığı zaman bildim ki: Rasihun ulemanın, aynı şekilde o tevilâttan bolca nasibi vardır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki: Bizi buna hidayet etti. Allah bize hidayet etmeseydi; biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi."(7/43)



Yazılı olarak taleb edilen rüyaların tabirini, hazır bulunduğu-

muz zamana bırakalım; o makule şeyden bir şey yazmayalım.

Ne yapalım ki, kalem başka maarifin yazılmasına kaydı. Onun gayrı muameleyi gelecek zamana attım. Ki bunların yazılması daha yerinde oldu. Bunun için müsamahanızı dilerim.

Selâm size ve hidayete tabi olanlara. Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara... Aline ve kardeşlerine salâtlar ve üstün selâmlar.



277. MEKTUP

MEVZUU:

a) İlmel-yakin, aynel-yakin, hakkal-yakin.

b) Burada anlatılacakların orta hale münasip ilimlerden olduğu.

c) Burada sühudun nihayeti enfüsi şühuddur. Belki de, enfüs ötesinin şühududur. Belki de, visule nisbetle şühudun bir şey olmadığı.

Bu anlatılanlar, sair mektup ve risalelerde dahi açıklanmıştır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Abdülhayye'ye yazmıştır.**

Allahu Teala, seni irşad eylesin. Bilesin ki: Sübhan Hakkın zatına karşı ilmelyakin, Yüce Mukaddes Allah'ın kudretine delâlet eden ayetleri şühuddan (görmekten) ibarettir. Bu şühud için:

-Seyr-i afaki (Dıştakileri görmek ve dışta ilerlemek...)

Denir... Amma zati olan şühud ve huzur, bunlardan hiçbiri, seyr-i enfüsiden (içtekileri görme ve kendi içinde ilerleme halinden) başkasında düşünülemez; salikin nefsinden başka yerde olmaz.

Bir şiir:

Yakında bileceksin, olmayacak uğrağın;

Ancak sana yolculuğun ve sendedir durağın.

Salikin kendi haricinde müşahede ettiği, Yüce Hakkın zatına delâlet eden işaretler ve delillerdir. O Yüce Sultan'ın kendisinin

müşahedesi değildir.

Kutbü'l-Muhakkikin Seyyidü'l-ârifin Nasırüddin Hace Ubeydüllah Ahrar, Allah sırrının kudsiyetini artırsın, şöyle dedi:

-Seyir iki nevidir:

a) Seyri mustatil (doğru üzerinde ilerleme)...

b) Seyr-i müstedir (daire üzerinde ilerleme)...

Seyr-i mustatil, uzaklık içi uzaklıktır. Seyr-i müstedir ise... yakınlık içi yakınlıktır.

Seyr-i mustatil: Maksudu, salikin kendi nefis dairesinin haricinde aramasıdır.

Seyr-i müstedir: Salikin kendi kalbi çevresinde dönmesidir. Maksudu, kendinde aramaktır.

Hissi ve misali suretlerdeki tecelliler, keza nurların hicabında bulunan tecelliler, hep ilmelyakine dahildir. Amma hangi suret olursa olsun, hangi nur olursa olsun. Ve o nur nitelik, boyalı, sonlu olsun veya olmasın; kâinatı da muhit olsun veya olmasın.

Mevlâna Abdürrahman Cami, Lemaatin şu beytinin şerhini yapıp açıklarken şöyle demiştir:

Ey dost! Her yerde seni arıyorum,
Her an senden haber sorup duruyorum.

-Bu, afaki müşahedelere işarettir ki, ilmelyakini ifade eder. Böyle bir müşahede, esas maksuddan haber vermediği gibi, onun huzurunu da getirmez. Hiç şüphe edilmeye ki: Dumanın ve sıcaklığın bulunması, ateşin varlığına delâlet eder. Böyle bir şühud ise, ilim dairesinden çıkmaz. Aynelyakini ifade etmediği gibi salikin varlığını da yok etmez.

Aynelyakin, yakin bilgisiyle bilindikten sonra, Sübhan Hakkın şühudundan ibarettir. Böyle bir şühud dahi, salikin fena bulmasını (varlığının yok olmasını) gerektirir. Bu şühudun ağır basması halinde, onun görünüşü tamamen yok olur; şühud gözünde, kendisinden eser kalmaz. Kendini müşahede de fani ve yok olmuş olur.

Bu Taife-i Aliyye katında, bu şühud şöyle tabir edilir:

-İdrak-i basit.

Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın. Bundan başka buna "Marifet" de denir.

Bu idrakte avam ve havas müşterektir, lâkin aralarında bir fark vardır. Şöyle ki: Havas zümreye, Sübhan Hakkın müşahedesi işinde, halk bir engel olmaz. Zira onların müşahede gözünde, Sübhan Hak'tan başka meşhud olan yoktur.

Avam zümreye gelince, bunlarda halkın müşahedesi Hakk'ın müşahedesine engel olur. Bundandır ki, anlatılan müaşehedede tam olarak bunların gafleti vardır. Ve onların bu idrakten haberleri yoktur.

Ve... bu aynelyakin, ilmelyakinin hicabıdır, nitekim ilmelyakin de aynelyakinin hicabı olduğu gibi.

Anlatılan bu şühud tahakkuk ettikten sonra, hayretten ve cahaletten başka bir şey idrak edilmez. Bu makamda, asla ilmin mecali yoktur.

Allah sırlarının kudsiyetini artırsın, büyüklerden bazısı şöyle dedi:

-İlmelyakin, aynelyakinin hicabıdır, aynelyakin dahi ilmelyakinin hicabıdır.

Yine şöyle dedi:

-Gerçek marifte ârif olanın alâmeti odur ki, sırrına muttali olduğu zaman, ona dair bir bilgi bulamaya... İşte bu kişi, marifette kâmil olmuştur; bunun ötesinde dahi bir marifet yoktur.

Allah, sırlarının kudsiyetini artırsın; bazısı da şöyle dedi:

-Allahu Teala, şanında en yüksek irfana sahib olan, en çok onda hayrete dalandır.



Hakkalyakine gelince... bu dahi, Sübhan Hakkı taayyünün (görünüşün) kalkmasından sonra müşahededen ibarettir; hem de müteayyinin (görenin) dahi izmihlâlinden (yok olmasından) sonra. Ve... bu: Hakkı Hak ile müşahededir; kendisi ile değil... Zira, Sübhan Hakkın ihsanlarını, ancak onun taşıyıcıları alabilir.

İş bu müşahede, bekabillahta (Allah'ın varlığında kendi varlığını yok edip O'nun baki varlığında beka bulmakta) tasavvur

edilir ki, orası:

"Benimle duyar ve benimle görür."

Manasına gelen kudsi hadisle ifade edilen makamdır. O makamda Sübhan Hak, kendi katından sırf inayeti ile salike bir varlık verir. Amma, mutlak fenada tahakkuk ettikten sonra... Bu fena dahi, Sübhan Hakkın zatında ve sıfatında olmaktadır. Bu fenadan sonra onu, sekir ve gıybet halinden çıkarır ayıklığa ve uyanıklığa getirir. Yüce Hakkın ihsan edeceği bu vücud için şöyle denir:

-Hibe edilen Hakkani vücud..

Bu makamda, ilim ayne hicab (bilgi görünüşe perde) olmadığı gibi, ayn dahi ilme hicab olmaz. Hatta şöyle olur: Şühud aynında alim, ilim aynında dahi müşahid.

Bu öyle bir tahayyündür ki: Arif onu, bu makamda Sübhan Hakkın aynı olarak bulur; kevni taayyün olarak değil. Zira şühud nazarında, ondan yana bir eser kalmamıştır.

Suri tecellilerden sayılın, salikin Yüce Hakkın aynı olarak bulduğu taayyün ve suretler, kevni taayyünlerdir. Onlara asla fena düşmemiştir. Biri nerede! diğeri nerede!.. Rabbü'l-erbab ne! toprak ne!..

Her ne kadar avam katında, salikin kendi nefsinde Hakkın aynı bulduğu suri tecelli ile yine onun vicdanında hakkın aynı olarak bulduğu hakkalyakin arasında, ibarenin zahirine göre fark olmadığı vehmini verir ise de... ikisi arasında fark vardır.

Şöyle ki: Tecelli-i suride Ene (Ben)... tabiri, surete düşer... Hakkalyakinde ise... hakikate düşer.

Salik, suri tecellide Sübhan Hakkı görür; ama bu makamda, Hakkı, Sübhan Hak ile görür, kendi nefsi ile değil. Çünkü bu makamda nefsini görmesi mümkün değildir.

Suri tecellide şühud denilmesi cevaz yolu iledir; çünkü Hakkı Sübhan Hakkın gayrı ile görmek mümkün değildir. Bu, hakkalyakin mertebesinde olur ki: Şühudun hakikatı orada tahakkuk eder.

Bazı zamane şeyhleri, anlatılan farka muttali olmadıkları, kev-

ni taayyünden başka da taayyün bilmedikleri için, anlattığım şekilde hakkalyakini tefsir ettiklerinden ötürü, büyüklere dil uzatmaktadırlar. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın.

Yine sandılar ki: Bu yakin, sülûkte ilk basamak olan suri tecellide hasıl olur. Hatta şöyle bir hükme varan dahi oldu:

-Onlara nihayette hasıl olan hakkalyakin, ilk basamaklarımızdaki suri tecellide bize hasıl olur.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah, dilediği kimseyi, sırat-ı müstakime hidayet eder."(2/213)

Vesselâm...



278. MEKTUP

MEVZUU:

a) İtikadı tashih ettikten ve şeriat hükümlerinin muktazasına göre amel işledikten sonra her insana lâzımdır. ki: Yüce Hakkın zatından gayrı şeylerden yana kalb temizliğini tahsile çalışa.

b) Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyyenin medhi.

c) Ölülere imdad ve yardıma teşvik.

Bunlara münasip bazı hususlar.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Abdülkerim Senami'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun; selâm, Allah'ın seçmiş olduğu kullarına...

Kardeş mektubu geldi; ferahı mucib oldu. (Erteleme oldu, cevap gecikti.)

O nasihat ki, devamlı olarak arkadaşlara yaparım, ömrümün nihayetine kadar da yapacağım, şudur: Ehl-i sünnete mahsus olan kelâm kitaplarında beyan edildiği üzere, itikadı düzeltip sağlamlaştırdıktan, farz, vacib, sünnet, mendup, helâl, haram, mekruh, şüpheli cinsinden yapılması ve yapılmaması gereken hususlarda fıkıh hükümlerini de yerine getirdikten sonra, Süb-

han Hakkın gayrına bağlanmaktan kalbi selâmete çıkarmaktır. Böyle bir şey dahi, kalbe o Yüce Hakkın gayrını getirmemekle müyesser olur. O derecede ki: Hayatın bin sene uzayacağı farz edilse, kalbe Sübhan Hakkın gayrinin hatırası gelmemelidir.

Amma bu, demek değildir ki: Eşyanın hatırlanması kalbe gelmez. Asıl mana şudur: Onları, o kalbin sahibi Hakkın gayrının unvanı ile tanıyamaz. Zira üstteki mana tevhid mürakabesine dalanların ilk hallerinde dahi kendilerine müyesser olur. Asıl anlatılmak istenen mana şudur ki: Kalbe eşya hatırası gelmeye.

Anlatılan mananın medarı ve mebnası (dayanağı ve temeli) şudur: Kalb, Hakkın zatından gayrını unutmalıdır. Öyle bir şekilde ki: Eşyaya hatırlamak için kişi kendini zorlasa dahi, hatırlayamamalıdır. İş bu haletten:

-Fena-i kalbi... diye bahsedilir.

Bu tarikatta ilk basamak ve sair velâyet kemalleri bu devlet üzerine dağılmıştır.

Bir şiir:

O ki bulmaz fena, Mevlâsının sevgisinde;
Nasipsizdir o kişi kibriyası izinde...

Bu büyük devlete vüsul şanında yolların en yakını: Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'dir. Allah, o yolda olanların sırlarının kudsiyetini artırsın.

Bu büyükler, bu yola başlamayı emir aleminden almayı tercih ettiler. Bunlar, kalbden kalb sahibine bir yol taleb ettiler. Diğerlerinin rizayetine ve mücahedelerine karşılık, bunların sünnet-i seniyeye bağlanmalan ve bid'attan dahi kaçınmaları vardır. Bu manada, Hace Bahaeddin Nakşibend Hz.leri şöyle dedi:

-Yolumuz yolların en yakınıdır; lâkin sünnet-i seniyeye tam olarak uymak, cidden zor bir iştir. Onlara tevessül edip onlara iktida edenlere saadetler olsun.

Şu şiirler, Mevlâna Camii'nindir. Allah sırrının kudsiyetin artırsın; şöyle dedi:

Pek güzeldir, Nakşibendilerin yolculuklar;
Sessizce ulaştırırlar hareme yolcuları...

Alır sohbetleri tüm halvet vesveselerini
Kalbinden müridlerin, pek güzel kerem şanları...

Ayıplarsa kusurlu biri, bilmeden onları;
Kem sözlerden hep beridir onların sahaları.

Kırabilir mi hiç o zinciri hilekâr tilki;
Bağlanmıştır onlarla dünyanın tüm arslanları...

İkinci olarak, maruzat şu ki: Muhibbimiz Kazi Muhammed Şerif'in mektubu da geldi. Fukaraya (dervişlere) muhabbetten haber verildiğinden, ferahı mucib oldu; kendisine Fakir'in duasını tebliğ et.

Üçüncü maruzat şu ki: Kardeşimiz Şeyh Habibüllah'ın dahi mektubu ulaştı. Merhum babasının vefat haberini yazmış. İnnalillah ve inna ileyhi raciun (Biz Allah içiniz, Allah'a döneceğiz)

Fakir tarafından dua tebliğ etmenizi dilerim; taziye merasimini dahi eda etmenizi temenni ederim. Dua ile, merhum babasının imdadına koşsun. Fatiha okumak suretiyle, sadaka ve istiğfarlarla onun yardımcısı olsun. Zira meyyit, suya batan kimse gibidir; oğuldan, babadan, kardeşten, dosttan gelecek dua ve sadaka yardımı bekler.

Dördüncü olarak maruzat şu ki: Şeyh Ahmed'in bu büyüklerin tarikatını tercih ettiği keşfolundu; ondan tesir almış, Allahu Teala ona, bu yolda istikamet nasib eylesin.

İslâm dini ile daha yeni müşerref olduğu için, kendisine kelâm akaidini, Farisi kitaplarında anlatıldığı üzere öğretmeniz yerinde olur. Fıkıh hükümlerini dahi aynı şekilde, kendisine öğretmelisiniz. Ta ki: Farzı, vacibi, mendubu, helâli, haramı, mekruhu ve şüpheliyi bilip onların gereğince amel etsin.



Bostan ve Gülistan'ı öğrenmek ve başkalarına dahi onları öğretmek malâyani sınıfına girer.

Vesselâm...

279. MEKTUP

MEVZUU: Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'de delâlet etmenin şükrünü eda... Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Hasan Keşmiri'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun; selâm, seçmiş olduğu kullarına.

Kerem ve iltifat olarak, bu Fakir'in ismine gönderilen mübarek mektubunuzu Mehdi getirdi. Bol ferahı mucib oldu. Allahu Teala, sizlere selâmet ihsan eylesin.

Muhyiddin b.Arabi'nin:

-Dört halifenin hilâfet sıraları ömürlerinin müddetine göredir.

İbaresini soruyor, onun yazdığı eserlerin hangisinde geçtiğini soruyorsunuz.

Ey Mahdum,

Bu ibareyi ben, Fütuhat-ı Mekkiye'de gördüm; ama şu anda onun yerini tayin etmek kolay değil... Yani: Tam olarak. Eğer ikinci defa ona nazar ilişirse... haber veririz inşaallah.

Maruzat şu ki: Fakir, delâletinizin nimetine şükürde kusurluo lduğunu itiraf edip ihsanınıza karışılık vermekte acizliğini de ikrar eder.

Nasıl böyle olmasın ki, bütün bu i şler, o nimete mebnidir. Bütün bu haller, baştan sona, o ihsana bağlıdır. Sizin vasıtanızla, pek az kimselerin gördüğü ihsana nail oldum. Pek az kimselerin tattığı uğur ve berekete, sizin vesilenizle nail oldum. Öyle has hallere nail oldum ki: Pek çoklarına müyesser olmamıştır. Yani: Bu ihsan edilen bilgilerden yana.

Haller, makamlar, zevkler, vecidler, ilimler, maarif, tecelliler, zuhurat hep birden yükseliş basamakları oldu benim için... Sübhan Hakkın inayeti ile oradan kurb derecelerine ve vüsul menzillerine ulaştım.

Burada:

-Kurb, vüsul...

Lâfızlarını tercih etmem, ancak söz meydanının darlığından-

dır. Halbuki orada ne kurb vardır, ne de vüsul... Ne işaret vardır, ne keyfiyet, ne de emniyet... ne zaman vardır, ne de mekân... Ne ihata vardır, ne de sereyan... Ne ilim vardır, ne de marifet... Ne cehil vardır, ne de hayret.

Bir şiir:

Kuşumu nasıl anlatayım alâmetle sana;
Mevhum anka kuşuna benzer yaygındır her yana.

Ankanın bir ismi var ki, halk arasında belli;
Kuşumun ismi yok ki, onu bildireyim sana.

Allahu Teala'nın ihsanının zuhura gelmesi, bu nimetlerle oldu. Onların zuhura gelmesi dahi, sebepler aleminde anlatılan nimetiniz üzerine tertib edilmiş. Onların şükrünü içine alması içi, fıkralar içine derc eyledim, kaleme alma bağı ile de bağladım. Şu ümitle ki: Bu şekilde, bir nebze yazılanlarla nimetinizin şükrü eda edilmiş ola.

Selâm size... Sair hidayete tabi olup Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara. O'na ve âline salât ve selâmlar.



280. MEKTUP

MEVZUU: Bu taifeye muhabbetin, saadet sermayesi oldu.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hafız Mahmud'a yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne... Sizlere de, dualar etmekteyim.

Malum olsun ki, Mevlâna Mehdi Ali ile gönderilen mübarek mektup ulaştı. Bu, ferahı mucib oldu. Fukaraya (dervişlere) muhabbetin yerleşmesinden ötürü, Allah'a hamd olsun. Ki o muhabbet, dünya ve ahiret saadetinin sermayesidir.

O muhabbet, öyle bir yerleşmiş ki: Ayıklık günlerinin uzaması, onda hiçbir iş bırakmamıştır.

Bilesin ki, iki şeyi muhafaza etmek ve onlar üzerinde sebatla durmak, pek lüzumlu işler arasındadır. Şunlardır:

1) Sahib-i Şeriat, Resulullah (sav) Efendimize mütabaat (bağlılık ve uygunluk)... O'na ve âline salât, selâm ve tahiyyet.

2) İhlâs sahibi olarak, kendisine iktida edilen (uyulan) şeyle muhabbet.

Bu iki şeyin varlığı ile beraber her ne hasıl olursa... o fazladan bir nimettir. Eğer bunların varlığı ile beraber herhangi bir şey hasıl olmaz ise... bunun için de hiçbir gam olmamalıdır. Zira bir müddet sonra o dahi hasıl olur.

Allah korusun, bunlardan birine halel gelir de, haller ve zevkler dahi hali üzere kalırsa... böyle bir şey, istidraç kabul edilmelidir; hizlandan sayılmalıdır.

İstikamet yolu, bizim anlattığımızdar. Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.



281. MEKTUP

MEVZUU:

a) Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'ye intisab etmenin şükrünü beyan.

b) Bu Tarikat-ı Aliyyenin bazı hususiyetlerini beyan ve onda lâzım olan edep hareketleri.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm O'nun seçmiş olduğu kullarına...

Bu büyük nimetin şükrünü hangi dille eda edebiliriz?..

Şöyle ki: Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin, Ehl-i sünnet vel-cemaatın görüşüne göre itikadı düzelttikten sonra, Sübhan Allah bizi Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'ye sülûk şerefi ile müşerref eyledi. Bizleri, bu şanı büyük taifenin müridleri ve müntesipleri eyledi.

Fakir'e göre: Bu Tarikat-ı Aliyye'de bir adım atmak, diğer ta-

rikatlarda yetmiş adım atmaktan daha faziletlidir. Bir yol ki, fütuhat getirir, tebaiyet ve veraset yolu ile kemalât-ı nübüvvete ulaştırır, işte o: Bu Tarik-i Aliyye'dir.

Diğer tarikatların müntehası, velâyet kemalâtının husulüdür. Nübüvvet kemalâtına ulaştıran bir yol onlardan açılmaz.

Üstte anlatılan mana icabı olarak mektuplarımda (veya kitaplarımda) şöyle yazdım:

-Bu büyüklerin yolu, ashab-ı kiram yoludur. Allah onlardan razı olsun.

Ashab-ı kiram, bu kemalâttan yana veraset yolu ile nasıl bol hazza nail oldularsa... bu Tarikat'ın müntehileri dahi, tebaiyet yolu ile ondan nasib bulurlar. Müptedi ve mütavassıtlara gelince... bunlar dahi bu Tarikat'ı bırakmayıp bu Tarikat'ın müntehilerine karşı kemaliyle muhabbetle bezenmiş olduklarından, bunlar için dahi aynı mana ümid edilir.

"İnsan sevdiği ile beraberdir."

Hadis-i şerifi ayrıca bu manadan uzakta kalanlara bir müjdedir.

Bu Tarikat-ı Aliyye'de, asıl hüsrana dalıp varını yitiren o şahıstır ki: Ona girer, amma edeplerine riayet etmediği gibi, onda yeni icadlar çıkarmaya kalkar ve bu Tarikat-ı Aliyye'ye aykırı düşen rüya ve düşlerine itimad eder. Bu takdirde, Tarikat'ın günahı nedir?.

Bu durumda o kimse, rüya ve düşlerinin gerektirmesine göre, Türkistan tarafına teveccüh etmiş; kendi arzusu ile Kâbe yolundan ayrılmıştır.

Bir şiir:

Bak, ulaşabilir mi Mekke'ye o kimse;
Yarın, Irak tarafına yönelip gitmişse...

Orada arkadaşların topluluğu ve taliplerin ciddi çalışmaları vardır; sizin oradaki yolunuzu bozmak istemem.

Bundan evvel, bu tarafa gelmeniz için işaret vaki olmuştu; amma onun da şartları vardı. Şu anda dahi, aynı şartlar vardır.

Şayet bu tarafa teveccüh edeceksen; bu iş: Mükerrer istiha-

reden, şüphe ve tereddüde mahal bırakmayan gönül açıklığından ve yerine birini bıraktıktan sonra olmalıdır. Amma yerine bırakacağın kimse, önceki hale bir gevşeklik getirecek hiçbir şey yapmamalıdır. Ancak bundan sonra gelebilirsin. Bu anlatılan şartlar olmadan, oradaki muameleyi zay etmek, taliplerin topluluğuna gevşeklik getirmek yerinde olmaz.

Bundan daha fazla nasıl anlatayım?..

Vesselâm...



282. MEKTUP

MEVZUU: Hızır ve İlyas'ın mülâkatı ile, bir nebze onların halinden beyan. Onlara selâm.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Bediüddin'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun; selâm, seçmiş olduğu kullarına.

Arkadaşların, Hızır'ın hallerini sormaları üzerinden bir müddet geçti. Resulullah (sav) Efendimize ve O'na salât ve selâm.

Fakir'in layıkı veçhile onun hallerine ait bilgisi olmadığından, cevap vermekte durakladım.

Bir gün, sabah halkasından Hızır ve İlyas'ı ruhaniler suretinde hazır gördüm. Onlara selâm olsun.

İlka-i ruhani ile, Hızır şöyle dedi:

-Biz, ruhlar alemindeniz. Sübhan Hak, bizim ruhlarımıza üstün bir kudret ihsan eyledi. Öyle ki: İstediğimiz şekle girebilir, cisimlerin suretlerini alabiliriz. Bundan sonra, o suret ve şekillerden, cismani hareket, sekenat, cesede bağlı ibadet ve taat olarak ne çıkarsa... bunlardan da çıkar.

Bu esnada şöyle dedim:

-Siz, İmam-ı Şafii mezhebine göre namaz kılıyorsunuz?..

Bunun üzerine şöyle dedi:

-Biz, şeriatlerle mükellef değiliz. Kutb-u medarın önemli işleri bize bırakılmıştır. Kutb-u medar dahi İmam-ı Şafii mezhebine

tabidir. Bunun için, onun arkasında İmam-ı Şafii mezhebine göre namaz kılarız. Allah ondan razı olsun.

İşte o zaman anlaşıldı ki: Onların taatlarına mükâfat terettüb etmez. Onların taat ve ibadetleri, taat ehline uygunluk ve ibadetin suretine riayet için olmaktadır.

Yine bundan anlaşıldı ki: Velâyet kemalâtı, Şafii fıkhına muvafıktır; nübüvvet kemalâtı ise... Hanefi fıkhına muvafıktır.

İş bu vakitte, Hace Muhammed Parisa'nın dahi, kelâmının hakikatı anlaşılmış oldu. Kendisinden naklen, Füsul-ü Sitte kitabında şöyle anlatıldı:

-İsa (as) semadan indikten sonra, Ebu Hanife'nin mezhebine göre amel edecektir.

Yine bu sırada hatırıma geldi ki: Onlardan imdad isteyip dua taleb edeyim. Akabinde şöyle dedi:

-Bir şahsın halini Hak kendi inayeti şümulüne alırsa... ona bizim dahlimiz olmaz.

Onlar kendilerini aradan çıkarmış gibi idiler. İlyas (as) ise, bu arada hiç kelâm etmedi.

Vesselâm...



283. MEKTUP

MEVZUU: Resulullah (sav) Efendimizin Rabbını görmesi, ahiret yerinde olmuştur, dünya yerinde değil.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Sofi Kurban'a yazmıştır.**

Şöyle sormuşsun:

-Ehl-i sünnet vel-cemaat söz birliği etmiştir ki, rüyet dünyada vaki olmamıştır. Hatta, ulemanın pek çoğu, Resulullah (sav) Efendimizin Mirac gecesi Rabbını görmediği cihetine gitmişlerdir. Hatta Hüccetü'l-İslâm İmam-ı Gazali şöyle dedi: "En sağlamı o ki, Resulullah (sav) Efendimiz Mirac gecesi Rabbını görmedi..." Ama sen, risalelerinde, dünyada Resulullah (sav) Efen-

dimizin Rabbını gördüğünü itiraf ettin. Bunun tevcihi nedir?..

Bunun için şu cevabı veririm:

- Resulullah (sav) Efendimizin Mirac gecesi Rabbını görmesi, dünyada vaki olmamıştır, ahirette vaki olmuştur.

Şöyle ki: Resulullah (sav) Efendimiz, Mirac gecesi, zaman ve mekân dairesinden çıkıp imkân darlığından da halâs olunca, bir anda ezel ve ebedi buldu. Bidayeti ve nihayeti bir noktada gördü. Hatta, binlerce sene sonra cennete girecek cennet ehli kimseleri dahi cennette gördü.

Hatta Abdürrahman b. Avf, ashab-ı kiramın fukaralarından beş yüz sene sonra cennete girecektir. Allah onlardan razı olsun. Resulullah (sav) Efendimiz, bunun dahi, o müddetten sonra cennete girdiğini gördü. Bunun geri kalmasının da sırrını sordu.

İş bu makamdaki görmek, ahiretteki görmeye dahildir. Onun dünyada görülemeyeceği hakkında icma kararına dahi münafi değildir. Onun için "Dünyevi rüyet" adının verilmesi, mecaz yollu olup zahire mebnidir.

İşlerin hakikatını her bakımdan iyi bilen Sübhan Allah'tır.



284. MEKTUP

MEVZUU:

a) Hal ve vecidlerin, emir aleminden olduğu.

b) Hallere dair bilgilerin, halk aleminden olduğu.

c) Bu bilgilerin önceki bilgilerden olduğu ve işin hakikatinin büyük oğluna yazdığı mektupta bildirildiği.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Abdülkadir Enbali'ye yazmıştır.**

Bilesin ki: İnsan, kendi zahiri olan halk alemi ile batını olan emir aleminden mürekkeptir.

İptidada ve orta hallerde zuhur eden haller, vecidler, müşahede ve tecelliler, insanın batını olan emir aleminin nasibidir.

Hayret, cehalet, acz, ye's ki, intihada hasıl olur, bu dahi alem-i emrin nasibidir. Bu da insanın batınıdır.

Toprağın da nasibi vardır keremliler kadehinden...

Mısraındaki mana hükmünce zahirin de bundan bir nasibi vardır. Amma bu muameleden yana onda bir kuvvetin bulunduğu süre... Şayet onda bir sebat ve istikamet olmazsa boyalı olarak bir şey iktisab eder.

Asaleten zahire taalluk eden iş bu hallerin bilgisidir. Batın için bu hallerin husulü vardır amma, onlara karşı ilim (bilgi) yoktur. Eğer zahir olmasaydı, ilim ve temyiz yolu açılmazdı. Misale dayalı suretlerin zuhuru ve makamların yükseklikleri ancak zahirin idraki içindir.

Hülasa: Hal batın içindir; hali bilmek ise... zahir içindir.

Yukarıdaki beyandan bilinmiş oldu ki: İlim sahibi olan evliya ile kendilerinde bu hallere dair ilimden nasib olmayan evliya arasında bu hallerin husulü için hiçbir fark yoktur.

Eğer bir fark var ise... o da: Bu halleri bilmek veya bilmemek cihetinden olur. Misal olarak şöyle diyebiliriz:

-Bir şahsa açlık hali gelip kendisini perişan etmiştir; bu kimse bilir ki, bu haletin ismi açlıktır. Bir başka şahsa dahi aynı halet gelir, amma bilmez ki, bu hal için açlık tabiri kullanılır.

Bu şahıslardan her biri, işin hakikatinde birbirine eşittir. Ancak bilip bilmemek cihetinden birbirlerinden ayrılırlar.

Bilinmesi yerinde olur ki, hallere dair bilgiler olmayanlar iki kısma ayrılır: Şöyle ki:

1) Onlardan bir taifenin, bu hallerin husulüne dair bilgileri yoktur. Onların telvinatına (boyalara bürünmüş hallerine) dahi vukufları yoktur.

2) Bunlardan diğer taife ise... kendilerinin hallerden haberleri vardır; lâkin hallerin teşhisi için kendilerinde kudret yoktur. Bunlar, her ne kadar hallerin teşhisine güçlü değillerse de, ilim erbabına dahildirler... İsterse, hallerin teşhisine güç yetiremesinler. Bunlar, şeyhlik yapmaya müstahaktırlar. Zira, hallerin teşhisi, her şeyhe vazife değildir. O kadar ki, bu devlet: Uzun bir

zamandan sonra zahir olur; hatta bir kişi onunla müşerref olur ki, diğerleri onun ilmine havale edilip uydusu kılınırlar. Tıpkı: Enbiyadan ülü'l-azm sayılanlar, uzun bir müddetten sonra baas olundukları gibi... Bunlardan her birine, ayrı hükümler tahsis edilir. Kalan peygamberler ise... bunlara uymak emri alır, bunların ahkâmına davetle yetinirler...

Bir şiir:

Allah'a ne zorluğu olur;
Alemi, bir şahsa doldurur...

Vesselâm...



285. MEKTUP

MEVZUU:

a) Semağ, vecd, raks ahkâmı beyanındadır.

b) Ruhla ilgili bazı bilgiler.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Seyyid Muhibbillah Mankpuri'ye yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile... Allah'a hamd olsun; selâm seçmiş olduğu kullarına.

Bilesin ki: Allahu Teala, seni doğru yola irşad eylesin. İrşad yolunu dahi sana ilham eylesin. Semağ, vecd o cemaata faydalıdır ki, halden hale girmekle vasıflanmış, vakitten vakite değişmekle isimlenmişlerdir. Bir vakitte hazır, bir başka vakitte gaibdirler. Bazan bulur, bazan da yitirirler. Bunlar, kalb (halden hale dönüş) sahipleridir. Sıfat tecellileri makamında, bir sıfattan diğer sıfata geçerler. Bir isimden, diğer isme tahalvvül ederler. Hallerin renkten rengi girmesi bunların vaktinin kazancıdır; emellerin dağınık olması, bunlara makam hasılatıdır. Halin devamı, bunlar için muhaldir. Vaktin bir düzeye geçmesi bunların şanında olmayacak şeydir. Bir zaman, kabz içindedirler, bir başka zaman dahi bast.

Bunlar, vaktin çocukları ve onun mağlubudurlar. Bir kere

uruc ederler; bir başka kere de aşağı derecelere düşerler.

Tecelliyat-ı zatiye erbabına gelince... bunlar kalb makamından tamamı ile kurtulmuşlardır. Mukallib-i kalb (kalbi halden hale dönüştüren kudret sahibi) ile birleşmişlerdir. Bütün halleri ile hallerin köleliğinden kurtulmuş; hallerin muhavviline (değiştiricisine) dönmüşlerdir.

Ve... bunlar vecde, semağa ihtiyaçları yoktur. Bunların vakitleri daimidir; halleri sonsuzdur. Belki de, bunların ne hali vardır; ne de vakti... Bunlar, vaktin babalarıdır, temkin erbabıdır. Bunlar, öyle bir vuslat bulmuşlardır ki, asla rücuu yoktur. Bunlar için, hiçbir şekilde yitirme yoktur. Zira, bir kimsenin yitirmesi olmayınca; bulması dahi olmaz.

Evet... Müntehilerden bir taifeye dahi, semağın faydası olur. Hem de, vaktin bir düzüye devam etmesine rağmen. Bunun beyanı, bu bahsin sonunda tafsilatı ile yazılacaktır inşaallah.

Şöyle bir şey sorulabilir:

-Hatemü'r-risalet Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu: **"Benim Allah ile öyle bir vaktim var ki; araya ne mürsel nebi, ne de mukarreb melek girebilir."** Bu hadis-i şeriften anlaşılıyor ki: Vakit, daimi olamıyor. Ne buyurulur?

Bunun için şu cevabı verebilirim:

-Bu hadis-i şerifin sıhhatını kabul ederim. Ancak, bazı meşayih, bu hadis-i şerifte vaki olan: **"Vakit"** lâfzından, daimi vakti murad etmişlerdir. Yani: **"Allah ile benim için daimi vakit..."** demeye gelir. Bunda şekli yan yoktur.

İkinci olarak, devamlı vakte, bazen, özel keyfiyet arız olur. Bu durumda mümkündür ki, burada: **"Vakit..."** lâfzından murad, nadir vakit ola. Onunla murad dahi, o nadir keyfiyettir. Bu manaya göre, şekli durum ortadan kalkar.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Mümkündür ki, nağme dinlemenin, bu nadir keyfiyetin elde edilmesinde bir dahli buluna... durum böyle olunca, müntehi dahi, bu keyfiyeti kazanmak için, semağ dinlemeye muhtaç olur.

Bunun için dahi şu cevabı veririm:

-Bu keyfiyetin tahakkuku, çoğunlukla, namazın edası sırasında olur. Her ne kadar namazın dışında bazen zuhur eder ise de, bu da o namazın neticesi ve semeresidir.

"Gözümün nuru namazdadır."

Hadis-i şerifi dahi, bu nadir keyfiyete işarettir.

Bir başka hadis-i şerifte ise şu mana geldi:

"Kulun Rabbına en yakın olduğu vakit namazdadır."

Allahu Teala dahi şöyle buyurdu:

"Secde et; yaklaş."(96/19)

Hiç şüphe edilmeye ki, her bir vakitte ilâhi yakınlığın daha ziyade ve gayrın yok edilmesi kuvveti yine onda daha şiddetli olduğu olur.

Üstte anlatılan ayet-i kerime dahi işaret eder ki: O anlatılan vakit namazdadır. Vaktin devamlılığının vaslın devamlılığı üzerine delil olduğunda meşayihin ittifakı vardır.

Bu manadan olarak, Zünnun-u Mısri şöyle dedi:

-Dönen olduysa ancak yoldan döndü; vasıl olan dönemez.

"Yaddaşt" tabiri dahi, huzurun devamından ibarettir. Ve bu: Yüce Mukaddes Zat ile, Haceghan tarikatında olması kesinleşmiş bir iştir. Allah ruhlarının kudsiyetini artırsın.

Hülasa... Vaktin devamını inkâr etmek, vüsulün olmadığına alâmettir.

Meşayihten bazıları, meselâ, İbn-i Ata ve emsali zatlardan az bir cemaat, vasıl olanın, beşer görünüşüne dönmesine cevaz vermişler ise de, bundan vaktin devamlı olmadığı anlaşılır. Ancak, bu muhalif söz, rücuun cevazında olup vukuunda değildir. Zira rücu, vaki manasından ayrı bir şeydir. Bu elbette böyledir; erbabına dahi bu mana gizli değildir.

Vasıl olanın dönmeyeceği hakkında meşayihin ittifakı sabit olmuştur. Bazılarının muhalefeti var ise de, bu da rücuun cevazına (geri dönüşün gerekli olup olmamasına) dairdir.

Müntehilerden bir taife için, zevalsiz Cemal'in müşahedesine vasıl olduktan sonra, kendilerinde kuvvetli bir soğukluk hasıl

olur.

Bunlar, kemalât derecelerinden bir dereceye de vasıl olduktan sonra, kendilerinde tam bir nisbet hasıl olur ki, bu, onların vusla menzillerine yükselmelerine de mani olur. Vuslat menzillerinin mühim olan derecelerini dahi, henüz kat etmemişlerdir. Son yakınlık derecelerinin sonuna varamamışlardır.

Bu kimselerde soğukluk bulunmasına rağmen, uruca meyilleri vardır; kemal manada yakınlığı dahi temenni ederler. İşte anlatılan bu suret takdirine göre semağ, bunlar hakkında faydalıdır; harareti dahi mucib olur.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, her vakitte, semağ yardımı ile yakınlık menziline uruc bunlara müyesser olur. Amma sükunet bulduktan sonra, o menzillerden inerler. Ne var ki, beraberlerinde, o uruc makamlarından bir renk, bir vasıf getirir ve ona boyanmış olurlar.

Bu vecd, kayıptan sonra değildir. Zira, kayıp bunlar için yoktur. Bunu, vaslın devamlı olmasına rağmen, vuslat menzillerine terakkileri dolayısı ile elde etmişlerdir. Müntehilerin ve vasılların semağı ve vecdi dahi bu kabildendir.

Evet... bunlara fenadan ve bekadan sonra her ne kadar cezbe ihsanı olmuş ise de, kendilerine kuvvetli bir soğukluk arız olduğundan, onunla yetinmemişlerdir. Yani: Uruc ve vuslat menzillerinin terakkilerini tahsilleri için. Dolayısıyla semağa muhtaç olmuşlardır.

Meşayihten bir başka taife ise... velâyet derecesine ulaştıktan sonra, nefislerini kulluk makamına bırakırlar. Ruhları dahi, asli makamında mukaddes zat tarafına müteveccihtir. Burada dahi, nefislerinin bir sıkışması yoktur.

Ruha her ne zaman, nefs-i mutmainne makamından bir meded gelirse... kulluk makamında yerleşip kökleşir. Ruha dahi, bu imdad sebebiyle matlub ile hususi bir münasebet hasıl olur.

Bu büyüklerin itminanı, ibadettedir. Sükunları dahi, ubudiyet ve taat haklarını eda etmektedir.

Uruc meyli bunların tabiatlarında yoktur. Suud şevki dahi, iç-

lerinde azdır. Şeriata mütabaat nuru, alınlarında parlar. Basiret gözleri, sünnete ittiba sürmesi ile sürmelenmiştir. Böyle olunca, hiç şüphe edilmeye ki: Basiretleri keskin olur; pek yakında bulunanların görmekten aciz kaldıklarını bunlar çok uzaktan görürler.

Her ne kadar bunların urucu az ise de, kendileri nurani olup asıl olan nurla aydınlanmışlardır.

Onların bu makamda, büyük şanları ve yüksek kadirleri vardır.

Dolayısıyla bunların semağa ve vecde ihtiyaçları yoktur. Semağ namına bunlara ibadet verilir. Uruc namına, asalet nuru ile nurlanmış olmaları kendilerine yeter.

Semağ ve vecd ehlinden mukallid olan bir cemaatın, bu büyüklerin büyük şanına vukufları yoktur. Kendilerini aşık sanırlar; isimlerini de: Zühhad (zahidler) koyarlar. Yine onlar sanırlar ki: Aşk ve muhabbet, raksa ve vecde inhisar etmiştir.

Yine müntehilerden bir taifeye: Seyr-i ilellah mesleklerini kat edip bekabillah ile tahakkuk ettikten sonra, kuvvetli bir cezbe verilir. Bu şekilde, cezbe zinciri ile çekilip alınırlar. Orada soğukluğun sirayeti önlenmiştir, avunma dahi caiz değildir.

Bunlar, uruc için garip işlere muhtaç olmazlar. Semağın ve raksın, bunların dar halvetine giriş yolu yoktur. Ne vecd, ne de tevacüd, bunlara göre makbul bir şeydir.

Bu cezbeye bağlı uruc ile, mümkün olan vüsul mertebesinin sonuna ulaşırlar. Resulullah (sav) Efendimize mütabaat (bağlılık) sebebiyle ona mahsus olan makamdan nasibe nail olurlar.

Vüsulün bu çeşidi, efrad taifesine mahsustur; kutuplara bu makamdan nasip yoktur.

Anlatılan çeşitten bir vuslata varan vasıl, eğer aleme döndürülürse... bu sırf Sübhan Hakkın fazlı ile olacaktır. Ki: İstidadlı kimselerin terbiyesi ona havale edilir. İş bu zat, anlatılan halde nefsini ibadete atar; ruhu ise... mukaddes zata müteveccihtir. Hem de nefis olmadan...

Anlatılan zat, kemalât-ı ferdiyeyi cami olup tekmilât-ı kutbiye-

yi havidir.

Burada:

-Kutup...

Dediğimizden murad, kutb-u irşad olup kutb-u evlâd değildir.

Zıllıyet makamlarının ilimleri, maarif derecelerinin asliyeti buna müyesser olmuştur. Hatta, bunun bulunduğu makamda ne zıll vardır; ne de asıl. Zira bu zat: Zıllı da, aslı da geçmiştir.

Cidden böyle kâmil ve mükemmel bir zatın varlığı bulunmaz bir şeydir. O kadar ki: Uzun asırlardan, uzun zamanlardan geçtikten sonra onun zuhuru olsa dahi, bir ganimettir. Alem, onunla nurlanır. Onun nazarı, kalb marazlarına şifadır. Onun teveccühü, beğenilmeyen düşük huyları artar.

Bu, öyle bir zattır ki: Uruc (yükseliş) mertebelerini tamam etmiş ki, onun üstünde bir makam yoktur. Yani: Velâyet makamları arasında. İş bu zat, onunla müşerref olur. Mahbubiyet mansıbının kabiliyeti ona bırakılmıştır. O, velâyet mertebelerinin kemalâtını kendinde toplayıcıdır. Davet derecesi makamlarını dahi içine alıcıdır.

Nübüvvet makamına has olan velâyetten dahi hazzını almıştır. Hülasa, şu mısra, onun hakkında olsa pek doğrudur:

Toplanmış güzellikler onda bütünüyle...

Semağ ve vecd, müptediler için zararlıdır; onun yükselmesine aykırı ve engel olucudur. İsterse, şartlarına göre olsun. İnşaallah semağın şartlarından bir nebze, bu risalenin sonunda yazılacaktır.

Müptedinin vecdi maluldür. Hali vebaldir. Hareketi tabiidir. Harekete geçmesinde dahi, nefsani heva karışıktır. Müptediyi kasd ediyorum; erbab-ı kulubdan dahi değildir. Zira erbab-ı kulup müptedi ile müntehi arasında mütavassıttırlar. Müntehi ise... fanifillah ve bakibillah olmuştur. Vasıl olan kâmil dahi budur.

İntiha için, bazısı bazısının üstünde dereceler vardır. Vüsul için dahi, mertebeler vardır ki, sonsuzlara kadar kat edilmesi

mümkün değildir.

Hülâsa: Semağ, mutavassıt ve müntehilerden bir taife için faydalıdır. Bu mana daha önce de anlatıldı. Lâkin, şunun bilinmesi gerekir ki: Semağa erbab-ı kulub muhtaç değildir. Ancak, bunlar arasında, henüz cezbe devleti ile müşerref olmayıp da, mesafeleri riyazet ve ağır mücahedeler ile kat etmek isteyenlere bu durumda, semağ imdada gelirve onlar yardımcı olur. Amma erbab-ı kulubdan meczuplar zümresinden olanlar ki, bunların mesafeyi kat etmeleri cezbenin yardımı ile olacaktır, işte bunlar, semağa muhtaç değillerdir.

Şunun da bilinmesi gerekir ki: Nefsinin kemal bulduğuna itikad etmemeli. Eğer nefsinin en üstün dereceye erdiğine inanırsa, o, mahpustur.

Evet, hali yukarıda anlatıldığı gibi olan semağ, urucdan yana bir şey getirir. Amma, semağ vaktinde çıktığı makamdan, sükunet bulduktan sonra düşer.

Halleri istikamet üzere olan büyüklerin kitaplarında, semağın beyan edilen şartları vardır ki, onların pek çoğu, bu zamanın adamlarının çoğunda yoktur. O eserlerden biri de Avarifü'l-Maarif, adlı kitaptır.

Bu zamanda şayi olan semağ, şu anlarda alışılmış olan toplantı hiç şüphe edilmeye ki, zararlıdır, hem de katıksız. Hale aykırıdır. Ondan uruc için hiçbir ümit yoktur. Onunla yükselme ve ilerleme dahi tasavvur edilemez.

O mahalde semağın yardımı yoktur; amma o mahfilde semağın zararları vardır.

BİR TENBİH:

Semağ, bazı müntehilere nisbetle faydalı ise de... onların önlerinde henüz uruc mertebeleri bulunduğu için, vasat olanlardan sayılırlar. Husulü mümkün olan uruc mertebeleri tamamiyle dürülmedikçe, intiha bunlarda yoktur. Bunlar için: "İntiha" tabirinin kullanılması, ancak seyr-i ilellah nihayeti itibarına göredir. Bu seyir dahi, ism-i ilâhiye olacaktır. Salik dahi o durumda, o ismin mazharıdır. Bundan sonraki seyir, o ismin kendisinde

ve ona taalluk eden şeylerde olacaktır.

O ismi ve ona taalluk edenleri geçtikten, ki onlar erbabına açılır, hakiki müsemmaya da vasıl olduktan sonra, o zaman orada fena ve baki hasıl olur. İşte hakiki müntehi o zaman olur. Seyr-i ilellahın hakikatı dahi o mahalde tahakkuk eder.

İsme kadar olan seyri, seyr-i ilellahtan olarak birinci nihayet saymışlardır; bunu da ondan itibar etmişlerdir. Bu mertebede, fenanın ve bekanın husulüne dahi velâyet ismini vermişlerdir.

-Seyr-i fillah için nihayet yoktur, denilmesine gelince... bu seyir, beka zamanında ve uruc menzillerini aştıktan sonra olan seyirdir. Bu seyrin nihayetsiz oluşunun manası dahi şöyledir:

Eğer seyir, bu isimde tafsilatı ile gerçekleşir ve onda toplanan şuunat ile ahlâklanırsa... onun nihayetine ulaşamaz. Zira, her isim, sonsuz şuunatı şümulüne almıştır. Amma o isimden geçip ilerlemek isterse... o zaman mümkün olur ki, onu bir adımda aşıp geçe... nihayetin nihayetine vara... Şayet orada, istihlâke (yok olmaya) varırsa... ne büyük fazilettir, keramettir.

Sanmayasın ki, o isme ulaşmak kolay bir iştir. Can vermek lâzımdır ki, o devletle müşerref oluna... Acaba o kimdir ki: Akranı arasında bu büyük devlet ile müşerref olup imtiyaz bulmuştur.

Tenzih ve takdis olarak hayal ettiğin çoğu kez, teşbihin ve tenkisin aynı olur. Hatta, tenzih olarak hayal ettiğin pek çok mertebeler, ruh makamından daha aşağı ve daha düşüktür. O tenzih ki, arşın dahi üstünde olduğu hayali sana gelir; amma o teşbih dairesine dahildir. Münezzeh olarak, keşf'olan bu durum, ruhlar aleminden gelmektedir. Zira arş, buudların nihayeti olup cihetlerle hududludur. Amma ruhlar alemi, cihetlerin ve buudların ötesindedir. Kaldı ki, ruh lâmekânidir; ona mekân sığmaz. Ruhun isbatı dahi, arşın ötesindedir.

Vehmetmeyesin ki, ruh senden uzaktır ve seninle onun arasında uzun mesafe vardır. Zira, durum öyle değildir. Çünkü ruhun nisbeti, lâmekâni (mekânsızlığa mensup) olmasına rağmen, bütün zamanlara aynı seviyede gelir.

Ruh arşın ötesindedir, sözü için başka bir mana vardır; oraya varıncaya kadar anlayamazsın.

★★★

Sofiyeden bir taife, tenzihi ruha vasıl oldukları ve onu arşın üstünde buldukları için hayal ettiler ki: O, Şanı Yüce Allah'ın tenzihidir. Bu makamın ilimleri ve maarifini dahi, çetin ilimlerden zannettiler. Bu makamda, istivanın esrarını da hallettiler. Doğru olan şu ki: Bu nur, ruhun nurudur.

Aynı karışık durumun benzeri, Fakir'e dahi arız oldu. Ki bu: O makamın husulünde olmuştur. Lâkin, Sübhan Hakkın inayeti bana yetişti; beni o vartadan kurtardı. İşte o zaman anladım ki: O nur, ruhun nuru olup ilâhi nur değildir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki: Bunu bize hidayet etti. Allah bize hidayet etmeseydi, biz buna kavuşamazdık."(7/43)

Ruh, mekânsız olduğundan lâmisali (örneksiz) olarak da yaratıldığından; şüphesiz, anlaşılamamakta, insanı şaşırtmakta ve şüphe mahalli olmaktadır. Allah, hakkı açığa çıkarır; bu yola hidayet eden odur.

Onlardan bir cemaat ise... o nuru alırlar da inerler. Yani: Arşın üstünde bulunan ruh nurunu. Kendilerine dahi o nurla beka hasıl olur. Böyle olunca da, kendilerini teşbih ile tenzih arasını cem etmiş sanırlar ki: Bu makam, cemden sonra farktır. Sofiye arasında bu misillu yanılmalar çoktur. Yanılmalardan ve yanlış zanların bulunduğu yerden koruyan Sübhan Allah'tır.

Bilinmesi gerekir ki: Ruh, her ne kadar bu aleme nisbetle lâmisali (misilsiz) ise de, hakiki olan lâmisliye nisbetle misli dairesine dahildir. Sanki o: Misli olan alem ile, Hakiki Mukaddes zat arasında bir berzahtır; her iki tarafın vasfı dahi kendisinde vardır; her iki tarafın itibarı da onda sahihtir. Amma hakiki manada lâmisli böyle değildir. Zira misli olan için ona varacak yol yoktur.

Bir salik, bütün ruh makamlarını aşmadıkça, bu isme vasıl olamaz. Onun için uygun olur ki: Başta bütün sema tabakaları-

nı geçe; hatta arşı dahi. Tamamı ile imkân levazımından dahi çıkacaktır.

Bundan sonra ikinci olarak, ruhlar aleminin lâmekâni (mekânsızlık) mertebelerini geçmesi lâzım gelir. İşte o vakit, bu isme vasıl olur.

Bir şiir:

Mevlâna sanır kendini vasıl;
Zandan gayrı ona ne hasıl?..

Sübhan olan Yüce zat, ötelerin ötesindedir.

Bu halk aleminin ötesinde, emir alemi vardır. Emir aleminin ötesinde dahi; esma, şuunat gölgeleri, asalet, icmal ve tafsil olarak vardır.

Yakışan odur ki: Hakiki matlup bu zılli, asli, kevni, ilâhi, icmali ve tafsili mertebelerin ötesinde taleb edile...

O kimdir ki, bu nimete ermiş ola... O ne büyük devlet sahibidir ki: Bu devlet ile müşerref ola.

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve... Allah, büyük fazlın sahibidir."(62/4)

Akıllı olana yakışır ki: Üstün himmet sahibi ola. Bu yolda, her kolay gelen işe sarılıp onunla yetinmeye... Matlubu, ötelerin de ötesinde araya.

Bir şiir:

Nasıl erilir o saadete hep oralar;
Yüksek yüksek dağlar, tehlikeli uçurumlar.

BİR BAŞKA TENBİH:

Bilesin ki: Vaktin devamı ve istimrarı (halin sürekli olması) o şahsa bırakılmıştır ki, mutlak fena ile tahakkukundan sonra, bekabillah ile müşerref olmuştur. Husuli olan ilmi dahi, huzuri ilme tebdil edilmiştir.

Bu bahsi, bir beyan ile izah edelim.

Bilesin ki: Herhangi bir ilim ki, alime, kendi zatının ötesinden hasıl olur, bunun ona husul yolu, malumun (bilinenin) suretinin

alimin (bilenin) zihninde husule gelmesidir.

Herhangi bir ilim ki: Onun husulünde, suret husulüne ihtiyaç yoktur; o, insanın kendi zatını bilmesi olup huzuri ilimdir. Zira zat, kendi nefsi ile alimin yanında hazırdır.

Malumun sureti husuli ilimde hasıl olduğu sürece O, müteveccihin zihninde malumdur. O suret zihninden zail olduğu zaman, o zihni teveccüh dahi zail olup gider.

Husuli ilimde teveccühün devamı, adeta muhaldir. Ama huzuri ilimde böyle değildir. Zira bu makamda, bilinen şeyden gaflet düşünülemez. Şundan ki: Bu ilmin tahakkuk menşei, alimin zat huzurudur. Bu huzur da daimi olduğu süre; ilim dahi, aynı şekilde bizzat daimi olur. Teveccühün, onun gayrına kayması mümkün değildir.

Zannetmeyesin ki: Bekabillah... demek, salikin kendini Sübhan Hakkın aynı bulmasıdır. Nitekim, bu taifeden bazıları, hakkalyakini bu ibare ile anlatmışlardır. Amma, böyle değildir.

Zira: Bekabillah öyle bir şeydir ki, mutlak fenadan sonra müyesser olur. Bu misillu bilgiler ona uygun değildir.

Bazılarının söylemiş olduğu halkalyakin dahi, o bekaya münasiptir ki: Cezbe hasıl olur. Amma bizim maksudumuz olan beka bu değildir.

Bir şiir:

Vallahi, bilemezsin şarap tadı hoş;
Ta ondan tadıp sarhoş olmadıkça boş...

Teveccühün istimrarı (sürekli yöneliş), huzurun devamı ancak bekabillahta sabit olurlar. Bekabillah ile tahakkuktan evvel, teveccühün devamını imkân yoktur. Her ne kadar bu mana, birçoklarına bu makama vüsul bulmadan evvel tehemmüm yollu gelir ise de, gerçek olan benim tahkimimdir; doğrusu bana ilham olunandır.

Doğruyu en iyi bilen Sübhan Allah'tır. Dönüş ve gidiş onadır.

Evvel ahir alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Daima ve her zaman, salât ve selâm onun Resulüne...

286. MEKTUP

MEVZUU:

a) Sahih itikad, ehl-i sünnet vel-cemaatın görüşlerine uygun olarak, Kur'an'dan ve hadisten alınmış olandır.

b) Ehl-i sünnet vel-cemaatın hilâfına olarak Kur'an ve hadisten hüküm çıkaranın veya keşif yollu bir şey elde etmeye çalışanın reddi.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Hümanüllah Fakih'e yazmıştır.**

Rahman ve Rahim Allah'ın adı ile.

Allahu Teala, seni irşad eylesin, doğru yolu sana ilham etsin.

Bu yolun, yapılması zaruri işleri cümlesinden olarak, salikin itikadını düzeltmesi başta gelir; bunu bilesin. Amma bu itikadı düzeltme işi, ehl-i sünnet vel-cemaat ulemasının, Kur'an'dan ve hadisten istinbat ettikleri (çıkardıkları) meselelere göre olacaktır. Yine bu yolda, selef-i salihinin izince gidilmelidir.

Kur'an ve hadisi, öyle bir manaya hamletmek lâzımdır ki, ehl-i hak, yani: Ehl-i sünnet vel-cemaat ulemasının anladığı nasılsa öyle olsun. Bu dahi, bu yolda zaruridir.

Faraza, keşif veya ilham yolu ile onlar tarafından anlaşılan manaya aykırı bir şey zuhur ederse... uygun düşer ki: Ona itibar edilmeye ve ondan Allah'a sığınıla... İhata, kurb, maiyet-i zatiye dahi böyledir.

Burada, zahiri manalarından tevhid-i vücudi anlaşılan ayet ve hadisleri misal olarak söyleyebiliriz. Nevar ki, bunlardan ehl-i hak ulema o manaları anlamazlar.

Şayet salike tarikat esnasında bu manalar açılırsa... ki şöyle olur: Allah'ın varlığından başka bir varlık görmez; Allahu Teala'nın bizzat muhit (içini ve dışını zatiye kaplamış) olduğunu idrak eder; yahut Allahu Teala'ya zati ile yakin bulur. Kendisi, her ne kadar halin galebesi ve vaktin sekri dolayısı ile orada mazur ise de, ona yakışan odur ki: Allahu Teala'ya iltica edip ona tazarru ede... Şunun için ki: Kendisini bu vartadan kurtara. Ken-

disine, ehl-i hak ulemanın görüşlerine uygun yolu aça. Kıl kadar olsa dahi, onların itikadına aykırı olan şey, kendisinde zuhur etmeye.

Hülasa... Uygun düşer ki: Ehl-i hak ulemanın anladığı manalar, keşfin doğruluk ölçüsü biline. O manalardan başkası, ilham mihengi kılınmaya. Çünkü: Onlar tarafından anlaşılan manaya aykırı olanlar, itibardan düşmüştür. Zira her bid'atçı dalâlettedir; bu hali ile de sanır ki: İtikadında uyduğu şeylerin mehazi (alındığı yer) Kur'an ve hadistir. Zira o, Kur'an ve hadisten kendi sakat anlayışına göre mana çıkarır; hiç de ehl-i hak ulemanın görüşüne uygun değildir. Bu durumda şu ayet-i kerimenin manası zuhur eder:

"...onunla Allahu Teala, çoğunu dalâlette bırakır, çoğunu da hidayete getirir."(2/26)

(Bu ayet-i kerime, Kur'an-ı Kerim'de geçen misaller üzerinedir.)

Ancak derim ki:

-Muteber olan, ehl-i hak uleması tarafından anlaşılan manadır; bunun dışında kalanlar muteber değildir. Şunun için ki: Bu zatlar, o manaları sahabenin, selef-i salihinin iznine tabi olarak almışlardır. Allah onlardan razı olsun. Bunlar, o manaları hidayet yıldızlarının nurlarından almışlardır. Bu mana icabıdır ki: Ebedi saadet, onlara mahsus olmuş, sermedi felâh, onlara nasib edilmiştir.

"İşte onlar Allah fırkasıdır. Gözünüzü açın; Allah fırkası umduklarına erenlerin ta kendileridir."(58/22)

Teferruat sayılan işlerde, bazı ulemanın iki yüzlülük göstererek yaranmak istemesi ve amellerde dahi onların taksiratı var ise de; hak itikada sahiptirler. Bu sebeplere dayanarak, ulemayı mutlak surette, yani: Umumi manada inkâr etmek, bütünü ile onlara taan etmek uygun değildir. Böyle bir şey insafsızlık olur; büyüklenmek ve onları küçümsemek olur. O kadar gider ki bu: Dini yönden zaruri sayılan işlerin pek çoğunu inkâr olur. Zira o zaruri işleri nakledenler ulemadır. Onların iyisini kötüsünden

ayırd eden yine ulemadır. Onların hidayet nuru olmasaydı, hidayeti bulamazdık. Onların ayırd etmesi olmasaydı, doğruyu yanlışı ayırd edemez, şaşırırdık. Bunlar, öyle kimselerdir ki: Din-i kavim kelimesinin yükselmesi için, bütün gayretlerini harcamışlardır; insanların pek çoğunu sırat-ı müstakime (doğru yola) sokmuşlardır. Bunlara tabi olan, necat bulur, iflar olur; bunlara muhalefet eden açık yoldan sapar ve başkalarını da saptırır.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, sofiyenin itikadları dahi, ehl-i hak itikadının aynı olur. Yani:

-Sülûk ve vüsul menzillerini tamam edip velâyet derecelerinin sonuna vardıktan sonra... demek istiyorum.

Bu itikadlar, ulemaya nakil ve istidlâl yolu ile gelir; sofiyeye ise... keşif ve ilham ile... Tarikat esnasında, sekir ve halin galebesi ile sofiyeden bazılarına, anlatılan ehl-i sünnet vel-cemaat itikadlarına aykırı bir durum zuhur eder ise de, o makamları geçip işin nihayetine ulaştıktan sonra o aykırı durum toz duman olup gider. O aykırılık üzere kalabilir de... Ancak, ümid edilen odur ki: Onunla muaheze olunmayanlar. Çünkü, ümid edilen odur ki: Onunla muaheze olunmayanlar, Çünkü, onların hükmü hatalı müçtehid hükmüdür. Müçtehid, meseleleri çıkarmakta hata eder, onlar ise... keşifte.

Bu taifenin muhalefeti cümlesinden olarak: Vahdet-i vücud, ihata, kurb ve maiyet-i zatiye hükmünü sayabiliriz. Bu mana, daha önce de geçti.

Bundan başka, Yüce Hakkın zatına zaid olarak var olan yedi veya sekiz harici sıfatı da inkâr ederler. Amma ehl-i sünnet vel-cemaat uleması, zat varlığına zaid olarak onların hariçte var olduklarına zahib olurlar.

Bunların inkârının menşei şudur: O vakit müşahede ettikleri, sıfatlar aynasında zattır. Malumdur ki: Ayna bakanın nazarında gizlidir; bunun için de onun hariçte var olmadığına hükmederler. Sebebi: O gizliliktir. Sandılar ki: Eğer o mevcud olsaydı, müşahede edilirdi. Madem ki müşahede edilmedi, o halde yoktur.

İş bu sıfatların varlığına hükmettikleri için de: lemaya taan

edip onların putperest ve kâfir olduklarına hükmettiler. Böyle bir taana cür'et etmekten Allah'a sığınırız.

Eğer onlara bu makamdan ilerleme müyesser olursa... şühudları dahi bu hicaptan çıkar; mertebeler hükmü de zail olur. Elbet o zaman da sıfatları görürler ki, zattan başkadır. Böylece onları inkâr etmemiş olur; işi büyük ulemayı taana kadar götürmezler.

Onların muhalefetleri cümlesinden biri de, bazı işleri Yüce Hakkın yapmaya mecbur olduğuna dair hükümlerdir.

Bunlar, her ne kadar icap lâfzını kayıtsız şartsız söylemezler ve iradeyi isbat ederlerse de, hakikatta iradeyi nefyederler. Bunlar, bu durumları ile, anlatılan hükümde, bütün şeriat ehli olanlara muhalif düşerler.

Bu işler cümlesinden olarak, şu hükümleri de vardır:

-Allahu Teala, kudret sahibi olarak kadirdir, derler.

Amma şu manaya ki: Dilerse yapar, dilemezse yapmaz. Bununla beraber şöyle derler:

-Birinci şart, onun için doğrudan doğruya vaciptir; amma ikinci şart düşünülemez ve olamaz.

Yani:

-Dilememesi yoktur, demeğe gelir.

Bu söz de icabdır; hatta şeriat ehli katında yerleşmiş olan manaya göre: Kudreti inkârdır. Zira onlar katında kudret şu manaya gelir:

-Fiilin sıhhatı ve terki.

Amma bunların kavline göre: Yapmak vacip terk ise... mümtenidir. Bu manaların biri diğerinden o kadar uzaktır ki!

Onların bu mesele mezhebi, ayniyle felsefecilerin mezhebidir. Yani: Birinci şartın vacib olduğunu tasdik, ikinci şartın mümteni olduğunu tasdik edip iradeyi isbat etmek suretiyle... Ancak, bunları felsefecilerden ayır eden bu isbat ise... hiç faydalı değildir. Zira irade, iki müsavi şeyin birini diğerine tahsis veya tercihtir. Bu müsavi durum olmayınca, irade dahi olmaz. Burada vücup ve imtina (gerginlik ve çekinme) için müsavi du-

rum yok olmuştur. Anla artık.

Bu muhalif işler cümlesinden olarak kaza ve kader beyanlarını da alabiliriz. Öyle ki, onun dış görünüşü icabın isbatıdır.

Onların bu bahiste söyledikleri cümleden olarak şu ibareleri vardır:

-Hakim mahkum, mahkum dahi hakim.

Burada, icabın isbatı şöyle dursun, bir kimsenin Yüce Hakka hükmedip onu mahkum kılmasını isbata kalkması dahi cidden çirkin bir şeydir.

Bu manada bir ayet-i kerime meali:

"Hiç şüphe yok ki, onlar, çirkin ve yalan lâf söylüyorlar."(58/2)

Üstte anlatılan cinsten onların muhalif sözleri çoktur.

Bu arada, onların Yüce Hakkı görmeye imkân olmadığına kail olmalarını dahi sayabiliriz. Ancak, suri tecelli ile görülebileceğini anlatırlar.

Onların kail oldukları bu mana, Sübhan Hakkın rüyetini (görülmesini) inkâr sayılır. Onların cevaz verdikleri suriţ ecelli ile rüyet, hakikatta, Sübhan Hakkı görmek değildir. Ancak, misal ve benzerlikten sayılan bir şeydir.

Bir şiir:

Müminler onu görecek, keyfiyet muhal;
Ne idrak vardır, keza ne de darb-ı misal...

Büyük zatların ruhları hakkında kıdem ve eziyete kail olmaları dahi, onların muhalif cümleleri arasında sayabiliriz. Ki bu: Ehl-i İslâm'ın karar kıldığı meseleye aykırıdır. Zira bunlar katında bu alem, bütün parçaları ile sonradan yaratılmıştır; bu alemde bulunanların ruhları dahi bu alem cümlesindendir. Zira: Alem, Yüce Hakkın zatından gayrına bütün olarak verilen bir isimdir. Anla...

İşin künhüne ve hakikatına ulaşmadan evvel salike uygun düşer ki: hl-i sünnet ulemasına uymayı kendi nefsi için lüzumlu saya. İsterse, keşfine ve ilhamına aykırı bir durum mevcud olsun. Ulemayı haklı, kendisini de hatalı kabul etmelidir. Zira ule-

manın istinad noktası peygamberlerdir. Onlara salât ve selâm olsun. Onlar, kesin olan vahiy ile teyid edilmiş olup hatadan ve galattan korunmuşlardır. Kendisinin keşfi ve ilhamı, sabit hükümlere aykırı olduğu takdirine göre hatadır, galattır. Keşfini ulemanın kail oldukları meselelerden önde görmek, hakikatte kendisini, kat'i münzel hükümlere takdim etmektedir. Böyle bir şey de, sırf dalâlet ve ayniyle hüsrandır.

Kitap ve sünnet (Kur'an ve hadis) mucibince itikad etmek nasıl zaruri ise... onların muktezasına göre amel etmek dahi zaruridir. Amma şu yoldan olacak: Müçtehid alimlerin onlardan alıp çıkardığı hükümlere göre... Haliyle bunlar şu işlerdir: Helâl, haram, farz, vacip, sünnet, müstahap, mekruh ve bunların benzeri olan şüpheleri şeyler. Bu hükümleri bilmek dahi, aynı şekilde zaruri olmaktadır.

Onlara uymak durumunda olan bir kimsenin, Kur'an'dan ve hadisten, müçtehidin görüşüne aykırı olarak hükümler çıkarıp alması ve onunla amel etmesi caiz değildir.

Uygun düşer ki: Kendi mezhebinin müçtehidi tarafından ihtiyar edilen görüşte amel etmeyi tercih de... Yani: Kendisinin uyup tabi olduğu müçtehidin. Bid'attan da kaçınıp azimetle amel etmelidir.

İmkân nisbetinde müçtehidlerin kavillerini cem etmeye çalışmalıdır. Ta ki, amel üzerinde ittifak hasıl olsun. Bunları misal olarak şöyle sıralayabiliriz. İmam-ı Şafii Hz.leri, abdestte niyeti şart koşmuştur; niyetsiz abdest almamalıdır. Aynı şekilde abdest azalarının yıkanmasının dahi farz olduğuna kail olmuştur; o sırayı bozmamalıdır. İmam-ı Malik, abdest azalarının ovuşturulmasını farz saymıştır; elbette azalarını yıkarken ovuşturmalıdır.

Bu manadan olarak demişlerdir ki:

-Kadına dokunmak ve ön edep yerine (erkek veya kadın tenasül uzvuna) dokunmak abdesti bozar; bunlardan birine dokunulduğu zaman, abdest yenilenmelidir.

Sair ihtilaflı hükümlerde dahi bu kıyas üzere gitmelidir.

Üstte anlatılan iki kanat, yani itikad ve amel hasıl olduktan sonra, Yüce Sultan Allah'ın yakınlık derecelerine yükselmek için teveccüh etmelidir. Zulmani menzilleri ve nurani meslekleri kat etmeye talib olmalıdır.

Ancak şunun bilinmesi gerekir ki: Bu uruc ve menzillerin kat edilmesi; kâmil ve mükemmil (yetişmiş ve yetiştirebilen), tarikatı bilen ve ona karşı basiret sahibi olup hidayet edebilen bir şeyhin teveccühü, beğenilmeyen kötü huyları atar. İşte, öncelikle böyle bir şeyh aramalıdır. Yüce Hakkın fazlı ile, böyle birini tanırsa, ona tutunmalıdır. Bu arada şuna itikad etmelidir ki: Onu tanımayı kendisi için büyük bir nimet bile. Bütün tasarruflarında ona boyun eğici olmalıdır.

Bu manada Şeyhü'l-İslâm Herevi şöyle dedi:

-Bu ne manadır ki, evliyana verdin! Şöyle ki, onları tanıyan seni bulur; seni bulamayacaklar da onları tanıyamaz.

Sonra... kendi tercih haklarını, şeyhinin arzusunda bütünü ile yok etmelidir.

Muradların tümünden, nefsini tahliye etmelidir.

Şeyhinin hizmetinde, himmet kuşağını bağlamalıdır.

Şeyhinin, kendisine emrettiği şeylerin tümüne tam manasıyle sarılıp onları yerine getirmeye çalışmalıdır. Şuna da itikad etmelidir ki: Bütün saadet sermayesi ondadır.

Kendisine iktida edilen şeyh: Müridlerin istidadına zikri münasip görür ise... onu emreder. Müridin istidadına teveccühü ve murakabeyi münasip görürse... onları işaret eder. Müridin istidadını bilirse ki, mücerred sohbet ona yeterlidir; bunu emreder.

Hülasa... Şeyhin sohbeti varken, zikir ihtiyacı, asla tarikatın şartlarından değildir. Şeyh, talibin haline neyi münasip görürse... onu emreder.

Tarikatın bazı şartlarında, müridden bir kusur vaki olur ise... şeyhin sohbeti onu telâfi eder. Onun teveccühü, müridin noksanını tamamlar.

Bir kimse, anlatılan manada bir şeyh ile müşerref olmaz ise... bu durumda: Hak onu cezbedip kendisi için seçer... onun işine

sırf sonsuz ve nihayetsiz inayeti yeter. Kendisine lâzım olan bütün edep ve şartı öğretir. Bazı büyüklerin ruhaniyetini, onun yoluna vesile eyler; sülûk menzillerini kat etmekte dahi delili olurlar. Çünkü: Sülûk menzillerini kat etmekte meşayihin ruhaniyet tavassutu lâzımdır. Yani: Yüce Allah'ın âdetinin cari olduğu üzere.

Şayet müridlerden (isteyenlerden) ise... kendisine iktida edilecek bir şeyhin tavassutu olmadan, onun işi cidden müşküldür. Taa kendisini uyacağı bir şeyhe ulaştırıncaya kadar, Sübhan Allah'a iltica etmelidir.

Bu arada şunu da belirtelim ki, tarikatın şartlarına riayet gerekli sayılmalıdır.

Bu şartlar, meşayih kitaplarında tafsilatı ile beyan edilmiştir. Onlara müracaat edip öğrendikten sonra onlara uygun hareket edilmesi gerekir.

Tarikatın en büyük şartları arasında nefse muhalefet vardır. Bu dahi, vera ve takva makamına riayetle olur. Bu makam dahi, haramlardan sakınmak sayılır. Haramlardan sakınmak ise... ancak fuzuli mübahlardan çekinmek suretiyle olur.

Şayet, mübahları irtikâb etmekte dizgin elden bırakılır ise... iş şüphelileri irtikâba kadar gider. Şüpheliler ise... harama yakın olup, ona düşmek ihtimali kuvvetlidir. Zira uçurum kenarında yürüyen oraya düşebilir.

Haramlardan korunmak işi, fuzuli mübahlardan kaçınmaya bağlıdır. Vera halinin tahakkuku için dahi, fuzuli mübahlardan sakınmak gerekir. İlerleme ve yükselme için dahi, vera halinin tahakkuk etmesi gerekir; zira vera buna bağlıdır.

Üstte anlatılan manayı şöyle açıklayabiliriz:

1) Emirleri yerine getirmek.

2) Yasaklardan da kaçınmak.

Emirlerin yerine getirilmesinde; kudsiyyun (melekler) zümresi müşterektir. Eğer yalnız amelleri yerine getirmekle yükselmek mümkün olsaydı; kudsiyyun için dahi terakki olurdu. Yasaklardan kaçınmak ise... yalnız insanlara mahsustur. Zira melekler,

bizzat masumdurlar. Onlarda, muhalefet mecali yoktur ki, ondan kaçsınlar. Dolayısıyla terakki yalnız bu ikinci parça için gerekli olur.

Anlatıldığı biçimde yasaklardan kaçınmak, aynıyla nefse muhalefettir. Zira şeriat ancak nefsani hevanın kalkması için gelmiştir; bir de zulmani âdetlerin def'i için.

Çünkü nefis tabiatının iktizası ya haram irtikâb etmektir; yahut sonu harama çıkan fuzuli şeyleri irtikâb etmek. Bu manadan olarak, fuzuli şeylerden kaçınmak, aynıyla nefse muhalefettir.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Emirlere uymak dahi, aynı şekilde nefse muhalefettir. Zira nefis, ibadetle iştigal etmeyi istemez. Bu durumda, emre uymak dahi terakkiyi gerektirmez mi? Meleklerde dahi, emre uyma muhalefeti olmadığı için terakkilerine sebeb olmaz.

Bunun cevabı için şöyle diyebilirim:

-Nefsin ibadeti istemeyişi ve ona rızasının olmayışı, ancak ondan feragat etmeyi taleb sebebiyledir. O kadar ki: Nefis, hiçbir şeye bağlanıp mukayyed olmayı arzu etmez. Onun bu feragat arzusu ve meşgul olmak istemeyişi, harama yahut da fuzuli mübah olan işlere şamildir.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca nefsin muhalefeti, emirlere uymak ile haramlardan kaçınmak yolundan gelmektedir; bir de fuzuli işlerden. Emirleri eda yolundan değil. Yani: Yalnız memur olunduğu şeylerden değildir ki:

-Bu, meleklerde dahi vardır, denile.

Bu manadan ötürü, kıyas sahihtir.

Hangi tarikatta ki, nefse muhalefet fazladır, o, yolların en yakınıdır.

Hiç şüphe edilmeye ki: Tarikat-ı Nakşibendiye'de nefse muhalefete riayet, sair tarikatlara nazaran pek çoktur. Zira bu yolun büyükleri, azimetle ameli ihtiyar edip ruhsat yolundan kaçınmışlardır.

Malum bir durumdur ki: Gerek haramdan, gerekse fuzuli şeylerden sakınmak azimette mevcuttur; her ikisine de riayet edil-

mektedir. Amma ruhsat böyle değildir. Zira ruhsatta yalnız haramdan sakınmak vardır.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Sair tarikat erbabı katında dahi, azimetin tercih edilmesi mümkündür.

Derim ki:

-Sair tarikatlarda semağ vardır, raks vardır. İş onlarda ruhsat haddine varır. Hem de birçok kaçamaklardan sonra. Bunda azimet mecali nereden olsun?.. Aynı şekilde, cehren (yüksek sesli) yapılan zikirde ruhsatın fevkinde bir şey tasavvur edilemez.

Sair tarikatların meşayihi, kendi tarikatlarında, bazı sahih niyetlerle yeni işler ihdas etmişlerdir. Bu işlerdeki tashihin nihayetinde ise... ruhsat hükmü vardır. Amma, bu Silsile-i Aliyye böyle değildir. Bunlar, kıl kadar olsa dahi, sünnete muhalefet olarak bir şeye cevaz vermezler.

Anlatıldığı gibi olunca, bu Tarikat-ı Aliyye'de nefse muhalefet pek fazlası ile tamamdır. Dolayısiyle de, yolların en yakını olmaktadır. Talib olan bir kimsenin dahi bu Tarikat-ı Aliyye'yi tercih etmesi yerinde ve pek münasip olur. Çünkü bu Tarikat-ı Aliyye, gerek akrabiyet, gerekse matlub olarak kemaliyle üstünlük sahibidir.

Fakat sonradan gelen halifelerden bir cemaat, o büyüklerin yollarını bırakıp bu Tarikat-ı Aliyye'de dahi bazı yeni işler ihdas ettiler. Semağı, raksı ve cehri zikri tercih ettiler. Bunun menşei dahi, bu Tarikat-ı Aliyye büyüklerinin niyetlerinin hakikatına vası olamamaktadır. Bunun için hayal ettiler ki: Bu yeniliklerle bu Tarikat-ı Aliyye'yi ikmal edip tamamladılar. Hem de bu ihdas edilen şeyler ve bid'atlarla... Ama anlayamadılar ki: Bunları yapmakla onun tahribine çalışmaktadırlar; onu zay etmeye çabalarlar.

Allah gerçeği meydana çıkarır; insanları doğru yola hidayet eden de odur.

287. MEKTUP

MEVZUU: Cezbe, sülûk ve bu iki makama münasip maarif beyanındadır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Meyan Gulam Muhammed'e yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki: Bunu bize hidayet etti. Allah bize hidayet etmeseydi, biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi."(7/43)

Allahu Teala, onları (Resulleri) en faziletli ve en kemalleri ile hatmeyledi. Bu dahi o Muahammed'dir ki: Sadakatı getirdi. Sübhan Allah'ın salâvatı, bereketleri ona ve diğerlerine... Keza, kıyamet gününe kadar onlara tabi olanların tümüne.

Talipleri görmekteyim ki: Uzun sülûk yolunu ve üstün istek makamını düşük himmet, hasis fıtrat yüzünden, bilhassa yetişmiş ve yetiştirici şeyh sohbetinin olmayışı sebebi ile kısa tarikat ve düşük maksad menzilesine indirmektedirler. Tarikatta, hakir olsun; tehlikeli olsun kolaylarına ne giderse onunla kanaat etmektedirler.

Bu yaptıklarını da bir maksad sayarlar; bu maksadın husulü ile kendilerini kâmillerden zannederler.

Fıtratlarının hissetinden (düşük yaratılışlı olmalarından), muhayyile kuvvelerinin istilâsından olacak, kendi nakıs hallerini, vasıl olan kâmil zatların işlerinin tamamlanmasında ve seyirlerinin nihayeti şanında söyledikleri sözlerle anlattıkları hallere uygun düşürmeye çalışırlar.

Bir mısra:

Oldu fare, rüyasında deve!..

Bunlar, uçsuz bucaksız deniz yerine bir damla ile yetinirler; belki de damlanın görüntüsü ile. Yeni onlar, umman yerine bir sıçrıntı ile yetinirler; belki de o sıçrıntının görüntüsü ile.

Misali olanı, gayr-ı misali olarak tasavvur ederler. Keyfiyetten

münezzeh olan yerine, keyfiyeti olanla teskin olurlar. Misali olanı dahi, lâmisli (misilsiz) olarak hayal ederler. Böylece lâmisil yerine misli ile kanarlar.

Misilsiz olana taklid yollu iman ve itikad eden cemaatin halleri, bu taliplerden daha faziletlidir. Zira bunlar: Sülûklerini tamam etmemiş, serapla yetinen susamış kimseler gibidirler. Yani: Mertebelerde...

Hak olanla batıl arasında çok fark vardır; keza isabetli ihe hatalı arasında dahi ayın şekilde fark vardır.

Kusurlu ve esas matluptan yana kesik kalan taliplere yazıklar olsun. Ki bunlar: Muhdesi kadim (sonradan meydana gelmiş olan ezeli) zanneder; misaliyi dahi lâmisali (benzeri olanı da benzersiz) sanırlar. Eğer keşifte hata dolayısiyle mazur olmasalardı, bu hata ve galat dolayısiyle kınanırlardı.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, yanılır ve unutursak bizi kınama."(2/286)

Yukarıda anlatılan mana üzerine şöyle bir misal verebiliriz:

Bir şahıs vardır, Kâbe'ye talib olur, tam bir şevkle o tarafa doğru yola çıkar. Yol esnasında Kâbe'ye benzeyen bir bina çıkıyor. Sureta ona benzediği için onu Kâbe olarak hayal ediyor ve arada itikafa giriyor.

Bundan başka bir şahsı ise... Kâbe'nin özelliklerini biliyor. Bu bilgiyi oraya gitmiş olanlardan almıştır. Ona olan bu bilgisinden ötürü, Kâbe'nin varlığını da tasdik eder.

Üstte anlatılan ikinci şahıs, her ne kadar Kâbe talebi uğrunda bir adım atmamış ise de, Kâbe'den başkasını dahi Kâbe diye itikad etmemiştir. Kâbe'yi tasdikinde dahi doğrudur. İş bu sebeplerden ötürüdür ki: Hali daha önce anlatılan hatalıdan faziletlidir.

Evet... Matluba vasıl olmayan bir talib, matlub olmayanı matlub olarak itikad etmedikçe, hali, ayağını matlub yoluna atmayan haklı mukallidden daha faziletlidir. Çünkü o: Matlubu tasdik etmekle beraber, umumi manada olsa dahi, matlub yolunda mesafe kat etmektedir. Dolayısiyle kendisine meziyet tahakkuk

etmiştir.

O zümreden olarak yine bir başka taife; bu kemal ve hayal, ayrıca vehmi sayılan visal ile kendilerine şeyhlik dayanağı bulur ve halkı davet işine girişirler. Kendi noksanları sebebiyle kemalât için istidad sahibi olanlardan pek çoğunu, zay ederler. Sohbetlerinin soğuk şumluğu ile, taliplerin talep hararetini izale ederler. Kendilerinin dalâleti yetmezmiş gibi, başkalarını da dalâlete sürüklerler; kendilerini zay ettikleri yetmezmiş gibi başkalarını da zay ederler.

Bu kemalât hayali, visal tevehhümü, salik olmayan meczuplarda, vasıl olmayan salik meczuplardan daha çok vardır. Çünkü, müptedi ile müntehi cezbenin suretinde birbirine benzerler; zahire göre aşk ve muhabbette müsavi durumundadırlar; isterse hakikatte aralarında bir münasebet bulunmasın. Bunların halleri birbirine aykırı olup , biri diğerinden ayırd edilmiştir.

Bir mısra:

Yerdeki ile arştakinin nisbeti nedir?..

Her ne şey ki, bidayette (ilk başta) bulunur, o illetlidir ve bir garaza bağlıdır. Amma intihada (sonda) olan hakla ve hak içindir. Bu sözlerin tafsili inşaallah yakında anlatılacaktır.

Ayrıca, üstte anlatılan suretteki benzerlik ve zaruri münasebet anlatılan tahayyüle sebeb olmaktadır.

Bundan başka, Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'de cezbe sülûktan önce geldiği için, anlatılan cinsten tahayyül ve tevehhüm, bu Tarikat-ı Aliyye'nin meczuplarında çok olmaktadır. Zira onlar, henüz sülûk devleti ile müşerref olmamışlardır.

Onlardan bir başka cemaat ise... takallübler hasıl olur, halden hale geçmeler meydana gelir. Ama, onlar bunu sanırlar ki: Sülûk menzillerini kat edip seyr-i ilellah mesleklerini dürmektir. Bu takallüblerle onlar, kendi nefislerini meczup (cezbeli) saliklerden sanırlar.



Hatıra geldi ki: Cezbe ve sülûkun hakikatleri beyanında bazı fıkralar yazayım. Onların birini diğerinden ayırd eden hususiye-

tin zikri ile, bu iki makam arasındaki farkı beyan edeyim. Ayrıca, müptedinin cezbesi ile müntehinin cezbesi arasındaki farkı açıklayayım. Bir de tekmil ve irşad (yetiştirme ve olgunlaştırma) makamının hakikatını açıklayayım. Bunlardan başka, bu makama münasip ilimleri anlatayım.

Bu manada bir ayet-i kerime meali:

"Ta ki, hak hak olarak, batıl da batıl (olarak meydana) **çıksın: İsterse mücrimlere iyi gelmesin."**(8/8)

O Sübhan Zat'ın ihsan ettiği başarı ile başladım. Bu yola hidayet eden o Sübhan Zat'tır. O ne güzel Mevlâ ve ne güzel Vekil'dir.

Bu yazılmış olan kısımda, iki maksad, bir hatime vardır. **Birinci maksad**, cezbe makamı ile alâkalı bilgilerin (marifetlerin) beyanındadır. **İkinci maksad**, sülûk ile alâkalı bilgilerin (marifetlerin) beyanındadır. **Hatime** ise... bazı maarif ve ilimler hakkındadır ki, bunlar: Talipler için çok menfaatli şeylerdir.



BİRİNCİ MAKSUD

Bilesin ki: Sülûkü tam olmayan meczuplar, her ne kadar kendilerinde kuvvetli cezbe var ise, erbab-ı kulub zümresine dahildirler. Amma, hangi tarikattan cezbeli olurlarsa olsunlar. Çünkü bunlar için kalb makamını geçip mukallib-i kulub ile birleşme, sülûk olmadan ve nefsin temizlenmesi gerçekleşmeden mümkün değildir. Bunların cezbeleri kalbi, sevgileri de arızidir; zati veya asli değildir.

Bu makamda, nefis ruhla kaynaşmıştır; bu muamelede nur dahi zulmet ile karışmıştır. Dolayısiyle kalb makamının darlığından bütünüyle çıkıp mukallib-i kulub ile birleşme tasavvur edilemez.

Matlub tarafın ruhun cezbedilmesi, matluba teveccüh için ruhun nefisten kurtulması tasavvur edilemez. Keza, nefsin ruhtan kopup ubudiyet (kulluk) makamına inişi dahi öyledir.

Ve... bu ikisi bir arada bulunduğu süre, hakikatta halis ruhi incizap tasavvur edilemez. Çünkü: Hakikat-ı camia-i kalbiye ka-

im müstahkemdir. (Kalbin kendinde topladığı şeylerin hakikati güçlü bir şekilde orada tutmaktadır.)

Ruhun, nefisten kurtulması ancak şu şekilde tasavvur edilir: Sülûk menzillerini kat edip seyr-i ilellah mesleklerini dürüp geçtikten ve seyr-i fillahta tahakkuk ettikten sonra. Belki de, cemden sonra fark makamının husulünden sonradır. Bu cem dahi, seyr-i anillah ve billah ile alâkalıdır.

Bir şiir:

Her güçsüz erkek de derd-i meydan mıdır?
Yahut her mülkü olan Süleyman mıdır?..

Üstte anlatılan manadan, müptedinin cezbesi ile müntehinin cezbesi arasındaki fark zahir olmaktadır.

Erbab-ı kulubdan olan meczupların şühudu ise... kesret icabının arkasındadır. Bu mana, onların ister malumu olsun, isterse olmasın. Bu durumda onların müşahedesi, ancak ruhlar alemidir. Bu ruh dahi, letafette, ihatada ve sereyanda, yaratıcısına benzer. Bu manada buyurulan bir hadis-i şerif şöyledir:

"Allahu Teala, Adem'i, kendi sureti üzerine yarattı."

İş bu münasebetten ötüdür ki: Ruhun müşahedesini. Yüce ve Mukaddes Hakkın müşahedesi sanırlar. İhata, serayan, kurb ve maiyetin durumu dahi bu kıyas üzeredir.

Salikin nazarı, üst makama, üstün de üstü olan makama geçemez. Kendi makamlarının üstündeki makam, ruh makamıdır. Dolayısiyle onların nazarı, ruh makamından yukarıya aşamaz; müşahede ettikleri dahi ruhtan başka bir şey değildir. Ruh makamının üstüne nazar, ruh makamına vasıl olmaya bağlıdır.

Muhabbet ve incizab hali ise... şühud hali gibidir. Sübhan Hakkın müşahedesi, hatta muhabbeti ve ona incizap, fena halinin husulüne bağlıdır. İş bu fena ise... şu cümle ile anlatılır:

-Seyr-i ilellahın nihayeti.

Bir şiir:

O ki bulunmaz fena Mevlâsının sevgisinde;
Nasipsizdir o kişi kibriyası izinde.

Bu makama şühud denilmesi, söz meydanının darlığından-

dır. Halbuki bu büyüklerin işinin, şühud ötesinin dahi ötesinde olduğu bilinmektedir. Nitekim bunların maksadı dahi, lâmisli ve lâkeyfidir (misli ve keyfiyeti olmayandır). Aynı şekilde, ittisalleri dahi lâmisli ve lâkeyfidir. Misli olan için lâmisli olana yol yoktur. Zira: Sultanın ihsanlarını, ancak onun uygun gördükleri taşıyabilir.

Bir şiir:

Vardır nasın Rabb'ının canı ile nasın
İttisali, yoktur yeri şeklin kıyasın.

Sübhan Hakkın ihatası, sereyanı, maiyeti; işin nihayetine vâsıl olan sülûk erbabı muhakkikler katında tümüyle ilmidir. Bunlar ehl-i hak ulemasını görüşlerine de muvafıktır. Allahu Teala, onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Zati yakınlık ve benzeri şeyler için ise verilen hüküm: Onlara göre, bir kazancın olmayışı ve uzaklıktır.

Mukarreb olan zatlar, yakınlık hükmü vermezler. Bu manadan olarak, büyüklerden biri şöyle dedi:

-Bir kimse, derse ki: "Ben, yakınım" o uzaktır. Yine bu kimse derse ki: "Ben uzağım" o dahi yakındır. İşte tasavvuf da budur.

Tevhid-i vücudiye taalluk eden ilmin menşei, muhabbet ve kalbi incizaptır. Kalb sahiplerine gelince, bunlarda cezbe yoktur. Bunlar menzilleri, sülûk yolu ile kat ederler. Dolayısiyle onlann bu tevhid-i vücudi ilmi ile münasebetleri yoktur.

Sülûk ile kalbden bütünüyle mukallibü'l-kuluba (kalbleri halden hale döndürene) teveccüh edenler dahi, o gibi ilimlerden teberri edip ondan istiğfar ederler.

Meczuplardan bazıları vardır ki, sülûk yoluna girip menzilleri aşıp geçmiş olsalar dahi, ülfet edilmiş makamdan nazarlarını alamazlar. Daha yukarıya teveccüh etmeye güçleri yetmez. Dolayısiyle o gibi ilimler, onların eteklerini bırakmaz. O vartadan çıkmaya ve ondan kurtulmaya dahi güçleri yetmez. Bunun için de, kendilerinde bir zaaf olur; kurb basamaklarına çıkmak şanında, mukaddes urucu babında bir aksaklık meydana gelir.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bizi ahalisi zalim olan karyeden çıkar. Katından bizim için bir veli (idareci) **kıl. Zatından bir yardımcı ihsan eyle."**(4/75)

Matlubun nihayetine vasıl olmanın alâmeti odur ki: Bu türlü ilimlerden teberri edile. Tenzihle münasebet her ne kadar artarsa, Yüce Yaratıcı ile bir münasebetin olmayışı o kadar ziyade olur.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca:

-Alem, yaratıcının aynıdır.

Şeklinde bir itikadın manası kalmaz. Ayrıca:

-Yaratıcı, bu alemi bizzat kuşatmıştır.

Zannına dahi yer yoktur. Toprak kim, Rabbü'l-erbab kim?

1. MARİFET: Hace Bahaeddin Nakşibend Hazretleri şöyle dedi:

-Biz, nihayeti bidayete derc ediyoruz.

Bu ibarenin manası şu demeye gelir:

-O incizab ve muhabbet ki, müntehilere işin sonunda müyesser olur, işte o tarikatta işin bidayetinde hasıl olur.

Çünkü, müntehinin incizabı ruhidir; müptedinin incizabı ise... kalbi cezbedir. Bu manadan bakılınca, kalb ruh ile nefis arasında bir berzahtır. Kalbi cezbenin zımnında, ruhi cezbe dahi hasıl olur.

Bu derc edilme durumunun bu tarikata mahsus olması, halbuki o bütün cezbelerde hasıl olur; şu manayı mebnidir:

Bu tarikatın büyükleri, bu mananın husulü için, hususi bir tarikat vaz etmişlerdir. Bu matlaba vüsul için, hususi bir meslek tayin etmişlerdir. Dolayısiyle bu mananın başkalarında olması, bir rastlantıdır; bu hususta onların bir tutuculuğu yoktur.

Bundan başka, bu büyükler için cezbe makamında öyle bir has şan vardır ki, bu, onlardan başkalarına yoktur; meğerki nadirattan ola... Bu mana icabı olarak bu makamda bazılarına, sülûk menzillerini kat etmeden erbab-ı sülûkun fenasına ve bekasına benzeyen fena ve beka hasıl olur. Yine bunlaran tekmil makamından bir meşreb müyesser olur ki; seyr-i anillah billaha

benzer. Bununla da, istidadlı olanlar terbiye edilir. Bu bahsin tahkiki, inşaallah yakında gelecektir.

Burada, bilinmesi gereken bir incelik vardır. Şöyle ki:

Ruh için bedenle olan taallukundan evvel, esas maksuda bir mikdar teveccüh vardı. Ama bu bedenle taallukundan sonra, o teveccüh kendisinden zail oldu.

İşte bu Silsile-i Aliyye'nin büyükleri, o teveccühün zuhuru için bir tarikat vaz ettiler. Amma ruh bedenle alâkalı olduğu için o teveccüh, kalbe intikal etti. Dolayısiyle bunda onlara kalbi teveccüh hasıl olmaktadır ki, bu nefsin ve ruhun teveccühünü kendinde toplayıcıdır.

Hiç şüphe edilmeye ki: Ruhi teveccüh, kalbi teveccühe derc edilmiştir. Amma ruhi teveccüh, müntehilerde olur. Ki: Bu ruhun fena bulup hakkani vücud ile beka bulmasından sonradır. Bunun için de şu tabir kullanılır:

-Bekabillah...

Teveccüh-ü kalbi zımnında bulunan teveccüh-ü ruhi veya şu tabiri kullanalım: Bedenle taallukundan önce ruhun teveccühüdür ki, ruhun varlığı mevcud iken olan bir teveccühtür. Ki ona, asla fena duruma düşmemiştir.

Ruhun teveccühü ile ruhun varlığının mevcudiyetinde olan teveccüh ve fena bulduktan sonraki teveccüh arasında çok fark vardır.

Derc edilmiş olan ruhi teveccühe:

-Nihayet...

Tabiri kullanılması, ancak onun şu teveccüh itibarı iledir ki: Nihayette yalnız o kalır.

-Nihayetin bidayete derc edilmesi...

Tabirinden murad ise... nihayet suretinin, bidayet suretine derc edilmesidir; amma hakikatı değil. Zira hakikatın bidayete derc edilmesi muhaldir. Bu manadan olarak, mümkündür ki:

-Suret...

Lâfzının kullanılmaması, bu tarikatı taleb edenleri teşvik için ola. Gerçek olan, Allahu Teala'nın yardımı ile yaptığım bu tah-

kikattır.

O sabıklar zümresi ki, onların incizabı bir amel ve çalışma olmadan, belki de bir teveccüh ve huzur iledir. Bu dahi aynı şekilde kalbi incizaptır. Ruhun, önceki teveccühünden bir eserdir. Zira o teveccüh. beden ile taallukundan ötürü, tamamen zail olmamıştır.

O sabık teveccühün zuhuru için çalışıp çabalamak, ancak o cemaat içindir ki: Bu taalluk sebebiyle önceki teveccühü unutmuşlardır. Bu durumda çalışmak önceki teveccüh için ayıktırmak ve o kaybolup giden devleti hatırlatmaktır.

Sabık teveccühü unutanların istidadı, anlatılan öbür sabıkların istidadından daha lâtiftir. Zira, sabık teveccühü tamamiyle unutmak: Kendisine teveccüh edilene yapılan teveccühten ve onda fena bulmaktan bilfiil haber vermektedir. Ama, sabık teveccühün unutulmasının olmayışı böyle değildir.

Bu hususta asıl söz şudur: O sabıklar ki, bu teveccüh, külliyetlerine şümul ve sereyan yolu ile kendilerine hasıl olur, bu manada bedenleri dahi ruhlarının hükmünü alır. Nitekim murad (istenen kişiler) olan mahbupların (sevilmişlerin) şanı dahi budur.

Mahbubların şümulü ile sabıkların şümulü arasındaki fark: Bir şeyin hakikatı ile sureti arasındaki fark gibidir. Nitekim bu mana, erbabına malumdur.

Evet... bu çeşit şümul, muhiblerde, vâsıllarda, kâmil müridlerde de tahakkuk etmiştir. Lâkin bu: Onlarda daimi değildir. Asıl daimi teveccüh, ancak mahbupların hususiyetleri arasındadır.

2. MARİFET: Meczuplardan erbab-ı kulub olanlara gelelim... Yani: Kalb sahiplerine.

Kendilerinde, kalb makamında temekkün ve füsuh (yerleşip oturma), bu makama münasip bir şekilde marifet ve ayıklık hasıl olduğu zaman taliplere fayda ulaştırmaya güçleri yeter. Bunların sohbetinde dahi, talipleri nicizap ve kalbi muhabbet hasıl olur. İsterse bunlar tarafından kemal mertebesine yetişemesin-

ler. Zira, kendi nefislerini de henüz kemale ulaştıramamışlardır. Dolayısiyle başkaları için kemal husulüne vasıta olmaya güçleri yetmez. Bu manada şu darb-ı mesel meşhurdur:

-Nakıs olandan kâmil çıkmaz.

Bu meczupların faydası herhalde, sülûk erbabının faydasından daha ziyadedir. İsterse onlar, sülûk mertebesinin nihayetine varmış olsunlar; kendilerine müntehilerin cezbesi hasıl olsun. Ne var ki, bunlar, seyr-i anillah billah tarikı ile kalb makamına inmemişlerdir. Çünkü: Dönüşü olmayan müntehi için, yetiştirme ve anlatma mertebesi yoktur. Zira, onun alemle bir bağlantısı kalmamıştır; hatta aleme teveccühü de kalmamıştır ki: Faydalı olmaya güç yetirebilsin.

Kendisine iktida edilen şeyhe:

-Berzah...

Denilmesi şu itibarladır ki: Kalb makamı olan berzahlık makamına inmiş, ruh ve nefis sayılan iki cihetten bol haz almıştır. Ruh ciheti ile yukarıdan istifade eder. Nefis ciheti ile de, kendinden altta olandan istifade eder. Sonra onda Sübhan Hakka teveccüh ile halka teveccüh bir araya gelmiştir. O derecede ki, bunların biri diğerine hicap olmaz. İrade ve istifade onun için birlikte olur.

Meşayihten bazıları da, şeyhin berzahiyeti ile şu manayı murad etmiştir:

-Sübhan Hak ile halk arasında bir berzah.... (Yani: Geçit)

Berzah durumunda olan şeyh için de şöyle dedi:

-Tenzih ile teşbih arasını cem eden... (Yani: Hakk'ı tam tevhid eden)

Şu mana gizli kalmamalıdır: Bir makamda berzahiyet ki, onun binası sekir üzerine kurulmuştur, binası ayıklık üzerine kurulan meşihat makamına lâyık değildir. Zira bu makamda onların nefisleri, ruhların nurlarının galebesine derc edilmiştir; bu derc edilme durumu dahi sekrin kaynağı olmuştur.

Berzahiyet makamında ise... nefis ve ruhtan her bir diğerinden ayrılır; tefrik edilir. Zaruri olarak orada sekre mecal yoktur.

Hatta orada her şey ayıklıktır. Çünkü: Davet makamına münasib olan da budur.

Kâmil şeyh berzahiyet makamına indiği zaman kendisine bu alemle münasebet hasıl olur. Yani: Berzahiyet vasıtası ile... Böylece, kemalâta istidadı olanlara kemalât kazandıkmak için sebeb olur.

Mütemekkin (yerleşmiş, hali değişmeyen) meczub, kalb makamında olduğu için, bu alemle münasebeti vardır. Bunun için aleme teveccüh etmekte cimrilik etmez. İncizap ve muhabbet hasıl etmiştir; isterse bunlar kalbi olsunlar. Hiç şüphe edilmeye ki, onun için ifade yolu da inkişaf eylemiştir.

Hatta şunu da derim ki:

-Mütemekkin meczubun faydalı olma derecesi rücuu gerçekleşmiş bulunan müntehinin faydalı olma derecesinden daha ziyadedir. Amma, rücuu (halka dönüş) gerçekleşmiş bulunan müntehinin faydalı olma keyfiyeti meczubun faydalı olma keyfiyetinden daha değerlidir.

Rücuu gerçekleşmiş bulunan müntehi için her ne kadar alemle münasebet hasıl olmuş ise de, bu münasebet ancak surettedir. Hakikatte o alemden ayrıdır. Aslın rengine girmiş ve onunla bakidir. Ama meczubun alemle münasebeti hakikattedir. Kendisi dahi bu alemin ferdlerindendir. Alemin baki olduğu şeyle o dahi bakidir. Bu hakiki münasebet sebebiyle de, zaruri olarak taliplerin ondan istifadesi de pek az olur. Lâkin, velâyet mertebelerinin faydalı olma kemalâtı müntehilere mahsustur. Bu manadan ötürü, hiç şüphe edilmesin ki: Müntehinin faydalandırması daha tercih edilir.

Hakikatte, himmet ve teveccüh müntehide yoktur. Halbuki meczup himmet ve teveccüh sahibidir. Taliblerin işleri için önayak olur, onları himmet ve teveccühle yükseltir. İsterse kemale ulaştıramasın.

Meczuplara gelen teveccühün sonu odur ki: Daha önce ruha gelmiş olup da ruh bu teveccühleri unutmuştur. Onu, meczup olanlarla sohbet ettikleri için hatırlarlar. Daha önce ruha yerleş-

tirilmiş olması yolu ile ikinci kere kalbi teveccühte yeniden onunla birlikte hasıl olur. Ama, müntehilerin sohbetinde hasıl olan öyle değildir. Zira bu: Daha önce mevcud olmayan yeni bir teveccühtür. Bu dahi, ruhun fenasına kalmıştır. Hatta Hakk'ın varlığı ile beka bulmasına.

Üstte anlatılan manadan anlaşılacağı üzere birinci teveccühün husülü kolaydır. İkinci teveccühün ise... bulunması zordur. Her ne şey ki, kolaydır, o çoktur. Her ne şey ki zordur, o dahi azdır.

Üstte anlatılan mana icabı olarak şöyle dediler:

-Cezbe cihetinin tahsilinde şeyh vasıta değildir.

Çünkü bu nisbet, onun için başta hasıl olmaktadır. O, vasıta ile tenbihe ve talime muhtaçtır. Dolayısiyle o misillu şeyhe:

-Talim şeyhidir; terbiye şeyhi değildir, denmiştir.

Sülûk cihetinde mutlaka, kendisine iktida edilen bir şeyhe ihtiyaç vardır. Yani: Sülûk menzillerini kat etmek için. Terbiyesi orada zaruridir.

Kendisine iktida edilen şeyh için yerinde olmaz ki: Misali anlatılan meczuba umumi manada icazet vere. Yani: Mütemekkin meczuba... Ve onu, tekmil (insan yetiştirme) ve meşihat makamına (şeyhlik postuna) oturta.

Çünkü: Bazı taliplerin istidadı cidden yüksektir. En tamam şekilde de kemal ve tekmil için kabiliyetleri vardır. Hani anlatıldığı gibi olan bir talip, öyle bir meczubun eline düşerse... ondaki istidadın zay olma ihtimali vardır. O kabiliyet dahi ondan zail olup gidebilir.

Üstte anlatılan mana için bir misal verebiliriz. Meselâ: Bir yer vardır. Onda buğday ekilmesine tam bir kabiliyet vardır. Şayet oraya güzel bir buğday tohumu ekilirse... istidadına göre yeni taze buğday verir. Amma oraya güzel buğday yerine, düşük vasıflı buğday tohumu yahut nohut tohumu ekilirse... mahsul vermesi şöyle dursun, o kabiliyet dahi zay olup gider.

Şayet kendisine iktida edilen şeyh, o mütemekkin meczuba icazet verip ruhsat etmekte bir yarar görürse... faydalı olmakta

bir yarar bulur ise... onun faydalı olmasını ve iczaetini kayda bağlaması gerekir.

Meselâ: Kendisinden faydalanmak için youlna bir talip çıkarsa... onun istidadını zay etmemeli ve sohbeti ile onu boşa gidermemelidir.

Öyle bir riyasete geçtiği için, halkın da kendisine iktidası sebebiyle nefsi tuğyan etmemeli ve sohbeti ile onu boşa gidermemelidir.

Öyle bir riyasete geçtiği için, halkın da kendisine iktidası sebebiyle nfsi tuğyan etmemelidir. Zira, henüz kendisinden nefsani heva zail olmamıştır. Çünkü: Nefsin tezkiyesi (temizlenmesi) yoktur.

Şayet bilirse ki: Talibin kendisinden istifade etmesi son bulup kendisinin ona faydalı olması dahi nihayete ermiştir, talibin istidadında dahi yükselmeye kabiliyet vardır, bu manayı ona açıklaması gerekir. İşin başka şeyhte tamamlaması için ona izin vermelidir. Ona müntehi (sonuca ulaşmış, tamamen yetişmiş) olduğunu açıklamamalıdır ki: İnsanların yolunu kesen (eşkıya) durumuna düşmeye... Yani: Bu hile ve aldatma ile sonun ona ulaşrnasına engel olmaya...

Hasılı, kendisine iktida edilen şeyh o mütemekkin meczuba bu misillu şartları hatırlatmalı; onun haline vaktine münasip bildiği şeyleri bildirmelidir. Anlatıldığı manada tam bir vasiyet ettikten sonra, ona izin vermelidir.

Rücuu gerçekleşmiş olan müntehinin, faydalı olup kemale erdirmesinde üstte anlatılanın benzeri kayıtlara ihtiyaç yoktur. Zira onun camiiyet durumu sebebiyle bütün tarikat ve istidadlarla münasebeti vardır. Böyle olunca mümkündür ki: Her şahıs, istidadı ve münasebeti kadar ondan faydalana. Eğer sür'atle almakta ve ağır almakta bir değişiklik var ise... bu dahi kendisine iktida edilen şeyhin sohbetindeki kuvvetli ve zayıf münasebette tasavvur edilir. Ama ondan fayda almaya geçmekte asıl olarak herkes müsavidir.

Kendisine iktida edilen şeyh, talibe faydalı olduğu sırada,

Sübhan Hakka iltica edip onun sağlam bağına yapışmalıdır. Yani: Bu şöhret zımnında Sübhan Hakkın mekrinden korktuğu için. Hatta ona uygun düşer ki: Bütün işlere Sübhan Hakka iltıca etmekten ayrılmaya... Bu işler, vakitlerin hepsinde Sübhan Allah'ın kendisine ihsan ettikleridir.

Yalnız o iş için değil, bütün hallerde ve fiillerde Allahu Teala'ya sığınmayı devam ettirmelidir.

Bir ayeti-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir."(62/4)



İKİNCİ MAKSAD

Bu, sülûkun beyanıdır. Bilesin ki, bir talip sülûk yolu ile üste teveccüh ettikte, terbiyesine verilen isme ulaştığı ve onda yok olmaya vardığı, onda fena bulduğu zaman, kendisine fena bulmuş (yok olmuş) denmesi sahih olur. O isimde beka bulduğu zaman dahi, ona beka bulmuş denilmesi kabul edilir.

İş bu fena ve beka ile, velâyet mertebelerinin ilki ile müşerref olur. Lâkin burada sözü açıp tafsil etmek zarureti varndır.

AÇIKLAMA: Yüce Mukaddes Hakkın zatından gelen feyz iki çeşittir.

Birinci çeşidi şu hususlara aittir: İcad, ibka, yaratmak, rızık vermek, diriltmek, öldürmek ve benzeri işler.

İkinci çeşidi şunlara dairdir: İman, marifet, sair velâyet ve nübüvvet kemalâtı.

Birinci çeşitten olanlar, yalnız sıfatlar vasıtası ile gelir.

İkinci çeşitten olanlar ise... bazıları sıfatların vasıtası, bazıları da şüunat vasıtası ile gelir.

Şüunat ile sıfatlar arasında inc bir fark vardır ki, bunlar ancak, evliya arasında Muhammedi meşreb olan bazı fertlere açıklanır. Bu hususta konuşan olduğu da bilinmiyor.

Hülasa: Sıfatlar hariçte, zat üzerine fazladan bir vücud ile mevcuddur. Şüunat ise... zatta mücerred itibarlardır.

Bu bahsi bir misalle izah edelim. O misal de şudur: Su, tabii

olarak yukarıdan aşağı iner. Bu, tabii bir fiildir. Şu vehmin itibarını verir ki: Hayat, ilim, kudret, irade onda vardır. Bunun gibi, ilim erbabı dahi, ağırlıkları dolayısiyle yukarıdan aşağı inerler. İlimlerinin iktizası budur. Üst cihete teveccüh edemezler.

İlim, hayata tabidir. İrade dahi ilme tabidir. Kudret dahi sabittir. İrade, güç yetirilen iki şeyden birine kudretin tahsisidir.

Anlatılan müsbet itibarlar, suyun zatında mevhum olarak... şüunat menzilesindedirler. Bu itibarların varlığı ile suyun zatına başka sıfatlar isbat ederlerse... bunlar ayrı bir varlıkla var olan sıfatlar menzilesinde olurlar.

Birinci itibara göre su için şöyle denmez:

-Diridir, bilicidir. İrade sahibidir.

Bu isimlerin ona verilmesinin sağlam olması için, onda zaid sıfatların bulunması sabit olmalıdır.

Meşayihten bazılarının sözlerinde olduğu gibi, suda anlatılan isimlerin kullanılması, şüun ve sıfatlar arasında fark olmadığından ötürüdür. Anlatılan sıfatların nefyi hükmü dahi, aynı şekilde fark olmadığına dayanır.

Şüun ve sıfatlar arasında bir başka fark dahi şudur: Şüun makamı, şan sahibine dönüktür; ama sıfat makamı böyle değildir.

Allah'ın Resulü Muhammed (sav) onun kademi üzere olan evliya... İşte bunlara ikinci feyzin ulaşması, şüunat vasıtası iledir.

Sair peygamberlere ve onların kademinde olan velilere ise... bu feyzin hatta ilk feyzin ulaşması sıfatlar vasıtası iledir.

Derim ki:

-Resulullah (sav) Efendimizin terbiyesine gelen isim, ikinci feyzin ona geliş vasıtası ilim şe'ninin gölgesidir. Bu şe'n, bütün şuunu camidir. (Bu görünüş, bütün görünüşleri kendinde toplamıştır); hem icmali, hem de tafsili olarak. Lâkin ilim şe'ninin ona şümulü itibariyle... Yani: Bizzat değil.

Bilinmesi gerekir ki, bu kabiliyet, her ne kadar zat ile ilim şe'ni arasında bir berzah ise de, onun bir ciheti lâlevni (renksiz)dir ki,

bu: Zat cihetidir, onun için levni berzahta zuhura gelmez. Dolayısı ile bu berzah, diğer cihetin rengine girmiştir; bu dahi ilim şen'idir. Şüphesiz, bu sebepten ötürü, onun için:

-Bu şe'nin gölgesidir, dedik.

Keza, bir şeyin gölgesi o şeyin zuhurundan ibarettir. İsterse bir benzer ve bir misal olsun. Yani: İkinci mertebede bir görüntüsü demektir.

Berzahın husulü, iki tarafın husulünden sonra olduğu için şüphesiz mükâşefe zamanında bu berzah o şe'nin altında inkişaf etmektedir. Zaruri olarak, bu zuhur itibariyle gölge denilmesi münasip gelmiştir.

Resulullah (sav) Efendimizin kademinde olan evliyadan bir taifenin terbiyesine gelen isimler ise... bu toplayıcı kabiliyetin gölgeleridir. O mücmel gölgenin tafsilleri gibidirler.

Sair peygamberlerin terbiyesine gelen isimler, birinci ve ikinci feyzin kendilerine ulaşmasına vasıta, mevcut zaid sıfatlarla zatın vasıflanma kabiliyetleridir.

Onların kademelerinde olan evliyadan bir taifenin terbiyesine uyanlar ise... yani: Birinci ve ikinci feyzin gelmesi hakkında... sıfattır.

Resulullah (sav) Efendimize birinci feyzin gelmesinden vasıta, bütün sıfatlarla zatın vasıflanma kabiliyetidir. Sair peygamberlere feyizlerin gelmesine vesile durumunda bulunan kabiliyetler, bu toplayıcı kabiliyetin gölgeleri gibidirler. Bu mücmel olan toplu mana için tafsiller gibidirler.

Resulullah (sav) Efendimizin kademinde olan bir başka taifeye feyzin ulaşması ise... bir başka durumda olup sıfatlar halindedir.

Muhammedi meşreb olanlara birinci feyzin ulaşması için vesile olanlar ile ikinci feyzin ulaşması vasıtalan arasında mugayeret vardır. Ama bunlardan başkaları için durum böyle değildir. Onlar için her iki feyzin vasıtası da aynıdır.

Resulullah (sav) Efendimizin terbiyesinde olan manayı, bazı meşayih, bu vasıflanma kabiliyetine inhisar ettirdi. Bunun men-

şei dahi şüun ve sıfat arasında fark olmayışıdır. Hatta şüun makamlarına ilim dahi olmayacak.

Hakkı yerine getiren Allah'tır. Bu yola hidayet eden de odur.



Burada şu mana tahakkuk etmiş oldu ki: Resulullah (sav) Efendimizin terbiyesinde ki, Rablar Rabbıdır, şüun makamında ve sıfatlar yerinde. Hem de her iki feyzin ulaşmasında.

Şu dahi bilinmiş oldu ki: Resulullah (sav) Efendimizin velâyet kemalâtı mertebeleri feyzinin ulaşmasında, onun zattan gelişinde zaid bir şeyin tavassutu yoktur. Zira şüun, zatın aynıdır. Onda ziyadelik itibarı, aklın kabul edemeyeceği cinstendir.

Anlatılan manadan ötürüdür ki: Zati tecelli, Resulullah (sav) Efendimize mahsustur. Resulullah (sav) Efendimizin kâmil manada tabileri, feyzi onun yolundan aldıkları için, onlara dahi bu makamdan nasib vardır.

Diğerlerine gelince, onlara feyzin ulaşması için arada sıfat vasıta olmuştur. Sıfat dahi, fazladan bir varlıkla mevcut olduğundan arada sağlam bir kale duvarı meydana gelmiştir. Dolayısiyle onların belirticisi, sıfatlara bağlı tecellilerdir.

Şunun bilinmesi gerekir ki: Vasıflanma kabiliyeti, her ne kadar itibari olsa da ayrı bir varlığı yoktur. Sıfatlar ise... vasıflanma kabiliyetleri olmadan mecvut olmuştur. Ama, kabiliyetler, zat ile sıfat arasında, hatta şüun ile sıfatlar arasında berzahlar gibi olduklarından, iki tarafın rengini almak dahi berzahın şanı olduğundan, kabiliyetler de sıfatların rengini aldı ve arada perde olma durumu hasıl oldu.

Bir şiir:

Dostun az ayrılığının azlığı yoktur;
Göze gelen kıl yarım dahi olsa çoktur.

Bu beyandan anlaşıldı ki: Yüce Mukaddes Zat perdesiz, örtüsüzdür. Bu perdesizlik şühudi tecelliye aykırı değildir; lâkin vücudi tecelliye aykırıdır.

Anlatılan mana icabı olarak Resulullah (sav) Efendimize gelen velâyet kemalâtı canibinde perde yoktur. Ama feyz-i vücudinin

vüsulünde arada perde hasıl olur. Bu dahi, daha önce anlatıldığı gibi, sıfatlarla vasıflanma kabiliyetidir.

Şöyle bir şey denemez:

-Şüun ve kabiliyetleri, akli itibarlardan olmaları icabı, onların sadece zihinde var olmaları lâzım gelir. Böyle olunca ilim onlara perde olur. Netice olarak da, sıfat perdeleri hariçte ve şüun perdeleri ilimde olmaz mı?

Biz de bunun için, şöyle deriz:

-Zihni mevcud, iki harici mevcud (dış varlık) arasında hicab (perde) olamaz. Çünkü harici mevcudun hicapları, ancak harici mevcud olur. Öyle olduğu kabul edilse bile, bazı maarifin husulü ile ilmi hicabın aradan kalkması mümkündür. Ama harici olan hicab böyle olamaz; çünkü onun zevali mümkün değildir.

Üstte anlatılan mukaddimeleri bildikten sonra... Sana malum olsun ki... Muhammedi meşreb sahibi olan salikin, "Seyr-i İlellah" adı verilen son seyri, o şe'n gölgesinin ismidir ki, kendisinin terbiyesine gelmiştir. Bu isimde fena bulduktan sonra fenafillah ile müşerref olur. O isimde beka bulduğu zaman ise... kendisine bekabillah müyesser olur.

Anlatılan fena ve beka, Resulullah (sav) Efendimize mahsus olan velâyet mertebesinin ilkine dahildir. O velâyet sahibi zata salât, selâm ve tapiyyet.

Amma bir salik, Muhammedi meşreb sahibi olmayınca, bir sıfatın kabiliyetine veya bir sıfatın kendisine ulaşır ki, terbiyesine gelen odur.

Bu isimde, yani: Sıfatta veya ulaştığı kabiliyette fena bulduğu zaman, onun için: Fanifillah (Allah'da yok olmuş) denilmesi doğru olmaz. Onunla baki olduğu takdirde: Bakibillah (Allah'ın varlığında beka bulmuş) dahi olamaz. Çünkü Allah ismi, bütün şüun ve sıfatları cami olan mertebeden ibarettir. Şüun cihetindeki ziyadelik dahi itibari olduğundan; şüun zatın aynı olmaktadır. Bir parçası, diğer kalan parçanın aynıdır.

Fena dahi tek itibara göredir ki, bütün itibarlardadır; hatta zatta fenadır. Beka dahi aynı şekilde tek itibara göredir, yani:

Bütün itibarlarda bekadır. İş bu suretledir ki:

-Fanifillah ve bakibillah (Allah'ın varlığında yok olmuş ve Allah'ın varlığı ile var olmuş) denilmesi yerinde olur. Ancak anlatılanın hilâfı, sıfatlar canibinde olmaktadır. Sıfatlar ise... zat üzerine ziyadeden bir vücudla mevcuddurlar; zata dahi mugayirdirler. Hatta bir parçasının dahi, diğerine karşı mugayereti vardır. Böyle olunca, bir sıfatta fena bulmak, onların bütününde fena bulmayı gerektirmez. Bekada dahi durum budur. Dolayısiyle onun için:

-Fanifillah ve bakibillah... denemez.

Sahih olan şöyle denmesidir:

-Bir sıfatta fani... Veya bir sıfatta baki. Yani: İlim sıfatında fani... aynı sıfatta baki.

Üstte anlatılan mana icabı olarak Muhammedi meşreb sahibi olanların fena bulmalan daha tamam, zaruri olarak bekaları da daha mükemmeldir.

Urucu-u Muhammedi şüun canibine olduğu zaman, alemle şüun arasında asla bir münasebet yoktur. Çünkü alem sıfatların gölgesidir; şüunların değil. Bundan lâzım geldi ki: Salikin fenası, mutlak fenayı gerektiren bir şe'nde ola... O kadar ki: Salikin vücudundan (varlığından) bir bakiye kalmaya... Hatta ondan bir eser bile kalmaya. Beka takdir edildiği zaman dahi, durum böyle olmalıdır. Tamamı ve külliyeti ile şe'nde baki olmalıdır. Amma sıfatlarda fani olanın durumu böyle değildir. Zira o: Tamamı ile nefsinden sıyrılamaz; eseri zail olup gitmez. Zira salikin varlığı, o sıfatın eseri ve onun zıllıdır. Asıl olan ise... zıll varlığını tamamiyle giderici olamaz. Bunda olan beka dahi, fena mikdarınca olur.

Muhammedi olan, beşeri sıfatlara rücu etmekten (geri dönmekten) emindir; hayvanlık mertebesine reddedilmekten mahfuzdur. Çünkü o: Bütünüyle nefsinden soyunmuş, Sübhan Zat ile baki olmuştur. Bu takdire göre onun için eski haline dönüş yoktur.

Amma sıfatlarda fena suretinde durum, anlatıldığı gibi değil-

dir. Salikin vücud eseri bu durumda baki olduğu için burada avdet mümkündür.

Ve... mümkündür ki: Vasıl olan kimsenin rücu edeceği ve rücu etmeyeceği hakkındaki ihtilâf anlatılan cihetten ola.

Gerçek olan şu ki: Eğer Muhammedi ise... avdetten mahfuzdur; aksi halde tehlikededir.

Fena bulduktan sonra salikin vücud eserinin zevali hakkındaki ihtilâf dahi aynı manayadır. Bazıları bu manada aynın ve eserin zeval bulacağına kail olmuştur. Bazıları da, eserin zeval bulacağına cevaz vermemiştir. Bu hususta doğru olan şu ki: Tafsilata girile. Şu da bir gerçek: Eğer salik olan, Muhammedi ise... onun aynı da gider, eseri de. Değil ise... eseri ondan zail olmaz. Çünkü onun aslı olan sıfatın aslı baki olup böylece onun gölgesinin zevali mümkün değildir.

Burada bir incelik vardır; bilinmesi gerekir.

-Aynın (görünüşün) ve eserin zevali.

Cümlesinden murad, şühudi olup vücudi değildir. Çünkü, vücudi zevale kail olmak, ilhad ve zındıklıktır. Bu taifeden bir cemaat, zevali, vücudi zeval olarak tasavvur edip mümkünün eserinin zevalinden kaçtılar. Zira öyle bir şeyi de ilhad ve zındıklık bilmişlerdir. mma hakikat, Sübhan Hakkın bildirmesi sonunda, yaptığım tahkikattır.

Asıl şaşılacak durum şu ki: Vücudun zevaline (varlığın ortadan kalkmasına) kail olmak kalmaz; aynının zevaline (görünüşün ortadan kalkmasına) dahi kail olurlar. Bilmezler mi ki: Vücudun aynının zevaline kail olmak, eserin dahi zevaline hüküm gibi olup ilhadı ve zındıklığı gerektirir.

Hülâsa: Aynde ve eserde vücudi zeval (varlığın kalkması) muhaldir. Ama şühudi olarak, her ikisinde de dahi mümkündür; hatta vakidir. Ama bu: Muhammedi meşreb olanlara mahsustur. Zira Muhammedi olanlar, tamamiyle kalbden soyunur; mukallib-i kulup (kalbleri halden hale döndüren) ile ittisal ederler. Onlar, hallerin değişip dönüşmesinden kurtulmuş, siva namı ile yad edilen her şeyden hür olmuşlardır.

Onlardan başkaları için, eserin varlığı lâzım olduğu, takallüb-ü ahval onların kazançları olduğuna göre, bunlar için kalb makamından halâs yoktur. Zira hallerin takallübü ve eserlerin vücudu, hakikat-ı camia-ı kalbiye şubelerindendir. Dolayısiyle başkalarının şühudu daima hicapta olur. Matlumun hicabı dahi, salikin varlığının bekada sabit olması miktarınca olur. Eser baki kaldıkça, işte hicap o eser olur.



1. MARİFET: Bir salik, bilinmeyen bir sülûk yolundan, kendi terbiyesine gelen ismin üstündeki mertebelerden bir mertebeye ulaşırsa... o mertebede dahi fani ve müstehlek (yok olmuş) olursa... ama o isme vasıl olmadan... bu surette dahi onun için: -Fenafillah... denilmesi, caiz olur. Keza, o mertebede beka dahi böyledir.

Bu isim için, fenafillah tabirinin kullanılması itibaridir. Çünkü: Fena mertebelerinin ilk mertebesi durumundadır.

2. MARİFET: Sülûkler çeşitlidir. Bazılarının sülûkü, cezbe daha önce gelmiş olmadan olur. Bazılarında dahi cezbe, sülûkten evveldir. Bir cemaate ise... sülûk menzillerini kat ederken cezbe hasıl olur. Bazılarına dahi, sülûk menzillerini aşmak nasib olur; ama kendileri cezbe sınırına ulaşmazlar.

Cezbenin önce gelmesi, mahçuplar içindir. Kalan kısımlar ise... muhibbin (sevenler) zümresi ile alâkalıdır.

Muhibbin olan zümrenin sülûkü ise... makamat-ı aşereyi (on makamı) tertib ve tafsil üzere aşmaktan ibarettir.

Mahbubin (sevilenler) zümresinin sülûkunde ise... makamat-ı aşerenen hulâsası hasıl olur. Bunlarda tertibe ve tafsile hacet yoktur.

Vahdet-i vücud, ilmi, meselâ: İhata, sereyan, maiyet-i zatiye (**İhata:** Allah'ın varlığının bütün varlıkları içten ve dıştan kaplamış olması; **Seyeran:** Allah'ın varlığının her zerreye ulaşmış ve onun özüne sinmiş bulunması, **Maiyet-i zat:** Her şeyin Allah'ın zatından ayrı olmayıp O'nunla beraber bulunması demektir. Bunlar, aslında **vahdet-i vücuda** (varlığın birliğine) aykırı düşen

tabirlerdir. Çünkü bir şeyin başka bir şeyi kaplaması veya onun özüne sinmesi yahut onunla beraber bulunması için önce o "**başka şey**"in var olması gerekir. Halbuki vahdet-i vücuda göre Allah'ın varlığından başka hiçbir varlık yoktur.) bütün bunlar, önde ve ortada gelen cezbeye bağlı şeylerdir. Has sülûk ve müntehilerin cezbesi ile bu misillu ilimlerin münasebeti yoktur. Aynı şekilde, müntehilere mahsus halkalyakin ile tevhid-i vücudiye ait ilimler arasında dahi bir münasebet yoktur.

Herhangi bir yerde, tevhid-i vücudi erbabı makamına münasib olarak meczupların makamına mahsus hakkalyakin beyan edilmişse bu, müptedi veya mutavassıt meczuplara mahsus hakkalyakindir.

3. MARİFET: Meşayihten bazısı şöyle dedi:

-Talibin meşgalesi cezbeye ulaştığı zaman bundan sonra onun delili o cezbedir; kendisine yeter. Yani: Artık onun bir başka tavassuta ihtiyacı kalmaz. O cezbe, kendisine yeter.

O zat, bu cezbe ile seyrifillah cezbesini murad etmiş ise... evet, ona yeter. Lâkin orada geçen "Delil" lâfzı, böyle murad etmeye münafidir. Zira seyrifillahtan sonra mesafe yoktur ki, onun kat edilmesi için de delile ihtiyaç duyulsun.

Sülûkten önce gelen cezbe dahi burada murad edilmemiştir. Nitekim ibareden malum olan mana dahi budur.

Anlatılan manalara bakılarak, zaruri olarak onunla anlatılmak istenen, mütavassıtın cezbesi olduğu belli olur. Onun dahi matluba vüsul için kifayeti (yeterliliği) malum değildir. Çünkü: Mütavassıtlardan pek çokları, bu cezbenin husulü zamanında yükseklere çıkmaktan yana oturup kalmışlardır. Sanmışlardır ki: Bu cezbe, nihayet cezbesidir.

Üstteki izahtan da anlaşılacağı üzere, eğer bu cezbe onlara yeterli olsaydı, onları yolda bırakmazdı.

Evet... Eğer bu önce gelen cezbe, mahbubin (sevilenler) ile alâkalı cezbe olursa... o zaman yeterli olur. Bu cezbenin inayet zinciri ile mahbubları çekip götürmeye mecali vardır; onları yolda bırakmaz. Lâkin bu yeterli olmak, bütün cezbelere verilir

ise... memnudur; olmaz.

Bir cezbe, işi sülûke götürürse... yeterli olur. Aksi halde meczup verimsiz olur ve mahbublardan da olmaz.

★★★

HATİME

Meşayihten bir taife şöyle dedi:

-Zati tecelli, şuuru izale eder; hissi muattal kılar.

Bazıları da, bu manada halinden haber verdiğine göre: Bu zati tecellinin zuhura geldiği sırada yere düşmüş; uzun bir müddet o şekilde hissiz ve hareketsiz kalmıştır. Hatta insanlar onun öldüğünü sanmışlar. Bazıları dahi, bu tecelli sırasında konuşmaktan ve diğer halden men edilmişlerdir.

Bu kelâmın hakikatı şu ki: Bu tecelli, isimlerden bir ismin hicabıdır. Hicabın bekası dahi, tecelli sahibinin, yani: Kendisine tecelli edilen vücud bakiyesinin eseri sebebiyledir. Şuursuzluk dahi o bakiye sebebiyledir. Eğer tamamiyle fena bulup bekabillah ile müşerref olsaydı; ondan şuuru gitmezdi.

Bir şiir:

Yanar ateşe her kim ona dokunursa;
Ama nasıl yanar kendi ateş olursa.

Bu manada derim ki:

-O tecelli ki, hicaptadır, zati tecelli değildir. Belki de bu: Sıfatlara bağlı tecellidir. Resulullah (sav) Efendimize mahsus olan tecelli hicapsızdır.

Hicabın varlığına alâmet, şuursuzluktur; şuursuzluk dahi, uzaklıktan ötürüdür. Hicabın olmayışının alamesi ise... şuurun varlığıdır. Şuur dahi, tam manasiyle huzurda olur.

Allah rahmet eylesin, büyüklerden biri asalet ve istiklâl ile bu tecelli sahibinin halinden şöyle haber verdi:

Bayıldı gitti Musa sıfat tecellisinden;
Sen tebessümdesin zat-ı ilâhı gördüğünden...

Bu kendisinde hicab olmayan tecelli, mahbub olan zümreye daimidir; muhib olan zümreye ise... berkider (yıldırım gibi çarpıp geçer)

Çünkü: Mahbub olan (sevilen) zümrenin bedenleri, ruhlarının hükmünü almıştır; onların bedenleri ruhlarının aynı olmuştur ve bu benzerlik onların bedenlerinin her zerresine sirayet etmiştir. İş bu sirayet muhib olan (seven) zümresinde daha azdır. Resulullah (sav) Efendimizin buyurduğu:

"Benim Yüce Allah ile bir vaktim olur..."

Hadis-i şerifinde anlatılan **"Vakit"** manasından murad, tecelli-i berki değildir.

Resulullah (sav) Efendimiz, murad (istenen) olanların başında gelir; bu tecelli dahi kendisi için daimidir. Bu hadis-i şerif ile belki de, o daimi tecellinin hususiyetinden bir çeşidi beyan edilmiştir ki, o ender ve az olur. Bu dahi erbabına gizli bir mana değildir.

1. MARİFET: Resulullah (sav) Efendimizin buyurduğu:

"Allah ile benim öyle bir vaktim vardır ki; araya ne mukarreb melek, ne de mürsel nebi geribilir."

Hadis-i şerifin ifade ettiği mana üzerinde meşayih iki kısma ayrılmışlardır. Allah sırlarının kudsiyetini artırsın. Onlardan bir taife: **"Vakit"** lâfzı ile daima olan vakti murad etmişlerdir. Bazıları da ender olan vakte kail oldular.

Doğru olan mana şu ki: Vaktin devamlı oluşu ile nadir olan vakittir. Bu tahakkuk etmiş bir manadır. Bu manada işaret daha önce geçti.

Anlatılan manada bu nadir olan vakit, bu Fakir katında dahi tahakkuk etmiştir. Ama namazın edası sırasında... Resulullah (sav) Efendimiz:

"Gözümün nuru namazdadır."

Manasına gelen hadis-i şerifi ile bu manaya işaret etmiş gibidir.

Yine, bu manaya işarek olarak, Resulullah (sav) Efendimiz, bir başka hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

"Kulun, Rabbına en yakın olduğu an namazdır."

Yine bu manadan olarak, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Secde et; yaklaş."(96/19)

Her ne vakitte ki, ilâhi yakınlık orada daha fazladır; ayrılıktan bizar olma durumu orada daha fazladır.

Meşayihten bazısı, halinden, vaktinden, bu durumun kendisinde devamlı olduğunu anlatarak demiştir ki:

-Namazdaki halim, namazdan önceki halim gibidir.

Ama bu durum, anlatılan hadis-i şerifin manasına aykırıdır. Anlatılan nass: Bu manada iki halin eşitliğini ve bir halin devamlılığını, yani namaz içinde ve dışında aynı halin devam etmesini nefyeder.

Bu manada şunun bilinmesi gerekir ki: Vaktin devamlılığı tahakkuk etmiş durumdadır. Ancak söz şu husustadır: Vaktin devamlılığının bulunması ile o nadir halet tahakkuk etmiş midir, yoksa etmemiş midir?

Nadirattan olan bu vakit hakkında bilgisi olmayanlar, onun yokluğuna kail olmuşlardır. Amma bu makamdan hazlarını alanlar, onu itiraf etmişlerdir.

Asıl gerçek olan şudur: O kimselere ki, Resulullah'a bağlılık dolayısıyla namazda bir gönül birliği verilmiştir, bu yakınlık devleti hazzından nasib almışlardır. Bunlar, azdan daha azdır.

Sübhan Allah, kereminin kemali ile bu makamdan bize nasib versin; Muhammed hürmetine. O'na ve âline salât ve selâm.

2. MARİFET: Sıfat erbabından olan müntehiler, ilimde ve marifetlerde meczuplara yakındırlar. Her iki taife de, şühudda aynı vasıf üzeredir. Zira her ikisi de, erbab-ı kulubdandır.

Bu hususta netice söz şu ki: Sıfat erbabı, tafsiller hakkında bilgi sahibidirler; amma meczuplar bu hususta onlardan ayrılırlar.

Sıfat erbabının kendisinde, sülûk ve uruc vasıtasiyle ziyade yakınlığın üstüne çıkmak vardır. Urucu olmayan meczuplara nisbetle bunların durumu budur.

Arada perdeler olsa dahi meczuplar için:

"İnsan sevdiği ile beraberdir."

Hadis-i şerifinde belirtilen mana gereğince, asla yakınlık ve maiyet (Allah'la beraber bulunma) hükmü itibar edilse şaşılacak

bir durum olmaz. Çünkü meczupların da, muhabbetle, manbublar ile münasebeti vardır. Hicaplarla olsa dahi zati muhabbet, meczuplar hakkında dahi gevşekleşmiştir.

3. MARİFET: Bu taifeden bazılarının sözlerinde şöyle gelmiştir:

-Kutuplara sıfat tecellisi, efrada ise zat tecellisi vardır.

Bu sözde incelemeye ve üzerinde düşünmeye değer yer vardır. Evet, bu tecellide dahi, çok değişiklik vardır.

O yakınlık ki, efrad içindir, kutuplar için değildir, her ikisinin de zati tecelliden nasibi vardır.

Ancak şuna kail olabiliriz.

-Mümkündür ki, onun bu kutuptan muradı, kut-u evtad ola... Ki bu kutup: İsrafil'in (as) kademi üzerine olup Muhammed kademi üzerine değildir. Allahu Teala, O'na salât ve selâm eylesin.

4. MARİFET: Bir hadis-i şerif meali:

"Allahu Teala, Adem'i kendi sureti üzerine yarattı."

Halbuki Allahu Teala, şebihten ve misalden (bir şeye benzemekten ve bir benzeri bulunmaktan) münezzehtir.

Adem'in ruhunu öyle bir surette yarattı ki, bu: Onun hulâsasıdır. İş bu suretin ne benzeri vardır, ne de misali.

Sübhan olan Yüce Hak, mekânsız olduğu için; ruh dahi aynı şekilde mekânsızdır. Ruhun bedenle olan bağlılığı, Sübhan Hakkın alemle olan bağlılığı gibidir. Ne ondan hariçtir, ne de ona dahildir. Ne ona bitişiktir; ne de ondan ayrıdır.

Onda kayyumiyetten (her şeyi kendi varlığıyla ayakta tutucu olmaktan) başka bir bağlılık anlayamayız. Zerrelerden her bir zerrenin kıyamını sağlayan ruhtur. Nitekim Yüce Allah dahi, alemin Kayyumudur. Yüce Hakkın beden için kayyumiyeti ruh vasıtası iledir.

Sübhan Hak katından bedene gelen her feyzin ilk uğrak yeri ruh olmaktadır. Bundan sonra o feyz, ruh vasıtası ile bedene ulaşır. Ruh bir misilsiz ve benzersizlik sureti üzerine yaratıldığına göre: Hiç şüphe edilmeye ki, onda hakiki manada misali ol-

mamak ve misli bulunmamak manası için bir mecal vardır.

Bir kudsi hadiste şöyle buyuruldu:

"Beni ne yerim aldı, ne de semam; lâkin mümin kulumun kalbi beni alır."

Bu mana böyledir; çünkü yer ve sema, büyüklük durumları olmasına rağmen ikisi de imkân dairesine dahildirler. Benzeri ve misali olmak damgasını almışlardır. Şebihten ve misalden mukaddes olan lâmekâni için onlarda yer yoktur. Zira lâmekâni olanı mekâni olan olamaz; lâmisali olan da misal olanda yerleşemez. Bu manadan ötürü, hiç şüphe edilmeye: Mümin kulun kalbinde genişlik ve mecal tahakkuk etmiştir. Ki o: Lâmekâni olup misilden ve benzerden münezzehtir.

Burada hususi olarak mümin kulun kalbi anlatılmıştır. Şuna binaen ki: Müminden başkasının kalbi, lâmekâni evcinden (mekânsıza mensup olma tepesinden) düşmüştür; benzeri ve misali olmakla esirdir; o durumun hükmünü almıştır. Anlatılan düşüş ve esir oluş sebebiyle imkân dairesine dahil olunca da, misaliyet iktisap edip o kabiliyeti de yitirmiştir. Dolayısiyle şu ayet-i kerimede belirtilen mananın hükmünü giymiştir:

"Onlar, hayvanlar gibidir; belki de daha sapık..."(7/179)

Meşayihten her kim, kalbinin genişliğinden haber verirse... onun muradı: Kalbin lâmekâni (mekânsıza mensup) oluşudur. Zira mekâni olan, her ne kadar geniş olsa dahi dardır.

Arşa bakmaz mısın? Azametinin, genişliğinin olmasına rağmen mekâni olduğundan, lâmekâni olan ruh yanında bir hardal tanesi hükmünü almıştır; hatta daha da az.

Bu manada şunu da demek isterim:

-Kalb, kıdem nurlarının tecelli mahalli olduğundan; hatta kıdem bekası bulunduğundan, arş ve içinde bulunanlar o kalbe düşecek olsalar, izmihlâle uğrar ve hiçbir şey durumunu alırlar. O derecede ki: Hiçbir eser dahi kalmaz. Nitekim, Seyyidü'l-taife (Cüneyd-i Bağdadi) şöyle dedi:

-Muhdes, kadimle arkadaş olduğu zaman, kendisinin hiçbir eseri kalmaz. (Yani: Sonradan meydana gelmiş olan bu beden

ve kalb, Ezeli Varlıkla var ve onunla beraber olduğunu anladığı zaman, kendisinin yokluğunu ve ancak O'nun var olduğunu da anlar. Böylece kendi varlığından bir iz bile kalmaz.)

Bu yekta olan bir libastır ki, hususi olarak ruhun boyuna göre dikilmiştir. Bu hususiyet, meleklerde yoktur. Zira onlar, imkân dairesine dahil olmuşlardır; misali manadan sıfat almışlardır.

Yukarıda anlatılan manalar açısından bakılınca; şüphesiz insan, Rahman'ın halifesidir. Bunda da şaşılacak bir durum yoktur. Zira, bir şeyin sureti, o şeyin halifesidir. O ki, bir şeyin sureti üzerine yaratılmamıştır; onun halifesi olmaya lâyık değildir. Madem ki hilâfet de lâyık değildir, aslının emanetini taşımaya da güç yetiremez.

Sultanın ihsanlarını, ancak onun taşıyıcıları çekebilir.

Allahu Tebareke ve Teala şöyle buyurdu:

"Biz, emaneti semalara, yere ve dağlara arz ettik; onu yüklenmekten çekindiler. Onu, insan yüklendi. Çünkü o, zalum ve cehuldür."(33/72)

Yani: O, nefsine zulmeder; o kadar ki, vücudundan ve vücudunun tevabiinden eser, hüküm bırakmaz. Cehaleti de çoktur. Maksuda müteallik onun bir idraki yoktur. Matluba olan nisbeti hakkında bir bilgisi de yoktur. Belki de, o yerde idrakten aciz kalmak idraktir. Cehaleti itiraf dahi marifetten. Yüce Allah'a en çok ârif olanlar, en çok onda hayrete dalanlardır.

TENBİH: Bazı ibarelerde, Yüce Mukaddes Allahu Teala'nın şanında zarfiyet ve mazrufiyet vehmini veren ibareler geldiyse bunu ibare meydanının darlığına vermelisin. Kelâmdan murad ve maksud olan, ehl-i sünnetin görüşlerine mutabık kılınmalıdır.

5. MARİFET: Alemin büyüğü ve küçüğü olan Şanı Yüce Allah'ın esma ve sıfatının mazharlarıdır. Zati kemalâtın ve şüunatın aynalarıdır. O sübhan olan zat, gizli bir hazine, saklı bir sır idi. Zatını, kapalı durumdan açık duruma arz etmeyi murad etmiştir. İcmali dahi, tafsile getirmek dilemiştir. Bunun için de alemi yaratmıştır ki: Aslına delil olsun, hakikatına bir alâmet olsun.

Alemle Yüce Yaratıcı arasında onun mahluku olmaktan başka bir nisbet yoktur. Onun saklı kemalâtına da delildir. Bu mananın dışında kalan: İttihad, ayniyet, ihata, maiyet cinsinden hükümler, sarhoşluktan ve halin ağır basmasından gelir. Amma o büyükler ki, halleri istikamet üzeredir; ayıklık ve visal kadehinden içmişlerdir; onlar bu gibi ilimlerden teberri eder ve bu misillu halden de istiğfar ederler. Yol esnasında onlardan bazılarına bu gibi ilimler gelmiş olsa dahi, onlar bir başkasına geçip giderler. Kendilerine, şeriat ilimlerine mutabık olarak, ezeli ilimler ihsan olunur.

Üstte anlatılan manayı bir misalle açalım. Fenler sahibi derin bir bilgin vardır; saklı kemalâtını zuhur meydanına çıkarmak diler. Gizli fenlerinin açıkta görünmesini diler. Bunun için de, harfler ve sesler icad eder. Ta ki: Bu harflerin ve seslerin perdesinde saklı kemalâtı ve gizli fenleri meydana gelsin. Bu surette meydana gelen işte, harflerle sesler arasında bir münasebet olmadığı gibi, saklı manalar arasında dahi münasebet yoktur. Hatta o mucid olan alimle onlar arasında dahi bir münasebet yoktur. Ancak, alim olan onların mucididir; onlar dahi alimin gizli kemalâtına delildir. Durum böyle olunca:

-Bu harfler ve sesler, o mucid alimin aynıdır ve manaların aynıdır.

Sözünün manası kalmaz. Aynı şekilde bu harfler ve sesler, o alimi veya onun ilmini ihata etmiş (kaplamış) yahut onunla beraber (maiyet halinde) bulunmuş da denilemez. Çünkü o bilgilerin hakikati alimin kafasında nasılsa o haliyle bulunmaktadır.

Evet... O manalar (bilgiler) ve onun sahibi ile harfler ve sesler arasında delil ve medlul olma (harflerin bilgileri gösterme ve bilgilerin harfler tarafından gösterilme) durumu için, çoğu kez hayalde bazı zaid manalar ve vaki olmayan vehimler meydana gelir. Halbuki o alim ve o saklı manalar, hakikatte o zaid nisbetten münezzeh ve müberradır. Bu sesler ve harfler hariçte mevcuttur. Amma şöyle bir durum yoktur: Yalnız alim ve manalar mevcut olup, harfler ve sesler vehim ve hayalattır.

Yüce Allah'ın masivası olan alemin durumu dahi öyledir; bunlar gölge varlıklar olup, tabii bir oluş ile dışarıda mevcuttur; evham ve hayalât değildir. Çünkü böyle bir mezhep sofistai mezhebidir. Bu manadan ötürü onlar derler ki:

-Alem, vehim ve hayallerden ibarettir.

Alem için hakikat isbatı, (yani, onun bir hakikatı vardır demeleri) onu vehim ve hayaller olmaktan çıkaramaz. Bu takdirde mevcud olan hakikattir; alem değil. Zira alem, o mefruz (varlığı ancak zihinde tasarlanan) hakikatin ötesindedir.

TENBİH: Alemin mazhar olma durumu, isimlere ve sıfatlara aynalığı, isimlerin ve sıfatlann suretlerine mazhar oluşuna göredir. İsimlerin ve sıfatların aynalarına (asıllarına) göre değil. Çünkü, isim de müsemma gibi olup mir'at ile ihata olunamazlar; sıfat dahi mevsuf gibidir, kesin olarak mazhar ile mukayyed olamaz.

Bir şiir:

Şekil ve suret kabına mana nasıl sığar?
Dilenci döşeğinde Sultan nasıl yatar?..

6. MARİFET: Resulullah (sav) Efendimizin kâmil tabilerine, ona tabi olmak vasıtasiyle olsa dahi, zati tecelliden nasip vardır. Asaleten iş bu tecelli, Resulullah (sav) Efendimizin hususiyetleri arasındadır.

Sair peygamberler için de sıfat tecellisi vardır. Ama zat tecellisi, sıfat tecellisinden daha faziletlidir.

Şunun da bilinmesi gerekir ki: Peygamberler için, sıfat tecellilerinde olan yakınlık mertebeleri, bu ümmetin kâmil tabilerine yoktur. Tebaiyet yolu ile zat tecellisinin bulunmasına rağmen, durum budur. Bu mana için şöyle bir misal verebiliriz:

Bir şahıs, uruc derecelerini aşarak cemaline muhabbet icabı güneşe vasıl olur. O kadar yaklaşır ki, güneşle kendi arasında ince bir hailden başka bir şey kalmaz. Anlatılandan başka bir şahıs ise... güneşin zatına muhabbeti olmasına rağmen, o mertebelere yükselmekten acizdir. İsterse kendisi ile güneş arasında asla bir hail olmasın.

Bu durumda hiç şüphe edilmeye ki: Birinci şahıs güneşe daha yakındır; onun kemalâtının inceliklerini daha iyi bilir.

Her kimde ki yakınlık ziyadedir, onun marifeti daha çoktur. Kendisi daha faziletli ve kemalâtı daha çoktur.

Üstte anlatılan manadan ötürü: Bu ümmetin evliyasından hiçbiri, ümmetlerin hayırlısı olmasına rağmen, peygamberleri de diğer peygamberlerden daha faziletli iken; peygamberlerden bir peygamberin mertebesine ulaşamaz. İsterse, en faziletli olan makamdan, peygamberine bağlılık ve uygunluk sebebiyle nasib hasıl olsun. Zira asıl külli fazilet peygamberlerindir. Onlara salât ve selâm olsun. Ama, evliya onların uydusu durumundadırlar.

Bu mektupta son cümlemiz şu olsun:

Bunun için bütün nimetleri için Sübhan Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, onun ne faziletli peygamberlerine, bütün nebilere, resullere, mukarreb meleklere, sıddıklara, şehidlere, salihlere.



288. MEKTUP

MEVZUU: Aşura, beraet ve bunlardan başka nafile namazların cemaatle kılınmasını men etmeye dairdir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Seyyid Muhibbillah Mankpuri'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun ki, bizi resullerin efendisine tabi olma şerefine erdirdi; dinde bid'atları işlemekten bizi korudu.

Dalâlet binasını yıkan, hidayet bayraklarını yükselten zata salât ve selâm olsun. Keza, onun ebrar (iyilik sahibi) âline ve ahyar (hayır ehli) ashabına da.

Bilinmesi yerinde olan bir durum var ki, şudur: Bu zamanda havastan ve avamdan insanların pek çoğu, nafile namazların edasına ihtimam gösterirler. Lâkin onlar, farz namazların edasında gevşek davranırlar; onun sünnetine ve müstahablarına ri-

ayet etmezler. Ancak pek az kimseler müstesna.

Onlar, nafile namazları değerli bilmekle beraber, farz namazları küçük ve düşük görmektedirler.

Farz namazları, pek az olarak müstehab vakitlerinde eda ederler. İlk tekbiri cemaatle imama uyarak almaya ihtimam göstermezler. Hatta cemaatle namazın kaçırılmasına dahi önem vermezler. Ancak sırf namazı, tembellik ve gevşeklikle kılmayı dahi bir ganimet sayarlar. Ama nafile namazları, kemaliyle ihtimam göstererek, tam bir cemaatle eda ederler. Meselâ: Aşura, Berat, Receb ayının yirmi yedinci gecesinin namazını sayabiliriz. Bir de receb ayının ilk cuma gecesi ki, bunun adına:

-Leyle-i regaib...

Derler. Bu yaptıklarını da hasen ve müstahsen (iyi, güzel, hoş) görürler. Ama bilmezler ki, o: Şeytan'ın aldatmasından olup kötülükleri iyilikler şeklinde göstermektedir.

Şeyhü'l-İslâm Mevlâna Usameddin Herevi Vikaye şerhi haşiyesinde şöyle dedi:

-Nafile namazı cemaatle kılmak, farzları dahi cemaatle kılmayı terk etmek, Şeytan'ın kötülükleri iyilik şeklinde göstererek aldatmasından ibarettir.

Bunun bilinmesi gerekir ki, nafile namazı cemaatle kılmak, kötülenmiş ve çirkin görülmüş bid'atler arasındadır. Bu manada, Hatemü'r-Risalet Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bir kimse, dinimizde olmayan yeni bir şey ihdas (icad) **ederse o merduddur."**

Bilesin ki: Nafile namazları cemaatle kılmak, bazı fıkhi rivayetlerde mutlaka mekruhtur. Bazı rivayetlerde ise... bu mekruh olma durumu çağırma ve cemiyet olma şartına bağlanmıştır. Bu ikinci şarta göre, iki kişi ile bir davet vaki olmadan mescidin bir köşesinde kılınırsa caizdir. Üç kişi olmasında meşayihin değişik görüşü vardır. Dört kişi ile kılmak, bazı rivayette ittifakla mekruhtur. Bazı rivayette ise, en sahihi mekruh olduğudur.

Siraciye fetvasında: Teravih ve güneş tutulması namazı hariç olmak üzere, nafile namazı cemaatle kılmayı mekruh saydı.

Feteva-i Gıyasiye'de ise... Şeyhü'l-İslâm Serahsi Rh. şöyle dedi:

-Ramazan'ın haricinde nafile namazı cemaatle kılmak ancak şu şekilde mekruh olur:

a) Bir davet vaki olursa...

b) Amma, bir veya iki kişi iktida ederse mekruh olmaz.

c) Üç kişinin iktidasında ihtilâf vardır.

d) Dört kişilik bir cemaatle kılınmasında ihtilâfsız kerahet vardır.

Hülâsa'da şöyle anlatıldı:

-Nafile namazı cemaatle kılmak, çağırma yolu ile olursa mekruh olur. Ama ezansız, kametsiz olarak mescidin bir köşesinde kılarlarsa mekruh olmaz.

Şemsü'l-eimmetü Halevani şöyle dedi:

-Nafile namazı cemaatle kılmakta, imamdan başka üç kişi olursa.. ittifakla mekruh olmaz. Dört kişide ihtilâf vardır; ama sahih olan mekruh olduğudur.

Feteva-i Şafiiyede şöyle anlatıldı:

-Ramazan ayı müstesna, nafile namazı cemaatle kılmak mekruhtur. Bunun mekruh olması tedai (çağırma) şartlıdır. Yani: Ezanla ve kametle olursa... Ama çağırma olmadan, bir iki kişi iktida ederse, mekruh olmaz. Ancak üç kişi iktida ederse... meşayihin ihtilâfı vardır. Allah onlara rahmet eylesin. Ama, dört kişi iktida ederse... ittifakla mekruh olmaktadır.

Bu misillu rivayetler çok olup fıkıh kitaları onlarla doludur.

Şayet nafile namazın cemaatle kılınmasına mutlak olarak cevaz veren ve sayı bildirmeyen bir rivayet bulursan; ona bir başka rivayetteki vaki olan mukayyed durumu hamletmelisin. Mutlak olarak bildirilmekle beraber sınırlı ve şartlı olarak murat edilmiş olabilir; cevaz dahi iki ve üç kişiye inhisar ettirilmelidir.

Hanefi alimleri, usul kitaplarında, şartsız bildirileni şartsız bırakırlarsa da şartsız bildirilenden şartlı olanı anlamanın caiz olduğunu da bildirmişerdir; hatta bunu lâzım sayarlar. Farz-ı muhal tarikı ile anlatıldığı gibi hamledilmez de, mutlak olarak iş ic-

ra edilirse... o zaman, bu mutlak (şartsız) haber daha önce geçen mukayyed (şartlı) habere aykırı düşer. Böylece iki kuvvetli haber birbirini bozmuş olur. Halbuki bu iki haberin kuvvetinin eşit olduğunu kabul edemeyiz; çünkü kuvvette eşitlik yoktur.

Çünkü: Kerahet rivayeti çok olduğuna göre, tercih edilmiş ve fetva da ona göre verilmiştir. Mübah tarafına fetvaya gidilmemiştir. Her iki tarafın kuvvette müsavi olduğu kabul edilse dahi derim ki:

-Kerahet delilleri ile mübah delilleri birbiri ile çatıştığına göre, kerahet tarafını tercih etmek lâzımdır. Çünkü, onda ihtiyata riayet vardır. Nitekim, usul-ü fıkıh ehli katında yerleşmiş olan durum da budur.

O kimseler ki, aşura, beraat gecesi, regaip gecesi mescidlere toplanıp büyük bir cemaatle nafile namaz kılarlar, hem de iki üç yüz kişi ile... Böyle bir içtima ve cemaatle kılınan namazı dahi iyi görürler, ulemanın ittifakı ile bunlar mekruhu irtikab ederler. Kabahatları iyi görememek dahi en büyük kabahatlar arasındadır.

Çünkü haramı mubah itikad etmek küfre götürür. Mekruhu iyi zannetmek ise... ancak ondan bir mertebe aşağıdır. Artık bu fiilin şenaatı düşünülmelidir.

Anlatılan kerahati def etmem babında dayanakları, bir çağırma olmayışına göredir. Evet... bir çağırma olmayışı, bazı rivayetlere göre, keraheti giderir. Ama bu dahi, bir veya iki kişinin iktidasına verilmiştir. Bunun şartı dahi, mescidin bir köşesinde kılınmasına bağlanmıştır. Bundan başkası boştur.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olmakla beraber, çağırma durumu, birinin diğerine nafile namazın edasını bildirmesidir. Bu mana dahi, yapılan o cemaatte tahakkuk etmiştir. Zira onlar birbirlerine, kabile kabile aşura gününü ve diğerlerini bildirmektedirler. Derler ki:

-Falan şeyhin veya falan alimin mescidine gidelim ve orada namazı cemaatle eda edelim.

Bu durumda onlar, bu gibi fiil ve bu gibi bildirmeyi ezandan

ve kametten daha yeterli itibar etmektedirler. Böylelikle de, çağırma sabit olmuş olur.

Çağırmayı ezana ve kamete mahsus kıldığımız takdirde, nitekim bazı rivayetlerde böyledir; bundan dahi hakiki ezanı ve kameti murad etsek, bunun cevabı dahi öne geçti. Şöyle ki: Kerahetin olmayışı, daha önce anlatılan şartlarla beraber bir veya iki kişiye mahsustur.

Şunun bilinmesi de yerinde olur: Nafilenin binası, gizlilik ve saklılık üzerinedir. Zira ona görsünler ve işitsinler zannı girebilir. Böyle bir şey dahi onun manasına aykırıdır.

Farzın edasında matlub olan ise... izhar ve ilandır. Zira o, görsünler ve işitsinler şaibesinden beridir. Bunun için de, onun cemaatle kılınması yerinde olur.

Şöyle de diyebiliriz:

-Cemaatin çokluğunda, fitnenin meydana gelmesi zannı vardır. Bu sebepledir ki, cuma namazının kılınmasında sultanın veya naibinin bulunması şart görülü. Ta ki: Fitne meydana gelmesinden emin oluna.

Bu mekruh olan cemaatlerde dahi, aynı şekilde fitnenin uyanma ihtimali vardır. Zira böyle bir cemaat maruf değil, münkerdir.

Resulullah (sav) Efendimiz, bir hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

"Fitne uykudadır, uyandırana Allah lânet eylesin."

Bu durumda, idareyi elinde tutanlara, İslâm kadılarına, koruma memurlarına lâzımdır ki: Bu toplantılara mani olalar: Hem de, bu hususta en yeterli şekilde sert tedbirler alarak. Ta ki: Fitne çıkması ihtimail bulunan bu bid'atler daha fazla yayılmaya.

Allah Hakkı yerine getirir ve bu yola hidayet eden odur.

289. MEKTUP

MEVZUU: Kaza ve kader sırları ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Bedreddin'e yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun. O, öyle Yüce Zat'tır ki, kaza ve kader sırrını kullarından havas zümreye açtı. Doğru ve adil yoldan sapma mümkün olduğundan ötürü avamdan da sakladı.

Hücet-i baliğa kendisi ile ikmal edilen zata salât ve selâm. Keza onun gelişiyle, helâke düşen asilerin özürleri dahi kesilmiştir. Keza, onun hayır sever ve günahtan sakınır ashabına da... Ki onlar, kadere iman edip kazaya razı olmuşlardır.

Kaza ve kader, kendisinde şaşırtıcı işlerin çok olduğu meselelerdendir. Bunlara nazar edenlerin pek çoğunda, batıl olan vehim ve hayal pek ağır basar. Bu manadan ötürü bazıları, kulların isteyerek yaptığı işlerde, sırf cebir olduğuna kail olmuşlardır. Bazıları dahi, bu işin Sübhan Allah'a verilmesini nefyetmiştir.

Anlatılanlardan bir başka taife ise... itikadda orta yolu tutmuştur. Ki bu: Sırat-ı müstakim ve sağlam yoldur. Bu yolu bulmaya da, fırka-i naciye muvaffak olmuştur. Ki bunlar, ehl-i sünnet vel-cemaattır. Allah onlardan, seleflerinden ve haleflerinden razı olsun. Bunlar, ifratı ve tefriti terk edip orta ve ara yolu tercih etmişlerdir.

Yukarıda anlatılan manadan olarak, İmam-ı Azam ile İmam-ı Cafer-i Sadık arasında şöyle geçti:

İmam-ı Azam sordu:

-Ey Resulullah'ın torunu, Allahu Teala, işi kullarına bırakmış mıdır?

İmam-ı Cafer-i Sadık, şöyle cevap verdi:

-Allahu Teala, rübubiyeti kullara bırakmak şanında çok çok yücelik sahibidir.

İmam-ı Azam sordu:

-Onları bu işe zorlamış mıdır?

İmam-ı Cafer-i Sadık şöyle cevap verdi:

-Haşa ki, Allahu Teala, onları bu işe zorlaya, sonra da kendilerine azab ede...

İmam-ı Azam sordu:

-O halde bu durum nasıl oluyor?

İmam-ı Cafer-i Sadık şöyle cevap verdi:

-İkisinin arası, ikisinin arası... Ne cebir vardır; ne de işi kullara bırakmak. Ne zorlamak vardır; ne de işi onlara havale etmek...

Ehl-i sünnet şöyle dedi:

-Kulların kendi arzuları ile yaptıkları fiiller, halk ve icad cihetinden Allahu Teala'nın kaderidir. Bunda kulların takdiri bir başka taalluk cihetinden gelir ki, bunun için: "İktisab" tabir edilir. Kulun hareketi, Yüce Allah'ın takdirine nisbet edildiği zaman, onun adı: "Halk" (Yaratılmış) demeğe gelir. Kulun kendi kudretine nispet edildiği zaman ise... onun adı: Kesb (çalışarak yapılıp elde edilmiş) demeye gelir.

Ama, Eş'ari bu manada ayrı bir görüşe sahiptir. Zira onlar şu manaya zahib olmuşlardır:

-Kulların fiillerinde asla ihtiyarın (tercihin veya seçimin) bir dahli yoktur. Şu var ki, Sübhan Allah, onların ihtiyarı akabinde eşyayı icad eder. Yani: Adetin cari olduğu biçimde. Zira, onda hadis (sonradan meydana gelmiş; kula ait bulunan) kudretin tesiri yoktur.

Bu mezheb, cebre maildir; bunun için de ona:

-Cebr-i mutavassıt (orta derecede cebir) ismi verildi.

Üstad Ebu İshak İsfiarini ise... fiilin aslına hadis kudretin tesiri olduğuna ve fiilin husulü dahi, bu iki kudretin mecmuundan husule geldiğine kail olup iki müessirin bir eserde, muhtelif cihetlerden bir araya gelmelerine cevaz verdi.

Kadı Ebu Bekir Bakılânî ise... fiilin aslına, hadis kudretin müessir olduğuna kail oldu. Şunun için ki: Fiile taat ve masiyet gi-

bi vasıflar verile.

Bu Zaif Kul katında dahi durum şudur: Hadis kudretin, bir fiilin aslına ve vasfına tesiri vardır. Yani: İkisine birden tesir eder. Çünkü: Vasıfta tesir edişin, asılda etmeyişin manası yoktur. Kaldı ki, vasıf, aslın teferruat eseridir. Lâkin o, fiilin aslına tesir için, zaid bir tesire muhtaçtır. Zira vasfın varlığı dahi, aslın varlığına zaiddir. Eş'ari'ye ağır gelse de, tesiri kail olmakta bir mahzur yoktur. Çünkü kudretteki tesir dahi Allahu Teala'nın icadıdır. Nitekim, kudretin kendisi dahi Allahu Teala'nın icadıdır. Halbuki kudretin tesirine kail olmak, doğruya en yakın olandır.

Eş'ari mezhebi hakikatta cebir dairesine dahildir. Zira ona göre, bir ihtiyar hakikaten yoktur ve ona göre, hadis kudretin dahi tesiri asla yoktur.

Ancak şu kadar var ki: Cebriye'ye göre, fiil faile bağlanmaz: Ama hakiki manada. Belki mecazen bağlanabilir. Ama Eş'ari katında fiil hakikaten faile bağlanır; isterse hakikatte onun bir ihtiyarı sabit olmasın. Çünkü: Fiil, kulun kudretine hakikat olarak bağlanmaktadır; umumi manada olsa dahi kudretin müessir olması bu manayı değiştirmez ki, bu Eş'ari dışında ehl-i sünnetten olanların mezhebidir. İsterse o sırf bir dayanak olsun; bu dahi onun kendi mezhebidir.

İşte, ehl-i hak mezhebi, ehl-i batıl mezhebinden burada ayrılır. Fiili failden hakikatta nefyedip mecazen ona isbat etmek katıksız küfürdür. Nitekim bu durum Cebriye'de vardır. Kabul edilmesi zaruri olan işi inkârdır.

Temhid adlı eserin yazarının anlattığına göre, Cebriye'den şöyle diyenler vardır:

-Fiil, görünüşte mecaz olarak kuldan gelir; ama hakikatte kulun bir gücü yoktur. Kul, bir ağaç gibidir, rüzgâr onu oynatırsa oynar. Kul dahi, ağaç gibi mecburdur.

Bu küfürdür; bir kimse böyle itikad ederse kâfir olur.

Bundan başka, Cebriye'den şöyle diyenleri de anlattı:

-Hakikatta kullar için fiiller yoktur; ne hayır olarak ne de şer...

Kulun yaptığı fiilin faili Sübhan Allah'tır.

Onların bu sözleri dahi küfürdür. Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Fiillerde kulun kudretinin tesiri hakikatta olmadığına göre, hakikat olarak, Eş'ari katında fiillerin kula nisbet edilmesinin manası nedir?..

Bunun için derim ki:

-Her ne kadar kudretin, fiillerde tesiri yok ise de, ancak Sübhan Allah onu fiillerin meydana gelmesine sebep eylemiştir. Şöyle ki, kullar fiillere kudret ve ihtiyarlarını sarf etmelerini takiben, Allahu Teala, âdetin cari olduğu yoldan fiilleri yaratır. Sanki kudret, fiillerin vücudu için adeta bir sebeptir. Böylece âdet yerini bulsun diye, fiillerin sudurunda, kudretin dahli olmuş olur. Zira o olmadan âdet yerini bulmaz. İsterse onun fiillerde tesiri olmasın; anlatılan âdet olan sebep dolayısiyle fiilleri, kullara hakikat olarak bağlanır.

İşte Eş'ari mezhebi için, nihayet tashih budur. Bundan başka edilen söz, teemmül mahallidir (düşünme yeridir).

Bilesin ki: Ehl-i Sünnet vel-cemaat kadere iman etmişlerdir. Kader: Hayrı, şerri, acısı ve tatlısı ile Sübhan Allah'tandır.

Kaderin manası şudur: İhdas ve icad... Malum olduğu üzere Muhdis ve Mucid olan Allahu Teala'dır.

Bu manada bir ayet-i kerime meali:

"Ondan başka ilâh yoktur. Her şeyin yaratıcısıdır. Ona ibadet ediniz."(6/102)

Mutezile ve **Kaderiye**, kaza ve kaderi inkâr etmişlerdir. Sanmışlardır ki: Kulların fiilleri, yalnız kulun kudreti ile hasıl olmaktadır. Bunun için de şöyle dediler:

-Eğer Allahu Teala, bir kaza eder (hükmüyle bir işi yapar), sonra da onun üzerine azab ederse... bu Allahu Teala'dan gelen bir zulüm olur.

Bu söz, onlardan gelen bir cihetten ötürüdür. Zira kaza, kuldan kudreti ve ihtiyarı almamaktadır. Kaldı ki, o şöyle kaza etmiştir: Kul o işi, kendi ihtiyarı ile yapar veya terk eder.

Netice söz şu ki: O ki, ihtiyarı icab ettirir, ihtiyarı tahakkuk ettiren de odur; onu olmayacak bir duruma getirmez.

Onların görüşü, Yüce Yaratıcı'nın fiillerini geçersiz duruma getirmektedir.

Çünkü: Kazaya nazaran, Yüce Hakkın fiili ya vacibtir yahut mümteni (ya olması gerekli veya olmayacak bir şeydir)... Onun kazası, eğer varlığa taalluk ederse vacib olur; yokluğa taalluk ettiği takdirde mümteni olur.

Eğer ihtiyarla yapılan fiilin vücudu, ihtiyarı ortadan kaldırıcı olsa, o zaman Yüce Yaratıcı muhtar olamaz; bu dahi küfürdür.

Şu mana gizli değildir ki: Kulun kendi fiillerini yapmakta kudret istiklâline (Allah'ın kudretinden ayrı bir kudret sahibi olduğuna) kail olmak, hem de tam manasiyle zayıf bulunduğu halde, tam bir anlayışsızlık ve sefihlik menşeidir.

Anlatılan mana icabıdır ki: Maveraünnehir uleması, bu meselede onların sapıtmış oldukları üzerinde şiddetle durdular. Hatta dediler ki:

-Mecusiler bunlardan daha iyidir; hiç olmazsa onlar bir şerik isbat ederler. Mutezile ise... o kadar şerik isbat eyledi ki, sayılması zor.

Cebriyye'ye gelince... bunlar da sandı ki: Asla kulun bir fiili yoktur. Onun harekâtı, cemadat menzilesindedir. Ki onların asla bir kudreti yoktur, keza ihtiyarı da.

Yine bunlar sandılar ki: Kullar hayır sevabı alamazlar; şerden dolayı da ceza göremezler. Kâfirler ve asiler dahi mazurdur, sorumlu değillerdir. Çünkü: Fiillerin hepsi Allah'tandır. Kul ise... bu manada fiili yapmaya mecburdur.

Anlatıldığı manada şu görüş dahi küfürdür. Bunlar, o Mürcie mel'unlarıdır ki, şöyle derler:

-Masiyet, asiye zarar vermez, dolayısiyle asi azaba uğramaz.

Resulullah (sav) Efendimiz, bu manada şöyle buyurdu:

"Mürcie, yetmiş peygamberin dili ile lânete uğramıştır."

Bunların mezhebi dahi batıldır; hem de zaruri bir şekilde... Şunun için ki: Bir şeyi kendi isteğimizle tutma hareketi ile eli-

mizde olmayarak meydana gelen titreme, seyrime (kalbin atması, mide ve bağırsakların çalışması) gibi hareketler arasındaki fark açıktır.

Şunu kesin olarak biliriz ki: Üstte anlatılan hareketlerin birincisi ihtiyari olup ikincisi değildir. Kesin naslar dahi bu mezhebi nefyetmektedirler.

Bu manada, şu ayet-i kerimeler kesin delillerdir:

"Yapmış olduklarına cezadır."(37/17)

"İsteyen iman etsin; isteyen kâfir olsun."(18/29)

Bunlardan başka ayetler de vardır.

Bilesin ki: İnsanlardan pek çoğunun himmetleri zayıftır; niyetleri dahi kusurludur. Bunun için de, özür yolu bulmayı ve sorumluluğun kendilerinden kalkmasını talep ederler. Dolayısiyle Eş'ari mezhebine, hatta Cebri mezhebine meylederler. Bazen şöyle derler:

-Hakiki manada kulun ihtiyarı yoktur; fiilin ona nisbet edilmesi mecazidir.

Bazen de şöyle derler:

-İhtiyarın zaafı vardır; zorlamayı (Yani: Cebri) gerektirir.

Bununla kalmaz; sofiyenin de şöyle dediklerini işitirler:

-Fail bir olup o dahi Allah'tır. Fiillerden kulun kudretinin tesiri yoktur. Onun hareketi, cemadatın hareketleri gibidir. Hatta, kulun kendisi, zat ve vasıf olarak, şu ayet-i kerimedeki mana gibidir:

"...engin çöllerdeki serap gibidir. Susuz, onu su sanır. Oraya vardığı zaman da, bir şey bulamaz. Yanında Allah'ı bulmuştur."(24/39)

Bu kelâm ve benzerleri, onların sözde ve fiillerde tembelliğini, gevşekliğini artırır. Bunlardan kendilerini destekleyen manalar anlarlar.

Bu bahiste bizim de diyeceğimiz vardır. İşin hakikatını en iyi bilen Allah'tır. Şöyle ki:

Eğer Eş'ari mezhebinde olduğu gibi, hakikatte kul için ihtiyar sabit olmasaydı, Allahu Teala, zulmü kullara bağlamazdı. Zira o

manada onların ihtiyarı olmadığı gibi kudretlerinin de tesiri yoktur. Ancak bu, onun katında bir dayanaktır. Kaldı ki, Allahu Teala, Kur'an-ı Mecid'inde, zulmü insanlara bağladı. Halbuki kulun ihtiyarı ve tesiri olmasaydı, sadece fiilin bir dayanağı olmasından dolayı onların fiiline zulüm ve kendilerine zalim denilmezdi.

Evet... Allahu Teala'nın kullarına elem ve azab etmesi, kullardan gelen bir ihtiyar sabit olmadan olmaktadır. Ve bu: Onlar için asla bir zulüm değildir. Zira Sübhan Hak, mutlak surette maliktir; istediği gibi mülkünde tasarruf eder. Ama kullara zulüm nisbeti, onlar için ihtiyarın sübut bulmasındandır. Bu nisbette mecaz ihtimali ise... düşünülenin aksinedir; zaruret olmadan böyle bir şey irtikâb edilemez.

İhtiyarın zayıf olması kavline gelelim... Bu böyle düşünülebilir:

a) Yüce Allah'ın ihtiyarına nisbetle kulun ihtiyarının zayıf olduğu murad edilebilir. Bu durum kabul edilir ve bunda çekişme yoktur; hem de sınırsız.

b) Fiillerin ortaya çıkmasında müstakil olmadığı manasında bir zaaf olabilir ki; bu dahi kabul edilebilir.

c) Amma, fiillerde ihtiyarın bir dahli olmadığı manasında bir zaaf düşünülür ise... olmaz. Bu dahi meselenin ilki olup bu men'in senedi tafsilatı ile geçti.

Bilinmesi gerekir ki, Allahu Teala, kullarına takatları ve taata karşı güçleri kadar teklif yapmıştır. Halkının zayıflığı dolayısiyle onlara olan teklifini hafif tutmuştur.

Bu manadan olarak, Allahu Tebareke ve Teala şöyle buyurdu:

"Allah, (ağır teklifleri) **size hafifletmek ister; insan zayıf yaratılmıştır."**(4/27)

Sübhan Allah, Hakim, Rauf, Rahim'dir. Rahmet, re'fet, hikmetle beraber kulun gücünün yetmeyeceğini ona yüklemek yakışmaz. Kulun, gücünün yetmeyeceği büyük kayayı kaldırmayı kuluna teklif etmez. Elbette ona kolay olanı teklif eder. Misal

olarak, namazı ele alalım. Ki bu: Kıyam, rüku, sücud ve kolaya gelen kıraatı içine alır. Bütün bunlar kolaydır; hem de son derece.

Meselâ, oruç dahi aynı şekilde son derece kolaydır. Zekât dahi öyle kolaydır. Malın kırkta birinin verilmesini takdir etmiştir. Malın hepsini veya yarısını takdir etmemiştir. Ta ki: Kula ağırlık olmaya.

Yine o, re'fetinin kemalindendir ki, aslını yapmak zor olduğu takdirde onun yerine geçen başka bir şey emretmiştir. Şöyle ki: Abdestin yerine teyemmümü geçerli kılmıştır. Ayakta namaz kılmaya güç yetiremeyen için, oturarak namaz kılmak dahi aynı hükme dayanır. Oturduğu yerde namaz kılamayanın dahi, yan yatarak kılmasına müsaade edilmiştir. Rükua ve secdeye güçleri yetmeyenler ise... ima edebilirler.

Bunlardan başka, şer'i hükümlerde daha pek çok kolaylık vardır. Ki bunlar: İbret nazarı ile bakanlara gizli değildir. İbret ve insafla bakıldığı zaman, bütün şer'i tekliflerin son derece kolay ve sühuletli olduğu görülür. Yine aynı açıdan bakan, teklif safhalarında, Sübhan Hakkın kullarına kemaliyle rahmetini mütalaa eder. Anlatılan tekliflerin hafif geldiğini doğrulayan bir mana: Emredilen vazifelerin daha artırılması için avamın temennisidir. Şöyle ki:

Onlardan bazıları, farz orucun daha ziyade olmasını temenni eder. Bazıları, farz olan namazların daha ziyade olmasını ister. Bu kıyaslar devam ettirilebilir. İş bu temenniler, ancak, ibadetlerin kemaliyle hafif olduğunu gösterir.

Hükümlerin edasında kolaylık bulamamak, ancak nefsani zulmetlerin varlığına, Sübhan Allah'a düşmanlığa saplanan nefs-i emmare hevasından neş'et eden tabiat zorluklarına dayanır.

Anlatılan manalar üzerine, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Kendilerini davet ettiğin şey, müşriklere ağır geldi."(42/13)

"...O, elbette ağır bir şeydir; ama huşuu olanlar müstes-

na."(2/45)

Hükümlerin edasında zahiri maraz zorluğu icab ettirdiği gibi batını maraz dahi aynı şekilde zorluğu doğurur.

Şeriat, nefs-i emmarenin âdetlerini ve onun boş arzularını iptal için gelmiştir. Zira nefsin arzusu ve şeriata tabi olmak, birbirini nakzeder. Hiç şüphe edilmeye ki: Bir zorluk varsa, bu nefsani hevanın varlığına delil sayılır. Nefsani hevanın varlığı kadar, zorluk vardır. Eğer nefsani heva zail olur ise... zorluk da tamamen ortadan kalkar.

Gelelim, ihtiyarın nefyi ve zaafı zımnında söylenen sofiyenin kelâmına.

Bilesin ki: Eğer onların kelâmı, şer'i hükümlere uygun değilse... asla itibarı yoktur. Hüccet bilinip ona uyulmak nasıl olur?.. Asıl hüccet bilinip uyulmaya uygun olan, ulemanın kavlidir. Yani: Ehl-i sünnetten olan alimlerin... Sofiyenin kelâmından, bunların görüşüne uygun düşen olursa... o makbul sayılır; ama onlara aykırı düşenler hiç kabul edilmez.

Bu arada şunu deriz ki:

-Halleri istikamet üzere olan sofiye, şeriatı kıl kadar olsa dahi asla aşmazlar; ne hallerde, ne amellerde, ne sözlerde, ne ilimlerde ne de marifette... Şunu bilirler ki: Şeriata aykırı bir şey, haldeki hastalıktan ve ondaki karışıklıktan meydana gelir. Eğer hal doğru olsaydı; doğru olan şeriata aykırı düşmezdi.

Hülâsa: Şeriata aykırı olan, zındıklığa delil ve ilhada alâmettir.

Bu babda netice söz şudur ki: Halin galebesinde, vaktin sekrinde keşiften ötürü, sofiyeden şeriata aykırı bir söz gelirse... o bu durumda mazur sayılır. Sağlam olmayan keşif, uygulamaya da yaramaz.

O gibi söz edenin kelâmı, başka bir manaya hamledilmeli ve zahirinden vazgeçilmelidir. Zira sarhoşların kelâmı, zahirinden vazgeçilip başka manaya hamledilir.

İş bu makamdan bana müyesser olan bunlardır; Sübhan Allah'ın yardımı ve ihsan buyurduğu başarı ile...

Allah'a hamd olsun; seçmiş olduğu kullarına selâm.

290. MEKTUP

MEVZUU:

a) Allahu Teala'nın, ilk hallerinde kendisine mahsus kıldığı yolun beyanı ve talipleri o yola almaktaki başarısı.

b) Tarikat-ı Aliyye-i Nakşibendiye'nin beyanı.

c) Nihayetin bidayete derc edilişinin beyanı.

d) Bu Tarikat-ı Aliyye'nin büyükleri katında "Nakşibendiye Nisbeti" diye tabir edilen muteber huzurun beyanı.

e) Tarikat-ı Nakşibendiye'de kendisine hasıl olan haller, zevkler, maarif ve daha başka şeyler.

f) Bu büyüklerin cezbelerinin beyanı.

g) Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Muhammed Haşim'e yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Salât ve selâm Seyyidü'l-Mürselin'e, âline ve pâk temiz ashabının tümüne...

Bilesin ki: En yakın, en ileri, en sağlam, en salim, en muhkem, en doğru, delâleti en kuvvetli, âlâ, en şerefli, en yüksek, en kâmil yol: Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'dir. Allahu Teala onun yolundan gidenlerin, onu idare edenlerin ruhlarının kudsiyetini artırsın.

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin azameti ve onun yolunda gidenlerin üstün şanı, sünnet-i seniyyeye uyma sebebiyledir. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyet. Bir de, hoş olmayan bid'attan sakınma sebebiyle...

Bunlar, öyle zatlardır ki, nihayeti bidayete derc eylemişlerdir. Tıpkı ashab-ı kiram gibi... Melik ve Mennan olan Zat'ın rızası onların üzerine olsun.

Bunların şuuru ve huzuru devamlıdır. Kemal derecesine ulaştıktan sonra, başkalarının şuurundan daha üstün olmuştur.

Ey Kardeş,

Allahu Teala, seni irşad eylesin. Bu Derviş'te, bu Tarikat he-

vesi zuhura geldiği zaman; Hakkın inayeti dahi ona hidayet edip velâyet sahibi, hakikat madeni, nihayetin bidayete derc edildiği yolda hidayet eden, velâyet derecelerine ulaştıran yolu gösteren Müeyyidü'd-din İmamımız Muhammed Bakibillah'a ulaştırdı. İş bu zat, Hazarat-ı Ekâbir-i Nakşibendiye taifesinin büyük halifelerinden biridir. Allahu Teala onların sırlarının kudsiyetini artırsın.

O zat, bu Derviş'e ism-i zat zikrini talim eyledi; bu yola yöneltti. O kadar ki, benden tam bir lezzet hasıl oldu. Bu sırada, kemal manada şevkten ötürü bana ağlamak geldi.

Bir gün sonra zühul ve şuursuzluk keyfiyeti zahir oldu. Bunlara, bu büyükler katında: "Gaybet" diye itibar edilir (anlatılır).

Bu gaybet hali içinde, bir umman gördüm. Alemin suretlerini ve şekillerini bu uçsuz bucaksız deniz içinde bir gölge gibi buldum.

Bu gaybet hali, parça parça istilâ etti, uzadı. Bazı kereler gündüzleri iki saat kadar uzadı. Bazen de dört saate kadar uzadığı oldu. Bazı vakitler dahi, bütün geceleri kapladı. Bu vakıayı Hazret-i Şeyh'e arz ettiğim zaman şöyle dedi:

-Fenanın bir yanı hası lolmuş.

Bundan sonra, zikirden men etti. Daha sonra, bu huzurun korunmasını emretti.

Bundan iki gün sonra da, alışılmış manada bana fena hali hasıl oldu. Bunu dahi Hazret-i Şeyh'e arz ettiğim zaman bana şöyle dedi:

-Kendi halinle meşgul olmaya devam et. (Yani: Verilen vazifeyi yap)

Bundan sonra, fenadan dahi fena hasıl oldu. Bunu Hazret-i Şeyh'e arz ettim, şöyle buyurdu:

-Alemi bir yerde, bazısını bazısına bitişik buluyor musun?..

-Evet... dedim.

Şöyle buyurdu:

-Bu ittisalin (bitişikliğin) oluşunu görmekle beraber, asıl fenanın dahi fenasında muteber olan, şuursuzluğun husulüdür.

O gece, sıfatı anlatıldığı şekilde bana fenanın da fenası hasıl oldu. Bu durumu Hazret-i Şeyh'e arz ettim; hatta bu fenadan sonra olan haleti dahi arz ettim. Bu arada şöyle dedim:

-Sübhan Hakka dair bilgimi, huzuri olarak buluyorum. Bana bağlı sıfatları da Sübhan hakka bağlı görüyorum.

Bundan sonra, bütün eşyayı kuşatan bir nur zuhur etti. O nuru sandım ki: Sübhan Hak'tır. O nurun rengi siyahtı. Bunu da Hazret-i Şeyh'e arz ettim; şöyle dedi:

-Meşhud olan Sübhan Hak'tır. Ancak bu şühud, nur perdelerinde olmuştur.

Devam etti:

-O nurda görülen genişlik, açılıp yayılma, ilimdir. Onun öyle yaygın görülmesi; alâ ve edna olarak vaki olan eşyaya, Yüce Hakkın taalluku sebebi iledir. Bu yaygınlığın dahi nefyedilmesi yerinde olur.

Bundan sonra o nur, kapanmaya ve sıkışmaya başladı; o kadar ki, bir nokta gibi oldu.

Şöyle dedi:

-O noktayı da, nefyetmek gerek... Taa, iş hayrete varıncaya kadar.

Dediği gibi yaptım; o mevhum nokta dahi arada zail olup gitti. İş, hayrete müncer oldu. Ki orada, Sübhan Hakkın şühudu vardı; zatı ile zatını... Bunu da Hazret-i Şeyh'e arz ettiğim zaman şöyle dedi:

-Bu, işte o huzurdur ki, Nakşibendiye katında muteberdir. Onların nisbeti dahi bir huzurdur. Bu huzur için şöyle denir:

-Gaybeti olmayan huzur.

Nihayetin, bidayete derc edilmesi dahi bir yerdet asavvur edilir. Bu nisbetin bu Tarikat-ı Aliyye'de husulü, diğer silsilelerde şöyle olur: Talip şeyhinden zikirler ve virdler alacak, onlarla amel edecek ve bunun neticesi maksuduna ulaşacak. (Yani: Bu kadar zorlu çalışmaya bağlıdır)

Bir mısra:

Gülistanımla kıyasla baharımı...

Bu, bulunması pek kıymetli nisbetin bu Derviş'e husulü, iki buçuk aya yakın bir zaman sonra oldu. Yani: Zikir talimine başladıktan itibaren.

Bu nisbetin tahakkukundan sonra, bir başka fena hali hasıl oldu. Bunun için:

-Hakiki fena... denir.

Kalbe öyle bir genişlik geldi ki: Alemin tamamı dahi o kadar olamaz. Arştan itibaren yerin merkezine kadar olan her şey, onun yanında hardal tanesi kadar kalır.

Bundan sonra kendimi ve alem fertlerinden her bir ferdi, hatta her zerreyi, Yüce Hak'tan gördüm.

Bundan sonra bütün zerreleri tek tek nefsimin aynı gördüm. Kendi nefsimi dahi, bütün zerrelerin aynı gördüm. Hatta bütün alemi, bir kerrede izmihlâle (yokluğa) uğramış gördüm.

Bundan sonra nefsimi, hatta bütün zerreleri, açılmış, genişlemiş olarak gördüm. O kadar ki: Bütün alemi, hatta kat katını içine almış gördüm. Hatta nefsimi ve her zerreyi yaygın ve her zerreye sari bir nur olarak gördüm. Alemin suretleri, şekilleri o nurda izmihlâle uğrayıp hiçbir şey haline gelmişti. Hatta her zerreyi, alemin tamamını tutmuş gördüm.

Üstte anlatılan manayı, Hazret-i Şeyhe arz ettiğim zaman şöyle dedi:

-Tevhidde hakkalyakın mertebesi işte budur. Cemü'l-cem dahi bu makamdan ibarettir.

Sonra... alemin şekillerini ve suretlerini bu vakitte mevhum olarak gördüm; ama daha önce onları Sübhan Hakkın aynı olarak görmüştüm. Daha önce Sübhan Hakkın zatı olarak gördüğüm bütün zerreleri, aralarında fark, üstünlük ve birbirinden seçilme olmadan mevhum olarak gördüm.

Bu esnada bana son derecede hayret arız oldu. Yine o vakitte; Füsus'taki ibareyi hatırladım. Ki onu, muhterem babamdan duymuştum; Allah rahmet eylesin. Onda şöyle denmişti:

-İstersen onun (yani: Alem) için şöyle diyebilirsin:

-O Hak'tır...

Yine istersen onun için:

-Bir yüzü ile Hak, bir başka yüzü ile halk... diyebilirsin... Yine istersen onun için... aralarında temyiz (birbirinden ayrılıp seçilme) olmadığından, hayrete kail olursun.

Muhyiddin b.Arabi Hazretlerinin umumi manada bu ibaresi, ıstırabımı teskin eyledi. Bundan sonra, Şeyhimizin hizmetine gittim; halimi ona arz ettim. Bana şöyle dedi:

-Henüz huzurun safiyetini bulamamış. Sana verilen vazifeye devam edesin. Taa mevcud olan, mevhum olandan ayrılıncaya kadar.

Temyizin olmadığı manasını anlatan Füsus'un ibaresini ona okudum; şöyle dedi:

-Muhyiddin b.Arabi orada, kâmilin halinden beyan etmiyor. Bazılarına nisbetle temyizin olmayışı sabittir.

Emir icabı olarak, kendi vazifemle meşguldüm. Sübhan Hak, iki gün sonra bana, sırf Hazret-i Şeyhimizin teveccühü ile, mevhum ile mevcud (vehimde tasarlanan şey ile gerçekte var olan şey) arasını ayırd edip temyiz eylemeyi izhar eyledi. O kadar ki: Hakiki mevcudu, muhayyel mevhumdan ayrılmış gördüm. Mevhum olarak görülen sıfatları ve eserleri Sübhan Hak'tan sudur eder gördüm. Bu sıfatları ve fiilleri dahi, aynı şekilde mevhum olarak gördüm. Hariçte, o tek zattan başka mevcud görmedim.

Bu durumu, Hazret-i Şeyh'e arz ettiğim zaman bana şöyle dedi:

-Bu, cemden sonra fark mertebesidir; çalışmanın nihayeti de buraya kadardır.

Bundan sonra, her şahsın kabiliyetine ve istidadına bırakılan zuhura gelir. Tarikat meşayihi bu mertebe için:

-Tekmil (kemale erme, bütünleşme, tamamlanma) makamı... derler.

Şunun bilinmesi gerekir ki: Bu Derviş, sekir halinden sahiv haline (dağınıklıktan ayıklığa) çıkarıldığım, fenadan sonra beka ile müşerref olduğum zaman, zerrelerinden her bir zerreye baktım; Sübhan Hakk'dan başka bir şey göremedim. Bütün zerre-

leri Sübhan Hakkın görülmesi için ayna olarak buldum.

Sonra, bu makamdan hayrete çıkarıldım.

Nefsime döndüğüm, yani hayretten ayıklığa geldiğim zaman, Sübhan Hakkı, vücudumun zerrelerinden her bir zerre ile beraber buldum; onun içinde değil. Önceki makam, bu ikinci makamdan, nazardan daha aşağı ve daha düşük oldu.

Bundan sonra hayrete çıkarıldım.

Ayıktığım zaman, Sübhan Hakkı bu kere şöyle buldum: Aleme bitişik değil, ondan ayrılmamış da... Aleme dahil olmamış, onun haricinde de değil... İhata, maiyet ve sereyan nisbeti dahi tam bulduğum şekilde oldu: Önce bütünüyle intifa olmuştu. (Silinip gitmişti). Bununla beraber o keyfiyetle meşhud idi. Hatta mahsus (madde) gibi idi... Alem dahi bu vakitte müşahede edilmişti. Lâkin anlatılan nisbetlerden hiçbir şey, Sübhan Hak için değildi.

Bundan sonra, yine hayrete daldım. Ayıklığa çıktığım zaman, malum oldu ki: Sübhan Hakkın bu alem ile bir nisbeti var; ama anlatılan nisbetlerin ötesinde... Bu nisbetin keyfiyeti dahi meçhuldür. Bu durumda, Hak Teala keyfiyeti meçhul olan nisbetle meşhud olmaktadır.

Bundan sonra, hayrete çıkarıldım. Bu mertebene bana bir nevi kabız arız oldu. Kendime geldiğim zaman, Sübhan Hak meşhud oldu. Ama, keyfiyeti meçhul nisbetin dışında... Öyle bir şekilde ki: Onun bu alemle asla nisbeti yoktur. Ne malum keyfiyetlidir; ne de meşhul keyfiyetli.

Bu vakitte alem, bu hususiyetle meşhud oldu. Yine o vakitte, Sübhan Allah'ın inayetinden, bana has bir ilim hasıl oldu. Bu ilim sebebiyledir ki: Sübhan Hak ile alem arasında asla bir münasebet kalmadı. Hem de her iki şühudun varlığına rağmen.

Bu vakitte malum oldu ki: Bu tenzih ile, bu sıfatlar ile meşhud olan Sübhan Hakkın zatı değildir. O Yüce Zat, böyle bir şeyden çok yücedir. Belki de o: Yüce Hakkın yaratmasının taalluku için, misale dayalı bir surettir. Halbuki Yüce Zat, kevni taallukatın çok ötesindedir. Anlatılan taalluk, ister malum keyfiyeti, isterse

meçhul keyfiyetli olsun. Heyhat heyhat!..

Bir şiir:

Nasıl erilir o saadete hep oralar;

Yüksek yüksek dağlar, tehlikeli uçurumlar.

Ey Aziz Kardeş,

Ben, hallerin tafsili ve maarifin beyanı üzerine kalem yürüttüm. O kadar ki: İş uzadı ve bıkkınlığa vardı.

Hususi olarak, eğer tevhid-i vücudi maarifini ve eşyanın zilliyeti (**Tevhid-i vücudi**, vahdet-i vücudun başka bir ifade şeklidir ki: "Varlığın Birliği", yani Allah'ın varlığından başka varlık olmadığını esas olan tasavvufi görüştür. Eşyanın zilliyeti ise, yine bu görüşe göre eşyanın ayrı bir varlık sahibi olmayıp o tek varlığın çeşitli isim ve sıfat aynalarında tecelli eden görüntülerinden ibaret olduğunu ifade eder.) ilimlerini beyan edecek olsan; ömürlerini tevhid-i vücudi ile geçirenler bilirler ki: Bu nihayetsiz denizden bir damla dahi alamamışlardır.

...

Asıl şaşılacak durum şu ki: Bu cemaat, bu Derviş'i tevhid-i vücudi erbabından saymazlar. Hatta onu, tevhid'i vücudiye inkâr eden ulema sınıfından sayarlar. Görüşlerinin kusurundan ötürü sanırlar ki: Maarif-i tevhidiyede ısrar etmek kemaldir; bu makamdan ileri geçmek dahi ya muhaldir veya eksiklik, yetişmemişlik alâmetidir.

Bir şiir:

Nice ahmak var ki, gafildir ayıplarından;

Ayıbı güzel görür, onu iyi sandığından...

Bu cemaatın, bu meselede şahidleri ise... daha önce gelmiş meşayihin tevhid-i vücudi hakkında söyledikleridir. Allahu Teala onlara insaf versin. Bunlar, nereden bilsinler ki: O meşayihe bu makamdan ileri geçme hasıl olmamış, o makamda mahpus kalmışlardır.

Tevhid-i vücudi ilminin husulünde söz yoktur; zira o, elbette vaki olacaktır. Asıl söz, bu makamdan ileri geçmedir.

Eğer ileri geçen kimsenin tevhidi inkâr ettiğine kail olup bunu

istılâhlarına alsalardı, bunda hiç münakaşa olmazdı.

Biz, yine esas mevzuumuza dönelim. Deriz ki:

-Azda çoğa delil olduğu gibi damlada dahi denize işaret vardır.

Bunun için damla ile yetinip aza kanaat ettik.

Ey Kardeş,

Hazret-i Şeyhimiz, benim için kemal ve tekmil (yetişmiş olma ve başkalarını yetiştirebilme) ile hükmettiğinden, tarikat talimi için bana icazet verdi. Taliplerden bir cemaatı dahi bana havale etti. O zaman benim kemalimde ve tekmil işimde tereddüdüm vardı. Bunun için bana şöyle dedi:

-Burası, tereddüd mahalli değildir. Zira meşayih-i ızam, bu makamın kemal ve tekmil makamı olduğuna kail olmuşlardır. Eğer bu makamda tereddüd olsaydı, o meşayih-i kiramın dahi kemaliyetinde tereddüd edilmesi gerekirdi.

Bundan sonra, emir icabı tarikat talimine başladım. Taliplerin ahvaline teveccüh etmeye riayet ettim.

Büyüklerin himmetleri, irşad taliplerinde hissedilmeye başlandı. Hatta senelere sığacak işler, saatler içinde yerleşip kesinleşmeye başladı.

Bu iştigale devam ettim. İşin sonunda, noksanıma dair bilgi zuhura geldi. Bu arada bana zahir oldu ki, meşayihin:

-İşin nihayetidir... diye anlattıkları tecelli-i berki bu yolda bana asla zuhur etmedi.

Seyr-i ilellah ve seyr-i fillahın ne oldukları dahi bana öğretilmedi. Halbuki, bu kemalâtın kazanılması mutlaka lâzımdır.

İş bu vakitte, noksanım delillere dayandı. Bunun üzerine, havalimdeki talipleri topladım; noksanlığıma dair hadiseyi olduğu gibi kendilerine anlattım. Sonra hepsine veda ettim. Ne var ki, talipler, bu manayı tevazua ve nefsi yenmeye hamledip bulundukları halden dönmediler.

Sonunda Sübhan Allah, beklenen halleri Habibi hürmetine ihsan eyledi. O'na salât ve selâm olsun.

Bilesin ki, Hacegân tarikatının hasıl olması şunlara bağlıdır:

a) Ehl-i sünnet vel-cemaat itikadı...

b) Sünnet-i Mustafaviye'ye ittiba... O'na salât ve selâm olsun.

c) Düşük bid'atlardan ve nefsani hevalardan kaçınmak...

d) İmkân nisbetinde azimetle amel edip ruhsattan kaçınmak.

İstihlâk ve imzihlâl cezbe cihetinde başta gelir. Burada anlatılan istihlâkten:

-Adem (Yokluk)... diye söz ettiler. Bu cihette istihlâkten sonra hasıl olan beka için ise... şu tabiri kullandılar:

-Vücud-ü adem.

Yani: İstihlâk (yokluk) manasına olan adem üzerine tertib edilen vücud (varlık) ve beka.

Burada anlatılan istihlâk ve izmihlâl, histen geçmek manasına değildir. Bazıları için, bu istihlâkle beraber histen (maddeden) geçmek olur; bazılarına da böyle bir şey olmaz.

Anlatılan bekanın sahibi, mümkündür ki, beşeri sıfatlara rücu edip nefsani ahlâka avdet ede... Ama fena üzerine müretteb olan beka böyle değildir. Zira onda avdet (eski hale dönüş) caiz değildir. Mümkündür ki, bu mana, Hace Nakşibend Hazretlerinin dediği ola. Allah sırrının kudsiyetini artırsın, şöyle demişti:

-Vücud-i adem, beşeri vücuda avdet eder. Ama, vücud-ü fena asla beşeri vücuda avdet etmez.

Şundan ki, birinci beka ile baki olan henüz yolda olup yoldan dönmek dahi mümkündür. Amma, intihaya varıp vasıl olana rücu yoktur. Bu manada büyüklerden biri şöyle dedi:

-Dönen, ancak yoldan döndü; vasıl olan dönemez.

Bilinmesi yerinde olur ki, vücud-ü adem sahibi her ne kadar yolda olsa dahi, onun için, nihayetin bidayete derc edilmesi hükmüne göre işin nihayetine şuur vardır. Sonunda müntehiye müyesser olan şey, icmal (hulasa) olarak ona hasıl olur.

Bu nisbet, müntehide şümul ve umumi sereyan yolu ile olduğuna göre, elbet onun ruhaniyetinde ve cismaniyetinde de ha-

sıl olmaktadır.

Vücud-u adem sahibi, kalb hulasası üzerinedir. İsterse umumi manada ve icmal yollu olsun.

Hiç şüphesiz ki: Müntehi, tafsil sahibidir. Onun cismani sıfata rücuu ise... olmayacak bir şeydir. Zira bu nisbetin cismani mertebelberine sirayeti cismaniyetini sıfatlarından soymuş, kendisini de fani kılmıştır. Bu fena ise... sırf ilâhi bir mevhibedir. Bu katıksız mevhibeden geri dönmek ise... O Yüce Mukaddes Zat'ın kudsiyetine yakışmaz. Amma, vücud-ü adem sahibi böyle değildir. Çünkü onun hakkında böyle bir sirayet yoktur.

Bu hususta netice söz şudur ki: Bu mertebeler kalbe tabi olduğundan, bu nisbet dahi oraya sirayet eder. Onun suretini de kırar ve mağlup eder. Lâkin fena haddine ve zeval haddine (yokluk sınırına) ulaşmaz. Dolayısiyle ondan rücu mümkündür. Zira mağlub, bazı arızaların gelmesiyle mağlub olur ve bazı engeller dolayısiyle mağlub düşer. Amma zail (yok) olan devlet avdet edemez. Bu mana daha önce de geçti.

Bilesin ki: Allah ruhlarının kudsiyetini artırsın, bu Silsile-i Aliyye meşayihinden bazıları, fena ve beka tabirlerini, anlatılan istihlâk ve izmihlâl ile onun üzerine terettüb eden bekaya isim olarak vermişlerdir.

Zati olan tecelliyi ve şühudu dahi bu mertebede isbat eylemişlerdir. Ve.. bu baki için de:

-Vasıl... demişlerdir.

-Yaddaşt... manasının tahakkuku için de, şöyle demişlerdir:

-Huzurun devamından ibarettir. Yani: Bu makamda, Sübhan Hak ile.

Bütün bunlar, nihayetin bidayete derc edilmesi itibarına göredir. Yoksa fena ve beka, vasıl olan müntehi içindir. Ona mahsus olan tecelli ve Sübhan Allah ile huzurun devamı ise... ancak, vasıl olan müntehi içindir. Zira bunun rücuu asla yoktur.

Birinci itibar dahi, anlatılan itibara göre doğrudur; bir tevcihe mebnidir.

Hace Ubeydüllah Ahrar Hz.lerinin FIKRALAR kitabında vaki

olan fena, baki, zati tecelli ve şühud, vasl ve huzurun devamı denilmesi dahi bu kabildendir.

Büyüklerden biri şöyle dedi:

-Bu kitap (yani FIKRALAR kitabı) bazı mektuplardan ve risalelerden ibaret olup, bazı muhlislerine yazılmıştır. Bunlar dahi, yazılan kimsenin dirayetine ve marifetine göredir. Oralarda:

"İnsanlara, akıllarına göre konuşunuz."

Hadis-i şerifinin manasına riayet edilmiştir.

Hace Ebuydüllah Ahrar Hz.lerinin kelâmı yolunda yazılan Silsile-i Ahrar risalesi ve Hazret-i Şeyhimizin Müeyyidü'd-Dini'r-Razi, Mevlâna Muhammed Bakibillah'ın yazdığı Rübaiyat Şerhi dahi bu kabildendir.

Bu beka, hatta cezbe tarafından vaki olanların hemen hepsi, tevhid-i vücuda nazırdır.

Bu manadan ötürüdür ki: Bazı meşayih hakkalyakini, sonu tevhid-i vücuda çıkacak bir şekilde beyan etmiştir.

Bu beyan, bazılarını şüpheye düşürmüştür. Bunlara nisbet edilen ve bunlara mahsus olan hakkalyakin suri tecelliden ibarettir. Bu durum kınama ve dil uzatmaya müncer olmuştur.

Gerçek olan şu ki: Bazı meşayihin beyan ettiği ve bunlara nisbet edilen hakkalyakin, cezbe cihetinde hasıl olmuştur. Bu marifet dahi bu makama münasiptir. Erbabına gizli kalmayacağı üzere, suri tecelli dahi bir başka şeydir.

Huzurun devamını dahi, kesret aynasında vahdet şühuduna itlak eylemişlerdir. (Yani: çokluk aynasında birliğin görülmesine huzurun devamı diye isim vermişlerdir). O şekilde ki: Ayna tamamen kapanacak. Meşhud olan (görülen) vech-i bakiden başkası olmayacak. Yani: Onların görüşlerine başka bir şey girmeyecek.

Bu makam, YADDAŞT, yani devamlı huzur makamına münasiptir.

Üstte anlatılan şühud için derler ki:

-Zati tecellidir.

Bundan başka şöyle dedikleri de olur:

-Zati şühuddur.

Yine bu makam için:

-İhsan makamıdır.

Dahi denir. Yine bundan söz edilirken:

-İstihlâk, izmihlâl, ama vuslatla... tabirini dahi kullanmışlardır.

Bu manada bir mısra:

Sen O'nda yok ol! Kavuşmaktan kasdedilen işte budur.

Bu ıstılah, Hazret-i Nasirüddin Hace Ubeydüllah Ahrar'a mahsustur. Bu ıstılah ile geçmişteki meşayihten hiçbiri konuşmamıştır. Yani: Bu silsileden.

Bir mısra:

Güzelin yaptığı her şey güzeldir.

Şunlar dahi, onun kudsi sözlerindendir:

-Dil kalbin aynasıdır. Kalb ruhun aynasıdır. Ruh, hakikat-ı insaniyenin aynasıdır. Hakikat-i insaniye dahi Sübhan Hakkın aynasıdır.

-Gaybın hakikati, gaybın zatından o kadar uzun mesafeyi kat ederek dile getirdi. Orada lâfız suretini kabul eder. Hakikatlara karşı istidadı olanların kulağına ulaşır.

Bir başka cümlesinde ise şöyle anlattı:

-Bir müddet, bazı büyüklerin hizmetinde bulundum; bu arada bana iki şey in'am edildi:

a) Yazdığım her şey yenidir, eski değildir.

b) Her ne söylersem, makbul olur; redddeilmez.

Nitekim, bu kudsi cümlelerinden, onun yüksek şanı ve maarif derecesinin üstünlüğü anlaşılır.

Yine anlaşılıyor ki: Bu cümleleri söylerken, kendisi arada yoktur. Yani: Bunların südurunda onun bir dahli yoktur. Ancak, bunlar ondan in'ikâs yolu ile zuhura gelmiştir. Kendisinin, onlara bir aynalık etmekten başka vazifesi yoktur. Hakikat-ı hali ile en iyi bilen Sübhan Allah'tır. Keza onun katındaki yüksek derecesini ve kemal şanını...

Bir başka yerde, şu şiirleri söylemiştir:

Herkes bir şeye benzeterek sevdi beni,

Gel, iniltimden dinle içimdeki sırrı

Aynı değildir benim sırrım iniltimden,
Haber ve duyan kulaktan, görecek gözden.

Bu Hakir, onun ilminin hakikatlerinden ve maarifinden, kusurlu anlayışına göre bir nebze bu mektubun sonunda yazacaktır.

Sübhan Hak, kemal-i inayeti ile bir kimseyi cezbe husulünden ve bu cihetin tamama ermesinden sonra sülûk nimeti ile şerefyab ederse... mümkündür ki: O cezbe ile uzak mesafeleri kat ede... Ki o mesafeleri, şu ayet-i kerimedeki mana olarak takdir etmişlerdir.

"Melekler ruhla beraber ona öyle bir günde yükselirler ki, onun mikdarı elli bin senedir."(70/4)

Yani: Elli bin sene olarak takdir etmişlerdir. Bu ayet-i kerimede anlatılan, Hakkın inayetiyle onun az müddette kat edeceğine işarettir.

O kimse, bundan sonra, fenafillahın ve bekabillahın hakikatına ulaşır. Sülûkün sonu, salikin seyr-i ilellahın nihayetine ulaşması iledir. Ki bundan:

-Mutlak fena... diye söz edilir.

Bundan sonra cezbe makamı gelir ki, bunun için:

-Seyr-i ilellah ve bekabillah.. tabirini kullanırlar.

Seyr-i ilellah, salikin mazharı bulunduğu isme doğru seyrinden ibarettir. Seyrifillah ise.. o isimden seyirden. Her isim, namütenahi isimleri camidir. Onda olacak seyir dahi, aynı şekilde namütenahidir. Bu Derviş'in bu makamda has marifeti vardır. İnşaallah yakında anlatacağız.

Üstte anlatılan (salikin mazharı olduğu) ismi, uruc mertebelerinde ayan-ı sabitenin üstündedir. Zira ayan-ı sabite o ismin gölgesi ve ilmi suretidir.

Hususi olarak bir cemaat, Sübhan Hakkın fazlı ile, bu isimden uruc edip Allahu Teala'nın dilediği kadar sonsuzlara doğru terakki ederler.

Bir şiir:

Bundan ötesinin beyanı ince;
Gizlemek pek hoş, pek güzel bence...

Sair erbab-ı sülûkten vasıl olanlara gelince... her ne kadar onlarla ikinci cihette iştirakler bulunup fenafillah ve bekabillah ile tahakkuk etmiş durumda iseler de; erbab-ı sülûkün riyazetlerle, mücahedelere geçip sonuna vardığı mesafa uzun zamanlara bağlıdır. Ama, bu Silsile-i Aliyye'nin büyükleri onu şühud devleti, lezzeti ve maksudu bulma zevki ile az zamanda kat eder, matlub kâbesine vasıl olurlar. Bu vüsulden sonra dahi onlar için sonsuz terakkiler hasıl olur.

Erbab-ı sülûkten müntehilerin, bu anlatılan terakki ve yakınlıktan yana nasipleri azdır.

Eğer cezbe sülûkten önceye olunacak olur ise.. bir mikdar mahbubiyet ister. Zira murad olunmadığı takdirde, kendisi için cezbe hasıl olmaz. Şayet cezbeye uğrar ise... elbette en yakın olur. Ve kendisine ziyade yakınlık hasıl olur.

Murad olan ile murad olmayan arasında fark çoktur.

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve... Allah büyük fazlın sahibidir."(62/4)

Bir şiir:

Sevgilinin aşkı gizlidir saklıdır;
Sevenlerin aşkı davullu alaylıdır.

Sevenler aşk ateşiyle erir, gider;
Sevgili zevk içinde semirir, güler.

★★★

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Sair silsilelerden dahi murad olanların terakki ve yakınlık bulmakta onlara iştiraki vardır. Zira cezbe, onların dahi sülûkünden evveldir. İş böyle olduğuna göre, bu Tarikat-ı Aliyye'nin sair tarikatlar üzerinde meziyeti nedir? Hangi şey için ona:

-Akrab-ı Turuk (yolların en yakını) denmektedir?

Bunun için şu cevabı verebilirim:

-Sair tarikatlar, anlatılan mananın husulü için vaz edilmemiştir. Bu devlet, onların bazılarına bir rastlantı olarak hasıl olur. Ama, bu Tarikat-ı Aliyye anlatılan mananın husulü için vaz edilmiştir. Bu Silsile-i Aliyye'nin büyükleri tarafından anlatılan:

-Yaddaşt (hatırda tutma)...

Lâfzının manası cezbe ve sülûk olan iki cihetin tahakkukundan sonra tasavvur edilir. Onun için: "Nihayet" denilmesi ise... şühud ve huzur mertebelerinin nihayeti olduğuna göredir. Ama mutlak nihayet, çok çok ötelerin de ötesindedir.

Üstte anlatılan manayı biraz tafsil edelim:

Şühud şunlardan olabilir: Suret aynasında, mana aynasında, yahut suretin ve mananın ötesinde.. Bu şühud için şöyle derler:

-Hicaptan ari... (Yani: Perdelerden arınmış)

Bu hicaptan arınmış şühud için:

-Berki.. tabirini de kullanmışlardır. Yani: Bu şühud bir sişşek gibi olup aniden çakar; sonra yine perdelenir.

Anlatılan bu şühud, Allah'ın fazlı ile devam eder de, tamamiyle hicapların darlığından çıkar ise... o zaman onun için şu tabir kullanılır:

-Yaddaşt...

Böyle bir şey, gaybeti olmayan huzurdur. Zira, bir şühud ki, devamı yoktur ve hicapta kalır; onun için hicapsızlık ve devam hasıl olmaz, onun için:

-Yaddaşt... ismi verilemez.

Burada bir incelik var ki, onun dahi bilinmesi gerekir.

Herhangi bir vasıl ki, onun rücuu yoktur, onun huzuru daimidir. Lâkin bu nisbetin, onun külliyetine sereyanı şimşek gibidir. Ama cezbeleri, sülûklerden önce gelen mahbublar böyle değildir. Bu sereyan onlarda daimidir. Onların külliyetleri sır hükmünü almıştır; sır ameli işlemektedir. Bu manada işaret, daha önce geçti. Bunların cesetleri narin hale gelmiştir; nitekim ruhları da öyledir. O kadar ki, batınları zahirleri, zahirleri dahi batınları olmuştur. Hiç şüphe edilmeye ki, anlatılan mana icabı olarak onların huzurlarında gaybetin yeri yoktur. Böylelikle de bu nis-

bet, bütün nisbetlerin üstündedir. Ama her halde.

Bu ibare, onların kitaplarında ve risalelerinde yaygındır. Nisbet, huzurdan ibarettir. Huzur mertebelerinin nihayeti ise... huzurun hicapsız ve daimi olmasıdır.

Bu Tarikat-ı Aliyye meşayihinin, bu nisbeti kendilerine mahsus kılmalarına gelince, o da şu itibarladır: Tarikatı, bu devletin husulü için vaz etmek... Bu mana, daha önce de geçti.

Şayet, bu devlet sair tarikat büyüklerinden bazılarına hasıl olur ise... caizdir; hatta olduğu da vakidir.

Ehlullahın ileri gelen büyüklerinden, Şeyh Ebu Said Ebülhayr bu huzurdan bir işaret izhar eylemiştir. Bunun tahkikini üstazından talep edip şöyle sormuştur:

-Bu hadise devamlı olur mu?..

Üstazı ona cevab olarak şöyle demiştir:

-Eğer olursa nadir olur.

Bunun üzerine, Şeyh dönerek şöyle demiştir:

-Demek bu, şu nadirattan sayılır.

Yukarıda şöyle bir cümle kullanmıştım:

-Mutlak nihayet, ötelerin de ötesindedir.

Bunun beyanı şöyledir: Bu huzurun tahakkukundan sonra urucu vaki olur ise... salik hayret dalgasına düşer. Bu huzuru dahi, sair uruc mertebeleri gibi arkasına atar. Bu hayret için şu isim verilir:

Hayret-i kübra.

Ama, büyüklere mahsustur. Nitekim, evliya kitaplarında bu mana vaki olmuştur. O büyüklerden biri, bu makamda şöyle bir şiir söylemiştir:

Aşkın beni etti zir ü zeber;
Hal, hat ve zülfünden ne haber.

Bir başkası dahi şöyle bir şiir söylemiştir:

Üstündür aşk, hem küfürden hem dinden;
Keza hem şekten hem dahi yakinden...

Alemi akılsız dolaşıp durdum;

Hiç görmedim bir şey küfürden, dinden.

Küfür, din, şek ve yakinden her biri
Gördüm ki, akılla beraber hemen.

Her varlık bir yol kesicidir sana;
Daha güçlü İskenderin seddinden.

Pek aziz zatlardan biri de şöyle bir şiir söylemiştir:

Evce doğru uçtular, yürüdüler;
Sonunda eli cebi boş döndüler.

Bu hayretin husulünden sonra, marifet makamı gelir. O kimdir ki, bu devletle müşerref olur?.. O kimdir ki, hayret makamı olan küfr-ü hakikiden sonra hakiki imanla müşerref olur? İşin hakikatini bilenlerce, aranılan en son makam budur. Davet makamı, şu ayet-i kerimesinin manası uyarınca, Seyyidü'l-Mürseline en üstün şekilde bağlılık ve uygunluktur:

"Allah'a davet ediyorum; (yani: Ediyoruz); **ben ve bana basiret üzere tabi olanlara..."**(12/108)

Resulullah (sav) Efendimiz, duasında şöyle yalvararak Allahu Teala'dan, anlatılan imanı talep etmiştir:

"Allahım, bana sadık iman ve sonunda küfür olmayan yakin ver."

Hayret makamı olan küfr-ü hakikiden dahi Allahu Teala'ya sığınmıştır:

"Küfürden ve fakirlikten sana sığınırım."

Bu mertebe, hakkalyakin mertebelerinin nihayetidir. Burada ilim ve ayn birbirine hicab olamaz.

Bir şiir:

Mübarek olsun erbab-ı nimete erdikleri;
Miskin aşıka yeter yudum yudum içtikleri...

★★★

Bilesin ki, Allahu Teala seni irşad eylesin, anlatılan aziz zatların cezbesi iki çeşittir:

a) Hazret-i Sıddık-ı Ekber'den gelmektedir. Allah ondan razı

olsun. Bu itibarla da, tarikatları ona bağlanır. Allah ondan razı olsun. Bu nevi cezbenin husulü için, o has yüze teveccüh etmek gerekir; bütün mevcudatın kıyamı o has yüzledir. Ve... onda istihlâke varıp izmihlâle (yokluğa) uğramaktır.

b) Bu tarikatta, bu neviden cezbenin zuhur mebde ise... Hazret-i Hace Bahaeddin Naşibenk Hazretleridir. Bu nevi cezbe, maiyet-i zatiye yolundan hasıl olmaktadır. Bu cezbe, Hazret-i Hace'den ilk halifesi Hace Alaaddin Attar'a ulaşmıştır. Kendisi, vaktinin irşad kutbu olduğundan, bu cezbenin husule gelmesi için bir tarikat vaz eylemitir. Bu tarikat dahi halifeleri arasında:

-Alâi... Olarak meşhurdur. Onların ibarelerinde çoğu kez şu cümleye rastlanır:

-Tarikatların en yakını, TARİKAT-ı ALAİYE olmaktadır.

Anlatılan bu cezbe yolunun aslı her ne kadar Hace Nakşibend Hazretlerinden ise de, onun tahsili yolunu kurmak, Hace Alâaddin Attar Hz.lerine mahsustur. Allahu Teala, her ikisinin de sırlarının kudsiyetini artırsın.

Gerçek şu ki, bu tarikat, bereketi çok olan bir tarikattır. Bunun azı dahi, sair tarikatların çoğundan daha yararlıdır.

Alâiyye ve Ahrariye meşayihi halifeleri, bu büyük devletle şerefyab olup hayli haz almışlardır. Talipleri dahi bu yoldan terbiye etmişlerdir.

Hace Ahrar bu büyük devlete, Mevlâna Yakub Çarhi yolu ile nail olmuştur. Allahu Teala her ikisinden de razı olsun. Bu zat dahi, Hace Alâaddin'in halifelerinden biridir.

Yukarıda da anlatıldığı üzere, birinci nevi cezbe, Hazret-i Sıddık-ı Ekber'e bağlanmıştır. Allah ondan razı olsun. Bu nevi cezbenin husulü için o kendi başına bir tarikat vaz etmiştir. İş bu tarikattan:

-VUKUF-Ü ADEDİ (**Vukuf-ü Adedi:** Bu cümlenin geniş manası, daha önce tercümesini yaptığımız ADAB risalesindedir. (Fatih Gençlik Vakfı Matbaa İşletmesi, 1396-1976 İstanbul baskısı, sayfa 271).) diye söz edilir.

Anlatılan cezbenin tahakkukundan sonraki sülûk, iki türlüdür; hatta çok daha türlüdür. Bir türlüsü var ki, Hazret-i Sıddık maksuduna bu yoldan ulaşmıştır. Allah ondan razı olsun. Hatemürrisalet Resulullah Efendimiz dahi, cezbe yerinden bu yola ulaşmıştır. Allahu Teala, O'na salât ve selâm eylesin.

Hazret-i Sıddık Resulullah (sav) Efendimizin de içinde bulunduğu üstün ahlâkla ahlâklanmış idi. O güzel ahlâk içinde fani olmuştu. Bunun için de Resulullah (sav) Efendimizin ashabı arasında bir hususiyet kazandı. Allah onların hepsinden razı olsun. Bilhassa, bu Tarikat-ı Aliyye'nin hususiyeti ile.

Ve... bu nisbet ki: Anlatılan cezbe ve sülûk... demek istiyorum, bütün hususiyeti ile İmam Cafer Sadık'a ulaşmıştır.

Bu İmam'ın anası, Hazret-i Sıddık'a (ra) çocuklarındandır. Bunun için İmam, her iki itibarı nazara alarak şöyle demiştir:

-Ebubekir beni iki defa doğurdu.

İmam, muhterem babalarından dahi, ayrı bir nisbet aldığı için her iki tarafı da cami olmuştur. Bu cezbeyi onların sülûkü ile cem edip bu sülûk ile maksuda ulaştı.

Bu iki sülûk arasındaki fark şudur: Hazret-i İmam-ı Ali'nin sülûkü seyr-i afaki ile kat edilir. Hazret-i Sıddık'ın sülûkü ise... pek afaka taalluk etmez. Cezbe köşesinden bir yer açıp aradan maksuda vasıl olmuşlardır.

Birinci sülûkte, maarifin tahsili vardır.

İkinci sülûkte ise... muhabbet ağır basar.

Hiç şüphe edilmeye ki, Hazret-i Ali ilim şehrinin kapısıdır. Hazret-i Sıddık ise... Resulullah (sav) Efendimizin dostluğunu kabul etmiştir. Allah onlardan razı olsun.

Üstte anlatılan mana icabı olarak Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Eğer bir dost edinecek olsaydım, Ebubekir'i dost edinirdim."

İmam Cafer-i Sadık, temeli muhabbet olan cezbe ile menşei ilim ve marifetler olan sülûk cihetini kendinde toplaması itibariyle muhabbetten ve marifetten yana bol nasibe nail olmuştur.

Bundan sonra İmam, bu mürekkeb nisbeti, vedia olarak Sultan'ül-Arifin'e (yani: Bayezid-i Bistami'ye) bırakmıştır.

O, bu emanetin ağırlığını sırtına almıştır; ta ki onu tedricen ehline teslim ede. Bu emaneti almadan evvel, onun teveccüh yüzü bir başka canibe çevrili idi; bu nisbetle de bir münasebeti yoktu.

Bundan başka, ona bu emanet yükünün verilmesinde çok çok hikmetler vardır. Her ne kadar onu taşıyanların nasibi ondan yana az ise de, o büyüklerin nurundan yana bol nasibi vardır. Meselâ: Sekir halinden bir parça gelir ki, onda Sultanü'l-Arifin'in nurlarından eserler vardır.

Anlatılan sekir hali, müptediyi maddeden alır; ona şuursuzluk getirir. Sonra da bunu tedricen kapatır.

Sahiv (ayıklık) halinin ağır basması sonucu dahi, bütün sahiv mertebelerini camidir. Üstte anlatılan manaya göre, zahirde sahiv, batında ise... sekir vardır.

Şu beyt, onların halini anlatmaktadır:

İçten dost ol, dıştan yabancı gibi dur,
Zira cihanda böyle yürüyüş az bulunur.

Anlatılan nisbet, her büyükten nur alarak ehline ulaşmıştır. Ehli olan bu zat dahi şudur: Arif-i Rabbani Hace Abdülhalik Gucdüvani... Hacegân silsilesi halkasının başıdır. Allahu Teala, onların hepsinin sırlarının kudsiyetini artırsın.

İşte o vakit, bu nisbet, tam bir yenilik almıştır; bu hali ile zuhur meydanında görünmüştür. Afak sülük yönü bu silsilede ondan sonra gizli kalmıştır. Bu cezbenin husulünden sonra başka yollara sülûk etmeye başlamışlardır; urucu yolunu da onda bulmuşlardır.

Hace Bahaeddin Nakşibend zuhur alemine geldikten sonra, bu nisbet ikinci kere zuhur eylemiştir. Hem de o cezbe ve o afaki sülûk ile... Bu iki cihet de, marifetin ve muhabbetin en üstün derecesini kendinde toplayıcı olmuştur. Bir kısım olan cezbe varlığı ile beraber, diğer kısım da ihsan edilir. Daha önce de anlatıldığı gibi, bu durum maiyet yolu ile gelmektedir.

Yerine geçen zata dahi, onun kemalâtından, bolca nasib hasıl olmuştur. Bu cümle ile: Hace Alaü'l-hakk Ved'din'i kasd ediyorum. Her iki cezbe ve sülûk ile teşerrüf etmiştir. Böylece, irşad kutbiyeti makamına ulaşmıştır.

Aynı şekilde Muhammed Parisa dahi, onun kemalâtından bol hazza nail olmuştur. Hatta Hazret-i Hace hayatının sonunda, onun hakkında şöyle demiştir:

-Bana bakmak isteyen, Muhammed'e baksın.

Bundan başka, ondan nakledildiğine göre, şöyle demiştir:

-Bahaeddin'in vücudundan maksad, Muhammed'in vücududur.

Hace Parisa'da üstte anlatılan nisbet olmasına rağmen, Hace Arif Kerani dahi, ömrünün sonunda kendisine ferdiyet nisbeti ihsan edilmiştir. İş bu nisbet dahi, onu şeyhlik etmekten ve talebe yetiştirmekten almıştır. Halbuki, kendisi kemalde ve tekmilde yüksek derece sahibi idi. Hazret-i Hace onun bu şanında şöyle buyurdu:

-Eğer müridleri yetiştirecek olsaydı, alem nurla dolardı.

Mevlâna Arif, anlatılan nisbeti, hanımının babası Bahaeddin'den almıştır. Yani: Ferdiyet nisbetini. Bilinmesi yerinde olur ki, ferdiyet yüzü tamamiyle Sübhan Hakka dönüktür. Bunun, meşihat, tekmil (fetva verme, insan yetiştirme) ve halkı davet ile bir alâkası yoktur.

Bu nisbet ile halkı davet ve onları tekmil (yetiştirme) makamı olan irşad kutbiyeti bir araya geldiği zaman bakılmalı: Eğer ferdiyet nisbeti ağır basar ise... bu duruma göre, irşad ve tekmil zaif ve mağluptur.

Eğer anlatıldığı gibi değil ise... bu iki nisbetin sahibi itidal haddi üzeredir; zahiri hak ile, batını dahi Yüce Mukaddes Hak iledir. Hem de bütünü ile... Halkı davet makamında en yüksek derece, bu iki nisbet sahibinindir.

Her ne kadar irşad kutbiyeti, halkı davette yeterli ise de, o büyüklerin bu makamda ayrı mertebeleri vardır. Bunların nazarları, kalb marazlarına şifadır. Onların sohbetleri dahi, hoş olma-

yan huylan def eder.

Seyyidû't-taife Cüneyd-i Bağdadi bu devletle saadete erip bu makamla müşerref olmuştur. Kendisi için kutbiyet nisbeti, şeyhi Sırr-ı Sakati'den hasıl olup ferdiyet nisbeti dahi Şeyh Muhammed Kassab'dan gelmiştir. Onun kudsi cûmleleri arasında şu vardır:

-İnsanlar sanır ki, ben Sırri'nin mûridiyim; halbuki ben Muhammed Kassab'ın mûridiyim.

Bu cûmlesi ile ferdiyet nisbetini ûstûn tutup kutbiyet nisbetini unuttu ve bunun yanında onu yok gördû.

Hace Nakşibendi Hz.lerinin halifelerinden sonra, bu Taife-i Aliyye'nin kandili Hazret-i Hace Ubeydûllah Ahrar olmuştur. Allahu Teala, sırrının kudsiyetini artırsın.

Hacegân cezbesini tamamladıktan sonra seyri isme ulaştırdı. İsme girmeden evvel, onda kendisine istihlâk ve fena (yokluk) hasıl oldu. Sonra cezbe yerine döndû; bu cihette dahi kendisine istihlâk ve izmihlâl (yokluk) has manada hasıl oldu. Bu cihette, bekayı dahi aynı şekilde buldu.

Hûlasa: Bu cihette, kendisinin bûyûk bir şanı vardı. Kendisine mûyesser olan fenadan ve bekadan ne varsa, hepsi bu makamdan mûyesser oldu. İsterse ilimlerde, vasıtaların başka olması sebebiyle bir değişiklik olsun. O değişikliklerden biri tevhid-i vûcudun isbatı ve ademidir.

Anlatılan tevhide mûnasip işlerin isbatı dahi bu değişiklik arasındadır. Meselâ: İhata, sereyan, maiyyet-i zat, kesretin tamamen gizlenmesi ile kesrette vahdet şûhudu gibi... Bu gizlilik o dereceye varar ki: Ben (Ene) kelimesi, asla salike dönmez. Bunlara benzeyen daha başka şeyler dahi vardır. Ama bunlar, mutlak fenadan sonra beka ûzerine terettûb eden ilimlerin hilâfınadır. Zira bu mutlak fenadan sonra beka ûzerine terettûb eden ilimler, hakikat olarak şeriat ilimlerine mutabıktır. Kaçamak aramaya ve zorlamaya muhtaç değillerdir. Keza sual ve sevaba da muhtaç değildir.

Hülasa... beka cihetindeki cezbe hangi cezbe olursa olsun, saliki sekir halinden çıkaramaz; ayıklığa atamaz. Bu mana icabı olarak: Ene (Ben) kelimesi, beka vücudu ile baki olan salike dönemez. Hatta ona bir işaret dahi olamaz. Çünkü cezbede muhabbetin ağır basması vardır. Muhabbetin ağır olması ise... sekri icab ettirir. Şekillerin hiçbiri ile ondan ayrılmaz. Bu münasebetle onun ilimleri dahi sekir ile karışıktır. Yani: Maarif-i sekriyedir. Meselâ: Vahdet-i vücud kavli gibi... Zira, onun binası sekir üzerinedir; bir de muhabbetin ağır basması... O kadar ki: Sevenin nazarında sevilenden başkası kalmaz. Dolayısiyle onun gayrının yokluğuna hükmeder. Şayet sekirden çıkar, ayıklığa gelir ise... sevilenin şuhudu, onun masivasının (kendisinden başkasının) müşahedesine mani olmaz. Vahdet-i vücud hükmünü de vermez.

Mutlak fenadan ve sülûkün nihayetinden sonra bekaya gelince... bunun menşei, ayıklık ve marifetin mebdeidir. O yerde, sekrin bir tesiri yoktur. Fena haletinde iken salikten kaybolanlar, bütünüyle geri döner. Amma asalet boyasına boyanmak suretiyle. Bunun manası dahi: Bekabillah'tır. Zaruri olarak, burada sekrin mecali yoktur. Yani: Beka erbabının ilimlerinde. Dolayısiyle bunların ilimleri, peygamberlerin ilimlerine mutabık olur. Onlara salât ve selâm olsun.

Pek aziz zatların birinden şöyle dinledim:

-Hace Ahrar Hazretlerine, ana tarafı baba ve dedelerinden hasıl olan bir nisbet vardır. Zira onlar, garib hallerin ve kuvvetli cezbelerin sahibi kimseler idi.

Hace Ahrar Hazretleri için on iki kutup makamından dahi bol nasip vardır. Ki dinin teyidi onlara bağlıdır. Muhabbette onların büyük şanları vardır. Böylelikle de, onun için, şeriatın teyidi ve dinin yardımı hasıl olmuştur. Bu zatın hallerinden, yukarıda bir parça anlatıldı.

Şu dahi tahakkuk etmiştir ki, bu büyüklerin tarikatının ihyası, o aziz zatların edeplerinin yayılması, bilhassa Hindistan ülkelerinde, ki onların kemalâtından mahrum idiler, Ahrar Hazretlerin-

den sonradır. Maden-i İrşad, Menba-ı Maarif, Müeyyidü'd-dini'r-razi Mevlâna Muhammed Bakibillah'ın zuhuru ile olmuştur. Allahu Teala ona selâmet ihsan eylesin.

Bu zatın kemalâtından dahi bir mikdar anlatmak istedim. Lâkin, bu hususta rızası anlaşılmadığından, öyle bir cür'eti bıraktım.



291. MEKTUP

MEVZUU: Tevhid-i vücudi ve şühudinin beyanı ve bunlara mütaallık maarif.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Abdülhayy'e yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Seyyidü'l-Mürseline, âline ve ashabının tümüne.

Allahu Teala, seni irşad eylesin. Bilesin ki, bir cemaat arasında tevhid-i vücudinin çok olması, tevhid murakabesini çok yapmaları ve: **Lâ ilhahe illallah** (Allah'tan başka ilâh yoktur) manasını, şu şekilde almaları ve böyle taakkul etmeleridir:

-Lâ mevcude ilallah (Allah'tan başka mevcut yoktur.)

Tevhidden bir kısmın zuhuru, üzerinde çokça uğraşarak düşündükten ve hayal sultanının istilâsından sonra tahayyül neticesi olur. Zira tevhidin manası başka bir şeye yaklaştırılarak üzerine çokça düşülünce, anlatılan marifet muhayyileye nakşolur. Bu şekilde yapanın hareketleri sebebiyle yapılmış, işleyenin işi sebebiyle meydana gelmiş ve var olmuş olur.

Anlatılan manada tevhid sahibi hal erbabından değildir. Zira erbab-ı ahval, erbab-ı kulubdur. Bu vakitte onun kalb makamından haberi yoktur. Belki de bu ilmi olmaktan başka bir şey değildir. Halbuki ilmin, birbiri üstünde çok dereceleri vardır.

Anlatılan cemaatten başka bir cemaattaki tevhid-i vücudi ise... incizab ve muhabbet-i kalbiyedir. (Manevi çekicilik ve kalb

sevgisidir)

Bunlar, başlangıçta, tevhid manasını düşünmeden, zikirlerle murakabe ile meşgul olurlar. Ciddi bir şekilde çalışıp çabalamışlardır. Yahut mücerred olarak geçen bir inayetle kalb makamına ulaşır, cezbe tahsil ederler. Bu makamda, kendilerine tevhid-i vücudi cemali zahir olur ise... bunun sebebi: Meczup muhabbetinin ağır basması olmak lâzım gelir. Çünkü o, mahbuptan başkasını, onların nazarında gizlenmiş ve saklanmış kılar. Mahbubtan başkasını göremedikleri, ondan başkasını bulamadıkları için şüphesiz mahbubun gayrini mevcut bilmezler.

Tevhidin bu son anlatılan kısmı, hallerden sayılır ve tahayyül illetinden, tevehhüm şaibesinden münezzeh ve müberradır. Keza hayale nakş olmaktan da.

Erbab-ı kulubdan olan bu cemaat, aleme döndükleri zaman, alem zerrelerinin her bir zerresinden mahbuplarını müşahede ederler. Mevcudatı dahi, mahbubun güzelliğine aynalar ve onun cemaline tecelligâh olarak görürler.

Sırf Sübhan Hakkın fazlı ile, kalb makamından Mukablibü'l-Kulub zatın makamına teveccüh ederlerse... kalb makamından hasıl olan bu marifet-i tevhidiye zevale yüz tutar. Urucu makamı yüksekliklerine çıktıkça, bu marifeti kendilerine münasip göremezler. O kadar ki, bu cemaatten bir taife, bu marifeti inkâra, onun erbabını taana kadar vardılar. Bir misal olarak Şeyh Rükneddin Ebü'l-Mekârim Alâüddevle Semnani'yi gösterebiliriz. Bundan başkalarına ise... bu marifet kendilerinden gittikten sonra, onu nefyedip isbat etmeye artık hacet kalmaz.

Bu satırları yazana gelince (İmam-ı Rabbani Hz. kendisini kasd ediyor)... anlatılan marifet erbabını inkâr etmekten sakınır; onlara dil uzatmaktan kendisini uzak tutar. Çünkü inkârın ve dil uzatmanın bir yeri olmak lâzımdır. Bundan başka o hal erbabının, anlatılan marifetin zuhurunda bir kasıt ve tercihleri olmalıdır. Halbuki bu mana, onların bir arzusu ve yapması olmadan zuhura gelmiştir. Onlar, bu halin mağlubudurlar. Elbette mazur sayılırlar. Mustar durumda kalan mazur için ne taan olur; ne de

red. Lâkin ben şunu biliyorum ki: Bu marifetin üstünde bir marifet vardır; bu halin ötesinde dahi bir başka halet vardır. Bu makamda mahpus kalanlar, birçok kemalâttan alınmışlardır. Nice yüksek makamlardan mahrum bulunmaktadırlar.

Bu sermayesi kıt Fakir'e bu marifet kapısı, tevhid manasını düşünmeden açıldı. Yani: Zikirler ve murakabeler zımnında... Hatta bu hususta hiçbir gayret ve çaba harcamadan, Allah'ın bir fazlı olarak, hidayet kaynağı hakikatler ve bilgiler madeni, Allah'ın razı olduğu dinin desteği, şeyhimiz Mevlâna Muhammed Bakibillah'a hizmet sonunda oldu. Allahu Teala, onun sırrının kudsiyetini artırsın.

Zikir taliminden, teveccüh, iltifat ve kalb makamına ulaştırdıktan sonra... Bu makamda bana çok değerli ilimler verildi; çokça marifetler ihsan edildi. Bu marifetlerin dahi incelikleri inkişaf eyledi. Bu makamda, uzun bir süre kaldım.

İşin sonunda kalb makamından çıkarıldım. Bu dahi, onun bendesine inayeti bereketi ile oldu. Bu arada o ilimler dahi, zevale yüz tuttu. Hatta tedricen yok oldu.

Bu halleri izhardan maksad şu ki, bilinsin: Burada satırlara dökülüp yazılanlar, sevk ve keşif üzerine yazılmıştır. Zan ve taklid üzere değil.

Evliyaüllahtan bazılarına zuhur eden tevhid bilgileri, ihtimal ki, iptida hallerinde kalb makamından zuhura gelmiştir. Bu cihetten onlara hiç noksanlık gelmez.

Bu Fakir dahi, maarif-i tevhidiye (tevhide ait bilgiler) üzerine risaleler yazmıştır. Arkadaşlardan bazıları onları yazıp çoğaltarak her tarafı dağıttılar. Dolayısiyle onları toplamak da güç oldu. Bunun için haline bıraktım. Asıl noksan, bu makamı geçmedikleri takdirde olur.

Erbab-ı tevhidden bir başka taifeye gelince... Bu zümreye: Meşhudlarında (gördüklerinde) en tamam şekli ile, istihlâk ve izmihlâl (eriyip bitmek) hasıl olmuştur. Onlann himmetleri öyle yaratılmıştır ki: Daima meşhudlarında madum ve muzmahil (yok olmuş) olalar. Vücudlarının levazımından hiçbir eser kalmaya.

Yine onlar:

-Ene (Ben)...

Kelimesinin kendilerine rücuunu küfür olarak görürler. Onların katında işin nihayeti fena ve yok olmadır. O kadar ki, bunlar müşahedeyi dahi bir taalluk (varlık ilişkisi) sayarlar. Bu manadan olarak onlardan bazısı şöyle demiştir:

-Öyle bir yokluk istiyorum ki, bir daha ondan dönmeyeyim.

Zira bunlar, muhabbet ölüleridir.

"Öldürdüğümün diyeti benim."

Manasına gelen kudsi hadis, bunlar için doğrudur; şanlarında tahakkuk etmiştir (gerçek olmuştur).

Bunlar, geceli gündüzlü bir vücud ağırlığı altında kalmışlardır. Bir an dahi olsa, bundan yana rahatları yoktur. Zira, rahat gaflettedir. Yok olmanın devamı takdirinde ise... gafletin yeri yoktur.

Anlatılan manadan olacak, Seyhü'l-İslâm Herevi şöyle dedi:

-Beni Sübhan Hak'tan bir saat gaflete düşüren için ümidim odur ki, onun bütün günahları bağışlana.

Beşeri vücud için, gaflet lâzımdır. Sübhan Hak, kereminin kemali icabı olarak, onlardan her birinin zahirini, istidadı kadar, gafleti gerektiren işlerle meşgul etmektedir. Ta ki, umumi manadan olarak, onların sırtlarından varlık yükünü alıp hafiflete.

Hülasa, üstte anlatılan mana icabı olarak: Onların bir kısmını semağ ve raks ile ülfet ettirdi. Bir kısmını dahi, kitap tasnif etmek, ilimleri ve maarifi yazmakla meşgul eyledi. Bazılarını dahi, mübah işlerle meşgul etti.

Şeyh Abdüllah Astahani, sahralara çıkardı; köpekleri de yanında olurdu. onlarla avlanırdı. Büyüklerin biri, bunun sırrını kendisinden sorunca şöyle dedi:

-Bir lâhza olsun, vücud (varlık) ağırlığından kurtulmak için.

Bazıları dahi, tevhid-i vücud ilmine yollandı; kesrette vahdet şühudunu tuttu; ta ki: Bu vücud ağırlığından bir saat olsa dahi rahat eylesin.

Nakşibendiye meşayihi büyüklerinden zuhur eden bazı tev-

hid bilgileri dahi bu kabildendir. Allah sırlarının kudsiyetini artırsın. Zira onların nisbetleri, sırf tenzihe götürür; onun alemle bir ilişkisi olmadığı gibi alemin ile de yoktur.

İrşad madeni, hakikatler ve bilgilir kaynağı Nasırüddin Hace Ubeydüllah Ahrar tarafından yazılan tevhid-i vücudi ve kesrette vahdet şühudu ile ilgili ilimlere gelince... tevhidden bir başka kısımdır. Fıkralar kitabı dahi, bazı tevhid ilimlerini kapsamıştır. Hatta bu kitab başka ilimlerin dahi menşeidir. Bu maariften maksad, onun alemle ünsiyet ve ülfetidir. Bazı risalelerde yazılan Şeyhimiz Hazretlerinin maarifi de böyledir. O da FIKRALAR kitabındaki kelâma benzer.

Bu tevhide bağlı ilimlerin menşei cezbe değildir. Muhabbetin ağır basması da değildir. Alem aynasında onlara görünen, meşhudlarının benzeri ve misalidir; hakiki meşhudları değildir.

Bunun misali şöyledir: Bir şahıs vardır, güneşin cemaline aşıktır. Sevgisinin yüksekliğinden kendini güneşte yok etmiştir. O kadar ki: Nefsinden yana ne isim kalmıştır, ne de resim. Güneşin gayrı bir şeyle onun teselli edilmesi, ünsü, ülfeti istendiği, bir an olsun onun şualarından kurtulması, ondan alınıp rahat ettirilmesi arzu edildiği zaman, bu alemin aynalarında ona güneş gösterilir. Bu alâka sebebiyle de, onun için bu alemle ülfet ve ünsiyet hasıl olur.

Bazı kereler ona şöyle denir:

-Bu alem güneşin aynıdır; ondan başka mevcud da yoktur.

Bazen da, bu alemin zerreleri aynasında güneşin cemali kendisine gösterilir.

Burada şöyle bir şey denemez:

-Alem, işin aslında güneşin aynı olmadığına göre, bu durumda: "Güneşin aynıdır" diye verilen haber gerçeğe aykırıdır. Nasıl olur?..

Buna cevap olarak şöyle deriz:

-Bu alemin ferdlerinden bazılarının, diğer bazı kısımları ile iştiraki (ortaklığı) vardır; amma bazı işlerde. Bazılarının dahi imtiyazı (seçkinliği) vardır.

Sübhan Hak kudretinin kemali ile, bazı hikmet ve maslahatlar icabı o imtiyaza dair işleri, bu büyüklerin nazarından gizlemiştir. Yalnız birbirleri ile müşterek olan kısımları bırakmıştır. Yani: Meşhud olarak... Bunun için de zaruri olarak bazısının, bazısı ile ittihadına (birleştiğine) hükmetmişlerdir. İşte, üzerine durduğumuz manadan ötürü, bu alâka ile güneş alemin aynı olarak bulunmuştur.

Sübhan Hakkın durumu da böyledir. Her ne kadar hakikatte asla alemle münasebeti yok ise de, isim benzerliği alemle Allah'ın birleşmiş olduğu görüşünü de doğrulamaktadır.

Meselâ: Sübhan Hak mevcuttur; alem dahi mevcuttur. Ama her iki mevcut arasında hakikatta bir münasebeti yoktur. Yine Sübhan Hak, Alim, Semi, Kadir, Mürid'dir. Alemin bazı fertleri dahi, aynı sıfatlarla muttasıftır. İsterse, birinin sıfatı diğerinden değişik bir durumda olsun. Lâkin, varlığı mümkün olanların hususiyeti ve sonradan meydana gelmiş olan şeylerin noksanları dahi onların nazarına kapalı bulunduğundan; alemle Allah'ın birliğine hükmetseler dahi onların durumuna uyar.

Tevhidin üstte anlatılan kısmı, tevhid aksamının en alâsıdır. Hatta hakikatte bu marifet erbabı, varidatın mağlubu olmamışlardır. Bu marifete onların sekir halleri dahi bir sebep değildir. Belki de, bu varidat onlara bir maslahat icabı gelmiş; bu marifet sebebiyle sekir halinden ayık hale çıkmaları bir de bununla teselli bulmaları murad edilmiştir. Nitekim bir başka cemaat dahi, semağ ve raks ile teselli bulurlar. Bir başka taife dahi, tesellisini bazı mübah işlerle bulur.

Şunun bilinmesi gerekir ki: Bu taifelerden anlatılanlar, meşhudlarına muğayir (gördüklerine benzemeyen) bazı işlerle meşgul olur; bilindiği gibi onlarla teselli bulurlar. Amma Nakşibendiye büyükleri böyle değildir. Onlar, meşhudlarına muğayir düşen bir şeye iltifat edemeyecekleri gibi, onunla teselli dahi olamazlar. Hiç şüphe edilmeye ki, alem kendilerine meşhudlarının aynı olarak gösterilir veya meşhudları alemin aynasında kendilerine zahir olur. Ta ki, bir saat olsun, kendilerindeki ağırlık hafifle-

ye.

Tevhidin bu son kısmının menşei bu Hakir'e malum değildi. Yani: Keşif ve zevk yolu ile... Elbet malum olan, önce anlatılan iki cihet idi. Bu kısım da zanni idi. Bunun için de, kitaplarımda ve risalelerimde ancak o iki ciheti yazdım. Hatta yalnız ikinci ciheti yazdım. Tevhid-i vücudiye dahi ona münhasır kıldım.

Ancak... mürşidimin ve önderimin vefatından sonra, kabr-i şerifini ziyaret niyeti ile Dehli beldesine gittim. Onun kabr-i şerifini bayram günü ziyaret ettim. Mübarek mezarına teveccüh esnasında, mukaddes ruhaniyetinden tam iltifat zuhur eyledi. Hace Ahrar Hazretlerine olan has nisbetini, gariplere olan tam lütfu ve şefkatı ile bana ihsan eyledi.

Anlatılan nisbeti kendimde bulduğum zaman, bu ilimlerin ve maarifin hakikatına dahi, zaruri olarak, zevk yolu ile erdim. Bunun üzerine bildim ki: Her ikisinde de, tevhid-i vücudinin menşei kalbi incizap ve muhabbetin galebesi değildir. Belki de bu marifetten maksad, o muhabbetin hafiflemesidir.

Bu mananın açıklanmasını, uzun bir müddet yapmayı uygun bulmadım. Vakta ki, üstte anlatılan iki vecih bazı risalelere geçti; bundan dolayı bazı dirayeti az kimseler tevehhüme düşte. Bu beyandan dahi, anlatılan iki büyük şeyhin noksan olması lâzım gelir. Zira, ikisinin tarikatı dahi, erbab-ı tevhid tarikatı idi.

Anlatılan sebepten ötürü, fitne dilini uzattılar. O kadar ki, bu tevehhüm, bazı ihlası az olan talebelerde, hallerinin kesilmesine sebeb oldu. İşte, anlatılan sebepten ötürüdür ki: Tevhidin bu kısmını açıklamayı zaruri gördüm. Şahit tutmak için, bu vakıanın yazılmasını dahi münasip gördüm.

Şeyhimize ihlâsla bağlı olanlardan biri, kendisinden haklen şöyle anlattı:

-İnsanlar, bizim, tevhid erbabının kitaplarını okuyarak bir nisbet kazandığımızı sanırlar. Halbuki durum böyle değildir. Asıl maksad: Nefislerimizi, bir an için olsa dahi gaflete daldırmaktır.

Fazilet madeni Şeyh Abdülhak dahi, Şeyhimize ihlâsla bağlı olanlardan biri idi; kendisine, vefatına yakın günlerde şöyle de-

miştir:

-Bize tam bir yakin ile malum oldu ki, tevhid-i vücudi zaif bir yoldur. Sultani yol bundan başkasıdır. Bunu daha önce de biliyordum; lâkin şimdi yakinen belli oldu.

Üstteki kelâmdan dahi anlaşılıyor ki: Kendisinin meşrebi, tevhid-i vücudiye münasip değildir. Yani: İşin nihayetinde... isterse, bu tevhid başlangıç halinde zuhur etmiş olsun. Bu, onun şanına yaraşmaz bir şey değildir. Zira, ilk hallerinde meşayihin çoğundan böyle şeyler zuhur etmiştir. Ama işin sonunda ondan kurtulmuşlardır.

Hace Ahrar ile Hace Nakşibend Hazretlerinin yolları arasında bir fark ve bir muğayeret vardır. Ama Cezbe-i Nakşibendiye'ye kavuştuktan sonra. Aynı şekilde, onların ilimleri ve maarifi arasında dahi fark vardır. Hace Ahrar Hz.lerinin bundan sonraki teveccühü daha çok ecdadının nisbetine olmuştur. Yani: Anası tarafından olan ecdadına. Zira onlar, batın batın büyük idiler. Daha önce anlatılan fena ve yok olma, bu büyüklerin nisbetinin ayrılmaz parçaları arasında sayılır.

Bu Fakir, müridlerin terbiyesi yolunda, Hazret-i Nakşibend yolunu tercih etti. Bu zamanın çocuklarına yararlı olacağı düşüncesi ile... Bu Tarikat-ı Aliyye'nin ilim ve maarif zuhurlarını, şeriat ilimleri ile daha çok bağlantılı gördüm. Bilhassa bu fesat zamanda ki: Şeriat erkânında tam bir zaaf zuhur etmiştir. Anlatılan sebeplerden ötürü, bu Tarikat-ı Aliyye'yi taliplerin faydasına tayin ettim.

Eğer Sübhan Hak, Ahrariye tarikatının tervicini murad etmiş olsaydı, bu Hakir vasıtasiyle alemi onun nuru ile nurlandırırdı. Zira, kemal üzere bana her iki muazzam şeyhin de nurları verildi. Her ikisinden de, insan yetiştirme yolu açıldı.

Fazilet, Allah'ın elindedir. Onu dilediğine verir. Ve... Allah, büyük fazlın sahibidir.

Bir şiir:

O padişahın lütfu pek büyüktür;
İki alemi bir fakire verir.

Bir başka şiir:

Padişah çalarsa kapısını kocakarının;

Bu ihtiyaç arzına hayret edip şaşırmasın.

"Rabbın ni'metini anlat..."(93/11)

Ayet-i kerimesindeki mana hükmüne göre, bazı gizli sırları zuhur meydanına açtım. Sübhan Hak, onlarla talipleri faydalandırsın.

Ben, her ne kadar biliyorsam ki: Bunlar, münkirin inkârını artırır. Lâkin asıl maksad, taliplerin menfatıdır. Münkirler bahis dışı ve nazara alınmaktan da uzaktır.

Bir ayet-i kerime meali:

"...onunla çoğunu dalâlette bırakacağı gibi; çoğuna da hidayet eder."(2/26)

Basiret erbabına şu mana da gizli değildir ki: Bir maslahat için, tarikatlardan bir tarikatı seçmek, bu seçilenin diğer tarikatlardan daha faziletli olmasını gerektirmez; diğerlerinin daha noksan olduğu manasını da ifade etmez.

Bir şiir:

Mümkündür kale kapılarına kilit asmak;

Fakat mümkün değil düşman ağzını kapamak.

★★★

292. MEKTUP

MEVZUU: Müridlere zaruri olan edeplerin beyanı ve bazı şüphelerin def'i.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Hamid Bengali'ye yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

O Yüce Allah'a hamd olsun ki: Bizleri Adab-ı Nebeviye (peygamber terbiyesi ile) tedib eyledi; Ahlâk-ı Mustafaviye ile de bezedi. O'na ve âline en faziletli salât ve selâm, en güzel tahiyyat.

Bilesin ki, bu Tarikat-ı Aliyye'nin salikleri, şu iki şeyden hali değillerdir:

a) Mürid (isteyen) olmuşlardır.

b) Murad (istenen) olmuşlardır.

Eğer murad olmuşlarsa... ne saadet onlara. Bu hal onları, ihtiyarsız olarak incizap ve muhabbet yolu ile en yüce talebe ulaştırır. Vasıtalı veya vasıtasız olarak, lâzım olan her edebi öğrenirler. Eğer kendilerinden bir zelle südur eder ise... tezden uyarırırlar; onunla muahaze olunmazlar. Eğer zahirde bir şeye ihtiyaç duyarlarsa... kendilerinden bir gayret olmadan onun yolunu bulurlar. Hülasa: Ezeli inayet, bu büyüklerin hallerine yardım eder. Sebepli veya sebepsiz olarak işleri husule gelir. Bu manada bir ayet-i kerime meali:

"Allah, dilediğini ona seçip çeker."(42/13)

Eğer mürid iseler... yetişmiş ve yetiştirici bir şeyh olmadan, bunların işi zordur. Şeyhin dahi: Cezbe ve sülûk devleti ile müşerref, fena ve beka saadeti ile mes'ud, seyr-i ilellah, seyr-i fillah, seyr-i anillah billah, seyr-i fil eşyai billah (Allah'a gidiş, Allah'da gidiş, Allah'dan dönüş, eşyada Allah ile yürüyüş) yolunu dahi tamamlamış olması gerekir.

Böyle bir şeyhin, eğer cezbesi sülûkünden önce ve muradların terbiyesi ve terbiye görmüş ise... böyle bir şeyh kibrit-i ahmerdir. Onun kelâmı devadır, nazarı şifadır. Kalblerin canlanması, onun mübarek teveccühüne kalmıştır. Azgın nefsin tezkiyesi onun iltifatına bağlıdır. Böyle bir devleti bulunmadığı takdirde, meczup salik dahi bir ganimettir. Nakısların terbiyesi onun vasıtası ile hasıl olur; onun vasıtası ile fena ve beka devletine ulaşırlar.

Bir şiir:

Gökler Arş'a göre aşağıdır,

Ama yere göre çok yüksektir.

Eğer talib, Yüce Sultan Hakkın inayeti ile anlatıldığı manada yetişmiş ve yetiştirici bir şeyhi bulur da ona kavuşursa.. .onun varlığını ganimet bilmeli. Tamamiyle bütün işlerini ona ısmarlamalı... Saadeti onun rızasında bilmeli; şekavetin dahi unun rızası hilâfında olduğuna itikad etmelidir. Hülasa: Tüm arzusunu

onun rızasına tabi kılmalıdır.

Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğu anlatıldı:

"Hiçbiriniz iman etmiş olamaz; taa, hevası benim getirdiğime uyuncaya kadar."

Bilesin ki: Sohbet edeplerine ve onun şartlarına riayet etmek, bu tarikatın zaruretleri arasındadır. Ta ki: Faydalı olmak ve faydalanmak yolu açık ola. Bunlar olmadan, sohbetin bir neticesi olmayacağı gibi, Pir'in feyzinden de bir şey elde edilemez.

Anlatılan sebepten dolayı, bazı edepleri ve zaruri olan şartları beyan edelim. Bunların, akıl kulağı ile dinlenmesi gerekir.

Bir talibe lâzımdır ki: Kalbini bütün cihetlerden alıp şeyhine yönelte... Şeyhi hayatta iken, onun izni olmadan nefilerle ve zikirlerle meşgul olmaya. Onun huzurunda dahi, başkasına iltifat etmeye. Onun önünde bütünüyle kendisine teveccüh edip oturmalı. Onun emri olmadan, yanında zikirle dahi meşgul olmamalıdır. Onun huzurunda, farzlardan ve sünnetlerden başka nafile namazlarla meşgul olmamalıdır.

Bu zamanın sultanından şöyle anlatıldı:

-Veziri, yanında ayakta duruyormuş. Tesadüfen nazarı elbisesine ilişir. Onu eli ile düzeltir. Bu halde iken, sultan onu görür. Ve onu, kendisinden başkasına yönelmiş bulur. Azarlayarak ona şöyle der:

-Bu fiili hazmedemem. ezirim olduğun halde huzurumda bulunup benden başkasına iltifat edesin ve elbiseni düzeltmekle meşgul olasın.

Şimdi düşünmeli. Bu düşük dünya işleri için böyle ince edelere riayet etmek gerekli olunca. Yüce Allah'a vüsul vesilelerine karşı edeplere riayet etmek, elbet daha fazla gerekli olmalıdır. Hem tam manası ile. Mümkün olduğu kadar, gölgesi şeyhinin elbiseleri üzerine veya gölgesine düşecek şekilde ayakta durmamalı.

Onun namaz kıldığı yere ayak basmamalıdır.

Onun abdest aldığı yerde abdest almamalıdır.

Onun kullandığı kapları da kullanmamalıdır; onlarla yemek yi-

yip bir şey içmemelidir.

Onun huzurunda iken, bir başkası ile konuşmamalıdır. Hatta, bir başkasına dahi teveccüh etmemelidir.

Onun bulunduğu tarafa onun gıyabında ayak uzatmamalıdır. O tarafa tükermemelidir.

Şeyhinden her ne südur eder ise... onu doğru bilmelidir; onu isterse zahiren doğru görmemiş olsun. Zira o, yaptığını ilham ve izin ile yapar. Böyle olunca da, itiraza mecal kalmaz.

Bazı suretlerde, onun ilhamına hata düşse dahi, ilham işindeki hata, içtihaddaki hata misillidir. Onda ayıplama ve itiraza yer yoktur.

Bir mürid için, elbette şeyhin muhabbetinin özünde hasıl olması gerekir. Zira sevilenden her ne sudur eder ise... sevenin nazarında sevimlidir. Onda itiraza yer yoktur.

Bir mürid, külli ve cüz'i işlerde şeyhine iktida etmelidir. Yemekte, içmekte, giyim işinde, taat işinde. Hiç değişmez.

Müride gerekir ki, şeyhinin eda tarzında namazını kıla... Hatta bu hususta fıkhı, onun amelinden ala.

Bir şiir:

Bir güzelin yanında olunca bir kişi,
B ağ, bahçe ve güllerle olmaz onun işi.

Şeyhinin harekâtına ve sekenatına itiraz için, nefsine bir itiraz yeri asla bırakmamalıdır. Eğer itiraz, bir hardal tanesi kadar olsa, bu itirazın mahrumiyetten başka bir neticesi olmaz.

İnsanların en şakisi ve saadetten en uzak olanları, bu evliya taifesini ayıplı kusurlu görenlerdir. Bu gibi büyük belâlardan Allahu Teala, bizi korusun.

Bir mürid, şeyhinden kerametler ve harika işler talep etmemelidir. İsterse bu talep gönülden geçsin veya vesvese yolu ile olsun. Sen hiç işittin mi ki, bir mümin, peygamberinden mucize taleb etsin! Bu talebi ancak küffar ve inkâr ehli yapar.

Bir şiir:

Faydalıdır mucizeler kahrında düşmanın;
Ancak güzel bir neticesi vardır iktidanın...

Faydalı olmaz mucizeler imanda elbet;
İmana götürür insanı ancak muhabbet...

Müridin hatırına bir şey geldiği zaman, ara vermeden onu hemen şeyhine arz etmelidir. Şayet o durumun çözülmez ise... kusuru kendi nefsinde bilmelidir. Hiçbir şekilde konsanlığın şeyhi tarafına yöneltilmesine yol vermemelidir.

Eğer gördüğü bir rüya olursa... onu gizlemeden şeyhine anlatmalıdır; tabirini dahi ondan taleb etmelidir. Tabirden dolayı kendisine açılan durumu dahi ona arz etmeli ve doğrusunu yanlışından ayırd etmeyi ondan taleb etmelidir. Bu hususta, asla kendi keşfine dayanmamalıdır. Zira bu alemde hak, batılla karışık durumdadır. Doğru dahi hata ile karışıktır. Bir zaruret durumu dışında, şeyhin izni olmadan şeyhinden aynlmamalıdır. Çünkü, bir başkasını tercihe tmek ve başkasını ondan daha faziletli görmek, müridliğe aykırı düşer.

Sesini şeyhinin sesinden yüksek çıkarmamalıdır. Onunla konuşurken, sesini ondan yüksek tutmamalıdır. Zira, bu gibi şeyler edep dışı hareketlerdir.

Her ne gibi feyiz ve fütuhat gelir ise... itikad etmeli ki o: Şeyhinin vasıtasiyle gelmektedir. Şayet rüyada, başka meşayihten kendisine feyiz geldiğini görürse bunu da şeyhinden bilmeli, görmelidir.

Şunun bilinmesi gerekir ki: Şeyh, kemalleri ve feyizleri kendinde toplayacı olduğundan, kendisinin has istidadına münasip bir şekilde feyiz ulaşır. Yani: Şeyhlerden bir şeyhin kemaline uyar bir halde... Demek istiyorum ki: Feyiz verme sureti onda zuhur eder. Çünkü: Şeyhinin letaifinden bir latifenin, o feyizle münasebeti vardır; o şeyhin suretinde zuhur eder. Mürid dahi, iptilâ yollu o lâtifeyi şeyh olarak tahayyül eder. Yine sanır ki: Bu feyiz ondan geliyor. İş bu durum, büyük bir yanılmadır.

Allahu Teala bizi, ayakların kaymasından korusun. Şeyhin itikadı ve muhabbeti üzerine istikamet nasib eylesin. Seyyidü'l-Beşer hürmetine. O'na ve âline salât ve selâm.

Hülasa: Tarikat, baştan başa edepten ibarettir.

Bu, bir atasözü olmuştur. Edepten sıyrılmış kimse, Yüce Allah'a vasıl olamaz.

Şayet mürid, bazı edeplere riayette kendini kusurlu görürse... onların edasında lâyıkı veçhile duramadığını, çalışmak sureti ile onların hakkını veremediğini anlarsa... bu kusuru onun tarafından affa uğrar. Lâkin, kusurun itirafı mutlak surette lâzımdır. Edeplere riayet edemediğini anlarsa... bu hali ile de, nefsini kusurlu saymaz ise... böyle bir şeyden Allah'a sığınmak gerek. Zira böyle bir kimse, o büyüklerin bereketlerinden mahrumdur.

Bir şiir:

Olmaz ise bir kimsenin saadet ikbali;
Fayda vermez ona peygamberi görme hali...

Evet... Şeyhin teveccühü ve himmeti bereketi ile mürid, fena ve beka mertebesine ulaştığı zaman, kendisine ilham ve feraset yolu da zuhur eder ise... şeyhi dahi bunu kabul edip onu doğrular ve kemaline şehadet eder ise... işte o zaman, müridin şeyhine muhalif davranması yerinde olur; ama ilhama dayalı olan bazı işlerde. O ilhamının muktazası ile de amel edebilir. İsterse şeyh katında onun aksi tahakkuk etmiş olsun. Çünkü mürid, artık taklid (uyma) bağından kurtulmuştur. Bu hali ile onun için taklid, hatadır. Görmez misin ki: Ashab-ı kiram, bazı içtihada dayalı meselelerde ve münzel olmayan hükümlerde Resulullah (sav) Efendimizin reyine muhalefet etmişlerdir. Bazı kereler de doğru olan, ashap tarafında bulunmuştur. Bu mana, ülül-elbab olan ilim erbabına gizli değildir.

Üstte anlatılan manadan anlaşılmış oldu ki: Kemal ve ikmal (yetişme ve yetiştirme) mertebesine ulaştıktan sonra, muhalefet caiz olup o kimse, edep dışı hareketten de uzaktır. Belki edep orada doğrudan doğruya bu muhalefettir. Nitekim ashab-ı kiram kemal manada edep sahibi idiler; Resulullah (sav) Efendimize uyma dışı bir harekette de bulunmazlardı.

Bu manadan olarak İmam Ebu Yusuf'un içtihad mertebesine ulaştıktan sonra, İmam Ebu Hanife'ye uyması hatadır. Doğru olan, kendi görüşüne tabi olmasıdır; Ebu Hanife'nin reyine de-

ğil. Şu mesele meşhurdur ki: İmam Ebu Yusuf, Ebu Hanife ile altı ay Kur'an'ın mahluk olup olmadığı üzerine münazaa etmiştir. Bunu bizzat İmam Ebu Yusuf anlatmıştır. Allah onlara rahmet eylesin.

Herhalde duymuş olacaksın:

-Sanatın gelişmesi, yeni fikirlerin katılması iledir.

Cümlesi meşhurdur. Eğer sanat, bir fikir üzerinde kalıp dursa... onda bir ziyadelik ve yenilik olmaz. Sibeveyh'in zamanındaki nahiv ilmini görmez misin ki... değişik görüşler ve ayrı ayrı fikirlerle aslının yüz misli daha artıp kemale ulaşmıştır. Ancak o ilmin binasını kuran, onun temelini atan Sibeveyh olduğundan, fazilet onundur. Fazilet evvellerin ise de kemal son gelenlerindir.

Bu manada gelen şöyle bir hadis-i şerif vardır:

"Ümmetim, yağmur gibidir. Evveli mi hayırlıdır; ahiri mi bilinmez?.."

BAZI MÜRİDLERİN ŞÜPHESİNİ GİDERMEK İÇİN TENBİH:

Müridler demişlerdir ki: Şeyh, öldürür ve diriltir. Öldürmek ve diriltmek, şeyhlik makamının ayrılmaz parçaları arasındadır.

Burada diriltmekten murad: Ruhun diriltilmesidir; cismin değil. Öldürmekten murad ise... ruhun öldürülmesidir; cismin değil.

Ölümden ve dirilikten murad: Fena ve bekadır. Bu ikisi, velâyet ve kemal makamına ulaştırır. Kendisine uyulan şeyh ise... Sübhan Allah'ın izni ile bu iki şeyi tefekkül etmiştir. O zaman, bu iki şeyin her biri şeyhe lâzımdır. Bu durumda:

-Öldürür ve diriltir.

Cümlesinin manası şu olur:

-Fenaya ve bekaya ulaştırır.

Esas manası ile öldürme ve diriltme işinde şeyhlik makamının bir dahli yoktur.

Kendisine iktida edilen şeyhin durumu, kehribar gibidir. Kendisi ile münasebeti olan her şey ardından gider; onun cezbesine kapılır. Meselâ: Kehribara nisbetle saman çöpü gibi. Tam

manası ile ondan nasibini alır.

Harika haller ve kerametler, müridlerin cezbesi için değildir. Müridler, şeyhe manevi münasebetle cezb'olup durular. O kimselerin ki, bu büyüklerle münasebeti yoktur, onların kemalât nimetlerinden de mahrumdurlar. İsterse o büyüklerin kerametlerinden bin tanesini müşahede etsinler. Bu mana için yerinde olur ki: Ebu Cehil ve Ebu Leheb şahit tutula...

Bundan başka Sübhan Allah, küffar için şöyle buyurdu:

"Onlar, bütün ayetleri görseler, yine onlara iman etmezler. Hatta o kâfirler seninle çekişmeye geldikleri zaman, şöyle derler: Bu, evvellerin masalından başka bir şey değil..."(6/15)

Vesselâm...



293. MEKTUP

MEVZUU:

a) Reslullah (sav) Efendimizin buyurduğu:

"Benim Allah ile bir vaktim olur ki..." hadisinin manası.

Ebu Zer-i Gıffari dahi aynısını söylemiştir.

b) Abdülkadir Geylani Hz.lerinin söylediği:

-Şu ayağım her velinin boynundadır, cümlesinin manası... Ki bu cümleyi başkası dahi söylemiştir. Bu cümle ile murad, asrında bulunan bütün veliler midir, yoksa mutlak her veli midir? Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Muhammed Çitri'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm, Allah'ın seçmiş olduğu kullarına..

Mübarek mektubunuzun gelmesi ile, sürura ve neşeye gark oldum. O kimsenin nimeti ne kadar büyüktür ki: Uzakta kalıp ilgisizliğe uğrayan Allah'ın veli kullarını hatırlar.

O mektuba, Resulullah (sav) Efendimizin buyurduğu:

"Benim, Allah ile öyle bir vaktim olur ki..."

Manasına gelen ve devamı bulunan hadis-i şerif de derc edilmiştir. Kaldı ki, buna benzeyen bir cümle Ebu Zer'den (ra) dahi rivayet edilmiştir. Ayrıca, Şeyh Muhyiddin Abdülkadir Geylani, Allah sırrının kudsiyetini artırsın, şöyle demiştir:

-Bu ayağım, her velinin boynundadır.

Buna benzeyen bir cümleyi başkası dahi söylemiştir.

Bunları yazdıktan sonra şöyle diyorsunuz:

-Üstte anlatılan iki cümle zaman zaman münazaaya sebeb olmaktadır. İnayetinizden taleb ederiz ki, bir mektup yazasınız; bu iki cümleyi içine ala ve onlardan murad olan mananın ne olduğu anlatıla ve aralarındaki farkın bilinmesi için bize gönderile... Bu mektup dahi tam teveccühle yazılsın; lehte ve aleyhte sözü içine alsın. Bu garibin anlayacağı şekilde dahi açık olsun.

Ey Mahdum,

Bu Fakir, risalelerinde yazdı ki: Resulullah (sav) Efendimizin devamlı olarak vakitleri aynı olmasına rağmen, nadirattan olan bir başka vakti daha vardı. O nadirattan olan vakit ise... namazın edası sırasında olmakta idi. Herhalde şu hadis-i şerifleri işitmiş olacaksın:

"Namaz, müminin miracıdır."

"Beni rahatlat, ey Bilâl..."

Üstte anlatılan iki hadis-i şerif, bu babda iki âdil şahittir. Yani: Anlatılan mananın isbatında.

İhtimal ki; Ebu Zer-i Gifari r.a dahi aynı devlet ile müşerref olmuştur. Yani: Veraset ve tebaiyet yolu ile. Çünkü: Resulullah S.A. Efendimizin her tabiine onun bütün kemalâtından bolca nasip vardır. Yani: Veraset yolu ile.

Gelelim, Hazret-i Şeyh Muhyiddin Abdülkadir Geylani'nin söylemiş olduğu şu cümleye:

-Şu iki ayağım, her velinin boynundadır. Yahut bütün velilerin.

Sahib-i Avarif, Şeyh Abünnecib Sühreverdi Hazretlerinin müridi olup onun terbiyesinde yetişmiş idi. Şeyh Abdülkadir Geylani Hazretlerinin de mahrem-i esrarında ve onun yakın arka-

daşlarındandı. Anlatılan cümle iki görüşünü şöyle belirtti:

-Bu kelime, o kelimelerindendir ki, sekir halinin bakiyesi sebebiyle meşayihten ilk hallerinde südur eder.

Nefehat adlı eserde anlatıldığına göre: Şeyh Hammad, Hazret-i Şeyh Abdülkadir Geylani'nin şeyhlerinden idi. Bu zat, feraset yollu şöyle buyurdu:

-Bu Acem'in ayağı kendi vaktinde bütün velilerin boynundadır. Ve kendisi elbette: Ayağım, Allah'ın bütün veli kullarının boynundadır, demeye memurdur.

Elbette böyle dedikten sonra, bütün velilerin boynuna ayağını basacaktır. Yani: Tavazu ve hudu ile... herhalde. Kaldı ki: Hazret-i Şeyh bu sözünde haklı idi. İster sekir halinde, isterse ayık halinde söylemiş olsun; bir şey değişmez. Zira o vakitte, bütün velilerin boynunda onun ayağı vardı. Hepsi, onun kademi altında idi.

Ancak şunun bilinmesi gerekir ki: Bu hüküm, o vaktin velilerine mahsustur. Öncekilere ve sonrakilere değil. Zira, onlar bu hükmün dışında kalırlar. Nitekim, Şeyh Hammad'ın cümlesinden anlaşılan mana dahi budur. Yani: Onun kademi, kendi zamanında bulunan bütün velilerin boynunda idi.

Anlatıldığına göre, Bağdad'da bir gavs vardı. Şeyh Abdülkadir, İbn-i Saka ve Ebu Said Abdüllah onun ziyaretine gittiler. Bu zat, feraset yolu ile Şeyh Abdülkadir Geylani Hazretlerine şöyle dedi:

-Senin, Bağdad'da minbere çıktığını ve orada şöyle dediğini görüyorum: Şu ayağım, Allah'ın her velisinin boynundadır. Zamanındaki bütün velileri dahi görüyorum ki: Sana tazim, sana saygı için boyunlarını büküp kademinin altına koymaktadırlar.

İş bu gavsin sözünden de anlaşılıyor ki: Anlatılan hüküm, o vaktin evliyasına mahsustur.

Sübhan Hak bir kimseyi keskin görüşlü basiret sahibi kılarsa... görecektir ki: O vaktin evliyası onun kademi altındadır. Yani: Adı geçen keskin nazarlı gavs gibi açıkça görecektir.

Anlatılan hüküm, o vaktin dışında kalan veliler hakkında ge-

çerli değildir. Bu hüküm, geçmişteki veliler hakkında nasıl geçerli olsun ki... onlar arasında ashab-ı kiram da vardır. Ki onlar, yakinen Hazret-i Şeyh'ten daha faziletlidirler. Sonra gelenlere nasıl bu hüküm yürüyebilir ki: Onlar arasında Mehdi aleyhisselâm vardır. Resulullah (sav) Efendimiz onun gelişini ve varlığını müjdelemiş; şöyle buyurmuştur:

"O, Allah'ın halifesidir."

Aynı şekilde İsa (as) onlar arasındadır. Resulullah Efendimize ve ona salât ve selâm... İsa (as) ülül-azm peygamberlerden olup sabikundandır. Resulullah (sav) Efendimizin şeriatına tabi olmak suretiyle, onun ashabı arasına katılacaktır.

İhtimal ki, Resulullah (sav) Efendimizin buyurduğu:

"Bilinmez, bu ümmetin evveli mi hayırlıdır, yoksa ahiri mi?"

Hadis-i şerif, bu ümmetin sonradan gelecek olanların üstün şanını bildirmektedir.

Hülasa: Hazret-i Şeyh Abdülkadir Geylani'nin velâyette büyük bir şanı vardır; yüksek derecesi vardır. Sır yolu ile, velâyet-i Hassa-i Muhammediye'nin son noktasına ulaşmıştır. Böylece bu dairenin halka başı olmuştur.

Amma vehm olunmaya ki: Hazret-i Şeyh, Velâyet-i Muhammediye dairesinin halka başı olunca, bütün velilerden daha faziletli olması gerekir. Çünkü: Velâyet-i Muhammediye tüm nebilerin velâyetlerinin üstündedir. Resulullah (sav) Efendimize ve onlara salât ve selâm.

Bu manada şöyle de diyebiliriz:

-Velâyet-i Muhammediye'nin halka başı olmak, mutlak surette daha faziletli olmayı gerektirmez. Zira mümkündür ki: Bir başkası ondan kıdem alarak daha faziletli bulunsun. Yani: Tebaiyet ve veraset yolu ile Kemalât-ı Nübüvvet-i Muhammediye'de. O zaman, bu kemalât cihetinden fazilet, onun için sabit olur.

Hazret-i Şeyh Abdülkadir Geylani'nin müridlerinden bir cemaat onun hakkında galeyana gelip muhabbette ifrat tarafına

varmışlardır. Tıpkı: Hazret-i Ali'yi (ra) ifrat derecede sevenler gibi.

Bu cemaatin sözlerinden ve sarf ettikleri cümlelerin manasından anlaşılmaktadır ki: Onlar, Şeyh'in geçmiş ve gelecek velilerden daha faziletli olduğuna itikad etmektedirler. Hiç bilinmemektedir ki: Onlar, Hazret-i Şeyh üzerine, peygamberlerden başka birisi daha faziletli görsünler. Onlara salât ve selâm olsun. İş bu durum, ifrata varan muhabbetten ileri gelmektedir.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Hazret-i Şeyh'ten zuhur eden kerametler ve harikulade haller, asla bir başka veliden zuhura gelmemiştir. Böyle olunca da fazilet onun olur.

Bu soruya şu cevabı verebilirim:

-Harikulade hallerin zuhurunda, daha faziletli olmaya delâlet yoktur. Hatta mümkündür ki, kendisinden asla bir harika hal zuhur etmeyen bir kimse, kendisinden harikalar ve kerametler zuhur edenden daha faziletli durumda ola...

Avarif adlı eserde meşayihin harikulade hallerini ve kerametlerini anlattıktan sonra, Şeyhlerin Şeyhi şöyle dedi:

-Bütün bunlar, Allahu Teala'nın mevhibeleridir. Bir kavme bunlar, keşif yollu ihsan edilir. Ama bunların bulunmadığı, yakin halinin takviyesi içindir. Bir kimseye, katıksız yakin hali ihsan edilince, bunlardan hiçbirine ihtiyacı kalmaz. Bütün bu kerametler, zikrin kalbde bir cevher haline gelmesinden daha aşağıdır.

Harikulade kerametlerin çok olmasını daha faziletli olmaya delil eylemek: Hazret-i Ali'den zuhur eden çok faziletli haller ve manakıb dolayısiyle kendisini Hazret-i Sıddık'tan daha faziletli bilmeye delil eylemek gibidir. Zira, Hazret-i Sıddık'tan, onunki kadar fazilet ve menakıb zuhur etmemiştir. Allah onlardan razı olsun.

Ey kardeş, dinle... Harikulade kerametler iki çeşittir:

1) Bu kısım, ilimler ve maarif-i ilâhiyedir. Bunlar da, Vacib Teala'nın zatı, sıfatları ve fiilleri ile alâkalıdır. Aynı zamanda bunlar,

aklın görüş zaviyesi dışındadır. Alışılan mutad şeylerin de haricindedir. Sübhan Hak, has kullarını onlarla imtiyazlı kılmıştır.

2) Bu kısım ise... mahluka, suretlerini keşfedip alemle alâkalı muğayyebattan (görünmeyen, bilinmeyen şeylerden) haber vermektir.

Üstte birinci kısımda anlatılan, ehl-i hakka ve marifet erbabına mahsustur.

İkinci kısım ise.. hem doğruya hem de batıla şamildir. Zira o, istidraç ehline dahi hasıl olmaktadır.

Birinci kısımda anlatılanın, Hak katında şerefi ve itibarı vardır. Zira o, kendi evliyasına mahsustur. Düşmanlarının onunla bir ortaklığı yoktur.

İkinci kısımda anlatılanın ise... avam halk arasında itibarı vardır. Onların nazarında mükerrem ve muazzezir. O kadar ki: Onlar istidraç ehlinde zuhura gelmiş olsa dahi, cehaletlerinden dolayı neredeyse ona tapacak ve önünde boyun eğip itaat edecek duruma gelirler. Kuru yaş neyi emrederse onu yapacak olurlar. Yasak ettiğini de yapmaz olurlar. Bunlar, gözleri ve görüşleri kapalı, perdelilerdir. Birinci kısımda anlatılanı, harikulâde hallerden ve kerametlerden dahi saymazlar. Bunlara göre, harikulâde hal, ancak ikinci kısımda anlatılandır. Kerametler ise... bunlara göre mahlukatın suretlerini keşfetmek ve kendilerine göre muğayyebat (görünmez ve bilinmez şeyler) sayılanlardan haber vermektir.

Bunların durumu, akıldan o kadar uzaktır ki... Mahlukatın hallerini bilmenin şereflilik ve keramet neresinde? İster hazırı olsun, isterse gaibi... Belki de münasib olan, böyle bir ilimden geçip cahil kalmaktır. Ta ki: Mahlukatı ve hallerini unutmak hasıl ola...A sıl şerefli olmaya ve keramet sayılmaya layık olan Yüce Mukaddes Hakkın marifetidir. Aziz bilmeye ve ihtirama o müstahaktır.

Bir şiir:

Melek yüzünü örtmüş, nazda o şeytan;
Akıl gidiyor bu şaşırtıcı oynaştan...

Bir başka şiir:

Nice güzel var ki sevilmez ama zıddı;
Makbul olur yerine gözü dudağı haddı...

Anlattığımıza yakın manada, Şeyhü'l-İslâm Harevi İmam-ı Ansari Menazilü's-Sairin ve onun şerhinde şöyle dedi:

-Bana göre tecrübe ile sabit olan marifet ehlinin feraseti şu yolda olmaktadır: Yüce Allah'a layık olanı onun zatına layık olmayandan ayırd etmek. Onlar, Yüce Allah ile meşgul olan, cem mertebesine ulaşan istidad sahiplerini tanırlar. İşte marifet ehlinin feraseti budur.

Riyazet ehlinin feraseti ise... açlıktır, halvettir ve batın tasfiyedir. Bunların, Yüce Hak canibine vuslatı yoktur.

Bu son anlatılanların feraseti; suretlerin keşfi, halka mahsus olan muğayyebattan haber vermektir. Bunlar, ancak halktan haber verebilirler. Zira Yüce Hak'tan mahcup (perdelenmiş, gözleri ve görüşleri şekil örtüsüyle örtülmüş) durumdadırlar.

Marifet, ehli olanlara gelince... bunların iştigali, Yüce Hak'tan gelen maarif varidatı iledir. Dolayısiyle bunların vereceği haber, ancak Yüce Hak'tan olacaktır.

Alem halkının ekserisi, inkıta ehlidir; mana olarak Sübhan Hak'tan kopmuş durumdadırlar. İştigalleri de dünya iledir. Dolayısiyle bunların kalbleri, suretleri keşfedip mahlukatın ahvali cinsinden gaipte bulunanları anlatanlara meyil eder. Bunlara tazim edip kendilerini ehlüllah ve onun has kulu kabul ederler. Hakikat ehlinin keşfinden yüz çevirip onları itham ederler. Bilhassa Sübhan Hakk'a dair verdikleri haberlerde... Derler ki:

-Eğer bunlar zannettikleri gibi hak ehli olmuş olsalardı; bizim hallerimizden ve mahlukatın hallerinden haber verirlerdi. Mahlukatın hallerini keşfe güçleri yetmediğine göre, bunların daha alâsına nasıl güçleri yeter?

Bu şekilde, üstte anlatılan fasit kıyas ile onları tekzib ederler; dolayısiyle sağlam haberler onlara kapalı kalır. Ama şunu bilmezler ki: Allahu Teala, onları, halkının incelenip araştırılmasından korumuştur. Kendisine has kul edip onları himaye ile kıska-

nıp zatından başkası ile meşgul olmaktan almıştır. Eğer onlar, halkın ahvali kendilerine arz edilen kimselerden olsalardı, Sübhan Hakka yararlı olmazlardı.

Kaldı ki, biz, şunu da görmekteyiz: Ehl-i Hak olan kimseler, en az bir şekilde suretten (alemdeki şekil ve görünüşlerin) keşfine iltifat edecek olsalar, başkalarının idrakten aciz kaldığı şeyleri idrak ederler. Bunu, marifet ehli için ve onun yakınlarına taalluku vardır. Ama hariçte kalan safa ehlinin halka taalluk eden ferasetinin Sübhan Hakka hiç taalluku yoktur. Keza ona yakınlık bulan zatlara da taalluku yoktur. Zira bunda, Müslümanlar, Naşara, Yahud ve sair taifeler müşterektir. Dolayısiyle öyle bir şeyin Sübhan hakkın katında hiçbir şerefi yoktur. Onun uygun bulduğu kimselere verir.



294. MEKTUP

MEVZUU:

a) Sübhan Hakkın sekiz sıfatı ile alâkalı hususlar.

b) Peygamberlerin taayyünatının mebde'leri ve sair halkın taayyünat mebde'leri ve bunlara taalluk eden hususlar.

c) Peygamberlerin tecellileri ile evliyanın tecellileri ve şühudları arasındaki fark.

d) Peygamberlerin vasıtalığı ile kâmil olan tabilere hasıl olan vasl-ı uryanın tahkiki.

e) Meşayihin ibarelerinde vaki olan mahiv ve izmihlâl lâfzının tahkiki. Allah, onların sırlarının kudsiyetini artırsın.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, zahir ilimlerini ve batın sırlarını kendinde toplayan oğlu Mecdü'd-din Hace Muhammed Masum'a yazmıştır. Allahu Teala ona selâmet ihsan eylesin.**

Bilesin ki: Vacibü'l-vücud Allahu Teala'nın sekiz hakiki sıfatının birincisi hayat olup, sonuncusu da tekvindir. Bu sıfatlar, üç kısma ayrılırlar.

1) Bu kısım daha ziyade halk ile alâkalıdır. Meselâ tekvin sıfatı gibi... Bu mana icabı olarak ehl-i sünnet vel-cemaatten bir grup bu sıfatın varlığını inkâr edip dediler ki:

-Bu, izafiyet sıfatlarındandır.

Ama hakikat olan şu ki: Bu sıfat, kendisinde izafiyetin ağır bastığı sıfat-ı hakkiyedendir.

2) Bu kısımda dahi izafiyet vardır; lâkin birinci kısma nazaran izafiyet durumu bunda daha azdır. Meselâ: İlim, kudret, irade, sem, basar, kelâm gibi.

3) Bu kısım, üç kısmın en alâsıdır. Şekillerin hiçbiri ile, bunun alemle alâkası yoktur. Bunda izafet kokusu dahi yoktur. Meselâ: Hayat... Bu sıfat, sıfatların en çok toplayıcı olanı ve her şeyin aslı ve en eskisidir. Buna en yakın olan dahi, ilim sıfatıdır. Bu ilim sıfatı dahi, Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin taayyün mebdeidir. Ona ve diğerlerine salât ve selâm. Kalan sıfatlar dahi, diğer mahlukatın taayyün mebde'leridir.

Her sıfatın müteaddid alâkaları dolayısiyle cüz'iyatı vardır. Tekvini ele alalım. Bunun değişik çeşitte taallukatı dolayısiyle çokça cüz'iyatı vardır. Meselâ: Tahlik, tarzik, ihma, imate (Yaratmak, rızıklandırmak, diriltmek, öldürmek)... Bu cüz'iyat dahi bütünleri gibi olup mahlukatın taayyün mebdeleridir.

Bir kimsenin taayyün mebdei külli olursa taayyün erbabının mebde'leri, o şahsa bağlı olarak o küllinin cüz'iyatı olur... Ve... onun kademi altında kalırlar. Bu mana icabı şöyle dediklerini işitirsin:

-Falan kimse, Muhammed'in kademi altındadır. Falan kimse, Musa'nın kademi altındadır. Falan kimse, İsa'nın kademi altındadır. Bunlann hepsine salât ve selâm olsun.

Anlatılan cüz'iyat hasıl olduktan sonra, sülûk yolu ile ilerleyip onun külliyatına katılır. İşte o zaman cüz'iyatın şühudu, külliyatın şühudu olur. Fark dahi asalet ve tebaiyet (birincinin asıl, ikincinin ona bağlı olması) icabı kalır; imtiyaz dahi tavassutun olması ve olmaması ile olur. Zira uyanın bulduğu ve gördüğü mümkün değildir ki, tavassut olmadan meydana gelsin. Çoğu

kez tabi durumda olan bir kimse, kendi kusurundan olacak, aslın tavassutunu bilmeyebilir. Lâkin hakikatte asıl olan, tabi ile onun meşhudu arasında bir haildir. Ama onu, şühuddan ayıran bir hail değildir. Tam aksine o, şühuda sebeb olur. Tıpkı, saf bir gözlük gibi.

Bir küllinin cüzlerinin, ondan çıkıp bir başka küllinin altına girmeleri caiz değildir. Yani: Bir başka küllinin altına girerek... İşte bu olmaz. Meselâ: Musa'nın (as) kademi altında bulunan kimselerin, İsa'nın (as) kademi altına girmeleri gibi... Lâkin, Muhammed'in (sav) kademi altına girmeleri mümkündür. Hem de her zaman. Zira, Muhammed'in (sav) Rabbı Rabbü'l-erbab'dır. Bütün bu külliyatın dahi aslıdır. Bu cüz'iyata nisbetle de aslın dahi aslı olur. Böyle olunca, bu terakki, aslın dahi aslına olur; aslından ayrı bir asla değil.

Bu durumda fark, cüz'iyat ile onların külliyatı arasında kalır. Şöyle ki: Cüz'i için iki hail vardır. Biri, onun aslı olup onun için külli sayılır. İkincisi dahi aslın da aslıdır.

O cüz'inin aslı olan külli, aslın da aslı olup onun hicabıdır.

Üstte anlatılan manadan da bilinmiş olmalı ki: Allah'ın Resulü Muhammed'in şühudu, taayyünlerin hicapları olmadan meydana gelmektedir. Allahu Teala ona salât ve selâm eylesin. Ama ondan başkasının şühudu, taayyünlerin hicaplarındandır. En azından da hicab-ı Muhammedi taayyününde olmaktadır. Bu mana icabı olarak, şöyle demişlerdir:

-Zat tecellisi, Allah'ın Resulü Muhammed'in hususiyetindendir. Allahu Teala ona salât ve selâm eylesin. Başkalarının tecellisi ise... sıfatların hicaplarındandır. En azından da, Rabbü'l-erbab hicabında olmaktadır. Zira, Muhammed'in terbiyesine gelen isim, bütün isimlerin ve sıfatların üstündedir. Amma hayat sıfatı hariç...

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu beyandan anlaşıldığına göre, sair peygamberlerin şühudu, Muhammedi taayyünün mebdei hicabında olmaktadır, ki o, kendisinin terbiyesine gelen isimdir. Resulullah (sav) Efendimi-

zin kademi altında bulunan ümmetinin evliyasındaki şühud dahi asaleten Rabbü'l-erbab şühudu hicabındadır. Sair peygamberlerin şühudu gibi. Bu durumda sair peygamberlerin şühudu ile onun evliya ümmetinin şühudu arasındaki fark nedir?

Üstteki soruya karşılık şöyle derim:

-Peygamberlerin şühudu, bu anlatılan şühuddan başkadır. Yani: Hakikat-ı Muhammediye hicabında kendilerine hasıl olan şühuddan başka... Ki bu şühud, onların taayyünat mebdeleri yolundan gelmiştir. Asaleten o yolla gaybin gaybini müşahede ederler. Hem de kendilerine mahsus olan manzaraları basiret gözlerine alarak.

Bu arada şunun da bilinmesi gerekir ki, üstte anlatılan iki şühud şu manaya değildir: Onlar, birlikte tahakkuk ederler. Elbette şu manayadır: Terakki aslın aslına ulaştığı zaman, onun şühudu Hakikat-ı Muhammediye hicabında olur. Meselâ Hazret-i İsa gibi... Resulullah Efendimiz ve O'na salât ve selâm olsun. Nitekim o, nüzulünden sonra bu davetle müşerref olacaktır.

Anlatılan terakki cidden zordur. Hatta muhal olmaya dahi yakındır. Mutlaka Allah tarafından büyük fazla ermek lâzımdır. Sebepler aleminde ise... Muhammedi meşreb olan bir şeyhin şefkatı gereklidir. Bir kimse, kendi aslında terakki eylemeyip hakikatından ayrılmaz ve hakikatler hakikatına ulaşmaz ise... onun şühudu, ancak kendisine mahsus hakikatta olmaktadır.

Şunu da bil ve anla ki: Zat-ı Hakkın huzuruna doğru, hakikatler hakikatından uzanan bir yol bulunup ona ulaştırdığı gibi, ama nice nice menzillerden sonra... aynı şekilde sair külliyat hakikatlerinden sonra o Yüce Mukaddes Zata ulaştırır.

Bu hususta asıl söz şudur ki: Hakikatler hakikatı yolunda vasl-ı uryan olup sair tarikatlarda dahi eğer müyesser olursa... vasl-ı zat vardır. Lâkin ince bir hicap (örtü, perde), Hakikat-ı Muhammediye olan hakikatlar hakikatının asıllarının en sonuncusundan itibaren kalın bir perde gibi olup arada bir haildir. Bu hicap kalın bir duvar ve güçlü bir engel olmasa dahi, onun kendine göre sağlamlığı ve engel oluşu icabı:

-Zati tecelli...

Denmesine manidir. Halbuki sair peygamberlerin dahi, asaleten Yüce Mukaddes zattan nasibi vardır; kâmil ümmetlerin dahi, onlara bağlılık yolu ile aynı şekilde nasipleri vardır.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Hayat sıfatı ilim sıfatının üstünde olduğuna göre, hakikatler hakikatı yolunda hayat sıfatının taayyünü dahi, aynı şekilde hail olur. Bu duruma göre onda vasl-ı uryan nasıl olur ve onda zati tecelli nasıl meydana gelir?

Bu soruya şu cevabı verebilirim:

-Bu Hayat sıfatının taayyünü, lataayyün gibi bir şeydir. Zira o, üst mertebede yokluğa uğrayıp hiçbir şey olmamak durumuna girer. Zira hayat sıfatı zat mertebesine ulaşır; sonra orada hiçbir şey olmamış gibi olur.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, Hakikat-ı Muhammediye'nin taayyünü ve sair mahlukatın taayyünleri, daimi oldu; bunların zevali dahi mertebelerin her bir mertebesinde muhal oldu.

Evet... bir şeye vasıl olmak, onda imzihlâle (yokluğa) uğramaktan başkadır. Meşayihten bazılarının ibarelerinde geçen:

-Mahiv... izmihlâl...

Tabirlerine gelince... ondan murad, nazari olan mahivdir. Ayni olan mahiv değildir. Yani: Nazarından, salikin taayyünü kalkar, amma işin aslında o, mahvolmuş değildir. Zira öyle bir şey ilhaddır, zındıklıktır. Bu tarikatta nakıs olan bazı kimseler, bu mevhum sözleri ayni olan mahve ve izmihlâle hamletmişlerdir ve zındıklığa girmişlerdir. Dolayısiyle ahirete dair azabı ve sevabı dahi inkâr etmişlerdir. Sanmışlardır ki: Kendileri, kesretten vahdete ikinci kere geçmişlerdir. Tıpkı ilk defa vahdetten kesrete geldikleri gibi... Yine sanmışlardır ki: Bu kesret, vahdette izmihlâle uğramıştır. Yine bu zındıklardan bazıları, bu mahvi ve izmihlâli büyük kıyamet kabul edip başri, neşri, hesabı, sıratı, mizanı inkâr etmişlerdir. Kendileri doğru yoldan saptıkları gibi, başkalarını da saptırmışlardır.

Anlatılan cemaattan birini gördüm; anlatılan arzusunu yerine getirmek için Mevlâna Cami'nin bir şiirini şahid tutuyordu. O şiir şöyledir:

Cami, mebde maad vahdettir tamam;
Bu görünen kesret mevhum vesselâm...

Amma, bilememişlerdir ki, bu beytten Mevlâna Cami'nin muradı, nazar ve şühud itibarı ile vahdete rücu ve avdettir. Yani: Müşahede edilen, zat-ı ahadden başkası olmamalıdır. Böyle olunca, kesret tamamen nazardan gizlenir. Onun anlattığı aynı ile rücu ve vücuda bağlı bir avdet değildir.

Onlarda körlük olmalıdır. Onlar, görmezler mi ki: Kâmil bir kimseden asla acizlik, noksanlık ve ihtiyaç gitmez. Durum böyle olunca, vücudi rücuun vahdete dönmesinin manası ne olur?..

Eğer onlar, anlatılan rücuun ölümden sonra olacağını tahayyül ediyorlarsa... bu durumda onlar küffar ve zındıklar zümresine dahildir. Zira bu durumları ile onlar, ahiret azabını inkâr edip peygamberlerin de davetlerini batıl saymaktadırlar.

Şöyle bir soru dahi sorulabilir:

-Sen, bazı risalelerinde şöyle yazdın: "Ahfa fenası, Velâyet-i Muhammediye'ye mahsustur." Bu cümlenin manası nedir?..

Bu soruya şu cevabı veririm:

-Bundan önceki tahkikten de anlaşıldığı gibi, vasl-ı uryan, Velâyet-i Muhammediye'ye mahsustur. Ondan başkalarında ise... hicaplar kalkmış olsa dahi, bir örtü gibi ince bir hicabın hail olması mutlaka vardır. Bu dahi, daha önce anlatıldığı gibi, Hakikat-ı Muhammediye'nin tavassutundan hasıl olmaktadır. Yücelikte insani mertebelerin nihayeti olan ahfaya gelince... anlatılan hail kadar onda bir bakiye kalır. O bakiyenin düşünülmesi ile anlatılan ahfa hakkında: "Mutlak fena" tabiri kullanılamaz. Böyle bir şey caiz değildir. Muhammedi meşreb olandan başka kim o bakiyeyi bulabilir ki?.. Böyle nazar birinde hasıl olsa dahi, o, Muhammedi meşreb olanlardan binde birdir. Böyle biri dahi ganimet sayılır.

Meşayih tabakatından pek çoğu, ruh ve sır üzerine söz söy-

lemiştir. Ancak, onlardan hafi üzerine söz söyleyen var mı, yok mu, tam bilinmemektedir. Ahfadan söz etmek şöyle dursun... O kimse ki, ahfa deryasına dalmış ve zerrelerinden her bir zerreyi idrak edip ona muttali olmuştur, böyle bir kimse kibrit-i ahmer sayılır.

Bu manada bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve... Allah büyük fazlın sahibidir."(62/4)

★★★

Şu da bir başka soru olarak akla gelir:

-Senin kanaatın o ki, Resulullah (sav) Efendimize kemalât nev'inden her ne hasıl olursa... bağlılık yolu ile aynısından, onun tam bağlılarına dahi olur. Bu manadan olarak, vasl-ı uryandan dahi onlara bir nasib olmak lâzım gelir. Halbuki, Resulullah (sav) Efendimiz arada haildir. Ne denir?..

Bu soruya şu cevabı veririm:

-Resulullah (sav) Efendimizin hail olma durumu, vasl-ı uryana zararlı değildir. Zira bu vasıl, peygambere bağlılık yolu ile olup asalet yoluyla değildir. Zira hail olmak durumu tebaiyet için tekid edilmiştir; bunda münafi bir taraf yoktur. Kaldı ki, tebaiyet manası tavassut edenin tahakkuku iledir; onun kalkması ile değil... Onun kalkması asalet için yerinde olur.

Anlatılan izahtan anlaşıldı ki: Hail olma durumu sabittir; vasl-ı uryan dahi teaiyetle hasıl olur. Bu manayı anla.

★★★

Burada bir başka soru da şöyle sorulabilir:

-Vasl-ı uryanın ve zati tecellinin, Resulullah (sav) Efendimizin tam bağlıları hakkında kullanılmasının sebebi nedir ki, bu kullanmanın sair nebiler (as) için yapılması caiz olmamaktadır. İkisi arasındaki fark nedir?.. Halbuki, Resulullah (sav) Efendimizin perde olma durumu, her iki hususta dahi vardır.

Bunun için de şu cevabı veririm:

-Bu kelimelerin Ona tam bağlılar hakkında kullanılması, bağlılıktan dolayıdır. Nebinin tavassutu bu kelimelerin kullanılması-

na aykırı değildir. Nitekim bu mana daha önce de geçti. Ama sair hebiler böyle değildir. Böyle denilmesi onlar hakkında caiz olur ise... asalet itibariyle olur. Zira bu büyükler, menzilleri asaleten kat edip Hazret-i Zat'a vasıl olmuşlardır. Hiç şüphe edilmeye ki, mutavassıtın husulü ve asalet suretinde tahakkuku, anlatılan tabirlerin kullanılmasına aykırıdır. Bu durumda, anlaşılması istenen fark açıktır.

Şunun da bilinmesi gerekir ki...

Geçmiş peygamberler ve bu ümmetin kâmilleri arasındaki asalet ve tebaiyet farkı, peygamberlerin daha faziletli olmalarının gereğidir. Zira maksud olan asıl olup tabi ise, onun için bir uydudur. Her ne kadar:

-Vasl-ı uryan ve zati tecelli...

Tabiri, etba (bağlananlar) üzerinde sahih ise de, bu tabirin metbular (kendisine bağlanılanlar) üzerinde kullanılması sahih değildir. Yani: Peygamberler hakkında... Uydu için bir kudret yoktur ki, asıl maksud olanın yanında bir müsavat iddiasında buluna... Nasıl müsavat tasavuur edilir ki... pek tamam ve ekmel manada, devlet, asıl olanadır. Tabi için bu durum, isim ve resim yönü iledir.

Ne var ki, anlatılan münasebet aradaki bağlılığı sağlama çıkarmakta ve tabi olanı metbu gibi kılmaktadır. İş bu mana icabı olarak, Hatemü'r-risalet Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Ümmetimin uleması, Beni İsrail'in enbiyası gibidir."

Üstte anlatılan manadan anlaşılmış oldu ki: Bu ümmetin velilerine zati tecellinin husulü, kendilerinde zati tecelli bulunmayan enbiyadan daha faziletli oldukları vehmini veremez. Anla... Zira, böyle yanlış bir anlayış, ayakların kaydığı yerdir; insafı elden bırakma.

Bunlar, öyle ilimlerdir ki, Allahu Teala bu kulunu tercih etmiştir. Habibi Muhammed hürmetine... O'na ve âline salât ve selâm olsun.

★★★

Üstte anlatılanların dışında, şöyle bir soru sorulabilir:

-Mukarrer olan şu ki, alemin yaratılmasından maksad Hatemü'r-rüsul Resulullah Efendimizdir. O'na ve diğerlerine salât ve selâm olsun. Ondan başkaları ise... varlık özünde uydu sayılırlar. Kemalât husulünde ve üstün derecelere çıkmakta onun tebaiyetine muhtaçtırlar. Bu mana icabıdır ki: Adem ve diğerleri onun sancağı altında olacaklardır. Halbuki sen diyorsun ki: Sair enbiya için vüsul deveti, asalet yolu iledir; tebaiyet yolu ile değil. Bunun manası nedir?

Bu sorunun cevabını şöyle verebilirim:

-Muhammed Resulullah'a kendi hakikatından Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'a çıkan bir yol olduğu gibi, sair peygamberlerin dahi kendi hakikatlerinden o şanı yüce Hazret-i Zat'a ulaşan yol vardır. Ama bunlarda tebaiyet yoktur. Haliyle ümmetler böyle değildir; zira onlar, matluba, enbiyaya tebaiyetle vasıl olurlar. Her birine has istidada göre ve hakikatleri yolundan. Onlar hakkında asalet yoktur.

Bu babda söylenecek netice söz şu ki: Enbiya her ne kadar asaletli olsalar dahi, yine de vuslatları vasl-i uryan değildir. Zira Hatemü'r-rüsul Resulullah (sav) Efendimizin hakikatı, esas matlubdan uzaklatıran ince bir hicaptır. Her feyz, evvelâ zaruri olarak, bu hakikatle birleşir, daha sonra da onun vasıtasiyle diğerlerine ulaşır.

-Tebaiyet...

Tabirinin manası ise... anlatılan tavassutun husulüdür. O asalet dahi bu tebaiyette zıt değildir.

İyi düşünmek gerek; onlar hakkında sabit olan tebaiyet, bu tebaiyetin ötesindedir. Zira o, asalete zıttır. Bu mana, birçok kere geçti. Onları bul.



Bu arada yine bir soru vardır:

-Urucu mertebelerinde, hayat sıfatı mertebesinden kâmillere nasip var mıdır, yok mudur?

Şeklinde sorulabilir. Bunun için hemen şöyle derim:

-Evet; vardır.

Şu da bir başka soru:

-Daha önce de geçtiği gibi, anlatılan hayat sıfatının nihayeti izmihlâl (yokluk) ve hiçbir şey olmamaya geçmektir. Yani: Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'at... Bu mahiv ve hiçbir şey olmamak makamından kâmil olan zatların nasibi nedir?.. Daha önce sen şöyle demiştin:

-Hakikatlerin taayyünlerinde ayni olan izmihlâl yoktur. (Yani: Hakikatlerin görünüşe gelip iyice anlaşılması o hakikatleri idrak edecek kişinin kendi özünün ve görünüşünün yok olmasına ihtiyaç ve lüzum yoktur. Yok olması gereken onun varlığı ve benliğidir.) Şayet olursa nazaridir. Ayni izmihlâle kail olmak, zındıklığa götürür.

Bunun için de şu cevabı veririm:

-Onda, ayni olan izmihlâlin husulü nereden lâzım gelsin; nazari görüşe ve anlayışa bağlı olan izmihlâl onda yeterlidir. İsterse, bu izmihlâlde mertebeler değişik olsun.

Bu anlatılanlan anla. Hakikat-ı hali en iyi bilen Sübhan Allah'tır. Selâm hidayete tabi olup Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara. O'na ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli.



295. MEKTUP

MEVZUU: Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'nin esaslarından olan Nazar berkadem -hoş derdem- sefer dervatan-halvet derencümen tabirlerinin beyanı üzerinedir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hacı Yusuf Keşmiri'ye yazmıştır.**

Şunun bilinmesi gerekir ki, Allah, meşayihinin sırlarının kudsiyetini artırsın. Tarikat-ı Nakşibendiye'nin yerleşmiş temellerinden biri:

-NAZAR BERKADEM (GÖZLER AYAKTA)...

Tabiri ile anlatılmaktadır. Bundan murad, gözün ayakta olması değildir. Uygun düşer ki: Nazar ayaktan daha ötede ola... daha yukarıya meylede. Yani: Ayak atılmadan evvel. Zira öbür türlüsü, vakıanın hilâfınadır. Zira nazar ayaktan yukarıda ve daima ondan öndedir. Nazar edilir, ondan sonra adım atılır. Kaldı ki, yüksek basamaklara çıkmak, önce nazarla olur; bundan sonra ayak atılır. Kadem, nazar mertebesine geldiği zaman nazar onu aşar, daha yüksek dereceye çıkar. Ayak dahi ona tabi olarak yükselir. Nazar dahi, tekrar yükselir; o makamdan çıkar ve ayak ona tabi olarak peşinden çıkar. Bu kıyas, böylece devam edip gider.

O cümleden murad, şayet şu demek ise:

-Nazarlar için bir makama yükselmek uygun düşmez ki, ortada kademin mecali olmaya.

İş bu cümle ile ifade edilen mana dahi gerçek dışıdır. Zira kademe bağlı seyirlerin tamamında, nazar tek başına kalmadığı takdirde, kemal mertebelerinden nicesini kaçırır.

Üstte anlatılmak istenen manaların daha açık beyanı şöyledir:

Kademin nihayeti, salikin istidadının nihayetine kadardır; salik, kademi üzerine olduğu peygamberin istidadı nihayetine kadar da olabilir. Ne var ki, birinici kademe asaletle olup ikinci kademe ise... tebaiyet iledir. Bu istidad mertebelerinin üstünde dahi bir kadem yoktur; amma nazar vardır.

Eğer anlatılan nazarın bir kesin görüşü olursa... onun müntehası, kademi üzerinde bulunduğu salik peygamberinin nazarının nihayetidir. Zira bütün kâmil olan peygamber bağlılığından her birinin, onda bütün kemalâttan nasibi vardır.

Lâkin, kadem ve nazar, salikin istidad mertebelerinin nihayetinde birbirine uyarlar; asaletle ve tebaiyetle... Bundan sonra, kadem aciz kalır; tek başına nazar yükselir. Peygamberin nazar mertebelerinin nihayetine kadar terakki vardır.

Üstte anlatılan manalardan dahi bilinmiş oldu ki: Peygamberlerin nazarı, kademlerinin fevkinde yükselir. Onların kâmil olan

bağlılarının dahi, nazar makamlarından nasipleri vardır. Nitekim, aynı şekilde kademlerinden dahi nasipleri vardır.

Hatemü'r-risalet Resulullah (sav) Efendimizin kademinin fevkinde rüyet makamı vardır. Bu dahi, ondan başkalarına ahirette vaad edilmiştir. Başkasına sonradan olacak şey, onun için peşin olmuştur. Onun kâmil bağlılarına dahi bu makamdan nasip vardır; isterse rüyet olmasın.

Bu manada bir şiir:

Boş söz yoktur hiç **de Hafız'ın feryadında;**
İbretli söz, kıssa var anlattıklarında.

Biz yine mezvuumuza dönelim. Deriz ki: Eğer o cümle ile murad, kademin nazardan geri kalması ise... şu şekilde ki: Vakitlerin hiçbirinde nazar makamına ulaşmaya... bu mana güzeldir. Zira bu mana, terakkiye engel değildir.

Şayet nazardan ve kademden murad, zahiri olan nazar ve kadem ise... bunun için de mecal vardır. Yani: Bir manada tevil (yorum) yanı... Zira nazar, dağılır; yürüme vaktinde dağınık mahsusata (duyularla kavranan şeylere) kapılmak suretiyle perişan duruma düşer. Bu durumda, nazarı ayak üstünde tutmak, mana topluluğu için daha yararlıdır. O kelime için, bu mana daha yerindedir.

Ayrıca, anlatılan mana üstte geçen tabirin beraberinde gelen:

-HUŞ DERDEM (Bir manada kendini bilmek)...

Tabiri ile anlatılmak istenen manaya da uygun düşer.

Netice kelâm şu ki: Üstte anlatılan birinci tabir, afaki hallerden doğup gelen defrikayı (farklı görüşleri) önlemek üstünedir. İkinci tabir ise... enfüsi dağınıklığı düzeltmek üstünedir.

-SEFER DERVATAN (Yani: Kendi özünde seyir, yürüyüş)...

Tabirinde olan üçüncü cümle ise... enfüsi seyirden ibarettir. İş bu enfüsi seyir ise... nihayetin bidayete derc edilmesi husulünün menşeidir. Bu dahi, Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'ye mahsustur.

Enfüsi seyir, her ne kadar diğer tarikatlarda dahi varsa da, afaki seyrin elde edilmesinden sonradır. Amma, bu Tarikat-ı

Aliyye böyle değildir. Zira bunda enfüsi seyir ile başlanır; afaki seyir ise... onun zımnına dahildir. Eğer biz:

-Bu Tarikat-ı Aliyye'de nihayet bidayete derc edilmiştir (sığdırılmıştır), demişsek... anlatılan itibare göredir ve yerindedir.

Anlatılan üç tabirin dördüncüsüne gelelim

-HALVET DERENCÜMEN (Yani: Çoklukta yalnız olabilmek, kesrette vahdeti bulabilmek)...

İş bu tabirle anlatılan mana, vatanda sefer manası ile müyesser olur. Yani: Vatan halvetinde... Hem de, tefrikanın kendisinde. Hiçbir şekilde, afak tefrikası (dışardaki farklı görünüşler), enfüs hücrelerine girmemelidir. Böyle bir şey dahi, bütün hücrelerin kapısını kapamak, cümle pencerelerini ve açık yanlarını tıkamakla olur. O şekilde ki: Tefrika açıklığından, konuşacak, muhatab olacak, iltifat edilecek bir kimse bulunmamalıdır.

Ancak, bütün bu zorlu çalışmalar, bidayette ve orta hallerdedir. Amma, nihayette böyle bir şey lâzım olmaz. Zira müntehi olan (işin sonuna varan) bir kimse, tefrikanın kendi özünde cemiyet haline girmiştir. Gafletin kendinde ise... huzura girmişlerdir.

Üstte anlatılan manadan sanılmaya ki: Tefrikanın oluşu ve olmayışı müntehinin cemiyet halinde mutlaka müsavidir; böyle bir şey olamaz. Bundan asıl murad o ki: Onlar batın manası cemiyetinde müsavidirler. Durum böyle olmasına rağmen, zahiri batını ile birleşse... zahirden tefrika def edilse... daha uygun ve yerinde olur. Bu manadan olarak, Yüce Allah'ın Resulullah (sav) Efendimize buyurduğu şu ayet-i kerimeyi alabiliriz:

"Rabbın adını an; yalnız ona yönel..."(73/8)

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki: Bazı vakitlerde, halkın haklarını eda için zahiri tefrika gerekli olur. Böyle olunca, bazı vakitlerde zahiri tefrika güzel görülür. Batıni tefrikaya gelince... vakitlerin hiçbirinde güzel değildir. Zira o: Halis olarar Sübhan Allah'ın hakkıdır.

Sübhan Allah'ın Müslüman kulunda üç hakkı vardır. Şöyle ki:

1) Batının tamamı...

2) Zahirin yarısı...

3) Zahirin kalan yarısı dahi halkın hakkını eda için olup bu hakları, Sübhan Hakkın emrine uyarak yaptığı takdirde, Sübhan Hakka döner.

Bu manada bir ayet-i kerime meali:

"İş tümden O'na (Allah'a) **varır; öyleyse... O'na ibadet et."**(11/123)

★★★

296. MEKTUP

MEVZUU: Yüce Hakkın sıfatlarının yayıldığının beyanı ile eşyaya taullukunun çoğalmasını nefyetmek.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mahdumzade Muhammed Said'e yazmıştır.**

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm resullerin efendisine ve O'nun pâk âlinin tümüne.

Bilesin ki: Yüce Mukaddes Vacib Zat'ın sıfatları, zatı gibidir; benzeri olmaktan ve misalden münezzehtir. Onlar hakiki basitlerdir (Başka şeylerle birleşmeden meydana gelmiş değillerdir). Misal olarak, onun ilim sıfatını ele alalım. Basit bir inkişaftır. Bu bir inkişafla, ezeli ve ebedi malumat inkişaf eder.

Kudret sıfatı da öyledir; kâmil manada bir basitedir. Ezeli ve ebedi takdir edilmişler, onun vasıtası ile bulunur.

Kelâm sıfatı dahi onlar gibidir. O dahi bir basit olmaktadır. O Sübhan Zat bu kelâm sıfatı ile kelâm eder.

Üstte anlatılan kıyas, sair hakiki sıfatlarda dahi geçerlidir.

İlmin ve kudretin, malumata ve makdurata (bilinen ve takdir edilen -kudret verilen- şeylere) taalluku sonunda hasıl olan çoğalma bu mertebede yoktur.

Eşya, Sübhan Hakkın malumu ve makduru olan (Yani: Bilgisine dahil olup kudreti ile halk ettiği) işlerdir. Lâkin, ilim ve kudret sıfatı ile asla taalluku yoktur. Bu marifet, akıl görüşünün çok çok ötesindedir. Akıl erbabı, anlatılan manaya asla cevaz ver-

mezler. Hepsi, Sübhan Hakkın bilgisine ve kudretine dahil olduğu halde, ilim ve kudret sıfatının eşyaya taallukunu muhal sayarlar. Bilmezler mi ki Ezel ve Ebed bu mertebede hazırdır. Hatta şu anda, onu anlatmaktan başka çıkar yol yoktur. Zira eşyaya en yakın ve en çok uyan odur. Ezelin ve ebedin malumatı, şu anda hazırdır.

Şu hazır anda, Sübhan Hak bilir ki: Zeyd yoktur, vardar, ana karnındadır, çocuktur, gençtir, yaşlıdır, diridir, ölüdür; berzahta, mahşerde, cehennemde, cennettedir... Bütün bunları, onun durumuna göre bilir. Şu dahi bilinmektedir ki, bütün bunlar şu anla alâkalı değildir. Zaten böyle bir taalluk hasıl olmuş olsa, o "An" tabiri il anlatılmaktan çıkar; zaman olur. Halbuki bütün bu oluşlar, şu anda ya sabittir ya sabit değildir. Bu manaya göre sabit olursa... Yani: Hakiki basit bir inkişaf... malumattan herhangi biri ile onun taalluku olamaz. Bütün malumat, o bir inkişaf ile olmaktadır.

Üstte anlatılan manada şaşılacak ne var ki?.. Zira bu yerde zıdların bir araya gelmesinin muhal olması yoktur. Zira o, zamanın ve cihetin birleşmesi ile şartlıdır. Hatta orada zamanın yeri de yoktur. Zira Sübhan Zat üzerine zaman yürümez. Hatta icmal ve tafsili ayırd etmek için cihelitn ittihadı dahi burada yoktur. Bu mana, bir kimsenin şu deyişindeki manaya benzer:

-Ben ismi, fiili ve harfi, birini diğerinin başka parçası olarak kelime mertebesinde bazısını bazısı ile birleşmiş görmekteyim. Hem de bir an içinde. Munsarifi gayr-i münsarif, mebnayı dahi murebin aynı olarak buluyorum.

Yine devam edip der ki:

-Bütün bu camiiyet durumunun olmasına rağmen, bu kısımların hiçbiri ile, kelimenin alâkası yoktur. Kelime, onlardan tamamen müstağnidir.

Aklı başında olanlardan hiçbiri, o şahsı inkâr edemez. Kelâmanı dahi, vakıaya uzak bulamaz. O halde, bizim üzerinde durduğugmuz meseleyi neden uzak bulup kabule yanaşmıyorlar.

Bu manada bir ayet-i kerime meali:

"En yüce mesel (vasıflar) **ise... Allah'ındır."**(16/60)

Burada şöyle bir şey söylenebilir:

-Böyle bir kelâmı söyleyen senden başka hiç kimse yoktur.

Buna cevab olarak derim ki:

-Bunun zararı nedir?.. Her ne kadar başka bir kimse, onu söylememiş ise de, son gelen zatların sözlerine aykırı da değildir. Yüce Mukaddes Zat'ın vücub mertebesine münasip olmayan bir mana da değildir.

Bu manada bir şiir:

Ebu Cehil karpuzunu sen yersin;

Başkaları da gerçek karpuzu yesin.

Mahlukat hakkında getirilmesi mümkün olan misal, bu marifetin tavzihi içindir.

Onlar demişlerdir ki:

-İlleti bilmek için illetliyi bilmek gerek. Müdrike ise... bu surette, asaleten illete müteveccih ve onunla ilgilenir. Böylece, ilmin illete bağlılığı ile illetliyi bilmek hasıl olur. Hem de onun için bir başka alâka peydah olmadan.

Fakat akıl erbabı, ikinci mertebede, ilmin illetiye başka bir taalluku olmadan; anlatılan surette illetlinin bilinmesine cevaz vermezler. Ne var ki, bu anlatılan misalden manaya daha yakın bir misal bilinmiyor. Esas maksad ise... tavzih olup isbat etmek değildir.

İşlerin hakikatlerini en iyi bilen Yüce Allah'tır. Selâm hidayete tabi olup Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara... O'na ve âline salât, tahiyyet ve bereketler dileriz.

★★★

297. MEKTUP

MEVZUU:

a) Sübhan Hakkın ihata ve sereyanının tahkiki ile bunun misallerle izahı.

b) Vücubiyet ve imkâniyet mertebelerini korumaya riayetin beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Bedreddin'e yazmıştır.**

Sübhan Hakkın eşyayı ihatası ve sereyanı, mücmelin mufassalı ihatası ve sereyanı gibidir. Meselâ: Bir kelime (cümle) gibi... Ki, o bütün kısımlarında saridir. İsim, fiil, harf... Diğer kısımlarında mazi, muzari, emir, nehiy, masdar, ism-i fail, ism-i mef'ul, müstesna, münkati, muttasıl, hal, temyiz... Sülâsi, rübai, humasi... Huruf-u carre ve nasibe, fiillere mahsus harflerle, isimlere mahsus olan harfler, fiillere ve isimlere dahil olan harfler... Bu sayılan kısımlardan daha başka sonsuz kısımlarından hasıl olanlar vardır. Bütün bunlar, kelimenin gayrı değildir. Hatta bu itibarlar, kelime tahtına derc edilmiştir. Onların tafsili, temyizi kelime için bir fazlalık getirmez. Onlardan bazısının bazızından ayırd edilmesi, ancak akli bir itibardır. Ama hariçte, kelimeden başka bir şey değildir. Bu mana icabı olarak da, onun diğerlerine hamili sahih olur. Ne var ki, mertebelerden her bir mertebenin bir ismi var ki, bu isim ona mahsustur. Ve... onların ayrıca hükümleri vardır ki, başkasında bulunmaz.

Üstte anlatılanlara misal olarak şöyle de diyebiliriz:

-Kelime, müstakillen zamana iktiran ederse... fiil olur; zamana iktiran etmeyince de, isimdir. Müstakillen bir manaya delâlet etmediği takdirde o harftir. Geçmiş zamana iktiran edince, fiil-i mazi olur. Hazır zaman ve istikbale iktiran edince de, muzari olur.

Meşhur olup bilinen dokuz illetten (sebepten) biri onda mevcud olduğu takdirde münsarif olmaz; olmadığı takdirde munsarif olur. Cerr (esre) okutan harfler carredir; nasb (üstün) okutan harfler de nasibedir.

Bir mertebenin ismini diğer mertebeye vermek; birinin hükmünü diğerinde icra etmeye kalkmak, fiil-i maziyi muzari üzerine ıtlak etmek olur; munsarifi gayr-ı munsarif, carreyi nasibe etmeye benzer. Bütün mertebelerde kelimenin aynı olduğu halde, üstte anlatıldığı gibi yapmak dalâlettir; doğru yoldan çıkmaktır.

Üstteki misalleri getirdikten sonra deriz ki:

-Sübhan Allah, en iyi bilendir. Vücud, tenezzül mertebelerinden her bir mertebe için, kendine has bir isim vardır; keza hükümleri vardır. Bu, yalnız onda bulunur, başkasında bulunmaz.

Vücub-u zati, istiğna-i zati, cem ve üluhiyet mertebelerine mahsustur. İmkân-ı zati, iftikar-ı zati ise... kevn ve fark mertebesinde mahsustur.

Birinci mertebe, Rübubiyet ve Halikıyet mertebesidir.

İkinci mertebe ise... ubudiyet ve mahlukiyet mertebesidir.

Mana üstteki gibi olunca, birinin isimleri diğerine verilse... bir mertebeye mahsus olan hükümler diğer mertebede yürütülmeye kalkışılsa... sırf küfür ve zındıklık olur.

Asıl şaşırtıcı durum, bazı zındıklardan ve mülhidlerden gelmektedir. Bunlar, nasıl da mertebeleri karıştırmakta ve bir mertebenin hükümlerini diğerinde icra etmeye kalkmaktadır. Mümkünü vacib sıfatı ile vasfetmekte ve vacibi mümkin sıfatları ile anlatmaktadırlar. Halbuki mümkün sıfatların temayüzünü bilmektedirler. Ki o, biri diğerinden gelen bir mertebeden ibarettir. Hükümleri de karışıktır. Onları temyiz etme durumunun zevam bulunmadığını, hükümlerinin de asla değişmeyeceğini bilirler. Hem de, kevni mertebede ittihatlarına rağmen. Misal olarak anlatacağımız şu manayı dahi bedahetle bilirler: Hararet ve aydınlık, ateşin sıfatlarındandır, ateşe mahsustur. Bunlardan biri suda bulunmayacağı gibi, su dahi onlarla vasfedilemez. Aynı şekilde bürudet dahi suya mahsus olan bir isim olup ateşte yoktur.

Üstte anlatılan misalden başka yine onlar, kadınları ile anaları arasında zaruri olarak bir ayırım yaparlar. Bu manadan olarak da onların değişik durumlarına göre hükümler verirler.

İrşad yoluna hidayet eden Sübhan Allah'tır. Selâm hidayete tabi olanlara.

298. MEKTUP

MEVZUU: İrşad yollu ve lâtif ibare ile işin nihayetine vüsul beyanında olup bu muammanın sırrına büyük mahdumzadeden başka hiç kimsenin muttali olmadığı, Allah'ın rahmeti ve rızası onun üzerine olsun.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Seyyid Muhibbillah Mankpuri'ye yazmıştır.**

Allahu Teala seni irşad eylesin. Bilesin ki: Bir müddetten beri, seyir gölgelerde devam ettiği için gölgeye vüsulü, aslın kendisi olarak bulmuştum. Şimdiye kadar bu bölgenin aslına kavuşmak müyesser olmamıştır. Meselâ: Bir şahsın elindeki ayna gibi... Ki o, kişinin gölgesini (hayalini) aksettirir. Şahsın nasibi ise... ancak kendi aslı değil, gölgesidir.

Anlatılan manayı anla... Zira bizim kelâmımız işarettir.

Bilesin ki: Remz ve işaretle yazdığım beyan yolunu, bu makama daha münasip gördüm; dolayısiyle onları bu mektubun münderecatına aldım. Onların iyi anlaşılması gerekir.

İrfan sahibi bir şeyhten çok zikir alıp ona devam etmek, Rahman Zat'ın fazlına dönmek ve vasl-ı uryan bulmaktır. Bunun dışındakiler hayaldir.

Selâm, hidayete tabi olanlara... Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara. O'na ve âline salâtların en tamamı. Selâmların dahi ekmeli.

★★★

299. MEKTUP

MEVZUU:

a) Taziye.

b) Kazaya razı olmaya delâlet.

c) Taun hastalığı sonunda ölümün faziletini beyan.

Bundan kaçmanın dahi, askerden kaçmak gibi büyük bir günah olduğu.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Ferid**

Rahboli'ye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm O'nun Resulüne. Sizlere dahi dualar etmekteyim.

Mübarek mektubun bize ulaştığı malum olsun. O mektupta başa gelen musibetler dahi beyan edilmiş.

"Biz, Allah içiniz; ona döneceğiz."(2/156)

Yaraşan iş, sabır ve tahammüldür. Kadere de razı olmak gerek...

Bu manada bir şiir

Döndürmez beni senden gelen eziyet;

Berekettir bana dosttan gelen zillet.

Bir başka ayet-i kerimede ise, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Size bir musibet gelirse, ellerinizle kazandığınızdır; bununla beraber, (Yüce Allah) **çoğunu affeder."**(43/30)

Bu veba hastalığında, amellerimizin uğursuzluğundan dolayı, bizlerle ihtilatları sebebiyle sığırlar dahi öldü.

Erkeklerden daha çok kadınlar öldü; halbuki insan nev'inin bekası ile onların varlığı daha alâkalıdır.

O kimse ki, bu veba hastalığından kaçıp kurtuldu; toprak onun hayatına olsun. O kimse ki, bu hastalıktan kaçmaz ve onun sebebi ile ölür; ona mübarek olsun. Kendisine şehadet müjdesi vardır.

Şeyhü'l-İslâm ibn-i Hacer, **"Bezl-i maun fifazli taun"** isimli eserinde kesin olarak şöyle anlattı:

-Taun hastalığı ile ölene sorgu yoktur. Zira o, harp meydanında düşman tarafından katledilen gibidir. Taun hastalığında:

-Ancak, Allahu Teala'nın kendisine yazdığı başına gelecek. diye inanıp bilen ve sabırla bekleyen, o sırada taundan başka bir hastalıkla ölse dahi aynı hükme tabidir; ahiret fitnelerine uğramaz. Zira onun durumu dahi, askerde nöbet bekleyen gibidir.

Bundan başka Büyük Şeyh Süyuti dahi, **"Şerh-i sudur bişerh-i ahvali'l-mevza velkubur"** kitabında üstteki manayı anlattı. Sonra şöyle dedi:

-O mana, bu hususta bir hüccettir.

O kimse ki, o hastalıktan kaçmayıp bekler ve ölmez; gaziler ve mücahitler cümlesinden, sabırlılar, müptediler zümresinden sayılır.

Her şahsın, belli zamanda gelecek eceli vardır; bunda ne takdim vardır, ne de tehir. Ondan kaçanlardan çoğunun selâmeti, ecellerinin gelmeyişindendir; firar, onları ölümden kurtarmış değildir. Sabırla bekleyip ölenlerin pek çoğu dahi, ecelleri geldiği için ölmüşlerdir. Aslında ne kaçmak onları ölümden kurtarabilir; ne de orada kalmaları onları öldürür.

Anlatılan manada bir firar, harp zamanı askerden kaçmak gibi büyük bir masiyettir. Yine bu durum, Yüce Allah'ın bir mekri olup kaçanlar kurtulur; kalanlar ölür. Dolayısiyle şu ayet-i kerime ile anlatılan mana zuhura gelir:

"Onunla çoklarını hidayete erdirdiği gibi, çoklarını dalâlette bırakır."(2/26)

Sabrınızı, tahammülünüzü ve Müslümanlara imdad ve yardımınızı duyduk. Allahu Teala sizi hayırla mükâfatlandırsın. Çocukların terbiyesinde kalbinize darlık vermesin. Onların eziyetlerine tahammül versin. Bunun üzerine bolca ecir ihsan eylesin.

Bundan daha fazla ne yazayım?..

Vesselâm...

★★★

300. MEKTUP

MEVZUU:

a) Anlaşılması zor sırlar, remz ve işaretle anlatılan duyulmamış bilgiler.

b) Bu mektupta:

"İki yayın birleşimi veya daha yakın"(53/9) mealine gelen ayetin manasına dahi bir nebze ima yollu işaret edilmiştir.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mahdumzade Camiu'l-ulumü'l-akliye ven-nakliye Mecdü'd-din Muhammed Ma'sum'a yazmıştır. Allahu Teala ona selâmet ihsan eylesin.**

Allahu Teala'ya hamd olsun. Selâm, O'nun seçmiş olduğu kullara...

İnsan-ı kâmil için, tafsili bir seyir ile esma ve sıfat mertebelerini aşıp esma ve sıfat kemalâtına bir ayna olduktan ve kendisinin ademi (yokluğu) gizlenip -ki o bütün kemalâtın aynasıdır, zahiren onda bu kemalâttan başka bir şey yoktur- işte böyle bir camiiyyet hasıl olunca... has beka ile müşerref olur. Bu has beka dahi, anlatılan kemalâtın olmasına bağlıdır. Amma tam fenanın husulünden sonra... Bu tam fena dahi, kendi ademinin (yokluğunun) gizlenmesine bağlıdır. Bu halinde onun için:

-Velâyet...

İsmini söylemek yerinde olur.

Anlatılan manaların oluşundan sonra ezeli inayet, onun bütün haline şamil olur. Mümkündür ki: İrfan sahibinin onlarla baki kaldığı kemalât, hazret-i zat aynasında ikinci kere in'ikâs eyleyip onda zuhure gele... İşte o zaman:

"İki yayın birleşimi veya daha yakın..."(53/9)

Mealine gelen ayet-i kerimenin manası zuhur eder.

şunun da bilinmesi yerinde olur: Bu yerde, hazret-i zat aynasında bir şeyin zuhuru; o aynada meçhul bir şeyin nisbet husulünden kinayedir. Yoksa onda, aynanın hakikatı yoktur; onda bir şeyin husulü de yoktur. Bir ayet-i kerime meali:

"En üstün vasıflar Allah'ındır."(16/60)

Hakikat ve asalet yolu ile, irfan sahibinin onlarla baki kaldığı kemalât cenab-ı kuds aynasında in'ikâs ile onda zuhur edip, keyfiyeti meçhul olan nisbet dahi onda hasıl olunca, işte o zaman, o irfan sahibine taalluk eden:

-ENE (BEN)...

Lâfzı itlak edilir. Onun nefsi dahi, zahiri kemalâtın aynı olarak görülür.

-ENE (BEN)...

Lâfzının urucu nihayeti ise... şu:

"İki yayın birleşimi hatta daha yakın..."(53/9)

Ayet-i kerimesi ile belirtilen makamda buraya kadardır.

Ey Oğul, dinle... Kendisinde güzellik ve cemal in'ikâs eden aynada, faraza eğer hayat ve ilim olsaydı; yani: Kendisindeki güzelliği ve cemali idrak etseydi; zaruri olarak bununla mütelezziz olur ve bol hazlanırdı. Hakikat aynasında her ne kadar lezzet ve elem yok ise de; zira bunlar imkân sıfatlarındandır. Amma o üstün mertebeye de lâyık olan bir iş vardır. Bu dahi noksan ve hudüs vasıflarından beri olmaktır. Bunlar dahi onda mevcuttur.

Bu arada bir şiir:

Boş söz yoktur hiç de Hafız'ın feryadında;

İbretli söz, kıssa var anlattıklarında...

Bu mertebede, kendisine keyfiyeti meçhul nisbet hasıl olan zahir kemalât üzerinde biraz duralım. Bunun hükmü, emir alemine nisbetle insana bağlı olan halk alminin hükmü gibidir. Ayrıca:

"Nefsini bilen, gerçekten Rabbını bilir..."

Manası orada mevcud ve hasıl olmaktadır.

Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'taki icmalin (toplu mananın) tafsilinden (açıklanmış ve genişletilmiş şeklinden) ibaret olan bu zahir kemalât için Hazret-i Zatla keyfiyeti meçhul olan nisbet hasıl olduğu zaman, keyfiyeti olmayan bir şekilde birleşme dahi ona müyesser olup Zat-ı ilâhideki o toplu görünüşe bir ayna olur.

Üstte anlatılan manaya göre, zaruri olarak o toplu görünüşte tafsil dahi zuhura gelir. Hem de, mücerred bir itibar ve sırf tevehhüm ile... Bu dahi, irfan sahibinin:

-ENE (BEN)...

Lâfzı ile anlatılan manasına bir uruc sebebi olur. İş bu anlatılan kemal:

"Hatta daha da yakın..."(53/9)

Ayet-i kerimesi ile anlatılan mana makamına bağlıdır.

Bir mısra:

Kalem, buraya kadar yazdı; ucu kırıldı...

Burada anlatılan nihayetin nihayeti ve gayenin dahi gayesidir.

Öyle ki: Bunları anlamak, havas zümrenin dahi idrakinden nice merhale uzaktır. Avam için ne diyebiliriz?..

Bu devlet ve bu marifetle hidayet bulan, havasın hası arasında dahi azdan azdır.

Bir şiir:

Padişah çalarsa kapısını kocakarının;

Bu ihtiyaç arzına hayret edip şaşmayasın...

Burada anlatılan nihayet, zuhurat ve tecelliler bakımındandır. Bundan sonra tecelli ve zuhur tasavvur edilemez.

Bir şiir:

Bundan ötesinin beyanı ince;

Gizlemek pek hoş, pek de güzel bence...

Selâm, hidayete tabi olup Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara. O'na, âline, bütün nebilere, resullere ve onların her birinin âline, mukarreb meleklere salâtların en tamamı ve uygunu, salâtların ekmeli ve alâsı, tahiyyatın en devamlısı, en bakisi, bereketlerin umumi olanı ve en şumûllüsü olsun.



301. MEKTUP

MEVZUU: Kurb-u nübüvvet, kurb-u velâyet ve kurb-u nübüvvete ulaştıran yollar.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Emanüllah'a yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun; salât ve selâm O'nun Resulüne...

Oğlum Emanüllah'ın malumu olsun ki: Nübüvvet, Yüce Sultan Allah'a yakınlıktan ibarettir. Ki bunda, hiçbir şekilde zıllıyet (gölge) şaibesi yoktur.

Bunun urucu (yükselişi) Yüce Hakka nazır ve müteveccihtir; nüzulü (inişi) ise... halkadır. Anlatılan bu yakınlık, asaleten enbiyanın nasibidir. Onlara salât ve selâm olsun. Bu mansıp o büyüklere mahsustur. Onlara selâm olsun. Bu mansıbın sonuncusu ise... Seyyidü'l-Beşer Resulullah Efendimizdir. Allahu Teala,

O'na salât ve selâm eylesin. Hazret-i İsa dahi nüzulünden sonra, Hatemü'r-Rüsul Resulullah (sav) Efendimizin şeriatına tabi olacaktır.

Bu manada netice söz şu ki: Tabi olanlara ve bu yolda hizmette bulunanlara, kendilerine hizmet edenlerin ve tabi olunanların saadet hisselerinden nasib vardır.

Tabi olanların kâmillerine dahi, nebilerin yakınlığından nasip vardır. Onlara salât ve selâm olsun. Bu makamın ilimlerinden, maarifinden, kemalâtından dahi veraset yolu ile onlara nasip vardır.

Bir mısra:

Toprağın dahi vardır nasibi büyüklerin kadehinden...

Veraset ve tebaiyet yolu ile tabi olanlara nübüvvet kemalâtından bir nasibin, Hatemü'r-Rüsul Resulullah Efendimizin bi'setinden sonra husulü O'nun hatemiyet durumuna aykırı ve zıt değildir. Allahu Teala O'na salât ve selâm eylesin. Bu manada hiç şüphe olmasın.

Bilesin ki, Allahu Teala seni mes'ud eylesin, nübüvvet kemalâtına ulaştıran yol ikidir:

1) Velâyet kemalâtını mufassal olarak aşmaya bağlıdır. Tecelliyat-ı zılliye ve maarif-i sekriye husulüne göredir. Ki bu: Kurb-u velâyetle ilişkilidir. Bu kemalât aşılıp tecelliyat dahi husule geldikten sonra, nübüvvet kemalâtına ayak basılır. Bu makamda asla vüsul makbul olup zılla iltifat günahtır.

2) Bu yolda, nübüvvet kemalâtına vüsul müyesser olur. Ama velâyet kemalâtının nasıl olmasının tavassutu olmadan.

Bu ikinci yol, sultani yoldur; vuslat için daha yakındır. Nübüvvet kemalâtına Allah'ın dilediği kadar vasıl olanların hemen hepsi bu yoldan vasıl olmuştur. Peygamberlerden olsun; onların tebaiyeti ve veraseti ile sahabe-i kiramdan olsun.

Birinci yol uzaktır, uzundur, bir şey elde etmek güçtür; vüsul dahi aynı şekilde zordur.

Velâyet makamında nüzul (halka dönüş) ile müşerref olan evliya zümresinden bir taife, hayal etmiştir ki: Nüzul makamı ile

alâkalı kemalât, nübüvvet kemalâtıdır. Davet makamına münasib olan halka teveccühü dahi sanmışlardır ki: Nübüvvet hususiyetleri arasındadır. Ama durum böyle değildir. Bu nüzul, velâyet makamında urucu (Hakk'a yükseliş) gibidir. Velâyet makamının üstünde bir uruc ve nüzul vardır ki, bunlardan başka olup nübüvvetle alâkaladır.

Üstte anlatılan teveccüh ise... nübüvvet makamına münasip düşen halka teveccüh değildir. O davet dahi, nübüvvet kemalâtı arasında sayılan davetten başkadır. Onlar bu manaya nasıl muttali olsunlar ki: Henüz adımlarını velâyet dairesi haricine atmamışlardır; nübüvvet kemalâtının hakikatını dahi idrak etmemişlerdir. Urucun bir yanı olan velâyetin yarısını, velâyetin tamamı sanmışlardır. Nüzulü bir yanı olan diğer y arısını dahi, nübüvvet makamı saymışlardır.

Bir şiir:

O böcek ki, saklanıp kalmıştır taş içerisine;
Başka ne yer var sanır, ne de gök kendisine...

Bir şahıs için mümkündür ki, birinci yoldan vüsul müyesser olup velâyet kemalâtı ile mufassal nübüvvet kemalâtını cem ede... Uygun düştüğü biçimde, onun için her iki makamın kemalâtı arasında bir temyiz hasıl olur. O zaman, her birinin urucunu ve nüzulünü ayırd eder. Bu arada şu hükme varır ki: Bir nebinin nübüvveti, velâyetinden daha faziletlidir.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, mufassal nübüvvet ve velâyet makamı kemalâtı, her ne kadar ikinci yola vusuldan sonra hasıl olmaz ise de, velâyetin zübdesi ve hulasası en güzel şekli ile müyesser olur. O kadar ki, şöyle demek mümkün olur:

-Velâyet ehli olan kimseler, velâyet kemalâtının kabuğunu elde etmiş; bu şekilde vasıl olan kimse ise... onun özünü elde etmiştir.

Evet... anlatılan manada vasıl olan kimsenin, sekre dayalı bazı ilimlerden yana nasibi azdır. Keza velâyet erbabına vasıl olan zılliyet zuhurlarından da...

Bu mana, meziyeti mucip değildir. Hatta bu ilimler ve zuhu-

rat o vasıl olan kimseye göre ayıp ve ardır. Hatta lâyık olan odur ki, onu günah ve edep dışı hareket sayasın.

Evet... asla vasıl olan kimse, o aslın zıllından (görüntüsünden) sıkıntılı olup istiğfar eder. O zılla takılıp kalmak, ancak o zıllın aslına vüsul olmayaşındandır. Asla vasıl olduktan sonra, ona takılmak bir şey elde edemeyiştendir. O durumda ona teveccüh etmek, edep dışı sayılır.

Ey Oğul,

Nübüvvet kemalâtının hasıl olması, sırf mevhibeye kalmış ve ilâhi bir ikrama bırakılmıştır. Onda zorlamanın ve çalışmanın bir dahli yoktur. Acaba hangi çalışma ve hangi ameldir ki, bu büyük devleti elde etme sonucunu sağlar. Hangi riyazet ve hangi mücahededir ki, bu güzel nimet semerisini getirir. Amma velâyet kemalâtı böyle değildir. Zira bunun başlangıcı kesbe (emek vererek kazanmaya) dayalıdır. Onun hasıl olması riyazete ve mücahedeye kalmıştır. Her ne kadar bazı şahısların, bir çalışma olmadan ve amele girişmeden bu devletle müşerref olmaları caiz ise de, velâyetin kendisinden ibaret olduğu fena ve beka dahi bir mevhibe olup bir fazl ve kerem olarak çalışma sonunda müşerref olunur. Yani: Bu nimete ermek kimin için murad edilmiş ise...

Resulullah'ın bi'setten evvel ve bi'setten sonra yaptığı riyazet ve mücahede bu devletin tahsili için değildir. Allahu Teala O'na salât ve selâm eylesin. Bu manada nazara alınan başka şeyler olmalı.

Bu arada misal olarak şunları sayabiliriz: Hesabın azlığı, beşeri olan zellere kefaret, derecelerin yükselmesi, yemekten ve içmekten uzak olan elçi meleklerle sohbet, nübüvvet makamına münasib olan harika hallerin zuhuratı.

Şunun da bilinmesi yerinde olur... Anlatılan mevhibe, enbiya hakkında vasıtasız gelmektedir. Tebaiyet ve veraset yolu ile anlatılan devletle müşerref olan onların ashabına ise... enbiyanın tavassutu ile gelmektedir. Onlara selâm olsun. Enbiya ve onların ashabı dışında bu devletle müşerref olan azdır; isterse

onunla müşerref olmaları caiz olsun.

Bir şiir:

Alsaydı eğer ruhü'l-kudüsten yardımını;
İsa'dan başkası da yapardı yaptığını...

Öyle sanıyorum ki, bu devlet, tabiinin büyüklerine ve teba-i tabiinin dahi en büyüklerine gölge bırakmıştır. Bundan sonra da izlenmiştir. Taa Resulullah'ın bi'setinden sonra gelen ikinci bine nöbet ulaşınca kadar. O'na salât ve selâm olsun.

İş bu devlet, tebaiyet ve veraset yoluyla bu vakitte meydana çıkmıştır. Böylece evvel, ahire benzemiştir.

Bir şiir:

Padişah çalarsa kapısını kocakarının;
Bu ihtiyaç arzına hayret edip şaşmayasın...

Selâm, hidayete tabi olup Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara... O'na ve âline salâtların en tamamı ve tahiyyatın ekmeli.



302. MEKTUP

MEVZUU:

a) Üç velâyetin farkı.

b) Nübüvvetin velâyetten daha faziletli olduğu.

c) Nübüvvet makamının bazı hususiyetleri.

Ve.. bunlara münasip bazı bilgiler.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mahdumzade, zahir ve batın ilimlerini kendinde toplamış olan Mecdü'd-din Muhammed Masum'a yazmıştır.**

Bilesin ki: Velâyet, ilâhi yakınlıktan ibarettir; zılliyet şaibesi olmadan tasavvur edilemez. Hicap halleri olmadan da hasıl olmaz. Eğer evliya velâyeti ise... zıllıyet damgası ile mühürlüdür. Enbiya velâyeti, her ne kadar zıllıyet dışında ise de; esma ve sıfatın perde olma durumu olmadan tahakkuk etmez. Mele-i âlâ velâyeti, isimlerin ve sıfatların perdeleri üstünde ise de, onun için dahi, şuun ve itibarların hicapları (perdeleri) mutlaka vardır.

O şey ki, kendisine zılliyet şaibesi bulaşmamış ve daha yolda iken, esma ve sıfat perdelerini bırakmıştır, böylesi ancak nübüvvet ve risalettir.

Mana, üstte anlatıldığı gibi olunca, zaruri olarak nübüvvet velâyetten daha faziletlidir. Kurb-u nübüvvet zahi zati ve aslidir. Bir kimse, onların hakikatına muttali olmazsa, aksine hükmeder; kalben de kabul eder.

Vüsul, nübüvvet mertebesinde olup husulü dahi velâyet makamındadır. Zira husul, vüsul hilâfına zıllıyet düşüncesi olmadan tasavvur edilemez.

Husulün kemalinde, ikiliğin kaldırılması vardır; vüsulün kemalinde ise... ikiliğin bekası vardır. İkiliğin kalkması, velâyet makamına münasiptir. İkiliğin bekası ise... nübüvvet mertebesine mülâyim gelir.

İkiliğin kalkması velâyet makamına münasip olduğuna göre, bütün vakitlerde, zaruri olarak sekir hali velâyet makamına lâzım gelir. Nübüvvet mertebesinde ikilik baki olduğuna göre de, ayıklık hali o mertebenin hususiyetleri arasındadır.

Tecellilerin husule gelmesi, ister suretlerin ve şekillerin kisvesinde olsun, isterse renklerin ve nurların hicabında olsun... bunların hepsi, velâyet makamlarında, mukaddematını ve mebde'lerini aşıp geçme sırasındadır. Ama nübüvvet mertebesi böyle değildir. Zira orada asla vüsul olup tecellilerden ve zuhurattan istiğna vardır; zira bunlar, o aslın gölgeleridir. O tecellilere ihtiyaç ise... o mertebenin mukaddimelerini ve mebde'lerini aşma sırasındadır. Meğer ki, uruc velâyet yolundan ola... Bu durumda o tecellilerin husulü velâyet vasıtası iledir; nübüvvet kemalâtına doğru ulaşma yolu mesafesini aşma vasıtası ile değildir.

Hülasa: Tecelliler ve zuhurat, zılâlden (görüntülerden) haber verirler. O ki, zılal ile alâka peydah etmekten halas bulmuştur, tecelliyattan dahi halas bulmuştur. İşte o zaman, bu makamda:

"Onun gözü kaymadı..."(53/17)

Mealine gelen ayet-i kerimenin sırrını taleb etmesi yerinde

olur.

Ey Oğul,

Aşk ıstırabı, muhabbet tantanası, şevk heyecanı veren inlemeler, elem ve zevk karışımı bağırıp çağırmalar, vecd, raks... bütün bunlar, zılal makamlarında ve zılla dayalı zuhurat ve tecelliler zamanındadır. Asla vüsuldan sonra, bu türlü işlerin husulü tasavvur edilemez. Bu yerde muhabbet:

-Taat arzusu (iradesi)...

Manasına gelir... Ulemanın da anlattığı gibi, şevke ve zevke kaynak olabilecek derecede anlatılan mana üzerine eklenecek bir şey yoktur. Yani: Sofiyeden bazılarının sandığı gibi.

Ey Oğul, dinle... İkiliğin kalkması, velâyet makamında gerekli olduğu için, zaruri olarak evliya, iradenin giderilmesine çalışmıştır. Bu manada, Şeyh-i Bistam (Bayezid-i Bistami) şöyle demiştir:

-İstiyorum ki, iradem olmaya...

Nübüvvet mertebesinde ise... ikiliğin kalkması nazara alınmadığından, iradenin giderilmesi matlub değildir. Nasıl matlub olur ki; haddi zatında irade kâmil bir sıfattır. Nefsin ona düşkün oluşu, onun mutaallakatının (ilgilendiği şeylerin) habaseti dolayısiyledir. Bu durumda yerinde olur ki, onun alâka duyduğu şeyler, habaset nevinden ve razı olunmayan cinsten olmaya. Elbette gerekli olan odur ki: Bütün muradlar, Sübhan Hakkın razı olduğu şeylerden ola... Bu mana icabı olarak velâyet makamında, tüm beşeri sıfatların giderilmesine çabalarlar. Nübüvvet mertebesinde ise... bu sıfatın kötü alâkalarının giderilmesi matlubdur; bu sıfatın aslının giderilmesi değil. Zira o, haddizatında kemal üzeredir.

Üstte anlatılan manada, ilim sıfatını ele alalım. Şayet ona bir noksan arız olursa... bu, onun kötü alâkasındandır. Bu durumda, onun kötü alâkasını gidermek zaruri olur; onun aslını gidermek değil. Bu kıyas, bütün sıfatlar için geçerlidir.

O kimse ki, velâyet yolundan nübüvvet makamına ulaşır; elbette onun için yol esnasında sıfatların aslını gidermek lâzımdır.

O kimse ki, anlatılan makama velâyet tavassutu olmadan ulaşır, onun için sıfatların aslını gidermeye hacet yoktur. Elbet onun için yerinde olan, o sıfatların kötü alâkalarını gidermektir.

Aşağıda anlatılanların da bilinmesi gerekir... şöyle ki:

-Velâyet-i evliya, velâyet-i suğra...

Diye tabir edilen, velâyet-i zılliyedir. Ki bu, yukarıda anlatıldı. Enbiyanın velâyeti ise... zıllı geçmiş olup anlatılandan başkadır. Bunda matlub olan ise... beşeri sıfatlar dolayısiyle kötü alâkaları gidermektir; o sıfatların aslını gidermek değil.

Sıfatların kötü alâkalarının giderilmesi hasıl olunca... enbiya velâyeti hasıl olur. Onlara salât ve selâm olsun. Bundan sonra urucu vaki olunca, nübüvvet kemalâtına taalluk eder.

Üstteki beyandan anlaşılmış oldu ki: Nübüvvet için velâyetin aslı mutlaka lâzımdır. Zira velâyet, onun önde gelen şartları ve temel kaideleri sayılır.

Zılli sayılan velâyete gelince... nübüvvet kemalâtına kavuşmak için ona hacet yoktur. Evliyanın bazısı ona erdiği halde, bazısı da ona hiç rastlanmaz. Bu manayı anla.

Hiç şüphe edilmeye ki, kötü alâkalarına nisbetle sıfatların aslını gidermek, cidden zordur. Bu durumda, nübüvvet kemalâtının husulü, velâyet kemalâtının husulüne nisbetle daha ehven, daha kolay ve daha yakındır. Seyirde ve yakınlıkta olan bu üstünlük, asıldan ayrılan işlere nisbetle, asla vüsul olan bütün işlerde caridir. Kimyanın aslını görmez misin? En kolay yoldan husule geleceği gibi, kolay bir ameliye ile elde etmek müyesser olur. O ki, aslından ayrılmıştır; mihnet, taab ve meşakkat içinde olup onun tahsili uğruna ömür harcanır. Durum böyle olmasına rağmen, ele mahrumiyetten başka bir şey geçmez. Bu meyanda onun için çalışanın elde ettiği dahi asla benzeyen şöyle veya böyle şeylerden başka değildir. Çoğu kez bu arızi benzerlik dahi ondan zail olup gider. Kendi aslına döner; hasabete ve denaate yönelir. Haliyle, aslına vasıl olan kimse böyle değildir. Zira bu, amelin kolay yanında olup yolun yakınına girmiştir.. Aldatma ve habaset korkusundan da emin

bulunmaktadır.

Bu yolun saliklerinden bir cemaat, ağır riyazet, şiddetli mücahede sonunda zıllardan birine vasıl olunca... sandılar ki: Matluba kavuşmak, ağır riyazetlere ve şiddetli mücahedelere bağlıdır. Amma bilmelidir ki: Matluba varmanın, bu yoldan daha yakın bir başka yolu vardır; bu dahi nihayetin de nihayetine ulaştırır. Bu yol, içtiba (**İctiba:** Seçilme, çekilme, çekilip alınma demektir ki, istidatlı bir kişinin, kâmil bir mürşidin manevi tasarrufu ile çekilip Allah yoluna alınmasını ifade eder.) yolu olup, mücerred fazla ve kereme kalmıştır. Bu cemaatın tercih ettiği yola gelince... inabe (**İnabe:** Bir mürşide başvurarak manevi terbiye yoluna girmek isteme demektir ki, müridin kendi iradesiyle Allah yoluna girmek istemesini ifade eder.) yolu olup mücahedeye bağlıdır. Bu yoldan vasıl olanlar dahi azdan daha azdır. İctiba yolundan vasıl olanlar ise... enbiyanın büyük bir cemaatıdır. Onlara selâm olsun. Bunların hepsi, ictiba yolundan seyirlerine geçmişlerdir. Keza onların ashabı dahi, tebaiyet ve veraset ile ictaba yolundan vasıl olmuşlardır.

....

İctiba erbabının riyazetine gelince... bu: Vüsul nimetinin şükrünü eda etmek içindir. Resulullah (sav) Efendimiz yaptığı ağır riyazetin manasını sorana şöyle cevap vermiştir:

"Şükreden bir kul olmayayım mı?"..

Halbuki, kendisinin gelmiş ve geçmiş günahları bağışlanmıştır.

İnabe ehlinin mücahedelerine gelince... bu dahi, vüsulün husulü içindir. İkisi arasında o kadar fark var ki...

İctiba yolu, yola alınmak ve yola çekilmektir. İnabe yolu ise.. yol üzere seyirdir. Cezbe ile seyir arasında büyük fark vardır. Çabuk cezbe olur; amma vuslatın vadesi uzundur. Seyreden, ağır gider; çok kere de yolda kalır. Bu manadan olarak Hace Bahaeddin Nakşıbend şöyle dedi:

-Biz, faziletli kılınmışlarız.

Evet... üstteki mana yerindedir. Eğer böyle bir fazilet ol-

masaydı; başkalarının nihayeti, nasıl bunların bidayetine derc olunmuş olurdu?

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve... Allah büyük fazlın sahibidir."(62/4)

Biz yine esas söze dönelim. Deriz ki:

-Bu Fakir, muazzam şeyhine yazdığı arzuhallerde şöyle yazmıştı: Tüm muradlar kalktı; lâkin iradenin kendisi hali üzere baki kaldı.

Bir müddet sonra da şöyle yazdı:

-İrade dahi, muradlar gibi, kalkmış oldu.

Vakta ki, Sübhan Hak, kendisini veraset-i enbiya ile müşerref eyledi, o zaman bildi ki: İradenin, kötü alâkalannın kalkması, bu ilişkilerin zeval bulması, iradenin kendisinin kalkması manasına değildir. Çünkü: En tam ve en üstün bir şekilde kötü alâkaların kalkmasının husulünde, iradenin aslının kalkması gerekmez.

Çoğu kez mücerred fazl ile bir şey müyesser olur; amma buna zorlu çalışma ile onda bir nisbetinde dahi erilemez.

Ey Oğul,

Velâyet makamında yerinde olan odur ki, dünya ve ahiretten yana tam ye'se düşüle ve onlardan yüz çevrile... Ahiret ile alâka peydah etmek, dünya ile alâka nev'inden sayılmalıdır. Ahirete dair şevk dahi dünya şevki gibi sayılmalı. Bunlar, bu yolda sevimli olan işler değildir. Bu manadan ötürü, Davud Tai şöyle dedi:

-Selâmet istiyorsan, dünyaya selâm verip geç; keramet istiyorsan, ahirete karşı kibirli oldu... büyüklen...

Yüce Allah'ın:

"Sizden bir kısmı dünyayı ister; bir kısmı da ahireti ister."(3/52) emri üzerine düşünceye varıp her iki taifeden de şikâyette bulunmuşlardır.

Hülasa: Sübhan Hakkın gayrı olan masivayı unutmak, dünyaya ve ahirete şamildir. Fena ve beka ise... ikisi birden velâyetin parçalarındandır. Bu durumda, elbet velâyette ahireti

unutmak gerekir.

Ahiretle ilgilenmek, ancak nübüvvet kemalâtında iyi gelir. Ahirete karşı şevk dahi onda beğenilir. O yerde şevk ve korku şöyledir: Ahiret şevki ve ahiret korkusu. Ahiretle alâkadar olmak dahi şu ayet-i kerimelerdeki mana iledir:

"Korku ve ümid ile Rab'larına dua ederler."(32/16)

"Rab'larından çekinirler; azabından da korku duyarlar?"(17/57)

"Tenhada dahi Rab'larından çekinirler ve onlar kıyametten de korkarlar."(21/49)

İş bu ayet-i kerimelerde, onların vasıfları anlatılır. Yani: Üstte anlatılan makam erbabının...

Onların ağlayıp inlemeleri, ahiret ahvalini hatırlamalarındandır. Elemleri ve hüzünleri ise... kıyamet gününün dehşetlerinden korktukları içindir.

Devamlı olarak, kabir fitnesinden Allah'a sığınırlar; cehennem azabından dahi korkarlar. Bu azaptan tam bir tazarru ile Melik ve Cebbar Allah'a iltica ederler.

Onlar katında Yüce Hakkın şevki, ahiret şevkidir; muhabbetleri ise... ahiret muhabbetidir. Çünkü Yüce Allah'ın cemaline kavuşmak, ahirette vaad edilmiştir; tam manasiyle rızanın kemali ise... yine ahirete bırakılmıştır.

Dünya, Yüce Hakkın buğzuna uğramıştır; ahiret ise... onun razı olduğudur. Bu durumda Yüce Hakkın razı olduğu şey ile buğzettiği şey hiçbir vakit müsavi olamaz. Zira buğza uğrayan kendisinden yüz çevrilmeye lâyıktır. Kendisinden razı olunan ise... ikbale lâyıktır. Razı olunan şeyden yüz çevirmek, sekrin aynı olup Yüce Hakkın rızasının ve davetinin aksinedir. Nitekim, Allahu teala'nın şu fermanı, anlatılan mananın şahididir:

"Ve... Allah, sizi selâm yurduna davet eder."(10/25)

Yani: Cennete davet eder... Sübhan Allah, tekid ve mübalağa ile ahirete teşvik eder. Bu durumda, ahiretten yüz çevirmek, Yüce Hak ile çatışmak olur. Hakikatte durum bu olup, Yüce Hakkın rızası bulunan şeyi ortadan kaldırmaktır:

Davud-u Tai'nin, velâyette sağlam kademi olduğu için, üstün şanına göre:

-Ahireti terk etmek, keramettir.

Manasına kail oldu. Ama bilmedi ki: Ashab-ı kiramın tümü, ahiret fikrine müptelâ olmuş, onun azabından korkup titremişlerdir.

Şöyle anlatıldı:

-Hazret-i Ömer (ra) bir gün evin önünden geçiyordu. Orada, birinin şu ayet-i kerimeyi okuduğunu işitti:

"Rabbın azabı vaki olacaktır; onu giderecek bir şey de yoktur."(72/7-8)

Bu ayet-i kerimeyi işitince, düşüp bayıldı. Kendisini taşıyıp evine götürdüler. Bu halin eleminden bir müddet hasta olup kaldı. O kadar ki, halk kendisine:

-Geçmiş olsun... demeye geliyordu.

Evet... Dünyayı ve ahireti unutmak, fena makamında ve orta hallerde müyesser olur. O zaman ahiretle alâkadar olmak, dünya ile alâkadar olmak gibi gelir. Amma beka ile müşerref olunup iş nihayete erdiği, nübüvvet kemalâtı dahi görünüp gölgesini uzattığı zaman... bütün gayret ahirete yönelir; cehennemden de, Yüce Hakka sığınılır. Cennet dahi temenni edilir.

Cennetin ağaçları, ırmakları, huri ve gılmanları ile dünyaya ait eşyanın hiçbir benzerliği yoktur. O kadar ki, bunlar birbirinin nakzedeni olup misalde gazapla razı gibidir. Cennetin ağaçları, ırmakları ve onda bulunanların tümü, salih amellerin neticeleridir, semereleridir. Nitekim, Resulullah (sav) Efendimiz bu manada şöyle buyurdu:

"Cennet, ekimsiz yaban yeridir. Oranın ekimi şu tesbih duasını okumandır. Allah Sübhandır. Allah'a hamd olsun. Allah'tan başka ilâh yoktur. Allah en büyüktür." ("Sübhanellahi vel-hamdü lillah, velâ ilâhe illallahü vallahü ekber.")

Resulullah (sav) Efendimizin bir hadisi-i şerifinde şöyle buyurduğu Cabir (ra) tarafından anlatıldı:

"Bir kimse aşağıdaki tesbihi okursa... onun için cennette

bir hurma ağacı dikilir: Büyük Allah Sübhandır; ona hamd olsun." (**"Sübhanellah'il-azimi ve bihamdihi."**)

....

Bu manaya göre, cennetin ağacı, okunan tesbih dualarının iyi bir neticesi olur.

Tenzih durumunun kemalâtı, anlatılan cümlede harfler ve sesler kisvesine girdiği gibi, cennette dahi aynı kemalât ağaç kisvelerine girecektir. Bu kıyasa göre: ennette olanların tümü, salih amellerin neticesidir. Yüce Hakkın varlığına dair kemalâttan, söz ve amel kisvesine giren dahi, cennette lezzet ve nimetler perdesine zuhur edecektir. Zaruri olarak da, bu lezzet ve nimete ermek makbul olacak ve rızaya uygun düşecektir. Likaya ve vüsule (Allah ile buluşmaya ve O'na kavuşmaya) dahi vesile olacaktır.

Eğer Rabia-i Miskine anlatılan sırra vakıf olmuş olsaydı; cenneti yakıp yok etme fikrini hatırına getirmezdi. Hiçbir şekilde, cennetle alâkadar olmayı, Sübhan Hakkın gayrı ile alâkadar olmak görmezdi. Haliyle, dünyaya ait lezzetlerin ve nimetlerin durumu böyle değildir. Zira bunların menşei habaset olup, ahirette neticesi dahi mahrumiyettir. Allahu Teala bizi ondan saklasın.

Her ne kadar dünya nimetleri şeriat açısından mübah ise de, hesaba çekilmek önümüzdedir. Yazık, bin kere yazık... Şayet rahmet elimizden tutmaz ise ve Şer'an mübah olma durumu da yok ise... o zaman şiddetli tehdidlere uğramak vardır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, biz nefislerimize zulmettik; bizi bağışlayıp merhamet etmezsen, ziyana dalanlardan oluruz."(7/149)

Bu mana açısından bakılınca, buradaki lezzetler o lezzetler arasında ne gibi bir münasebet olur?.. Buranın lezzeti, öldürücü zehirdir, öbürü ise faydalı tiryaktır.

Ahiret endişesi, ya avam müminlerin nasibidir, yahut da havasın da havası zatların nasibidir. Havas zümreye gelince... bunlar bu endişeden uzaktır, kerameti, anlatılanın aksinde

görürler.

Bir mısra:

Aşkına düştükleri kadardır insanların yolları...

★★★

303. MEKTUP

MEVZUU: Ezan kelimelerinin manaları.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hacı Yusuf Keşmiri'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun; onun Resulüne dahi salâtlar.

Bilinmesi yerinde olur... Ezan kelimeleri, yedidir. Şöyle ki:

-ALLAHU EKBER, ALLAHU EKBER (Allah en büyüktür, Allah en büyüktür)...

Yani: Allahu Teala, ibadet edenin ibadetine ihtiyacı olmaktan yana çok çok yüksektir... büyüktür.

Üstte anlatılan mühim mananın tekidi dolayısiyle bu kelime dört kere tekrar edilmişir.

-EŞHEDÜ EN LA İLAHE İLLALLAH (Allah'tan başka ilâh olmadığına şehadet ederim)...

Demek olur ki: İbadet edilmesine karşı istiğnası olduğu halde, ibadet edilmeye müstahak olarak ancak o Sübhan Allah olduğuna şehadet ederim.

-EŞHEDÜ ENNE MUHAMMEDEN RESULULLAH (Şehadet ederim ki, Muhammed Allah'ın Resulüdür)...

Bunun daha açık manası şudur: Muhammed, Allah'ın Resulü olduğuna, ibadet yolunu Yüce Hak namına tebliğ ettiğine şehadet ederim. Bu durumda Sübhan Hakka lâyık olan ibadet, ancak onun tebliği ve elçiliği cihetinden alınan şeklidir. O'na ve âline salât ve tahiyyet olsun.

-HAYYE ALESSALATİ HAYYE ALEL-FELAHİ (Namaza gelin, felaha gelin)...

Bu cümlede iki kelime vardır. Her ikisi de, namaz kılan kimseden, felah çıkaran namazın edasını taleb içindir.

-ALLAHU EKBER (Allah en büyüktür)...

Bilhassa, kullarından birinin yaptığı ibadet, tam manasiyle onun mukaddes zatına lâyık ola...

Yerinde bir şey olur ki: Namaz vakitlerini bildirmek için konulan bu şanı bütün cümlelere bakılarak namazın büyük şanı idrak edilir.

Bir mısra:

Bellidir baharından, bolluğu senenin...

Allahım, bizi namaz kılıp felah bulanlardan eyle... Seyyidü'l-Mürselin hürmetine. O'na ve diğerlerine salâtların en tamamı, tahiyyatın ekmeli...

★★★

304. MEKTUP

MEVZUU:

a) Kur'an ayetlerinin pek çoğunda, cennete girme vaadinin şartı bulunan yararlı ameller.

b) Şükür eda etmek.

c) Namazın bazı manaları ve sırları.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Abdülhayy'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun Resulüne...

Bilesin ki: Çoktan beri benim bir tereddüdüm vardı. Şöyle ki:

-Kur'an ayetlerinin pek çoğunda, cennete girme vaadinin bağlı bulunduğu salih ameller vardır. Bunlardan murad olan mana, acaba bütün ameller midir? Yoksa onların bazıları mıdır?..

Şayet ondan murad olan mana, bütün ameller ise... bunu yerine getirmek, cidden zordur. Zira ona muvaffak olan azdır. Eğer bazıları ise... bu da meçhul olup tayin edilen bir şey değildir.

Sonradan hatıra feyiz yollu şöyle bir şey geldi: Herhalde salih amellerden murad, İslâm dininin üzerine kurulduğu beş Er-

kân-ı İslâm'dır. Şayet bu beş esas, kemaliyle eda edilirse... zamanın kazancı kurtuluş ve felah olur. Haddi zatında bu beş şey, salih amellerden olup, günahlara ve kötü işlere de engeldir. Allahu Teala'nın buyurduğu:

"...Namaz, edepsizlikten ve akla, şeriata uymayan çirkin şeylerden alır."(29/45)

Ayet-i kerimesi, bu mananın şahididir. Anlatılan beş şeyi yapmak müyesser olunca, şükrün edası dahi husule gelebilir. Şükrün edası husule gelince de, azaptan kurtuluş hasıl olur... Bu manada bir ayet-i kerime:

"Şayet iman edip şükre devam ederseniz, Allah size neden azap etsin?"(4/147)

Bu durumda, insana yakışan odur ki: Bu beş erkânı yerine getirmeye son derece çaba harcaya... Bilhassa, dinin direği olan namaz işinde... İmkân nisbetinde onun adabından en alt derecede olanı dahi terk rıza göstermeye. Her kim, namazını tamam ederse... İslâm esaslarından büyük bir esası kazanmış olur. Halâs yolunda büyük bir bağa kavuşup yapışmış olur. Büyük bir nailiyete de ermiş olur.

Bu yolda başarı ihsan eden Sübhan Hak'tır.

Bilesin ki: Namazdaki iftitah tekbiri (namaza başlarken alınan ilk tekbir) şu manaya işarettir: Allahu Teala, ibadet edenlerin ibadetlerine muhtaç değildir; keza namaz kılanların namazına da...

Sair tekbirler ki: Rükünlerden sonra alınmaktadır. Bunlar dahi şu manaya işaret ve bir remzdir: Rükünlerden her bir rüknü, Yüce Hakkın şanına lâyık bir şekilde edaya tam liyakat yoktur.

Rüku tesbihlerinde tekbirin manası mülahaza edildiğinden, rükünden sonra tesbihe girilmemiştir. Ama secdelerde durum böyle değildir. Onlarda tesbih olmasına rağmen önünde ve sonunda tekbir getirilmiştir. Ta ki, hiç kimse tevehhüm etmeye: Secdeler, tavazuun sonu, düşüklüğün nihayeti, alçalmanın ve inkisarın kemali olduğu için, ibadet hakkı yerine getirilmiştir. Bu

vehmin giderilmesi için de, secdede:

-ALA... (En Yüce)...

Lâfzı tercih edilmiştir. Tekbirleri bu arada tekrar dahi, sünnet oldu.

Namaz, müminlerin miracı olduğundan ötürü namazın sonunda Resulullah (sav) Efendimizin miracda müşerref olduğu cümleler okundu. Bu mana icabı olarak, namaz kılana yakışan odur ki: Namazı mirac eyleye ve onda son derece yakınlık talebinde buluna. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Kulun, Rabbına en yakın olduğu an namazdadır."

Namaz kılan, Rabbı ile münacaat etmekte olduğundan, onun azametini ve celâlini müşahede ettiğinden kendisinde korku ve heybet görülmesi yerinde olur. Namazda rahata kavuşup manen teselli bulduğundan, sonunda namazı iki selâmla tamamlamaktır.

Resulullah (sav) Efendimizden nakledilen, farz namazların edasından sonra yüz kere tesbih, tehmid, tekbir ve tehlinin sırrı Fakir'in bildiğine göre şudur:

a) Namazın edası sırasında vaki olan kusurlar, tesbih ve tekbir ile telâfi edile...

b) İbadete ve onun tam manasiyle edasına liyakatı olmadığını itiraf...

c) Allahu Teala'nın ihsan ettiği başarı ile ibadet müyesser olduğu için, hamd edilerek bu nimetin şükrünü eda gerekli olduğu.

d) İbadet edilmeye müstahak olarak Sübhan Hakk'dan başkasını görmemek.

Namazın edası, şartlarına ve adabına uygun olarak yapıldıktan sonra: Kusurların telâfisi, muvaffakıyete şükür, anlatılan güzel kelimelerle Sübhan Hakkın gayrına ibadet hakkını nefyetmek de hasıl olursa... o zaman umulur ki: Yüce Hakkın kabulüne lâyık ola. O namazı kılan kimse dahi, felah bulan bir musalli durumunda buluna.

Allahım, bizi felah bulan musallilerden eyle. Seyyidü'l-Mürselin hürmetine. O'na ve diğerlerine, âline salâtlar ve selâmlar.

★★★

305. MEKTUP

MEVZUU:

a) Namazın sırları.

b) Avamdan bir müptedi ile müntehinin kıldığı namaz arasındaki fark.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mir Muhibillah Mankpuri'ye yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile... Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına. Allahu Teala seni irşad eylesin.

Bilesin ki: Fakir'e göre namazın tamam olması ve kemali, onun farzlarını, vaciplerini, sünnetlerini, müstahaplarını yerine getirmekten ibarettir. Bütün bunlar, fıkıh kitaplarında tafsilatı ile yazılmıştır. Sayılan dört şey dışında, bir başka şeyin, namazın tamamiyetinde medhali yoktur. Namazda huşu dahi bu dört şeye derc edilmiştir. Kalb huzuru dahi yine bu dört şeye bağlıdır.

Bir cemaat, bu dört şeyin ilmi ile iktifa edip onlarla amel etmeyi boş sayıp bırakma yolunu tercih ettiler. Hiç şüphe edilmeye ki: Onların, namazın kemalâtından nasipleri azaldı.

Bunlardan bir başka cemaat ise... daha ziyade Sübhan Hak ile kalb huzuruna önem verip duyguların amellerine iltifatları azaldı. Yalnız farzları ve sünnetleri yapmakla kaldılar... İş bu cemaat dahi, namazın hakikatını anlayamadı, onu bilemeyip namazın kemalini bir başka yolda aradılar. Kalb huzurunu, sadece namazın ahkâmı cümlesinden bir parça saymadılar.

Resulullah (sav) Efendimizin buyurduğu:

"Namaz, ancak kalb huzuru ile olur..."

Hadis-i şeriften murad, bu dört işle beraber olmasıdır. Ta ki: Bu işlerin yerine getirilmesinde bir fütur olmaya... Fakir'in zihnine bu huzurdan başka bir huzur gelmemektedir.

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

-Namazın tamam olması ve kemali, anlatılan dört şeye bağlı olduğuna ve onun kemali zımnında başka bir şey düşünülmediğine göre; müptedi ve müntehinin, hatta avam halkın namazı arasında ne fark vardır? Zira onlar dahi bu emirleri yerine getirerek namazlarını kılarlar.

Bunun için verilecek cevap şudur:

-Burada fark, amel cihetinden değil; ameli işleyen cihetinden gelmektedir. Zira amelin ecri birdir; değişik olması da amel edenlerin değişik olmalarına göredir. O kadar ki: Bir amelin ecri, mahbub ve makbul (sevilmiş ve benimsenmiş) bir kimsenin işlemesi ile kat kat fazla olur. Yani: Ondan başka birinin yaptığı amel karşısında.

Bir ameli işleyen kimse, kadri yüce olursa... onun amelinin dahi ecri bol olur. Bu manadan olarak şöyle demişlerdir:

-İrfan sahibinden gelen riyaya denk olan bir amel, müridin ihlâsla yaptığı amelden daha faziletlidir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak Hazret-i Sıddık (ra) Resulullah (sav) Efendimizin sehvini taleb ederdi. Şuna inanırdı ki: Onun sehvi, kendi sevabından ve bilerek yaptığından daha faziletlidir. Bu arada şöyle derdi:

-Keşke ben, Muhammed'in sehvi (yanılması) olsaydım.

Bu haliyle tamamen Resulullah (sav) Efendimizin sehvi olmayı temenni ederdi. Şuna da inanırdı ki: Kendisinin tam olan amelleri, kemal üzere olan halleri Resulullah (sav) Efendimizin ameldeki sehvinden daha noksandır. Bu suretle tam bir temenni ile istedi ki: Tamam olan hasenatının derecesi, Resulullah (sav) Efendimizin bir sehiv derecesi gibi ola.

Resulullah (sav) Efendimizin sehvine misal olarak farz namazların iki rikâtının sonunda selâm vermesidir. Yani: Dört rikâtlı farzlarda... Nitekim bir rivayette şöyle anlatılmıştır:

-Müntehinin namazına dünyalık netice ve semere terettüp etse dahi, ahirette alacağı bol ecir vardır. Ama müptedinin ve avamın namazı böyle değildir.

Bir mısra:

Arştaki ile yerdeki nasıl nisbet edilir?..

Bu arada bir mikdar müntehinin kıldığı namazın hususiyetlerinden bahsedelim. Şunun için ki: Bununla diğerleri kıyas edile.

Müntehi olan bir kimse, bazı zamanlar, Kur'an okurken ve selâm verirken, dilini Hazret-i Musa'nın ağacı gibi bulur. Tekbirlerde de böyle... Kuvvelerini ve duygularını âletlerden ve vasıtalardan başka bir şey olarak görmez.

Bazı zamanlarda dahi o: İçinin ve hakikatının, bütünüyle dışından ve görünüşünden kopmuş olduğunu görür. Bu şekilde gayb alemine katılır. Böylece kendisine, keyfiyeti meçhul olan bir nisbet hasıl olur. Ama namazdan çıkınca, yine eski haline döner.

Bu arada, yukarıda (Bak: S.798 sonu) sorulan sual için şöyle diyebiliriz:

-Anlatılan dört vazifeyi kemal üzere yerine getirmek, ancak müntehinin nasibidir. Ama müptedi ve avamdan sayılan kimseler, onları kemal üzere yerine getirmekten uzaktır. Buna muvaffak olmaları zordur. İsterse mümkün olan bir şey olsun.

Bir ayet-i kerime misali:

"Bu, zordur; ancak huşuu olanlara zor değil."(2/45)

Selâm hidayete tabi olanlara...

★★★

306. MEKTUP

MEVZUU:

a) Büyük Mahdumzade Hace Muhammed Sadık'ın menkıbeleri, kemalâtı ve en küçük mahdumlar Hace Muhammed Ferruh ve Muhammed İsa'nın vefatı...

b) Velâyet erbabının fenası ve nübüvvet yakınlığında ona ihtiyaç olmadığı.

Ve... bunlara münasip bazı hususlar.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Salih'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmi, olduğu kullarına... Herhalde Molla Salih kardeşimiz, Serhend'de bulunanların başına gelenleri duymuştur.

En büyük oğlum, iki küçük kardeşi Muhammed Ferruh ve Muhammed İsa ile birlikte ahiret seferini tercih ettiler. Allah razı olsun.

Bir ayet-i kerime meali:

"Biz Allah içiniz; Allah'a döneceğiz."(2/156)

Başta, kalanlara kuvvet ve sabır verdiği için, sonra da bu beliyyeden razı kıldığı için Allah'a hamd olsun.

Bu manada bir şiir:

Döndürmez beni senden gelen eziyet;
Berekettir bana dosttan gelen zillet...

Merhum oğlum, Allah'ın a yetlerinden bir ayetti; Alemlerin Rabbının rahmetlerinden bir rahmetti.

Yirmi dört yaşında öyle bir nailiyete erdi ki, pek az kimseler o nailiyete ermiştir. Kemal derecede, akli ve nakli ilim tedrisinin melekesine ve mevleviyet rütbesine ulaştı. O kadar ki: Onun talebeleri, Beyvazi, Mevakıf Şerhi ve benzeri eserler ile tam bir kudretle meşgul olmaktadırlar.

Onun marifetinin ve irfanının hikâyeleri, keşiflerinin ve şühudunun kıssaları beyandan müstağnidir.

Sizin de malumunuz olduğu üzere, daha sekiz yaşında iken haline mağlup idi. O kadar ki, Hazret-i Şeyhimiz, çarşı pazarın şüpheli yemeğini yedirmekle onun durumuna çare buldu. Bu arada şöyle demişti:

-Muhammed Sadık'a olan sevgimiz, başka hiç kimseye olmadı. Onun bize olan muhabbet derecesi ise... bizden başkasına olmamıştır.

Bu cümlesi ile, onun üstün şanını anlatıyordu.

Velâyet-i Museviyenin son noktasına kadar ulaştı. Bu velâyetin acaip hallerini beyan ederdi. Duyulmamış manalarından

anlatırdı.

Daima hudu, huşu içinde idi... İltica ve tazarru halinde bulunuyordu. Hep tezellül ve inkisar halinde idi.

Derdi ki:

-Allah'ın veli kullarından her biri Sübhan Hak'tan bir şey taleb etti. Ben dahi, iltica ve tazarru talebinde bulundum.

Muhammed Ferruh hakkında ne yazayım ki?.. On bir yaşında bir çocuk iken, ilim talebi ile meşguldü. Şuurlu bir şekilde kâfiyeyi okurdu. Ahiret azabından daima korkardı. Devamlı olarak, şu duayı yapardı:

-Çocukluk yaşında iken dünyadan ayrılayım.

Bunun sebebi de, ahiret azabından kurtulma isteği idi.

Arkadaşlardan bazıları, o ölüm halindeki hastalığında iken, acaip haller müşahede etmişlerdir.

Muhammed İsa'nın harika hallerinden ne yazayım ki?.. Onların nicelerini, daha sekiz yaşına varmadan insanlar görmüştü.

Hülasa: Bana tevdi edilen birer nefis cevher halinde idiler. Sübhan Allah'a hamd ü şükürler olsun. Hiçbir şekilde, zorlama ve istememezlik etmeden bu emaneti sahibine teslim ettim.

Allahım, bizi onların ecrinden mahrum eyleme. Onlardan sonra, bizi fitneye düşürme... Seyyidü'l-Mürselin hürmetine. O'na ve diğerlerine salât ve selâmlar.

Bir mısra:

Dosttan söz etmek sözlerin en güzeli.

Bilesin ki: Sübhan Hakkın zatından başkasını unutmaktan ibaret olan fenanın manası şudur: Hakkın gayrına olan muhabbetin giderilmesi.

Nazardan ve idrakten eşyanın zatları, sıfatları, fiilleri zail olunca... zaruri olarak, onlara muhabbet alâkası dahi zail olur.

Velâyet yolunda masivayı unutmak gereklidir ki: Hakkın zatından gayrına alâka dahi zail ola... Nübüvvet derecelerinde ise... eşyayı unutmak için, eşyaya taallukun zevaline hacet yoktur. Zira nübüvvet yakınlığında, asla taalluk baki kalmaz. İş bu asıl, güzellik ve cemal olup haddizatında isimdir. Keza eşyaya

taallukun resmi dahi kalmaz. Kaldı ki bu: Kabihtir, özünde onun için bir güzellik yoktur. Bu durumda, eşya unutulsun veya unutulmasın; mühim değildir. Zira eşyaya ilim cihetinden arız olan zem, ona kötü taalluk vasıtası iledir. Şunun için ki: Eşyaya taalluk zail olduktan sonra, ilim ciheti ile ona gelen zem zıfatı dahi zail olur. O zaman da mezmum durum kalmaz. Eşyayı bilmek işi nasıl mezmum olsun ki: Onların hepsi, Yüce Sultan Hakkın malumatıdır (ilminin konularıdır). Onun eşyayı bilmesi dahi, kendi kâmil sıfatıdır.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Yüce Hakkın zatından gayrını bilmek işi zail olmadığına göre, o zaman zatından gayrını bilmekle beraber, onu bilmek işi nasıl bir vakitte birleşir. Zira bu durumda, Yüce Hakkın zatından gayrını unutma yolu yoktur.

Bunun için verilecek cevap şudur:

-Eşyaya taalluk eden ilim, husuli ilim kabilindendir. Hazret-i Hakka taalluk eden ilim ise... huzuri ilme benzer. Böyle olunca, her iki ilim dahi bir vakitte toplanır; bundan da hiç sakıncalı durum çıkmaz. Ancak, iki ilim dahi husuli olduğu takdirde sakınca çıkar.

Üstteki cevapta şöyle bir tabir kullandık:

-Husuli ilim kabilinden... Huzuri ilme benzer...

Şunun için kullandık: Burada husulün hakikatı olmadığı gibi, huzur için dahi mecal yoktur. Yüce Hakkın eşyaya taalluk eden ilmi ise... husuli değildir. Zira Yüce Hakkın zatında ve sıfatında hadis şeylere hulül yoktur. Hatta husul de yoktur. Misali anlatılan irfan sahibinin ilmi ise... o ilimden gelen bir zıldır. Hazret-i Hakka taalluk eden ilme ise: "Huzuri" demek mümkün değildir. Zira Yüce Hak, müdrikeye, müdrikenin kendisinden daha yakındır. Bu ilme nisbetle huzuri ilim, huzuri ilme nisbetle husuli ilim gibidir.

İş bu anlatılan marifet, akıl kavramının dışındadır. Hatta fikrin de... Tadmayan bilmez.

Üstte anlatılan manadan takarrür etti ki: Eşyayı bilmek, Yü-

ce Hakkı bilmeye aykırı değildir. Eşyayı unutmak dahi asla lâzım gelmez. Amma velâyet yolu böyle değildir. Zira orada, eşyaya alâkanın zeval bulması, eşyayı unutmadan tasavvur edilemez. Zira velâyette gönül, gölgelere bağlanmakta, onlarla ilişki kurmaktadır. Gölgelere bağlanmak ise, bir taraftan eşyayı bilmekle beraber, diğer tarftan bu bağlantıyı giderecek kadar kudretli değildir. Bu manaya göre, velâyette evvelâ eşyayı unutmak lâzımdır ki, ona olan bağlantı zeval bula.

Üstte anlatılan marifet, bu Derviş'e mahsustur. Hiçbir kimse bunu söylememiştir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki, bunu bize hidayet eyledi... Eğer Allah bize hidayet etmeseydi; biz hidayet bulamazdık. Rabbımızın resulleri hakkı getirdi."(7/43)

★★★

307. MEKTUP

MEVZUU: "Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; ona hamd olsun." (Sübhanellahi ve bihamdihi).

Manasına gelen kelime-i tayyibenin açıklaması. Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Abdülvahid Lahori'ye yazmıştır.**

Bilinmesi yerinde olur ki: İrfan sahibinin, ibadet zamanı ibadetinde bulduğu güzellik, kemal, tümden Yüce Allah'ın ihsan buyurduğu başarıya bağlıdır. Yüce Allah'ın güzel terbiye edişinden ve ihsasındandır. Bunun dışında isabet işinde bulduğu kusur ve noksan ise... ibadet edenin nefsine aittir; onun yaratılışındaki habasetten ileri gelir. Bunda, Yüce Hakkın zatına bağlanan bir şey asla yoktur. Bütün şer ve noksan olan işler mümkünat (yaratıklar) dairesindedir. Çünkü mümkünatın temeli yokluktur. Yokluk da bütün şer ve noksan işlerin kaynağıdır.

-Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; ona hamd olsun...

Manasına gelen güzel söz, en güzel şekliyle bu işleri beyan edip kemal manada bir tenzihle Yüce Mukaddes Hakkı, zatın lâyık olmayan şer ve noksandan tenzih etmektedir.

O cümlede geçen:

-Hamd... kelimesiyle Yüce Allah'ın sıfat-ı hamidesi, ef'al-i cemilesi (hoş sıfatları, güzel işleri), sayısız nimetleri, bol ihsanları üzerine şükrü eda yoluna gidilmektedir. Zira bu anlatılan kelime, her şükrün başıdır. Bu mana icabı olarak, hadisi nebevide şöyle anlatıldı:

"Bir kimse, bu güzel sözü bir gün ve bir gecede yüz kere okursa... amelde o gün ve gece için, hiç kimse kendisine yetişemez. Meğer ki, bir kimse, aynı güzel sözü onun gibi okumuş ola..."

Onunla nasıl müsavi olur ki: Her amel ve ibadet, Yüce Allah'ın şükrü gereken nimetlerinden birinin şükrünü eda olmaktadır. O kimse ise... bu kelime ile onun bir cüz'ünü eda etmiştir. O kelimenin kalan cüz'ü ise... Sübhan Hakkın takdis ve tenzihini bildirmektir. Bu mana icabı olarak bu mübarek kelimeyi bir gün ve bir gecede yüz kere okumalısınız.

Burada şöyle bir şey sorulabilbir:

-Hadis-i şeriflerde, tesbihlerden aşağıdaki gibi varid olanlar vardır:

"Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; ona hamd olsun: Yaratıklarının sayısı, kendinin rızası, arşının ağırlığı, kelimelerinin sayısı kadar..." ("Sübhanellahi ve bihamdihi adede halkıhi ve rıdae nefsihi ve zinete arşıhi ve midade kelimatihi.")

"Sübhanellah, lâfzı, mizanı doldurur."

"Bütün yaratıklarının ettiği hamdden kat kat fazladır."

...

Bunları söyleyen bir kereden başka söylemiyor. Aded dahi bir fertten ayrı vukua gelmemiştir. Durum böyle olunca, ona:

"Yaratıklarının sayısı..."

Demek hangi itibara göredir?

"Kendinin (zatının) **rızası..."**

Ne manaya olur?. Sonra, onun arşının ağırlığı nasıldır? Sonra:

"Kelimelerin sayısı kadar."

Denmesi nasıl sahih olur?. Mizan nasıl dolar?. Sonra şu cümle ne manayadır:

"Bütün yaratıklarının ettiği hamdden kat kat fazladır."

Bu soruya cevab olarak şöyle derim:

-İnsan, emir alemi ile halk aleminde olanı kendinde toplar. Halk alemi ile emir aleminde ne varsa... ziyadesi ile insanda vardır. O vahdani heyet (tek ve toplu varlığı) ile halk ve emir alemi terkibinden meydana gelmiştir. Bu vahdani heyet ondan başka bir şey için müyesser olmamıştır. Bu pek hayret verici bir şeydir. Eşsiz bir modeldir. Bu durumda o insandan ki, hamd vaki olur, bu hamd bütün yaratılmışlara ait hamdin kat katıdır. Bu kıyas, diğer sorulara da yeterlidir.

"Bütün yaratılmışlar..."

Cümlesinden murad, insandan başkaları da olabilir. Eğer bu cümleye insanı dahil edersek deriz ki:

-İnsan-ı kâmil, nasıl alemin fertlerini kendi özünün cüzleri olarak buluyorsa... aynı şekilde insan fertlerini dahi kendi nefsinin cüzleri olarak bulur. Yine nefsini, her kül için kül olarak görür. Mana böyle olunca, nefsinin hamdini, nefsinin kat kat hamdi olarak görür. Tüm insan ferdlerinin hamdini dahi, kat kat nefsinin hamdi olarak bulur.

Selâm hidayete tabi olanlara... Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara... O'na ve âline salâtların en faziletlisi. Tahiyyatın da ekmeli.

308. MEKTUP

MEVZUU: Resulullah (sav) Efendimizin şu manaya gelen hadis-i şerifi üzerinedir:

"İki kelime var ki, dile kolay, mizanda ağır Rahman'a sevimli gelir. Şudur:

-Allah sübhandır, ona hamd olsun. Aziz Allah sübhandır." ("Sübhanellahi ve bihamdihi sübhanellahilazim.")

...

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Feyzullah'a yazmıştır.**

İyi dinle! Allah, anlayışını artırsın. Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"İki kelime vardır ki dile kolay, mizanda ağır, Rahman'a sevimli gelir. Şudur:

-Allah sübhandır, O'na hamd olsun. Azim Allah sübhandır."

Bu hadis-i şerifte geçen:

"Dile kolay..."

Cümlesinin ifade ettiği mana şudur: Harfleri azdır.

"Mizanda ağır, Rahman'a sevimli..."

Olmalarının tevili ise şudur: Bu cümlenin birinci parçası, Yüce Mukaddes Allah'ın tenzihini ifade eder. Bilhassa onun şanına lâyık olmayan şeylerden. Onun kibriyasından, noksanlık sıfatını, sonradan olma ve son bulma damgasını uzaklaştırır.

O cümledeki ikinci kısım ise... şu manayadır: Kemal sıfatını ve cemal şüunatını isbatı ifade eder. Bu sıfat ve şüunat, ister fezailden (manevi değerlerden) olsun; isterse fevazıldan (maddi değerlerden)...

Her iki kısımda da birbirine bağlanmanın her şeyi içine alacak şekilde olması, bütün tenzihlerin ve takdislerin Hak için gerçek olduğunu ifade eder. Keza bütün kemalin ve cemalin dahi O'nda bulunduğunu ifade eder.

Birinci cümlede geçen iki kısmın hasılı şudur:

a) Bütün tenzihatın ve takdisatın Sübhan Allah'a yöneltilmesi.

b) Bütün cemal ve kemal sıfatlarının o aziz ve celil zat için isbatı.

İkinci cümledeki iki cüz'ün hasılı ise... şudur:

a) Bütün tenzihatın ve takdisatın o Yüce Zat'a isbatı.

b) Aynı zamanda onun için azamet ve kibriya isbatı.

Bundan ayrıca şu manaya işaret vardır: Yüce Allah'tan noksan sıfatların alınması, ancak onun büyük azamet ve kibriyası uğrunadır.

Mana, yukarıda anlatıldığı gibi olunca... bu iki kelime mizanda ağır, Rahman'a daha sevimli gelir.

Bundan başka, tesbih tevbenin anahtarıdır. Hatta, tevbenin de zübdesidir; hülasasıdır. İş bu manayı, bazı mektuplarda tahkik etmiştim.

Sonra... Tesbih, günahların mahvine vesiledir. Keza, seyyiatın dahi affına... Mana böyle olunca... elbette mizanda ağır gelir; hasenat kefesini ağır bastırır. Rahman'a dahi sevimli gelir. Zira o: Affı sever.

Bir başka mana da şu ki: Tesbih okuyan kimse, Yüce Mukaddes zatı, şanına lâyık olmayan şeylerden tenzih edip kemal ve cemal sıfatını onun için isbat ederse.. o kerim Vehhab Zat'tan beklenir ki: Tesbih okuyanı, kendisine lâyık olmayan şeylerden temizleyip o hamd eden kimsede dahi kemal sıfatını yarata... Nitekim Allahu Teala, bir ayet-i kerimede şöyle buyurdu:

"İhsanın karşılığı, ihsandan başka mıdır?"(55/60)

Hiç şüphe edilmeye ki: Tekrarı sonunda o iki kelime, kötülüklerin mahvedilmesi için mizanda ağır gelir. Onlar vasıtasiyle güzel huylar bulunacağından, Rahman'a dahi sevimlidir.

Vesselâm...

309. MEKTUP

MEVZUU: "Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekin" hadis-i şerifindeki mana icabı olarak, geceli-gündüzlü kendini hesaba çekmenin bildirilmesi.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlana Hacı Muhammed Firketi'ye yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Allah'ın Resulüne salât ve selâm. Sizlere dahi dualar etmekteyim.

Bir hususu size anlatmak isterim; malumatınız olsun.

Allah sırlarının kudsiyetini artırsın; meşayihten bir cemaat, kendilerini hesaba çekme yolunu ihtiyar etmişlerdir. Amel defterlerini, her gece yatmadan evvel mutalaa ederler. Hatta günlük sözlerini, hareketlerini, duruşlarını ve davranışlarını dahi gözden geçirirler. Tafsilatı ile, onların hikakatını anlamaya çalışırlar. Kusurları varsa, onları kurtarmaya bakarlar. Seyyiatlarından dahi, tevbe, istiğfar, iltica, tazarru ile Aziz Gaffar Allah'a yalvararak kurtulmak isterler. Yararlı amelleri için Yüce Allah'a hamd ve şükür ederler: Yaptıkları iyi amelleri dahi, Yüce Hakkın ihsan ettiği muvaffakıyete bağlarlar.

Fütuhat-ı Mekkiye sahibi, (Muhyiddin b.Arabi) kendisini hesaba çeken zatlar arasındadır. Bu hususta şöyle demiştir:

-Diğer meşayihe nazaran, kendimi hesaba çekmemde bir artırma yaptım; hatırıma gelenleri ve niyetlerimi dahi hesaba kattım.

Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimizden rivayet edildiğine göre, her gece uykudun evvel yüz kere; **"Sübhanellahi vel-hamdü lillahi velâ ilâhe illallahu vellahu ekber"** sözünü okursa tesbih, tahmid ve tekbir etmiş olur. Fakir'in kanaatına göre, bunu okumak dahi kendini heseba çekme yerine geçer. (Ancak unutmamak gerekir ki, kendini hesaba çekmekten murad, gün boyunca kendinden sadır olan iyilikleri Cenab-ı Hakk'ın bir lütfu bilip bu iyilikleri yapmayı kendisine nasip ettiğinden dolayı Rabbine hamd ve şükretmek, o şükrün hissinin

lezzetini gönlünde duymak ve o iyilikleri daha çok yapmaya azmetmek; kendisinden sadır olan kötülükleri de nefsinden bilerek bunlardan pişman olup yüz çevirmek; bu kötülüklerden dolayı kendini kınamak ve bir daha onlan işlememeye azmetmektir. Böylece bir mü'min, her gün biraz daha kötülüklerini azaltıp iyiliklerini çoğaltarak, **"İki günü birbirine eş geçen aldanmıştır"** hükmünün dışında kalır. Her gün biraz daha terakki ve tekâmül ederek gayesine ulaşma yolunu bulmuş olur. Kendini hesaba çekmenin esası budur. Bu çok mühim esas, asla unutulmamalıdır. Bu mana unutulduğu takdirde, dildeki mücerret istiğfar ve tesbih kelimelerinin kişiye hiçbir fayda sağlamayacağını, ancak bu esaslara riayetle beraber istiğfar ve tesbihin bir fazileti olacağını hiçbir zaman hatırdan çıkarmamak gerekir. Biraz aşağıda kapalı olarak söylenmek istenen de budur.)

....

Tesbih okuyan kimse: Tesbih kelimesini tekrar ederek, taksiratından ve seyyiatından ötürü itirazda (özür dilemede) bulunmaktadır. Zira tesbih kelimesi, tevbenin anahtarıdır. Ayrıca, o kötülüklerin işlenmesinden dolayı, Yüce Hakka yönelen şeylerden dahi onun zatını tenzih ve takdis etmektedir.

Günah işleyen kimsenin, emir ve yasağı veren zatın azameti kibriyası göz önünde olup onun düşüncesine dalsa... Yüce Allah'ın emrine imtisal etmeyi terke girişemez. Böyle bir şeye giriştiği zaman bilir ki: Yüce Hakkın emrini saymıyor ve onlann kendi katında bir itibarı yoktur. Sübhan Allah bizleri böyle bir şeyden saklasın. İşte, tesbih kelimesinin tekrarı ile anlatıldığı manadaki kusur telâfi edilir.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki: İstiğfar etmekte, günahın örtülmesi talebi vardır. Tesbih kelimesinde ise, günahın tamamen giderilmesi talebi vardır. Bu mana ile öbürü arasında o kadar fark var ki.

-Sübhanellah...

Kelimesi, hayret edilecek derecede özlü bir kelimedir. Lâfzı gayet azdır; onun manası ve faydaları son derece çoktur.

Allah'a hamd etmek cümlesinin tekrarı ile, Yüce Hakkın ihsan ettiği başarının ve sair nimetlerin şükrü eda edilir.

Tekbir kelimesinin tekrarı ise... şu manaya işarettir: Bu itizar ve şükür, onun pek yüce ve üstün şanına lâyık olmaktan yana pek uzaktır. Şundan ki: Kulun itirazı ve istiğfarı çok çok itirazlara ve istiğfarlara muhtaçtır. Hamdi dahi ona racidir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbın, onların yaptıkları vasıftan yana izzet sahibidir. Resullere selâm olsun. Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun."(37/180-182)

Kendilerini hesaba çekenler, bu ayet-i kerimeyi çokça okumalıdırlar. Bu kudsi kelimelerle de istiğ işi hasıl olur; şükür dahi eda edilmiş olur. Ayrıca, istiğfarın ve şükrün noksan olduğunu, hakkıyla istiğfar ve şükür edemediklerini de bildirmiş olurlar.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bizden kabul buyur. Şüphesiz hakkıyla işiten ve kemaliyle bilen sensin."(2/127)

Allahu Teala, Efendimiz Muhammed'e, âl ve ashabının tümüne salât eylesin. Allahım, O'na ve diğerlerine selâm ve bereket ihsan eyle.



310. MEKTUP

MEVZUU: Bu makama taalluk eden sırlarla insanın camiiyet durumunun beyanındadır. Bu münasebetle bazı hususlar.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Muhammed Haşim'e yazmıştır.**

Rahman Rahim Allah'ın adı ile... Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm O'nun Resulüne...

Bilinmeli ki: Kemalât cinsinden insanda her ne var ise... Yüce Mukaddes Vücup mertebesinden istifade yolu ile gelmiştir. Eğer ilim ise... o mertebenin ilminden istifade edilmiştir.

Eğer kudret ise... yine o mertebenin kudretinden alınmıştır. Bu kıyas yolu hemen hepsinde devam edip gider.

Her mertebenin kemali ise... o mertebenin mikdarına göredir. Yukarıda anlatılan manaya göre, Vacib Zat'ın ilmi yanında yaratıkların bilgisi, ebedi hayatla canlı olanın yanında hiçbir şey olmayan ölü gibidir. Vacib Teala'nın kudreti yanında kulun kudreti dahi, bir nefeste dağları ve denizleri yok hale getiren kudretli bir şahsa nisbetle evini ince örme ile yapan örümceğin kudreti gibidir. Diğer kemalât dahi buna kıyas edilmelidir.

Bu değişik durum, ancak ibarenin darlığına göre anlatılabilen bir manadır. Yoksa aralarında hiçbir nisbet benzerliği olamaz.

Bir mısra:

Nisbeti mi olur arştakine göre yerdekinin?..

Yukarıda anlatılan mana açısından bakılınca, insanın kemalâtı, Yüce Mukaddes Vücub mertebesinin kemalâtı suretinde olmaktadır. Amma bu kemalât için, o üstün kemalât mertebesinden isim ortaklığından başka hasıl olan bir şey yoktur.

Üstte anlatılan mana icabı olarak şu hadis-i şerif varid oldu:

"Allahu Teala, Adem'i kendi sureti üzerine yarattı..."

Bundan başka, şu hadis-i şerifin manası dahi açıklığa kavuşur:

"Bir kimse ki, nefsini bilir, gerçekten Rabbını bilen odur."

İnsanda bulunan her şey, isterse suret olsun, öyle bir şeydir ki, onun hakikatı, Yüce Mukaddes Vücub mertebesinden hasıl olmaktadır.

Yine üstte anlatılan mana icabı olarak, insanın hilâfet sırrı dahi bilinmiş olur. Zira bir şeyin sureti, o şeyin halifesidir. Bu makamda, zındıklar ve mücessimeler (varlığı cisimden ibaret görenler) sanmışlardır ki: Yüce Allah, insan suretindedir. İnsani olan kuvveleri ve cevahiri Yüce Sultan Hak için isbata kalkmışlardır; amma akılsızlıktan. Böylece hem dalâlete düşüp sapmışlar, başkalarını dahi yoldan çıkarıp dalâlete düşürmüşlerdir.

Amma, bilememişlerdir ki: Sübhan Hakka suret ve benzeri şeylerin söylenmesi teşbih ve temsil kabilinden olup, tahkik ve tesbit yollu değildir. Zira hakikatın sureti olmak, bölünüp parçalanmayı ve terkibi gerekli kılar, ama bu vücub için olmayacak bir durumdur. Kıdem için de engeldir. Kur'an-ı Kerim'de geçen müteşabihattan ayetler ise... zahirinden alınıp tevile hamledilir. Bu manada ise... Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Onun tevilini, ancak Allah bilir."(3/7)

Yani: O müteşabih olanın tevil yolunu ancak Allah bilir. Bundan dahi anlaşılıyor ki, müteşabih olanlar dahi Allah katında tevile alınıp zâhir manasından çıkarılmıştır. Allahu Teala, rasihun (geniş ve derin bilgi sahibi kimseler) zümresine dahil olan ilim sahiplerine dahi bu tevil ilminden nasip vermiştir. Tıpkı zatına mahsus olan gayb ilmine, has resullerini muttali kıldığı gibi.

Sakın ha... olmaya ki: Bu tevil işinde eli kudret, vechi dahi zat manasına alarak düşünesin. Haşa ve kellâ... böyle bir şey olmaz. Elbette bu tevil, öyle sıradandır ki, onun ilmini, Yüce Allah havas zümrenin dahi en hasına ihsan eylemiştir.

Burada, bir hususun dahi bilinmesi yerinde olur... Şöyle ki:

Fütuhat-ı Mekkiye sahibi (Muhyiddin b.Arabi) ve ona tabi olanlar demişlerdir ki:

-Vacib Taala'nın sıfatı, zatının aynı olduğu gibi, onların bazısı dahi bazısının aynıdır. Meselâ: İlim, zatın aynı olduğu gibi kudretin aynı, iradenin aynı, işitmenin ve görmenin dahi aynıdır. Sair sıfatlar dahi bu kıyasa tabidir.

Ne var ki, bu söz, Fakir'e göre doğru olmaktan uzaktır. Çünkü bu kelâm, zata sonradan eklenmiş sıfatın yokluğu üzerine bina edilmiştir. Böyle bir şey ise... ehl-i sünnet vel-cemaat mezhebi hilâfına olmaktadır. Çünkü, bu büyüklerin reylerine uygun olan sekiz veya yedi sıfat hariçte mevcuttur. Herhalde Allah'ın zat ve sıfatının aynı olması tevehhümü, onların tahayyülünden doğmuş; o vatanda (Allah'ın zat ve sıfatının yerleşme yerinde) olan tegayür ve tebayün (değişme ve başkalaşma) gibi hayal eylemişlerdir. Burada kendi zat ve sıfatlarımızda oldu-

ğu gibi, orada bir tegayür ve tebayün bulamamışlar; onun temayüzünü bunun temayüzüne benzer de görmemişlerdir. Şüphesiz olarak, tegayürün ve temayüzün nefyine (olmadığına) hükmetmişlerdir. Dolayısiyle:

-Bazısı, bazısının aynıdır.

Demişlerdir. Ama anlayamamışlardır ki: Oradaki temayüz ve tegayür bir başka olup, Vacib Taala'nın zatı ve sıfatı gibidir; misli ve keyfiyeti yoktur. Oradaki temayüz ile buradaki temayüz arasında hiçbir münasebet yoktur. Ne suret, ne de isim cihetinden... Temayüz ve tegayür orada mevcuttur; biz onu idrak etmekten aciz durumdayız. Ama biz, her idrak edemediğimiz şeyi yok görmeyiz. Bu hususta tahkik ehli zatlara dahi karşı çıkmayız.

Doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

★★★

311. MEKTUP

MEVZUU: Huruf-u mukattaatla alâkalı nadirattan hakikatlar, derin sırlar beyanındadır. Bunlar Kur'an-ı Kerim'de bulunan müteşabihattan olup remz ve işaret yollu rasih alimlerin onlara ıttılaı vardır.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mahdumzade Muhammed Said'e yazmıştır.**

ALLAHÜMME (Arapça aslına göre) lâfzının ifade ettiği manaları anlatan bir şiir:

(HA) iki gözü var mürebbimizin,
(ELİF) Rabbı'dır Habilullah'ın.
(LA) Halilullah'ın mürebbisidir.
(MİM) dahi habercisi Kelimullah'ın...

Musa'nın işinin başlangıcı, ELİF harfinin hakikatıdır. Resulullah Efendimize (sav) ve O'na salât ü selâm olsun. Bu Hakir'in işinin hakikatı dahi, ona tebaiyet ve veraset yollu olarak ELİF harfinin hakikatıdır. Lâkin Kelim'in (as) rücuu MİM harfinin hakikatına olup, bu Hakir'in rücuu dahi iki gözlü HA harfidir. Şu an-

da dönüp kaldığım, HA harfinin hakikatıdır. Bu hakikat odur ki, ondan:

-Gayb-ı hüviyet (kimliğin kaybolması) diye bahsedilir.

İş bu hakikat, rahmetin hazinesi ve o eşsiz rahmettir ki: Biri, dünyada her şeyi sarmış, doksan dokuzu dahi ahirete bırakılmıştır. Ama onun hepsi bu hakikattır.

Onun iki gözü vardır; biri dünya rahmetinin mahzeni olup diğeri dahi ahiret rahmetinin hazinesidir. Erhamü'r-Rahimin sıfatı dahi bu hakikatten çıkmıştır. Bu makamda sırf cemal zuhuru vardır; oraya celâlden hiçbir şaibe düşmemiştir.

Evliyaya isabet eden, dünyadaki gam, hüzün, mihnet cinsi şeylerin hemen hepsi zahiren cemal terbiyesi olup celâl suretinde ortaya çıkar.

Düşmanlara nimet, ferah, sürur cinsi olarak dünyada her ne verilir ise... cemal suretinde celâl zuhurudur. Bu dahi Yüce Sultan Allah'ın mekridir.

Bir ayet-i kerime meali:

"...bununla çoklarına hidayet ettiği gibi, nicelerini de dalâlete atar."(2/26)

Hatemü'r-Rüsul Resulullah'ın işinin başlangıcı ELİF hakikatının üstündedir. O'na salât ve selâm olsun. Halil'in hareket noktası ise... bu üstünlük taşıyan hakikattır.

Bu babda netice söz şu ki: Hatemü'r-Rüsul Resulullah'ın başlangıç noktası anlatılan hakikatın icmalidir. Halil'in hakikatı ise... onun tafsilidir.

Hatemü'r-Rüsul Resulullah'ın mercii (dönüş yeri) de ELİF hakikatı olmaktadır. O'na salât ve selâm olsun. Halil'in (as) mercii ise... LAM hakikatıdır. Şunun için ki: İcmalin vahdetle münasebeti daha çoktur. Bunun için de, vahdete daha yakın ELİF'e rücu müyesser olmuştur. Tafsilin ise... kesretle münasebeti pek ziyade olduğundan, zaruri olarak onun rücuu LAM harfine olmuştur. Ki bu, kesrete yakındır.

İbrahim'in mebde, maad, mercii (başlangıç, son, dönüş yeri) itiban ile bereketi çoktur. Resulullah Efendimize ve O'na sa-

lât ve selâm olsun. Bu mana icabı olarak, Resulullah (sav) İbrahim'in (as) salâtına ve bereketine benzeyen salât ve bereket istemiştir.

Hatemü'r-Rüsul Resulullah Efendimizin Rabbı, rütbesi sıfat rütbelerinin üstünde bulunan esma-i hüsnadaki şanı Yüce Mübarek Allah ismidir. O'na salât ve selâm olsun. Bu Hakir'in dahi Rabbı, Yüce Üstün Rahman ismidir. Bu Hakir'in Musa Kelim ile münasebeti bulunduğundan, ondan kendisine çokça bereket ulaşmıştır. Bu Hakir'in velâyeti, her ne kadar Velâyet-i Museviye değil ise de, o velâyet bereketleri ile doludur. Yani: O velâyetin icmal yolundan... Merhum büyük oğlumun velâyeti, onun tafsilinden istifade yollu olmuştur. Bu Fakir'in velâyeti, Velâyet-i Museviye'den istifade yollu olup Al-i Firavun'dan mühim bir kimsenin velâyetine benzer. Büyük oğlumun velâyeti ise... sonradan iman eden Firavun'un sihirbazlarının velâyetine benzer.



312. MEKTUP

MEVZUU: Bazı suallere cevaptır. Bu cümleden olarak, Hanefi Mezhebine göre teşehhüdde işaret parmağının kaldırılmasının hakikati sorulmuştur.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.**

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Resullerin Efendisine ve O'nun enbiya, mürselin, mukarreb melek, Allah'ın salih kulu kardeşlerine olsun.

Molla Mahmud ile gönderilen mübarek mektub ulaştı. Bolca ferah ve sürur getirdi. Ulemanın, şu kavlinden sual etmişsin:

-Resulullah (sav) Efendimizin Medine-i Münevvere'de bulunan mübarek ravzası, kadir kıymet itibarı ile, Mekke-i Muazzama'dan daha büyüktür.

Diyorsun ki:

-Bu nasıl olur? Kâbe-i Muazzama'dan nasıl büyük olur?.. Halbuki, Kâbe'nin sureti ve hakikatı, Hakikat-ı Muhammedi-

ye'nin sureti ve hakikatı için secde edilen bir makam olmuştur. Resulullah (sav) Efendimize salât ve tahiyyat...

Ey Mahdum,

Fakir'e göre sabit olan mana şudur ki: Yer parçalarının hayırlısı, Kâbe-i Muazzama'dır. Ondan sonra da, Mekke arzı gelir. Allahu Taala, oraları afattan korusun.

Eğer ulema, Resulullah (sav) Efendimizin Ravza-i Mutahhara'sının daha faziletli olduğuna kail olmuşlar ise... Muradları, Kâbe-iM uazzama arzından başka yerler olmalıdır.

Sormuşsun ki:

-Mülâzimlerimden merhum Mevlâna Alimüllah bir risale yazmış. Bunda, şehadet parmağı ile işaret etmeye cevaz vermiştir. Sözü edilen risaleyi yollamış bulunuyorum: Bu babda ne işaret buyurulur?

Ey Mahdum,

İşaret parmağı ile tahiyyattan sonra işaret etmeye cevaz veren hadis-i nebeviye cidden çoktur. Bundan başka, Hanefi Mezhebi üzerine yazılan bazı fıkıh kitaplarında dahi, bu hususta bazı rivayetler gelmiştir. Nitekim, Mevlâna dahi, risalesinde bu hususu varid görmüştür. Eğer Hanefi kitapları tam bir şekilde incelenip dikkat edilse görülecektir ki: İşaretin cevazı, ne usule dair rivayetlerdir, ne de mezhebin zahirine.

Muhammed Şeybani'nin söylediği:

-Resulullah (sav) işaret ederdi; biz de onun yaptığını yapıyoruz. Bu, benim ve Ebu Hanife'nin kail olduğudur, cümlesi usule dair rivayetlerden olmayıp nadirattandır.

Feteva-i Garaib olarak, Muhitte rivayet edildiğine göre:

-Sağ elinin şehadet parmağı ile işaret etmiş midir?

Diye şüpheli bir rivayetle geçer. Ki bu meseleyi İmam-ı Muhammed asıl olarak anlatmadı.

Ulema, bu hususta değişik görüşler ileri sürmüştür. Onlardan bazısı demiştir ki:

-İşaret etmemiştir.

Bazısı da demiştir ki:

-İşaret ederdi.

İmam-ı Muhammed usul dışı bir hadis-i şerif rivayet edip işaret ettiğini anlattıktan sonra şöyle demiştir:

-İmam-ı Ebu Hanife'nin ve benim kavlim budur.

Yine denmiştir ki:

-Bu sünnettir.

Yine denmiştir ki:

-Bu işaret, müstahaptır.

Daha sonra orada şöyle denmiştir:

-Bu, anlatılanlardır. Ama sahih olan, işaretin haram olduğudur.

Siraciye'de anlatıldığına göre, namazda:

-Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur... diye şehadet ederken işaret etmek mekruhtur. Kübra'da dahi, verilen fetva, buna göredir. Zira, namazın binası, sükûn ve vekar üzerinedir.

Gaysiye'de dahi verilen fetva şudur ki: Teşehhüd vaktinde şehadet parmağı ile işaret edilmeye... Muhtar olan dahi bu olup fetva bunun üzerinedir.

Camiü'r-rümuz'da anlatıldığına göre, mana şöyledir:

-Ne işaret edilir, ne de parmak kıvrılır. Ashabımızın usulü dahi bunun üzerinedir. Muzmerat, Velvalici, Hülasa'da mana budur. Diğerlerinde ve ashabımızın tümünden gelen rivayet ise... onun sünnet olduğudur.

Tatarhaniye'den naklen, Hazane-i Rivayat'ta anlatıldığına göre der ki:

-Şehadet kelimesine başlayıp: **"Eşhedü en lâ ilâhe illallah"** okuyan kimse cümlenin nihayetinde parmak kaldırır mı kaldırmaz mı?.. Yani: Sağ elinin şehadet parmağını... İmam-ı Muhammed bunu esaslardan alarak anlatmadı.

Ulemanın bunda dahi değişik görüşü vardır. Onlardan bazısı dedi ki:

-İşaret edilmez.

Kübra'da dahi fetva bunun üzerinedir. Yine onlardan bazı-

lan bu şekilde:

-İşaret edilmez.

Dedi... Gaysiye'de dahi, teşehhüde işaret edilmeyeceği anlatılmıştır ki, tercih edilen de budur.

Muteber rivayetlerde, işaret etmenin haram olduğu anlatılmıştır. Onun keraheti için fetva verip nehyedenler de vardır. Demişlerdir ki:

-Ashabımızın, zahir olan usulü budur.

Bizim gibi mukallidlere, hadis muktazasına göre amel edip haram bir işi ve mekruh bir işi yapmamak gerekir. Yani: İşaret etmeye cür'et etmek caiz değildir. Bilhassa bunun nehyedildiği birçok müçtehid ulema tarafından sabittir.

Hanefi mezhebine mensub olanlardan bu işi irtikab edenlerin durumu, şu iki şeyden hali değildir:

a) Müçtehid ulema için, işaretin cevazı hakkında varid olan maruf hadis-i şerifleri malum veya müsbet (bilinen veya gerçek olan) bulmamaktır.

b) Bu manadaki hadis-i şerifler, o büyüklerin malumu ve kendilerince müsbet olduğu halde, onların iktizasına göre amel etmemektedirler. Böylece zannederler ki: O büyükler, hadis-i şeriflerin hilâfına ve kendi görüşleri iktizasına göre haram veya mekruh hükmü vermişlerdir.

Anlatılan şıktan her iki görüş de bozuktur. Böyle bir şeye ancak bozuk veya bu yolda inatçı olan kimse cevaz verir.

Terğib-i Salât kitabında, şöyle geçer:

-Teşehhüdde, şehadet parmağını kaldırmak, ilk alimlerin âdeti idi. Ama sonra gelen alimler, bunu nehyettiler.

Bunu nehyetmelerinin sebebi de şu idi: Rafızilerin bu hususta taşkınlıklarını görmeleri... Ta ki, sünni olan bir kimse, rafızilik töhmetine uğramaya...

Ne var ki, üstteki rivayet, muteber kitapların anlattıklarına aykırıdır. Zira bizim yolumuzda olanların zahir olan usulü, işaret etmemektedir; parmak kıvırmamaktır. İşaret etmemek dahi ilk alimlerin âdeti idi. Terk işi dahi, töhmeti nefyetmek için değildir.

Bizim o büyüklere hüsn-ü zannımız vardır. Eğer onlara, bu hususta açık bir delil çıkmasaydı; yani: Haram veya mekruh olduğuna dair... bu hususta bir hüküm vermezlerdi.

İşaret etmenin sünnet ve müstahab olması durumunu anlattıktan sonra dediler ki:

-Anlatılan manalar, bunlardır. Sahih olan da, işaretin haram olduğudur.

Bu manadan ötürü, bilinen durum şu ki: İşaret etmenin sünnet veya müstahap olması, bu büyükler katında sıhhat derecesine ulaşmamıştır. Daha ziyade, bunun hilâfı sıhhat bulmuştur.

Son söz şu ki: Bu hususta, bize ulaşan delil yoktur. Bu da, o büyüklere ar düşürmeyi gerektirmez.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Bizde, bu anlatılanın hilâfına delil vardır. Ne denir?..

Bunun için cevabımız şudur:

-Mukallidin ilmi, helâl ve haramın isbatında muteber değildir. Bu hususta muteber olan müçtehidin kavlidir.

Müçtehidlerin delili için söylenen:

-Onlar, örümcek ağından daha zayıftır.

Sözü ise... büyük bir cür'ettir. Bilhassa, kendi ilmini onların ilminden üstün görmek, Hanefi Mezhebine mensup büyüklerin zahiri usullerini iptal etmek, fetva verilen rivayetleri tahrip cihetine gitmek dahi yine büyük bir cür'etkârlıktır.

Bu büyükler, anlatılan hadis rivayetlerini pek itimada şayan bulmamışlardır. Onlar, asr-ı saadete yakın olmaları, bilgilerinin derinliği, kendilerinde takvanın ve vera halinin hasıl olması dolayısiyle o rivayetleri bizim gibi acizlerden daha iyi bilirler. O rivayetlerin sıhhat ve sakat tarafını, nesh olup hüküm dışı kalıp kalmadığını bizden daha iyi anlarlar. Bu anlatılan hadis rivayetlerinin muktazasına göre amel etmeyi terk etmenin, elbette onlara göre bir yanı vardır.

Bizim gibilerin bilgisi, işaret ve parmak bükme keyfiyeti hakkında çokça rivayet edilen hadisler arasında anlayıştan uzak kalır. Onların bu husustaki değişik görüşlerde olmaları du-

rumu, işaretin kendisine dahi çok zorluk vermektedir. O rivayetleri şöyle sıralamak mümkündür:

Bazı rivayetlerde, parmak bükmeden işaret yapılması sabittir. Parmak bükmekle beraber işaret edilmesine kail olanlara gelince: Bazı rivayetlerde bulun elli üç çeşidi anlatılmıştır. Bazı rivayetlerde yirmi üç çeşidi anlatılmıştır. Onların bazıları dahi şöyle rivayet etmiştir

-Küçük parmak ve yanındaki yumulacak, baş parmakla orta parmak halka yapılacak, şehadet parmağı ile de işaret edilecek.

Bazı rivayette ise... yalnız baş parmağın orta parmak üzerine konması vardır. Bazı rivayetlerde ise, şöyle anlatılmıştır:

-Sağ eli sol oyluk üstüne, sol eli dahi sağ oyluk üstüne koymak suretiyle işaret edilir.

Bir başka rivayette ise şöyle gelmiştir:

-Sağ elini sol eli üstüne, bileğini bileği üzerine, kolunu da kolu üzerine koyup işaret eder.

Bir başka rivayette ise şöyle gelmiştir:

-Bütün parmaklarını yummak suretiyle işaret eder.

Bazı rivayetlerde ise, şehadet parmağı oynatılmadan işaret edilir. Bazı rivayetlerde ise, şehadet parmağını oynatmak da vardır.

Bazı rivayette ise, belli bir an tayini olmadan, şehadet okunurken işaret edilir. Bazısında ise, tam şehadet kelimesi okunurken işaret edilir.

Bazılarında ise... bu işaret, dua vaktine bırakılmıştır. Yani, şu dua okunurken:

-Ya Mukallibe'l-kulub, kalbimi dininde sabit eyle.

Yukarıda anlatılan ravilerin, işaret şekli üzerinde durup bakan Hanefi uleması, kıyas hilâfına namazda fazladan bir şey eklememişlerdir. Bu dahi, namazın sükûn ve vekar ile kılınmasıdır.

Bu arada, parmakların kıbleye doğru yönelmesinin dahi sünnet olduğu rivayeti vardır. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz, namaz kılan için şöyle buyurmuştur:

"Gücü yettiği kadar, azasını kıbleye çevirsin."

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-İhtilâfın çokluğu ile, ancak rivayetler arasında bir uyum olmayınca karışıklık olur. Halbuki üzerinde durduğumuz mevzuda uyum bulunması mümkündür. Yine mümkündür ki, bunlar: Çeşitli zamanlarda, bütün rivayetlerde varid olduğu şekilde yapılmış ola... Ne denir?

Bunun cevabı olarak deriz ki:

-Rivayetlerin pek çoğunda: "Kâne" lâfzı kullanılmıştır. Bu lâfız ise... mantıkçıların dışında, külliyet belirten edat arasındadır. (Yani: Her zaman ve daima, manasını ifade eder). Haliyle, böyle bir manada uyum beklenemez.

İmam-ı Azam'ın şu kavline gelince:

-Kavlime muhalif bir hadis bulursanız, kavlimi bırakıp o hadisle amel ediniz.

Burada anlatılan hadis, herhalde İmam-ı Azam'a ulaşmayan bir hadis olmalı... Onu bilmediği için de, ona aykırı bir hüküm vermiş olabilir. Ne var ki, işaret hadisi bu kabilden değildir. Bunlar, bilinen hadislerden olup bilmediği ihtimali yoktur.

Burada bir başka soru da şöyle olabilir:

-Hanefi uleması, işaretin cevazı yolunda dahi fetva vermişlerdir. Buna göre, birbiriyle çelişen fetvaların gereğince amel etmek caizdir.

Bunun için de şu cevabı verebiliriz:

-Caiz olan ile olmayan, haram ile helâl arasında çelişkili bir durum meydana gelince; caiz olmayan yanı ve haram olan tarafı tercih edip ona göre amel etmek gerekir. Bu mana icabıdır ki:

-Namazda el kaldırılması...

Manasında gelen hadisini, Şeyh İbn-i Hümam:

-Namazda el kaldırılmaması...

Hadisine muarız bulup kıyas yolu ile, el kaldırılmaması tarafını tutmuştur. Zira namazın binası huşu ve sükûndur. Kaldı ki, icma kararı ile matlup olup rağbet edilen de budur.

Şeyh İbn-i Hümam'dan asıl şaşılacak bir mana gelmiş olup şöyle demiştir:

-Meşayihin çoğundan, işaret edilmemesi gelmiştir. Ama bu, rivayet ve dirayet hilâfınadır.

Acaba müçtehid ulemaya nasıl cehli yakıştırdı?.. Onlar kıyasa tutunmuşlardır. Kıyas ise edille-i şer'iyenin (şeriat delillerinin) dördüncü esasıdır. Mezhebin zahir manası ve rivayetin zahiri, işaret etmemektedir: Yani: Ebu Hanife'den geldiğine göre: Herhalde bu Şeyh, rivayetlerin çokluğundan hasıl olan sıkıntı dolayısiyle nadirattan az rivayetlerin zaafı cihetine gitmiş olmalı.

Kıymetli oğlum Muhammed Said bu hususta bir risale yazmaktadır. Temize çekildiğinde onu yollarım inşallah.

Yazıyorsun ki:

-Her tarafta, tarikat taliplerinden bir cemaat var. Herhangi bir mahalde tarikat talimi için, onların birine icazet vermeye cesaret edemedim. Bu hususta gelecek işareti bekliyoruz.

Bunun cevabı olarak, bilmeni isterim: Her kimi münasip görürseniz, cemaat halkasının başı o olur. Bu iş, sizin görüşünüze bırakılmıştır. İstihare ve teveccühten sonra, işin olacağı südur eder.

Selâm size ve sizinle beraber olanlara...



313. MEKTUP

MEVZUU:

a) Kendisine sorulan yedi sualin cevabı.

b) Bu mektupta BİRİNCİ CİLT tamam olacaktır. Şunun içindir ki: Bunun adedi enbiya ü mürselin adedine (yani bir şeriatla gelen peygamberlerin sayısına) ve ashab-ı bedrin, adedine (Bedir gazasının gazileri ve şehitlerinin sayısına) uygun düşmüştür.

c) Bu mektubun sonunda Mahmudzade'nin arzuhalleri eklenmiştir. Şunun için ki: Onu okuyanlar, kendisinin ruhuna Fati-

ha kıraat edip hayır dua ile analar.

NOT: **İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Muhammed Haşim'e yazmıştır.**

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Allah'ın Resulü üzerine olsun. Sizlere dahi, dualar etmekteyim.

Kardeşimiz Hace Muhammed Haşim'e bildirmek isterim ki: Mir Muhibbüllah'ın mektubuna derc edilen ve halli istenen suallerin cevabını, biz malum olduğu şekilde yazıp yollayacağız.

★★★

BİRİNCİ SUAL: Aşağıdaki hususları ihtiva etmektedir.

a) Fena ve beka yönü ile ilâhi yakınlık.

b) Bütün cezbe ve sülûk makamlarını aşmak.

c) İnsanların en hayırlısı Resulullah (sav) Efendimizle olan sohbetleri sonunda, ashab-ı kiram bütün ümmetinin evliyasından daha faziletli bir durum kazanmışlardır, diyorsunuz. Bu seyr ü sülûk, fena ve baki dahi, onlar için yapılan bir tek sohbette hasıl olmuş mudur?.. Bu, bütün seyr ü sülükten, fena ve bekadan daha faziletli olmuş mudur? Bunlarda hasıl olan fena ve beka, yalnız Resulullah (sav) Efendimizin mücerred teveccüh ve tasarrufu ile mi oldu, yoksa mücerred İslâm'a girmekle mi?..

Sonra... Onların cezbe ve sülûk ilmine karşı hal ve makam olarak bilgileri var mıydı?.. Eğer var idiyse... buna ne gibi bir isim vermişlerdi?.. Şayet onlar için bir cezbe ve sülûk yok idiyse... onun için:

-Bid'at-ı hasene...

Dememiz mümkün değil midir?

BİRİNCİ SUALE CEVAP:

Bilesin ki... bu müşkil işin halli, sohbete bağlı ve hizmete kalmıştır. Zira söylenecek söz, öyle bir söz olacaktır ki: Bu müddet içinde hiç kimse, öylesine konuşmamıştır. Bir defa yazmakla, sizin için nasıl akla uygun düşüp anlaşılsın?.. Lâkin madem ki sordunuz, mutlaka buna cevap verilmesi zaruri olarak, icmalen onun halli gereklidir. Bu cevabı, iyi anlamaya bakmalıdır.

Bilesin ki: Fenaya, bekaya, sülûke, cezbeye bağlı bulunan ilâhi yakınlık, bu ümmetin evliyasının müşerref olduğu yakınlıktır. İnsanların en hayırlısı Resulullah (sav) Efendimizin sohbeti sonunda ashab-ı kirama müyesser olan yakınlık ise... nübüvvet yakınlığı olup, tebaiyet ve veraset yolu ile hasıl olmuştur. Bu yakınlıkta ne fena vardır, ne beka... Ne cezbe vardır, ne de sülûk. İş bu yakınlık, velâyet yakınlığından daha faziletli ve daha üstündür. Hem de nice mertebeler. Zira bu yakınlık, asıl yakınlıktır. O yakınlık ise... bölge yakınlığıdır. İkisi arasında o kadar fark var ki. Lâkin, herkesin fehmi bu zevki tadamaz. Nerede ise... havas zümreye dahil olanlar bile... bu anlamamak durumunda avam ile beraber olacaktır.

Bu manada bir şiir:

Olsaydı Ebu Ali Neva kalender;

Sofi olurdu kalenderle beraber...

Evet... Nübüvvet kemalâtının zirvesine çıkış, velâyet yolundan olursa... o zaman fena, beka, cezbe ve sülûk gerekli olur. Zira bunlar, o yakınlığın başlangıcı ve hazırlığıdır. Amma seyir bu yoldan olmaz da, nübüvvet yakınlığı için tercih sultani yola düşer ise... o zaman: Fena, beka, cezbe ve sülûke hacet kalmaz. Ashab-ı kiramın yolu dahi, sultani olan nübüvvet yakınlığı yolundan olmuştur. Bu manadan ötürü onların cezbeye, sülûke, fenaya ve bekaya ihtiyaçları yoktur.

Bu hususu dahi iyi anlamak için, Emanüllah adına yazılan mektuba bakılmalıdır. (Bak: Mektup 301)

Bu Fakir, mektuplarından bazı yerlerde şöyle yazmıştı:

-Benim muamelem sülûkün, cezbenin, zuhuratın, tecelliyatın da ötesinde olmaktadır.

Bu cümlede anlatılan manadan murad: İşte bu yakınlıktır. Yani: Ashab-ı kirama olan yakınlık.

Ben, Hazret-i Şeyhimizle beraber olduğum sırada, zuhurat olarak bu devleti elde ettim. Bu durumu, kendisine şu ibare ile arz ettim:

-Bana zahir olduğuna göre bu işe nisbetle enfüsi seyir du-

rumu, enfüsi seyre nisbetle afaki seyr gibi oldu.

O zaman, kendimde, bu devleti, bundan ziyade tabırle anlatma kudretini bulamıyordum. Bu hayret verici muamele, seneler sonra yerleşmeye ve yazılmaya başlayınca ben de mücmel bir ibare ile yazdım.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki, bizi buna hidayet eyledi... Eğer Allah bize hidayet etmeseydi; biz hidayet bulamazdık. Rabbımızın resulleri hakkı getirdi."(7/43)

Fena ve beka, cezbe ve sülûk yenidir; meşayihin buluşlarındandır. Mevlâna Cami Nefehatta şöyle anlattı:

-Fenadan ve bekadan ilk söz eden Ebu Said Harraz'dır. Allah sırrının kudsiyetini artırsın.

İKİNCİ SUAL ise... şu hususları ihtiva eder:

-Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'de sünnet-i seniyyeye ittiba vardır. Bu manadan olarak, Resulullah (sav) Efendimizden, hayret veren riyazetler, şiddetli mücahedeler südur etmiştir. Meselâ: Aç kalmak. Bu Tarikat'ta ise... rizayetten men edilme durumları vardır. Hatta onda, suri olan keşifler zuhur edeceğinden, bunu zararlı bile görmektedirler. Şaşılacak şey: Sünnet ittiba etmekle nasıl zarar ihtimali olur?..

İKİNCİ SUALE CEVAP:

Ey Muhib,

-Bu Tarikat'ta riyazet yasak edilmiştir...

Diyen kimdir?.. Sonra, onların riyazeti zararlı gördüğü nereden işitilmiştir?.. Halbuki, bu Tarikat'ta sünnet-i seniyyeye tabi olmaya devam vardır. O sünnetlerin sahibine salât, selâm ve tahiyyet.

Sonra şunlar da vardır: Hali gizlemeye çalışmak, orta halli olmayı tercih etmek, yemekte, içmekte ve diğer işlerde itidal sınırını aşmamak vardır. Bütün bunlar zor riyazet ve şiddetli mücahede olarak bilinir.

Bu babda son söz şu ki:

-Avam sınıfında olanlar, hayvanlara benzerler. Bu anlatılan

işleri riyazetten saymadıkları gibi, onları mücahede olarak dahi görmezler. O kadar ki: Onlara göre riyazet, aç kalmaya inhisar eder. Çokça aç kalmak: Onlara göre büyük bir iştir. Bu behaim sıfatına girenlere göre yemek işi, en önemli işlerden ve en büyük gayelerdendir. Bu mana icabı olarak hiç şüphe edilmeye ki: Onu bırakmak dahi zor riyazet ve şiddetli bir mücahededir. Amma sünnet-i seniyeyi muhafaza, ona tabi olmayı bırakmamak ve emsali işler öyle değildir. Zira, avam katında bunların değeri yoktur ve bir şeyden sayılmaz. O kadar ki: Yemek yemeyi kötü ve yemek yememeye alışmayı riyazet sayarlar. Bu Tarikat'ın büyüklerine lâzım olan, halini gizleyip avam katında riyazet sayılan şeyi dahi terk etmektir. Bilhassa halkın kabulüne sebeb olan şeylerden sakınırlar. Zira halkın kabulüne mazhar olan işler, büyük afetler arasında sayılır. Bu manada Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Allah'ın koruduğu kimseler hariç; bir kimseye günah olarak yeter ki, kendisini din ve dünya işinde insanlar parmakla göstereler."

Fakir'e göre: Çokça aç kalmak, yemek işlerinde itidal üzere olmaktan daha kolaydır. Orta halli olma riyazeti ise... çok aç kalmaktan daha faziletli ve daha iyi olmaya müstahaktır.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın, muhterem babam şöyle dedi:

-Sülûk ilmi üzerine yazılan bir risale buldum; onda şöyle yazılmış olduğunu gördüm:

-Yemek işlerinde itidal haddine riayet etmek, onda orta halli olmaya dikkat etmek, matluba vasıl olma işinde yeterlidir. Bu hususa riayet ettikten sonra zikre ve fikre hacet kalmaz.

Gerçek olan da şu ki: Yemek ve giymek işlerinde, hatta bütün işlerde orta hal üzere bulunmak iyidir; cidden güzeldir.

Bu manada bir şiir:

Olmaya, yiyesin ağırlık vere sana;
Aç kalasın da, zaaf gele vücuduna...

Allahu Teala, Resulullah (sav) Efendimize kırk erkek kuvve-

ti vermişti. Bunun için de, Resulullah (sav) Efendimiz o kuvvetle açlık ağırlığına tahammül ediyordu. Ashab-ı kiram dahi, insanlann hayırlısı Resulullah (sav) Efendimizin sohbeti bereketiyle o ağırlığa dayanırlardı. Bu yüzden de, asla amellerinde ve fiillerinde bir kesinti olmazdı. Bu açlık halleri ile, düşmana karşı olanların muharebe kudretleri o derece olurdu ki: Tok olanlar, onun onda birine dahi yetişemezdi.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, onlardan sabırlı olan yirmi kişi, iki yüz düşmana bedeldi. Onlardan yüz kışi dahi bin kişiye bedeldi.

Ashab-ı kiramın dışında olan aç kimseler ise... o kadar acze düşerler ki: Adabı ve sünnetleri dahi yerine getirmekten aciz kaldıkları olur. Hatta çoğu zaman, zorunlu olarak farzı dahi yapma yolundan çıkarlar. Bunun için, kudret sahibi olmadan ashabı taklide gitmek, insanı farzları ve sünnetleri yapmaktan alır, aciz bir hale getirir.

Hazret-i Sıddık (ra) şöyle anlatıldı:

-Resulullah (sav) Efendimize uyarak, savm-ı visal eylemiş. Bu yüzden zaafa uğramış, haberi olmadan yere düşmüş... Resulullah (sav) Efendimiz onun bu haline ittihaz yollu şöyle buylurdu:

"Ben, herhangi birinize benzemem; Rabbımın katında olurum; Rabbım bana yedirir ve içirir."

İşte, yukarıda anlatılan manadan da anlaşılmış oldu ki: Ortada dayanacak bir güç olmadan, bir başkasına bakıp aynısını yapmaya çalışmak beğenilecek işlerden olmaz.

Ashab-ı kiram, insanların hayırlısı Resulullah (sav) Efendimizin sohbet bereketiyle çokça açlıktan meydana gelecek mazarratlardan emin ve mahfuz bulunuyorlardı. Böye bir şey de, onlardan başkasına müyesser olmamıştır.

Bu manaların daha açık beyanı şöyledir:

Çokça açlık, mutlaka safa verir. Ama bir taife bundan kalb safası alırken, bir başka cemaat nefs safası alır. Kalb safası, nur ve hidayet getirir; nefs safası ise... dalâlete atıp zulmeti artırır.

Yunan filozofları ile Hinduların cukiyelerini, brehmenlerini görmez misin?.. Riyazet, bunların her birine nefs safası vermiştir. Kendilerini dahi dalâlet yoluna itip hüsrana sürüklemiştir. Hatta ahmak Eflatun, nefsinin safasına dayanarak, hayale ve keşfe dayalı suretleri kendisine muktedae ylemiştir. Kendisini beğenip İsa'nın (as) peygamberliğini tasdik etmemiştir. Halbuki, İsa (as) onun zamanında gelen bir peygamber idi. Bunun için de şöyle dedi:

-Biz, hidayeti bulmuş kimseleriz. Bize hidayet edecek kimseye ihtiyacımız yoktur.

Zulmetin artmasını gerektiren bu safa onda olmasaydı, hayale ve keşfe dayalı suretler onun yolunu tutmaz; matluba kavuşmayı dahi engellemezdi. Bu safa sebebiyle, o kendisini nurani bulmuştu. Ama bilememişti ki: Bu safa, ince bir kabuğu dahi geçmemiştir. Yani: Nefs-i emmare cihetinden... O nefs-i emmare, habaseti ve necaseti üzere duruyordu. Daha kaba bir kılıfa bürünen necasetten başka bir hal almayı onun için artırmamıştı. Üzeri sadece incecik bir tatlı örtüsü ile kaplanmıştır.

Kalbe gelince... bu, haddizatında nurani olmuştur, temizdir. Ancak zulmani olan nefse yakınlığı icabı, üzerine bir toz oturtmuştur. Az bir tasfiye ile aslında dönüp nurani halini yeniden alabilir. Amma nefs böyle değildir. Aslında o, habistir. Zulmet dahi, onun zati sıfatıdır. Kalbin emrine girip kalmadıkça, ne temize çıkar, ne de tezkiye olur. Hatta, sünnet-i seniyeye uyup şeriata tutunmadıkça, ondan zati habaseti gitmeyeceği gibi hayrı ve felâhı dahi tasavvur edilemez.

Eflatun, nefs-i emmaresine taalluk eden safayı, İsa'ya (as) nisbet edilen kalb safası sandı. Zaruri olarak da, onu tezhib edilip temize çıkmış olarak tahayyül etti. Dolayısiyle İsa'ya (as) tabi olma devletinden mahrum oldu. Ebedi hüsran damgasını da yedi. Allahu Taala bizi böyle belâdan korusun.

Anlatılan bu mazarrat, açlığın oluşunda saklı bulunduğundan; bu Tarikat büyükleri açlık riyazetini terk edip yemek işlerinde itidali tercih ettiler. Sair hallerde ise... orta halli olmaya ri-

ayet mücahedesine girdiler. Ona afat terettüb edeceğinden, büyük zarar ihtimali doğacağından açlığın faydalarını bir yana bıraktılar.

Bunlardan başkaları ise... onda fayda mülahaza edip zararlarına göz yumdu, ona rağbet gösterdiler.

Halbuki akıllılar katında yetişmiş olan bir durum şudur ki: Az zarar ihtimali olsa dahi, çokça menfaat terk edilir. Ulemanın dahi kail olduğu mana bu anlatılana yakındır:

-Bir iş, bid'at ile sünnet arasında daire çizerse... en faziletlisi, onu terk etmektir. Şunun için ki: Bid'ata dalma ihtimali vardır. Sünnet olma ihtimaline göre yapılmaz.

Yani: Bid'at olma ihtimalinde zarar vardır; sünnet olma ihtimalinde ise, yarar vardır. Yarar olana da zarar düşme ihtimali olduğunda, o işi terk etmek en iyisidir. Bir başka taraftan sünnete zarar gelmesi olmayacak bir şey değildir.

Bu sözün hakikatı şudur: Bu sünnet, o asra bağlı bir şey gibidir. İnceliği ve gizli manası icabı bir cemaat, onu, o asra göre bilmediklerinden, uyma yolu ile onu yapma cihetine gittiler. Bir başka cemaat ise... onu o vakte bağlı bulduklarından, ona uymayı bıraktılar.

İşin hakikatini en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

ÜÇÜNCÜ SUAL olarak, şu hususlar sorulmaktadır:

Bu Tarikat büyüklerinin kitaplarında şöyle yazılmıştır: Sair tarikatlar hilâfına, bizim bağlılığımız, Hazret-i Sıddıka'dır. Allah ondan razı olsun. Biri şöyle iddia edebilir: Tarikatların pek çoğu, İmam Cafer-i Sadık'a ulaşır. İmam Cafer-i Sadık dahi, Hazret-i Sıddık'a bağlıdır. O halde, neden diğer tarikatlar dahi, Hazret-i Sıddık'a bağlanmıyor?.. Allah onlardan razı olsun.

ÜÇÜNCÜ SUAL için cevap şudur:

-İmam Cafer Sadık'ın bir yandan Hazret-i Ebubekir'e, bir yandan da Hazret-i Ali'ye bağlılığı vardır. Allah onlardan razı olsun. Bu iki nisbetten gelen kemalât, onda bir kül halindedir. Onlar, İmam Cafer Sadık'ta bir olmasına rağmen, her biri tek başına ve birbirinden ayn ayrıdır. Buna mana icabı olarak bir ta-

ife ondan Sıddıkıyet nisbeti aldı; yani: Hazret-i Sıddık'a bağlılık dolayısı ile... Bir başka cemaat ise... yukarıda anlatıldığı üzere: Bir taife, Hazret-i Ali'ye intisab etmiş oldu. Allah onlardan razı olsun.

Anlatılan manada, şaşılacak bir durum yoktur. Bunu, gördüğüm bir vakıa ile açıklayayım. Şöyle oldu:

Bir ara Benaris beldesine gitmiştim; bu gidişim bir iş dolayısı ile oldu. Orada bir gölde, Künk Irmağı ile Çemen Irmağı toplanıyordu. Bu toplanma halinde müşahede edilen durum şu idi: Künk Irmağı suyu ile Çemen Irmağı suyu birbirine karışmıyor. Araları ayırd edilmiş gibi idi. Hatta sanılır ki, ikisinin arasında bir hali vardır; birinin diğerine karışmasını önlüyor. Bu yüzden, Künk Irmağı tarafında olanlar, Künk Irmağı suyundan içiyordu; Çemen Irmağı tarafından olanlar dahi Çemen Irmağı suyundan içiyorlardı.

Bu manada şöyle bir soru sorulabilir:

-Hace Muhammed Parisa, Risale-i Kudsiye'de şöyle bir hakikatı ortaya çıkardı: Hazret-i Ali (ra), Hatemü'r-Risalet Resulullah (sav) Efendimizden terbiye gördüğü gibi, Hazret-i Sıddık'tan (ra) dahi terbiye görmüştür. Bu anlatılan manaya göre, Hazret-i Ali'ye bağlanmak, ayniyle, Hazret-i Sıddık'a bağlanmak olur. Allah onlardan razı olsun. Bu manaya göre aralarındaki fark nedir?..

Bu soruya şu cevabı verebiliriz:

-Mahal hususiyetleri, nisbetin bir olmasına rağmen, hali üzere kalır. Mahallin müteaddid olması dolayısiyle aynı suya ayrı ayrı hususiyetler gelir. Dolayısiyle her birinin hususiyeti göz önüne alınarak kendilerine ayrı ayrı yoldan intisap caiz olur.

DÖRDÜNCÜ SUAL şu hususları ihtiva ediyor:

-Molla Muhammed Sıddık'ın mektubunda şöyle yazılmış: Bir şahsın, Velâyet-i Museviye'ye istidadı var ise... tasarruf sahibi bir şahıs, onu Velâyet-i Muhammediye'ye çıkarmaya güçlü müdür, değil mi?.. Bilinmez... Büyük oğlunuzun mektubunda ise, şöyle yazılmış: Ben onu, Velâyet-i Museviye'den Velâyet-i

Muhammediye'ye çıkardım. Bunların uyumu nasıl olur?..

DÖRDÜNCÜ SUAL için verilecek cevap şudur:

-Molla Muhammed Sıddık'ın mektubunda vaki olan durum, Velâyet-i Museviye'den Velâyet-i Muhammediye'ye çıkarmak idi. Bu işin vukuu dahi o zaman malum değildi. Bu işin vukuu ilmi dahi o vakit yoktu. Ama sonradan malum oldu; tağyir ve tebdil kudretini de elde ettikten sonra:

-Ben, şu velâyetten bu velâyete çıkardım.

Diye yazdım. Arada zaman birliği olmadığından, tenakuz tasavvur edilemez.

BEŞİNCİ SUAL hülâsa olarak şöyledir:

-Buradaki sofiler, yakası göğse kadar açık gömlek giymektedirler. Bunun için de derler ki: Bu, sünnettir. Mir'in arkadaşları dahi, yakası yuvarlak açılan gömlek giymektedirler. Bu işin hakikati nasıldır?..

BEŞİNCİ SUAL için cevap şudur:

Malum olsun ki, biz dahi bu hususta tereddüd içindeyiz. Araplar da göğse kadar açık gömlek giymekte ve bunun için: "Sünnet" demektedirler. Bazı, Hanefi Mezhebine bağlı kitaplarda ise şöyle anlatılmaktadır:

-Yakası göğse doğru açık gömlek, erkeklere yakışmaz. Zira o, kadınların giyeceği cinsten bir şeydir.

İmam-ı Ahmed ve Ebu Davud, Ebu Hüreyre'den naklen, Resulullah (sav) Efendimizin:

-"Kadın elbisesi giyen erkeğe ve erkek elbisesi giyen kadına lânet olsun" buyurduğunu anlattılar.

Metalib-i Mümin adlı eserde ise, şöyle anlatıldı:

-Kadın erkeğe benzememelidir; erkek dahi kendisini kadına benzetmemelidir. Zira, bu şekilde yapanların hepsi de mel'undur.

Bundan anlaşılıyor ki: Göğsü açık gömlek, din ehlinin ve ilim ehlinin giyeceği elbise değildir. Bunun için de o, zimmet ehline caiz görüldü.

Camiü'r-Rümuzda, Muhit'ten alınarak şöyle anlatıldı:

-Zımmi olanlar, din ve ilim ehline mahsus olarak rida ve sarık giyemez. Yakası göğsünde, kaba KAMİS (entari) giyerler. Tıpkı kadın gibi.

Bazı ulemanın kavline göre: Yakası göğse kadar açık olan, KAMİS değil, gömlektir. Bunlara göre KAMİS ise, yakası omuzlardan açılandır. Kadın kefeni anlatılırken, Camiü'r-Rümuzda böyle beyan edilmiştir.

Hidaye, kitabında ise... KAMİS yerine gömlek vardır. İkisi arasındaki fark da şudur: Gömlek önden açılır. KAMİS ise... omuzdan açılır. İkisinin aynı şey olduğunu söyleyenler de vardır.

Fakir'e göre doğrusu şu ki: Erkeklerin, kadınlara benzemesi yasak edilince, hüküm kadınların giyim âdetlerini bilmeye kalır. Bu durumda bakarız:

Bir mahalde kadınlar yakası göğsüne doğru açılan kamis giyiyorlarsa... erkekler onu giymeyi bırakmalıdır. Ta ki, kadınlara benzemeyeler. Omuzdan açılan kamis giymeleri gerekir. Ama bir yerde kadınlar omuzdan açılan kamis giyiyorlarsa, orada dahi göğüsten açılan kamisi erkekler giymelidir. (Kamis, burada daha çok entari manasına alınmalıdır)

Arabistan'da kadınlar daha ziyade yakası yuvarlak olan kamis giyerler. Bundan ötürü, zaruri olarak, erkekler yakası göğüsten açılan kamisi giyer.

Maveraünnehir ve Hind beldelerinde kadınlar göğse açılan kamis giyer. Erkekler dahi zaruri olarak omuzdan açılanı tercih ediyorlar.

Şeyh Meyan Abdülhak şöyle anlattı:

-Mekke'de idim. Şeyh Nizam Narnuli'nin müridlerinden birini gördüm; yakası yuvarlak bir entari ile Kâbe'yi tavaf ediyordu. Araplardan bir topluluk ise... onun bu haline taaccüb ediyor ve şöyle diyorlardı:

-Bu, kadınların elbisesinden giymiş.

Örf ve âdet üzere olanların bu dedikleri doğru idi. Hind'den, Arap'tan ve Maveraünnehir halkından her birinin kendine göre bir giyimi vardı.

Bir ayet-i kerime meali:

"Herkesin bir yön tarzı vardır; oraya döndüren dahi O (Allah)**'dır."**(2/148)

Eğer göğüsten açık entari giymenin sünnet olduğu sabit olsaydı, ulema onu zimmet ehline giydirmeyi caiz görüp onun aksini giymeyi dahi din ve ilim ehline mahsus bulmazlardı.

Kadınlar, bu elbiseyi giymekte erkeklerden daha öndedir. Bunun için de, erkeklerin giyeceği ona göre düzenlenmiştir.

ALTINCI SUAL özet olarak şöyledir:

-Talibin bu Tarikatta işin başında teveccühü, sırf ehadiyetedir. Bundan lâzım gelir ki: Bu teveccühle nefy ve isbat bir arada olmaya. (Yani: Tevhid kelimesindeki; Allah'dan başkasını yok bilip yalnız Allah'ı var bilmek manaları ile bir arada düşünülmeye)... Zira, nefy zamanı teveccüh gayra olur.

ALTINCI SUAL için cevap şudur:

-Gayra teveccüh, ancak ehadiyete teveccühün takviyesi ve geliştirilmesi içindir. Gayrın nefyinden maksad ise... bu teveccühün devamıdır. Hem de, ağyarı araya sokmadan. Gayrın nefyine teveccüh, ehadiyete teveccüh işine menfi yönden tesir etmez. Bu duruma menfi yönden tesir edecek olan gayra olan teveccühtür; gayrın nefyine olan teveccüh değildir. Bu iki mana arasında dahi çok fark vardır.

YEDİNCİ SUAL özetle şu husustadır:

-Her zikir, dille yapılır. Bu Tarikat'ta ise, müptediler onu kalble yapıyorlar. Nefy ve isbat (Lâ ilâhe illallah) bütünüyle kalble yapılır mı, yoksa yapılmaz mı?.. Yoksa onun yarısı kalble, yarısı da dille mi yapılır?.. Eğer bütünüyle kalbden yapılırsa... neden (lâ) yukarı çekilir, (ilâhe) sağa verilir?..

YEDİNCİ SUAL için verilecek cevap dahi şudur:

-Kelime-i tevhidin bütününü kalble söyleyen kimseye neden noksan olsun? Hem de, kalble yukarıya uzatmadan (İLAHE) kelimesini sağa verip (İLLALLAH) kelimesini dahi kalb tarafına vermekle. Bununla beraber, bu yolda nefy ve isbat zikri tahayyül ile olmaktadır; bunda dilin ve damağın bir dahli yoktur ki: Dille kalbin birliği şart ola...

Bu son iki sual, Fahreddin-i Razi'nin şekli sorularına benzemektedir. Şayet güzelce düşünseydiniz, sormaya hacet kalmadan hallolurdu...



Bu arada anlatılacak bir husus kaldı; onu da yazalım. Orada bulunan arkadaşlardan bazıları, mükerreren şu hususu yazdı:

-Bu günlerde Mir, taliplere az iltifat etmekte ve imaretle meşgul olmaktadır. Elde edilenleri imaret için harcayıp fukarayı da mahrum bırakmaktadır.

Bu mukaddimeyi öyle yazmışlar ki: Bundan itiraz şaibesi anlaşılmakta ve inkâr kokusu gelmektedir.

Bilsinler ki, bu taifeyi inkâr etmek öldürücü zehir olup, o büyüklerin fiillerine ve sözlerine itiraz dahi yılan zehiri gibidir, ebedi ölüme ve sonsuz helâke götürür. Hele bu inkâr ve itiraz şeyhe raci olup onun eziyetine sebeb olursa... o zaman, tehlike daha büyük olur.

Bu taifeyi inkâr eden, onların bereketinden mahrumdur. Onlara itiraz eden dahi hüsrana düşüp varlığını yitirir. Hem de her zaman... Müridin nazarında şeyhin duruşu ve hareketi hoş bulunmadıkça mürid, onun kemalâtından bir şeye nail olamaz. Eğer nail olacağı bir şey olursa da o istidraç olur; sonu dahi helâke varır. Bu rüsvaylık ve bir yıkım olur. Eğer mürid, şeyhi için kıl kadar nefsinde itiraz duygusu beslese... hem de içinde ona karşı muhabbet ve ihlâs olmasına rağmen... bu durum, kendisinin ziyanı, hüsranı ve mahrumiyetidir. Yani: Şeyhinin kemalâtından. Yahut o itiraz kendisi için bir rezalettir.

Şayet müridin kalbine, şeyhinin fiillerinden herhangi biri için bir şüphe gelir de, bunu atamazsa... o zaman: İtiraz şaibesinden temiz, inkâr zannından uzak olarak, açıklamasını kendisinden istesin.

Bu zamanda, hak ile batıl birbirine karışmış durumdadır; birbirinden ayırd edilemez durumdadır. Bunun için zaman zaman, şeyhten şeriata muhalif bir iş zuhur eder ise... müridlere düşer ki: Bu işte kendisine uymayalar. Onun hüsn-ü zan yolunu arayalar ve sıhhat tarafını gözeteler. Şayet onun sıhhat yüzü görünmez ise... bu iptilânın kendilerinden gitmesi için, Sübhan Hakka sığınıp yalvararak ağlaya sızlaya şeyhlerinin selâmetini ondan dileyeler.

Bir müridin gönlüne, şeyhinin mübah bir işi yapmasından dolayı şüphe düşerse... bu şüpheye itibar edilip önem verilmez. Bütün işleri elinde tutan Yüce Sultan, mübah işleri yapmaya mani olmadıktan ve onu yapana itiraz etmedikten sonra, Sübhan Hakkın gayrı için, kendiliğinden böyle bir itirazda bulunma yanı nasıl bulunur?..

Birçok yerler vardır ki: Orada, bir şeyi yapmamak onu yapmaktan daha evlâdır.

Bir hadis-i şerifinde Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu: **"Allahu Taala azimetli işlerle amel etmeyi sevdiği gibi, ruhsatla yapılan işleri dahi sever."**

Yani: Farz amellerin yapılmasını sevdiği kadar, mübah işlerden dahi yapılmasını sevdiği vardır.

Şeyh Mir'de ifrat derecede kabz (sıkıntı) vardır. Bu halinde,

müridlerin işleri ile uğraşıp iltifat etmeyebilir ve tesellisini bazı mübah şeylerde arayabilir. Bunun için, ona nasıl itiraz edilir?.. Böyle bir şeye nasıl yer verilir?..

Meselâ: Abdüllah Istahari av köpeklerini alıp sahraya avlanmaya çıkardı. Bununla kendisini eğlendirmeye bakardı. Meşayihten bazıları da, can sıkıntılarını gidermek için semağda ve nağmeli sesler dinlemekte teselli bulurdu.

Selâm hidayete tabi olanlara, Mustafa'ya bağlılık ve uygunluk yolunu bırakmayanlara... O'na ve âline salâtların en tamamı... selâmların dahi ekmeli olsun.

ÜÇ ARZUHAL

NOT: **Bu üç arzuhal, İmam-ı Rabbani Hz.lerinin büyük oğlu Muhammed Sadık tarafından kendisine yazılmıştır. Şu sebeple buraya alınmıştır ki: Kendisine dualar edilip Fatiha okunmasına vesile ola... Allah sırlarının kudsiyetini artırsın.**

★★★

BİRİNCİSİ

Kulların en küçüğü Muhammed Sadık, arzuhal makamının pek şerefli katına sunar:

Bu tarafların hal ve vaziyetleri, üstün teveccühler bereketiyle maddi ve manevi dirlik düzenlik içindedir.

Bir müddetten beri, Hazret'in hizmetinden yana, gönül dağınık ve perişandı. Bu hal üzere iken, Meyan Bedrettin Çıkageldi. Arzuhal de o gün yazılıyordu. Kemal-i afiyetinizin haberini ulaştırdı. Hudutsuz ferah, sonsuz sürur getirdi.

Bunun için, Allah'a çok çok hamd olsun...

Ey Önderim,

Hafız Bahaeddin (Ramazan ayının) on üçüncü gecesinde Kur'an-ı Kerim'i hatmeyledi. On dördüncü gecede Hafız Musa başladı. Her gece beş cüz beş cüz okumak suretiyle on dokuzuncu gecede hatmedecek. Hazret'in selâmeti için, Ramazan-ı Şerifin son on gününde ise... Hafız Bahaeddin'in hatmeylemesi kararlaştı.

Bir ara teravihte, Hafız, Kur'an okuyordu; nuraniyeti çok bir makam zuhur etti. Sanki o: Hakikat-ı Kur'aniye makamı idi. Her ne kadar böyle iddiaya cür'et yoksa da durum bu idi.

Sonra malum oldu ki: Hakikat-ı Muhammediye bu makamın icmalidir. Sanki o, büyük bir ummandır; bir testiye dolmuş. Bu gö-

rülen dahi onun tafsili olmuş. O makamın sahibine salât ve selâm olsun.

Enbiyanın pek çoğuna ve kâmil evliyaya, istidadları kadar bu makamdan bir parça nasip vardır. Bu makamın tamam nasibi, Resulullah Efendimizin gayrına olmuş mudur? bilinmiyor. Allahu Teala O'na salât ve selâm eylesin.

Bu Hakir dahi, ondan bir parça nasib aldı. Allahu Teala üstün teveccüh bereketiyle ondan bizlere kemâl üzere nasib ihsan eylesin.

Şu ana kadar bu makam tam vuzuha kavuşmadı. Kalan, haller dirlik düzenlik üzeredir. Bu ayda çokça bereketlerin husulü anlaşılıyor.

Kardeşim Muhammed Said'in durumu iyidir. Vakitleri gönül birliğine, zikre sarf edilmektedir. Belde halkı dahi, tam bir zevk içinde huzura varmaktadırlar.

Bu Fakir, şu ana kadar Kur'an-ı Kerim'in dört cüzünden biraz fazlasını ezberledi.

Bayram gününe kadar tahminen beş cüzü ezberler.

Arz-ı ubudiyetler...



İKİNCİSİ:

Kulların en küçüğü Muhammed Sadık arz makamının zirvesine sunar:

Bu taraftakilerin hal ve vaziyetleri şükürler olsun iyidir. Asıl matlub ve maksud olan: Yüce Hazret'in bütün hizmetçileri ve arkadaşları ile hayır üzere olmasıdır.

İsmail ile gönderilen baştacı mübarek mektubun okunması ile gönül ferahlığı hasıl oldu.

Sübhan Allah, Hazret-i Önder'in şefkat gölgelerini bütün Ehl-i İslâm'a şamil eylesin. Ve onu, Resulullah ve onun pek değerli âli hürmetine baki eylesin. O'na ve âlinin tümüne salât ve selâm.

Ey Önderim,

Kötü hallerimden neyi yazayım ki?.. Kötü amellerin suduruna hasret ve nedametten başka bir şeyim yok. Bir de, geçmişteki ve halihazır hallerin zay edilmesine olan pişmanlık ve nedamet var.

Asıl temenni edilen: Yüce Hakkın rızası hilâfına bir an ve lahza geçmemesidir. Bu ise... ancak üstün hizmet kapınızdaki hizmetkârların yardımı ve onların elimden tutması ile müyesser olacaktır.

Bir mısra:

Ne zorluk var o işte ki büyükler onunladır.

Allah'a hamd olsun. Şu manada ki: Emrettiğiniz yolda şu ana kadar istikamet vardır. Mübarek teveccüh bereketi ile, ona şimdiye kadar bir fütur gelmedi. Bu manadan olarak günden güne terakki ve yükselme ümid ediyoruz.

Sabah ve öğleden sonra: (Arapça aslında ikindi yok, Müstakim zadenin tercümesinde vardır). Sohbet toplantısı yapılmaktadır. Hafız Bahaeddin ise, gidip gelme işlerinden boş kalıp fırsat buldukça Kur'an okumakla meşgul oluyor.

Fakir'e bazan kabz, bazan da bast hali geliyor. Kabz, bast, teveccüh, sükûn ve diğer haller yalnız bedene taalluk etmektedir. Başkasına ve altı letaife geçip teveccüh etmemekte ve gafil de olmamaktadır. Şayet bir teveccühü olursa, o dahi huzuri ilim misali bir teveccüh olmaktadır. Teveccühü, zevki ve benzerlerini gölgelere dahil görmekteyim; onu aşmış bulamıyorum.

Letaif, önceleri bedenle ihtilat halinde idi. Basiret nazarında bedenden başka anlaşılan bir şey yoktu. Nitekim bunu, sürurु bol huzurda arz etmiştim. Amma şu anda, onu bedenden ayırmış görmekteyim. Bu makamı dahi, beka makamı olarak görmekteyim. Bekadan sonra dahi, fenaya benzer bir hal, letaife arız oldu. Bundan da anlaşıldı ki: Bekadan sonra gelen bu fena olmadan iş tamam olmuyor.

Şu andaki halime gelince... birkaç gündür bir kabz halindeyim. Sürur muamelesi pek az. Bundan sonra neyin zuhur edeceğini gözetmekteyim?.. Şu ana kadar aleme teveccüh hiç hasıl olmadı.

Halleri arz etmek zaruri olduğundan, bu kelimeleri yazmak cesaretinde bulunduk.

Ey Önderim,

Allah'ın dilediği kadar, Hazret-i hemen her gün rüyada görmekteyim.

Bundan daha fazla ne yazayım?.. Bundan daha ziyade yazmak, zorlamanın resmidir.

Selâm ve arz-ı ubudiyetler.

★★★

ÜÇÜNCÜSÜ:

Kulların en küçüğü Muhammed Sadık, üstün arz makamına sunar:

Bu Hakir, bir müddetten beri kabz halinde üzgün idi, işin sonunda ilâhi yardım geldi. Bu dahi, pek üstün teveccühle meydana gelip büyük bir ferahlık hasıl oldu.

Bu bast halinde malum oldu ki: Zikir ve teveccüh, bu şahıs tarafından yapılsa da yapılmasa da aynı. Şu anda her şey, o Yüce Mukaddes Zat canibinden gelmektedir. Nefsimde ise... Yüce Zat canibinden gelen varidatı kabul etmekten başka bir kabiliyet görmüyorum. Tıpkı bir aynaya benziyor. Onun üzerine güneş doğuyor. Bu doğuş, bedende, letaifte bulunan zulmeti ve sıkıntıyı yakıp geçiyor. Bu halden dahi ona nasıl uygun ise... öyle bir nur ve bereket hasıl oluyor.

Sine açıldı; kalb genişledi. Beden öyle ışık verici, aydınlık bir hal aldı ki: Ruhun ve sırrın daha önce bulundukları halden daha latif bir duruma geldi.

En büyük tecelliyi, letaif arasından kalbe olur gördüm. Kalbe nazar ettiğimiz zahir oldu ki: Kalbde, bir başka kalb var. Tecelli dahi onadır. Bu kalbin dahi kalbine nazar ettiğim zaman, zuhur etti ki: Bunda dahi bir başka kalb var. Bu durum, böylece sonsuzluğa kadar uzadı. Kendisinde bir başka kalb olmayan, hiçbir kalb-i basit zuhur etmedi. Lâkin, tevehhüm ediliyor ki: İş, bir kalb-i basitte nihayet buluyor.

Halbuki durum öyle değildir.

Bu hallere nisbetle eski haller, sırf zorluklardan ve zorakilikten ibarettir. Bu makamın da ismi hatırıma geldi; ama edep dışı hareketten sakınarak yazmadım.

Ey Önderim,

Bütün bunlar bir eserdir ki: Pek temiz teveccüh eserlerinden seyredip geliyor.

Bir şiir:

Olsa bir dil, eğer vücudumda biten her kıl,
Şükrünün binde birini yapamam yine, bil.

Hazret'in hizmetinde bulunanlar arasına katılma temennimi nasıl yazayım ki?.. Hem nasıh şerh edeyim, nasıl tasvir edeyim şunu ki: Gece gündüz, hatta her an beklemekteyim; hangi mes'ud vakitte ve hangi saadet dolu anda bu yüksek matlub, bu bulunmaz gayeye erme durumu hasıl olacak?.. Benim için, bundan başka bir temenni yoktur.

Sübhan Allah en güzel şekilde ve en uygun yoldan bu büyük devleti müyesser eylesin. Resulullah ve O'nun pek değerli âli hürmetine O'na ve âline salâtların en tamamı, hem de ekmeli olsun.

Arz-ı ubudiyetler...

2. CİLDİN SONU